

ACTE ȘI LEGIUIRI

PRIVITOARE LA

CHESTIA ȚĂRĂNEASCĂ

SERIA II

DIN DOMNIA REGELUI CAROL

ADUNATE DE

RADU ROSETTI

VOLUMUL III

LEGILE PENTRU VÂNZAREA BUNURILOR STATULUI

PARTEA II.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA NICOLAEVICI, STRADA BELVEDERE, 6

1907

Lege pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului și pentru răscumpărarea embaticurilor din 12 Aprilie 1881.

CAMERA.

Ședința dela 4 Noemvrie 1883.

D-l *Președinte:* Asemenea trecem la ordinea zilei și luăm în desbatere proiectul de lege pentru modificarea unor articole din legea vânzării bunurilor Statului.

D-l *E. Porumbaru*, Raportorul comitetului de delegaţi ai secţiunilor, dă cetire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputaţi,

Secţiunile Camerei, luând în examinare proiectul de lege pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului și pentru răscumpărarea embaticurilor, propus de d-l Ministru al Agriculturii, Comerţului, Industriei și Domeniilor Statului, au numit delegaţi:

Secţiunea	I	pe domnul	Lecca Cassian;
»	II	»	Voinov N.;
»	III	»	Constantinescu N.;
»	IV	»	Cernătescu Petre;
»	V	»	Catargiu N.;
»	VI	»	Porumbaru Em. M.;
»	VII	»	Bibicescu G. I.

Comitetul de delegaţi, întrunindu-se în număr de cinci membri sub președinţia d-lui Petre Cernescu, în lipsa d-lor Nicu Catargiu și Cassian Lecca, a luat în examinare zisul proiect de lege și a însărcinat pe subsemnatul a supune Camerei rezultatul deliberaţiunilor sale și al celor urmate în sânul diferitelor secţiuni.

Vă sunt cunoscute, domnilor deputaţi, raţiunile cari au dat putere legii din 12 Aprilie 1881. Ea a fost menită să dea satisfa-

cere la două mari interese de ordine economică. Pe de o parte, Statul român fiind un prea mare proprietar de fonduri de pământ, s'a simţit trebuinţa ca el să fie autorizat a transmite proprietăţii private o parte din numeroasele şi întinsele sale posesiuni domeniale; de altă parte, având în vedere condiţiunile economice ale ţării noastre, eminamente agricolă, şi prinurmare necesitatea de a chemà cât mai multe braţe la cultura solului, toţi am fost uniţi a recunoaşte că mijlocul cel mai eficace pentru realizarea acestui scop erà de a sporì, pe cât se poate, numărul micilor proprietari cari cultivă singuri porţiunea lor de pământ.

In cât priveşte prima chestiune, nimeni nu mai contestă astăzi că în genere Statul este un rău administrator pentru toate întreprinderile în cari interesul personal joacă un rol exenţial. Deaceea, afară de acele întreprinderi cari ating interese publice de ordine superioară, precum şi afară de acelea cari necesitează sau capitaluri prea mari sau un personal special de care Statul poate dispune mai lesne decât un individ sau decât o asociaţiune particulară, pretutindeni Statul caută a se depărtà dela o acţiune directă în domeniul economic şi a se mărginì mai mult sfera impulsiunii sau a protecţiunii acordată iniţiativei individuale. La noi, cu deosebire unde Statul va fi încă mult timp nevoit să pună mijloacele puternice de care dispune în serviciul desvoltării diferitelor ramuri ale activităţii noastre sociale, este bine ca el să fie descărcat de sarcina împovorătoare de a îngrijì de administraţiunea şi de exploatarea unei prea mari întinderi de bunuri funciare. Principiile unei sănătoase economii naţionale cer ca Statul să nu rămână proprietar domenial decât în marginile necesare pentru mănţinerea creditului său şi pentru stimularea exploataţiunii agricole şi a industriilor multiple cari derivă din această exploataţiune.

Pentru aceste motive, proiectul de lege, supus deliberaţiunilor d-voastre, face un pas mai departe decât legea astăzi în vigoare permiţând nu uumai vânzarea moşiilor a căror arendă anuală se urcă la cifra de 20.000 lei, dar în general a toturor moşiilor, de orice valoare ar fi, pe cari Statul ar crede de cuviinţă a le face să treacă în domeniul proprietăţii private. Două restricţiuni principale s'au pus acestei reguli generale de alienabilitate. Cea dintâiu are de scop a împiedicà vânzările parţiale ori de câte ori prin asemenea vânzări, s'ar puteà aduce vătămare exploataţiunii fondului destinat a rămâne

proprietate a Statului. Cea de adoua este impusă de regulele regimului silvic şi de interesul conservaţiunii pădurilor, a căror tăiere neregulată şi neprevăzătoare a luat de câtvà timp proporţiunile unei adevărate devastări şi ameninţă de a compromite în modul cel mai dezastruos însuşi viitorul industriei noastre agricole. In această privinţă proiectul de faţă, în urma modificărilor ce a primit în secţiuni şi în comitetul de delegaţi, este mai restrictiv decât legea în fiinţă, deoarece prin el se rezervă vânzarea pădurilor Statului pânăla întindere de 50 ectare în loc de 100.

Dar preocupaţiunea principală a legiuitorului, cu ocaziunea regulării condiţiunilor de înstrăinare a bunurilor Statului, a fost de a înmulţì clasa proprietarilor mici, înlesnì în toate modurile cultivatorilor de pământ achiziţiunea solului. Această reformă interesează în gradul cel mai mare viitorul economic şi politic al naţiunii noastre. Intre ţăranul, care cultivă pământul său propriu, care nu are nici arendă nici salariu de plătit, care consumă propria lui producţiune, care se îmbracă cu lâna şi cu cânepa produsă de dânsul, şi între ţăranul care munceşte cu ziua, pe care nimic nu-l leagă de pământul fecundat prin braţele sale, este o enormă deosebire. Cel dintâiu este un muucitor liber, el are sentimentul conservaţiunii şi aspiră la perpetuitate, el este un factor permanent de producţiune, un element de prosperitate şi de înavuţire. Cel d'al doilea este adesea ori un proletar, un om fără trecut şi fără viitor, un germine de pauperism. Pretutindeni unde cultivatorii de pământ sunt în genere şi proprietari ai solului, vom găsì la ţară bunul trai, securitatea şi încrederea în viitor, independenţa de caracter, spiritul de prevedere şi de economie, cu un cuvânt toate acele condiţiuni de existenţă cari asigură populaţiunilor rurale fericirea şi moralitatea. Acolo din contra, unde proprietatea mare se află concentrată în mâinile unui număr prea restrâns de persoane şi unde pământul este în genere cultivat de lucrători salariaţi, cari nu au nici un dept de proprietate pe pământul ce muncesc, acolo vedem ivindu-se cu timpul proletariatul agricol însoţit de toate viţiile şi mizeriile cari formează funestul său cortej.

Sub imperiul acestor consideraţiuni, noi am căutat întotdauna, prin un sentiment natural de apărare naţională, a mărì din ce în ce mai mult numărul proprietarilor mici cultivatori de pământ. Opera începută prin legea rurală, prin împroprietărirea însurăţeilor, prin inalienabilitatea timporală a pământurilor concedate ţăranilor, a fost con-

tinuată şi prin legea din 1881, a cărei modificare parţială se propune astăzi prin proiectul de faţă. In scopul de a oferì locuitorilor rurali posibilitatea de a cumpărà pământurile trebuincioase lor, această lege admite, între altele, vânzarea în loturi mici a moşiilor Statului către locuitorii români cultivatori de pământ. Experienţa făcută însă în curs de doi ani a venit să dovedească că legea, astfel cum exìstă astăzi, conţine într'ânsa oarecari viţii şi inconveniente, cari au împiedicat în mare parte realizarea scopurilor sale binefăcătoare şi cărora trebue fără întârziere să le căutăm un remediu. Deaceea, în mai multe rânduri, Guvernul a promis că va propune Corpurilor Legiuitoare modificaţiunile pe cari aplicaţiunea legii le va fi dovedit necesare. Prin proiectul modificător, supus acum deliberaţiunilor domniilorvoastre şi datorit iniţiativei d-lui Ministru al Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor Statului, se realizează această promisiune.

Din expunerea de motive cu care d-l Ministru a însoţit proiectul său de lege, d-voastră veţi puteà vedeà mijloacele prin cari se speră a se preîntâmpinà pe viitor inconvenientele legii de astăzi. Modificaţiunile principale, cari se aduc legii dela 1881, atât prin proiect, cât şi de către secţiuni, sau de către comitetul delegaţilor, se pot rezumà în următoarele puncte:

1. Pentru fixarea preţului moşiilor scoase în vânzare, s'a luat de bază, nu chiria pe pogon ce plătesc locuitorii către arendaşi, cum cereà Art. 14 al vechii legi, ci arenda anuală ce aceştia plătesc Statului; iar în ce priveşte valoarea deosebitelor loturi, s'a prevăzut ca ea să fie fixată după calitatea pământului, pe baza de mai sus.

2. Concurenţa admisă de aliniatul II al Art. 14, în cazurile când ar fi mai mulţi locuitori doritori de a cumpărà decât loturi puse în vânzare, concurenţă care erà o cauză de scumpire a preţului loturilor, s'a înlocuit cu principiul tragerii la sorţi, mult mai echitabil şi mai avantajos pentru această clasă de locuitori.

3. In locul solidarităţii, impusă de Art. 19 din lege, locuitorilor cari cumpără o moşie întreagă şi care a dat naştere la tot felul de specule din partea celor avuţi în prejudiţiul celor săraci, precum şi în locul indiviziunii care rezultă din ideea de solidaritate, s'a admis principiul binefăcător al proprietăţii şi al responsabilităţii individuale.

4. S'a prevăzut anume prin Art. 23 că vor fi preferaţi la vân-

zare locuitorii aflaţi pe moşie fără pământ, sau cari ar aveà mai puţin de 5 ectare; iar în lipsa acestora se vor preferì cei după moşiile învecinate şi cari se găsesc în aceleaşi condiţiuni şi aşà mai încolo.

5. Loturile s'a decis a fi în întindere de 5 ectare, însă nici un locuitor să nu poată cumpărà mai mult decât două lotur scopul legii fiind de a favorizà pe micii cultivatori.

6. S'au exclus pădurile după moşiile Statului pâna la întinderea de 50 ectare.

7. S'a modificat Art. 4, permiţându-se şi vânzarea moşiilor a căror arendă anuală trece peste 20.000 lei, însă numai în loturi mici şi către locuitorii lucrători de pământ.

8. S'au modificat condiţiunile de plată prevăzute la Art. 45 din lege, prescriindu-se ca ratele să fie trimestriale, iar la început locuitorii să nu fi obligaţi a depune decât a zecea parte din preţ, în loc de a cincea parte.

9. S'au simplificat operaţiunile vânzării şi s'a impus ca obligator pentru Ministru avizul comisiunii permanente ataşate pe lângă Minister.

10. Prin Art. 2 al proiectului se prevede delimitarea de câte 10 ectare de pământ pentru şcoală şi biserică, când locuitorii ar fi în număr de 100 şi nu ar aveà nici şcoală nici biserică în apropiere. S'a dispus asemenea a se da o egală cantitate de pământ şcolilor cari nu au astăzi.

In cursul lucrărilor sale, comitetul de delegaţi a fost chemat a a luà în examinare conţinutul unei petiţiuni subscrisă de un număr de peste 300 locuitori, cultivatori de vii din judeţul Mehedinţi, prin care se cereà modificarea unor dispoziţiuni din legea în vigoare relative la răscumpărarea viilor cu embatic sau cu otaşniţă, aflătoare pe proprietăţile Statului. Comitetul delegaţilor, împreună cu d-l Ministru al Agriculturii, care a luat parte la toate discuţiunile sale, au recunoscut că acea petiţiune atinge o chestiune de interes general şi semnalează în legea existentă viţii reale cari trebuesc remediate, în interesul desvoltării viitoare a producţiunii noastre vinicole, care este menită a deveni o sorginte prosperă şi fecundă de înavuţire şi o ramură importantă a producţiunii noastre naţionale. Deaceea s'au admis oarecari modificări în dispoziţiunile legii actuale, pe cari am onoare a le expune în rezumat aprecierii d-voastre.

Pentru viile sădite pe proprietăţile Statului în urma promulgării codului civil, comitetul s'a unit cu opiniunea exprimată de d-l Ministru şi de d-l Voinov ca răscumpărarea lor să se facă plătindu-se de către cultivatorii actuali preţul corespunzător cu valoarea pământului, după expertizele ce se vor face conform Art. 22 din proiectul modificător.

Cât pentru viile sădite din vechime, s'a recunoscut că legea actuală face aproape imposibilă răscumpărarea lor de către aceia cari le cultivă, atât din cauza preţului exagerat la care poate conduce sistemul de evaluare prevăzut de Art. 70, cât şi din cauza obligaţiunii ca plata să se facă o singură dată. Prin modificările admise de comitetul delegaţilor în unire cu d-l Ministru al Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor Statului, s'a admis ca evaluarea să se facă înmulţindu-se cu 15 darea stipulată la origină, fără ca suma să poată trece vreodată peste valoarea nudei proprietăţi a solului; iar plata să se facă prin rate trimestriale în termen de 5 ani (Art. 74). Cu modul acesta, este de sperat că Statul se va puteà desface mai cu înlesnire de această categorie de bunuri, asupra cărora dreptul său de proprietate este astăzi un izvor de conflicte şi de procese, şi că, prin trecerea lor în plina şi absoluta proprietatea acelora cari le cultivă, se va da o nouă şi puternică impulsiune culturii viilor în România.

O ultimă modificare propusă de d-l Ministru şi admisă cu majoritate de voturi de comitetul delegaţilor este aceea care consistă în a face aplicabile Dobrogii dispoziţiunile legii actuale, întrucât ele sunt relative la proprietatea urbană, de oarece prin legea asupra proprietăţii în Dobrogea nu s'au regulat decât condiţiunile proprietăţii rurale în acea parte a Regatului. S'a modificat în consecinţă Art. 90 din lege.

Toate celelalte modificări cari figurează în proiecul redactat de comitetul delegaţilor sunt mai mult modificări de redacţiune, destinate a pune în armonie noile dispoziţiuni modificătoare cu economilegii în fiinţă şi a preveni, pe cât este cu putinţă, interpretaţiuni contrarii intenţiunilor legiuitorului.

Imi rezerv, domnilor deputaţi, a vă expune în detaliu, cu ocaziunea desbaterilor în şedinţă publică, unele modificări propuse în secţiuni, dar cari nici acolo nici în comitetul delegaţilor nu au putut întruni majoritatea de voturi necesară.

Raportor, *Em. M. Porumbaru.*

PROIECT DE LEGE

Pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului şi pentru răscumpărarea embaticurilor din 12 Aprilie 1881.

Art. IV. Se pot vinde:

1. Moşiile, a căror arendă după contractele lucrătoare la epoca scoaterii în vânzare, nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 100 ectare. Se pot vinde de asemenea moşiile, cari au o întindere mai mare de 100 ectare pădure; rezervându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drum necesară pentru conservarea şi exploatarea pădurii.

Pentru moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period expirat.

2. Parcelele de pământ izolate, cari nu se învecinesc imediat cu corpul principnl al moşiei cu care se arendează, oricare va fi arenda moşiilor din cari ele fac parte.

Art. I. Articolele 4, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 45, 47, 50, 69, 70, 74 şi 90 se modifică în modul următor:

Art. IV. Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi:

1. Moşiile a căror arendă, după contractele lucrătoare dela epoca scoaterii în vânzare, nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii, şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere ma mare de 50 ectare.

Pentru moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period.

Moşiile cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare se vinde asemenea, rezervându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drumuri necesară pentru conservarea şi exploatarea pădurii.

2. Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, oricare ar fi arenda moşiei din care fac parte sau cu care se vând.

3. Se pot vinde, însă numai în loturi mici, locuitorilor români cultivatori de pământ, părţi din moşiile Statului, afară de cele rezervate pentru cultura specială sau ferme-

modele, oricare ar fi arenda acelor moşii.

Art. XIV. Preţul loturilor se va fixà după chiria anuală pe pogon ce o plătesc astăzi plugarii mărginaşi ai oraşelor, înmulţind această chirie cu 15. In cas de concurenţă între cei în drept, acest preţ va fi punctul de plecare şi nimeni nu va puteà cumpărà mai mult de opt ectare.

Art. XIV. Atât pentru moşiile prevăzute la Art. 13, cât şi pentru cele arătate la Art. 4, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşiei înmulţită cu 15, întrucât priveşte valoarea totală; pe aceste limite însă preţul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaş lot, se va trage la sorţi.

Art. XIX. Guvernul este asemenea autorizat a vinde în loturi de 4, 6 şi 8 ectare moşiile situate în oricare altă localitate, pentru cari s'ar face cereri din partea locuitorilor rurali pentru cumpărarea tuturor loturilor coprinse într'o moşie.

Art. XIX. Moşiile Statului se pot vinde, conform legii de faţă, locuitorilor români, cultivatori de pământ, în loturi de câte 5 ectare cel mult.

Locuitorii români, cultivatori de pământ nu vor puteà cumpărà mai mult de 2 loturi fiecare.

Loturile puse în vânzare pot cuprinde întreaga moşie sau numai o parte dintr'însa, dacă restul, care rămâne Statului, se poate exploatà în condiţiuni avantajoase.

Art. XX. Cererile locuitorilor rurali pentru cumpărarea unei moşii în loturi, legalizate de primăria respectivă, se vor adresà administraţiunei domeniilor.

Art. XX. Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor Statului va desemnà treptat moşiile asupra cărora urmează a se face studii pentru a fi scoase în vânzare, va examinà planurile şi documentele şi va culege prin agenţii săi toate informaţiunile necesare despre starea şi condiţiunile economice ale

moşiilor destinate a fi scoase în vânzare.

Art. XXI. Administraţiunea, examinând planurile şi documentele moşiei cerute a se vinde, va culege prin agenţii săi toate informaţiunile necesare despre starea şi condiţiunile economice ale moşiei; dacă se va găsì că moşia intră în previziunile legii pentru a se puteà vinde, se va procede deîndată la împărţirea în loturi potrivit cererilor făcute.

Art. XXI. Pe lângă îndeplinirea lucrărilor prevăzute prin Art. 20, nu se va puteà scoate în vânzare o moşie a Statului în corpuri întregi sau în loturi, fără avizul conform al comisiunii permanente, care va fi obligator.

Art. XXII. După ce se va măsurà şi împărţì moşia în loturi, atât pe plan cât şi pe faţa pământului, administraţiunea domeniilor va fixà preţul întregii moşii, luând de bază modul de evaluaţiune prevăzut în Art. 14, plus valoarea pădurii de va fi.

Art. XXII. După ce se va măsurà şi împărţì moşia în loturi pe plan, prin inginerii Statului sau angajaţi cu contract, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, luând avizul comisiunii permanente, va fixà preţul loturilor după categoria pământului, luând de normă arenda anuală a priodului curent înmulţită cu 15, plus valoarea pădurii de va fi.

Pentru vii şi alte sădiri de pomi arenda anuală va fi calculată după o expertiză prealabilă.

Clădirile şi orice alte construcţiuni, aflate pe moşiile puse în vânzare, se vor vinde separat; iar preţul lor se va fixà asemenea după expertizele ce se vor face.

Iazurile şi eleştaele, cari produc un venit, rămân proprietatea Statului, când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, în care cas valoarea se va fixà prin expertize speciale.

Art. XXIII. Preţul fixat se va pune în vederea locuitorilor, cari au cerut să cumpere moşia, cu invitare ca în termen de 3 luni să declare înscris la administraţiunea domeniilor, că consimt a luà moşia cu preţul arătat şi cu obligaţiunea de a fi solidar răspunzători, unul pentru altul şi toţi pentru unul, la plata întregului preţ, la termenile şi în modul prevăzut de legea de faţă.

Această declaraţiune va fi legalizată de tribunal sau de judecătorul de ocol.

Art. XXIV. Administraţiunea do-

Art. XXIII. Planul moşiei sau al părţii de moşie împărţită în loturi se va pune în vederea locuitorilor prin un delegat (sau comisiune) anume însărcinat cu aceasta de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Acest delegat (sau comisiune) va luà declaraţiune înscrisă, legalizată de primărie, din partea fiecărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voeşte să cumpere, obligându-se a plătì preţul fixat şi a se supune la toate dispoziţiunile prevăzute de lege.

In caz dacă vor fi mai mulţi amatori pentru acelaşi lot, comisiunea, în prezenţa celor interesaţi şi a primarului, va face tragerea la sorţi şi va înscrie lotul pe numele celui care a eşit din urmă.

O copie după planul moşiei împărţită în loturi se va lăsà în păstrarea primăriei locale ; în această copie de plan se va indicà numele fiecărui locuitor, cu arătarea lotului ce i s'a vândut.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moşie, se va preferì mai întâiu locuitorii în drept aflaţi pe această moşie fără pământ sau aceia cari au mai puţin de 5 ectare. Dacă pe moşie nu se găsesc locuitori în aceste condiţiuni sau dacă prisosesc loturi, atunci se va puteà vinde şi la locuitorii în drept aflaţi pe moşiile învecinate, şi aşà mai încolo.

Art. XXIV. Pentru toate lucră-

meniilor, luând act de declaraţia locuitorilor, va încheià un proces verbal, în care va menţionà toate lucrările făcute în urma cererii de vânzare.

Acest proces verbal, împreună cu declaraţia locuitorilor, se va supune, prin Ministerul Finanţelor, la confirmarea Consiliului de Miniştri şi aprobarea Domnească, în termen de o lună.

Secţiunea V.

Despre vânzarea de bunuri mici

Art. XXV. Păzindu-se formele stabilite în această lege pentru vânzarea de bunuri cu licitaţiune publică, se vor mai puteà vinde din moşiile Statului loturi de 25, 50 şi 100 până la 150 ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii, păzindu-se formele prescrise în secţia III din această lege.

Art. XXVII. Dispoziţiunile Art. 11 şi 12 se aplică la .vânzările bunurilor mici şi la vânzările în loturi.

rile efectuate de comisiune în localitate se va dresà proces verbal, semnat şi de primar.

Acest proces verbal, împreună cu declaraţiunile cumpărătorilor, se vor supune la aprobarea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Ministerul, luând avizul comisiunii permanente, va confirmà vânzarea loturilor şi va liberà titlul provizor pe numele fiecărui cumpărător.

După confirmare, Ministerul va pune în posesiune pe cumpărători, aplicând pe faţa pământului loturile coprinse în plan.

Secţiunea V.

Despre vânzarea de loturi mari şi de bunuri mici.

Art. XXV. Păzindu-se formele stabilite în această lege pentru vânzarea de bunuri cu licitaţinue publică, se vor mai puteà vinde din moşiile Statului loturi de 25, 50 şi 100 pânăla 150 ectare, cu condiţiune însă ca cererile sa fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii, păzindu-se formele prescrise în secţia III din această lege.

Preţuirea acestor loturi se va face tot după modul prescris la Art. 14.

Art. XXVII. Dispoziţiunile Art. 11 şi 12 se aplică la vânzările bunurilor mici şi la vânzările în loturi mari.

Art. XLV. Pentru bunurile mari, vândute în corpuri întregi sau în loturi mari, cumpărătorii sunt datori, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitor*, să răspundă, pe contul Cassei de Depuneri, la cassierii generali de judeţe sau la Cassa de Depuneri în Bucureşti, a patra parte din preţul vânzării; iar celelalte trei pătrimi se vor plătì la aceleaşi casse în termen de 24 ani, cu dobânda de 6 la sută şi amortisment după tablou, pe fiecare an, în rate semestriale, plătibile la începutul fiecărui semestru.

Cumpărătorii de loturi mici vor plătì la început o cincime din preţul vânzării.

Aceşti 24 de ani încep să curgă dela împlinirea anului în care s'a efectuat vânzarea.

Art. XLVII. Cumpărătorii de bunuri mici sunt datori să răspundă la cassieriile generale de judeţe, pe contul Casseì de Depuneri sau direct la această cassă în Bucureşti, preţul întreg, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul Oficial.*

Art. L. Pentru orice întârziere de plată la termenele statornicite, se plăteşte dobânde de 10 la sută; această dobândă este datorită chiar şi pentru taxele cerute de legea timbrului, fără judecată şi somaţiune.

Art. XLV. Pentru bunurile mari vândute în corpuri întregi sau în loturi mari, cumpărătorii sunt datori, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul Oficial*, să răspundă pe contul Cassei de Depuneri, la cassieriile generale de Judeţe sau la Cassa de Depuneri în Bucureşti, a patra parte din preţul vânzării; iar celelalte trei pătrimi se vor plătì la aceleaşi casse in termen de 24 ani cu dobânda de 6%, şi amortisment după tabelă, pe fiecare an, în rate trimestriale, plătibile la începutul fiecărui trimestru.

Cumpărătorii de loturi mici vor plătì la început o zecime din preţul vânzării.

Aceşti 24 de ani încep să curgă dela împlinirea anului în care s'a efectuat vânzarea.

Art. XLVII. Cumpărătorii de bunuri mici, prevăzute la Art. 6 din această lege, sunt datori să răspundă la cassieriile generale de judeţe, pe contul Cassei de Depuneri, sau direct la aeeastă cassă în Bucureşti, preţul întreg în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul Oficial.*

Art. L. Pentru orice întârziere de plată la termenile statornicite, se plăteşte dobândă de 8%; această dobândă este datorită chiar şi pentru tcxele cerute de legea timbrului, fără judecată şi somaţiune.

Art. LXIX. Comunele urbane şi rurale aflătoare pe moşiile Statului sau pe acele ale diferitelor stabilimente publice, fără distincţiune pot cere răscumpărarea terenurilor cari formează vetrele lor după diteritele legi sau acte de delimitare, prin cari sunt definitiv regulate.

Viile aflate pe moşiile Statului, şi asupra cărora cultivatorii lor n'au nici un drept din cele prevăzute mai sus, pot fi vândute locuitorilor cari le cultivă, acolo unde interesele economice ale moşiei ar permite.

Art. LXX. Preţul răscumpărării va fi darea embaticului pe un an înmulţită cu 20.

Dacă plata embaticului consistă în producte sau diftrite alte materiale, acestea se vor preţuì în bani, după preţul de mijloc a celor din urmă trei ani, şi acest preţ se va luà de bază pentru calculul preţului răscumpărării, după dinstincţiunile de mai sus

Preţuirea se va face de comitetul permanent şi un delegat al administraţiunii domeniilor Statului.

Art. LXXIV. Preţul răscumpă-

Art. LXIX. Sumele cuvenite Statului din răscumpărarea embaticurilor se împlinesc contorm legii de urmărire.

Preţul vânzării viilor prevăzute la Art. 69 va fi chiar valoarea pământului stabilită prin expertize.

Art. LXX. Preţul răscumpărării va fi, darea originală a embaticului sau otaşniţei înmulţită cu 20, iar pentru vii înmulţită cu 15.

Dacă darea consistă în producte sau diferite alte materiale, acestea se vor preţuì în bani după preţul mediu al celor din urmă trei ani, şi acest preţ se va luà de bază pentru calculul preţului răscumpărării după distincţiunile de mai sus.

In nici un cas preţul răscumpărării viilor nu va puteà covârşi valoarea nudei proprietăţi a solului.

Preţuirea se va face de comitetul permanent şi un delegat al Ministerului Agriculturei, Industriei, Gomerciului şi Domeniilor.

Pentru viile sădite în urma promulgării codului civil, preţul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu valoarea pămâmtului.

Art. LXXIV. Preţul răscumpă-

rării se va răspunde în termen de o lună de la confirmarea de către Consiliul de Miniştri.

Art. XC. Dispoziţiunile legii de faţă nu se vor aplicà în partea României de peste Dunăre.

Ele nu ating nici legea promulgată la 26 Iunie 1868 în privinţa liverării fără daspăgubire a locurilor cu embatic pe proprietăţile Statului, în raionul comunei Iaşi, locuitorilor români.

rării se va răspunde în termen de o lună de la confirmarea de către Consiliul de Miniştri.

Pentru vii, acest preţ se va răspunde în termen de 5 ani dela aceeaşi epocă, în rate trimestrale, şi la începutul fiecărui trimestru.

Art. LXL. Dispoziţiunile legii de faţă se vor aplicà şi în partea României de peste Dunăre, pentru bunurile enumerate la Art. 6. Ele nu ating legea promulgată la 26 Iunie 1868, în privinţa liberărei fără despăgubire a locurilor cu embatic pe proprietăţile Statului, în raionul comunei Iaşi, locuitorilor români.

Art. II. Când locuitorii, cari au cumpărat loturi conform dispoziţiilor acestei legi sunt în număr de cel puţin 100, şi când ei nu sunt în apropierea unei comune în care să fie şcoală şi biserică, li se va delimità fără plată câte 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a bisericii şi 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a şcoalei.

Aceeaş întindere de pământ se va acordà pretutindeni şcoalelor cari nu au până astăzi.

Art. III. Cheltuelile făcute pentru măsurătoare, împărţire şi vânzarea pământului se vor plătì de fiecare cumpărător, socotindu-se câte 3 lei de ectar. Această plată o vor achità în curs de 3 ani câte un leu

de ectar în fiecare an. Ea se va percepe odată cu plata anuală a pământului şi se va vărsà la Cassa de Depuneri.

Pentru întâmpinarea cheltuelilor lucrărilor de delimitare, se autoriză Cassa de Depuneri să facă Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului şi Domeniilor avansări în cont curent până la concurența sumelor trebuincioase.

Aceste avansuri, împreună cu dobânzile cuvenite, se vor restituì Cassei de Depuneri din banii ce se vor încassà dela cumpărători, conform Art. 3 din această lege şi, în cas de neajungere, din prețul vânzării.

Art. IV. Se vor înlocuì pretutindeni în textul legii cuvintele: *«admministrațiunea domeniilor Statului»* cu: *«Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului şi Domeniilor»*, precum şi cuvântul de *«cîncime»* cu acela de *«zecime»*.

Art. V. Un regulament special va determinà modul de aplicare al dispozițiilor legii de față.

Raportor, *Em. M. Porumbaru.*

D-l *Preşedinte:* Discuțiunea generală este deschisă. D-l Lățescu are cuvântul.

D-l *T. B. Lățescu:* Eu cerusem cuvântul asupra articolelor....

D-l *N. Constantinescu:* Cer cuvântul în chestiune personală.

D-l *Preşedinte:* Aveți cuvântul.

D-l *N. Constantinescu:* D-le preşedinte, chestiunea de care se ocupă acest proiect de lege este o chestiune care se agită de mult în sânul Parlamentului, şi aş puteà să zic chiar că ea a făcut obiectul de preocupațiuni foarte serioase în țară. Ca atare, suntem interesați cu o oră mai înainte, să dăm o soluțiune, care să satisfacă la

toate cerinţele manifestate în această chestiune importantă. Cu cât chestiunea este mai importantă, cu atât cred eu că ea trebue să fie tratată mai în cunoştinţă de cauză de către Parlament.

Acest proiect abià s'a distribuit ieri, d-lor deputaţi, încât, şi după regulament şi ca chestiune practică, că astăzi dupe 24 ore cred că este venită într'un mod cam intempestiv la ordinea zilei.

D-lor, raportul asupra acestui proiect de lege este mai mult sau mai puţin o operă personală a d-lui Raportor şi profit de această ocaziune ca să fac omagiile mele d-lui Raportor pentru talentul şi ştiinţa ce a pus în studiarea acestui proiect şi în redactarea raportului, care negreşit îmbrăţişează şi desvoltă într'un mod suficient dispoziţiunile, principiile generale ale acestui proiect.

Redacţiunea proiectului însă este opera comună tuturor membrilor comitetului delegaţilor cari au colaborat la el. Ca atare şi redacţiunea raportului erà de necesitate, gândesc eu, să fie supusă prealabilmente comitetului delegaţilor. Din cauză însă că legea a fost cerută cu oarecare urgenţă această formalitate nu s'a putut îndeplnì. Cu toate acestea noi, membrii comitetului delegaţilor, nu facem din aeeasta o chestiune de scrupul, dar cred că cei mai mulţi dintre d-voastră nu au avut timpul material ca să studieze acest proiect de lege comparativ cu textul legii existente care se modifică, astfel că dacă am intrà astăzi în discuţiunea acestui proiect de lege, ar fi a procede cu oarecare pripeală.

Eu declar, d-lor, ca membru al comitetului delegaţilor, care am luat o parte activă la redacţiunea acestui proiect, că chiar eu sunt în nedumerire asupra unora din dispoziţiunile coprinse în el astfel cum sunt redactate de d-l Raportor.

Pentru aceste motive, dar şi ca să nu vă ocup mai mult, cred că este în interesul unei discuţiuni luminate să binevoiţi a amâna desbaterea asupra acestui proiect pentru o altă şedinţă ca astfel să avem timpul material, atât noi membrii comitetului delegaţilor, interesaţi în susţinerea acestui proiect, cât şi d-voastră, ca să-l studiem cu toţii şi să luăm cunoştinţă şi de textul legii actuale care se modifică.

Deaceea vă rog, d-le Preşedinte, să binevoiţi a consultà onor. Cameră dacă primeşte să amâne pentru o altă zi discuţiunea acestui proiect, mai cu seamă că din o circumstanţă actuală mai mulţi d-ni denputaţi s'au retras din Cameră pentru a merge la Senat şi cred

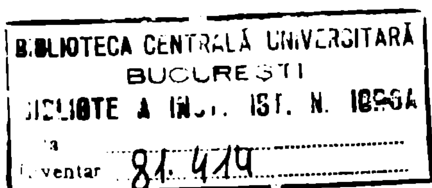
că ar fi mai bine să pui prezenţi pe toţi la discuţiunea acestui proiect.

D-l *I. Câmpineanu, Ministrul Domeniilor, Agriculturii şi Comerţului:* D-le Preşedinte, d-lor deputaţi, nu voiu cere dela onor. Cameră să facă desbateri precipitate asupra unui proiect de lege de o asemenea importanţă, şi dacă am stăruit mult pentru rezolvarea acestei chestiuni, este în adevăr, pentrucă o consideram pentru mine ca o obligaţiune morală ce-mi erà impusă şi credeam că n'aş fi corespuns la sentimentele cari mă unesc cu d-voastră, dacă n'aş fi stăruit la rândul meu ca să vă prezint o soluţiune, oricare ar fi ea, asupra acestei chestiuni.

Este evident, însă că această dorinţă unanimă a Camerei, a noastră a tuturor, nu poate merge până acolo, încât să sugrume soluţiunea, încât să vă facă să daţi votul d-voastră asupra unor chestiuni pe cari nu le-aţi cunoscut în deajuns sub forma sub care se prezintă astăzi. Dar, d-lor, direcţiunea corespunzătoare la idealul ce ne propunem este o chestiune în mare parte de redacţiune, pentrucă nimeni dintre noi nu poate să facă proces unul altuia, asupra modului cum vine a exprimà ideile ce a fost însărcinat să comunice onor. Camere.

Deaceea, d-lor, să se rezerve toate aceste discuţiuni, asupra fiecărui articol şi acolo să luaţi tot timpul trebuincios spre a puteà face îndreptările pe care le veţi crede de trebuinţă. Dar vă fac o întrebare: nu credeţi că ar fi bine ca această lege care este obiectul unor lungi deliberări şi care, dacă nu în totul dar în mare parte aduce o uşurare asupra situaţiunii actuale, care face să funcţioneze mai bine legea ce avem astăzi, nu aţi face mai bine să o luaţi astăzi, în considerare şi să amânaţi pentru o zi două sau trei discuţiunea pe articole? Fac această rugăminte fără stăruinţă, ca să votăm astăzi luarea în considerare, cu rugăciunea chiar să amânăm pentru astăzi discuţiunea şi votarea pe articole, pentrucă în asemenea chestiune dacă am merge numai cu majoritate n'ar fi bine, căci este o chestiune care nu interesează majoritatea sau minoritatea, nici pe d-l Constantinescu sau pe mine ci să o votăm cu unanimitate. Deaceea vă rog să o luăm astăzi în consideraţiune şi să amânăm votarea pe articole pentru astăzi.

D-l *Preşedinte:* D-nii cestori declară că nu mai suntem în număr.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Dacă se ridică şedinţa şi se anunţă pe mâine, Camera va continuà cu acest proiect de lege.

Voci : da, da.

Şedinţa dela 5 Noemvrie 1883.

Preşedinte : Acum, d-l Constantinescu are cuvântul asupra chestiunii prealabile propusă ieri de d-sa asupra proiectului de lege pentru modificarea unor articole din legea vânzării bunurilor Statului.

D-l *N. Constantinescu :* Eu am propus amânarea asupra acestui proiect pentru şedinţa de ieri, fiindcă chiar eu, care lucrasem în comitetul delegaţilor, nu mă simţiam în poziţiune de a discutà acest proiect, şi gândiam că mulţi dintre d-nii deputaţi nu au avut poate timpul material suficient ca să studieze acest proiect de lege. Astăzi însă, cât pentru mine, d-le Preşedinte, aş primì să se pună în discuţiune proiectul acum, dacă credeţi că toţi d-nii deputaţi au avut timpul necesar ca să studieze proiectul de ieri până astăzi; eu dar nu mai insist pentru amânare.

D-l *Preşedinte :* Atunci, d-lor, vom pâşì la discuţiunea generală asupra proiectului de lege.

Intreb dar, dacă cere cinevà cuvântul.

Voci : Nu, nu.

D-l *Preşedinte :* Dacă nu cerere nimeni cuvântul în discuţiunea generală atunci voiu pune la vot luarea în consideraţiune.

Se pune la vot luarea în consideraţiune şi se primeşte în unanimitate.

D-l *Preşedinte :* Acum vom începe discuţiunea pe articole.

Se dă cetire Articolului 1, care se adoptă fără discuţiune.

D-l *Pop :* D-le Preşedinte, aş dorì ca onor. Adunare să încuviinţeze a se intercalà între articolele ce sunt a se modificà şi Art. 46 din legea actuală, care asemenea trebue să fie modificat.

D-l *I. C. Câmpineanu, Ministrul Domeniilor :* Eu cred că acum la început nu putem discutà Art. 46 din legea existentă, deoarece nu am ajuns până acolo; dar când, după ordinea numerică a articolelor, vom ajunge la Art. 46, onor. d-l Pop va puteà atunci să aducă un amendament.

D-l *Preşedinte :* Prinurmare, vom merge înainte cu discuţiunea după ordinea numerică cu rezerva ca d-l Pop să propună un amendament când vom ajunge la Art. 46.

Se citeşte Art. 4.

D-l *I. Codrescu:* Voiu aveà onoare, d-lor deputaţi, să propun un mic amendament la aliniatul I din acest Art. 4, care sună astfel în partea sa finală:

«...Şi moşiile cari nu au pe ele într'o singură masă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare».

Mai întâiu eu cred foarte nemerit ideea de a se micşorà numărul ectarelor de pădure la moşiile ce se pot vinde; căci ceeace a fost în legea actuală adică 100 ectare erà prea mult, şi înţelegeţi d-lor, că acum reducându-se la 50 ectare este o îmbunătăţire.

Cu toate acestea, eu cred că a mai rămas o nedomirire care ar fi bine să se limpezească.

D-lor, acì se zice: într'o singură massă. Dar vă întreb, ce s'ar face atunci când într'o moşie ar fi o pădure de 100 sau 200 de ectare, dar între dânsele s'ar găsì pământ gol, adică când acele păduri nu ar formà o massă compactă ci ar fi oarecari rărişuri sau despărţiri?

Or atunci se va zice că deoarece acele păduri nu formează o massă, prin urmare, ele se pot vinde?

Cred că aceasta ar fi o măsură rea în privinţa conservării pădurilor noastre.

Pădurile particulare, cum ştiţi, se distrug pe zi ce merge. Negreşit că particularii pot găsì mai mare profit în cultura pământului şi deaceea şi defrişarea se face pe o mare scară.

Este constatat, de câtă necesitate sunt pădurile. Prinurmare, Statul care este cel mai mare proprietar el singur trebue să dea de acum înainte, pe scara cea mai mare, exemplu de conservarea pădurilor.

Inţeleg, cât este de greu de a se păstrà o pădure când este despărţită în mici pâlcuri, însă, când pâlcurile sunt apropiate paza lor poate fi foarte uşoară, pentrucă apărând pe una, aperi pe toate celelalte. Deaceea aş propune să se zică: «şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 de ectare sau mai multe pâlcuri, însă, în apropiere unele de altele».

D-l *T. B. Lăţescu:* Dar fixaţi apropierea la ce distanţă să fie.

D-l *I. C. Codrescu:* Cât despre această apropiere ar trebuì să o lăsăm în chibzuinţa administraţiunii.

Amendamentul meu este acesta:

Să se adaoge la finele aliniatului dela Art. 4:

«Afară numai când unul sau mai multe pâlcuri de pădure, deşi despărţite între ele, ar puteà fi privigheate, in acest cas pământul aflat între pâlcuri va fi considerat ca făcând parte din pădure».

D-l *V. Iepurescu:* D-le Preşedinte, eu n'am cerut cuvântul pentru a face ceeace se numeşte o critică acestui articol; îmi voiu permite mici observaţiuni numai ca cu modul acesta să provoe explicaţiuni din partea d-lui Raportor şi dacă se poate chiar din partea d-lui Ministru.

D-lor, ca să înţelegem economia acestui articol trebue neapărat să-l punem faţă în faţă cu articolul vechiu al legislaţiunii în vigoare şi care se cere a fi modificată prin prezentul proiect de lege:

«Pentru moşiile, cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period expirat.

Al doilea: «Parcelele de pământ izolate cari nu se învecinesc imediat cu corpul principal al moşiei cu care se arendează, oricare ar fi arenda moşiilor din cari ele fac parte».

D-l *Preşedinte:* Erà de prisos cetirea deoarece proiectul s'a cetit.

D-l *V. Iepurescu:* Vă rog, d-le Preşedinte, să mă lăsaţi să vorbesc cum înţeleg eu.

D-lor, articolul vechiu se exprimă în modul următor:

«Moşiile a căror arendă după contractele lucrătoare la epoca scoaterii în vânzare nu trec peste 20.000 lei fără dările accesorii, şi cari n'au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 100 ectare. Se pot vinde asemenea moşiile cari au o întindere mai mare de 100 ectare pădure, reservându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drum necesară pentru conservarea şi exploatarea pădurii».

Cât de slab aş fi, voiu căutà să nu împrumut la biurou nici o idee luminătoare relativ la această afacere. Eu voiu desbate legile supuse Parlamentului după cum mă va duce capul şi ideile mele. Şi deaceea rog pe onor. biurou să binevoească a nu mă mai întrerupe,

D-l *Preşedinte:* Dar nu v'am întrerupt, domnule.

D-l *V. Iepurescu:* Căci cu modul întreruperilor discuţia nu este posibilă.

Voci: La chestiune.

D-l *V. Iepurescu:* Zicem, d-lor, că pentru a înţelege economia

articolului 4 din proiectul de lege, trebue neapărat să-l comparăm cu vechea legislaţiune, cu articolul a cărui modificare se cere.

Din cetirea Art. 2 rezultă ca idei dominante lucrul următor: sunt susceptibile de a fi vândute moşiile cari au venit un maximum de 20.000 lei. A doua idee: cu condiţiune ca aceste moşii să nu aibă pe dânsele o pădure mai mare de 100 ectare; şi al treilea, se declară susceptibile de a fi vândute parcelele şi trupurile de pământ izolate arendate împreună cu alte moşii.

Acestea sunt cele trei idei dominante în articolul ce se cere a se modificà; acestea sunt modificările aduse prin Art. 4 al proiectului de lege.

Şi odată constatate aceste lucruri să vedem întrucât ele aduc un progres, o îmbunătăţire cu legea veche?

Articolul 4 din proiectul de lege în discuţiune zice, că se vor putea vinde moşiile a căror arendă este maximum 20.000 lei fără dările accesorii şi cari n'au pe ele într'o singură masă pădure mai mai mare de 50 ectare.

In vechiul Art. 4 se ziceà, că nu pot fi vândute moşiile când au pădure pe un perimetru de 100 ectare; în noul proiect întinderea aşà dar s'a redus dela 100 la 50 ectare.

Pentru ce dar această reducere la 50 ectare? Oare această reducere la 50 ectare este un pas înainte pentru înlesnirea de a se cumpărà moşiile Statului? sau este un pas îndărăt? Dacă lucrurile sunt astfel, atunci cum se coroborează, cum se conciliază expunerea de motive a d-lui Raportor cu această măsură; căci în expunerea de motive se vede într'un mod clar, *ca idee dominantă,* spiritul de îmbunătăţire consistă tocmai în lucrul următor: a se facilità mici cultivatori în cumpărarea pământurilor Statului.

Dacă nu mă înşel, d-l Raportor declară într'un mod vădit în raportul d-sale că este de interesul ţării aceştia, în interesul Statului chiar, că numărul micilor cultivatori de pământ să se mărească cât de mult. Dacă dar principalul lucru este ca să se inlenească cu cât se poate mai mult posibilitatea oricărui dintre cetăţenii acestei ţări ca să cumpere pământ, cum se face că în articolul vechiu posibilitatea de a cumpărà erà mai mare, căci puteau fi cumpărate moşii cari aveau o pădure de 100 ectare, şi astăzi în loc să se mărească facultatea pentru cumpărători li se restrânge dreptul acesta, şi se declară nesusceptibile de vânzare moşiile cu un perimetru de 100 ec-

tare pământ? Prinurmare, îmi pare o anomalie între premisele d-lui Raportor şi această măsură; îmi pare că aceasta nu este un progres, nu este o facilitate ce trebue să o dăm doritorilor de a cumpără. Dar să mergem mai înainte.

Paragraful 3 — las paragrafele celelalte cari sunt o consecinţă a observaţiunilor ce am avut onoare a face asupra primului paragraf,— paragraful 3 zice: «se pot vinde, însă numai în loturi mici locuitorilor români cultivatori de pământ, părţi din moşiile Statului afară de cele rezervate pentru cultura specială sau ferme modele oricari ar fi arenda acelor moşii».

D-lor, acest paragraf după mine este foarte important, fiindcă conţine o restricţiune în ceeace priveşte pe cetăţenii români îmbrăcaţi cu haine civile şi crează un privilej cetăţenilor români cari poartă o ghebă sau haină ţărănească. Aş dorì din suflet ca d-l Raportor sau d-l Ministru să ne arăte pentruce în legislaţiunea nouă creiază această deosebire? Intruce Românii se deosebesc în privinţa drepturilor lor şi prerogativelor lor? Ce ne autoriză pe noi ca la tribuna ţării să facem această deosebire între cetăţeni?

Acei cari au haine civile nu pot cumpără după acest proiect de lege decât moşiile Statului cari au venit maximum de 20,000 lei.

Ţăranii după paragraful 3 pot cumpără, oricari ar fi moşiile Statului, bineînţeles în loturi mici.

Iată dar o deosebire care eu pentru interesele acestei ţări o cred neligitimată, o cred fără nici un cuvânt ca să se introducă în legile noastre fără a mai face nici-o altă consideraţie, care ar puteà să mulţumească pe unii în fundul inimii lor şi să nemulţumească pe alţii.

Mă mărginesc numai a atrage atenţiunea onor. Raportor asupra acestur punct şi aş dorì să aud desvoltându-se din partea d-sale nişte motive plauzibile, serioase, prin cari să ne dovedească că a avut dreptate întru a împărţì populaţiunea acestei ţări în două clase.

Merg mai departe: «*Afară de cele rezervate pentru cultura specială sau ferme model*».

Cari sunt, d-lor, acele moşii rezervate pentru cultura specială sau ferme model? Există oare un regulament care să arate cari sunt acele moşii?

Există oare o lege care în adevăr să determine cari sunt moşiile rezervate pentru o cultură specială sau ferme model, sau aceasta

este lăsată cu totul la aprecierea, la puterea discreţionară a Ministrului Domeniilor ori cari ar fi el.

Dacă o lăsaţi la puterea discreţionară a Ministrului, permiteţi-mi a vă spune că rău faceţi de abandonaţi acest drept şi-l lăsaţi Ministrului Domeniilor, oricare ar fi el, oricât de parţial ar fi; Ministrul este un om politic şi din aceasta ar puteà, sau să facă o armă contra unora sau să se folosească în favoarea vederilor sale politice.

Prinurmare, dacă voiţi să faceţi o lege pentru viitor care să garanteze şi pe unii şi pe alţii, mai cu seamă o lege care atinge aşà de aproape interesele economice ale ţării, ar fi bine sau să desfiinţaţi această restricţiune sau să se determine într'un mod special şi anumit *cari sunt moşiile acelea*; căci mi-e frică de puterea aceà mare discreţionară care o lăsaţi Ministrului Domeniilor, repet încăodată oricare ar fi el, căci permiteţi-mi în parantez a vă declarà că dacă ar fi d-l Câmpineanu Ministru pe acele bănci nu aş aveà de ce să mă tem şi sunt sigur că d-sa ar lucrà, în ce priveşte chestiunea aceasta, cu toată imparţialitatea şi cu toată justeţea; dar se poate întâmplà să fie un alt Ministru care, încăodată repet, să tragă din această restricţiune o armă pentru a favorizà pe unii şi năpăstuì pe alţii.

Acestea sunt, d-lor, observaţiunile cari îmi permit a le face în treacăt acestui proiect de lege. Regret că nu le-am avut de mai mult timp.

D-l *P. S. Aurelian, Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice:* S'a împărţit de mai multe zile.

D-l *V. Iepurescu:* Eu după, câte ştiu, nu s'a împărţit decât de trei zile; un ptoiect de însemnătatea acestuia nu se împarte numai cu trei zile înaintea discuţiunii publice, căci un deputat poate să fie absent în aceste trei zile; ci se împarte cu două sau trei săptămâni înainte şi cred că sunt foarte legitime observaţiunile cari le-am făcut şi de asemenea foarte legitimă chestiunea prealabilă ridicată de onor. d-l Constantinescu, căci astfel de chestiuni trebue să fie tratate cu toată autoritatea ce comportă.

Acestea, d-lor, sunt observaţiunile ce-mi permit a supune aprecierii onor. Adunării, şi rog pe onor. Raportor să binevoească a-mi da lămuririle necesarii.

D-l *N. Constantinescu:* Foarte puţin am să zic pentru ca să lămuresc pe onor. d-l Iepurescu, asupra nedomiririlor ce are, căci mi se pare că este mai mult nedomirit în privinţa economiei acestui

proiect de lege, deoarece d-lui a lipsit aceste trei zile şi n'a avut timpul material ca să-l studieze.

Partea critică:

Onor. d-l Iepurescu poartă critica d-sale asupra aliniatului întâiu din acest articol, şi se întreabă pentru ce această restricţiune, că dacă o moşie are 50 de ectare pădure pe dânsa să nu se poată vinde?

In textul legii actuale se zice că o moşie care ar aveà o pădure în întindere de 100 ectare nu se poate vinde. Noi în comitetul delegaţilor am crezut că este în interesul economiei ţării întregi să se cruţe despădurirea ţării, deaceea am redus maximum de 100 ectare la 50. Dar d-l Iepurescu nu a observat sensul articolului pe care l-a criticat; noi nu zicem în mod absolut că moşiile cari au 50 de ectare pădure nu se pot vinde. Dacă d-l Iepurescu ar fi cetit aliniatul subsecvent ar fi văzut că se vând şi moşii cari au o întindere de pădure mai mare, dar pădurea se rezervă pe contul Statului; de unde rezultă că moşiile cari au pădure în întindete mai mică de 50 ectare se vând cu pădure cu tot, şi la celelalte pădurea rămâne pe seama Statului. Iată nedomirirea în care se află d-l Iepurescu, şi care nu vine decât din cauză că a lipsit şi nu a avut timp să studieze proiectul.

In adevăr, d-lor, este o inovaţiune care face obiectul aliniatului 3 din acest articol pe care de asemenea d-l Iepurescu l-a criticat. Această dispoziţiune nouă ce se introduce în lege are de obiect următorul lucru: legea nouă nu face susceptibile de vânzare decât moşiile ce au un venit până la 20 mii lei, fie că aceste moşii s'ar vinde către ţărani sau particulari îmbrăcaţi cu surtuc.

Din aplicarea legii actuale şi după experienţa făcută de administraţiunea domeniilor, care astăzi constitue Ministerul Domeniilor s'a văzut că această mărginire, că facultatea de a se vinde numai acele moşii în asemena condiţiuni, nu dă satisfacere completă cererilor foarte ligitime şi multiple ce vin din partea sătenilor, pentru că nu în toate regiunile se pot găsì moşii mici, cari să se poată pune la dispoziţiunea ţăranilor, şi din aceste împrejurări, scopul ce urmărià legiuitorul erà dela început paralizat. S'a crezut şi în privinţa aceasta şi secţiunile onor. Adunări cu mici excepţiuni şi comitetul delegaţilor de acord cu Guvernul, a crezut că este o bună măsură aceea de a pune la dispoziţiunea sătenilor şi porţiuni din domenii mari.

D-lor, această măsură poate să fi salutaric din două puncte de privire, întâiu, că se facilitează împroprietărirea sătenilor pe asemenea moşii; al doilea, ca efect economic al acestei dispoziţiuni cred că domeniile cele mari ale Statului, mai în general fiind puţin populate, lipsite de braţe prin vânzare şi prinurmare prin formare de centre de populaţiune pe aceste întinse domenii, valoarea pământului, care rămâne Statului, nu are decât să câştige.

Dar onor. d-l Iepurescu se întreabă pentru ce această excepţiune care se face numai în privinţa ţăranilor ?

Lucrul se poate explicà foarte lesne, pentrucă credeam că este în interesul economic general al ţării să acordăm o favoare sătenilor, pe cari dorim cât mai repede să-i vedem deveniţi proprietari pe toţi. Eu nu cred că este timpul venit ca să vindem toate moşiile, fie mari, fie mici; dar este destul, pentru ca să formăm mica proprietate sau proprietate mijlocie, este destul să punem în vânzare micile proprietăţi, ceea ce a făcut şi legea trecută şi cari se mănţin şi în legea actuală. Credem însă că este bine şi prudent a nu desproprietărì pe Stat de acele domenii mari.

Iată, d-lor, cari au fost ideile în rezumat, şi cari au fost motivele pentru cari s'au introdus aceste modificări în acest proiect de lege. Cred că favoarea care s'a dat sătenilor nu este numai o chestiune de ordine socială, dar în acelaş timp este şi o chestiune de conservare a intereselor domeniale ale Statului....

D-l *N. Ionescu :* D-lor, în substanţă sunt cu totul de opiniunea reprezentantului de Buzău, d-l Constantinescu. Cred cum că este o măsură bună aceea de a se vinde aceste pământuri numai la acei cari ei înşişi le cultivă. Dar onorabilul reprezentant de Vlaşca vede în acest articol o deosebire de clase.

Eu nu înţeleg ce va să zică această deosebire, fiindcă clasele producătoare se deosibesc după natura producţiunii lor : alta este agricultorul, alta este comerciantul, alta este industriaşul, şi, pentrucă în practică sunt aceste distincţiuni, nu va să zică cum să se creieze clase privilegiate,

Dar eu zic că, chiar dacă legiuitorul ar favorizà pe cultivatorii de pământ prin acest articol din lege, noi nu putem ezità de a-l primì, fiindcă este ştiut câtă trebuinţă are ţara de-a încurajà... nu voiu zice clasele, ca să nu protesteze la acest cuvânt onor. reprezen-

tant de Vlaşca... dar voiu zice a încurajà părţile producătoare ale societăţii române.

Statul face o lege prin care vinde şi el ca oricare proprietar, şi să nu fie liber de a pune condiţiuni în interesul conservării proprietăţii, celei mari?

Apoi, pentru ce se dă atâta facilitate pentru vânzarea acestor proprietăţi în loturi?

Mă aşteptam ca onor. reprezentant de Vlaşca să vină şi să zică că preà se îmbucătăţesc, că prea se pulverizează proprietăţile Statului; mă aşteptam să zică aceasta d-sa, care vine cu vederi măreţe şi întinse ale câmpiilor Vlaşcei. *(Ilaritate)*. Dar d-sa se pare că este preocupat de ideea că legiuitorul face prin aceste dispoziţiuni un privilej. Din contră, legiuitorul voeşte ca să înceteze privilejul acelor cari numai cu numele sunt proprietari teritoriali şi voeşte să încurajeze proprietatea teritorială în mânele acelora cari fac din această calitate profesiunea lor principală. *(Aplauze)*.

D-l reprezentant de Giurgiu este în contradicţiune cu spiritul bun al legii care autoriză vânzarea în loturi mici, şi cred că Adunarea nu se va seduce de cuvintele elocvente ale onor. nostru coleg, şi va menţineà bunele tradiţiuni pe cari le-a urmat până acum în privinţa împroprietăririi acelor cari muncesc pământul acestei ţări. *(Aplauze)*.

Eu voiu aveà onoarea de a sugera acestei Adunări amendamente în sensul de a se încurajà mai mult tocmai acei mici proprietari cultivatori, cari ar dorì să aibă o mai mare întindere de pământ. Deaceea, d-le Preşedinte, vă rog să vă uniţi cu comisiunea susţinută cu atâta convicţiune de d-l reprezentant de Buzău şi să trecem mai departe.

D-l *E. Purumbaru*: D-lor, sunt dator în urma cuvintelor zise de d-l Iepurescu să-i dau lămuririle pe cari le cere dela mine ca. Raportor, asupra discuţiunii care a avut loc în sânul comitetului de delegaţi.

D-lor, chestiunea privitoare la pădurile Statului, secţiunile Camerii nu au privit-o ca o restricţiune care se aduce înlesnirii pentru cultivatorii de pământ de a căpătà pământ în condiţiunile legii, cì preocupate de un interes de ordine superioară, din punctul de vedere al conservării în genere a pădurilor, fie păduri ale Statului, fie particulare, a pus în lege această dispoziţiune ca moşiile, cari au pe

dânsele o pădure de o întindere oarecare, căci asupra întinderii a fost multă discuțiune, aceste moșii să se vânză fără pădure, rezervându-se pe seama Statului pădurea împreună cu accesoriile ei, adică cu un perimetru, și servitutea de drumuri necesare pentru conservarea și exploatarea pădurii. Cu alte cuvinte, nu s'au declarat nesusceptibile de vânzare într'un mod absolut toate moșiile acelea pe al căror teritoriu s'ar aflà pădure, ci s'a luat o măsură de conservare, că în ceea ce privește partea păduroasă a moșiei să fie rezervată Statului, și făcând aceasta ne-am conformat unui interes de ordine superioară precum și dispozițiunilor legislative cari se cuprind în codicele silvic, împedicând atât exploatarea lor cât și defrișarea lor.

D-lor, în sânul secțiunilor cea dintâiu propunere care s'a făcut, a fost ca pădurile să fie rezervate până la 25 de ectare. Acest amendament a fost propus de d-l Robescu, a cărui competință în materia aceasta este netăgăduită. In legea cea veche erau 100 de ectare; în legea aceea care a precedat pe cea dela 1881, adică în legea din 1866, erau 50 de pogoane; d-l Robescu, s'a apropiat mai mult de legea dela 1866, mărginind această restricțiune până la întinderea de 25 de ectare. In sânul comitetului delegaților s'a făcut o tranzacțiune între proiectul de lege și ideea d-lui Robescu, și s'a admis cifra de mijloc, adică 50 ectare, care reprezintă cu aproximațiune 100 de pogoane.

Prinurmare, să fie bine înțeles că această restricțiune relativă la păduri nu are de obiect alt decât de a garantà viitorul exploatării pădurilor în țara noastră, de a garantà țara că aceste păduri să nu fie sau defrișate sau exploatate în mod nesistematic, ca să compromită viitorul agriculturii noastre.

In ceea ce privește chestiunea a doua, relativă la dreptul ce are Guvernul, ca moșiile a căror arendă anuală trece peste 20.000 lei să le vânză numai în loturi mici și numai la cultivatori de pământ, aceasta e o chestiune care nu poate să mai fie desbătută în sânul acestei Adunări.

D-l Iepurescu, până ieri apărător călduros al clasei țăranilor, radical înfocat, căci aceasta erà, să-mi permită d-l Iepurescu a o spune, calificarea ce se dedeà opiniunilor d-lui.

D-l *V. Iepurescu:* Repetați cuvintele d-lui Brătianu.

D-l *E. Porumbaru:* D-l Iepurescu acum se ridică contra acestui principiu care este tranșat prin legea dela 1881, și asupra căruia Ca-

mera astăzi de fel nu are să discute, căci nu este chiemată să se ocupe acum de această chestiune; tot ce Camera este chiemată să facă astăzi, este să introducă oarecare înlesnire în practică, ca aceste locuri să intre în adevăr în mâinile acelora pe. cari i-a avut în vedere legea dela 1881. Am desbaterile Camerei de acum doi ani acì, unde se poate vedeà că la discutarea acelei legi Camera a fost unanimă în această idee, şi nu numai aceia cari reprezintau ideile liberale, dar şi acei cari reprezintau ideile conservatoare, cum v'aş puteà cità pe d-l Al. Lahovari şi pe d-l Carp, toţi au cunoscut că interesul cel mare al acestei ţări este de a creià proprietatea mică; şi d-lor susţineau chiar de atunci, ca să nu se mărginească facultatea Guvernului de a vinde aceste moşii numai până la arenda anuală de 20.000 lei, ci oricare ar fi arenda lor să se poată vinde; însă să se pue această restricţiune, ca aceste vânzări să aibă de scop şi de efect a creià în ţară clasa proprietarilor mici, adică a face ca aceste pământuri, cari astăzi stau neproductive în mâinile unei administraţiuni rele cum este aceea a Statului, să intre în mâinile acelora cari să le cultive cu mai mult interes, adică în mâinile cultivatorilor de pământ.

Acesta a fost scopul legiuitorului dela 1881. Camera a fost unanimă în această privinţă şi nu cred că suntem chemaţi astăzi să revenim asupra acestei idei salutare, atât din punctul de vedere economic, cât şi din punctul de vedere politic, pentru ca să refacem întregul sistem pe care repauzează legea dela 1861.

Prinurmare, cred că d-voastră veţi fi de acord cu noi, ca chiar moşiile a căror arendă ar trece peste suma de 20.000 lei, adică moşiile mari, să se vânză şi acelea, însă numai în acest interes economic, de a se desvoltà clasa proprietarilor celor mici. Zic clasa în sensul cuvântului cel bun, voiu să zic în mâinile acelor oameni cari se ocupă cu agricultura, ca astfel să prospereze aceste moşii prin o cultură mai îngrijită decât aceea ce li să dă astăzi.

Acestea sunt explicaţiunile pe cari m'am crezut dator să le dau d-lui Iepurescu şi cred că între consideraţiunile cari însoţesc proiectul de lege şi textul pe care l-am cetit, nu există contradicţiune.

Cât pentru amendamentul propus de d-l Codrescu şi susţinut şi de alţi d-ni deputaţi, comitetul l-a admis în unanimitate.

D-l *V. Iepurescu:* Dacă în prima parte a cuvântării mele aveam dreptul să mă îndoiesc de valoarea aprecierilor ce-mi permiteam a

face în ce privește Art. 4 din proiectul prezintat de Guvern, în urma explicațiunilor date cu atâta autoritate, atât de d-l Constantinescu, de d-l Raportor și mai cu seamă de venerabilul nostru coleg d-l N. Ionescu, cred că numai îmi rămâne nici o nedumirire.

Ei bine, d-lor, cu tot respectul ce datoresc onor. preopinenți, trebue să mărturisesc că sunt din nou îndemnat a declara că în urma celor zise de d-lor, tot nu împărtășesc teoriile și ideile d-lor și mai cu seamă acelea ale onor. d-l Ionescu, care nici nu m'a înțeles.

D-lor, cu această ocaziune să-mi permiteți, onor. d-le Președinte, de a deschide o paranteză asupra unui cuvânt care mereu mi se aruncă când de pe banca ministerială când de d-l Raportor, amic al Primului-Ministru: cuvântul de *radical*. Vă declar sus și tare în fața reprezentării naționale, că în loc să-mi facă dezonoare cuvântul de *radical* mă onorează, și voiu căutà în toate actele mele, fie în viața privată, fie în viața publică, fie în Parlament, a dorì și luptà pentru realizarea principiilor înaintate. Apoi, onor. preopinenți, radical nu va să zică aprig apărător al unei părți din societate *fie țărani, fie proprietari*, radical va să zică un om cu *un crez politic, cu un ideal* altul decât acela *al conservatorilor, al oportuniștilor, sau liberali moderați*. Iată ce va să zică radical.

Radical, o repet, înțeleg, — și poate suntem mai mulți de această părere, — niște oameni politici cari au încredere în popor și-l consideră fără excepție și întotdeauna capabil a se guvernà, iar nu ca d-voastră cari *aci* îl tratați de major, *aci* îl puneți sub tutela cea mai *aspră*. Iată, d-lor, ce va să zică și cum înțeleg eu cuvântul de radical.

Dar oare pe acele bănci ale d-lor Miniștri nu se află *unii și poate mai toți*, cari mai înainte de a fi ajuns *acolo* erau tot atât de radicali, dacă nu chiar mai înaintați decât mine? Dar *pe atunci* nu se făceà numai politică de *interese*, se făceà și politică de inimă, de sentimente, pecând astăzi ați uitat toate acestea, ba chiar acuzați pe alții. Imi pare dar bine, d-lor, că mi s'a prezintat ocaziunea să ne răfuim puțin, ca țara să ne judece.

In urma acestora și făcându-vă scuzele mele, d-lor, să-mi permiteți a revenì la chestiune.

D-lor, chiar din discursurile onor. preopinenți rezultă că proiectul de lege prezintat deliberărilor D-voastră introduce două inovațiuni esențiale față cu legea veche.

Asupra primei aş puteà chiar să cedez, dacă d-voastră în adevăr credeţi că este în interesul ţării, ca pădurile ce se află pe moşiile Statului să fie declarate inalienabile, dacă credeţi că e în interesul viitorului economic al acestei ţări să declaraţi pe ceilalţi proprietari, arendaşi şi ţărani, incapabili de a simţì interesul ce avem cu toţii, ca pădurile din ţară să nu dispară.

In privinţa acestei modificări aş puteà dar să mă opresc acì; liberi sunteţi, suverani sunteţi a apreciă în care parte sunt adevăraratele şi realele interese ale Statului.

Nu tot acelaş lucru însă, să-mi daţi voe, aş puteà zice în ce priveşte a doua modificare. Să-mi permiteţi a nu înţelege, nici a nu vedeà cauza, motivul raţional şi plauzibil, care v'a autorizat să introduceţi această deosebire între cetăţenii aceleaşi ţări şi şă daţi într'un mod exclusiv numai ţăranilor facultatea de a cumpără oricare ar fi moşia Statului.

Eu, d-lor, cu toate acestea, să fie bine înţeles prin aceasta nu înţeleg nici a combate, nici a cere micşorarea acestui drept ce se conferă prin proiect ţăranilor, voiesc a vă pune în poziţiune să explicaţi restului ţării, celorlalţi cari nu sunt în această categorie, pentru ce-i privaţi de aceeaş facultate.

D-voastră, dacă voiaţi să fiţi drepţi, logici şi în de acord cu principiile de egalitate, principii proclamate de Constituţiunea noastră, trebuià să lăsaţi acest drept la dispoziţia tuturor, mărginind numai cantitatea ce fiecare puteà să cumpere, iată cum s'ar fi putut împăcà atât interesele fiecăruia cât şi mai presus de toate principiile şi fundamentele societăţii noastre.

Aşà dar, d-lor, eu nu vă pun chestiunea, dece prin legea de faţă acordaţi dreptul ţăranilor de a puteà cumpărà orice moşii ale Statului, dar vă întreb pentruce ceilalţi muritori pentruce toţi ceilalţi cetăţeni cari nu se deosibesc de un ţăran decât numai prin haina lor, pentruce să le interziceţi acest drept?

Eu cred, d-lor, că toţi Românii sunt buni patrioţi, sunt inspiraţi de aceleaşi simţiminte de patriotism şi de iubire de ţară, fără deosebire de haină; afară numai dacă d-voastră nu sunteţi porniţi a crede că numai o clasă anume din societatea noastră trebue să se bucure de oarecari privilegii, numai aceia cari poartă haina cutare sau cutare sau numele cutare; dar atunci eu nu voiu ezità a vă spune că nu este bine nici politic de a se face o asemenea distincţiune, şi

precum mai deunăzi spuneà onor. d-l Voinov, — şi eu sper că cu toţii am înţeles marea importanţă a acelor vorbe, — că nu este bine şi că nu trebue să dăm ocaziune să se crează că ar puteà să existe în această ţară o deosebire de drepturi, privilegii, etc.

Nu este bine aceasta şi deaceea să fie bine înţeles că eu, care mi-am permis să fac această observaţiune, am făcut-o pentrucă nu cred eu că este în interesul ţăranilor chiar, ca să se facă această deosebire; căci într'o ţară ca a noastră, eminamente ţară agricolă, nu trebue, zic, că dacă se acordă un drept ţăranului, trebue ca un asemenea drept să se acorde la toţi ceilalţi locuitori ai ţării.

Şi nu înţeleg dece această facultate să se acorde numai ţăranilor; dece să fie numai ţăranul mai favorizat?

D-l *N. Istrate:* Pentrucă aceştia nu cultivă pământul; stau în Bucureşti.

D-l *Preşedinte:* Voiţi să vă înscriu d-le Istrate? *(Intreruperi).*

D-l *V. Iepurescu:* Cari sunt factorii agriculturii noastre? Sunt ei numai ţăranii? Nu! Facıorii agriculturii mai sunt şi proprietarii, arendaşii cari reprezintă nu numai capitalul ci şi cunoştinţe superioare în ramura agricolă. Ei bine, atunci pentruce acest ostracism în contra acestor factori principali ai agriculturii noastre? Pentruec d-voastă, apărători înfocaţi în totdeauna ai arendaşilor, astăzi veniţi să faceţi aceattă dinstincţinne? Nu combat măsura, facultatea în principiu de a cumpără, oricare ar fi domeniul Statului; dar vă întreb, dece nu generalizaţi măsura aceasta pentru toţi Românii, arendaşi, ţărani ori proprietari?

D-l *N. Istrate:* Pentrucă aceştia nu cultivă cu mânile lor. *(Interuperi.).*

D-l *V. Iepurescu:* O explicaţiune s'a dat, nu de către d-l Istrati, întrerupând, ci de către d-l Constantinescu, însă nu este suficientă. D-sa raţionà în modul următor, ziceà: nu vrem deocamdată a declarà susceptibile de vânzare toate moşiile Statului.

Noi credem în înţelepciunea noastră de conducători ai acestei ţări, că mai trebue să treacă încă timp până când să declarăm susceptibile de vânzare toate moşiile Statului. Aşà dar, din consideraţiunea aceasta noi am dat această facultate numai ţăranilor. Care este valoarea acestei observaţiuni? Apoi nu ştiţi că cei mai mulţi amatori pentru a cumpărà moşiile Statului sunt ţăranii? Şi că ei sunt atât de numeroşi, încât Statul nu are atâtea domenii spre a le satisface

dorinţele lor legitime? Care dar este valoarea argumentelor pentru a face această deosebire? Unde există? Vă asigur că, după această lege, într'un an de zile nu va mai rămâneà nici un domeniu.

Atât mai bine, şi eu sunt dator a vă declarà că binele nu-l văd decât ca d-l N. Ionescu în reducerea domeniilor în părţi mici şi bazată această operaţiune pe un cadastru făcut în regulă al pământului ţării. Dar aceasta nu mă împiedică de a discutà legea de faţă.

Aşà dar, nu este nici un motiv de a se face această discuţiune a d-voastră spre a se rezervà parte din domeniile Statului, căci cu legea aceasta vor fi atâtea cereri, încât ar trebuì să existe de două-trei ori atâtea moşii.

Prinurmare, nu este acesta motivul discuţiunii legii; poate fi altul ascuns. Dacă este ascuns daţi-l pe faţă ca să-l ştie şi ţara. Dar trebue să fie la mijloc cevà.

D-l *N. Istrate:* Ce?

D-l *V. Iepurescu:* Eu nu sunt în drept să bănuesc. Eu bănuesc că aceia cari ne numesc radicali se contrazic pe fiecare zi. Astăzi proteg pe unii, mâne pe alţii. Aceştia se numesc *oportunişti*, până când în cele din urmă vor ajunge ca cu tot oportunismul lor să se uzeze. Iată ce înţeleg eu în limbajul meu printr'această distincţiune. Şi dupe mine unul, nu văd nici un motiv plauzibil, real, care să vă autorize pe d-voastră de a face această deosebire. Aşà dar, dacă nu văd nici unul, ce mai rămâne din această deosebire? Rămâne că este o măsură arbitrară care nu se poate motivà cu nimic. Incă-odată, nu înţeleg pentruce această deosebire? *(Intreruperi).*

Mi-am permis să trag atenţiunea d-voastră şi asupra unui alt ordin de idei, cari formează baza celei de a treia discuţiuni; este cea următoare:

Dacă acestor ţărani, cărora cu mâna dreaptă le daţi facultatea ca să cumpere— vă rog să fiţi atenţi asupra acestui punct—cărora cu mâna dreaptă le daţi facultatea de a cumpărà toate domeniile Statului, cu mâna stângă le luaţi această facultate, deoarece îi lăsaţi la discreţiunea Ministrului Domeniilor. Şi din nou declar că, dacă cel puţin ar fi pe această bancă totdeauna Ministrul Câmpineanu, eu aş votà cu toată plăcerea această lege, dar d-l Câmpineanu e un om politic şi nu poate fi perpetuu pe acele bănci; prinurmare cum lăsaţi pe ţărani la discreţia Ministrului Domeniilor? Căci Ministrul Do-

meniilor cu această lege în mână are să răspundă de exemplu, că domeniul Giurgiului nu e susceptibil de vânzare, pentrucă e Ministru al Domeniilor, îl botează *de domeniu rezervat pentru cultura specială* sau *pentru fermă-model*...

D-l *N. Istrate:* Este Art. 29, care dă preferinţă.

D-l *V. Iepurescu:* Vedeţi, d-lor, denumirea de «cultură specială», şi «fermă-model», este o măsură care, lăsată cu desăvârşire în puterea discreţionară a Ministrului Domeniilor, se poate aplicà cu cea mai mare înlesnire la orice moşie de către Ministru; el poate cu această dispoziţie să denumească după plac de cultură speciale şi fermă-model orice moşie. Vă întreb, bine este, prudent este să daţi această putere discreţionară Ministrului? Nu vedeţi d-voastră că tocmai în aceasta conzistă toată economia legii? Că tocmai aicea se află toată valoarea ei? Şi dacă voiţi să avantajaţi pe ţărani într'un mod real, nu trebue să le puneţi nici o restricţiune. Trebue să admitem în principiu că toate domeniile Statului sunt susceptibile de a fi vândute ţăranilor în loturi mici, ca astfel cultura mică să înceapă a se face într'un mod raţional.

Prinurmare, vedeţi că aceste două restricţiuni, cari se fac, de a se rezervà moşii pentru cultură specială şi fermă-model, o asemenea restricţiune este periculoasă.

Este periculoasă, d-lor, şi din alt punct de vedere. Mai întâiu, măsura din § 4 face onoare întregului partid liberal; dar închipuiţi-vă că pe acea bancă n'au să fie totdauna Miniştrii partidului liberal, ci pot venì şi Miniştrii cari n'ar dorì să ajungă moşiile Statului în mâinile ţăranilor, şi prinurmare, având facultatea de a declarà pentru culturală specială şi ferme-model toate domeniile Statului, cine iar poprì pe acei Miniştrii să respingă orice cerere din partea ţăranilor de a cumpărà pământuri? (*Dezaprobări*). D-lor, gândiţi-vă, noi nu suntem perpetui pe aceste bănci şi prinurmare este bine să ne aducem totdauna aminte dece s'ar puteà întâmplà când alţii ne-ar luà locurile. Cu această lege în mână se poate prea bine ca un Ministru al Domeniilor să pue un «non possumus» acelora cari ar dorì să cumpere. Prinurmare, vedeţi că nu introduceţi o îmbunătăţire reală în acest proiect de lege. Introduceţi dar lucrul francamente şi numai puneţi restricţiune, dacă în adevăr ţineţi a îmbunătăţi legea în vigoare.

Încă cevà şi am terminat.

Dacă ar fi vorba despre un proprietar particular, care ar vinde el de bună voe, ar puteà aveà dreptul să impună cumpărătorului orice condițiune. Insă, onor. preopinent d-le N. Ionescu, aici nu este vorba numai de un proprietar particular, ci de o persoană morală care se confundă cu Statul, din cauza autorizării ce trebuie să-i dea Camera. Statul nu este decât o persoană morală din punctul de vedere juridic, dar acì din punctul de vedere politic nu este tot aceeaş, căci un ministru are trebuință de autorizarea Parlamentului înainte de a aplicà o lege; Parlamentul discută mai întâiu legea propusă de ministru şi numai când o găseşte conformă intereselor generale o adoptă. Prinurmare, nu este în drept d-l Ionescu să zică că un ministru, că Statul ar dreptul să impună oricui cumpărătoare de moşii, nu este exact, Statul trebue să se ghideze după acele principii cari îl ghidează în toate legile.

Voci : Inchidere discuțiunii.

Se pune la vot închiderea discuțiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot amendamentul d-lui Codrescu, şi se adoptă.

Se pune la vot Art. 4 împreună cu amendamentul d-lui Codrescu şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 14.

D-l *E. Porumbaru, Raportor :* Am luat cuvântul, d-lor deputați, pentru a vă da o explicațiune, căci redacțiunea acestui articol este făcută astfel încât ar puteà să dea loc la o confuziune.

Art. 14 sună astfel : atât pentru moşiile prevăzute la Art. 13 cât şi pentru cele arătate la Art. 4... şi Art 13 prevede moşiile cari sunt în jurul oraşeleor şi cari se pot vinde în loturi de 4, 6 şi 8 ectare, articol care s'a mănținut astfel cum a fost în legea cea veche.

Vine însă întrebarea, dispozițiunea finală a Art. 14 modificător prin care în caz de concurență între mai mulți amatori se suprimă principiul concurenței şi se adoptă principiul tragerii la sorți, se aplică oare atât la vânzări în loturi mari cât şi la vânzări în loturi mici?

D-l *I. Câmpineanu, Ministru al Domeniilor :* Se aplică numai la vânzarea în loturi mici.

D-l *E. Porumbaru :* Să fie dar bine înțeles ca principiul tragerii la sorți nu se aplică decât la vânzarea în loturi mici, iar pentru vânzare în loturi mari se mănține principiul concurenții.

Voci : Inchiderea discuțiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot Art. 14 cu explicaţiunile date de d-l Raportor, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 19.

D-l *T. B. Lăţescu*: O mică explicaţiune aş cere onor. nostru Raportor.

La al. 1 al acestui articol văd următoarea dispoziţiune.

Moşiile Statului se pot vinde, conform legii de faţă, locuitorilor români cultivatori de pământ în loturi de câte 5 ectare cel mult. Prin al. 2 de sub acelaş articol se prevede că un locuitor nu poate cumpără de cât maximum 2 loturi, adică 10 ectare. Dece această dispoziţiune confuză şi dece nu se prevede numai cifra de 10 ectare fără să mai fie nevoie de alt aliniat.

D-l *N. Istrate*: S'au pus 5 ectare pentru a se puteà facilità punga celor mici.

D-l *T. B. Lăţescu*: Puteţi să facilitaţi punga cea mică făra să comiteţi un pleonasm în lege. Eu vă întreb, dacă ar voì să cumpere 7 ectare, pot cumpără? Vedeţi că este cu desăvârşire de prisos intercalarea acestui aliniat, afară numai dacă nu este acì un sistem, care scapă cu totul modului meu de apreciare.

D-l *E. Porumbaru*: Intenţiunea noastră a fost ca normă pentru întinderea fiecărui lot să fie de 5 ectare, însă având în vedere că pot să fie locuitori, cari să dispună de un capital mai mare, să le lăsăm putinţa de a cumpără două loturi prinurmare, fiecare locuitor poate cumpără un lot de 5 ectare şi, dacă are mijloace, poate să cumpere două, dar mai mult nu.

D-l *T. B. Lăţescu*: Dar dacă voeşte să cumpere şapte ectare?

D-l *E. Porumbaru*: D-lor, nu e nevoe de mai multă explicare căci legea e pozitivă, iată ce zice: «Locuitorii români, cultivatori de pământ nu vor puteà cumpără mai mult de două loturi fiecare». Legea nu voeşte ca lotul să treacă peste 5 ectare şi admite două loturi; prinurmare nu voeşte să aibă mai mult de 10 ectate. Aceasta este ideea comitetului, dar Camera este suverană a decide cum va voì.

D-l *Ministru al Domeniilor*: D-l Lăţescu nu este destul de lămurit asupra acestui text de lege; dar dacă d-sa ar cetì aliniatul ultim al Articolului 23, ar găsì îndată explicarea ce doreşte.

Astfel, după acest aliniat, dacă în aplicarea legii rurale s'a dat un număr, să zicem de 5 ectare, unui sătean şi dacă prin moştenire

a ajuns să se fracţioneze, când o moşie se pune în vânzare chiar acolo unde s'a aplicat dejà legea rurală, este evident că acei cari au numai două ectare au dreptul mai întâiu la completarea primului lot de 5 ectare şi asemenea au dreptul a luà un al doilea lot şi alte 3 ectare. Această dispoziţiune se combină din cetirea acestor două articole. Iată explicaţiunile ce m'am crezut dator a da.

D-l *N. Constantinescu :* D-lor, explicaţiunile rele dau loc la interpretaţiuni rele şi prinurmare la confuziuni în aplicarea unei legi.

Asupra cărui lucru se poartă modificarea care se propune ? Asupra Art. 19 care zice că Guvernul este autorizat a vinde în loturi de 4, 6 şi 8 ectare moşiile pentru cari s'ar face cereri din partea locuitorilor rurali pentru cumpărarea tuturor loturilor coprinse în moşie.

In practică această dispoziţiune, care formează loturi pe o moşie de 4, 6 şi 8 ectare, a dat naştere la dificultăţi interminabile ; era foarte greu ca să se amenajeze o moşie întreagă cu loturi de diferite dimensiuni. Proiectul de lege actual a voit să evite aceste dificultăţi, căci ele erau aproape să facă imposibile aplicarea legii cu oarecare celeritate şi în avantajul locuitorilor. Legea care se propune acum voeşte mai întâiu să evite aceste dificultăţi şi apoi pune un principiu general, determinând loturile, făcându-le egale în fiecare moşie care se pune în vânzare ; aşează un principiu fundamental în privinţa acestor vânzări şi raţionează în modul următor : din momentul ce scopul pe care-l urmăresc eu, zice legiuitorul, ca să transform moşiile în mici proprietăţi, să le pulverizez, cum ziceà d-l Ionescu, pentru ca mica proprietate să treacă în mâna cultivatorilor, din momentul ce, urmărind acest scop, acord o favoare excepţională acestor mici cultivatori, este drept ca favoarea pe care o acord să o supun la oarecari restricţiuni, ca să nu se producă abuzuri de acelea cari ar aveà de rezultat ca câţiva indivizi cu dare de mână, cu mijloace uneori licite alte ori ilicite, cari se pot găsì în unele centre mici de populaţiuni rurale, să acapareze întinderi mari de pământ în detrimentul celor cu mai puţină dare de mână. Şi atunci prin aceste modificări se pune acest principiu : fiecare sătean, bucurându-se de favoarea acestei legi, poate să cumpere până la maximum de două loturi şi să nu avanseze ca plată decât o zecime, iar restul să-l avanseze prin anuităţi în timp de 24 ani.

Iată favoarea pe care legiuitorul o acordă ; căci, dacă ar fi să

lăsăm o latitudine nemărginită acestor vânzări în loturi mici, am zis şi o mai repet, că această facultate ar puteà să degenereze în abus în profitul unor locuitori mai cu dare de mână. Liberi sunt sătenii în de afară de orice avantaj, dacă au mijloace să cumpere oricâtă întindere de pământ în condiţiunile prevăzute de lege, plătind a patra parte înainte, iar restul în termene eşelonate în 24 de ani.

Mă ridic însă, şi acì aş dorì să fiu ascultat de d-l Ministru, mă ridic în contra explicaţiunilor date de d-l Ministru. D-sa pune chestiunea într'un mod foarte restrictiv, restricţiuni pe cari nici secţiunile, nici comitetul delegaţilor nu le-a înţeles din desbaterea acestui proiect de lege. D-sa face o apropiere între dispoziţiunea Art. 19 în al cărui înţeles m'am încercat să-l dau eu şi între aliniatul ultim de la Art. 23 din proiectul de lege, care zice:

«Pentru loturile puse în vânzare pe o moşie se vor preferì maì intâiu locuitorii în drept aflaţi pe această moşie fără pământ sau acei cari au mai puţin de cinci ectare. Dacă pe moşie nu se găsesc locuitori în acest drept aflaţi pe moşiile învecinate şi aşà mai încolo.»

D-lor, această dispoziţiune, independentă de Art. 19, nu prevede decât o chestiune de preferinţă în privinţa sătenilor cari ar concurà la dobândirea unor loturi; ea însă nu prejudecă în nimic chestiunea de a ştì, dacă au fost clăcaşi împroprietăriţi după legea rurală, cari posedă o întindere de pământ de 11 pogoane pe cari au fost împroprietăriţi.

D-l Ministru mi s'a părut că ar voì să introducă după explicaţiunile d-sale această restricţiune, că de dispoziţiunile Art. 19 nu ar puteà să beneficieze săteanul care a fost împroprietărit pe 11 pogoane decât pentru restul de pogoane până la maximum de 20 pogoane. Noi n'am înţeles aceasta. Noi am înţeles, şi în privinţa aceasta cred că sunt de acord cu onor. mei colegi din comitetul delegaţilor am înţeles că săteanul, chiar fruntaş, care a fost împroprietărit pe 11 pogoane, are facultatea de a cumpărà chiar maximum de două loturi.

D-l *Ştefan Belu:* D-lor, aş voì să ne înţelegem asupra unei chestiuni în privinţa căreia văd că nu prea este înţelegere între noi; şi această chestiune este de a ne pune în vedere mai întâiu de toate care este şi care trebue să fie spiritul acestei legi?

Neapărat, d-lor, că spiritul acestei legi nu poate fi altul decât

de a da pământ mai întâiu la aceia cari nu au. Dar văd că d-voastră vă preocupaţi de aceia cari au dejà pământ prin legea rurală 11 pogoane şi eu mă preocup numai de aceia cari nu au de loc pământ.

Voci: Prea bine! Aici e chestiunea.

D-l *N. Constantinescu:* Noi ne preocupăm de toţi.

D-l *Ştefan Belu:* Eu nu văd că aveţi această preocupare şi nu o găsesc nici în textul proiectului de lege ce aţi redactat în comitetul delegaţilor, nici în discuţiunile d-voastre acì în Cameră. Deaceea zic că văd cu regret cum spiritul acestei legi se pierde din vedere în desbaterile noastre; căci dacă Guvernul şi reprezentaţiunea naţională s'au hotărît a da ţării această înţeleaptă şi salutară lege, trebue să ne silim cu toţii a o face pe cât se poate mai echitabilă şi echitatea ne spune că mai întâiu de toate suntem datori să facem aşà cum să aibe cevà şi acei cari astăzi nu au nimic, ca să poată fi puşi şi ei alături cu acei cari au cevà prin legea rurală *(Aplauze)*.

D-voastră vă arătaţi îngrijiţi de dificultăţile ce ar aveà Guvernul cu încassarea banilor ce i s'ar cuvenì din vânzarea acestor loturi. Dar eu sunt mult mai îngrijat de strâmtoarea bietului sătean care simte trebuinţa de a-şi cumpărà şi el un peticuţ de pământ după putinţa mijloacelor lui şi căruia d-voastră îi impuneţi condiţiunea de a cumpărà cel mai puţin 5 ectare.

Când cei, cari astăzi nu au nimic, aşteaptă de atâta timp şi cu atâta sete o uşurare a condiţiunilor grele ce găsiau în legea pe care o modificăm acum, d-voastră veniţi prin legea cea nouă a ajutà tot pe cei cari au... *(Aplauze)*.

Deaceea zic, d-lor, că trebue să ne chibzuim a face o lege dreaptă, care să aducă un adevărat bine în ţară şi să înlesnim acelor sărmani săteni, cari nu au astăzi o palmă de pământ, putinţa de a cumpărà şi ei pe cât mijloacele lor le-ar permite.

Prinurmare, eu aş fi de părere ca cele 5 ectare pe cari le puneţi ca minimum să le reducem la 3 sau chiar la 2; căci, dacă un ţăran nu are putere să cumpere 5 ectare, ce voiti să facă el? Să fie condamnat a nu puteà cumpărà niciodată? Nu, d-lor, aceasta nu trebue să o facem, şi dacă voim ca în adevăr să avem o lege mai bună şi mai dreaptă decât cea actuală, trebue să punem la îndemâna celor cari nu au astăzi o palmă de pământ mijloacele de a cumpărà şi ei pe cât în putinţă le va fi, iar nu să facem astfel c numai acei cari au tot el să mă poată luà. *(Aplauze)*.

D-l *P. Cernătescu:* D-lor, aceste desbateri au avut loc şi în sânul comitetului delegaţilor, ca un ţăran să cumpere mai mult de 2 loturi, adică 10 ectare şi pentru aceasta mi se ptre că este un articol care zice: că acei ţărani, cari vor voì să cumpere loturi mai mari decât 10 ectare, vor cumpărà cu alte condiţiuni, nu aşà uşurătoare cum s'a pus pentru acei cari cumpără 5 sau 10 ectare.

La observaţiunea pusă de d-l Belu că, dece să se vănză şi la acei cari au dejà pământ, noi am zis că mai întâiu să se vânză un lot sau 2 cel mult acelora cari nu an deloc şi după ce se vor îndestulà aceştia să poată cumpărà şi acei cari au 5 ectare, şi când nu se vor găsì în comună nici de aceştia să cumpere, atunci să poată cumpărà şi vecinii. Mi se pare că acesta a fost spiritul comisiunii şi deaceea nu trebue su mai desbatem acest articol căci este destul de desluşit şi să mergem înainte cu discuţiunea.

Se cere închiderea discuţiunii care, punându-se la vot, se primeşte.

D-l *D. Berendei:* Avem un amendament.

D-l *Preşedinte:* Este târziu, căci s'a închis di.cuţiunea.

Se pune la vot Art. 19 şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 20.

D-l *V. Iepurescu:* D-lor deputaţi, să-mi daţi voe a face oarecari mici observaţiuni şi asupra Art. 20.

D-lor, din cetirea Art. 20 trag concluziunea următoare: că Ministrul Agriculturii, Domeniilor şi Industriei îşi rezervă singur dreptul să desemne treptat moşiile cari urmează să le vânză.

Rog pe d-l Raportor să binevoească a declarà Adunării, aceasta este intenţiunea comitetului delegaţilor? Atrag de asemenea atenţiunea şi a d-lui Ministru al Domeniilor, aceasta este intenţiunea şi a d-sale? Dacă aceasta este intenţiunea, eu nu pot votà acest articol, căci mi se pare exorbitant, fiindcă în adevăr legea aceasta ar fi un regres în loc să fie un progres faţă cu legea trecută, căci legea trecută prin cuvintele coprinse în Art. 20 erà mai bună, erà mai liberală şi erà mai obligatorie pentru Ministrul Domeniilor decât legea actuală. După legea veche Ministrul nu puteà să refuze de a înaintà lucrările pregătitoare pentru ca o moşie a Statului să fie în stare a se vinde şi de a o pune chiar în vânzare îndată ce locuitorii o cereau. După legea veche nu se puteà sustrage ministrul dela această obligaţiune, îndată ce o cerere din partea locuitorilor ar existà. După Art. 20 din legea actuală din contră, ministrul poate să zică: acum

nu găsesc de cuviinţă ca să pun în licitaţiune cutare moşie. Prin urmare are facultatea şi este la discreţiunea ministrului într'un mod absolut, ca numai el ministru să dec are, cari sunt moşiile Statului susceptibile de a se vinde. Dacă aceasta ar fi intenţiunea d-voastră, atunci ar fi o contradicţiune flagrantă între § 3 de sub Art. 4, care declară că locuitorii au dreptul de a cumpără moşii oricari ar vroì...

D-l *E. Porumbaru*: Vă înşelaţi, nu este aşà. Dreptul la pământ nu este consacrat prin lege.

D-l *V. Iepurescu :* Mulţumesc de întreruperea d-lui Raportor.

Vasăzică, după legea d-voastră de astăzi, locuitorii nu au dreptul de-a cumpără cutare sau cutare moşie, în vreme ce după lega actuală au acest drept.....

D-l *E. Porumbaru :* Aşà este.

D-l *V. Iepurescu :* A! vedeţi, d-lor, este bine să se ştie aceasta. Vasăzică lăsaţi absolut la facultatea ministerului de a vinde numai moşiile ce va voì şi cui va voì? Ei bine, fac apel la d-voastră, d-lor, apărătorii acestei clase a agricultorilor, dacă această dispoziţiune, aşà cum o înţelege d-l Raportor, este dreaptă pentru săteni, adică a lăsà pe ţărani la liberul arbitru şi la absoluta dispoziţiune a ministerului de a le vinde moşia care va voì el. Eu, d-lor, vă declar că nu pot să votez o asemenea lege. Eu voesc să fac o lege obligatorie pentru Minister, iar nu facultativă. Ce însemnează oare o lege ca aceasta, care lasă la facultatea ministerului atât oportunitatea declarării proprietăţii ce este a se vinde, cât şi oportunitatea cutării sau cutării cereri? Aceasta, d-lor, vasăzică a abdicà cu totul puterea noastră în mânele puterii executive. Aceasta nu vasăzică a face o lege cu un adevărat caracter obligator, ci vasăzică a lăsà cu totul aplicaţiunea legii la bunul plac al ministrului, oricare ar fi el. Când am admite una ca aceasta, am păcătuì contra tuturor principiilor constituţionale cele mai elementare.

Nu putem noi face o lege a cării aplicaţiune să se lase în mod absolut la bunul plac al puterii executive; din contră, Constituţiunea noastră prevede că puterea executivă, care s'ar opune a executà o lege dejà votată de Corpurile Legiuitoare, sancţionată şi promulgată, devine responsabilă către ţară. Prinurmare, eu nu pot să înţeleg această lege aşà cum o înţelege onorabilul domn Raportor, fiindcă lucrul este cu totul altfel; ţăranii au dreptate a cere şi a obţinea dela Guvern ca cutare şi cutare moşie să se pună în vânzare conform acestei

legi. Dacă lucrul este astfel, dacă ţăranii au dreptul a cere să li se vânză orice moşie şi dacă Guvernul este obligat de a pune în vânzare cutare sau cutare moşie cerută de ţărani a li se vinde, atunci cum se conciliază dispoziţiunile Art 40, care lasă facultatea ministrului de a aprecià momentul oportun, când are să pună în vânzare cutare sau cutare moşie? Apoi, nu vedeţi d-voastră că această dispoziţiune este mai rea pentru interesele locuitorilor decât chiar legea veche care le dă dreptul de a cere să li se vânză orice moşie? Pentru aceste motive eu, considerând că există o lacună în această dispoziţiune, deaceea am onoare a propune la acest articol un amendament prin care cer să se intercaleze aceste cuvinte după cuvântul «Stat», adică să se zică: «Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerciului şi Domeniilor Statului, după cererea locuitorilor rurali, sau dela sine, va desemnà... etc.» Aceste cuvinte însemnează mult, căci cu ele nu se va puteà să se refuze locuitorilor din cutare sau cutare localitate dreptul de a cumpărà moşie; deaceea sper că chiar în interesul mersului agriculturii veţi binevoì a vă unì cu mine şi a adoptà acest amendament.

D-l *N. Ionescu*: Dacă onor. reprezentant de Vlaşca s'ar fi mulţumit a cere pur şi simplu supresiunea acestui articol, m'aş fi simţit fericit de a mă vedeà unit cu d-sa; dar când văd că d-sa nu cere supresiunea articolului, ci propune un amendament prin care cere să se bazeze vânzarea moşiilor pe cereri din partea locuitorilor cultivatori adresate ministrului, voiu ruga să-mi permită a-i spune că nu-l înţeleg.

Ce voeşte d-sa? Voeşte ca noi să consacrăm prin lege un drept prin cererea ţăranilor de a cumpărà pământ?

Apoi dreptul la cumpărare îl are fiecare; nu este prinurmare nevoe de a spune aceasta prin o lege.

Dar cine vă opreşte a cumpărà? Se poate oprì cineva de a cumpărà un ce pus în vânzare? D-sa zice cerere. Dar cereri oare nu primim în toate zilele? Nu avem o mulţime de cereri, şi ce încemnează toate aceste cereri? Constitue el un oarecare drept asupra vânzării? Eu cred că cererea nu însemnează nimic, când ceeace se cere nu este pus în vânzare.

Eu, d-lor, nu mă voiu ridicà la diapazonul onor. nostru coleg, ci zic numai că este de datoria noastră să lucrăm ca un bun proprietar, ca un bun econom, în fine ca un bun părinte, ca să nu întrebuinţez cuvântul de bun gospodar, de teamă ca să nu-mi impute

acum că sunt reacţionar, după cum îmi imputà adineaori că sunt radical... *(Nu se aude).*

Eu cred că ar fi bine ca d-l Ministru al Domeniilor Statului să binevoească a se unì cu noi pentru a suprimà acest articol, căci din combaterea onor. nostru coleg s'ar presupune că ascunde nu ştiu ce în aplicaţiunea sa acest articol. El nu răpeşte nici unui ţăran dreptul de a cere să cumpere pământ, dar impune obligaţiune ministrului cât are să dea.

Deaceea rog pe d-l Ministru a consimţì la amendamentul ce propun eu pentru supresiunea acestui articol; căci ceea ce conţine acest articol incumbă ministrului ca un act de pură administraţiune, iar nu ca un act de legislaţiune.

D-l *I. Câmpineanu, Ministrul Domeniilor:* D-lor, mă asociez cu totul la ceeace a zis onor. d-l N. Ionescu despre economia acestei legi.

Nu este vorba acì de a derogà într'un mod absolut la legea anterioară şi de a face proprietatea mai puţin accesibilă pentru locuitorii lucrători de pământ. Şi profit de ocaziune spre a declarà că legea nu favorizează pe săteni în contra albăstrimii, sau pe albăstrime în contra sătenilor. Legea prevede numai oarecari dispoziţiuni în favoarea acelora cari ei singuri lucrează pământul. Aceasta este distincţiunea care are să servească de normă în aplicaţiunea acestei iegi. Şi nu este bine nici pe cale incidentală, nici pe cale principală, în studiul politic în care am ajuns, ca să creiem deosebiri în societatea noastră. Asemenea deosebiri sunt nişte anahronisme din fericire. Dar iată de ce acest cuvânt. Chiar dacă ar fi o transformare de principii, aş dorì ca legea aceasta să nu iasă cu majoritate şi cu minoritate, ci cu unanimitate, căci această lege nu este o lege de Guvern, ci de bună economie generală.

D-lor, cer eu drepturi mai mari decât acele cari existau sub legea veche? Nu. Economia legii conzistă în altă schimbare. Mai nainte, obştea compusă din 50, din 100 sau din 200 trebuià să se asocieze între dânşii şi cu toţii trebuiau să meargă a cere să cumpere şi numai aşà li se vindeà. Cum vedeţi, se cereà în trecut o acţiune în toată procedura cumpărării. Apoi mai înainte, independente de chestiunea solidarităţii în acţiunea cumpărării, erà şi solidaritatea şi răspunderea banilor. Astăzi nu mai este aşà; astăzi lucrătorul de pământ nu se împroprietăreşte numai pe moşiile cele mici, ci şi pe cele mari.

Ei bine, cum aţi acceptà d-voastră astăzi dacă aţi pune obli-

gaţiune ministrului, că atunci când s'ar prezentà 700 de mii săteni cari ar zice fiecare: voiu în mijlocul domeniului Giurgiu sau în cutare loc, să le acorde cererea? Este admisibilă o asemenea idee? Deaceea mulţumind d-lui N. Ionescu de explicaţiunile pe cari d-sa le-a dat, aş rugà pe d-l Iepurescu să nu mai perziste în amendamentul ce a propus, căci faţă cu noua lege aplicaţiunea lui este imposibilă.

D-l *E. Porumbaru:* D-lor, consideraţiunile cari ne-au condus pe noi în comitetul delegaţilor şi în secţiunile Camerei a admite Art. 20 sunt două: una este exprimată de d-l Ministru pentru care sunt dator să-i mulţumesc, şi care răspunde la obiecţiunile d-lui Iepurescu.

Art. 19 autoriză pe Stat a vinde ori în tot ori în parte moşiile sale; prinurmare, nu se mai poate admite sistemul vechiu, pentru ca ministrul să ia de bază cererile locuitorilor, pentru ca să scoată în vânzare moşia cutare. După noua lege, ministrul, înainte de a scoate în vânzare moşia, trebue să aibă în vedere studiile necesare, pentru ca să vadă că nu exploatarea părţii din fond, care trebuie să rămâie Statului, să se compromită.

Al doilea mai este şi o chestiune economică. Ce erà în legea cea veche? Veniau cumpărătorii şi cereau şi ministrul răspundeà la aceste cereri, dacă oferta erà satisfăcătoare; dar dacă preţul erà mic, ministrul atunci nu răspundeà la toate cererile şi preţurile bunurilor Statului creşteau.

Din momentul ce s'a modificat această economie a legii nu puteam noi să obligăm pe ministru a pune în vânzare toate moşiile Statului. Aceasta ar fi contribuit la depreciarea valorii acestor bunuri, căci cu sistemul acesta situaţiunea ar fi fost inversă, adică, oferta de a vinde ar fi fost mare şi din cauza lipsei de capitaluri, doritori puţini şi prinurmare cumpărători puţini, Deaceea nu ne putem unì nici cu ideea onor. d-lui N. Ionescu de a obligà pe Guvern a declarà toate moşiile sale de vânzare.

Voci: Inchiderea discuţinnii.

D-l *P. Cernătescu:* Când în comitet am primit redacţiunea acestui articol, am înţeles ca Guvernul nu poate respinge fără o cercetare cererile făcute de ţărani de a cumpărà pământuri, ci să admită aceste cereri conform cu interesele Statului. N'am zis să se vândă numai cutare şi cutare moşie.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot amendamentul d-lui Iepurescu, şi se respinge.

Se pune la vot suprimarea articolului propus de d-l V. Iepurescu, şi nu se admite.

Se pune la vot Art. 20 şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 21.

D-l *Th. Boldur Lăţescu*: D-lor, eu cerusem cuvântul la Art. 21, fără a şti dinainte ultimile declaraţiuni, ale onor. domn Raportor, care pe mine m'a pus în îngrijire, şi fără a luà act de cuvintele d-lui Cernătescu, care a făcut o declaraţiune ce mai bine o păstrà pentru d-sa şi nu o făcea, aceea de a afirmà într'un mod pozitiv că această lege rămâne la discreţiunea Guvernului ca să o aplice dacă va crede de cuviinţă, şi să nu o aplice dacă nu va crede de cuviinţă. Aceasta cred că este o părere contrarie ideilor d-voastră şi un lucru care ar face poziţiunea noastră cu totul inutilă, dacă este să facem legi cari rămân la voia liberă a Guvernului de a le aplicà sau nu. Când am văzut că d-voastră cereţi cu toată stăruinţa o ameliorare la legea vânzării bunurilor în loturi mici la ţărani, am crezut că aţi fost mişcaţi de experienţa zilnică căpătată la faţa locului, că ceea ce am legiferat pentru ţărani prin legea veche erà un ce cu totul nepractic, şi numai pentru a face practică acea lege d-voastră aţi stăruit pe lângă puterile legale ale Statului să aducă un remediu. Prinurmare, niciodată nu m'am oprit la ideea că noi legiferăm pentru a stabilì un ce complet.

D-voastră nu puteţi contestà un singur moment că legile, pe cari le faceţi astăzi în înaltul d-voastră patriotism şi în înalta d-voastră înţelepciune, le-aţi mai făcut pentru uşurarea celor desmoşteniţi, pentru împământenirea celor lipsiţi de pământ; prinurmare, nu sunt un ce incidental cari vin în viaţa d-voastră politică şi parlamentară, ele aparţin ideilor cari figurează în programul unui partid care când acel partid este la putere, le aplică, şi permiteţi-mi a vă spune că atunci când un partid are un program partidul opus urmează să aibă alt program; şi ceea ce este bun şi patriotic după părerea unui partid, poate să fie neprudent şi nepractic după părerea adversarilor acelui partid. Iar dacă d-voastră legiferaţi într'un mod cu totul condiţional şi dacă puneţi în lege dispoziţiuni care abroagă alte dispoziţiuni şi mai mult decât atât, le loveşte de paralizează, vă puteţi închipui că aceia cari se vor urmà la putere, fiind un partid advers cu idei opuse d-voastră, vor puteà foarte bine să nu aplice dispoziţiunile legislative pe cari le votaţi prin legea aceasta.

Eu, d-lor, nu atribuesc intenţiuni neleale, nu numai amicilor mei politici, miniştrilor de azi pe cari îi respect şi-i susţin, dar nici chiar adversarilor mei politici, însă ceea ce afirm eu este că o redacţiune nefericită ar puteà da loc la o înlăturare a unei dispoziţiuni.

Când d-voastră, în Art. 21 scrieţi cu litere negre pe hârtie albă că:

«Pe lângă îndeplinirea lucrărilor prevăzute prin Art. 20, nu se va puteà scoate în vânzare o moşie a Statului în corpuri întregi sau în loturi, fără avizul conform al comisiunii permanente»...

Vă întreb d-lor deputaţi...

O voce: Terminaţi articolul, mai sunt cuvintele: *«care va fi obligator»*.

D-l *Th. Boldur Lăţescu*: Care va fi ogligator pentru cine? Obligator pentru punerea în aplicare a legii?

D-l *G. Chiţu, Ministru de Interne*: Obligator pentru ministru: dacă comisiunea va zice să se vândă, atunci ministrul să vândă, şi dacă va zice să nu se vândă, ministrul să nu vândă.

D-l *Th. Buldur Lăţescu*: Vedeţi, d-lor, la ce joc dă naştere această redacţiune, — un luminat membru al acestui partid înţelege într'un fel, şi poate să aibă dreptate, şi eu înţeleg în altfel şi poate şi au am dreptate. — Când prin articol ziceţi cuvintele acestea: *care va fi obligator*, eu înţeleg că comisiunea permanentă este obligată să-şi dea avizul său, ministrul obligă pe comisiune a-şi da avizul iar d-voastră înţelegeţi că avizul comisiunii este obligator pentru ministru.

Eu în principiu sunt cu desăvârşire în contra acelor comisiuni ordinare, extraordinare, ştiinţifice, neştiinţifice, omnipotente, neomnipotente, cum veţi voì să le calificaţi, Eu sunt în contra acelor comisiuni cari acopăr responsabilitatea miniştrilor. Am ridicat slaba mea voce în contra creierii acelei înalte comisiuni ostăşeşti instituită nu de a înlesnì.ci de a paralizà acţiunea ministrului de resbel responsabil; asemenea am fost în contra acelor comisiuni, cari acopăr răspunderea miniştrilor şi aceasta m'a făcut să combat cu ocaziunea legii Ministerului Domeniilor instituirea acelei comisiuni, pentrucă eu găsesc că nu e nimic mai ilegal, mai anormal, mai nelogic şi nedrept decât creiaţiunea unei autorităţi neresponsabile, care să vină să acopere ep un înalt demnitar al Statului răspunzător înaintea Şefului Statului şi înaintea d-voastră.

Afară de aceasta, pedeoparte răspunderea cea mai mare, iar

pe de alta paralizarea în ceea ce priveşte întrebuinţarea puterilor constituţionale ce are.

In cazul de faţă, în ceea ce priveşte Art. 21, când se zice că ministrul nu va puteà scoate în vânzare o moşie fără avizul conform al comisiunii, vasăzică, legea nu va fi aplicabilă decât numai când acest comitet va permite aplicarea legii, pentrucă ori de câte ori va zice *nu*, ce rămâne din dispoziţiunile acestei legi? Nu rămâne nimic şi, după cum am avut onoare a vă spune, creiaţiunea de noi proprietari face parte din ideile programului unui partid care astăzi are cârma ţării. Apoi, când va veni celălalt partid, acela culegea d-voastră în mână va contraveni intenţiunilor d-voastră şi va desfiinţà cu desăvârşire dispoziţiunile legislative ce vă credeţi în drept a luà pentru ţărani.

Dar îmi veţi zice că un partid când vine la putere, vine cu oamenii săi, cu fabricanţii săi de legi, şi fără să facem această greşală el tot va modificà legea şi va luà alte dispoziţiuni; ei d-lor, nu este aşà; sunt lucruri înaintea cărora încetează chiar apetitul cel mai îndrăsneţ. Credeţi d-voastră că în această ţară nu au fost mulţi cari ar fi voit să ia înapoi pământul dela locuitori? dar n'au îndrăsnit pentrucă sunt consideraţiuni mai presus de voinţa lor cari împiedică asemenea acţiuni.

Deaceea nici un partid nu ar îndrăsni să spună că rău a făcut partidul libetal ca să înlesnească cumpărarea de loturi mici; dar va căutà poate a paralizà legea.

Pentru a nu se paralizà din dispoziţiunile acestei legi prin simpla voinţă a acelei comisiuni, eu vă rog să binevoiţi a suprimà Art. 21.

Voci: Da, da.

D-l *N. Istrati:* D-lor, ideea dominantă din articolul ce ne preocupă este: Cine să hotărască scoaterea în vânzare a unor moşii? Ei bine am văzut că onor. reprezentant de Vlaşca a suşţinut cu vervă, cu focul ideilor sale, ca să nu se dea această facultate Guvernului şi să le lase mai bine la cei interesaţi. Frumoasă idee d-lor, dar numai practică nu este. Toate calităţile le are dar numai practica îi lipseşte.

Aceasta îmi aduce aminte de iapa lui Roland care erà sprintenă, frumoasă, bine făcută. aveà toate calităţile, dor aveà şi un defect, numai unul... că murise *(Mare ilaritate).*

D-lor, să ne uităm bine acum, să vedem în practică, ce efecte a adus legea aceasta?

Abià s'au scos numai câtevà moşii în vânzare — şi necesităţi sunt în toate judeţele, în toate plăşile, — pentruce? Pentrucă trebue un corp tehnic care să facă delimitările şi nu poate să le facă decât în localităţi anumite, şi cine nu ştie penuria care este la noi de un corp tehnic?

Prinurmare, dacă veţi lăsà ca ţăranii să zică prin jalbă: vrem să cumpărăm cutare moşie, apoi în realitate nu o să se facă nimic.

D-lor, eu nu văd în proiectul de faţă o schimbare a economiei legii vechi, din contra după mine sunt aceleaşi elemente. Mai întâiu se vorbià ca cererile să se legalizeze de către primăria respectivă şi apoi vine Art. 21, care este în discuţiune şi care zice: «Administraţiunea examinând planurile, etc.»

Prinurmare erà şi atunci o permisiune care nu se puteà da de cât de bărbaţi competinţi după oarecari studii, şi prinurmare, părăsind Art. 21 aţi venì în contra măsurii pe care voiţi s'o patronaţi.

Nu admi dar interpretarea dată de reprezintantul de Neamţu asupra Art. 21. Articolul acesta va să zică ca d-l Ministru al Agriculturii să nu treacă alături cu consiliul superior după cum Ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice zice: «auzind pe consiliulsuperior»... şi cu toate acestea, face mai apoi şi în contra acelei auziri.

D-l *E. Porumbaru:* Vă înşelaţi; nu este aceasta ideea articolului.

D-l *N. Istrati:* Mai întâiu, lasă că aceşti bărbaţi competinţi în acel consiliu cari aduc un contigent de lumină şi experienţă, dar în tot cazul acest avis nu ţine în eşec legea noastră ci face numai ca ministrul să nu treacă alături cu acest consiliu. Prinurmare, economia acestei legi este foarte bine închegată cu Art. 21, aşà încât v'aţi contrazice pe înşivă, dacă aţi şterge acest articol.

Termin, d-lor, cu o rugăciune că aş dorì ca din moşiile acelea cari se vor alege ca să se vândă la locuitori, să se dea cu preferinţă acelor locuitori cari n'au pământ, căci sunt locuitori cari n'au nici locuinţă, şi mai cu seamă acelor soldaţi cari au luat parte la resbel şi cari sunt până astăzi neînproprietăriţi.

D-l *E. Porumbaru:* D-lor, sunt dator să dau o mică explicaţiune asupra interpelării dată Articolului 20.

Onor. d-l Lăţescu crede că prin redacţiunea Art. 21 se modi-

fică întru cevà sistemul legii vechi. Ei bine, dacă ar cetì cinevà cu atenţiune fără spirit de prevenţiune, va vedeà că nu este nici o modificare, decât din momentul ce s'a admis alt sistem pentru aceste înstrăinări, a trebuit să se prescrie şi procedura. Mai înainte se cereà ca locuitorii, cari se găseau în număr de a cumpărà o moşie, să facă cererea la administraţiunea domeniilor. Acum, această formalitate nu se mai cere, adică Ministrul Domeniilor nu mai are nevoe a constatà, dacă este un număr îndestulător de cumpărători pentru a scoate în vânzare o moşie, şi pentruce aceasta? Pentrucă, după sistemul legii trecute să cereà ca să fie un număr de locuitori cari să formeze o comunitate pentru ca să li să poată vinde o întreagă moşie. Deîndată însă ce s'a înlăturat această dispoziţiune, deîndată ce s'a admis sistemul de a se vìnde moşii, fie în întreg fie în părţi, a trebuit să se lase afară şi condiţiunea aceea de a face o cerere colectivă.

D-l Ministru a cerut o garanţie mai mult, şi sunt dator să comunic aceasta onor. Adunări, d-l Ministru a stăruit ca să se pună garanţia această în lege, adică, după ce se vor face studiile necesarii, să se ia şi avizul consiliului permanent şi acel avis să fie obligator pentru minister. Legea zice că ministrul să scoată moşia în vânzare când va fi avizul conform al consiliului permanent. *(Intreruperi)*.

D-lor, înainte de începerea acestei discuţiuni, am auzit pe unii din deputaţi zicând că nu este destulă garanţie în această lege, fiindcă ministrul are facultatea de a vinde toate moşiile Statului.

Mie ca raportor mi s'au comunicat asemenea îngrijiri şi am auzit din partea d-voastră manifestându-se această idee. N'ar fi bine să găsim un mijloc de a pune barieră acestei puteri a ministrului, de a vinde toate domeniile Statului fără restricţiune?

Unul din d-nii deputaţi zicea: ar fi mai bine ca ministrul, după ce face studiile necesarii asupra unei categorii întregi, asupra unei categorii întregi, asupra unei serii de moşii, pe cari crede el de cuviinţă a le scoate în vânzare, să vie cu aceste studii înaintea Camerei ca să ceară un vot pentru a scoate acele moşii în vânzare. Aşà este d-le Berendei? D-l Berendei este unul din acei onor. deputaţi la care făcea aluziune, care găsea că această facultate care se lasă ministrului este prea mare, şi acum d. Laţescu vine cu idei contrarii, căci zicem, ca să se întinză şi mai mult facultatea de a vinde ministru moşiile. *(Sgomot)*.

D-l *Vicepreşedinte:* D-lor, ori să suspendăm şedinţa dacă sunteţi obosiţi, ori binevoiţi a face linişte, căci altminteri nici d-l Raportor nu poate continuà nici d-nii stenografi nu poate luà note.

D-l *E. Porumbaru:* Rog mai cu seamă pe onor. d-l Lăţescu, care a ridicat obiecţiunea, să binevoească a ascultà explicaţiunile pe cari i-le dau, şi rog şi pe ceilalţi d-ni să mă lase a-mi urmà explicările, căci altminteri este imposibilă discuţiunea şi sunt nevoit să renunţ la sarcina pe care mi-aţi încredinţat-o; eu nu am o voce cu care să predomin Adunarea, dar am o datorie de îndeplinit şi vă rog să mă lăsaţi a o îndeplinì.

Răspund d-lui Lăţescu că Art. 21 nu se depărtează deloc de ideea articolului corespunzător din legea veche; căci, precum se ziceà în legea veche, că ministrul, dacă va găsì de cuviinţă că cutare moşie intră în prevederile legii o va scoate în vânzare, tot asemenea şi acì se zice că ministerul va luà avizul consiliului pentru această vânzare, şi dacă înainte se făceà cererea de către doritori, nu este pentru ca să silească mâna ministrului să le vânză ci pentru ca să se stabilească că s'a găsit o comunitate în stare de a cumpărà o moşie întreagă, pentrucă atunci se cereà ca moşia să se vânză întreaga; astăzi însă când s'a schimbat această dispoziţiune şi s'a admis că se poate vinde şi parţial o moşie, nu mai puteţi să siliţi mâna ministrului. *(Sgomot).*

Acum daţi-mi voe să viu la motivele cari au dictat această restricţiune. V'am spus că ministrul a cerut să i se dea această garanţie, ca o garanţie mai mult că el va uzà într'un mod înţelept de facultatea care i s'a lăsat prin lege, de a vinde sau nu cutare moşie.

Art. 5 din lege vorbeşte spre exemplu de ape minerale, şi aceasta negreşit este o chestiune care trebue studiată de corpul tehnic. Apoi, dacă ar fi altă moşie asupra căreia are să fie controversa dacă este sau nu pe dânsa ape minerale, poate ministrul să vânză o asemenea moşie?

Dar sunt moşii cari au monumente pe dânsele etc. etc., în fine, d-lor, sunt moşii de acelea cari sunt afectate unele prin chiar actele de donaţiune pentru întreţinerea unor şcoale, pentru întreţinerea unor spitale sau alte stabilimente de binefaceri şi nu este bine ca acele moşii să se vânză în contra clauzelor puse de donatori, şi când s'ar găsì un ministru, care ar voi să vânză nişte asemenea moşii, atunci comisiunea permanentă să aibă dreptul, prin avizul său să împedice pe ministru ca să vânză.

Prinurmare, vă rog şi vă conjur să nu suprimaţi acest articol care este o garanţie pentru Stat şi nu leagă **atât de mult pe ministru.**

D-l *Al. Vilner :* Rog pe d-l Raportor să-mi dea o explicaţiune. D-sa se îngrijeşte că, dacă nu s'ar pune această restricţiune, ca comisiunea permanentă să-şi dea avisul, un ministru ar puteà să vânză acele moşii cari nu trebue să se vânză. Ei, dar dacă comisiunea permanentă ar fi de părere să se vânză acele moşii, ce garanţii ar mai fi?

D-l *Ministru al Domeniilor :* D-lor, de câte ori ar fi vorba de chestiuni de răspunderea ministrului întreagă şi completă faţă cu d-voastră, voiu lăsà câmpul liber acţiunii d-voastră. De câte ori va fi chestiunea de drepturile şi prerogativele ministrului faţă cu Adunarea, nu voiu aveà eu pretenţiunea să vă arăt o formulă după care trebue să urmaţi. Prinurmare, nu este cea mai mică piedică în aceasta. Dar înainte de toate şi voiu să afirm şi de rândul acesta, că întrucât priveşte consiliul superior şi comisiunea permanentă de pe lângă Ministerul de Agricultură, ele au adus mari şi nenumărate servicii în toate acţiunile sale şi n'au adus o piedică, ci din contră, au dat un ajutor puternic pentru toate îmbunătăţirile cari s'au făcut. Mai mult decât atâta; foarte adeseori, acolo unde timpul nu m'a îngăduit, au luat ele de multe ori iniţiativa şi mi-a înlesnit sarcina foarte mult.

Aşà dar, orice s'ar zice în privinţa aceasta cred că aş exprimà ideea tuturor a d-voastră, că n'ar fi cea mai mică atingere, şi nici într'un caz sentimentele d-voastră de mefienţă n'ar pornì de acì.

Iată la ce ordine de idei m'am gândit, şi s'au gândit mai mulţi ca mine, când am venit cu acest articol, şi dacă este o greşală nu nu este numai a mea.

D-lor, băgaţi însă bine de seamă ce se întâmplă. Până acuma, când vânzările nu se făceau individual, erà natural ca lucrarea să se facă prin intervenţiunea Consiliului de Miniştri, era natural să se ia o garanţie contra slăbiciunii unui om. Nu este destul de a pune în lege principiul responsabilităţii, ci trebue să luaţi măsuri preventive contra răului: căci ce aţi câştigat când, pentrucă aţi pus în lege principiul resposabilităţii aţi lăsà să se facă răul? Ce ar câştigà ţara din aceasta, când interesele ei s'ar compromite?

Aşà dar, fără să fac o chestiune de tendinţe dintr'o parte sau alta, m'am gândit că bine este să lăsaţi acţiunea exclusiv pe un singur om într'o materie, cu care nu mai este vorba despre aplicarea

legilor ţării din punctul de vedere al politicei generale sau administrative, ci este vorba de partea bănească a Statului? acì lucrez ca proprietar prin vot, şi vă rog ,d-lor, fiţi atenţi la argumentul adus de d-l Iepureccu, căci tocmai acel argument trebue să-l aveţi în vedere, când veţi lua o hotărâre în această privinţă.

D-lor, acestea erau cuvintele ce voiam să aduc înaintea d-v., şi cât despre partea mea fiţi sigur că nu veţi găsì un obstacol la deciziunea ce veţi luà.

D-l *P. Cernătescu:* D-lor, de şi membru în comitetul delegalor, să-mi daţi voe ea în această chestiune să fiu contra, pentru motivul că prin acest articol se ridică toată responsabilitatea ministrului să dărâme tot regimul constituţional. Cât priveşte pe d-l Ministru actual, eu am toată încrederea că d-sa va numì bărbaţi capabili pentru a aplicà această lege care este de o lege, socială superioară, dar nu ştiu cine va fi mâine la acest minister, prinurmare trebue să se lase ministrului toată responsabilitatea înaintea ţării pentru aplicarea acestei legi. Vă rog dar să ziceţi că opiniunea consiliului permanent nu este obligatoare, ca astfel să rămâie ministerului toată răspunderea.

D-l *N. Istrati:* Iată amendamentul ce propunem.

D-l *Preşedinte:* D-l Vizanti are cuvântul iar nu d-l Istrati.

D-l *A. Vizanti:* D-lor, au vorbit trei oratori susţinând articolul; numai d-l Cernătescu, în urma celor zise de d-l Lăţescu, l-a combătut, şi fiindcă s'a adus o sumă de argumente şi neştiind care va fi hotărîrea d-voastră, vă rog să-mi acordaţi câteva momente de atenţiune spre a vă arătà, care este şi opiniunea mea în această chestiune.

D-lor, unul din mntivele cari ne-au făcut pe noi să creiem un minister separat al domeniilor a fost ca să avem aface cu o persona responsabilă. Inainte, ori de câte ori erà vorba de domeniile statului, ne împiedecam în totdeauna de o persoană fictivă care erà administraţiunea domeniilor şi care ne scăpà din mână totdeauna. Atunci am zis, să înfiinţăm un minister ca să avem a face cu o persoană responsabilă, şi am avut fericirea a vedeà că s'a făcut aceasta.

Acum d-lor, trecând dela această chestiune în fond, viu la chestiunile practice.

D-lor, fără îndoeală la acest minister trebue să fie şi un consiliu şi trebue să fie, pentrucă la acest Minister al Domeniilor sunt o mulţime de chestiuni mărunte, sunt regulamente nefăcute, sunt

tot soiul de afaceri, şi un ministru singur nu are timpul material suficient pentru ca să se poată gândì la toate acestea.

Vasăzică un consiliu este neapărat, pentru ca să poată să ajute pe ministru în aplicarea legilor, căci acest ministru nu este numai al domeniilor şi pădurilor ci este şi al agriculturii, al comerţului şi al industriei. Deaceea înţeleg ca să se înfiinţeze la acel minister un comitet consultativ, dar nu înţeleg ca să fie un comitet care să poată paraliză prin avizurile sale mersul lucrărilor. *(Sgomot).*

Onor. d-l Istrati zice că şi la Ministerul Instrucţiunii există un consiliu. Aşà este, dar ce are a face aceasta? La Ministerul de Instrucţiune sunt cu totul altele lucrările cu cari are a se ocupà acel consiliu; el examinează concursurile, este chemat a se pronunţà asupra diferitelor teme, are să examineze dacă tema lui A este mai bună decât aceea a lui B, sunt cărţi didactice cari urmează să fie revizuite şi studiate, înfine sunt sunt o mulţime de lucruri asupra cărora se pronunţă mai întâiu consiliul şi apoi referă ministrului. Afară de acestea, la Ministerul de Instrucţiune mai este şi un consiliu permanent, care lucrează în permanenţă pe lângă ministru în absenţa consiliului general, şi ministrul este ţinut să ia în consideraţiune avizul dat de consiliu, pe când la Ministerul de Domenii nu poate să fie tot aşà. Consiliul ce se cere de a se înfiinţà pe lângă Ministerul de Domenii nu poate să fie decât un consiliu consultativ, adică un consiliu care să dea sfat, care să aibă să culeagă toate luminele, toate cunoştinţele trebuincioase relative la o chestiune oarecare.

Un asemenea consiliu înţeleg, dar să se înfiinţeze un consiliu căruia să-i acorde puteri mai mari decât acele pe cari le are ministrul acesta nu o înţeleg.

Deaceea aş admite un amendament în sensul ca ministrul să se consulte cu acest consiliu, fără să fie obligat de a se conformà opiniunii lui.

Voci: Prea bine.

D-l *Ministru de Interne:* D-lor, cu toţii suntem înţeleşi.

Mai întâiu, în legea organică se spune curat unde ministrul trebue să întrebe pe consiliul general, unde pe comisiunea permanentă şi celelalte. Pentru aceste motive cred de prisos acest articol. Cu toate acestea, fiindcă d-l Ministru a găsit de cuviinţă că trebue a se păstrà acest articol, este bine ca şi d-voastră să nu-i daţi forţa obligatorie, care ar contraveni sau ar contrazice răspunderea ministerială.

Iată cum s'ar puteà aplicà ambele lucruri prevăzute prin Art. 20. Nu se va puteà scoate în vânzare moşii deale Statului în întreg sau în loturi, fără avizul prealabil al comisiunii permanente.

Voci : Aşà, aşà.

D-l *T. B. Lăţescu :* Iată, d-lor, amendamentul pe care am onoare a-l propune:

«Pe lângă îndeplinirea lucrărilor prevăzute prin Art. 20, nu se va puteà scoate în vânzare o moşie a Statului în corpuri întregi sau în loturi, fără a se luà avizul prealabil al comisiunii permanente».

Rămâne bine înţeles, din desbaterile d-voastră, că acest avis este puramente facultativ, iar nu obligator.

Voci : Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot amendamentul d-lui Lăţesçu, şi se adoptă.

Se ceteşte Art. 22.

Voci: Nu mai suntem în număr.

D-l *Vicepreşedtnt, :* D-lor, mi-se observă că nu mai suntem în număr. Rog pe d-nii Cestori să binevoească a constatà dacă .suntem în număr.

D-l *N. I. Constantinescu :* D-le Preşedinte, suntem in număr ca să lucrăm, însă ora regulamentară se apropie şi Art. 22 care se citì, va da loc la mari discuţiuni, încât ar trebuì să consultaţi Camera dacă încuviinţează prelungirea şedinţei.

D-l *V. Iepurescu :* D-le Preşedinte, ori suntem în număr ori nu suntem. Dacă suntem, trebue să lucrăm **până la** 5 ore

Proiectul de lege de faţă este primul pe care-l luăm în desbaterile noastre de când ne-am întrunit, şi eu crez că ar fi bine să votăm prelungirea şedinţei până la 6 ore, spre a ne ocupà cu acest proiect de lege.

D-l *Vicepreşedinte :* D-lor, onor. d-l Iepurescu a propus prelungirea şedinţei până la 6 ore. Dar aşà cum suntem nu ne aflăm decât forţe puţini şi nu crez că ar fi bine ca să discutăm acest articol foarte important prelungind şedinţa mai mult. Crez că ar fi mai bine a ne oprì aci cu discuţiunea şi a ridicà şedinţa.

Voci : Aşà, aşà. Foarte bine.

D-l *Vicepreşedinte :* Şi să lăsăm desbaterile asupra acestui articol în şedinţa viitoare.

Voci : Foarte bine.

Ședința dela 11 Noemvrie 1883.

D-l *Președinte:* Acum mai întâiu la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii pe articole a proiectului de lege pentru modificarea câtorvà articole din legea vânzării bunurilor Statului.

Am rămas cu discuțiunea la Art. 22, asupra căruia d-l Ionescu are cuvântul.

D-l *N. Ionescu:* D-nii mei, am păzit o tăcere respectuoasă la discuțiunea generală, fiindcă am văzut că marea majoritate, aș puteà zice unanimitatea acestei Camere, a admis principiile generale ale legii.

Astăzi însă, fiindcă în articolul acesta e mai mult decât o abatere dela aplicarea rațională a principiilor, mă simt dator să prezint oarecari observațiuni atențiunii d-voastre, și dacă voiu fi așà de fericit ca să vă comunic convicțiunea profundă pe care o am, că prin amendamentele ce punem la acest articol facem legea mai rea, atunci în mâna d-voastră stă a o face mai bună.

D-lor, permiteți-mi mai întâiu a vă atrage atențiunea asupra ideilor cari sunt cuprinse în acest articol.

Se face o dispozițiune pentru vii și alte sădiri de pomi încât privește baza evaluațiunii. Punctul la care tinde legislatorul acì, lucrul ce vizează este de puțină importanță pe lângă acela care se presupun, se prejudecă admis. Ce însemnează evaluarea pometului, a viei, pe lângă însăși ideea că via are să treacă în stăpânirea cultivatorului? Iată în ce direcțiune vor fi îndreptate observațiunile mele, și deaceea trec la cea mai principală. Se zice acì: «Clădirile și orice alte construcțiuni aflate pe moșiile puse în vânzare se vor vinde separat, iar prețul lor se va fixà după expertizele ce se vor face».

Vasăzică, construcțiunile, clădirile și orice alte îmbunătățiri nu interesează exploatațiunea. Dar mai departe zice: «iazurile și eleșteele cari produc un venit, rămân proprietatea Statului când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, în care cas valoarea se va fixà prin expertize speciale». Și acì trec ușor asupra valorii, căci v'am spus că aceasta este de puțină importanță pe lângă însăși dispozițiunea atingătoare de vânzare. Aveți acì toată zestrea unui domeniu, construcțiuni, pometuri, eleștee, o aveți pusă în vânzare, în risipă; căci este învederat că micul cultivator nu are să poată, — bazat pe această lege — să se facă proprietar pe aceste lucruri. Tindeți dar la risipa acestor domenii introducând în sânul cultivatorilor mici de

pământ pe alt cinevà care să aibă pământuri, eleştee şi altele. Permiteţi-mi să vă spun că acesta este un vandalism care se apără în numele legii de către legislator.

Dar, d-lor, după ce v'am indicat aceste vânzări dezastruase şi consecinţa imediată a acestor vânzări, permiteţi-mi să intru în motivele grave, serioase şi de ordine istorică şi politică şi economică, cari fac o datorie pentru d-voastră legislatori ai României să vă daţi seamă de o asemenea consecinţă şi risipă ce se face în domeniile Statului.

D-lor, datu-ne-am noi vreodată seama dece este un domeniu şi cu câte osteneli s'au format domeniile, cu câte lacrime vărsate s'au format domeniile cele mari, şi astăzi noi când voim să deplasăm acele domenii, să nu voim a respectà nici măcar opera timpului care este un puternic mijloc economic? D-voastră ştiţi că aceste domenii provin din înzestrările acelor persoane care aveau raport cu centrele de civilizaţiune în ţara noastră, căci monastirele noastre au fost centre de civilizare, şi acei cari au dat pentru mănăstiri n'au dat într'un fanatism orb, au dat pentru ca să facă un adăpost unde să se poată aşezà mizeria, de unde să se poată înzestrà fetele sărace, să se răspândească lumina în popor, şi astăzi noi am venì şi am vinde separat ceea ce formează, ca să zic aşà, centrul adevărat economic şi esenţial al domeniilor? D-voastră v'aţi dat seama de consecinţa tristă ce are să aducă această dispoziţiune introdusă în această lege? Ce voiţi d-voastră cu această lege? Voiţi să vedeţi pe micii proprietari împrejurul altor proprietari cari ar aveà mijloace şi cari ar fi puşi fatalmente în poziţiune să exploateze pe cei mici? Oricari ar fi legile restrictive, cu disposiţiuni de inalienabilitate nu veţi isbutì a face ca acel cere are iazurile, ca acel care are pădurile, pometurile, eleşteele să nu aibă mijloace de opresiune asupra simplului cultivator de pământ.

O voce: Ce să-i faci?

D-l *N. Ionescu:* Ce să-i faci? Să nu-i faci rău, să te opreşti de a-i face rău.

D-lor, mai întâiu de toate vă întreb: gânditu-v'aţi la consecinţele acestei legi? La oarecari obiecţiuni ce făceam la unii dintre d-voastră, mi se răspundea: să învăţăm pe micul proprietar a-şi cultivà mai bine fondul său. Dar dacă în capul micului proprietar va fi un proprietar care îl va exploata? Credeţi d-voastră că cu ştiinţa

cea mai perfectă a unui agronom va puteà luptà micul proprietar în contra aceluia care are pădurile, pământurile, iazurile, tot ceeace constitue mijloacele de executare în lucrările agricole?

Nu a fost aceasta intenţiunea legislatorului nici dela 1866, când s'a făcut cea întâiu lege, nici cea dela 1881, când s'a făcut această lege pe care astăzi o amendăm.

Iată pentruce mi-am permis să aduc înaintea d-voastră temerile mele, întemeiat că d-voastră veţi luà în mână cauza împroprietăririi iar nu cauza risipei domeniilor,

D-lor, îmi aduc aminte că la 1866, când s'a făcut cea întâiu lege pentru înstrăinarea bunurilor Statului, sub impresiunea necesităţei de a se plăti datoriile făcute — ca să nu zic mai mult — făcute cu neprevedere, s'a exceptat din vânzare numai acele domenii cari aveau destinaţiunea de binefaceri, de spitale, sau o destinaţiune civilisatoare, precum sunt şcoalele. Vasăzică toate domeniile cari s'au lăsat cu destinaţiune pentru şcoale şi spitale, în spiritul legislatorului din 1866 erau exceptate de înstrăinare.

La 1881 această chestiune a soartei domeniilor sub raportul economic şi social nu s'a avut în vedere şi pentrucă nu s'a avut în vedere, vedeţi cum la 1883 venim cu dispoziţiuni, cu propuneri cari nimicesc intenţiunile cele mai bune ale legiuitorului de mai nainte.

Dar, d-lor, să nu uitaţi un lucru să nu uitaţi că s'a făcut legea cea mare a împroprietăririi, legea rurală, tocmai pentru ca să aducă împăcare între diferitele interese, tocmai ca să pună la adăpostul exploataţiunii celui mai puternic proprietar şi capitalist pe micul cultivator.

Sacrificiile pe cari ţara le-a făcut şi de cari încă nu este pe deplin scuturată, nu vi se pare că sunt destule pentru ca să vă convingeţi de ajuns că populaţiunile rurale merită de a fi încurajate pe calea legii dela 1864 şi să nu mergem mai departe?

D-lor, nimeni din noi nu este de altă idee decât de aceea de a se formà de a se încurajà prin legi formarea unei clase de proprietari cultivatori, pentru ca astfel stăpâni pe înstrumentul de muncă şi pe munca lor să-şi poată face el însuşi soarta şi proprietatea lor. Apoi, când d-voastră veniţi şi le daţi numai locuri de arat şi când eleşteele, grădinile, pometurile, pădurile le lăsaţi în exploatarea capitalistului. aţi făcut cevà din care nu poate rezultà

decât lupta între aceste două interese, interesul micului proprietar care are numai instrumentul de muncă și interesul capitalistului, care pe lângă instrumentul de producere are și capitalul.

D-lor, astăzi avem icoana vie înainte noastră de ceeace se face în localitățile unde populațiunile rurale nu au locul de adăpătoare, unde nu au imașuri, unde nu au pădure. Puteți d-voastră să faceți orice legi; întru cât situațiunea producătorului nu va fi astfel în cât să nu fie exploatat de căpitalist, nici o ameliorațiune nu veți aduce în soarta cultivatorilor mici.

Scopul nu este numai ca să dăm sbranca în proprietățile Statului, ci trebue ca prin mijlocul de a împroprietărì pe micul cultivator, să-l punem în condițiuni de a nu mai fi exploatat. Dar când Statul, cel mai mare proprietar, vine și zice : îmi rezerv eleșteele, pometurile, pădurile, etc. pentru ca să le vând separat, atunci când comuna nu ar puteà să le cumpere și când pe de altă parte ați pus un amendament prin care ziceți că comuna solidară nu poate cumpărà, vedeți în ce contradicțiune vă puneți și ce dezastruase consecințe dați acestei legi; siliți să se formeze în diferite centre o nouă proprietate, adică să fie un proprietar de eleștee, de pometuri, de păduri și de toate înzestrările de pe moșii, un proprietar care nu are nevoe să fie prea mare ci numai să aibă punga groasă, dar care să împiedice desvoltarea micului cultivator, pentrucă, dacă îi trebue lemne, el urmează să se ducă să se îndatoreze, dacă îi trebue loc să adape vitele, urmează să se îndatoreze.... Apoi aceasta este plaga de astăzi și nu veți puteà ajunge la scop de a înființà acea clasă de mici cultivatori, dacă lăsați un centru de exploatare, care după legea din 1864 nu aveà loc, căci știu foarte bine că satul s'a împărțit în două, s'a dat comunei sătenilor vatra satului și celelalte locuri și a rămas proprietatea numai cu câmpia, cu pădurea și celelalte înzestrări.

Ce voiți d-voastră acum? Voiți ca în locul acelui proprietar să se creieze un altul, nu cu aceleași tradițiuni, cu aceleași titluri, un proprietar în contra căruia comuna sătenilor nu va puteà să lupte în condițiunile în cari se găsește.

D-lor, dar vă închipuiți d-voastră pentru un moment, ce ar devenì țara Românească, când s'ar dezorganizà, când s'ar dezintegrà astfel domeniile cele mai însemnate?

Comuna ar fi totdeauna mizerabilă. Pentruce? Pentrucă cetățeanul cel mai principal din comună are să caute mijloace pentru

ca să devină proprietar pe toată zestrea domeniului, în detrimentul celorlalţi cultivatori.

Cine şi-a dat osteneală să se gândească cum s'a format, nu numai aceste domenii dar cele dintâiu colonizări, cele dintâiu modeste sate, acela trebue să simtă o îngrijire dureroasă, când vede că cu o trăsătură de condeiu noi ştergem acele aşezăminte vechi.

Daţi câtevà ectare de pământ la locuitori, dar ei trebue să plătească pentru lemnele de foc, pentru adăpostul vitelor şi pentru multe alte lucruri pe cari le-au avut la dispoziţiunea lor întotdauna.

Dar mi-se va zice, ce este de făcut? De făcut este ca să nu faceţi un lucru rău şi să daţi această nadă periculoasă, aşà încât în fapt să puneţi pe cultivator în poziţiune de a fi în veci exploatat de către un exploatator care are titluri superioare, fiindcă titlul pe care-l are ţăranul proprietar nu este egal cu al proprietarului celui mare, şi acela care va fi stăpân pe eleşteu are să facă şi să impună legi acelora cari vin să adape vitele şi să pescuească. Tot asemenea va fi şi în privinţa lemnelor de construcţiune şi a lemnelor de foc, aşà încât, sub raportul economic şi social dispoziţiunea aceasta este dezastruasa.

Toate aceste înlesniri există astăzi şi încă nemulţumirile sunt mari şi exploatările destul de vexatorii; dar atunci, când prin lege se vor instalà în centrele acelea comunităţi exploatatoare cu titlu superior, vă întreb pe d-voastră să spuneţi, ce are să fie? Asemenea dispoziţiuni eu nu le consider decât ca o cursă pentru buna-credinţă a cultivatorilor mici, fiindcă sub cuvântul de a-i face proprietari îi daţi în exploatarea altora pentru tot ce constituie prima lor necesitate în agricultură.

D-lor, am zis adineaori că nu ne-am dat bine seama de cum s'au format satele cele dintâi.

Oare acestea au fost principiele cari au favorizat înfiinţarea acestor colonii daciene? Adică să fie proprietar pe un petic de pământ şi încolo pentru apă, pentru pescuit, pentru lemne de foc, să fie nevoit a plătì altuia după condiţiunile ce i se vor impune?

Inchipuiţi-vă că acel nou proprietar ar fi un comerciant. Este destul să instaleze un comerţ, cum s'a văzut până acum un comerţ de vin ars, un comerţ de rachiu pentru ca să vă faceţi o idee de ceeace are să se întâmple în urma acestei instalări.

Veni-veţi d-voastră la ideea să faceţi monopol, ca să-l expropriaţi? Dar cine are să plătească această idee? Comuna.

Apoi, credeţi d-voastră că eşind, din condiţiunile normale ale unei economii bune agricole, avem să ajungem la o stare mai bună a ţăranului? Cari sunt acele condiţiuni? Ca să aibă toate elementele necesare pentru această cultivare pentru a-şi adăpà vitele şi pentru a-şi procurà lemnele ce-i vor trebuì. Dar dacă apa are să o cumpere, dacă uscătura trebue să o cumpere cu greutate şi dacă îl pui în condiţiunile acestea de a-l strânge într'un cerc de fer, poate el să mai aştepte vre-o ameliorare în soarta sa? Din contră, trebue să scrie pe uşa casei lui: las orice speranţă, ca la uşa iadului.

D-lor, gândiţi-vă serios că răul se face lesne. Erostrat n'a avut decât să pună foc şi un legiuitor neprevăzător nu are decât să introducă această clauzulă, ca uscătura, ca pădurile, ca eleşteul să se vândă separat, pentru ca să introducă alături cu proprietarii cei mici, viermele care să roadă la rădăcină prosperitatea proprietarului celui mic.

Când legiuitorul din 1868 a lăsat să fie obştea sătenilor în solidaritate, n'a înţeles prin această clauză, că se decretează de mai înainte sărăcia acelor cari nu vor fi solidari cu neplata, dar acì când d-voastră din capul locului izolaţi centrul domeniului, înzestrările domeniului şi le puneţi în mâna altota decât a acelora cari sunt direct interesaţi la prosperitatea şi a eleşteului şi a pădurii, şi înfine a culturii în genere, atunci aţi făcut un lucru mai rău decât starea dinainte când existà servajul, pentrucă astăzi, sub masca de libertate, de proprietate îl puneţi în condiţiuni de a nu fi sigur nici pe travaliul său; nu numai libertatea, nu numai proprietatea sa este compromisă, este o rază amăgitoare, dar însuşi travaliul său, căci nu poate să facă el târg cu travaliul său, nu poate să-l vândă în condiţiuni pe cari să le poată el valorà.

Este dar aceasta o măsură înţeleaptă, prevăzătoare, care să co respundă la scopul legiuitorului d'a face să mai prospere satele, comunele noastre? Eu mă îndoesc, nu văd decât negru dinaintea acestei ţări dacă se va adoptà o asemenea clauzulă, când nu ştiu cine are să fie acela care are să cumpere construcţiunile, cine are să fie acela care să fie stăpân pe eleşteu şi pe pădure.

D-lor, gândiţi-vă serios. Eu, decât să votez o asemenea lege astfel amendată, mai bine să nu votez nici nici o lege, mai bine să las starea actuală. Vedeţi câtă neîncredere îmi insuflă această clauzulă, câtă temere, că decât să văd o asemenea lege mai bine las în

ființă legea de mai înainte. Cel puțin atunci nu erà lăsat în pradă micul proprietar, nu erà pus prin lege ca el să cumpere uscătura pentru vatra sa și apa necesară pentru vitele sale, să-și cumpere în fine tot ce-i trebue pentru alimentarea sa și a familiei sale.

D-lor, vă rog, vă conjur, trimeteți din nou la comitetul delegaților acest articol să-l studieze din nou și sunt sigur că persoanele acelea, cari au pus această clauzulă în lege, vor venì cel puțin pregătiți de a răspunde la aceste observațiuni serioase pe cari le aduc înaintea d-voastră.

Ideea de a face pe țăran proprietar pot să zic că acum este o idee acreditată pretutindeni pe continent. Chiar în insula Marei-Britanii economiști însemnați ca Stuart Mill și alții, vorbesc cu admirațiune de condițiunile țăranului proprietar, și spun că acesta e mijlocul cel mai bun pentru a-i scoate din mizerie și din disperare.

Un popor întreg, poporul Irlandei, n'a luat alte măsuri decât acelea de a face ca acel care cultivă pământul să aibă un titlu mai puternic decât acel de arendaș.

Sunt 50 de ani de când s'au observat condițiunile micului proprietar cultivator, ale țăranului proprietar, s'au observat acolo unde există — în rare locuri există în Europa — dar s'a observat de oameni pătrunzători și au venit la ideea aceea că viitorul economic al populațiunilor rurale este acela al țăranului proprietar. Sunt 50 de ani de când Elveția a fost cercetată, studiată de către însemnați publiciști economiști cari au dus în patria lor, chiar în Englitera și aiurea, au dus în patria lor admirarea pentru condițiunile proprietarului țăran din Elveția, și prin o rară întâmplare, țara aceea care s'a găsit în condițiunile cele mai prospere și cele mai înțelepte în privința aceasta este de gintă latină, încât nu se mai poate susțineà acum ideea aceea că numai ginta germanică, numai gintele Anglo-Saxone pot să colonizeze în timpii moderni, și numai la acele ginți se poate vedeà adevărata clasă rurală proprietarul mic. S'a găsit cel mai bun model de felul acesta în Engadina, cantonul grisonilor, din Valea-Rinului, unde țăranul proprietar se află în condițiunile cele mai bune.

Ei, acolo când este cinevà membru în comună, când are dreptul la o porțiune de teritoriu, la o porțiune din pădure, aceasta este un ce real, în afară de orice exploatare străină, și proprietarul mare nu poate să se introducă în comună și să aibă mai multe

drepturi la păşune, la iazuri, etc. Aceasta a făcut ca Engadina de Sus şi Engadina de Jos să poată fi luate ca model pentru prosperarea ţăranului proprietar. Şi ce ţară este aceea, d-lor? Socotiţi că este paradis? Nu este paradis; este ţară frumoasă, este paradisul ideal; dar este o ţară muntoasă, este o ţară petroasă. Munţii noştri sunt abià la înălţimile văilor de acolo, pe cele mai multe locuri creşte numai secară, abià se face fân; este mai numai cultură de vite; cultura vitelor, păşunele şi fâneţele sunt singura avuţie, şi cu toate acestea, aceşti oameni cari au a luptà cu atâtea greutăţi, fiindcă au câte 8 luni de zile iarnă, sunt în o prosperitate exemplară. Acolo nu este chestiune socială, acolo nu caută nimeni să se pună în afară de comună, sau să ia o poziţiune ostilă comunei, nici măcar individului. Acum, d-voastră lăsaţi individul în faţă cu exploatatorul. Ridicaţi exploatatorul, căci acesta are înaintea sa o moşie fără legământ, fără solidaritate; nu are nici măcar legământul familiei.

Cum voiţi dar ca legea aceasta să aducă prosperitatea ţăranilor?

D-lor, dacă nu aş sperà în bunul simţ românesc, ar trebuì să mă mai întind mult în desvoltări; dar fiindcă veţi înţelege că această chestiune trebue studiată din nou, că această clauză trebue tratată din nou în comitetul delegaţilor, termin propunându-vă un amendament de supresiune a acestei clauze care este subversivă şi contra principiului legii de înstrăinare a bunurilor. Vă rog dar, să binevoiţi a trimite acest amendament la comitetul delegaţilor, nu vă cer ca *stante pede*, numai decât, fără studiu să suprimaţi acest articul; nu cer asta, dar vă rog să trimiteţi acest amendament de supresiune în studiul comitetului delegaţilor; acolo vom intrà în mai multe desvoltări şi vom face toate observaţiunile ce vom aveà de făcut pentru ca să obţin supresiunea acestei clauze. Iar dacă amendamentul meu nu va fi admis, atunci vă voiu cere voie să vin a vă aduce desvoltări mai întinse. Acum contez pe bunul simţ al d-voastră, atunci voiu face apel la inimile d-voastră de oameni şi cetăţeni, astăzi atac această dispoziţiune ca subversivă principiului legii, atunci o voiu atacà înaintea d-voastră că înaintea unor oameni cari, sunt sigur, că vor să-şi pună inimile lor la înălţimea capului. D-voastră aveţi inimă bună, dar trebue ca inima şi capul să fie deopotrivă pentru a da o soluţiune acestei chestiuni.

Eu consider această clauză ca subversivă, ca contrarie principiului legii şi deaceea cer supresiunea ei.

D-l *Preşedinte:* D-lor, până a nu da cuvântul altui orator în această discuţiune, am să vă fac cunoscut rezultatul scrutinului pentru alegeree comisiunii de anchetă parlamentară la comuna Bucureşti.

Votanţi.	76
Abţineri	2
Bilete albe . . , ...	3
Voturi exprese	73
Majoritate absolută . .	37

Au întrunit:

D-nii B. Georgian 71 voturi, I. Sturdza 46 voturi, C. Costescu Comăneanu 44 voturi, C. Robescu 43 voturi, C. Filitis 39 voturi.

Acum d-l Ministru al Domeniilor are cuvântul.

D-l *I. Câmpineanu, Ministru al Domeniilor:* D-lor, îmi este foarte greu să răspund la toate argumentele aduse de onor. d-l Ionescu în contra acelui articol, mai cu seamă când d-sa n'a făcut numai simplu critica articolului, dar a făcut un proces de tendinţe, de intenţiuni; şi unui sistem ca acela nu putem noi opune o altă apărare decât însăşi ideile ce reies din textul legii.

Las la o parte ca chiar punctul de plecare al onor. d-l Ionescu este o idee pe care nu a avut-o nici acela care a prezentat acest proiect de lege, nici secţiunile Adunării şi nici delegaţii de secţiuni, ci este numai o fantasmă creiată de d-sa şi pe care o ia ca o realitate pentru a-şi face dintr'însa argumentul principal al criticei ce a făcut acestui proiect de lege.

Dar oare, ce s'ar întâmplà când s'ar probà onor. d-lui Ionescu că lucrurile nu sunt de loc astfel cum le arată d-sa? Atunci negreşit, din toată critica făcută de d-sa, din tot discursul d-sale, nu ar mai rămâneà decât poate numai câtevà fraze frumoase pe cari le-am auzit cu această ocaziune.

D-lor, d-voastră veţi hotărî ceeace veţi crede cu această lege; dar şi eu vă voiu cere, şi aceasta va fi o înaltă echitate din partea d-voastre, ca din momentul când veţi încetà de a vă ocupà cu această lege, atunci să binevoiţi a mă descărcà şi pe mine de sarcina ce mi-aţi dat de a examinà toate acele petiţiuni ce-mi trimiteţi pe toată ziua din partea sătenilor; căci, precum ştiţi, această chestiune agità de mult

timp spiritele încât constat că însăşi Camera deşteptată tocmai de acest spirit născut în publicul agricol, a fost nevoită să deroage dela prescripţiunile regulamentului ei şi să decidă ca petiţiunile de asemenea natură, ce i se prezintă, să le recomande direct la Guvern; şi eu sunt silit să vă declar că Guvernul nu poate face nimic până când nu se va votà această lege.

Eu m'am crezut dator să aduc acest proiect de lege, pentrucă cu legea actuală nu pot să fac faţă la cererile cari vin în toate zilele.

Este dar timpul ca să terminăm cu această chestiune, căci vedeţi bine ce tendinţe sunt în această ţară ; şi faptul pozitiv este că cu legea actuală nu putem face nimic, nu putem satisface aceste cereri. Este destul, cred, să vă spun că, dela punerea în aplicaţiune a legii actuale şi până astăzi, se găsesc peste 5.000 de petiţiuni din partea locuitorilor dela ţară cari cer să li se vânză locuri de muncă; şi este dar de neapărată nevoe ca chestiunea aceasta să o elucidăm aşà cum să nu mai revină, căci pierdem timpul Camerei.

Principiul legii este următorul : ca să se vânză moşii cu venit până la 20.000 lei pentru un scop anume determinat. Pe de altă parte se zice că, oricând vor veni cereri din partea sătenilor, să li se dea preferinţă. Insă procedura indicată de legea în vigoare e astfel, încât este material imposibil să se vânză aceste moşii, fie la particulari, fie la săteni, căci ar trebui 30 de ani ca să ajungem să punem în vânzare pământurile în condiţiunile legii actuale. Voiţi să vă explic mai mult procedura legii? Cred că o cunoaşteţi. Eu nu am răspunderea acelei legi.....

D-l *N. Ionescu:* Cine a făcut-o? Adunarea acum doi ani.

D-l *Ministru al Domeniilor:* După legea actuală trebue la orice vânzare să se parceleze moşia, să se ridice planuri, să să facă evaluarea moşiei, nu după contractul de arendare ci după chiria ce plătesc locuitorii către arendaş. Iată cari sunt bazele legii ; şi spre a face noi parcelarea cu 8 sau 9 ingineri de cari dispunem, spre a face parcelarea a 900 de moşii ne trebue 20, 30, 40, 50 de ani. Mintea omului nu poate concepe când se va aplicà legea. Nu mai vorbesc de cazuri cari se întâmplă, că după ce se fac toate aceste lucrări, de cele mai multe ori vin sătenii şi zic : nu cumpărăm, şi cu toate acestea cheltuelile rămân făcute, agitaţiunea s'a făcut ; pe când alţi doritori aşteaptă la uşile Camerei, urcă scările ministerului şi cer să se aplice legea.

Dar ce se mai întâmplă ? Se întâmplă că chiar aceia, pe numele cărora se confirmă, declară că nu mai perzistă. Le vindem tot ce au şi executarea insolvabililor nu ştiu până la ce punct ar devenì inichitate. Dar când vine şi ne declară că nu mai cumpără, anulăm vânzarea, căci nu ştiu, care ar fi interesul Statului să aibă cultivatori oameni ce nu cultivă, şi cărora să le aplice 20 de ani într'una legea de urmărire. Apoi, mai presus de toate legile este imperiul circumstanţelor.

Dar ce mai erà, d-lor, după acea lege ? Erà că se făceà evaluarea moşiilor pe bazele ce vă arătai, se făceà un preţ uniform pe întreaga moşie şi cultivatorii intrau în întreaga moşie; însă ei sau că lăsau parcelarea pe care am făcut-o noi de o parte şi intrau în devălmăşie unde nimenea n'are noţiunea proprietăţii, unde este cotropire pe fiecare an de cei mai puternici dintre devălmaşi; sau făceau altcevà : cereau să li se dea locurile după moşie parcelate foarte frumos, însă valoarea fiecărui lot nu mai corespundeà cu valoarea loturilor de alăturea, unde erà islaz, arătură, râpe, păşune; şi cu modul acesta devenià lucrul cel mai nedrept din lume, că, dacă ar fi voit să-şi ia fiecare lotul lui riscà să aibă pentru un cuart din valoare şi să plătească de patru ori mai mult.

Nu mai vorbesc de solidaritate. Mă opresc acì şi întreb pe fiecare din d-voastră cari aţi citit acest proiect, dacă toate aceste chestiuni de principiu nu-l depărtează dela spiritul legii vechi, şi dacă se pot vedeà în acest proiect acele idei subversive de cari a vorbit d-l Ionescu.

Spuneà onorabilul autor că a fost un Erostrat care a făcut un mare rău lumii prin arderea unui templu.

D-l *N. Ionescu :* N'am zis aceasta.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Dar cum ?

D-l *N. Ionescu :* Am zis că este lesne să dai foc.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Decât pe lângă acel Erostrat care a trecut la nemurire prin nebunia lui, mai sunt şi alţi Erostraţi cari nu vor să priceapă niciodată.

D-l *N. Ionescu :* Tocmai deaceea am vorbit şi eu.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Erostraţi sunt de multe feluri.

D-lor, Art. 22, care este atât de tare atacat de onor. d-l Ionescu, nu este decât aplicarea principiului pus în Art. 14, pe care l-aţi votat şi care zice :

«Atât pentru moşiile prevăzute la Art. 13, cât şi pentru cele arătate la Art. 4, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşii înmulţită cu 15, întru cât priveşte valoarea totală; pe aceste limite însă preţul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului».

Prinurmare, Art. 22 este uu articol regulamentar al acestei idei. . .

D-l *N. Ionescu:* Nu.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Da, onor. d-le Ionescu, pentrucă, dacă trebue să ţinem cont că ceeace cumpără fiecare om, trebue să reprezinte valoarea de ceeace el dă, evident că acela care primeşte pământ mai bun are să plătească mai mult decât acela care ia un pământ inferior, şi este evident că pământul de o cultură mai desvoltată, va fi mai scump plătit decât pământul care nu are o cultură desvoltată, orice s'ar zice, orice bănueli s'ar aduce, nu putem să ieşim de aici; şi merg până într'atât de departe încât m'aşi unì chiar să ştergem articolul cu desăvârşire; dar ştiţi pentruce? Pentrucă în Art. 14 am principiul, şi rămâne materia la regulamentul. . .

D-l *N. Ionescn:* Tot aşà aţi regulamentat şi legea dela 1881 şi vedeţi ce aţi făcut.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Onor. d-l Ionescu ne întreabă, ce fel de proprietate creiaţi d-voastră? Creiaţi proprietatea mică? Nu o creiem, onor. d-le Ionescu, ea este creiată prin legea din 1881, şi când vin sătenii şi cer astăzi pământ, cer pentru că erà o lege care ziceà să se vânză moşii de ale Statului în loturi.

Acum să vedem, d-lor, întru cât se schimbă prin legea de faţă dispoziţiuuile fundamentale ale legii din 1881? Se schimbă numai în modul acesta, că facem legea aplicabilă, devremece înainte erà neaplicabilă. Dar se mai schimbă, ştiţi în ce? Se schimbă şi în aceea că sub imperiul legii pe care voim să o votăm acum, plăteşte cinevà pentru ceea ce i-se dă, pe când înainte plătià pentru ceea ce nu i-se dedeà.

D-l *N. Ionescu:* O nedreptate.

D-l *Ministru al Domeniilor*: Nedreaptă, dar aşà e.

Zice onor. d-l Ionescu, că acum punem pe sătean alături cu un om care are clădiri, care are pometuri, care are păduri, care are eleştee, şi care prin aceste clădiri, pometuri, etc., va luà o poziţiune dominantă faţă cu bietul sătean, astfel că pedeoparte îi dai şi pe

de alta îl pui sub opresiunea acestor oameni cu eleştee şi pometuri, cari au să-l absoarbă. *(Ilaritate).*

Să examinăm puţin această idee. Dar mai înainte fac o întrebare practică. Crede onor. d-l Ionescu că toate domeniile Statului sunt astfel înzestrare cu clădiri, încât să poată ajunge cumpărătorii acestor clădiri a fi nişte cavaleri din evul mediu în castelul lor?

Din 2.000 de moşii ale Statului nu ştiu de avem vre-o câtevà cari să aibă vre-o clădire pe dânsele. Apoi, unde e temerea? E temerea d-lui Ionescu în ceea ce priveşte pădurile? Veţi vedeà că în legea actuală după stăruinţa mai multor deputaţi, unde mai înainte nu se vindeà decât când pădurile erau de 100 ectare, acum s'a redus pânăla 50 ectare. Iată un temperament mare, un avantaj mare dat în privinţa pădurilor. Dar oare, d-lor, cu ocaziunea acestei legi şi a acestui articol, care e un articol, — perzist a o zice — regulamentar, care consimt cu cea mai mare înlesnire să se înlăture, oare cu ocaziunea acestui articol e vorba să spunem ceeace se face în Engadina de Sus şi în Engadina de Jos? E acì loc să cerem ca sătenii să aibă drepturi la lemne în cutare şi cutare ocaziune? Credeţi oare că e bine să spunem cu ocaziunea acestei legi că avem să luăm pădurile Staturile să le punem în stare de indiviziune? d-l Ionescu, zice că astfel se înlătură chestiunile sociale; ce ar zice d-sa dacă fără a merge la antichitate să găsim Erostraţi, vom găsì Gribonilli moderni cari zic că, dacă nu vrei să te uzi să te arunci în apă; dacă nu voim să facem o chestiune socială, să luăm pădurile Statului să le punem în comun şi să le dăm să le exploateze ţăranii,

Acì e chestiunea. V'aţi gândit orare că chestiunea aceasta s'a tratat vre-o dată? Negreşit că chestiunea pădurilor merită să fie tratată, dar să fie tratată în întregul ei, iar nu incidental şi să nu veniţi să cereţi numaidecât aplicarea sistemului egalităţii de averi şi Camera să vă urmeze numai pentru motivul că ideea aceasta e subversivă şi distrugătoare a proprietăţii mari.

Fără ca să mergem la antichitate, fără să călătorim prin cantoanele Elveţiei, putem să facem practică o lege de vânzare ca aceea pe care v'o prezint. Oare chestiunea socială se prezintă numai decât fiindcă am vândut un pogon de pământ pe un preţ mai mare unuia decât altúia, care a cumpărat un pogon de petriş? Credeţi oare că am creiat prin aceasta un baron feudal? Credeţi că această Cameră va merge numai cu inima, căci aţi vorbit numai de inimă, iar pentru cap aţi făcut rezerve?

D-l Ionescu a mers mai departe şi a zis că în ceea ce priveşte lacurile, avem să le vindem la particulari, astfel că dreptul de a adăpà vitele să fie pierdut pentru ţărani, iar ţăranii să fie puşi la discreţiunea acestor particulari. Binevoiţi a vedeà că, departe de a aveà această idee, am avut ideea contrarie şi am zis că se pune în vânzare în loturi moşia cutare în mijlocul căreia e un lac, şi afară că acel lac ar fi după principiile codicelui civil proprietatea riveranilor, dar tocmai spre a nu ajunge ca sătenii cari ar venì la spate să n'aibă dreptul de adăpat, deaceea am zis că lacul nu poate să fie decât al Guvernului sau al comunei şi nu e susceptibil să devină patrimoniu privat. Credeţi d-voastră că această idee nu reiese în de ajuns din lege? Credeţi că faceţi un serviciu Camerei făcându-mi mie procese de tendinţe, de intenţiuni pe cari nu le merit? *(Aplauze)*.

D-l *N. Ionescu*: Multe promiteţi.

D-l *Ministru al Domeniilor :* N'am promis mult, n'am vorbit mult decât în sfera mea am făcut mult.

D-l *N. Ionescu :* Vă lăudaţi singur?

D-*l Ministru al Domeniilor :* Mă laud în atâta cât mi-e de trebuinţă spre a mă apărà.

D-l *N. Ionescu :* Laudă-te gură, că-ţi dau plăcintă.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Nu mă laud, mă apăr.

D-l *N. Ionescu :* Eu n'am vorbit de d-ta, nu v'am introdus în chestiune.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Mă inrroduc eu, pentru ca să vă spun că în timpul resbelului fără gălăgie, fără multă profesiune de credinţă şi fără să răsune tribuna de discursurile mele am aplicat legea însurăţeilor.

D-l *N. Ionescu :* Lăsaţi-o asta deoparte.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Am aplicat legea însurăţeilor în 1877, în timpul resbelului, fiind ministru.

D-l *N. Ionescu :* S'a întâmplat să fii acolo. Noi, prin stăruinţele noastre, am făcut să se aplice legea. Nici nu erai în Cameră d-ta, când luptam noi cu conservatorii.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Eu n'am luptat cu vorba, am luptat cu fapta, cu activitatea.

D-l *N. Ionescu :* Vasăzică eşti d-ta părintele însurăţeilor?

D-l *Ministru al Domeniilor :* Am contribuit la împroprietărirea lor. Am văzut că e o lege care nu se aplică şi am căutat să se aplice.

D-l *N. Ionescu:* Cine a făcut legea pe care o modifici astăzi?

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-ta ai făcut-o, a d-tale e răspunderea care ai făcut-o şi care ai lăsat să nu se aplice. De ce n'ai luat d-ta cuvântul, când ai văzut că nu se aplică o lege votată? şi dece acum vii să faci proces omului, iar nu idei?

D-l *N. Ionescu:* Ce? D-ta eşti Erostrat?

D-l *Ministru al Domeniilor:* Ce am aprins eu? A! d-le Ionescu, d-voastră sunteţi clasic şi ştiţi ce va să zică Erostrat. . .

D-l *Panu:* Istrati? *(Ilaritate.)*

O voce: Nu, Erostrat. *(Ilaritate.)*

D-l *N. Istrate:* S'a gândit la Calistrat. *(Mare ilaritate.)*

D-l *Ministru al Domeniilor:* Pentru aceste cuvinte, d-lor, vă rog să nu primiţi amânarea. Dacă credeţi că toate explicaţiunile noastre sunt insuficiente, vă rog să daţi acestui articol redacţiunea ce credeţi mai nimerită însă nu perdeţi din vedere un singur lucru: că ideea fundamentală, a acestui articol este cea următoare: fiecare să plătească pentru ceeace i se dă, şi pentru aceasta să facă evaluări. Cine se crede pătruns de ideea acestui articol şi găseşte că nu e bine redactat nu are decât a-i da o altă formă, şi comitetul delegaţilor va discutà, va vedeà dacă coprinde toate aceste pericole. D-lor, nu mie, dar ţării faceţi un serviciu, neîngropând o lege care mi se pare că e indispensabilă.

D-l *P. Grădişteanu:* Am un amendament.

D-l *Preşedinte:* Aveţi cuvântul numai ca să-l cetiţi, căci la rând este înscris d-l Iepurescu.

D-l *P. Grădişteanu:* La articolul acesta ca aliniat final, propun următoarele:

«In tot cazul servitutea de adăpare a vitelor, la care au drept locuitorii ţărani, se va mănţineà intactă».

D-l *V. Iepurescu:* D-le Preşedinte, eu cred că materia ce este supusă deliberării noastre nu ar fi trebuit să dea loc la discuţiuni de acelea ce am avut ocaziune să le avem. Nu înţeleg nici protestările de intenţiune favorabile ţăranilor sau oricării alte clase din societate; eu cred că ar trebuì să ne mărginim absolut în ideile cuprinse în Art. 22 şi să vedem, ce se poate obiectà acestui articol şi cari sunt părţile lui cele bune?

Nu pot să trec cu vederea, d-le Preşedinte, fără a nu zice

câtevà cuvinte asupra unora din observaţiunile făcute de onor. d-l Ionescu şi de onor. d-l Ministru al domeniilor.

Mie mi se pare, d-le Preşedinte, că d-l Ministru al Domeniilor, când vine şi face după acea bancă declaraţiunea că acest proect de lege vine în deliberaţiunea noastră în urma unui mare număr de petiţiuni, *unei presiuni morale*, mi se pare că această declaraţiune nu a fost şi nu erà nici trebuincioasă, nici prudentă ; fiindcă pentru binele şi siguranţa acestei ţări eu nu cred că s'ar găsì cinevà în această ţară care să silească mâna minisrului şi să-l facă să lucreze contra voinţei sale, cred din contra că o necesitate socială există în această privinţă şi că se cuvenià să fie luată în consideraţie, mai cu seamă că-şi satisfăceà, procedând astfel, chiar cerinţele ştiinţei economice.

In ceeace priveşte consideraţiunile d-lui Ionescu, cu tot respectul ce am pentru d-sa, să-mi permită a le considerà cu desăvârşire tardive şi cari nu mai au nici un interes în cauză ; căci aceste consideraţiuni ar fi avut locul la discuţiunea legii în vigoare! Aş fi înţeles ca d-l Ionescu, care făceà parte din Adunarea dela 1881, să vie să pună în vederea acelui Parlament aceste consideraţiuni, să pună chiar principiul legii în discuţiune; înţelegeam în tot cazul ca d-nul Ionescu să producă aceste consideraţiuni, fie ele de un ordin economic, fie de un ordin politico-social, când se discută acest proiect de lege în privinţa luării în consideraţiune; aş fi înţeles ca d-l Ionescu să vie atunci să spună : nu este bine, nu este în interesul economic al acestei ţări să se împartă domeniile Statului; nu este în interesul politic şi social al acestei ţări ca să se facă o a doua lege agrară. Inţelegeam să vină să ne spună aceste lucruri, însă numai atunci. Din fericire noi cu toţii recunoaştem acest principiu şi profit de această ocaziune a declarà că această lege este din cele mai folositoare şi mai bune atât pentru viitorul economic al acestei ţări, cât şi pentru soarta micilor cultivatori.

Reintru acum în materie şi acì fac atent pe onor. d-l Ministru al Domeniilor. Eu nu-i voiu face, îl asigur dinainte, ceeace se numeşte un proces de intenţiune, mă voiu mărginì a-l face atent asupra câtorvà consideraţiuni juridice şi chiar de fond, asupra acestei chestiuni.

Onor. d-l Ministru al Domeniilor în discursul d-sale ne spune că Art. 22 este un complement, este un corolar, o desvoltare a

principiilor dejà votate de d-voastră în Art. 14; cu alte cuvinte avem mânile legate de a mai discutà acest Art. 22. Dacă lucrurile sunt aşà să-mi permită d-l Ministru a-i spune că Art. 22 cel puţin în partea întâiu, trece peste cele conţinute la Art. 14.

Ca să dovedesc aceasta, fac singura această obiecţiune. Din cetirea paragrafului întâiu a Art. 22 se vede că acest paragraf se ocupă de a fixà în bani cuantumul unui lot, iată acest paragraf: cuantumul unui lot se fixează luându-se de bază arenda anuală înmulţită cu 15, plus valoarea pădurii de va fi. Ei bine, dacă cetim, Art. 14 nu vom găsì acest plus; ce face dar pe d-l Ministru să adauge acest plus?

Care este cauza pentru care voiţi să măriţi cuantumul cu acest plus al valorii pădurii?

Pentruce aceasta? *(Intreruperi)* Este un argument cam strâns, dar este un argument pentru mine care-l trag din expunerea şi motivele d-voastră pentru susţinerea acestui articol, fiindcă ziceţi că nu este decât corolarul Art. 14. Ei bine, această desolvare trece cu desăvârşire peste cuantumul Art. 14. Prinurmare iată că găsesc o neconsecinţă şi eu nu pot să votez acest articol. Dar dacă ar fi numai aceasta nu ar fi nimic, fiindcă d-l Ministru nu ar aveà decât să renunţe la acest plus şi ne-am împăcà cu toţii, dar mai este cevà,

D-lor, nu este lesne lucru de a face o lege şi aceasta nu o zic numai pentru noi, fiindcă sunt şi alte state mai înaintate, cari s'au ocupat şi se ocupă de această chestiune şi cari cu toată cultura lor şi specialitatea bărbaţilor din parlament, încă a trebuit să rumege mult asemenea legi. Din acest punct de vedere voiu aveà onoare să arăt oarecari neexacticităţi, necorectitudini de stil şi clasificare, ce observ în această lege.

D-lor, când se face o lege trebue să se observe oarecare ordine în materiile ce ea tratează.

Astfel sunt ideile generale cari fac obiectul *cărţilor*, după aceea vin *capitolele, articolele, alineatele,* etc., aşà încât între toate trebue să existe o afinitate, o legătură, o scară; dar niciodată într'o lege bine rumegată, bine chibzuită şi care trebue să îndeplinească condiţiunile clasificării nu veţi găsì ca intr'un paragraf să existe o idee, un principiu cu totul altul decât ceea ce se găseşte în primul paragraf al unui articol.

Care este, d-lor, ideea principală şi scopul Art. 22? Este deter-

minarea, după cum vedeţi, în bani a cuantumului cu care trebue să se plătească un lot. Dar Art. 22 nu se mărgineşte numai acì, ci se mai ocupă şi de altcevà:

«Pentru vii şi alte sădiri de pomi, arenda anuală va fi calculată după o expertiză prealabilă».

Ei bine, ce rezultă din acest paragraf al doilea? Rezultă un principiu nou, rezultă că pe lângă pământul de arătură se mai pot găsì pe domeniile puse în vânzare şi alte calităţi de pământ pe care se află pomi, vii şi alte sădiri, şi că cu ocaziunea determinării preţului unui lot, veniţi în mod incidental de proclamaţi un nou principiu, principiul că şi aceste pământuri cu clădiri şi cu sădiri pe dânsele sunt *alienabile*. Apoi, bine este ca cu ocaziunea unui articol, care în primul său aliniat nu se ocupă de aceasta, d-voastră să veniţi şi să proclamaţi un nou principiu, o nouă clasă de pământuri?

Oare, savanţi autori ai acestei legi, nu erà mai bine ca acest paragraf, care cuprinde un nou soiu de pământuri, să-l puneţi la Art. 4 în care se arată care sunt pământurile declarate susceptibile de vânzare? Art. 4, arată cari sunt pământurile ce se vor vinde, şi prinurmare, acolo puteà să aibă loc şi această nuanţă. Tot aceeaşi obiecţiune am să fac şi la paragraful următor, care zice:

«Clădirile şi orice alte construcţiuni aflate pe moşiile puse în vânzare, se vor vinde separat; iar preţul lor se va fixà asemenea după expertizele ce se vor face».

Vasăzică un nou principiu de vânzare care se pune cu ocaziunea unui articol care vorbeşte numai de determinarea preţului.

Dar să mergem mai departe şi să-mi permiteţi a vă arătà nedumerirea mea asupra redacţiunii nu numai obscură, dar neînţeleasă a paragrafului ultim al Art. 22; ia să vedem, ce zice acest paragraf şi ce aţi voit să înţelegeţi d-voastră când l-aţi redactat:

«Iazurile şi eleşteele cari produc un venit rămân proprietatea Statului când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, în care caz valoarea se va fixà prin expertize speciale».

Ei bine, aş voì să ştiu pentruce s'ar mai face expertiză atunci când comunele nu ar cumpărà asemenea bunuri.

Voci: Este o eroare de tipar.

D-l *V. Iepurescu:* Eu voesc să vă conving că redacţiunea joacă un mare rol în confecţionarea legilor şi că acest articol, pe lângă celelalte incorectitudini, are şi defectul de a fi rău redactat.

D-l *Preşedinte:* Faceţi un amendament.

D-l *V. Iepurescu:* Aceasta este altcevà, dar eu zic că articolul este rău redactat şi nu-l pot votà:

a) Pentrucă consider nejustificate şi neraţionale adăogirile cari se fac într'însul faţă cu Art. 14.

b) Pentrucă în paragrafele următoare se coprind principii cu totul altele decât cele enunţate în primul său paragraf şi,

c) Pentrucă este rău redactat ultimul paragraf al acestui articol.

D-l *Preşedinte:* D-l Constantinescu are cuvântul.

O voce: D-sa vorbeşte tot în sensul d-lui Iepurescu.

D-l *N. Constantinescu:* Eu apăr proiectul de lege care a fost combătut de 2 oratori, şi cu toate că a vorbit d-l Ministru în favoarea proiectului, dar cred că este drept ca şi comitetul delegaţilor să fie ascultat.

D-lor, în adevăr legea aceasta şi la 1881, când s'a votat ca şi acum a provocat discuţiuni foarte animate şi lucrul este firesc căci este o lege care interesează într'un mod suveran pe un număr foarte însemnat de locuitori din această ţară, şi astfel fiind, discuţiunea chestiunii în sine nu poate fi decât folositoare. Când însă din nenorocire se fac, — nu voiu zice procese de intenţiuni, — dar se fac simple petiţiuni de principii şi ni se debitează discursuri demne de cauze mai fundate, când iarăş ni se fac procese de metodă şi de stilistică, înţelegeţi bine că discuţiunea pe acest tărâm nu ne avansează la nimic.

D-lor, să aruncăm o privire generală foarte concisă asupra economiei acestui proiect de lege în comparaţiune cu legea actuală pe care voim să o modificăm. In lege sunt 2 dispoziţiuni dominante ca să zic aşà. Mai întâiu este vânzarea în corpuri întregi la oricine, fie ţăran, fie orice alt cetaţean, şi apoi acest principiu dominant al legii este scindat în ceea ce priveşte vânzarea către săteni. In privinţa aceasta legiuitorul prevede favoruri excepţionale pentru cumpărătorii ţărani, şi regulează ca vânzarea către săteni să se facă în loturi mici. Care este diferenţa între legea actuală şi modificările ce se propun a se face? In legea actuală există dispoziţiunea că vânzarea către locuitori să se facă cu avantajele şi beneficiile care le acordă legea, cu condiţiune însă ca locuitorii să cumpere tot corpul moşiei; căci înţelege legiuitorul din 1881 că ar fi pericolos pentru economia domeniilor Statului ca să se parceleze într'un mod indefinit moşiile şi

să se vânză în părţi mici. Şi experienţa a dovedit că acest sistem prezintă mari inconveniente în aplicarea legii; şi al doilea conţine principiul solidarităţii, care de asemenea dă loc la diferite inconveniente. Ce face proiectul de lege modificător? Schimbă acest sistem şi zice: locuitorilor li se poate vinde în loturi mici în mod individual fie că ar cumpără moşia întreagă, fie numai o parte din moşie. Dar dacă înlăturăm ideea solidarităţii şi facem vânzarea individual, şi pe de altă parte dacă lăsăm posibilitatea de a se vinde numai o parte a moşiei, când cererea din partea locuitorilor nu ar coprinde moşia întreagă, în cazurile acestea neapărat că trebue să se prevadă mijloacele şi elementele după cari să se determine preţul lor.

Onor. d-l Ministru a zis, cu drept cuvânt, că Art. 22 nu este decât regulamentarea Art. 14 şi mai exact încă a Art. 9; căci prin Art. 4 se determină moşiile susceptibile de vânzare şi Art. 14 fixează modul evaluării moşiilor. Iată cum s'au succedat ideile şi onor. d-l Iepurescu, care ne face critică de metodă, ar fi bine să asculte.

In Art. 4 se determină într'un mod general moşiile susceptibile de a se vinde.

Pe urmă urmează Art. 19, care face excepţiune în privinţa vânzării în favoarea locuitorilor şi arată cum se împart moşiile în loturi, determinând numărul ectarelor din cari se compune un lot şi numărul loturilor ce are facultatea un ţăran să cumpere.

Art. 20 este iarăş o chestiune de procedură, el desvoltă cum să se aplice ideea de mai sus.

Art. 21 determină modul cum să se fixeze preţul loturilor, şi la acest articol onor. d-l Iepurescu face observaţiunea, că decé în estimaţiunea loturilor se adaogă la arenda pe 15 ani, şi valoarea pădurei, de va fi?

La aceasta răspund foarte simplu: pentrucă după Art. 4 aliniatele 2 şi 3, se poate vinde moşia în total, fie la săteni, fie la orice particular, chiar dacă ar fi şi pădure pe dânsa pânăla 50 ectare. Preţul pădurii trebue negreşit să fie adăogat la arenzi, fiindcă se ştie că la arendarea moşiilor Statului pădurile nu contează, fiindcă Statul nu arendează decât moşia, şi pentru păduri este o exploatare deosebită. Iată pentruce se zice la aliniatul 3 din Art. 22: «plus preţul pădurii de va fi».

Dar onor. d-l Ionescu s'a ridicat în contra dispoziţiunilor aliniatelor 2, 3, şi 4 dela Art. 22. D-sa întreabă ce se face cu sădirile

și ecaretele ce vor fi pe acele moșii și pentru ce la vânzarea acestor bunuri ele se despart pe cât timp ele fac astăzi parte inglobantă din corpul moșiei? Aceasta s'a făcut pentrucă comitetul delegaților nu a văzut cum ar fi cu putință ca vânzând în loturi mici sătenilor o moșie, să se împartă și ecaretele situate pe acea moșie? In sistemul legii actuale lucrul erà posibil și rațional, căci, cum spuneam adineaori, după sistemul legii actuale o moșie nu se vindeà la săteni decât când veniau mai mulți și se făceau cumpărători ai întregii moșii; atunci fără îndoeală că cumpărând-o întreagă, o cumpărau împreună cu toată zestrea ei. Sistemul ce se susține de d-l Ionescu este nepractic și imposibil de aplicat. Și în fine unde vede d-l Ionescu în sistemul noului proiect de lege inconvenientul și primejdiile pe cari le creiază d-sa? Unde vede d-l Ionescu că un cumpărător al unor ecarete situate pe o moșie și cari ecarete ar cădeà în vatra satului, unde vede, zic, d-sa, că acel cumpărător și-ar creià aceà pozițiune atât de formidabilă, încât să devină un speculator și asupritor al locuitorilor cari ar cumpărà parcele de pământ pentru cultură? Prin ce mijloc acest achizitor de bunuri urbane, cum se zice în dreptul civil, ar puteà să exercite o influență atât de funestă în contra locuitorilor? Mie, d-lor, acest pericol mi se pare mai mult imaginar decât real și în tot cazul chestiunea cum o pune onor. d-l Ionescu nu are întru nimic a face cu sistemul ce noi am adoptat în acest proiect de lege.

Mai întâiu onor. d-l Ionescu comite o eroare flagrantă în critica ce face Art. 22, critică pe care eu nu pot să o conciliez cu autoritatea d-sale dobândită în acest Parlament. In adevăr, ce critică d-sa, când vorbește despre eleștee? Zice că acì este o capcană care se întinde sătenilor, când se lasă eleșteele a le puteà vinde Guvernul la alții decât la săteni.

Dacă onor. d-l Ionescu ar fi avut puțină bunăvoință să cetească textul proiectului de lege în discuțiune, atunci negreșit că n'ar fi căzut în această eroare, căci ar fi văzut că noi tocmai pentru ca să înlăturăm acest inconvenient, am zis că iazurile, eleșteele etc. nu sunt susceptibile de a se vinde la particulari, ci ele se pot cumpărà numai de comună, și că nici atunci nu pot aveà o altă destinațiune, decât aceea de a servì la trebuințele locuitorilor acelei comune. Iar în cazul acela, când comuna sau din lipsa mijloacelor, sau din cauză că nu

şi-ar înţelege interesele şi nu ar cumpără aceste iazuri sau eleştee, ele rămân proprietate a Statului.

Acestea aveam de zis pentru ca să răspund la criticile aduse de onor. d-nii Ionescu şi Iepurescu la acest articol, şi cred de prisos a mai prelungì discuţiunea asupra unui articol care nu este decât un complement, un corolar sau o completare la dispoziţiunile prevăzute prin Art. 4 şi 14, şi mai cu seamă prin Art. 19, cari sunt dejà votate de Adunare.

Cât pentru amendamenrul onor. d-lui Grădişteanu...

D-l *P. Grădişteanu*: Dece vorbeşti de amendamentul meu până nu l-am desvoltat?

D-l *N. Constantinescu*: Vorbesc pentrucă l-ai cetit.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *P. Grădişteanu*: Vă rog să nu închideţi discuţiunea înainte de a mă lăsà să desvolt ideea mea.

D-l *Vicepreşedinte*: Amendamentul d-voastră nu este susţinut de 5 d-ni deputaţi.

D-l *P. Grădişteanu*: Cum voiţi să fie susţinut până ce mai întâiu nu l-am desvoltat? Lasaţi-mă să-l desvolt şi apoi veţi vedeà că are să fie susţinut.

D-l *Em. Porumbaru*: Dar amendamentul d-voastră nu poate intrà în acest articol...

D-l *P. Grădişteanu*: D-ta crezi aşà pentrucă nu l ai cetit, eu însă cred cu totul altfel.

D-l *Vicepreşedinte*: Inaintea d-tale, d-le Grădişteanu, sunt înscrişi alţi d-ni deputaţi.

Acum are cuvântul d-l Buicliu.

D-l *Gr. Buicliu*: Am să observ o altă inichitate ce rezultă pentru locuitori, din Art. 22 al legii.

D-lor, când e vorba de vânzarea acestor loturi către locuitori se determină prin Art. 23 că valoarea pământurilor se va constatà din arenda anuală înmulţită cu 15. Deci, când eu am o moşie arendată cu 10 mii franci, în acest venit al ei intră şi iazurile, şi ecaretele, şi păşunile şi viile şi pometurile, pentrucă toate aceste, fiind pe moşie, fac parte din moşie. D-voastră voiţi să vindeţi moşii locuitorilor cu valoarea arenzii înmulţită cu 15. Dar în această arendă anuală d-voastră nu observaţi că intră toate îmbunătăţirile unei moşii; construcţiunile, pometurile iazurile, etc.?

O voce: Cei ce nu vor voì să cumpere nu vor cumpărà.

D-l *Gr. Buiclin:* Eu nu mă preocup de aceasta, dar mă preocup de echitatea legii, căci d-voastră, când determinaţi că arenda unei moşii pe 15 ani constitue valoarea ei, trebue să determinaţi că în această valoare intră şi orice îmbunătăţire se va găsì pe aceà moşie.

Dacă dar în valoarea arenzii anuale intră tot ce se găseşte pe moşie, mă întreb: după ce luaţi această valoare dela locuitori, cu ce drept vă mai rezervaţi de a vinde separat construcţiunile de pe moşia a cării valoare aţi determinat-o?

Voci: Nu este aşà.

D-l *Gr. Buiclin:* Aşà este, sau că vindeţi moşia în întregul ei, sau că o vindeţi în mici loturi, nu este mai puţin adevărat că valoarea aţi determinat-o după venitul pe 15 ani. Aşà dar, ori câte loturi veţi formà pe aceà moşie, nu este mai puţin adevărat că după numărul loturilor aveţi să luaţi d-voastră valoarea integrală a acelei moşii. Prinurmare, luând odată valoarea aceasta, v'aţi despăgubit şi de construcţiuni şi de vii şi de orice îmbunătăţiri s'ar află pe aceà moşie. Dacă dar Statul s'a despăgubit odată, cu ce drept mai reţine pentru sine ecaretele şi toate celelalte îmbunătăţiri ca să le vândă în mod separat?

O voce: Este destul de ieftin preţul.

D-l *Gr. Buiclin:* Dacă credeţi că e ieftin, puteţi determinà o valoare mai reală; dar eu cred că arenda anuală a unei moşii înmulţită cu 15, este adevărata valoare a pământului, şi când m'am despăgubit de valoarea moşiei, se înţelege că m'am despăgubit de tot ce este pe aceà moşie.

Deaceea aş rugà pe onor. Cameră să suprime aceste aliniate cari n'au nici un sens, întrucât proprietatea s'a plătit cu ecarete, cu iazuri, cu vii, cu totul; iar îmbunătăţirile, ecaretele de pe moşie vor rămâneà proprietatea comunei, care va face ce va voì cu dânsele, deoarece ea a plătit valoarea integrală a moşiei.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, ca punct de plecare vă declar că nu sunt mai nicidecum ecarete mari pe moşiile Statului, sunt numai nişte cocioabe; şi dacă legiuitorul s'a ocupat de această chestiune este că incindental pe ici pe colea s'ar puteà găsi vreun acaret şi deaceea s'a pus în lege principiul ca fiecare lot să aibă valoarea sa reală.

Acum, în privința chestiunii pusă de d-l Buicliu, când va fi vorba de o moșie ce se va vinde în întregul ei, este evident că nu mai poate fi vorba de a sustrage suma privitoare la ecarete.

Prinurmare, întru cât privește moșiile mari nu are să se întâmple niciodată în practică ceea ce preocupă pe d-l Buicliu. Sunt precedente cu aplicarea legii însurățeilor. Când a fost să se despăgubească arendașii cu partea dată însurățeilor, s'a procedat astfel: s'a luat o moșie de 1.000 pogoane care aveà o arendă de 10.000 lei; dar această arendă nu constà numai în pământ ci și în ecarete, și atunci s'a cifrat așà: s'a zis, ecaretele aduc 2.000 lei și restul de 8.000 este pentru pământ. Vasăzică arendașul îmi plătește pentru un pogon 8 lei și restul de 2.000 lei rămân pentru ecarete. Neapărat că tot regula aceasta avem s'o aplicăm și acì. Vom luà venitul acelor pogoane și-l vom înmulțì cu 15. Cu aceste explicațiuni vă rog să închideți discuțiunea.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D-l *P. Grădișteanu*: Vă rog să nu închideți discuțiunea pentrucă și dacă veți închide-o n'ați făcut nimic.

D-voastră voiți să închideți discuțiunea fără să-mi pot desvoltà amendamentul, care din această cauză nici se va pune la vot, căci nu se pune la vot o dispozițiune care nu a fost discutată.

Credeți cu aceasta că ați înmormântat amendamentul meu? Nu. Veți votà articolul fără amendament; dar atunci am să vin imediat și să propun un nou articol intermediar. Prinurmare, pe mine nu mă veți împiedicà de a-mi desvoltà ideea; și aceasta voiu face-o, pentrucă o cred salutară, folositoare legii, și mă măgulesc și cu altă speranță că ea va fi aprobată și de d-l Ministru.

D-l *E. Porumbaru*: D-lor, tocmai pentru cuvintele zise de d-l Grădișteanu că subiectul amendamentului său nu poate să intre în Art. 22, și fiindcă Art. 22 a dat loc la discuțiuni de două naturi: întâiu în ceeace privește modul de evaluare, și al doilea modul de vânzare al accesoriilor moșiilor, al clădirilor, etc., și pentrucă asupra acestor chestiuni s'au discutat îndestul, cred că e bine să închidem discuțiunea, și dacă mai e trebuință a se discutà asupra ideei cele noi din amendamentul d-lui Grădișteanu, atunci cel puțin aceà discuțiune să fie circumscrisă numai în marginile ideei coprinse în acel amendament.

Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primește.

Se pune la vot. Art 22, şi se primeşte.

D-l *Vicepreşedinte:* D-l Grădişteanu are cuvântul pentru a propune un articol intermediar între Art. 22 şi 23.

D-l *P. Grădişteanu:* D-lor, preocuparea mea în propunerea acestui articol nou, care ar luà locul între Art. 22 şi 23, e că nu prin votarea acestei legi să se violeze drepturi dejà existente şi consacrate prin legea rurală. Sunt două articole din legea rurală, Art. 9 şi Art. 19 cari prevăd oarecari servituţi existente în favoarea locuitorilor ţărani, şi mă întreb, care va fi soarta acestui drept real de servitute, dacă legea aceasta se va votà *tale quale?*

Presupuneţi, d-lor, că pe o moşie unde se aflà un eleşteu şi unde nu s'au împroprietărit locuitorii după legea rurală, dar s'au împroprietărit mai târziu ca însurăţei, se vinde locuri împrejurul iazului lui primus, secundus, tertius, etc. Dacă nu s'ar face rezerva iazului în favoarea Statului, dreptul acestor achizitori ar fi astfel încât ei singuri ar fi proprietari exclusivi pe iaz şi n'ar mai aveà drept ceilalţi locuitori de pe aceà moşie să vie să-şi adape vitele la acel lac. Pe de altă parte, dacă se face rezerva acestei bălţi în favoarea Statului, Statul cum are să profite de dânsul? Neapărat îl va arendà. Apoi arendaşul va lăsà el oare pe locuitorii ţărani să se bucure de dreptul de adăpători în baltă?

D-l *N. Istrate:* Este praxis.

D-l *P. Grădişteanu:* Apoi, unde e scrisă? Nu te-ai gândit bine. Făceai bine de mai cugetai şi pe urmă să răspunzi. Onor. contradictor zice că *în praxis* aşà este azi. Unde e acea *praxis?* S'a recunoscut de legea rurală pentru acei cari se aflau atunci pe acele moşii şi s'au împroprietărit după aceà lege. Eu am pus ipoteza cealaltă, onorabile d-le contrazicător, care te grăbeşti să întrerupi fără să cugeţi. Trebue să meargă raţiunea inaintea limbii, nu limba înaintea raţiunii.

Presupuneţi cazul acesta. Nu e vorba de împroprietăriţi conform legii rurale; dar de împroprietăriţi mai târziu, conform legii însurăţeilor; e vorba de aceşti cumpărători cari în virtutea acestei legi devin proprietari azi pe această moşie. Presupuneţi că au cumpărat 10 inşi locuri împrejurul lacului şi mai cumpără alţi 10 inşi pe urmă în al doilea ocol. Pentru cei dintâi, cari sunt împrejurul lacului tot poate că s'ar trage drepturile lor de a adăpà vitele în acel

lac din codul civil, dar oarecum şi aceasta contestat. Pentru ceilalţi însă cari sunt în a doua categorie...

D-l *N. Istrate:* Servitutea ei o exercită.

D-l *P. Grădişteanu:* Dar nu discut lucrul acesta. Eu nu vorbesc de oamenii cari sunt azi pe această moşie, ci de oamenii cari au să vie pe dânsa, de cumpărătorii noi. *(Întreruperi.)*

Tot asemenea e dreptul rezervat locuitorilor prin legea rurală la Art. 9 în privinţa pădurilor. Se vinde acum 50 ectare de pădure lui primus; se poate vinde în previziunea Art. 14 din această lege. *Quid,* întreb pe d-l ministru, cu drepturile pe cari le aveà ceilalţi locuitori asupra acestei păduri? Rămân în picioare ori se sting? Nu rezolvaţi aşà repede această chestiune.

D-l *Ministru de Interne:* S'a rezolvat de mult!

D-l *P. Grădişteanu:* S'a rezolvat? S'ar fi rezolvat după 15 ani cu oarecari condiţiuni, dar acele condiţiuni îndeplinitu-s'au?

D-l *Ministru de Interne:* S'a rezolvat dejà.

D-l *P. Grădiştoanu:* Atunci să-mi daţi voe să vă cetesc şi eu legea:

Iată ce zice aci:

«După 15 ani proprietarii vor fi în drept a cere....» Vedeţi că trebue să ceară şi, prinurmare, ca să se rezolve dreptul mă adresez la d-l Ministru de Interne şi-l rog să-mi arate dacă s'au formulat cereri.

Mai departe: «Vor fi în drept a cere liberarea pădurilor de sub această servitute prin bună învoeală».

Aşà dar, cerere întâiu şi al doilea bună învoeală. Unde e această cerere? Unde e această bună învoeală?

«Sau prin hotărîri judecătoreşti» Câte hotărîri judecătoreşti ştie d-l Ministru că s'a pronunţat în această chestiune?

D-l *Ministru de Interne:* Nici una.

D-l *P. Grădişteanu:* Cum ziceţi dar că s'a rezolvat chestiunea?

D-l *Ministru de Interne:* Voeşti să te aştept pe d-ta să vii să faci cereri în locul proprietarilor?

D-l *P. Grădişteanu:* Eu nu fac cereri ca să se rezolve dreptul, ci fac cereri ca drepturile cari sunt azi în lege să nu se compromită prin noua lege ce voiţi a face; eu fac cerere ca drepturile odată consacrate şi legea în fiinţă să nu se subtilizeze prin altă lege.

Nu e negreşit în intenţiunea Guvernului ca să dărapăne aceste drepturi. Ştiu foarte bine, dar consecinţa ar fi aceasta. Şi fără să viu

eu în numele proprietarilor sau în numele locuitorilor — cu toate că aş puteà să viu şi în numele lor, căci de aceea sunt aici — viu însă ca mandatar al ţării şi ca reprezentant tocmai al colegiului al 4-lea şi vă întreb: ce se face acest drept cu legea care se votează? Iată pentruce propun articolul următor:

«Este bine înţeles că drepturile rezervate prin Articolele 9 şi 19 din legea rurală, rămân neatinse atât în favoarea locuitorilor împroprietăriţi conform legii rurale cât şi în favoarea celor împroprietăriţi ca însurăţei, şi în favoarea celor ce vor deveni proprietari conform legii de faţă».

D-l *Ministru al Domeniilor:* Nu ne-am ocupat în această lege de o materie care-şi aveà locul său acì devremece se schimbă sistemul legii actuale.

In legea veche când se vindeà o moşie, obştea locuitorilor nu aveà interes a şti cum au să-şi reguleze locuitorii proprietatea între dânşii. Cu legea actuală, pentrucă ei pot să fie împroprietăriţi pe moşii mai mari, ne-am temut ca să nu vină sătenii cari vor aveà loturile lor lângă apă a-şi atribuì în virtutea dreptului civil proprietatea apei; şi din acest punct de vedere am fi gata să primim orice redacţiune mai clară a acestui articol. Dar dacă d-voastră doriţi ca pe cale incidentală să rezolvaţi toate chestiunile atinse de legea rurală şi cu această ocaziune să stabiliţi într'un mod incidental dreptul proprietarilor şi dreptul sătenilor, drepturi cari nu au fost puse in chestiune, apoi atunci vă întreb: sunteţi d-v. pregătiţi azi să atacaţi toate aceste chestiuni cari ne dau mult de gândit la toţi?

Din acest punct de vedere vă rog să respingeţi amendamentul d-lui Grădişteanu. Am spus că mă ataşez la acel amendament încât priveşte eleşteele, şi fiindcă este vorba despre aceasta, declar că vom face toate drumurile pentru ca eleşteele să devină proprietate a comunei. Numai cu aceste explicări am puteà primì amendamentul d-lui Grădişteanu.

D-l *Vicepreşedinte:* Amendamentul d-lui Grădişteanu, fiind susţinut de cinci membri, se trimite la comitet.

Suspend dar şedinţa pentru cinci minute spre a se pronunţà comitetul asupra acestui amendament.

(La redeschiderea şedinţei d-l vicepreşedinte N. Dimancea ocupa fotoliul preşedenţiei.

D-l *E. Porumbaru:* D-lor deputaţi, comitetul d-voastră luând

în deliberare amendamentul propus de d-l Grădişteanu, în majoritate l-a respins. Totodată însă comitetul ia act de declaraţiunea făcută de d-l Ministru al Domeniilor cum că iazurile şi eleşteele, fie că ar deveni proprietatea comunei, fie că ar rămâneà proprietate a Statului, vor fi date în orice cas pentru uzul comun al locuitorilor.

D-l *P. Grădişteanu :* Dar oare este nemuritor d-l Câmpineanu la Ministerul Domeniilor? Poate să vie un alt Ministru care să nu voească da această declaraţiune.

Voci : Inchiderea discuţiunii.

D-l *N. Ionescu :* D-lor, d-l Ministru zice ca să ia act Camera de declaraţiunea d-sale pentru o definiţiune a unor dispoziţiuni de legi! Ei bine, aceasta mi se pare că nu poate să fie cevà normal, şi pentru ca să ne înţelegem, dacă se poate sau nu să votăm o asemenea rezervă, căruia mai bine i-ar fi şezut să fie pusă în lege, cred că trebue să prelungim discuţiunea. Mu mi se pare nimic mai dezastruos decât ca un ministru pentru ca să respingă sau să capete un amendament, să vină a face asemenea declaraţiuni în Cameră. D-l Ministru al Domeniilor şi d-l Prim-Ministru au destulă autoritate de a face asemenea declaraţiuni; decât, cred că legea, care se votează pe articole, trebue să cuprindă în articolele ei asemenea declaraţiuni; fiindcă declaraţiunea că eleşteele vor fi comune nu poate să fie atât de efectivă ca cum ar fi, dacă ar figurà în lege. Şi mă mir de de d-l Raportor, care este un legist, că propune asemenea lucru! Iată pentru ce vă rog să binevoiţi a prelungì discuţiunea.

Se pune la vot închiderea discuţiunii şi se respinge.

D-l *V. Iepurescu :* Eu cred că onor. d-l Grădişteanu, nu aveà dreptate când a tratat cu atâta severitate pe colegul nostru d-l Istrate.

D-lor, dacă mă mir de cevà în această afacere, este tocmai cum un jurisconsult eminent ca d-l Grădişteanu, vine şi propune acest amendament, şi aceasta o zic în vederea a două consideraţiuni, atât de ordine constituţională cât şi de ordine juridică.

D-lor, de asemenea mă mir, cum a scăpat din vedere d-l Grădişteanu, că ceea ce facem noi nu este o adevărată lucrare legiuitoare prin care se regulează raporturile dintre cetăţean şi cetăţean sau dintre cetăţean şi Stat. Acì nu este vorba de o lege de împroprietărire a unei părţi din locuitorii ţării, nu este vorba de o lege agrară, ci este vorba de prerogativa care are Camera, ca o tutoare asupra acestei persoane morale care se numeşte Stat, cu o avere ca orce particular.

Apoi, când noi lucrăm ca un tutor al Statului, când nu facem de cât oficiul care il face comitetul permanent pe lângă comune... *(Dezaprobări)*.

O voce: Suntem legiuitori.

D-l *V. Iepurescu:* Suntem legiuitori, dar ce fel de legiuitori?

D-l *Ministru de Interne:* Facem o lege economică.

D-*l V. Iepurescu:* Nu facem o lege economică, ci autorizăm pe ministrul respectiv să reguleze chestiunea proprietății Statului în modul cutare sau cutare, nu facem o lege prin care să regulăm raporturile dintre particulari și particulari sau dintre particulari și Stat.

Voci: Ai dreptate.

D-l *V. Iepurescu:* Așà dar, această nu este o lege, aceea a regulării proprietății; acestea sunt considerațiunile ce am din punct de vedere constituțional.

Vin acum la altă ordine de considerațiuni; la considerațiunea juridică. La ce vizează onor. d-l Grădișteanu prin intercalarea acestui amendameat? La conservarea a două drepturi cari, zice d-sa, sunt rezervate clasei țăranilor prin legea dela 1864; și cari sunt aceste drepturi? Dreptul de a luà lemne uscate din păduri după o legiuire veche. Legea dela 1864 a respectat aceste drepturi. Care este caracterul acestui drept? D-l Grădișteanu v'a arătat că aceste drepturi sunt niște servituți recunoscute atât de obiceiu cât și de legea dela 1874. Dar dacă, după cum spuneam în prima parte a cuvântării mele, caracterul acestei legi nu este de a fi o lege între particulari sau între particulari și Stat, atunci ce necesitate este ca să se mai confere din nou aceste drepturi? Ce zic principiile dreptului în materie de vânzări? Lucru simplu: cumpărătorul nu poate să aibă nici mai multe nici mai puține drepturi decât vânzătorul; prinurmare, în virtutea cărui alt principiu de o ordine constituțională, sau în virtutea cărui altul de ordine juridică ar puteà să vină cumpărătorul și să pună un obstacol la exercițiul unei servituți recunoscute unei clase din această societate prin o lege organică?

In virtutea cărui drept? In virtutea violenței, în virtutea unui fapt, dar acesta nu este un drept; prinurmare, nu înțeleg dece se preocupă d-l Grădișteanu, când nu va puteà cumpărătorul să aibă mai multe drepturi decât a avut acela dela care a cumpărat. Așà dar, să-mi permită d-l Grădișteanu pe lângă acestea să adaog că incidentul acesta ridicat de d-sa este chiar periculos, pentrucă nici nu

mai încape discuţiune asupra unor asemenea principii şi unei chestiuni mai presus de orce controversă.

Acestea sunt consideraţiunile pentru cari rog pe onor. Camera să binevoească a respinge acest articol ca vătămător şi inutil.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot amendamentul d-lui Grădişteanu, şi nu se adoptă.

Art. 23 şi 24 se adoptă fără discuţiune.

Se ceteşte Art. 25.

D-l *N. Istrate:* D-lor, acest articol ne trimete la Art. 14, care se leagă şi cu materia, atât de mult discutată, din Art. 22.

Ce iese din economia tuturor acestor dispoziţiuni? Că numai aceea ce este susceptibil de a se vinde intră în exclusiva posesiune a proprietarilor cari iau aceste loturi, şi prinurmare, când se rezervă cevà, cum au fost în specie eleşteele, iazurile, etc., atunci acelea or rămân ale Statului, or rămân ale comunei, şi prinurmare acei cari aveau dreptul de adăptat ieri îl vor aveà şi mâine; astfel că, dacă 10 cumpărători ar impune locurile din jurul apei nu ar puteà stavilì întru nimic pe cei îndepărtaţi, şi ei vor continuà a uzà de dreptul lor. Deaceea ştiam că onor. d-l reprezentant de Tecuci forte în materie de improvizaţiuni, astăzi îl văd forte în materii de improşcături, pentru care îi fac complimentele mele; d-voastră veţi vedeà, cine este acela care vorbeşte înainte de a cugetà.

D-l *Vicepreşedinte:* Binevoiţi a vorbì asupra Art. 25.

D-l *N. Istrate:* Aliniatul al doilea, d-le Preşedinte, zice că preţuirea acestor loturi se va face tot după modul prescris la Art. 14; prinurmare, nu înţeleg ca acei, cari se preocupă mai mult de ritme şi cadenţi iar nu de fondul lucrului, să se alarmeze. Liniştească-se, d-lor, căci economia legii nu dă oamenilor practici nici o îngrijire. Deaceea nu împărtăşesc nici îngrijirea majorităţii comitetului delegaţilor; căci nu este nimic mai practic decât economia acestei legi, şi numai aceea cari se hrănesc de utopii şi iluziuni pot să găsească că legea aseasta ar răpì vreun drept locuitărilor. Aceasta ca răspuns pretinsului reprezentant al opincii tecucene. *(Ilaritate.)*

Se pune la vot Art. 25, şi se primeşte.

Art. 27 se primeşte fără discuţiune.

Şedinţa dela 12 Noemvrie 1883.

D-l *Preşedinte:* La ordinea zilei avem acum continuarea discuţiunii pe articole a proiectului de lege pentru vânzarea bunurilor Statului.

Se ceteşte Art. 45.

D-l *N. Pop:* D-lor, economia coprinsă în Art. 45 are de obiect a regulà condiţiunile de plată pentru bunurile Statului vândute atât în loturi mari cât şi în loturi mici. Eu cred că nu este destul ca acest articol să coprindă numai dispoziţiunile de cumpărare, fără a se ocupà câtuş de puţin şi de obligaţiunile ce ar mai rezultà pentru cumpărare atât a proprietăţilor mari cât şi a loturilor mici.

Cred, d-lor, că dacă se fac concesiuni atât de imense cumpărătorilor de loturi mici, este de datoria noastră să completăm prin o dispoziţiune şi ce este în drept ţara a adăstà în schimbul concesiunilor ce se fac cumpărătorilor de loturi mici, şi pentru a ajunge la un asemenea rezultat, pe care sper că onor. Cameră îl va primì cu o vie plăcere, sunt silit mai nainte de toate a da o explicaţiune a întregii economii a legii, şi aceasta din punctul meu de vedere.

D-lor, naţiunea ne-a trimis acì ca să stârpim ceea ce va fi rău, şi ce vom crede că este bun să înflorim, să înmulţim. Legea vânzărilor bunurilor Statului are o însemnătate, nu numai politico-economică din punctul de vedere al întăririi Statului, ci şi din punctul de vedere al împăcării chestiunilor de divergință, de turburare ce există între cultivatorii mari şi cultivatorii mici. Astfel de legi, d-lor, se urmăresc cu o deosebită atenţiune, atât în ţară la noi cât şi afară, în toate Statele cari au raporturi economice cu noi.

Dispoziţiunile acestei legi prevăd cevà salutariu: împroprietărirea locuitorilor cultivatori de pământ şi nu numai a celor cari nu au pământ, dar şi a acelora cari dejà au mai puţin de 5 loturi. Deci, economia legii este dar că se face o împământenire radicală, pentrucă cu toţii ştim că cel mai mare proprietar e Statul.

Ea pune la adăpost pe săteanul sau agricultorul mic, îl scapă de persecuţiunile ce existau ale arendaşilor, exploatatori ai bunurilor Statului, cari impuneà condiţiuni oneroase locuitorilor, în credinţa lor rătăcită, că sărăcind pe ţăran ei se vor îmbogăţì. Şi în adevăr, credinţa lor erà rătăcită, căci dela sărac nu poţi să recolţi decât sărăcie.

D-lor, ocupaţiunea mea în societate de 22 de ani de zile nu este alta decât economia practică, şi cred că onor. Cameră va aveà bunavoinţa, va aveà indulgenţa a ascultà cu interes pe unul din colegii d-voastră trimis acì de piaţa comerţului craiovean, pentru a luà parte, cel puţin, la legile cari tratează o ordine economică de Stat.

Am zis că legea scapă pe ţăranul agricultor de persecuţiunea arendaşilor domeniilor Statului, cari înţelegeau a exploatà domeniile puind condiţiuni oneroase sătenilor.

Dar oare între exploatatorii domeniilor Statului erau numai arendaşi de aceia cari înţelegeau că sărăcind pe sătean au să-şi atingă fericirea lor economică? Nu, d-lor! Erau şi sunt arendaşi cari conduceau şi conduc pe agricultorii mici cu cea mai înţeleaptă bunăvoinţă şi cu cea mai mare dorinţă ca ţăranul să fie întărit, ca munca lui să fie bine întrebuinţată, ca să se poată folosì ţăranul, pentru ca în consecinţă şi ei să aibă rezultate bune; căci rezultatul e că dela bogat bogăţie poţi culege.

Acum, d-lor, la această chestiune, care e de un interes foarte vital pentru economia naţională şi pentru noi chiar, cari trebue să o aprofundăm cu deplină seriozitate, pentrucă mai înainte de toate e patria şi apoi dreptul nostru; şi dacă e vorba ca crezul nostru să fie mai înainte de toate patria, atunci nu trebue să facem o lege care să ocrotească numai un inteies, numai o clasă din societatea noastră. Legea trebue să fie cumpănită astfel, încât să dea satisfacere economiei naţionale, să nu se prejudiţieze întru nimic cumpăna sau balanţa mişcării economice între exportaţiune şi importaţiune.

D-lor, când un locuitor primeşte după legea de faţă două loturi a 5 ectare unul, aceasta e egal cu 20 de pogoane; şi totuş cei cari facem exploatări de pământ, toţi cei cari avem cunoştinţă de agricultură, ştim că 20 de pogoane de ţarină cu mare greutate le poate muncì o familie a unui cultivator mic, adică a le muncì în condiţiuni de acelea cari să-l poată satisface intru toate şi să-i poată da atât lui cât şi celorlaţi avantaje folositoare în ceeace priveşte raportul producţiunii cât şi economia în general. Dacă dar ştim aceasta, atunci putem îndepărtà din ideea noastră că nu toţi ar recurge să ceară câte două loturi de câte 5 ectare, în cazul când ei ar prevedeà imposibilitatea matetială de a exploatà terenul într'un mod raţional.

Pentru a urmări această idee sunt silit a pune în vederea şi înaintea judecăţii d-voastră condiţiunile dulci, părinteşti, atât din raportul preţuirii cât şi din raportul mijloacelor de plată.

In adevăr, d-lor, legea zice: venitul unui ectar pe un an se va înmulţì cu venitul a 15 ani. Să admitem că un ectar ar da venit anual de 10 lei; şi venit anual înţeleg nu rezultatul producţiunii muncii ci venitul anual pentru Stat, arenda, venitul net. Astfel înmulţind venitul de 10 lei al unui ectar pe un an cu 15, produce 150 lei; prinurmare 150 lei va costà pe locuitorul agricultor ectarul de teren. După legea actuală a ţării noastre, dobânzile astăzi legale sunt consacrate la 5% pe an; deci, dacă un ectar aduce venit de 10 lei pe an, atunci negreşit rămâne să ne facem întrebarea, ce este mai preferabil? A se plasà capitalul în proprietăţi rurale sau în hârtii de Stat, cari produc 5%? Neapărat că de preferat este proprietatea imobiliară, care nu are trebuinţă de lăcătuşi să-i facă lacăte pentru a se conservà. Dacă este aşà, atunci 10 lei înmulţiţi cu 15, produce 150, pe câtă vreme, după principiul legii noastre care a consacrat dobânda de 5%, valoarea în realitate a unui ectar este de 200 lei.

D-lor, dacă am făcut aceste explicaţiuni nu le-am făcut cu intenţiune că aş voì să sdrobesc această dispoziţiune, şi să nu dau consimţământul meu la împroprietărirea ţăranilor în condiţiuni dulci; nu, d-lor; dar ca să vă convingeţi că nu-i va fi nimănui greu a luà două loturi, că nu-i va fi nimănui greu a luà două loturi, repet aceasta, şi două loturi reprezintă 10 ectare, adică 20 pogoane de proprietate. Aceasta este destul ca să ne formeze convicţiunea că locuitorii ţărani nu vor mai aveà necesitate de restul proprietăţii Statului; şi aceasta o doresc din suflet.

Dar mă întreb, la bilanţul economiei noastre, lipsind exploatatorul restului proprietăţii Statului, ce vom face? Căci nu trebue să uităm un moment că Statul este angajat cu câtevà sute de milioane, şi nu este angajat către fiii ţării, ci către creditorii de peste graniţă, cari ne vor urmà pas cu pas în legile cari le facem acì şi cari se rapoartă la economia Statului nostru.

Aşà dar, nu trebue să rămânem impasibili şi indiferenţi când ştim poziţiunea situaţiunii noastre financiare, în ce condiţii se găseşte. Nu trebue să privim economia din punctul de vedere relativ al individualităţii, ci trebue să împărtăşim principiile economiei practice din punctul de vedere general al bilanţului Statului nostru. Dacă dar este vorba de existenţa şi prestigiul Statului, atunci este locul

ca să ne preocupăm cu un deosebit interes de această chestiune, căci este o chestiune care poate să ne înalţe înaintea lumii, şi pe care, dacă am tratat-o cu uşurinţă, ne poate duce în mormânt.

D-lor, am o datorie de conştiinţă ca să pun înaintea d-voastră opera experienţii mele de 22 ani în materie de comerţ, şi vă rog a-mi da atenţiune, dacă experienţa preţueşte cevà înaintea d-voastră.

Da, d-lor, economia naţională nu trebue pierdută din vedere.

Interesul este, cum am zis, întâiu patria şi apoi dreptul meu. Dacă interesul este ca întâiu să fie patria, atunci să ne ocumpăm de a dezvoltà binele şi de a face să dispară răul, care ar puteà să apese orce cerc al societăţii noastre. De ajutor şi de bine toţi avem necesitate, dar de rău toţi căutăm să fugim.

D-lor, este evident şi incontestabil că exportaţiunea noastră suferă într'un mod simţitor, — zic aceasta întru cât priveşte cantitatea exportaţiunii, şi, prinurmare este de datoria noastră a tuturor să ne îngrijim, să facem ca acest deficit să dispară, căci el este de o ordine, de un interes de Stat; iar nu de un ordin special al unei clase a societăţii noastre.

Am zis aceasta, d-lor, mai ales că în condiţiunea mea de exploatator, fiind în zilnice răporturi cu agricultorii, am constatat şi constat cu durere că ţăranul nostru este departe de a cunoaşte interesul său, este departe de a răspunde la datoria ce are faţă cu meseria sa de plugar...

D-l *C. Gagione:* Protestez, d-le Preşedinte, în contra acestor cuvinte; eu sunt născut sub coarnele plugului şi prinurmare ştiu cum se face munca pământului.

D-l *Preşedinte:* D-l Pop nu a zis nici un cuvânt ofensător; d-sa a zis numai că săteanul nu munceşte bine pământul.

D-l *N. Pop:* D-le Preşedinte, eu ne insult pe nimeni; eu fac chestiuni de ordine economică, de ordine de viaţă de Stat; eu nu spun decât ceea ce am constatat şi constat pe fiecare zi în raporturile ce am eu în exploataţiunea ce fac.

D-l *Preşedinte:* Vă rog, d-le Pop, să vă ţineţi numai în discuţiunea Articolului 45.

D-l *N. Pop:* D-le Preşedinte, eu voiesc să arăt economia întreagă a legii ca să vin la ideea care domină în acest articol...

D-l *Preşedinte:* Asemenea discuţiuni se fac or la sfârşitul or la începutul legii, asupra luării în considerare.

D-l *N. Pop:* D-le Preşedinte, eu nu m'am declarat în contra legii, ci voiesc să o îngrădesc de garanţii de o ordine binefăcătoare. *(Intreruperi).* D-lor deputaţi, au fost chestiuni în această Cameră, chestiuni personale de o însemnătate mult mai mică, şi cu toate acestea d-voastră aţi consacrat câte o zi întreagă pentru a ascultà asemenea chestiuni cari nu sunt de o ordine, nici de o importanţă aşà de mare. Vă rog dar să binevoiţi — fiindcă eu nu sunt orator, nici advocat ci un simplu neguţător şi nu pot să vorbesc cu fraze puţine — a-mi da puţină atenţiune.

D-lor, am zis că economia legii nu este numai de o ordine specială a unei clase din societate, ci de o ordine de existenţă economică de Stat. *(Intreruperi).*

Nu intră în caracterul meu să afirm vre-o dată neexactităţi şi lucruri nereale. Am zis, d-lor, că ţăranul nostru este departe de a înţelege bine interesele sale şi iată dece: ţăranii noştri sunt obişnuiţi a crede că atunci când Dumnezeu vrea, cază un bob pe drum si încă va produce...

D-l *C. Gagione:* Ai brodito ea nuca şn perete.

D-l *N. Pop:* D-lor, pe la noi sunt asemenea credinţe poate însă să nu fie pretutindeni în toată ţara. Şi legea nu se face pe districte ci se face pentru tara întreagă. Am zis că astfel e credinţa lor.

Dar, d-lor, acel bob, dacă ar fi cultivat mai bine, bunul Dumnezeu, la care se raportă credinţa acestora, nu le-ar face o compensare mult mai mare?

D-l *G. Hasnaş:* Sunt şi eu alături de d-l Pop şi declar că ţăranii sunt incapabili, fiindcă pe spinarea lor s'a ridicat d-sa şi a venit acì.

D-l *N. Pop*: Binevoiţi a nu mă întrerupe, fiindcă nu fac popularitate.

D-lor, ceeace am zis susţiu şi declar că mă puiu la dispoziţiunea oricărui deputat să-i probez matimaticeşte, fiindcă în iconomie nu se vorbeşte cu prezumţiuni cu fraze ci cu cifre. Economia trebue să o probezi sau să o combaţi cu cifre.

Iată, domnilor, cum pun eu chestiunea foarte simplu: ce diferenţă de preţ este în ţara noastră între o calitate de grâu superioară şi alta inferioară? Iată lucrul simplu, şi voiu răspunde tot eu la această chestiune.

Diferenţa maximă dela grâul superior până la acel inferior este

până la 50 lei de fiecare chilă. Apoi dacă această diferenţă este aşà de enormă, să vedem la cine se raportă ea? La cultivatorul inteligent, care cultivă sistematic, sau la acela care cultivă într'un mod primitiv? D-lor, această diferenţă cu durere vă spun că ea se raportă în mare parte — ca să zic şi pe gustul d-lor reprezentanţi ai plugarilor — se raportă la cultivatorii mici.

Să presupunem, d-lor, că un plugar ar cultivà 8, 9 sau 10 pogoane şi ar face 10 chile de grâu, pe care în loc să-l vândă cu 100 franci chila, îl vinde cu 50 franci, pentrucă calitatea grâului său este rezultatul unei culturi primitive şi marfa proastă nu se vinde decât când nevoia o caută; aşà încât cultivatorul nesistematic este silit să-şi vândă marfa pe 50 lei.

D-l *P. Grădişteanu:* Şi perceptorul i-o vinde şi pe 20 lei.

D-l *N. Pop:* Şi cum zice d-l Grădişteanu, perceptorul i-o vinde chiar pe 20 lei.

Eu, d-lor, nu fac chestiune de popularitate, dar ţinând cont de datoria ce-mi impune conştiinţa mea, supun la aprecierea d-voastră aceste consideraţiuni importante şi cred că d-voastră veţi înţelege că este nevoe a cugetà asupra acestor puncte şi a căutà mijlocul prin care să scăpăm de o asemenea stare de lucruri.

Dacă dar lucrul este astfel după cum avui onoare a vă spune, cred că, schimbând sistemul nostru de cultură într'un sistem raţional, atunci munca micului agricultor, ar fi mai bine plătită şi mizeria ar fi gonită din vatra ţăranului.

Dar oare, d-lor, existenţa economiei noastre naţionale trebue să rămână numai la agricultură? Nu trebue să mai cugetăm şi la industrie? Nu trebue să ne gândim că capitalistul, care întrebuinţează astăzi capitalul său la exploatarea pământului, văzându-se mai în lipsă de mijloace, de braţe, poate că ar trebuì să-şi întoarcă privirea asupra unei desvoltări industriale? Apoi când facem un sacrificiu de 25 la sută în dauna Statului — şi aceasta o primesc cu plăcere, fiind în favoarea ţăranilor — când facem zic, un asemenea sacrificiu, nu suntem oare în drept a aşteptà dela acela care primeşte sacrificiul nostru, să răspundă la aşteptarea noastră spre a nu se compromite întru nimic economia naţională? Negreşit că avem acest drept, pentrucă ceea ce pierdem cantitativ trebue să înlocuim calitativ; ceea ce pierdem într'o ocupaţiune, să o înlocuim în altă ocupaţiune.

Acesta este mobilul cauzei noastre, pentru care m'am crezut dator a aduce aceste slabe explicaţiuni.

Eu nu sunt legist, nu pot să fac o lege; dar aici în sânul nostru avem destui bărbaţi speciali şi eminenţi, cari pot, luând în consideraţiune explicaţiunile mele, să facă aşà încât înălţând pe unii să nu sdrobească pe ceialţi, adică ridicarea ţăranului la dreapta de proprietar să nu slăbească economia noastră naţională.

Pentru aceste motive îmi permit a propune ca la Art. 45, fie sub formă de aliniat, fie sub formă de un nou articol, să se introducă amendamentul următor:

«Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor va puteà printr'un regulament să oblige pe cumpărătorii de loturi mici din bunurile rurale ale Statului, ca să cultive cel puţin a zecea parte cu plante industriale, acolo unde solul va fi propriu pentru asemenea cultură. Asemenea va puteà a le indicà şi modul succedării diferitelor culturi pe acelaş pământ, adică un asoelement raţional».

«Cumpărătorii loturilor mici, dacă după trecere de 3 ani dela punerea lor în posesiune se va constatà că pământurile cumpărate sunt necultivate, vânzarea este de drept reziliată, pământurile devin proprietatea Statului, cari se vor puteà vinde altor locuitori ce se vor aflà în lipsă de pământ».

Mă explic. D-lor, am zis că intenţiunea noastră nu este să dăm pământ spre a rămâneà în păragină, ci să dăm pământ aceluia care se va ocupà să-l cultive, fiindcă la ce ar folosì Statului nostru, dacă am da pământ unor locuitori, cari l-ar lăsà în părăsire?

Afară de aceasta trebue să luaţi în consideraţiune că aceşti cumpărători nu plătesc pământul din banii lor proprii, fiindcă, dacă plata se face în 24 de ani şi pe baza înmulţirii cu 15 a produsului unui an, înţelegeţi d-voastră că ei vor plătì mai puţin decât dobânda cuvenită şi aceste anuităţi le vor puteà scoate din acel pământ chiar fără a-l cultivà, pentrucă pământul prin natura sa produce atât cât se acopere aceà anuitate.

Iată, d-lor, ce rezultă din economia legii. Şi dacă d-voastră nu veţi binevoì a căutà mijloace şi a găsì metoda cu care să putem ajunge la un rezultat bun, atunci pot prevedeà de mai înainte, că ceea ce nu facem astăzi vom fi siliţi a face peste 3, 4 ani de zile. Afară de acestea să nu se mai zică că acì este o cumpărătoare în condiţiunile dreptului comun făcută dela Stat; căci cumpărătoarea în

condiţiunile dreptului comun prevede şi condiţiunea aceea de a cumpără tot prin licitaţiune şi aci nu este licitaţiune, ci o cedare făcută cu consimţământul naţiunii în condiţiuni favorabile săteanului, spre a-l emancipà şi a nu-l mai lăsà expus la persecuţiunea unui rău posesor al moşiei, mai ales că în legile noastre se prevede libertatea comerţului chiar pentru străini şi în comunele rurale, şi am văzut că această lipsă de prevedere a făcut cu acei străini să exploateze pe locuitorii noştri de prin comunele rurale.

Eu, d-lor, am mângâierea că mi-am făcut datoria într'un mod conştiincios.

Fie că onor. reprezintanţi ai colegiului al 4-lea ar găsì astăzi că aceste dispoziţiuni propuse de mine ar fi rele, fie că onor. Cameră le-ar respinge, este destul că chestiunea să fie sulevată cu ocaziunea desbaterii acestei legi; căci încăodată, repet, dacă nu astăzi, dar peste puţin timp vom regretà că n'am prevăzut această dispoziţiune care este menită să aducă o mare îmbunătăţire în agricultura noastră.

D-l *I. G. Bibicescu*: D-lor deputaţi! O datorie mă chiamă la tribună. In secţiunea din care fac parte şi care mi-a făcut onoarea de a mă alege ca delegat al său, s'a produs o idee pe care sunt dator să o supun d-voastră, cu atât mai mult, că cugetând necontenit, din momentul când aceà idee s'a emis în secţiune şi până acum, m'am convins din ce în ce mai mult că acea idee şi temere ivită în secţiune are valoarea ei şi merită să ne preocupe deaproape, pentrucă ea interesează chiar viitorul nostru agricol.

Iată, d-lor, care este aceà temere care s'a ivit în secţiunea a şaptea. S'a zis că: dacă Statul prin legea aceasta scoate în vânzare proprietăţile lui—şi aceste proprietăţi formează peste a treia parte a pământului ţării—negreşit această aruncare deodată pe piaţă a unui număr mare de proprietăţi va aveà de efect imediat şi sigur, pedeoparte depreţiarea chiar a acestor proprietăţi, iar pedealta depreţiarea proprietăţilor particulare. Şi negreşit, d-lor, aşa este, fiindcă capitalurile nu cresc într'un mod surprinzător dintr'o zi într'alta şi numărul doritorilor cu mijloace de a cumpără moşii nu se măreşte pe fiece moment. Când dar pe piaţa de vânzare oferta creşte într'un mod atât de mare, pe când cererea rămâne aceeaşi când mai cu seamă oferta se produce în nişte condiţiuni pe cari un vânzător particular niciodată nu le-ar puteà oferì unui cumpărător, se înţelege de sine că proprietatea particulară este aproape cu totul exclusă din comerţ

până în momentul când Statul va vinde moşiile, iar aceste moşii ale Statului fiind multe şi doritorii de a le cumpără puţini, se înţelege că şi valoarea lor va scădeà. Aşà fiind, secţiunea VII, şi eu în special ca delegat al ei, m'am gândit la mijloacele de a scăpà în special proprietatea particulară şi apoi pe a Statului, de acest neajuns. Şi apoi, d-lor, cugetând bine, proprietatea care va simţì lovitura şi greutatea acestui proiect de lege va fi proprietatea mare. Intr'adevăr, întrucât priveşte pe Stat, numai proprietăţile mari, numai cele cari se vând în corpuri întregi sunt *hic et nunc* gata d'a fi puse în vânzare imediat după promulgarea proiectului de faţă. Pentru acelea Guvernul nu are nici un studiu de făcut, nici un plan de ridicat, pe când la vânzarea în loturi lucrările pregătitoare vor absoarbe încă timp.

Deci, proprietatea mare în deosebi se va simţì de această asvârlire a domeniilor Statului pe piaţa de vânzare, ea va suferì imediat depreciare. Şi cred, d-lor, că nu e bine, nici prudent, ca prin o trăsură de condei, să scădem, să micşorăm averea proprietarilor teritoriali mari, ale căror interese sunt tot atât de legitime ca oricari altele.

Această consideraţiune, pe care sunt sigur că d-voastră cu toţi o apreciaţi, m'a condus la concluziunea, că atât pentru a nu deprecià proprietăţile sale, cât şi mai cu seamă spre a nu micşorà valoarea proprietăţii particularilor, Statul ar trebuì să nu mai vândă moşiile lui în corpuri întregi, adică în proprietăţi mari.

Şi pe lângă motivele, pe cari am avut onoare a le spune, mai sunt şi altele destul de însemnate, cari militează în favorul ideii acesteia. In adevăr, d-lor, dacă ne uităm la agricultura noastră, vedem ca moşile mari nu presupun şi marea cultură, din contră, dincoace de Milcov mai ales, — şi aceasta este regulă generală, — cultivatorul unei mari moşii nu cultivă decât în asociaţiune cu agricultorul mic, dând la mai mulţi inşi câte un număr oarecare, pentru care ia o zeciuială de cele mui multe ori, o plată în bani în unele cazuri. Prinurmare moşiile mari nu presupun şi marea cultură, din contră, ele se cultivă tot în mic prin asociaţiunea de care vorbii.

Dacă este aşà, moşiile mari, în sistemul nostru, nu au însemnătatea pe care o au în unele State, unde moşiile mari presupun şi cultura în mare a proprietăţii.

Dar, afară de cazul acesta, ca teorie generală — şi lucrul s'a studiat în Statele unde se studiază cu multă stăruinţă şi se aprofundează asemenea chestiuni economice, ca teorie generală pentru progresul agricol, este oare mai avantajoasă proprietatea mare sau proprietatea mică? Eu cred că proprietatea mare care ar presupune până la un punct oarecare marea cultură ceeace la noi nu este, poate oferì oarecari avantaje, însă în tot cazul, din punctul de vedere general, ea nu este mai avantajoasă decât proprietatea mică, care presupune încă cultură, dar fiindcă nu-mi permit să cred că pot vorbì cu autoritate în asemenea chestiuni, vă rog să-mi permiteţi a aduce înaintea d-voastră autoritatea unui om cunoscut de d-voastră toţi, şi care este recunoscut de lumea întreaga ca autoritate în materii agricole. Acesta este d-l Leonce de Lavergne, care in renumita sa carte asupra *Economiei* rurale în Anglia, Scoţia şi Irlanda, iată ce zice:

«In Franţa sunt două categorii de propietăţi, mijlocii şi mici. Ţinuturile în care cultura e cevà mai înaintată sunt în general acelea în cari domină propietatea cea mică... Prin diviziunea propietăţii se manifestă de obiceiu la noi progresul. Acelaş fapt se reproduce şi în alte ţări: în Belgia, în Germania renană, în Italia de sus şi până în Norvegia.

Pretutindeni, afară de Englitera, adică în Spania, în Germania propietăţile prea mari au făcut mai mult rău decât bine agriculturii... Privind chestiunea numai din punct de vedere agricol, singurul care trebue să ne ocupe, rezultatele generale pledează mult mai mult în favoarea micii proprietăţi decât în favoarea celei mari.»

Intemeiat pe o autoritate pe atât de competinte pe cât de ilustră, mă pot hazardà acum să afirm că nu în interesul bine înţeles al agriculturii ar lucrà Guveruul, când, vânzând moşiile sale, ar contribuì a creià mari proprietăţi particulare.

D-l Lavergne zice că pretutindeni afară de Englitera, proprietatea mare a făcut mai mult rău de cât bine agriculturii, şi acì în Cameră s'a afirmat că moşiile mari au adus progresul agricol al Engliterei. D-l Lavergne însă confirmă şi faptul că chiar în Englitera cultura mică e mai prosperă. Intr'adevăr, iată ce zice:

«Părţile cele mai avute fiind pământul britanic, comitatele de Lençaster, Leicester, Worcester, Warwick, Lincoln, sunt un amestec de proprietăţi mijlocii şi mici. In unul din cele mai avute, chiar

din punctul de vedere agricol, în Lancaster domină proprietatea mijlocie şi aproape mică. In rezumat se poate afirmà, mai cu seamă, dacă şi Irlanda se cuprinde în acest calcul, că pământurile cele mai bine cultivate din cele trei regate nu sunt cele cari aparţin celor mai mari proprietari. Putem chiar găsì, urmează d-l Lavergne, nu tocmai în Englitera, ci într'una din posesiunile engleze, insula Jersey şi anexele sale, un ţinut în care înfloreşte mica proprietate. Abia se poate găsì o proprietate de 16 ectare, multe variază între 5 şi 15 şi cel mai mare număr are mai puţin de 6 ectare. Agricultura e oare mai săracă? Nu, de sigur. Pământul astfel divizat, e cultivat ca o grădină.»

Aceste adevăruri, d-lor, nu se pot contestà de nimeni, devremece sunt gata atât de clar afirmate de unul din oamenii cei mai autorizaţi ai timpului nostru, care, până anul trecut când a încetat din viaţă, era membru al institutului în Franţa.

Pentru aceste motive şi după ce am dovedit, cred, că la noi moşia mare nu însemnează implicit şi cultură mare; după ce asemenea am dovedit că — chiar în ţările unde cultura mare prosperează — ea totuş e mai prejos decât cea mijlocie şi mai cu osebire decât cea mică, mă cred autorizat să vă rog să binevoiţi a primì un amendament la Art. 45, amendament al cărui scop nu este altul decât că Statul să nu mai vândă proprietăţile mari în corpuri întregi, ci totdeauna în loturi mari şi mici.

Zic în loturi mari, pentrucă proprietatea mijlocie, care se va creià prin vânzarea domeniilor în loturi de câte 300 pogoane, este aceea care în adevăr are să aducă mari progrese în agricultură, căci chiar dacă un proprietar mijlociu nu ar pune el însuşi mâinele pe coarnele plugului, totuş el locuind de obiceiu la moşia sa va aveà totdeauna ochiul său acolo şi este ştiut că ochiul stăpânului este mai folositor decât o sută de braţe ale slugilor.

Proprietarul cel de mijloc se va silì totdeauna a-şi mărì producerea şi, dispunând d'un spaţiu mic, va fi silit a introduce cultura intensivă astfel încât el va căutà ca totdeauna să poată să scoată din proprietatea sa cea mică produse şi cantitativ şi calitativ însemnate.

Pentru aceasta, în partea a doua din acest amendament am onoare a propune o favoare pentru viitorul proprietar mijlociu, favoare care constă în faptul că pentru loturile mari cumpărătorul să

fie obligat a plătì înainte numai a cincea parte din valoarea lotului.

Apoi, d-lor deputaţi,—şi cu aceste cuvinte voiu încheià, chiar dacă nu ar fi alte motive cari să vină în favoarea ideii ce susţinem adică în favoarea ideii, ca Statul să contenească vânzerea moşiilor sale în corpuri întregi,—este o consideraţiune de înaltă ordine socială, care trebue să ne hotărască a luà această măsură.

Trebue să ne gândim la viitor, să prevedem şi să preintâmpinăm pe cât putinţă este încercările la care el ne-ar expune. A guvernà însemnează a prevedeà şi de aceea noi o ţară agricolă, trebue să ne gândim că poate vor trece 100 şi mai bine de ani până când să se schimbe caracterul eminamente agricol al ţărei noastre, spre a devenì eminamente industrial; dar până atunci să ne gândim că marea majoritate a poporului nostru, cu munca pământului va trăì şi grea îi va fi poziţiunea când va fi cu totul redusă la proletariat. Acum mulţămită domeniilor, putem înlăturà orice frământare de felul acesta, dar să ne gândim şi la generaţiile viitoare, să le păstrăm şi lor fericirea de a putea depărtà cât mai mult de ţară momentul existenţei proletariatului agricol; să satisfacem pe plugarul fără pământ, dar să nu uităm cu totul pe cel de mâne.

Şi când zic: să ne gândim la viitorul muncitorului, să nu vă înspăimânte aceste cuvinte. In toate ţările civilizate, bărbaţii de Stat se gândesc la viitorul muncitorului. Mai întâiu în Germania există legi cari scutesc de impozit pe muncitorii mici, cari nu produc peste o sumă oarecare necesară existenţii lor. In Franţa, în Anglia se caută a se da muncirorului industrial o proprietate, dându-i o casă şi punându-i obligaţiunea de a o plătì în rate, care seamănă oarecum cu proiectul acesta. Să imităm acest exemplu şi faptă bună vom fi făcut pentru ţară. Pentru aceste motive, am onoare a vă rugà să binevoiţi a primì amendamentnl meu, care cere a se păstrà şi pentru viitor proprietăţi de ale Statului, căci şi pe viitor vor fi, şi poate mai multe şi mai grave necesităţi de cele cari ne preocupă astăzi. El cere ca Statul să nu vândă moşii în corpuri întregi, ci numai în loturi mari şi mici.

In vederea acesteia, am făcut următorul amendament la acest articol: *(Ceteşte)*.

D-l *Preşedinte:* Comisiunea este rugată a se pronunţà asupra acestui amendament.

D-l Constantinescu are cuvântul.

D-l *N. I. Constantinescu:* D-lor, mai întâiu îmi pare rău a constată că onor. d-l Bibicescu, care a făcut parte din comitetul de delegaţi şi care a participat într'un mod activ împreună cu d-l Ministru la ultima redacţiune dată acestui proiect de lege, vine astăzi şi într'un mod nu numai tardiv, dar şi nu la locul său, vine cu o idee care schimbă în esenţă toată economia legii.

Aş fi înţeles, cel puţin că d-sa să fi venit cu aceste observaţiuni în Cameră înainte de a se fi votat Art. 4, deşi chiar atunci ar fi fost cevà târziu; căci, dacă d-sa aveà mandat dela secţiunea pe care o reprezinta în comisiunea delegaţilor, de a susţine o asemenea idee, de a nu se pune în vânzare moşii în corpuri întregi, erà dator să aducă această idee în comitet ca să o discutăm. Dar cel puţin, cum zisei, dacă ar fi venit cu această idee, înainte de a se votà art. 4, cel puţin ar fi fost binevenit şi ar fi rămas numai să se ştie dacă Camera împărtăşeşte opiniunea d-sale.

Amendamentul pe care-l propune d-l Bibicescu nu tinde la altcevà, decât la o amendare la Art. 45 a dispoziţiunii din Art. 4 al legii care conţine o chestiune judecată şi hotărîtă de d-voastră.

D-lor, atâta voiam să zic numai, în ceea ce priveşte partea întâia a amendamentului d-lui Bibicescu.

Acum, dacă mi-ar fi permis în treacăt şi în mod foarte superficial, să urmez argumentaţiunea onor. d-lui Bibicescu, în ceea ce priveşte rezultatele economice ale culturei mari şi mici, aş puteà să zic numai, că legea de faţă nu pune în vânzare proprietăţile mari în accepţiunea cuvântului aşà cum îl înţelege d-l Bibicescu şi cum înţelege scriitorul Lavergne. Noi nu punem în vânzare decât proprietatea mijlocie şi nu facem decât a creià proprietatea mică, o excepţiune numai la această regulă o stabilim în favoarea locuitorilor ţărani, tot cu intenţiunea de a creià proprietatea mică, dându-le facultatea de a cumpărà şi din moşii mari loturi mici.

Prinurmare toată teoria pe care s'a bazat d-l Bibicescu cade; căci noi nu facem decât a pune în circulaţiune proprietatea mijlocie şi a creià proprietatea mică.

A doua parte a amendamentului d-lui Bibicescu negreşit este la locul său, şi chestiunea a fost mult discutată în comitetul delegaţilor, pentrucă în adevăr Art. 45 nu se ocupă decât de modalitatea plăţii cumpărătorului, şi această modalitate este regulată, în ceea ce priveşte moşiile vândute în corpuri întregi şi în loturi mari,

ca să se facă prin un avans de a patra parte a pretului la început şi în rate semestriale în curs de 24 ani.

In ceea ce priveşte pe ţărani, lor li s'a făcut o concesiune ca să se înlesnească mijlocul de achitare a cumpărătorilor de loturi mici, şi astfel să se poată răspàndì mica proprietate în mâna ţăranilor. In privinţa aceasta legea prevede un avans numai de a zecea parte. Cred că măsura e bine aleasă, căci se înlesneşte realizarea scopului dorit de toţi.

Onor. d-l Bibicescu a susţinut şi în comitetul delegaţilor şi reproduce şi în Cameră aceeaş opiniune în partea a doua a amendamentului său, că cumpărătorii în corpuri întregi sau în loturi mari să avanseze a cincea parte a preţului. Credeam că înlesnirea, care s'a făcut acestui fel de cumpărători, este destul de însemnată, şi legea va produce efectele sale salutarii în ceea ce priveşte determinarea preţului şi micşorarea avansului de plătit la început.

Legea actuală, pe care o modificăm, prevede că estimaţiunea să se facă în condiţiuni mai oneroase; noi am admis ca modificare că suma dela care va începe concurenţa aceea să se aibe în vedere la cumpărătoare.

Nu inzist mai mult asupra acestui punct, l'abandon la apreţierea d-voastră.

Cred că, spre a fi serioşi când vindem moşiile Statului şi ca să ştim că avem aface cu cumpărători serioşi, cred că avansul ce noi cerem asupra preţului e tot ce poate să fie mai moderat, tot ce poate fi mai multă concesiune pentru aceşti cumpărători. Din acest punct de vedere cred că şi partea a doua a amendamentului d-lui Bibicescu nu trebue primită, căci este a întinde prea departe concesiunile şi mă tem că asemenea concesiuni să nu aducă ca rezultat final, în loc de bine, rău pentru Stat.

D-l *N. Istrate:* Un amendament voiu propune la Art. 45, care este în discuţiune; el tinde ca să se evite o amfibologie. In adevăr, prin Art. 4 se zice aşà!

«Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi, etc.»

Şi la aliniatul II dela Art. 45 se zice că cumpărătorii de loturi mici vor plătì la început o zecime din preţul vânzării.

Acum, deşì noi vom vinde după diferite cereri, loturi mari, loturi mici, construcţiuni în comune, dar, spre a nu fi o amfibologie, propun ca la aliniatul 5 să se adaoge următoarele: *(Ceteşte)...*

D-l *Em. M. Porumbaru:* Aceasta se înţelege de sine.

D-l *N. Istrate:* Acum, câtevà cuvinte asupra amendamentului propus de onor. reprezentant de Dolj. D-lui zice că trebue lăsat ţăranilor pământul care.... *(Sgomot).*

O voce: N'a zis-o nimeni.

D-l *N. Istrate:* Prea bine. Trec atunci la amendamentul propus de onor. reprezentant de Mehedinţi, care a propus un ce, care este dejà votat. In adevăr, ce este astăzi în chestiune? Este modul de plată. Art. 45 n'are de scop decât de a fixà preţul moşiei, modul de a se solvì preţul moşiei de cumpărător.... *(Sgomot. Nu se aude).*

Dejà aţi votat, onor. reprezentant de Mehedinţi, Articolul 4, care glăsueşte aşà: *se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi.* Cum dar vii şi vâri foarfeca în acest Articol 4, şi scoţi afară din lege ceea ce e dejà cuprins într'ânsa? Acum nu puteţi propune alt amendament decât numai asupra modului plăţii pe care să-l discutăm dar nu mai veniţi să ne faceţi să discutăm lucruri dejà votate. Noi am decis că trebue să vindem şi în corpuri întregi spre a încurajà cultura pământului. Deşi în America agricultorii sunt trataţi cu cuvântul ironic de semănători, ei bine, să încurajăm semănătorii în România ca să fie cât se poate de mulţi, atât în loturi mari cât şi loturi mici şi să nu ne temem că vom luà noi vreodată în sens ironic acest cuvânt de semănători. Deaceea să acordăm azi cât se poate mai multe facilităţi, căci vedeţi d-voastră cum e pusă chestiunea, nu numai la noi, dar în Europa, şi aţi văzut ce interpelări se puneau în Corpul matur de un onorabil reprezentant al unui judeţ, ai cărui reprezentanţi sunt intransigenţi.... *(Ilaritate).*

D-l *Preşedinte:* Concluziunea d-voastră care este? *(Aplauze).*

D-l *N. Istrate:* Fiindcă d-l Preşedinte mă chiamă să pun concluziunea, o şi pun, dar fac o declaraţiune, că atunci când tratam de intransigenţi pe unii din colegii noştrii dela Bacău, nu aveam în vedere pe onorabilul reprezentant al colegiului I de Bacău, pe care îl cred foarte ortodox. Pun dar concluziunea că, azi, când chestiunea agrară se pune în Europa, noi trebue să încurajăm întinderea proprietarilor solului de orce natură în România.

D-l *Preşedinte:* Daţi amendamentul.

D-l *N. Istrate:* N'am nici unul.

D-l *N. Ionescu:* D-nii mei, trebue să vă mărturisesc din capul locului că nu fără sfială iau cuvântul în şedinţa de astăzi. E cevà

în atmosferă care face iritabili pe cei cari nu vorbesc; căci cel puţin cei cari vorbesc se răcoresc. Deaceea, fiindcă şi eu simt această trebuinţă de a mă răcorì, mai vârtos după atacurile ce mi-a făcut d-l Ministru de Domenii, zicând că sunt fel de fel de Erostraţi şi că eu aş fi din aceia cari se declară inamici ai acestei legi în principiu, că d-lui care a făcut împroprietărirea însurăţeilor, dă destule garanţii că va face şi această împroprietărire, nu numai asupra însurăţeilor dar şi celor însuraţi şi bătrâni, oricari ar fi. Pentrucă sunt dator să răspund la aceste insinuaţiuni, am luat cuvântul la un articol care natural îmi permite să fac o asemenea ripostă la un atac nemeritat.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Cer cuvântul.

D-l *N. Ionescu:* Cel puţin d-l Ministru, luând cuvântul, intrând în desbateri, va aveà o ţintă care voiu fi eu. Deaceea viu astăzi să precizez ceea ce se păreà în rândul trecut că am indicat numai superficial. Dar, ca să nu socotiţi că întrebuinţez un subterfugiu, o stratagemă care să nu merite bunavoitoarea d-voastră atenţiune, deaceea vă spun mai dinainte punctul asupra căruia voiu concentrà principalul atac al meu, căci eu atac această lege în pretinsele sale amendamente, şi sunt la aceasta încurajat de amendamentele d-lui Bibicescu, ca să nu mai vorbesc de ceilalţi oratori ante-mergători, pe cari i-aţi ascultat cu bunăvoinţă ce au meritat. Punctul asupra căruia concentrez atacurile mele e că s'a pus pentru plata preţului anticipat a zecea parte pentru cumpărătorii de loturi mici. A fost înainte a cincea parte şi acum se va pune a zecea parte. D-l Ministru ne va spune, pentruce a zecea parte şi nu a douăsprezecea, pentruce a douăsprezecea şi nu a douăzecea. D-sa trebue să aibă date statistice de ceea ce s'a întâmplat cu alte asemenea vânzări în loturi mari la proprietarii cultivatori, alte persoane mai simandicoase, cari neputând plătì cât erau datori, se înţelege că şi-au pierdut drepturile pe cari şi le câştigaseră prin cumpărare.

Cine să plătească a 10-a parte? Acela, căruia i se dă 5 ectare să anticipeze cu plata?

Dar pentru ce i se dă? Pentru ca să aibă un instrument de producţiune asupra căruia aplicând alt agent al producţiunii, travaliul să poată câştigà? Apoi de unde are să plătească? Să se împrumute? Il trimiteţi din capul locului la mâna uzurarului, căci Creditul Agricol nu-i poate nicidecum venì în ajutor, şi nu gândeşte d-l Ministru al Domeniilor. . . . . nu mai adaug Ministrul Agriculturii, Industriei

și Comerțului, pentrucă mă tem de d-l Pop să nu mai vie cu un alt amendament. *(Ilaritate).*

D-l Ministru al Domeniilor nu s'a îngrijit cum că cumpărătorii serioşi se vor aflà din capul locului în jenă de a plătì a 10-a parte chiar? Eu sunt convins că clienții d-lui Ministru — ca să nu zic muşterii — sunt azi în jena cea mai mare şi sunt dejà îndatorați cu munca lor. Cum le cereți să se mai îngreuneze? Ce să mai ipoteceze? Dacă ar aveà un petic de pământ n'ar mai luà în condițiunile acestea, sau cel puțin aceia ar puteà să mai găsească cevà; dar acei cari n'au nimic, de unde voiți să vă dea aceà a zecea parte? Mi-se pare că am cetit undevà — nu eram preparat să combat legea aceasta așà de serioasă, pentrucă recunosc insuficiența mea în asemenea materie — dar am cetit că locuitorii cari s'au angajat dejà în asemenea tranzacțiuni sub legea în vigoare, pentru neputință de a plătì, nu au putut să se facă proprietari. Poate că eu m'am amăgit; însă d-l Ministru în desbaterile sale sunt sigur că ne va spune aceasta.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Am şi spus-o ieri.

D-l *N. Ionescu:* Fiindcă d-l Ministru zice că a spus-o, voiu să-i spun şi eu la ce tind observațiunile mele, ca să fac pe d-l Ministru să se explice mai puțin asupra Erostraților şi să-şi ațintească vederile mai mult asupra pedepsei ce a avut Erostrat, căci i s'a aplicat legea talionului, a fost ars, pentrucă a dat foc celui mai frumos templu din Asia minoră.

Eu nu pot aplicà d-lui Ministru legea talionului, nu pot să zic că, dacă va risipì averea Statului să fie condamnat a-şi risipì şi pe a sa. Dar putem cere d-lui Ministru să ne aducă toate luminile, toate datele, ca să vedem dacă acei clienți ai d-sale sunt în stare să plătească a 10-a parte, căci mie mi se pare că petițiunile numeroase adresate Camerei erau tocmai, pentrucă există acest fapt că nu pot să plătească înainte şi cereau să se scutească de plata înainte.

Dar își dă d-l Ministru al Domeniilor seamă de, ce este acest mic agricultor care ia 5 sau chiar acela care se lăcomeşte să ia 10 ectare? Işi dă d-sa seama că el nu are nimic? Işi dă seama d-l Ministru câți ani agricoli îi trebue micului agricultor, săteànului, ca să-şi stabilească mica sa cultură, pentrucă ați auzit ce a spus d-l Bibicescu, că viitorul se pune în cultura cea mică? D-l Bibicescu a făcut parte din comitetul delegaților; d-sa se interesează mult de această ches-

ţiune şi vă mărturisesc că are devotament pentru chestiunile cari interesează soarta ţăranilor. D-sa a zis că-şi pune toată speranţa de ameliorarea culturii în moşiile cele mici; şi când ne spune d-l Bibicescu aceasta, ne putem întrebà, care este motivul acestei legi?

Aceasta nu este o lege de concesiuni, ci o lege de bună economie ce face Statul cu domeniile sale. Dacă ar fi o lege de gratificare pentru ţărani, sau o lege de concesiuni, am vorbì altfel: dar este o lege economică pe care economia politică o aprobă.

V'a spus d-l Bibicescu că concurenţa are să fie foarte mică, dacă veţi scoate moşiile în vânzare şi dela aceasta d-l Bibicescu a voit să vă oprească.

Dar în privinţa acestui punct am să vorbesc asupra amendamentului d-lui Bibicescu. Reintru în materie şi, fiindcă mă ascultaţi cu bunăvoinţă, am să vorbesc mai mult ca să nu mai fiu nevoit să replic şi am să-mi închipuesc toate obiecţiunile fantastice. *(Ilaritate).*

Am ascultat cu atenţiune ceea ce a răspuns unul din membrii autorizaţi ai comitetului delegaţilor sperând a aduce argumentul cel mai tare în contra d-lui Bibicescu; însă d-l Constantinescu nu m'a convins că d-sa posedă această materie. D-sa zice: amendamentul tardiv! Apoi aşà se discută? Când vine cinevà cu un argument mi se pare că trebue aduse altele pentru a-l distruge. Dacă dai o marfă în prea mare cantitate pe piaţă, neapărat are să se ieftinească.

Adu într'o zi mai multe ouă decât trebue în Bucureşti şi vei vedeà că au să se ieftinească. Acesta este lucru elementar.

D-lui Constantinescu i se pare că este tardiv amendamentul. Nu, d-lor, nimic nu este tardiv în discuţiunea unei legi; am dreptul să propun chiar amendamente subversive, cari să facă legea subversivă, când voiu vedeà că amendamentele raţionale sunt respinse sistematic; şi când se face o chestiune de partid, de majoritate, de amor propriu, de prestigiu ministerial pentru ca să se susţină legea, atunci sunt în drept să întrebuinţez toate mijloacele ce-mi vor trece prin minte, şi la viclenie voiu răspunde prin viclenie; prinurmare este de bună tactică prezentarea unor amendamente subversive, şi d-l Ministru poate să zică, să susţină că aceste amendamente compromit toată economia legii, dar aceasta nu trebue să ne împiedice de a luptà ca să avem o lege bună. Pentrucă legea aceasta s'a votat acum doi ani în urmă în pripă fără discuţiuni serioase, acum, văzând că am comis greşeli, voim să le reparăm, şi deaceea trebue

să băgăm bine de seamă să nu cădem din lac în puț. Când ni se zice acum că amendamentele ce voim să propunem sunt tardive și dacă și Senatul, ca un corp bătrân ce este, dormitând, o va votà și dânsul tot așa, ce lege va fi aceasta? Sunt dator să protestez în contra unor asemenea argumente adevărat tendențioase, malițioase, care ne împiedică de a discutà legea serios. Nu, d-lor, o repet, nimic nu este tardiv când este vorba de o lege așa de importantă ca aceasta. *(Intreruperi).*

O voce: Nu sunteți în chestiune.

D-l *N. Ionescu:* Se poate. D-ta, ca membru mai luminat, ai dreptul să-mi zici că nu sunt în chestiune, că nu pricep nimic, că sunt un ignorant, că n'am destulă experiență, că trăesc într'o lume ideală, că vin aici cu exemple din țări străine, în loc să le iau de la noi. Dar cum voiți să le iau dela noi, când la noi se fac legi cari stau 2 ani neaplicate și peste 2 ani ni se spune că e imposibil a le aplicà? Când d-l Ministru ar venì și ar zice cu un ton plângător că propunerea d-lui Bibicescu este în contra articolului votat, și că, discutând-o, pierdem timpul Camerei și luăm o mare răspundere asupra noastră, atunci aș zice d-lui Ministru: liniștește-te; nu cu tonul plângător și nu cu aceste argumente ne veți descurajà de a apărà interesul țării, și mai cu seamă respectul pentru știință.

D-lor, legea aceasta s'a denaturat, și articolul acesta, încât privește unica clauză care a bătut la ochi, este condamnabil. Se pun moșiile în vânzare în loturi mari, în loturi mici, și făcând o gradațiune în plățile anticipate, d-voastră ziceți: este destul ca micul proprietar să aibă 10 ectare, și pentru acele 10 ectare el trebue să plătească a zecea parte; el, care nu are nimic, el, care se apucă, ca să zic așà, de sabie goală. Ei, dacă din capul locului îi ceri să plătească a zecea parte, câți vor fi de aceia cari vor puteà să plătească? Cer dela d-l Ministru să ne spună, câți sunt de aceștia? Noi avem dreptul să vorbim prin deducțiuni, dar d-l Ministru nu poate să vie decât cu date statistice, cu operațiuni matematice, cum ziceà d-l Pop, ca să ne combată.

D-lor, este imposibil, absolut imposibil unui țăran cultivator, în starea în care se găsește la noi și care speră să devie proprietar, ca el să plătească a zecea parte cât i se cere. Dar pentru cine voiți să faceți aceasta? Pentru fruntași? Pentru acei cari au? Apoi ei se duc la loturi mari!... Eu zic că această lege trebue să fie reparatrice,

căci ea trebue să repare ceea ce s'a făcut rău, fiindcă sunt familii întregi cari au rămas afară din drepturile lor. Dar înainte de a se fi împroprietărit însurăţeii, şi chiar în tot timpul dela 1866 până la 1876, în curs de 10 ani, s'au ridicat voci în această Cameră, unde nu erà actualul d-n Ministru, pentru împroprietărire; pare că văd figura cărunţă a lui Cezar Boliac ridicându-se şi zicând: chestiunea jidanilor şi a împroprietăririi este chestiunea mea! Prinurmare, să nu zică d-l Ministru că d-sa a inventat chestiunea însurăţeilor; eu rog să ţină seamă de străduinţele acelora cari au luptat pentru acest scop. Sunt oameni lăsaţi fără proprietate şi cari au dreptul de a fi împroprietăriţi; alţii sunt cari au plătit banii pământului şi cari nu au nimic. Ei bine, legiuitorul a zis: să luăm măsuri reparatrice; şi această lege reparatrice are în vedere de a da satisfacţiune la acei cari au plătit şi n'au pământ. Când o lege se prezintă cu asemenea motive puternice de ordine sociale, un om de Stat să vie să ne argumenteze astfel ca cum noi am venì acì să facem fraze de retorică?

Noi venim acì cu bunul simţ, venim să aducem lumini într'o lege care este urgentă şi care este reclamată de ţărănimea cultivatoare, de temelia casei, de acela care dă sângele său, care umple cadrele oştirii, care este speranţa înfloririi economice a ţării. Pentru nici o lege nu s'a făcut atâta mişcare în ţară cât s'a făcut cu aceasta. D-l Ministru vine şi zice: am împroprietărit pe însurăţei, eu am făcut împroprietărirea lor. Ei bine, nu este aşà; d-voastră veniţi să continuaţi ceea ce au făcut oamenii liberali dela 1866 şi până astăzi, veniţi să aduceţi umilul şi modestul d-voastră concurs, puneţi mâna la o lucrare care este o măsură de reparare şi care deschide calea cultivatorului român a desvoltà prosperitatea ţării noastre.

D-lor, eu am fost în colegiile electorale, în colegiul al patrulea, şi am văzut care este dorinţa ţăranilor. Ei zic: să avem cu ce ne hrănì; şi erau soldaţi din ţinutul Romani, cari ziceau că nu au pământ şi au familie grea. Aşà vorbiau, şi reproduc aceste cuvinte ale lor pentru ca să fiu auzit şi cine va contestà aceasta să mă desminţă; ei ziceau: am mers la Griviţa peste Dunăre, pentrucă ni s'a făgăduit munţi frumoşi, dar la o a doua chemare vom întrebà: ce s'a făcut ca să ni se dea ceea ce ni s'a făgăduit?

A! d-voastră puteţi să promiteţi sufragiul universal, dar ţăranul nu este flămând de sufragiul acesta.

D-l *Panu :* Dar nu le promite nici aceasta.

D-l *N. Ionescu:* Atât mai rău. Ţăranul vrea să aibă un punct de reazim în patria aceasta, şi când am confiscat averile date văduvei, fetei sărace, şcoalelor, şi am ridicat creditul ţării, veniţi şi-i întrebaţi: aveţi a zecea parte să plătiţi, pentru ca să vă puneţi în posesiune pe un petic de pământ în ţara aceasta?

Ei, d-le Ministru al Domeniilor, frumoasă misiune ai, înaltă însărcinare, dar şi plină de răspundere. Vă rugăm dar să primiţi observaţiunile noastre, fiindcă noi nu voim să discutăm cu biurourile din Minister, voim să discutăm cu d-l Ministru, pe care-l rugăm să nu ne facă chestiune de partid şi personală, să nu ne pună înainte persoana sa, prea mult ne-am abătut la chestiuni personale.

Prinurmare, aş dorì ca d-l Ministru să ne spună, dacă recunoaşte legii acesteia un caracter de lege reparatrice, care voeşte să dea satisfacţiune acelor cari pe nedrept s'au înlăturat dela massa comună, după legea dela 1864. Voeşte aceasta d-l Ministru? Atunci cel ce vrea scopul, să voească şi mijloacele, atunci să vină cu tabele exacte şi să ne spună câţi vor puteà să plătească a zecea parte înainte.

Mi-se pare că d-l Istrate a pus un amendament relativ la termen — ori nu s'a gândit la aceasta — dar în fine, amendamentul d-lui Istrate nu vedeţi că sare, joacă împrejurul chestiunii, şi nu este pentru d-voastră cevà acest amendament care vine dela un om aşà de devotat al ideilor d-voastră? Cel puţin aceasta puteţi să o luaţi ca un avertisment.

D-lor, este o greşeală de principii, când nu pui amortizarea în şirul anilor; aţi pus 24 de ani, puneţi 30, dar nu puneţi cu anticipare de a zecea parte, nu puneţi nimic, pentrucă marea majoritate a ţăranilor nu poate să plătească această sumă. Aţi socotit că în loc de a cincea parte să punem a zecea parte? Apoi vă jucaţi cu aritmetica? Dar ce? Suntem acì la jocul de ţintar? Cari din ţărani sunt în stare să plătească a zecea parte? Dacă d-l Ministru al Domeniilor nu ştie câţi ţărani sunt în stare să plătească a zecea parte, atunci întrebe pe Ministrul de Finanţe, ceară dela competentul Ministru de Finanţe această desluşire, pentru ca să să ne spună şi nouă câţi oameni sunt aceia cari dispun să plăteasca a zecea parte înainte, şi va vedeà că, pentru ca să se încasseze banii, nu trebue să joace călăraşii, dar trebue să se îndatorească ţăranul pentru ca să găsească acei bani sunători şi să-i verse în visterie. De unde să ia acei bani? Ca să găsească bani el trebue să-şi angajeze munca sa la altul; şi

tocmai acì este chestiunea cea mare; căci, dacă el îşi angajează munca sa la altul, cum poate să mai lucreze moşia care i-o daţi? Este serios aceasta? Eu unul sunt convins că ceea ce faceţi d-voastră nu este câtuşi de puţin serios.

Acum, d-lor, înainte de a zice cele din urmă cuvinte în favoarea ideii care susţin sa să nu se pună a zecea parte ci să se eşeloneze mai bine anuităţile pe câţivà ani mai mult, să-mi permită bunul meu amic, care are atâta bunăvoinţă pentru ţărani, să-mi permită să-i fac o observaţiune la amendamentul său. Nu am pretenţiunea să cer ca să retragă amendamentul, dar poate vom ajunge ca să ne înţelegem că amendamentul d-sale . . .

O voce: Al d-lui Bibicescu?

D-l *N. Ionescu:* Da, amendamentul d-sale având o parte bună zdruncină economia legii acesteia, şi mai înainte este de trebuinţă ca noi să zdruncinăm convicţiunea d-lui Ministru, să scuturăm bine pe d-l Ministru al Domeniilor, ca să înţeleagă ceeace voim noi cu legea aceasta, şi atunci amendamentul d-voastră va puteà fi primit sub forma nouă adoptată în Parlament, adică a declaraţiunii d-lui Ministru. Eu am protestat, dar dacă d-voastră vă mulţumiţi cu asemenea lucruri, să declare d-l Ministru că aşà fiind scopul legii, şi amendamentul d-lui Bibicescu zdruncinând economia legii, îl va propune la Senat.

D-l *N. Constantinescu*: Vasăzică, deşì nu v'am convins, dar aveam dreptate.

D-l *N. Ionescu:* Nu m'ai convins deloc.

D-l *N. Constantinescu:* Eu am zis ca este tardiv şi d-voastră recunoaşteţi aceasta.

D-l *N. Ionescu:* Ai propus un argument aşà cum se propune înaintea tribunalelor. Când vezi însă un coleg al d-tale, coleg care a luat parte şi în comitetul delegaţilor, că vine şi declară că articolul este subversiv şi propune un remeḑiu la aceasta, d-ta trebue să vorbeşti mai cu respect, iar nu cu dosul mânii şi cu un ton de cavaler să răspunzi ca la tribunal că amendamentul este tardiv.

D-lor, îmi rezerv să vă spun într'un mod mai puţin animat, cari sunt cuvintele mele pentru cari am zis că amendamentul să fie propus la Senat, atunci când voiu răspunde d-lui Ministru mai la urmă.

D-l Bibicescu are dreptate; ar trebuì să nu ne grăbim a vinde

intregi moşiile Statului, şi aceasta cred că este o prevedere înţeleaptă.

Cât pentru proprietatea mijlocie şi proprietatea mică, să-mi permită d-l Bibicescu a-i spune că legea nu defineşte, încât un Ministru ar puteà prin regulamente să determine care este o moşie mare şi care este o moşie mică.

Noi am avut moşii cu 500 galbeni venit, cari se vindeau şi aceste moşii au sporit în venitul lor la îndoit, pentrucă timpul a făcut progres prin valoarea productelor. Pot să vorbesc cu cifre, cu experienţă, dacă nu m'aş teme să fiu tratat de prezumţios şi de idealist care călătoreşte prin Elveţia ca să vadă numai lucrurile cele poetice. *(Ilaritate)*.

D-lor, cultura mare şi cultura mică este o problemă care este de resortul d-lui Ministru al Agriculturii şi Comerţului, dar care nu are nimic a face acì; noi nu ne ocupăm cu agricultura. D-l Pop are un amendament ca să oblige pe cei cari vor fi norociţi să cumpere, ca ei să semene sfecle şi garanţă, să se facă în fine un regulament ca să se cultive acele 5 ectare într'un mod astfel ca să aibă negustorii cu ce să facă comerţ cu plantele industriale şi ţiu să stabilesc înaintea d-voastră că cultura mare nu este condamnată ca neproducătoare, dar este condamnată în ţările acelea unde nu sunt capitaluri mari; la noi poate să fie condamnată, nu însă şi în alte părţi unde sunt capitaluri mari, în Englitera şi pretutindeni unde se poate asimilà cu Englitera, cultura mare dă impulsiune progreselor ştiinţifice; dar trebue să ce coboare cultura până jos; într'adevăr ce se simte că la universitate se învaţă latineşte? Nu se simte nimic, dar când toată lumea va învăţà să scrie româneşte cum se cade atunci este altcevà, atunci elocvenţa va luà o desvoltare mai mare; dacă fără învăţătură suntem elocvenţi, dar când vom cetì pe Cicerone! Atunci are să-şi găsească lelea bărbatul *(Ilaritate)*, atunci să vedeţi d-voastră la ce grad are să ajungă elocvenţa. Aşà este şi cu cultura mare. Lasă întâiu că nu poţi s'o atingi, căci sunt persoanele cele mai influente în Stat, dar apoi cultura mare este ceea ce face producţiunea banului şi impulsiunea progreselor ştiinţifice şi aceasta este punctul cel esenţial, suntem cu toţii vasalii banului; prinurmare nu insinuaţi că cultura mare nu însemnează un progres.

Apoi d-lor, pentru ca să nu vorbesc de Englitera, fiindcă d-l

Ministru are să-mi zică că nici n'ai fost în Englitera, sau dacă ai fost nu te-ai ocupat a vedeà lucrurile decât ca un turist, n'ai văzut lucrurile cele mari, n'ai văzut industriile cari se fac cu vaporul, n'ai văzut cutare şi cutare lucru; ce-mi vorbeşti d-ta de aceste lucruri pe cari nu le ştii? D-ta eşti un dăscălaş pentru a învăţà alte lucruri pe tineri. Bine că nu mă trimete să învăţ carte şi pe copiii d-sale. *(Ilaritate)*.

D-l *Ministru al Domeniilor:* N'am zis aceste niciodată, d-le Ionescu.

D-l *N. Ionescu:* S'a zis, d-lor, că noi suntem Erostaţi. Apoi am fi Erostraţi, dacă am da sbranca în domeniile Statului cele mari. Deaceea bine face astăzi, d-l Bibicescu, liberal, că vine şi zice: nu vindeţi domeniile cele mari ale Statului şi are dreptate, dar nu voesc ca cu argumente false să susţin această teorie. Ori cum o fi însă, d-l Bibicescu are dreptate în fond, nu vă uitaţi dar la argumentele d-sale, luaţi numai fondul. D-sa s'a pus sub autoritatea unui om, care este un economist distins, Lavergne, şi fiindcă vorbeşte de Englitera, ne a atras atenţiunea; îi mulţumesc pentru aceasta; eu am un cult pentru Englitera şi în politică şi în economie şi în totul; mă tem chiar că nu mă voiu vindecà de aceasta. Eu am venit ieri cu idei engleze, cu idei de ale lui Stuart Mill.... *(Intreruperi)*.

D-lor, în România proprietatea mare nu trebue compromisă, fiindcă din fericire Statul şi-a lăsat creditul său pe proprietatea mare. Dar eu nu discut ce are să facă Statul; mă unesc cu opiniunea d-lui Bibicescu ca să nu se facă înstrăinări de moşii mari. D-l Bibicescu în aceasta are dreptate, mai ales văzând cum facem noi legile. D-l Bibicescu, când a vorbit de cultura mică şi mijlocie, a zis că aceasta este speranţa. Are dreptate, considerând numai impulsiunea ştiinţifică pentru progresul agriculturii, dar aceste idei sunt nişte idei de altmintrelea sociale, democratice; şi fiindcă toate societăţile trebue să devină democratice în secolul 19, dacă vor să existe, trebue să încurajeze formarea culturii mici. Insă cultura mică de unde începe? Noi voim să o începem dela 5 ectare; dar unul, care ar aveà 20 de ectare, nu trebue încurajat? Are dar dreptate d-l Bibicescu, când face această distincţiune; şi pentru aceasta eu zic: nici eu nu sunt pentru desfiinţarea colegiilor electorale, când se pare că se leagă desvoltarea noastră politică cu democraţiarea proprietăţii în sensul acesta că oricine să aibă 5 ectare de pământ; dar dacă unul are 10 sau 20 sau

100, şi trebue să aibă, căci este necesar deoarece acolo este speranţa, ei au adus progresul societăţii franceze când s'au contopit nobilii şi clerul; şi când poporul nu era destul de luminat, cum poate nu este încă nici astăzi burghezimea, clasa intermediară a fost care a luat direcţiunea societăţii şi au adus Franţa la democraţie atât politică cât şi economică.

In Franţa se ziceà că s'a pulverizat societatea, s'a divizat prea mult proprietatea. E, d-le Bibicescu, şi noi avem codicile acelea pe care-l numià Duinet, *un cod sauvage*, un codice sălbatic şi cu dreptul de împărţire al succesiunii; oare noi nu trebue să ne gândim pe toată zioa ce au să devină prin această mare împărţire acele 5 ectare cari se vor vinde cultivatorilor de pământ în virtutea acestei legi?

Negreşit are să se întâmple ceeace se întâmpla în Norvegia şi în toate acele ţări unde ceeace strică o lege rea, legea care permite pulverisarea proprietăţii, se drege prin alte mijloace, prin moravurile cari şi la noi ca şi în alte ţări se vor introduce, şi vor face ca acela care va aveà 5 sau 10 ectare de loc sau de vie le va vinde la un singur cumpărător care le va păstrà intacte.

Eu, d-lor, nu voesc să înstrăinaţi domeniile Statului în întregul lor, pentrucă nu voesc să introduceţi pe un al treilea în acele domenii, dar voesc să faceţi ca aceste domenii să devină nişte proprietăţii mici, voesc să facilitez formarea unor mici domenii cari să formeze o cultură mică care este baza culturii agricole în toate societăţile democratice.

Iată, d-lor, pentruce sprijin eu pe d-l Bibicescu, pentruce susţin amendamentul d-sale.

Dar onor. d-l Ministru a voit să mă controleze pentru ca să vază ce am să fac eu, şi deaceea când am luat cuvântul să vorbesc se adresà la mine şi-mi ziceà: în ce sens voeşti să vorbeşti? susţii amendamentul?

Negreşit că-l susţin. Ooare d-l Ministru credeà că am luat cuvântul ca să-l combat? *(Sgomot)*. D-l Ministru nu a înţeles din cuvintele mele de ieri, când vorbiam despre dezintegrarea moşiilor Statului, că vorbiam ca cum ar fi fost vorba despre moşiile mele proprii? Nu a înţeles d-sa de ce eram eu animat ieri, încât astăzi să vină şi să-mi zică că am vorbit în contra ideii d-lui Bibicescu ieri şi că astăzi sunt pentru amendamentul propus de d-sa? *(Sgomot)*.

D-lor, numai un singur cuvânt şi voiu terminà.

Vă rog să mă iertaţi, pentrucă v'am ţinut aşà de mult, dar am crezut că este de neapărată trebuinţă să vă spun, pentruce eu nu voesc să combat ci din contra să zic: d-le Ministru, primeşte şi d-ta amendamentul d-lui Bibicescu; profită de ocaziunea aceasta şi intră pe calea aceea de a face legi reparatorii; începeţi să faceţi legile astfel cum să faceţi proprietatea accesibilă pentru toţi aceia cari ar voì să cumpere pământ, faceţi cum să-l poată cumpărà cu înlesnire şi să poată devenì proprietari mijlocii; să devină toţi ceea ce sunt astăzi fruntaşii cari au cevà şi cari vor constituì peste puţin timp proprietatea de mijloc; daţi culturii celei mici mijloacele de a ajunge pe cealaltă, pentru ca astfel să putem stârpì proletariatul în ţară; daţi reparaţiunea ce suntem datori a da, şi nu este reparaţiune aceea când îi ceri să plătească a zecea parte înainte.

Deaceea vă rog, d-lor, şi pe d-voastră şi pe d-l Ministru, să vă uniţi cu noi şi să primiţi amendamentul d-lui Bibicescu, ca astfel să facem ceea ce dorià d-l Ministru ca această lege să fie votată cu unanimitate. *(Aplauze)*.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, aveam dreptate să întreb pe d-l Ionescu în ce sens are să vorbească, căci d-sa a luat o poziţiune în această chestiune şi a venit cu ideea de a aduce o lumină în afacerea de faţă, şi dar îmi erà permis şi mie să doresc a şti, cari sunt ideile adversarilor legii, ca la rândul meu să mă prepar pentru ceea ce aveam de spus, astfel încât d-voastră să fiţi în cunoştinţă de cauză mai directă.

Onor. d-l Nicolae Ionescu zice: sunt pentru amendamentul d-lui Bibicescu şi d-sa a vorbit într'una contra amendamentului d-lui Bibicescu. D-l Ionescu să se înţeleagă cu d-l Bibicescu.

Toată critica, care a făcut-o până astăzi d-l Ionescu, este în privinţa răspunderei zecimii preţului; iar d-l Bibicescu lasă intactă acea zecime; d-l Bibicescu recunoaşte că limita extremă care se poate pune cumpărătorilor de pământuri este o zecime care trebue a se plătì înainte. Cum sunteţi dar de acord cu amendamentul d-lui Bibicescu? Cine a criticat mai aspru ideea d-lui Bibicescu decât d-l Ionescu?

D-lor, chestiunea aceasta a zecimii este mare, este importantă şi vă rog să o luaţi nu ca o idee a mea, decât ca o idee de tranzacţiune pe care au făcut-o mulţi şi de care este complice — în sens bun — întreaga această Cameră; pentrucă fiecare şi-a sacrificat din

ideile ce a avut până să vie la această zecime, căci s'au preocupat înainte de toate, nu de declaraţiuni de principii ce s'au făcut şi se fac, ci de a se da o soluţiune practică chestiunii, aceea de a nu nimicì pe unii şi de a da satisfacţiune altora.

D-lor, oricari ar fi cunoştinţele clasice ce le-am aduce acì, oricari ar fi tradiţiunile culese din cărţi, din călătorii, trebue să ţinem seama şi de observaţiunile practice pe cari le fac sătenii. Ei bine, avem între noi bărbaţi practici, cu cari am discutat mult timp, şi cari au recunoscut că această lege constitue un progres simţitor faţă cu starea trecută. Sătenii ştiu foarte bine unde stă suferinţele lor, şi mai bine decât cuvinte multe, ei se mulţumesc cu o realitate vădită. Această lege nu este pentru noi, ci penttu marea majoritate a ţării; nu este o lege de partid, şi deaceea, precum v'am spus ieri, primesc orce soluţiune, pentrucă în definitiv, onor. d-le Ionescu, cine o aplică? Eu trebue să o aplic, şi dacă mi-aţi da o soluţiune ca aceea din 1881, de sigur că şi această lege nu s'ar puteà aplicà şi atunci mi-aş face oare datoria dacă aş tăceà, dacă aşi sta mut în faţa d-voastre? Dar, când vă spun că nu daţi nici o soluţiune, unde mai vedeţi d-voastre vre-o ingerinţă guvernamentală? Unde mai vedeţi că se pune chestiune de partid, chestiune de majoritate? Criticaţi legea, atacaţi-o, dar vă rog daţi-ne posibilitatea ca acolo unde este vr'un rău să-l vindicăm, pentrucă eu am o răspundere pe care d-voastră nu o aveţi, şi ar trebuì să o aveţi, căci în adevăr, precum ziceam ieri, şi cu regret văd că aceste cuvinte au fost omise, este cinevà răspunzător nu numai de ceea ce face, ci şi de ceea ce nu face.

Ce aveà loc în desbaterea de faţă a se spune că săteanul este asuprit, este urmărit, spre a se băgà banul lui în vistieria Statului? Oare, când aţi venit cu o critică aşà de amară, cuvintele d-voasrră erau ele întemeiate?

D-l *N. Ionescu:* Foarte!

D-l *Ministru al Agriculturii, Comerţului şi Domeniilor:* Cât plătià săteanul mai nainte? *(Intreruperi).* Din 18 lei cât plătià, astăzi plăteşte numai o treime. S'a făcut sacrificii, onor. d-le Ionescu, în favoarea săteanului. Astăzi plăteşte 6 lei, şi cu media foncierii, cu zecimele de 2, de 3, de 6, cât veţi voì, nu se urcă decât cel mult la 15 lei...

Voci: Nu vine nici atât; vre-o 12.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Nu este dar exact că plăteşte azi mai mult, onor. d-le Cernătescu. E oare poziţiunea lui atât de aspră, atât de asuprită în cât să ridicăm stindardul ţărănimii şi să zicem că ţăranii sunt asupriţi? Şi care sătean va crede în aceste cuvinte şi va condamnà aceste majorităţi cari au săvârşit atâtea lucrări salutare cari au transformat ţara? Unde vedeţi împilarea săteanului? O realitate este acea împilare, or o închipuire a d-voastră?

Dar ziceţi că li s'a făgăduit munţi când i-au dus la Plevna. Nu este oare o insinuaţiune înjositoare pentru ţară ca să atribuiţi vitejiei soldatului român un interes meschin? *(Aplause).*

Este întemeiată o asemenea alegaţiune?

O voce: Intemeiată; dacă nu li se făgăduià nimic nu se băteau... *(Sgomot, protestări).*

D-l *Ministru al Domeniilor:* Nu este exact; ei au mers unde datoria îi povăţuià să meargă, şi nu aveau trebuinţă de promisiuni şi de declamaţiuni ca să meargă. Şi nu numai ţăranii dar toate clasele societăţii şi-au făcut datoria, chiar şi femeile cari au îngrijit de vindecarea rănilor. *(Aplauze prelungite).*

La tristă poziţiune reduceţi pe ţăran, când îi spuneţi că numai dându-i cevà el sare în apărarea ţării.

D-l *N. Ionescu:* Voiu răspunde altădată la aceasta, nu las nimic fără răspuns.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, în proiectul primitiv prezintat de noi erà ideea aceasta: că atunci când se vinde o moşie întreagă, cumpărătorii trebue să plătească o pătrime înainte, pe când vânzarea în loturi reclamà ca să plătească o cincime. Care erà îmbunătăţirea adusă de legea cea nouă independent de preţ? Erà că se desfiinţà solidaritatea. Trebuià mai înainte să se strângă 100 sau 200 oameni la un loc şi numai atuncea le erà permis să facă un pas. Solidaritatea în plată erà răspunderea unuia penrru altul şi toţi pentru unul. Veţi recunoaşte împreună cu mine că mulţi dintre d-voastră aveau cum zice francezul *beau jeau*: să se ia în mână cauza sătenilor, când s'a votat legea la 1881. Dar atunci, la 1881, nu s'a ridicat nici un glas, nu a fost iubirea de sătean ca astăzi. Care este poziţiunea săteanului astăzi, creiată prin proiectul de faţă? Că i-se dă pământ fără licitaţiune, făcând preţul pe arenda înmulţită cu 15, iar nu pe chiria locului cum plăteşte săteanul.

A patra deosebire este că numai creiăm proprietate indiviză, ci dăm fiecăruia parcela lui.

Al cincilea avantaj este că fiecare sătean, când îşi cumpără lotul lui plăteşte în raport cu valoarea exactă a acelui lot, iar nu făcându-se o apă şi plătindu-se acelaş preţ pentru pietriş ca pentru locul bun.

Cel din urmă avantaj este că nu i se vinde numai din acele moşii a cărora arendă este exagerată, ci i se poate vinde din moşiile mari, a cărora arendă este mai mică. Dacă aş luà o normă, sunt moşii mici unde se plăteşte pogonul 10, 15, 20, 25, 30 lei şi sunt moșii mari unde pogonul se plăteşte 3, 4 lei.

Dar au fost unii cari au crezut că legea de faţă este o distribuţiune de pământuri. Se înşeală, căci nimeni n'are drepturi la pământ în ţara aceasta.

Noi vindem pământul acolo numai, unde interesele economice şi echitatea zice că e bine de a vinde şi nu voim să consacrăm principiul că dăruim pământ. O asemenea temere se puteà manifestà cu ocaziunea legii rurale, cu toate că şi atunci nu s'a deposedat nimeni; chiar atunci nu s'a dăruit pământ, ci s'a consolidat un drept preexistent. Care erà idea fundamentală a legii rurale? Ca să degajeze proprietatea şi să desfiinţeze acele măsuri cari creiau raporturi grele: proprietarul aveà poziţiunea dominantă şi săteanul o poziţiune cu totul inferioară.

Ei bine, legea rurală o facem noi astăzi? Care este obiectul discuţiunii? Este modificarea unor articole din legea vânzării bunurilor Statului. S'a făcut sacrificiul unor idei extreme din toate părţile şi am ajuns la aceasta ca să punem în acord dreptul şi datoria; pentrucă acì nici Guvernul nici nimeni din d-voastră nu trebue să facă declaraţiuni ci o lege dreaptă şi folosit oare pentru toţi; să ieşim din agitaţiunea de până astăzi. N'am voit să lăsăm mai mult în suferinţă nişte interese legitime.

Ziceaţi mai deunăzi, onor. d-le Ionescu, că e multă inimă în Cameră şi făceaţi o rezervă despre cap. Poate vă înşelaţi căci poate să fie şi inima şi cap. D-l Bibicescu nu va fi bănuit că nu face mult şi cu capul şi cu inima în favoarea sătenilor, şi chiar d-l Bibicescu a primit acest mod de a vedeà, deaceea am fost foarte isbit când d-l Ionescu susţineà că d-l Bibicescu a vorbit contra.

Să-mi daţi voe, d-lor, să nu mai intru în chestiunea Erostraţilor, nu eu am introdus nebunii acì. Deaceea înlătur această chestiune, sunt multe de zis în privinţa aceasta, dar nu e bine să prelungesc o asemenea discuţiune.

D-lor, ia să vedeţi amendamentul d-lui Bibicescu la ce tinde sub o formă foarte blândă; mai întâiu, până acum nu avem un amendament contra zecimii.

D-l *Preşedinte :* Există la biurou unul prin care se propune a 20-a parte.

D-l *Ministru de Interne :* Dece nu propune mai bine să nu dea nimic?

D-l *Ministru al Domeniilor* : D-lor, două idei reies din amendamentul d-lui Bibicescu şi d-l Bibicescu se întâlneşte cu d-l Ionescu asupra punctului următor; nu e bine, pentru un motiv sau altul, să se vânză moşiile mari ale Statului. Aşà este, d-le Bibicescule?

D-l *I. Bibicescu :* Să nu se vânză în corpuri întregi.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Admit aceasta. E însă oare bine pentru săteni ca să se vândă din moşiile mari ale Statului? Atunci, ce se face cu ideea care a provocat atâtea cuvinte elocinte că trebue să se conserve domeniile mari? S'a sprijinit cu autoritate în această Cameră că agricultura în mare e bună, că trebue să se conserve proprietatea mare.

D-l *N. Constantinescu :* Asupra acestui punct nu e de acord d-l Ionescu cu d-l Bibicescu.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Rezultatul e acelaşi, a venit d- Ionescu şi a zis în această Cameră că domeniile mari sunt lăsate pentru şcoale, pentru vânzare pentru orfani, că domeniile mari trebuesc lăsate pentru agricultura mare, că nu trebue să risipim domeniile mari, şi acì a făcut o aluziune la mine, aluziune pe care nu o mai relevez, deoarece singurul lucru care l-am risipit a fost poate averea mea privată iar nu averea publică, şi nu cred că-mi veţi face o crimă că am dat precădere afacerilor Statului, asupra afacerilor mele. Ce veţi face însă, d-lor, ca să nu se vânză domeniile mari? Ce faceţi cu aliniatul 3 de sub Art. 4, care zice:

«Se pot vinde, însă numai în loturi mici, locuitorilor români cultivatori de pământ părţi din moşiile Statului, afară de cele rezervate pentru cultură specială sau ferme-model, oricare ar fi arenda acelor moşii».

Bine e să dăm satisfacţiune d-lui Bibicescu pentru un minut şi să zicem că moşiile mari nu le vindem cu nici un preţ în corpuri întregi? Apoi dacă aceasta a fost preocuparea d-voastră, la aceasta răspunde chiar articolul pe care l-aţi votat, unde se zice că moşiile cari au o arendă dela 20.000 lei în sus nu se pot vinde, vedeţi dar că precauţiunea pe care o luaţi d-voastră e inutilă căci se află în preambulul legii chiar.

D-l *I. Bibicescu:* Primiţi-o atunci.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Ne răspunde la această lege că moşiile mari nu se vând şi fiindcă aceasta reiese într'un mod pozitiv din lege, dece nu vă retrageţi amendamentul, d-le Bibicescu?

D-l *I. G. Bibicescu:* Nu reiese.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Reiese. Rămâne însă ideea a doua, că moşiile mari putem să le îmbucătăţim, însă numai pentru săteni. Ce facem atunci cu consideraţiuni de moşi, strămoşi, cu consideraţiuni de şcoale, de femei nemăritate, de văduve, de orfani? Ce faci cu agricultura mare, cu domeniile mari cari trebue să le conservăm? Scoateţi-ne din acest impas, puneţi-vă de acord, faceţi ca să iasă o lege în întregul ei.

Am arătat că temerea d-lui Bibicescu n'are nici un cuvânt de a fi, şi am arătat asemenea că toată argumentaţiunea onor d-lui Ionescu în privinţa aceasta n'are cuvânt de a fi, deoarece şi d-lui şi d-l Bibicescu, admit morcelarea proprietăţii mari şi prinurmare încetarea de a fi proprietate mare. Acum merg înainte.

Ce zice d-l Bibicescu în amendamentul d-sale? Dar vă rog ca în acelaş timp când veţi cetì acest amendament să cetiţi şi Art. 45 din proiect, care sună astfel:

«Pentru bunurile mari vândute în corpuri întregi sau în loturi mari...» *(Sgomot)*

Binevoiţi a ascultà, pentrucă materia este prezentată într'o formă foarte subţire, foarte fină, şi trebue oarecare concentrare a minţii ca să vedeţi care e scopul legii şi care e scopul amendamentului d-lui Bibicescu, şi când veţi votà un sistem sau celălalt, să votaţi în deplină cunoştinţă de cauză, ca să nu fiţi taxaţi în urmă că aţi votat, pentrucă am cerut ca majoritatea să voteze ideile proiectului, cari sunt: că atunci când se vând moşiile Statului în corpuri întregi să se plătească prin anticipare o pătrime, iar când se vinde în corpuri mici să se plătească o zecime. Ideea d-lui Bibicescu este, că ştergând

facultatea pe care o au cumpărătorii de corpuri întregi, ridicându-le lor dreptul de a plătì numai o parte prin anticipaţiune, să vină să plătească tot corpul întreg imediat....

D-l *I. G. Bibicescu :* Nu.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Aceasta reiese în mod clar, şi acela care nu plăteşte, după codicele civil pierde dreptul de cumpărător, nu este vânzare . . . *(Intreruperi).* D-le Grădişteanu, vă rog să ascultaţi. Fac o întrebare pentru a face chestiunea mai sesizabilă pentru toţi; când nu se dă nici un termen de plată, care este situaţiunea cumpărătorului ? Trebue să plătească imediat, căci altfel nu va fi pus in posesiune. D-l Bibicescu înlocuind Art. 45 cu amendamentul d-sale, acel articol după d-sa ar fi astfel :

«Pentru bunurile vândute în loturi mari, cumpărătorii sunt datori în termen de una lună dela data confirmării, să răspundă a cincea parte, iar restul în termen de 24 ani». Prinurmare, care este ideea ce o pune d-l Bibicescu ? Sunt 3 categorii de moşii cari se vând, corpuri întregi, moşii dela 200 la 300 lei venit, căci din nenorocire avem şi de acestea cari sunt mai mult o sarcină, şi până la 20.000 lei. Intâia categorie în corpuri întregi, pe urmă categoria de parcele, în loturi mici, şi apoi mai este o altă dispoziţiune a legii care permite a se vinde şi în loturi mari până la suma de 100 ectare. Care este economia Art. 45 al d-lui Bibicescu, pentru vânzarea în corpuri întregi ? Toţi banii. Pentru cine cumpără loturi mari a 5-a parte şi pentru cumpărătorii în loturi mici mănţinând dispoziţiunea legii.

Din aceasta reiese dela început, că toate concesiunile ce facem sătenilor pentru cuvintele pe cari le-aţi apreciat îndestul, să traduc în greutăţi, în atâtea isbiri pe cari le-am face contra tuturor acelor ce nu sunt săteni. Este în interesul Camerei, al Statului, când vine să facă o înlesnire cuivà, în loc să se mărginească acì, să vină şi să lovească în alţii ? Ce câştigăm noi Parlamentul, ce câştigă ţara, dacă vom stabilì noi prin măsuri legislative antagonismul de clasă ? *(Aplauze).* Dece voiţi ca această lege, care ar fi salutată cu bucurie de o parte să atragă ura de cealaltă ? Oare credeţi că o lege în asemenea condiţiuni, presupunând că ar fi votată, ar fi bună ? Oare o lege care lasă după urma ei atâta amărăciune şi atâta critică, şi care pune un germen atât de rău, ar da rezultate bune ? Şi dacă aţi întrebà pe săteni, credeţi că ar zice că găsesc profit în greutăţile

cari se impun altora? Nu; căci interesele sunt solidare unele de altele. Şi din acest punct de vedere vă zic: daţi ce puteţi da, fără ca în măsură ce daţi unora să loviţi pe alţii.

Deaceea, d-lor, dacă în ideea emisă că proprietarul mare dă agricultura bună, că proprietarul mic dă agricultura bună, s'a uitat că este un proprietar care merită solicitudinea noastră, din toate punctele de vedere, acesta este proprietarul mijlociu. Şi dacă este bine să facem cumpărarea pământului accesibilă la cultivatorii de pământ, nu ştiu dacă în starea noastră, când vedem că avuţia publică creşte prin munca neobosită, n'ar fi bine ca o seamă de oameni să cumpere din când în când cevà din proprietăţile Statului?

D-voastră, d-lor, ziceţi că şi proprietatea mare şi proprietatea mică dă agricultura bună; eu însă cred că agricultura cea mai bună o dă proprietatea de mijloc, căci acolo este şi inteligenţa şi capitalul care din nenorocire în mare parte lipseşte săteanului şi prinurmare zic că proprietarii mijlocii ar fi un element de prosperitate pentru ţarb noastră. *(Aplauze)*.

D-lor, nu uitaţi că, dacă ceea ce a zis d-l Ionescu este adevărat, că burghezimea a luat direcţiunea mişcării revoluţionare în sensul cel bun în Franţa, nu uitaţi că cu asemenea dispoziţiuni că cele ce propuneţi, isbiţi la noi contra acelei burghezii care singură poate să dea sau, dacă nu singură, cel puţin în mare parte, poate să dea partidul conservator şi liberal în adevăratul sens al cuvântului. Deaceea, astăzi, după ce s'au rezolvat chestiunile politice cele mari, nu putem venì a da satisfacere la nişte idei cari isbesc pe faţă nişte interese atât de însemnate. *(Aplauze)*.

D-lor, eu vă mărturisesc un lucru fără a vă vorbì de majoritate şi minoritate, că orce lege aţi votà d-voastră care ar aveà aerul de o persecutare în contra unui număr oarecare de cetăţeni buni în această ţară, eu cred că ar aveà un caracter odios, şi nu ştiu cine ar luà sarcina ingrată de a o aplicà.

Acestea sunt cuvintele pentru cari vă rog să înlăturaţi amendamentele. Nu este vorba de majoritate şi minoritate, nu este vorba să impunem credinţele noastre nimănui. Legea a fost discutată cu mare maturitate în secţiuni şi cu concesiuni reciproce s'a ajuns la o operă cât se poate de satisfăcută necesităţilor actuale. Introduceţi amendamente substanţiale, cari denaturează legea, cari tind la respingerea ei?

Cuvinte aţi auzit destule, fapte aveţi înaintea d-voastre.... Alegeţi. *(Aplauze).*

D-l *Preşedinte:* Consult Adunarea, dacă voeşte a prelungì şedinţa.

Voci: Să continuăm.

Se pune la vot prelungirea şedinţei, şi se primeşte.

Se dă cetire următoarelor amendamente:

I. «Propunem ca cumpărătorii de loturi mici să plătească a 20 parte înainte».

P. S. Cernătescu, V. Iepurescu, C. Gagione, I. Puriceanu, I. Frunză.

II. «Să se suprime plata anticipată de a 10 parte pentru loturile de câte 5 ectare».

N. Ionescu, D. Giani, P. Grădişteanu.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *P. Grădişteanu:* Rog pe onorabila Cameră să binevoească a ne permite ca cel puţin ideea care am formulat-o în acest amendament să o putem desvolta.

O voce: Amendamentul acesta a fost susţinut de d-l Ionescu.

D-l *P. Grădişteanu:* Nu este acì ideea onor. d-lui Ionescu aşà precum o formulase întâiu. Noi primim întreaga dispoziţiune a legii, tot sistemul ei aşà cum este concepută; dar cred că ar fi bine ca şi onor. d-l Ministru să nu se oprească în cale şi să mai facă încă o mică silinţă, să scutească de plată anticipată pe aceia cari ar cere loturi mici de 5 ectare.....

D-l *Preşedinte:* Vă rog să vorbiţi numai în contra închiderii discuţiunii.

D-l *P. Grădişteanu:* Cum voiţi să vorbesc în contra închiderii discuţiunii? Să zic numai atât. Nu închideţi discuţiunea fiindcă am să vorbesc şi eu. Nu trebue să arăt pentruce cer a nu se închide discuţiunea? Dacă credeţi că a vorbì în contra închiderii discuţiunii este a nu zice nimic, atunci lace mai daţi cuvântul contra închiderii discuţiunii?

D-l *Preşedinte:* D-voastră vorbiţi în fond.

D-l *P. Grădişteanu:* Nu vorbesc în fond, enunţ numai argumentele pe cari le voiu desvoltà. Oare nu trebue să le enunţ pentru ca d-voastră să vedeţi dacă este loc la o desvoltare sau nu? D-lor, voesc să puiu în vederea d-lui Ministru că scopul legii nu se atinge, nu se dobândeşte fără acest amendament, pentrucă dacă se mănţine

plata unei a zecea părţi prin anticipaţiune pentru loturi mici de 5 ectare, nu are să se poată găsì ţărani în poziţiune de a dispune de atâta sumă înainte şi prinurmare vânzarea în loturi de câte 5 ectare se va reduce la nimic. Veţi puteà vinde dar veţi vinde în loturi mari, nu în loturi mici şi astfel nu veţi puteà ajunge scopul care-l urmăriţi.

D-l *A. Vizanti:* D-lor, eu vă rog să închideţi discuţiunea. Dacă onor. d-l P. Grădişteanu ar fi venit cu vre-o idee nouă, eu cel dintâiu aş fi cerut continuarea discuţiunii. D-sa însă a adus o idee care ne-a mai preocupat pe noi chiar acum trei ani, când am desbătut această lege. Atunci s'a discutat chestiunea şi în secţiuni şi în Cameră. Cer dar închiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

D-l *E. Porumbaru:* D-lor deputaţi, comisiunea d-voastră examinând amendamentele prezentate le-a respins pe toate.

Se pune la vot amendamentul d-lui N. Ionescu, şi se respinge.

Asemenea se resping pe rând şi toate celelalte amendamente propuse la acest articol.

Şedinţa din 18 Noemvrie 1883.

D-l *Vicepreşedinte:* Acum, d-lor, la ordinea zilei avem continuarea discuţiunii legii pentru vânzarea bunurilor Statului.

D-l *N. Pop:* D-le Preşedinte, cu ocaziunea discuţiunii generale pentru luarea în consideraţiune a legii de faţă, am propus a se modificà şi Art. 46 şi d-l Ministru al Domeniilor a binevoit atunci a declarà că aderă la această modificare, cu condiţiune numai ca să se propună modificarea după ce se va votà Art. 45.

Art. 45. s'a votat şi deci cred că acum este locul a se tratà propunerea ce voiesc a face.

D-lor, ca să vă convingeţi că este necesar a se modificà şi Art. 46, şi cât de fundată este cererea mea, îmi voiu permite a da cetire acestui articol.

Iată ce zice Art. 46:

«Cumpărătorii de bunuri mari, în corpuri întregi sau în loturi, au facultatea de a plătì cu anticipaţiune toate ratele viitoare; în acest cas ei nu nu vor fi ţinuţi să plătească decât capitalul coprins în fiecare rată».

Vedeţi dar, d-lor, că acest articol nu prevede decât pe cumpă-

rătorii de loturi mari, fără să vorbească şi de cumpărătorii de loturi mici, aşà în cât, pentru a face legea mai clară şi mai echitabilă, am onoare a propune amendamentul următor:

«Cumpărătorii tuturor bunurilor rurale în corpuri întregi, loturi mari sau mici, au facultatea a plătì anticipativ toate ratele sau unele. In acest cas ei nu vor plătì decât capitalul coprins în fiecare rată».

In acest mod, dacă s'ar modificà Art. 46, atunci fiecare cumpărător ar şti, în cazul când ar dispune de bani, că poate să plătească anticipativ.

Cred dar, că ar fi bine să prevedem o asemenea dispoziţiune care ar încurajà mult pe cumpărători, şi ar contribuì foarte mult la uşurarea condiţiunilor plăţii, şi nu mă indoiesc că şi d-l Ministru va binevoì a da consimţimântul său la introducerea în lege a unei asemenea dispoziţiuni, care nu tinde decât la îmbunătăţirea legii.

D-l *I. Câmpineanu, Ministrul Domeniilor:* D-lor, propunerea făcută de d-l Pop este justă, pentru că Art. 46, astfel cum este redactat, pare că dă dreptul de a face plata prin anticipaţiune numai cumpărătorilor de corpuri întregi sau de loturi mari; şi este evident că, dacă cumpărătorii de corpuri întregi sau loturi mari au dreptul să facă plata preţului prin anticipaţiune, bine ar fi ca tot astfel să se poată face şi de cumpărătorii cei mici. Art. 46 s'ar puteà explicà astfel. *(Intreruperi).*

D-lor, eu nu zic că ideea exprimată de d-l Pop este rea în cât priveşte partea întâia a amendamentului, dar în cât priveşte partea a doua fac şi eu întrebarea, dacă este bine, ca în orice stadiu, să poată cinevà să plătească prin anticipaţiune? Şi fac această întrebare, căci cu toţii suntem chemaţi acì a face o bună lege.

Mai am a adaoge d-lor, încă o observaţiune care este de domeniul practic are importanţă mare.

Cu adoptarea acestui amendament s'ar stricà toate tabelele de anuităţi, şi ar trebuì noi calcule de dobânzi şi amortisment.

In faţa dar a unor dificultăţi de aplicarea legii, cred că ar fi mai bine să lăsăm Articolul 46 astfel cum este redactat, ca să nu împiedicăm nici cu un minut aplicarea acestei folositoare legi:

Voci: Foarte bine.

D-l *Em. Porumbaru:* D-lor, comitetul delegaţilor primeşte partea întâia a amendamentului prezintat de d-l Pop, adică partea explicativă a Art. 46 care zice că, cumpărătorii tuturor bunurilor rurale, fie

în corpuri întregi, fie în corpuri mici, au facultatea de a plătì cu anticipaţiune ratele. In ceea ce priveşte partea a doua a amendamentului, prin care se lasă cumpărătorului facultatea de a plătì cu anticipaţie, nu numai toate ratele, dar chiar o parte din ele, comitetul delegaţilor a respins-o din cauza dificultăţilor de calcul la care ar da loc regularea amortismentului.

D-l *P. Grădişteanu:* D-lor, termenele cari se stipulează sunt, după dreptul comun mai cu seamă, în favoarea debitorului. Nu este mai puţin adevărat însă că şi creditorul are dreptul să stipuleze ca creanţele sale să nu i se plătească decât la termenele cuvenite; aceasta în regulă generală. Dacă dar ar fi vorba de o vânzare a bunurilor Statului, în care să nu se caute decât numai şi numai punerea în mişcare pe piaţă a unui stoc de avere, de pământ, care să devină o marfă, o operaţiune pur bănească, aş înţelege să se zică în lege că cei cari cumpără să nu se poată achità decât numai în condiţiunile prevăzute de această lege, să nu poată face să dispară termenul înainte de scadenţa lui. Legea însă nu are acest obiectiv. Legea aceasta are de scop să facă o creiaţiune economică şi socială în ţara aceasta; aceasta e mai cu deosebire ţinta mare, naţională, a legii în discuţiune.

Pentru acest cuvânt am văzut în lege că se pune ca preţ numai valoarea pe 15 ani de arendă, şi aceasta plătită în 25 ani în rate, aşà încât preţul este modic...

Deci dar, punctul de plecare al legii este o înlesnire care se dă achizitorilor. Acesta fiind principiul, mă întreb: dece ne oprim în cale? Pentru singura consideraţiune pusă înainte de onor. d-l Raportor că s'ar face o dificultate în socoteli? Apoi, d-lor, nu numai în această lege trebue să ţinem socoteală de aceste consideraţiuni, dar chiar în operaţiunile particulare. D-voastră ştiţi că Creditul funciar rural şi cel urban permit achitatea unei porţiuni a datoriei.

Când dar instituţiuni particulare permit şi practică asemenea operaţiuni, dece oare Statul nu ar găsì în contabilitatea sa mijloaee înlesnitoare ca să lase şi acelora, cari vor să se libereze de această datorie, posibilitatea de a o face? Este aceasta în detrimentul Statului? Nu. Dacă s'ar demonstrà că de acì s'ar aduce o pagubă Statului, sau s'ar produce învălmăşeli de natură a împiedicà mersul regulat al aplicaţiunii legii, m'aş oprì. Nimic însă de felul acesta nu se poate întâmplà, ci numai oarecare greutate în socoteli.

Ei bine, să se simplifice socotelile de către d-l Ministru, aşà

încât să se permită cumpărătorilor a se liberà şi înainte de termen, deoarece aceasta mi se pare că este un bine, iar nu un rău. Atât este de adevărat aceasta, că însuşi d-l Ministru ne-a zis că aci nu este decât o dificultate — poate a prima vista — în lege; dar aceasta nu ne poate oprì ca să luăm nişte asemenea dispoziţiuni.

D-l *G. Leca, Ministru de Finanţe:* D-lor, la ce tinde acest amendament? Intâiu ca să poată plătì cu anticipaţiune şi o parte din capital; şi al doilea să se poată plătì un număr de rate la un timp oarecare, când debitorul ar fi în putinţă să le plătească.

Aş înţelege a se primì o dispoziţiune prin care să se poată plătì datoria cu anticipaţie ori când; dar nu pentru a se plătì unele rate ori când ar voì debitorul, adică a se intervertì ordinea plăţilor. Aceasta nu este cu putinţă, căci iată cum se face operaţiunea acestor plăţi. După ce cumpărătorul a depus un capital conform legii, se face calculul restului datoriei cu procente şi amortismente, şi se împarte apoi în 48 de rate cari sunt plătitoare la fiecare 6 luni. Prinurmare, debitorul este dator ca la fiecare împlinire de 6 luni să vină să-şi plătească rata în care se coprinde amortizarea capitalului şi procentele.

Când aţi hotărî d-voastră ca cumpărătorul să plătească o parte din rate anticipando, şi fără procente, atunci operaţiunea ar fi grea, deoarece ar trebuì să revenim asupra unei socoteli făcute şi trecute în registrele Ministerului Finanţelor.

D-voastră trebue să ţineţi seama şi de partea practică, nu numai de cea teoretică; căci cum am mai regulà socotelile, dacă n'am aveà oarecare normă hotărîtă de legea comptabilităţii.

Prinurmare, credeţi că aş puteà hotărî să poată fi răspunsă cu anticipaţie la început orce sumă, şi odată rata răspunsă nu se mai poate zice ca debitorul să nu plăteăscă procente. S'a mai vândut bunuri şi tot astfel s'a operat.

D-l Grădişteanu ne-a arătat cum se operează la Creditul Funciar plăţile prin anticipaţiune. La Creditul Funciar e hotărît cât să plătească pe fiecare an amortisment; nu e rată dată mai înainte şi subscrisă de către creditori ca să se poată scădeà sau adăogà, e numai capitalul care stă integral până la fiecare semestru când se scade numai amortizarea, astfel că se ştie la fiecare semestru cât mai rămâne de plătit; prinurmare, aceasta e cu totul altă propoziţiune de rezolvat.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Sunt de idee că nu e bine să facem legi cari pot să aducă în practică greutăţi, turburări, deşi în principiu

sunt bune, şi deaceea cred că, dacă veţi admite temperamentul pe care vi-l voiu propune eu, am puteà primì acest amendament.

D-lor, amendamentul d-lui Pop sună astfel:

«Cumpărătorii tuturor bunurilor rurale în corpuri întregi, loturi mari sau mici, au facultatea a plătì anticipativ toate ratele sau unele. In acest cas, ei nu vor plătì decât capitalul coprins în fiecare rată».

D-lor, trebue să ţinem cont de scrupulul d-lui Ministru de Finanţe, care e interesat mai mult decât orcare altul a nu aveà o contabilitate încurcată. Eu nu vă dau ideea mea ca o idee definitivă, decât cred că, dacă s'ar adaoge la acest amendament următoarele cuvinte, n'ar mai fi loc la dificultăţi.

Primind principiul din acest amendament, să se zică apoi: «după un calcul ce se va face de Ministrul de Finanţe. Deciziunea dată de Ministru în această privinţă va operà descărcarea în scripte».

Dacă aţi fi d-voastră judecători în prim şi ultim resort, eu aş tăceà; dar d-voastră ştiţi că toate scăderile făcute de Ministru de Finanţe merg la Curtea de Conturi.

D-l *P. Buescu:* Dar nu se scade nimic.

D-l *Ministru al Domaniilor:* Dar nu e mai puţin adevărat că pentru aceasta trebue să fie autorizat de lege, ca să nu se dea loc la dificultăţi. De ce vă interesaţi d-voastră? Vă interesaţi, ca în orce stare de lucruri, să plătească cumpărătorul prin anticipaţiune capitalul fără a mai suportà dobânzi. De aceasta mă interesez şi eu; dar în acelaş timp peamiteţi-mi a vă rugà să nu faceţi o încurcătură primind acest amendament.

D-l *P. Buescu:* D-lor, eu sunt cu totul pentru acest amendament, cu toate observaţiunile făcute de onor. Ministru de Finanţe, şi de onor. Ministru de Domenii. Nici unul, nici altul, orcât de respectuoşi vom fi noi către d-lor, nu are dreptate. D-l Ministru de Finanţe începe prin a ne spune cevà care mi se pare paradoxal. D-sa ne-a spus că poate să plătească parte din capital prin anticipaţie, trebue însă să plătească şi dobânda pentru ca să nu sufere pagubă Statul.

Cum, d-lor? Eu datoresc un capital oarecare şi viu să-l plătesc prin anticipaţie şi d-voastră mă obligaţi să plătesc şi dobândă? Vedeţi că acesta e un lucru foarte elementar; îndată ce plăteşte cinevà capitalul întreg, ne mai datorind nimic, nu poate să mai plătească dobânda pentru un capital ce nu mai datoreşte. Dar e vorba de a

se plătì cu anticipaţie o parte din acel capital, a treia, a patra, a zecea parte din capital; d-l Ministru atunci zice ca să se plătească acele părţi cu dobânda lor, căci altfel pierde Statul.

Insă ceea ce am zis pentru capitalul întreg, că dupe ce s'a plătit capitalul întreg cu anticipaţie nu se mai plăteşte în urmă dobândă, asemenea zicem şi pentru o parte sau mai multe părţi din acel capital, care, când se plătesc cu anticipaţie nu se mai poate plătì dobânda, căci ar fi a urmà plata de dobândă la un capital plătit. De unde scoate d-l Ministru de Finanţe asemenea teorii, pe cari eu nu le înţeleg şi pe care cred că nu le inţelege nimeni? Eu cred că Camera nu va admite această enormitate de a se plătì dobânzi la sumele dejà plătite. Ce se propune prin acest amendament? Se propune că pentru înlesnirea cumpărătorilor de moşii să se poată plătì prin anticipaţie capitalul întreg sau şi câtevà rate, câte va voì el, se înţelege, fără dobândă. Iată, domnilor, unde e confuziunea: D-l Ministru de Finanţe pretinde că atunci când aş plătì eu o parte din capital prin mai multe rate eram dator să plătesc anuitatea în care se coprindea amortismentul şi dobânda; dar dacă din 24 de anuităţi, cari trebue să se plătească în 24 de ani după tabela de amortisment, plătesc cu anticipaţie 7 sau 8 anuităţi, acestea fiind un capital plătit cu anticipaţie trebue să scoatem din suma anuităţii dobânda, pe principiul că nu se mai poate plătì dobânda la un capital plătit, şi se urmează pe urmă a se plătì pe anii următori după tabela de amortisment, încât tabela de amortisment în loc să se termine în 24 de ani, se va terminà mai înainte cu atât pe cât ratele de anuitate se vor plătì cu anticipaţie.

Astfel, cumpărătorul nu va plătì dobânzi pe un capital ce nu datorează, cum zice d-l Ministru de Finanţe, nici nu se strică nici regulile de contabilitate, cum zice d-l Ministru al Domeniilor, căci tabela de amortizare urmând, anuităţile fiind egale în fiecare an, nu se strică în nimic contabilitatea; ceea ce se face numai, este că în partida fiecărui debitor se va scurtà numărul anilor de plată. Aceasta este o uşurare ce se face pentru debitori.

Am răspuns, cred, într'un mod aşà de elementar şi d-lui Ministru de Finanţe şi d-lui Ministru al Domeniilor, în cât cred că şi d-lor, se vor convinge că pot primì amendamentul fără nici o dificultate.

D-l *I. Rădulescu:* Onor. Adunare, discuţiunea la care s'a dat loc prin amendamentul d-lui Pop, este o discuţiune de care ne-am

fi putut dispensà, dacă nu s'ar fi părut la prima vedere că amendamentul d-sale este o inovaţiune care se introduce în lege. De acì discuţiuni asupra greutăţilor contabilităţii cari s'ar face în Ministerul Finanţelor; discuţiuni asupra regularităţii şi avantajelor Statului în ceea ce priveşte plata anticipată a ratelor, mai puţin dobânda calculată la început pe preţul întreg al cumpărătorii.

D-lor, amendamentul d-lui Pop, nu este o inovaţiune, fiindcă idea coprinsă în el se află dejà pusă în Art. 46, aşa că acest amendament nu mai are nici o raţiune de a fi. Vă rog dar, să binevoiţi a-l respinge.

D-l *Vicepreşedinte :* Iată, d-lor, ce zice Art. 46 din lege :

«Cumpărătorii de bunuri mari, în corpuri întregi sau loturì, au facultatea de a plătì cu anticipaţiune toate ratele viitoare; în acest cas ei nu vor fi ţiuuţi să plătească decât capitalul coprins în fiecare rată».

Acest articol din legea in vigoare cred că împacă chiar dorinţele d-lui Pop.

D-l *Em. Costinestu :* D-lor, eu sunt contra amendamentului, pentrucă găsesc că articolul din lege este mai clar redactat decât acest amendament. Autorii amendamentului însă manifestează o dorinţă de care trebue să ţinem seamă.

Art. 47 zice că toate ratele viitoare pot să fie plătite prin anticipaţiune. Propuitorii amendamentului cer cu drept cuvânt ca cumpărătorii să poată plătì, şi toate, şi numai parte din rate, după cum vor puteà ; şi eu cred că această dispoziţiune este dreaptă şi bună şi putem s'o admitem.

Amendamentul însă, cum este redactat nu este clar, el încurcă chestiunea.

Propui dar a se adaoge la Articolul 46 aceste cuvinte : «saú poate din ratele viitoare». *(Sgomot).*

Voci : La vot amendamentul.

Se pune la vot amendementul d-lui Pop şi se respinge.

Art. 47 şi 50 se adoptă fără discuţiune.

D-l *I.G.Bibicescu :* D-lor deputaţi, legea cu a cării modificare ne ocupăm acum are două părţi: o parte care priveşte vânzarea bunurilor Statului în loturi mari şi mici, şi cealaltă parte care priveşte răscumpărarea embaticurilor. Cea dintâiu parte să încheià printr'o secţiune, secţiunea IX, care este intitulată : *Dispoziţiuni penale.*

In această secţiune se prescriu pedepse pentru funcţionarii cari

ar impiedicà vânzarea bunurilor Statului, nefăcând publicaţiunile trebuitoare, pentru acei care ar turburà libera concurenţă la licitaţiuni, etc. dar nu conţine nici o singură dispoziţiune pentru particularii cari ar traudà această lege de interes naţional, această lege de sacrificii din partea Statului, care voieşte să organiseze solid economia naţională. Pe lângă aceste dispoziţiuni penale trebue să se înscrie încă o dispoziţiune care să dea pedeoparte o sancţiuue pozitivă Art. 7 din Constituţia ţării, iar pe de alta să asigure că legea va ajunge la scopul său.

D-voastră ştiţi că Camera de revizuire dela 1879, trebuind să admită pe streini la împământenire, dupăce le-a deschis porţile şi le-a dat drepturi la funcţiunile Statului, dupăce le-a deschis drumul drepturilor şi onorilor reservate Românilor, a luat o măsură care este o garanţie pentru Statul român.

Constituanta a hotărît ca proprietatea rurală să fie un drept politic, pe care să nu-l poată aveà decât cetăţenii români. Acum Statul începe a vinde moşii de ale sale, şi cred că el este cel întâiu interesat ca aceste moşii să nu intre decât în mânele acelora cari după Constituţiune au dreptul de a le cumpărà. *(Aplauze)*.

D-lor, principiul acesta este clar înscris în Constituţiune, dar acest principiu nu are o sancţiune, şi prinurmare, dacă d-voastră nu veţi pune în această lege o sancţiune, principiul va rămâneà o literă moartă *(Aplauze)*; şi binele ce voim, ce dorim şi muncim cu toţii a-l face, ar servì a deschide celor mai răi străini poarta cetăţii române, permiţându-le d'a devenì proprietari rurali.

Intr'adevăr, dacă n'am transformà în dispoziţiuni clare de lege şi n'am prescrie pedepse pentru cei ce ar călcà prescrierile Art. 7 din Coustituţiune, acel articol în care naţiunea a văzut un mijloc de ocrotire, ar rămâneà o zadarnică formalitate.

Mai mult, legea de faţă — dacă nu vom luà măsuri va servì mai mult interesele străinilor, decât p'ale bietului sătean român sărac şi sărăcit.

Intr'adevăr, ea ne-ar expune ca pământul român pe care îl vindem în condiţiuni uşoare pentru ca Românii să-l poată cumpărà să treacă în mânile acelora, în mânele cărora nu am voi şi nu putem cu nici un preţ voi să treacă. *(Aplauze prelungite)*.

Mai este cevà, d-lor, s'au văzut cazuri, rari din fericire, că s'au găsit Români, cari şi-au împrumutat numele lor spre a înlesnì

străinilor neîndreptăţiţi a aveà proprietăţi rurale, mijlocul de a deveni proprietari.

D-l *N. Istrate:* Aşà este; chiar evreilor.

D-l *I. Bibicescu:* Şi o ţară care se respectă, o ţară care are grije de viitorul său, nu poate permite ca cinevà să-i trădeze astfel interesele, şi să lucreze nepedepsit în contra legilor, în contra Constituţiunii.

Trebue dar a lua măsuri de a pedepsì pe cei ce surpă astfel temelia garanţiilor ce şi-a dat naţiunea. *(Aplauze).*

S'a mai văzut asemenea că dintre Românii cei noi, adică din cei împământeniţi de curând, unii — ca răsplată a onoarei ce li s'a făcut — au căutat să profite de calitatea de cetăţean român, pentru a face proprietari pe alţi străini cari nu aveau dreptul să cumpere proprietăţi rurale. Toate aceste fapte, cunoscute de toţi, cred că trebue să ne deştepte şi să ne hotărască a luà o măsură pentru ca legea aceasta să nu fie fraudată şi să rămână fără efect; noi voim ca în mânile Românilor şi numai în mânile lor să intre pământul acestei ţări. *(Aplauze prelungite).* Căci ştiut este că ţara e a acelui care e stăpân pe pământul ei. *(Aplauze).*

Cred dar, d-lor, că suntem datori să înscriem în lege o dispoziţiune în sensul acesta. In acest scop, d-lor, am redactat următorul amendament ca Articolul 65, articol nou.

«Oricine îşi va împrumutà numele spre a cumpărà imobile rurale pentru persoane ce nu au drept după lege, va fi pedepsit cu amendă de 5.000 10.000 lei şi cu închisoare corecţională dela 2 6 luni.

«Interzicerea drepturilor politice va fi de drept aplicată acestor delicvenţi.

Străinul, care ar cumpărà proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedeapsa din alin. 1.

«Vânzarea va fi nulă. Acţiunea pentru anularea ei se va intentà atât de particulari, cât şi de procuror din oficiu».

D-lor deputaţi, nu cred că trebue să mai stăruiesc; interese naţionale de prima ordine sunt în joc şi nu d-voastră veţi refuzà d'a le ocrotì. Sunt sigur dar că veţi binevoì a primì amendamentul pe care avui onoarea a-l ceti. *(Aplauze).*

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, cerusem cuvântul pentrucă onor. d-l Bibicescu propusese acest amendament la Art. 65; şi

voiam să atrag atenţiunea atât a onor. d-l Bibicescu, cât şi a onor. Camere, că Art. 65 este relativ numai la răscumpărarea embaticurilor şi nu am ajunge la rezultatul dorit, dacă acest amendament s'ar pune la Art. 65. Dar, din explicările ce mi s'au dat dela biurou, am înţeles că d-sa cere ca amendamentul d-sale să se introducă ca dispoziţiune penală la Art. 64, care este coprins în secţiunea despre penalităţi.

Eu aş rugà însă pe d-l Bibicescu şi pe onor. Cameră ca acest amendament să nu-l punem acì, ci la sfârşitul legii ca să fie privitor la toate materiile de cumpărăteare, nu numai la cumpărări ci şi la răscumpărări... *(Intreruperi.)* Aceasta nu ca să fac vre-o dificultate, căci eu singur recunosc necesitatea unor dispoziţiuni penale în această privinţă.

D-lor, sunt cu totul de acord cu d-l Bibicescu şi cred că împărtăşesc simţimântul unanim al d-voastre, că prin această lege să se facă înlesniri pământurilor, iar nu acelor spume cari vin acì din toate părţile şi ne cotropesc. *(Aplauze.)*

Aş rugà însă pe d-l Bibicescu de a nu merge prea departe cu asprimea legii care are să atingă nu numai pe acei cari beneficiază de acest lucru, ci pe acei cari se interpun şi cari, spre ruşinea noastră, fac o speculaţiune din calitatea lor de Români..

D-lor, Introduceţi nulităţi orcât de multe, însă nu mergeţi prea prea departe cu penalităţi de altă natură. Acì suntem intre noi, putem să ne mărturisim un lucru, că pedepsele prea aspre se aplică cu greu. Puneţi o sancţiune, dar nu mergeţi mai departe, căci pedeapsa prea severă nu se va aplicà.

Acum, nu ştiu dacă ar fi bine ca această sancţiune s'o întindem acum şi pentru proprietatea particulară, căci această lege nu este o lege de prohibiţiune, ci o lege privitoare numai la vânzarea bunuriler Statului.

D-l *T. Boldur-Lăţescu :* D-lor, cerusem cuvântul în eventualitatea că cinevà s'ar sculà să combată dispoziţiunea şi economia amendamentului propus de onor. d-l Bibicescu. Sunt fericit însă a constatà că nici o voce discordantă nu s'a ridicat în contra acestei dispoziţiuni, a cărei binefacere o recunoaştem cu toţii.

Guvernul chiar, care are şi el cuvântul său şi poate ultimul cuvânt, s'a pronunţat în .ensul amendamentului d-lui Bidicescu.

Acum, unde unii dintre noi nu ne unim cu onor. d-l Ministru

al Domeniilor, este în privioța penalității. D-sa a zis că nu trebue să fim prea severi, să nu împingem lucrurile la extremitate, căci dacă vom legiferà pedepse mari cari ar fi în disproporțiune cu culpa comisă, represiunea va fi nulă, căci pedeapsa nu se va aplicà. Așà este în principiu.

Onor. d-l Ministru al Domeniilor nu a enunțat numai un principiu, ci a spus un mare adevăr, că atunci când se edictează o pedeapsă disproporțională cu delictul comis, legiuitorul riscă de a vedeà represiunea anulată și delictul reproducându-se cu impunitate.

Dar așà este în ocaziunea de față?

Oare d-l Bibicescu, a cerut o pedeapsă disproporțională cu delictul când a cerut o amendă și o închisoare timporală și desbrăcarea de exercițiul drepturilor politice al aceluia care s'ar încercà să ne înstrăineze solul român? Eu cred că nu s'a cerut mult.

Ce fel! o pedeapsă care consistă într'o amendă și într'o închisoare de 6 luni maximum și cu pierderea drepturilor politice, este o pedeapsă mare? Eu cred că nu este mare această pedeapsă care se edictează în contra acelora cari s'ar încercà prin mijloace lăturalnice, meschine, frauduloase, să ne înstrăineze solul, căci destul de înstrăinat a fost până asum. *(Aplauze).*

Eu solicit pe onor. d-l Ministru al Domeniilor și în calitatea sa de membru al acestui Parlament, și mai presus de toate în calitatea sa de bun patriot și distins membru al societății române, să se unească cu noi, spre a da o soluțiune propunerii onor. nostru coleg și să binevoească a vedeà că pedeapsa propusă este în proporțiune cu delictul, pentrucă culpa este gravă și mai gravă decât toate cele ce s'au petrecut până acum în sânul nostru, cât și din punctul de vedere al efectelor dezastruoase ce asemenea încercări le-ar produce, dacă nu vom manifestà dorința de ale reprimà, deși cam târziu, dar în sfârșit de ale reprimà odată. *(Aplauze).*

D-lui *I. Codrescu :* D-lor, amendamentul propus de onor. d-l Bibicescu răspunde la toate necesitățile cari trebue să le avem în vedere la înstrăinarea a unei părți din bunurile Statului.

Și când vorbim de bunurile Statului, cată naturalmente să ne ocupăm de chiar esența transacțiunilor ce se fac pentru pământ; căci d-lor, articolul din Constituțiunea noastă în ceea ce privește cumpărarea de bunuri imobiliare, are o vedere cu desăvârșire conservatoare pentru această țară. Legiuitorul a voit ca pământul acestei țări

să nu fie înstrăinat în alte mâini decât în acele ale conaţionalilor, decât în mânile Românilor.

Iată ce ne preocupă acum. Puţin importă, dacă acel pământ va fi al Statului sau al particularilor, căci nimănui nu-i este permis ca printr'un subterfugiu să contravie la o măsură de conservaţiune naţională luată prin însuşi pactul nosttu fundamental.

Se vorbeşte, d-lor, că pedeapsa ar fi prea mare. Onor. d-l Lăţescu cred că a răspuns pe deplin la această observaţiune.

In cât priveşte pentru privaţiunea exerciţiului drepturilor politice, această pedeapsă are în sine cu totul un caracter românesc.

Şi ce trebue să zicem de acel fiu nenorocit al acestei ţări, care vine şi-şi întinde mâna spre a lovì în pactul nostru fundamental? Oare vom mai da vot acelui nenorocit să mai aibă drept a se amestecă în sfaturile ţării, acolo unde se hotărăşte despre cele mai scumpe principii ale existenţei ţării aceştia? *(Aplauze)*.

Eu, d-lor, nu pot decât să aplaud din inimă la acest amendament şi să profit de această ocaziune, unde şi Cameră şi Guvern sunt cu totul de acord, ca să admită o măsură atât de salutară. Sunt sigur că măsura aceasta va fi binecuvântată de ţara întreagă; ea va da o satisfacere simţului naţional înfrânt în toate zilele. *(Aplauze)*. Eu nu fac nici o dificultate dacă amendamentul are loc acì, or la alt articol; aceasta este o chestiune de coordonaţiune. Rămâne ca raportorul să-l coordoneze unde va vedeà că este mai nemerit.

Cu acest chip cred că se împacă şi cerinţa onor. Minister, şi cred că va face din această ocaziune o adevărată zi de sărbătoare pentru ţară. *(Aplauze)*.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Rog pe d-l Raportor să lase enumeraţiunea articolelor astfel cum este, pentrucă Art. 63 şi 64 se pot contopì într'un singur articol, şi Art. 64 să coprindă această dispoziţiune enunţată în amendamentul d-lui Bibicescu.

D-l *P. Grădişteanu:* D-lor, înţelegeţi că nu iau cuvântul spre a combate măsura propusă de onor. d-l Bibicescu, şi desigur că nimeni în acest Parlament nu se va găsì spre a combate o dispoziţiune menită a da rezultate atât de folositoare ţării aceştia, şi a pune naţionalitatea română la adăpost de orice încercări.

Voesc numai să vă fac atenţi şi pe d-voastră şi pe d-l Ministru, asupra efectelor practice ce va puteà aveà această dispoziţiune inscrisă în legea românească.

D-lor, Art. 7 din Constituţiune pe care-l vizează propunerea d-lui Bibicescu, ca o sancţiune dată dispoziţiunii acestui articol, care după ce în aliniatul al cincilea pune principiul că: «numai Românii sau naturalizaţii români pot dobândì imobile rurale în România», apoi în aliniatul ultim zice: «convenţiunile internaţionale câte există, rămân în vigoare cu toate clauzele şi termenile dintr'însele». Şi cetesc în convenţiunea care s'a adoptat ca tip, nu numai pentru Austro-Ungaria, dar care a devenit o convenţiune cu toate statele din Europa, căci în toate convenţiunile ce am încheiat, se zice că fiecare putere va beneficià de situaţiunea ţării celei mai favorizate. Cetesc în Art. 4, următoarele: «Românii în Austro-Ungaria, şi Austriacii şi Ungurii în România vor aveà reciproc dreptul de a dobândì şi posedà bunuri de orce natură....

D-l *Em. Porumbaru:* Cetiţi Art. 7 din Constituţiune.

D-l *P. Grădişteanu:* Art. 7 l-am cetit şi el zice că se respectă convenţiunile, şi convenţiunea zice că: «Austriacii şi Ungurii vor aveà dreptul de a dobândì orce proprietate în România». *(Intreruperi).*

Eu, d-lor, ce se va face ulteriormente, nu ştiu, vom vedeà. Până atunci însă, dacă textele sunt astfel nu văd ce deosebire poate fi între proprietăţile Statului şi ale particularilor. O asemenea deosebire nu există scrisă nicăiri şi când convenţiunea vorbeşte de bunuri de orce natură, este evident că se rapoartă tot atât la bunurile Statului, cât şi la ale particularilor.

D-l *Em. Porumbaru:* S'au exceptat imobilele rurale prin actul adiţional.

D-l *P. Grădişteanu:* Prinurmare temerea temerea mea este ca nu cumvà la adăpostul acestei convenţiuni recunoscute prin aliniatul final al Art. 7 din Constituţiune, să nu vină mulţime de supuşi austro-ungari să cumpere şi dânşii pe numele lor din aceste bunuri. Aş voì prinurmare să am desluşirea aceasta, că odată votat amendamentul d-lui Bibicescu, nu numai străinii ce sunt în ţara românească, dar nici chiar supuşii austro-ungari nu vor aveà dreptul să vie să cumpere de aceste bunuri.

D-l *Ministru de Interne:* Chestiunii sulevate de d-l Grădişteanu va răspunde onor. d-l Câmpineanu, Ministrul Domeniilor; eu am cerut cuvântul a zice două vorbe asupra amendamentului adus de onor. d-l Bibicescu.

Amendamentul acesta, d-lor, conţine o dispoziţiune pe care,

cum văd, d-voastră aţi aprobat-o şi a aprobat-o chiar banca ministerială; nu este nimic de zis în contra ideii principiului care a inspirat pe d-l Bibicescu a aduce o asemenea amendare legii. Insă îmi permit a face oarecari mici observaţiuni în ceea ce priveşte mai cu seamă proporţionalitatea pedepsei şi însemnătatea ei faţă cu delictul de care este vorba...

Mai întâiu, mi se pare că autorul amendamentului nu cere pedepsirea şi a acelora cari au isbutit a luà, a împrumutà numele Românilor ca să achieseze...

O voce: Nu este aşà.

D-l *Ministru de Interne:* Dacă nu este aşà n'am nimic de zis; dar mi s'a părut la început că tocmai cel care trebuià pedepsit, rămâneà nepedepsit, adică străinul care în conştiinţă e convins că n'are dreptul să dobândească asemenea proprietăţi şi prin mijloace de corupţiune ar împrumutà numele unui român, acela să fie pedepsit dimpreună cu complicile său.

D-l *P. Grădişteanu:* Tribunalul va aprecià.

D-l *Ministru de Interne:* Când d-v. ziceţi: *va fi pedepsit*, şi nu determinaţi pedeapsa, tribunalul de sigur va aplicà astfel.

Al doilea, în ceea ce priveşte interdicţiunea drepturilor politice, închipuiţi-vă că nu oameni din oraş, cari presupun că au oarecare cultură mai întinsă decât populaţiunile rurale, dar un ţăran sau mai mulţi ar fi amăgiţi de un străin, care n'are drepturi politice şi-ar împrumutà numele lor ca să câştige un asemenea lot de pământ, credeţi d-voastră că dacă el, Românul, şi-a luat pedeapsa prevăzută prin amendamentul d-lui d-lui Bibicescu, ar trebuì şi ar fi just ca interdicţiunea să fie pronunţată pe toată viaţa sa?

Apoi, bine e să desnaţionalizăm, ca să zic aşà, pe Românii aceia cari au căzut victima unei manopere?

Inţeleg interdicţiunea să se pronunţe, dar pe timp mărginit; să se dea pe doi, pe trei ani, spre a-i învăţà minte. Scopul pedepsei, mai cu seamă în cazul acesta, e a face educaţiunea oamenilor, iar nu a-i omorî politiceşte pentru totdeauna. *(Intreruperi.)*

Cazul de recidivă îl prevede codul penal, dar chiar fără recidivă putem, pe lângă amendă şi închisoare, să introducem şi interdicţiunea, însă pe timp mărginit, şi să lăsăm la aprecierea tribunalelor ca să dea maximum şi minimum pedepsei, iar nu să lăsăm această pedeapsă aşà întreagă, pentrucă atunci legea ar fi o lege nu

numai draconiană, dar chiar nepolitică. Dacă d-l Bibicescu consimte la această modificare, atunci noi admitem amendamentul d-sale.

D-l *I. Bibicescu:* Consimt.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Am luat cuvântul spre a-i răspunde d-lui Grădişteanu, deşi mai înainte de toate fie-mi permis aci a justifică, a expică puţin cuvintele mele de adineaori. Nici d-l Bibicescu, când a venit cu acest amendament, n'a avut în vedere pe străini în regulă generală nici eu; pentrucă ţara aceasta nu a persecutat niciodată vreun străin. Această declaraţiune e bine să o facem şi să o repetem ori de câte ori s'ar puteà, spre a combate orce idee s'ar aduce că noi gonim, că noi persecutăm pe străini. Aceasta nu e exact. Noi toate măsurile cari le-am luat fie de poliţie, fie legislative, fie constituţionale, le-am luat într'atât ca să punem naţionalitatea noastră la adăpostul străinilor desnaturaţi, cari ar voì să ne facă rău.

Aşà dar calificativul de străin periculos, fie el supus austro-ungar, fie el francez ori englez, n'a intrat în spiritul nimănui în această Adunare.

Onor. d-l Grădişteanu vorbià de convenţiunea austro-ungară. D-sa îmi făcuse onoarea de a mă întreţine mai înainte asupra acestei idei, şi eu i-am spus că n'ar fi bine să introducem această idee in lege.

Nu ştiam pentruce la început, dar instinctul mi-a zis că nu e bine, şi acum pe când vorbià d-l Grădişteanu, am cugetat mai mult şi am văzut că e bine să nu se ridice această îndoeală în Parlamentul român, pe cât timp nimeni nu e în îndoeală. Să nu crează d-l Grădişteanu că eu fac vr'o insinuare, căci sunt gata să declar că simţul patriotic e în d-sa nemărginit de mare; sunt convins despre aceasta. Nu e bine însă, în mod incidenţal, să atingem astfel de chestiune; nu e bine ca în Parlamentul român să se producă bănueli acolo unde nu sunt şi nu pot fi, şi rog pe onor. d-l Grădişteanu şi pe toată Camera să fie mai circumspectă în asemenea materii.

Articolul 7 din convenţiune este atât de clar, încât după o singură cetire a acestui articol, nu mai poate rămâne vre-o nedomirire în mintea nimănui.

D-l *E. Porumbaru:* D-lor deputaţi, comitetul delegaţilor asupra amendamentului prezintat de d-l Bibicescu s'a pronunţat şi-l admite cu modificarea părţii finale a amendamentului, care zice că: «acţiunea pentru anularea vânzării se va pnteà face de particulari».

Nouă ni se pare că aceasta e o inovaţiune ce se aduce în codicele nostru.

D-l *Th. Lăţescu :* Nu e o inovaţiune.

D-l *Em. Porumbaru :* Aceasta e opiniunea d-voastră, permiteţi-mi însă a vă spune şi opiniunea noastră, a comitetului delegaţilor. Nouă ni se pare că prin aceasta se aduce o inovaţiune în tot dreptul civil ; căci azi nu e permis aici unui particular, care n'are interes într'o vânzare, să vie să ceară nulitatea acelei vânzări petrecută între alte două persoane. Noi am modificat amendamentul astfel.

Vânzarea va fi nulă şi acţiunea pentru anularea acestei vânzări se poate intentà atât de Stat cât şi de ministerul public din oficiu. *(Intreruperi).* Ministerul public reprezintă interesele societăţii. Acţiunile populare cum existau la Romani, nu mai există la noi. In cât priveşte denunţarea faptului care atrage după sine o pedeapsă, aceasta fiecare particular poate să o facă, dar acţiune civilă pentru anularea vânzării nu poate să intenteze decât Statul sau ministerul public din oficiu.

Tot la acest amendament s'a mai introdus o modificare care are de obiect ideea d-lui Ministru de Interne, adica că interzicerea drepturilor politice să fie pe timp mărginit.

Iată cum s'a redactat acest amendament:

«Oricine îşi va împrumutà numele spre a cumpărà imobile rurale pentru pensiune ce n'au drept după lege, va fi pedepsit cu amendă de 5.000 — 10.000 lei şi cu închisoare corecţională dela 2 — 6 luni».

«Interdicţiunea drepturilor politice dela 2 — 5 ani va fi de drept aplicată acestor delicvenţi».

«Străinul, care ar cumpărà proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedeapsa din aliniatul 1».

«Vânzarea va fi nulă. Acţiunea pentru anularea ei se va intentà de Stat, de particulari, cât şi de procuror din oficiu».

D-l *Ministru al Domeniilor :* Să fie bine înţeles că Art. 64 se va contopì cu Art. 63 şi amendamentul d-lui Bibicescu va formà art. 64.

Voci : Aşà.

Se pune la vot amendamentul d-lui Bibicescu modificat de comitet, şi se primeşte.

Art. 69 din legea actuala se mănţine, înlocuindu-se cuvintele

de la finele aliniatului al doilea, acolo unde interesele economice ale moşiei ar permite, prin cuvintele: «evaluându-se prin expertiză valoarea pământului».

Articolele 70 şi 74 se adoptă fără discuţiune.

Se ceteşte Art. 90.

D-l *T. B. Lăţescu :* D-le Preşedinte, eu voiam să iau cuvântul pentru a expune ideile ce am în această privinţă la finele legii ; dar, fiindcă aci se vorbeşte despre aplicarea legii de faţă cred că ar aveà loc admiterea celor ce voiu aveà onoare a vă supune.

D-lor, cred că ar fi o chestiune de dreptate şi o chestiune de bunul efect al acestei legi, dacă noi am întinde dispoziţiunile legii şi pentru vânzările cari actualmente s'ar efectuà; pentrucă ar fi nedrept ca o serie de locuitori, de buni cetăţeni ai acesrei ţări, să fie favorizaţi prin o lege numai pentru raţiunea că a cerut cumpărarea moşiei cu 2 – 3 luni mai în urmă şi să fie asupriţi cei cari s'au grăbit de au cumpărat mai din înainte.

Deaceea eu aş cere dela d-voastră să primiţi ca vânzările, cari se află în curs de a se face, să beneficieze de dispoziţiile acestei legi.

D-l *S. Guriţă :* Dar sunt vânzări şi făcute.

D-l *T. B. Lăţescu :* Dacă d-voastră veţi da o aplicaţiune mai largă ideilor mele, nu cred că voiu fi eu acela care să mă opun; dar eu nu îndrăsnesc a întinde exigenţele mele până a vă zice că vânzările de moşii dejà efectuate să fie şi ele puse în această condiţiune.

D-l *Ministru al Domeniilor :* D-lor, profit de ocaziunea aceasta ca să vă declar că am scăpat din vedere o intervenţiune a oraşului Iaşi, şi cred că se poate scuzà aceasta, fiindcă şi biuroul a scăpat-o din vedere.

D-lor, pecând această lege erà supusă desbaterilor d-voastră, a venit o comunicare a comunei Iaşi, şi către Cameră şi către mine, prin care se cereà a se aplicà şi comunei Iaşi beneficiul acestei legi, când va răscumpărà embaticurile aşezate pe moşiile Statului. Atunci m'am consultat cu mai mulţi din d-nii deputaţi de Iaşi, şi mi-au zis că, într'o lege a vânzării bunurilor, într'o lege explicativă, nu are loc să se reguleze şi proprietăţile comunei, fiindcă proprietăţile Iaşului sunt ale comunei iar nu ale Statului, şi nu are decât să se aplice regulele speciale proprietarilor de altă natură. Deaceea vă întreb, dacă voiţi cu această ocaziune să intraţi în desbaterea cererii acesteia?

O voce : Nu vă amestecaţi.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Mi se zice să nu mă amestec eu, dar este de datoria mea aceasta; căci, cum voiţi d-voastră să trec sub tăcere o intervenţiune emanată dela această Cameră?

Voci: Veniţi cu un proiect de lege.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-voastră ziceţi să viu cu un proiect de lege; eu pot venì cu un proiect de lege, dar am crezut de datoria mea a vă pune în vedere aceasta.

Acum viu la observaţiunile d-lui Lăţescu şi zic, că în adevă. o explicaţiune dacă nu un articol, este util a se face acì, căci termenul pentru aplicarea legii nu-l văd pus, şi fiindcă nu-l văd pus, se înţelege că termenul este promulgarea prin *Monitor.*

Este evident, d-lor, că dacă vom aplicà principiile legii, oricine n'are o vânzare perfectă până astăzi beneficiază de dispoziţiunile legii noi. Aceasta este ideea legiuitorului, şi astfel o înţeleg eu. Dacă insă d-voastră credeţi că este trebuinţă de a se pune în lege această explicare, formulaţi un amendament şi eu îl voiu primì...

D-l *T. B. Lăţescu:* In urma declaraţiunilor d-voastră nu mai este nevoie de un amendament, fiindcă ele au putere interpretativă.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Vânzarea care nu este perfectă până in minutul promulgării legii acesteia, se regulează totdeauna după dispoziţiunile noii legi.

D-l *I. Negruzi:* D-lor, d-voastră vă aduceţi aminte că in sesiunea trecută s'a votat a se da comunei Iaşi 10 milioane lei, cari s'au compensat cu câtevà moşii de ale Statului ce i s'au dat şi cari au pe ele embaticuri.

Acum, dacă comuna cere dela d-v. ca să puneţi în lege dispoziţiunea că şi embaticurile acelea să se reguleze conform acestei legi, n'o cere decât ca o înlesnire şi nu cred că ar mai fi nevoie să vie d-l Ministru al Domeniilor cu o lege specială.

D-l *N. Istrati:* Eu cred că această chestiune trebue lăsată la urmă, când vom venì la dispoziţiunile tranzitorii, fiindcă acolo este locul. *(Intreruperi).*

D-l *Ministru de Interne:* D-l Ministru al Domeniilor şi-a reservat dreptul de a aduce un proiect de lege în această privinţă.

Voci: La vot.

Se pune la vot Art. 90 şi se primeşte.

Art. 2 şi 3 se adoptă fără discuţiune.

Se ceteşte Art. 4.

D-l *Ministru de Interne:* Aş rugà pe d-l Raportor ca cu con-

simţimântul Camerei, orunde în această lege se va vorbì de ministerul respectiv, să nu se pue toată titulatura: Ministerul Agriculturii, Comerţului, Industriei şi Domeniilor, ci să se zică numai: Ministetul Domeniilor. Când va fi vorba de o lege relativă la comerţ, se va zice: al Comerţului şi aşà mai încolo, căci nu cred că trebue ca cu ocaziunea unei specialităţi, să se pue toate titlurile.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, nu am luat cuvântul ca să-mi apăr multiplicitatea titlurilor, căci şi d-sale i s'ar puteà zice: Ministru de Interne, al Penitenciarelor, al Telegrafelor şi Poştelor, etc., *(Ilaritate)*; dar spre a cere suprimarea acestui articol, pentrucă acele rectificări se pot face în lege fără a mai fi ordonate de un articol special.

Voci: La vot.

Se pune la vot Art. 4 şi se adoptă.

Se ceteşte Art. 5.

D-l *T. Boldur-Lăţescu:* D-lor, cred că acest articol este de prisos, ministrul are nu numai dreptul dar şi datoria ca să facă un regulament pentru aplicarea unei legi, prinurmare ce mai însemnează această facultate pe care d-voastră periodic o daţi la finitul fiecării legi, că ministrul are dreptul de a face un regulament special de aplicarea legii. Eu solicit dela d-voastră să ştergeţi acest articol ca unul ce nu-şi are locul, căci repet, ministrul după Constituţiune are dreptul şi chiar datoria să facă regulamentul de aplicare a unei legi.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Nu cred, d-lor, că este inutil de a se pune acest articol, şi in loc de a-l consideră ca o superfectaţiune, el este o garanţie.

Nu este bine ca o lege să fie aplicată de fiecare ministru, după cum inteligenţa sa i-ar spune, ci este bine să fie o unitate în aplicarea unei legi, unitate întemeiată nu pe persoana unui ministru. Şi chiar dacă ar fi o superfectaţiunea faţă cu Constituţiunea, rog pe onor. d-l Lăţescu să nu mai stăruească în suprimarea acestui articol.

D-l *P. Grădişteanu:* Cum? Dacă se face un regulament nu se mai poate modifică?

D-l *Ministru al Domeniilor:* Se poate, dar alta este modificarea care se face trecând prin atâtea filieri, prin atâtea lumini, prin desbaterea consiliului întreg, iar nu numai cu cugetările unui singur Ministru, ci a tuturor împreună, şi alta este când un ministru face

modificarea numai după placul său, căci atunci poate să-şi modifice opiniunea orcând.

Se pune la vot Art. 5, şi se primeşte.

D-l *Vicepreşedinte* : D-l Ministru aderă la toate amendamentele cari s'au introdus în această lege?

D-l *Ministru al Domeniilor* : Ader.

Se pune la vot proiectul de lege în total, şi rezultatul scrutinului este :

Votanţi	55
Abţinuţi	6
Majoritate reglementară	37
Bile albe	50
Bile negre . .	5

D-l *Vicepreşedinte* : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

SENATUL.

Şedinţa din 6 Martie 1884.

D-l *Preşedinte* : D-lor, la ordinea zilei avem raportul comitetului delegaţilor, relativ la proiectul de lege pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului.

D. Christopolu, Raportor, să binevoească a venì la tribună şi a a da cetire proiectului de lege cum s'a modificat de comitet, fiindcă raportul s'a cetit dejà ieri.

D-l *Christopolu, Raportor,* dă cetire următorului proiect de lege:

LEGE

Pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului şi pentru răscumpărarea embaticurilor din 12 Aprilie 1881.

Cum s'a modificat de comitetul delegaţilor al Senatului.

Art. I. Articolele 4, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 45, 47, 50, 63, 64, 69, 70, 74 şi 90 se modifică în modul următor:

Art. IV. Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi:

I. Moşiile, a căror arendă după contractele lucrătoare, la epoca scoaterii în vânzare, nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii

şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare, afară numai când unul sau mai multe pâlcuri de pădure, deşi *detaşate, vor fi destul de apropiate pentru a puteà fi priveghiate cu înlesnire.* In acest cas pământul aflat între pâlcuri va fi considerat ca făcând parte din pădure.

Pentru moşiile, cari la epoca scoaterii în vânzare, s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period.

Moşiile, cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare, se pot vinde asemenea, rezervându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drumuri necesară pentru conservarea şi exploatarea pădurii.

Atât acest perimetru cât şi drumul necesar se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moşiei.

II. Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, orcare ar fi arenda moşiei, din care fac parte sau cu care se vând.

III. Se pot vinde, însă numai în loturi mici, locuitorilor români cultivatori de pământ, *învăţătorilor şi servitorilor bisericilor rurale*, părţi din moşiile Statului *cari au o întindere dela două mii ectare în sus*, afară de cele rezervate pentru cultura specială, sau ferme model, orcare ar fi arenda acelor moşii.

Art. XIV. Atât pentru moşiile prevăzute la Art. 23, cât şi pentru cele arătate la Art. 4, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşiei înmulţită cu 20, întrucât priveşte valoarea totală; pe acele limite însă, preţul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaş lot, se va trage la sorţi.

Art. XIX. Moşiile Statului se pot vinde conform legii de faţă locuitorilor români cultivatori de pământ, *învăţătorilor şi servitorilor bisericilor rurale,* în loturi de câte 5 ectare cel mult.

Locuitorii români cultivatori de pământ, *învăţătorii şi servitorii bisreicilor rurale,* nu vor puteà cumpărà mai mult de două loturi fiecare.

Loturile puse în vânzare pot coprinde întreaga moşie sau numai o parte dintr'însa, dacă restul care rămâne Statului se poate exploatà în condiţiuni avantajoase.

Art. XX. Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Do-

meniilor Statului va desemnà treptat moşiile asupra cărora urmează a se face studii pentru a fi scoase în vânzare, va examinà planurile şi documentele şi va culege prin agenţii săi toate informaţiunile necesare despre starea şi condiţiunile economice ale moşiilor destinate a fi scoase în vânzare.

Art. XXI. Pe lângă îndeplinirea lucrărilor prevăzute prin Art. 20, nu se va puteà scoate în vânzare o moşie a Statului în corpuri întregi sau în loturi, fără a se luà avizul prealabil al comisiunii permanente.

Art. XXII. După ce se va măsurà şi împărţì moşia în loturi pe plan, prin inginerii Statului sau angajaţi cu contract, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, luând avizul comisiunii permanente, va fixà preţul loturilor după categoria pământului, luând de normă arenda anuală a periodului curent înmulţită cu 20, plus valoarea pădurii de va fi.

Pentru vii şi alte sădiri de pomi arenda anuală va fi calculată după o expertiză prealabilă.

Clădirile şi orce alte construcţiuni aflate pe moşiile puse în vânzare, se vor vinde separat; iar preţul lor se va fixà asemenea după expertizele ce se vor face.

Morile şi iazurile (eleşteele), cari produc un venit, rămâne proprietatea Statului, când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, în care cas valoarea se va fixà prin expertize speciale.

In cas când cătunele sau comunele nu vor voi a cumpărà iazurile (eleşteele), sătenii nu vor puteà fi opriţi de a-şi adăpà vitele, cu îndatorirea însă de a întreţine iezeturile, fără a aveà prin aceasta dreptul la pescuit.

Art. XXIII. Planul moşiei sau al părţii de moşie împărţită în loturi se va pune în vederea locuitorilor prin o comisiune anume însărcinată cu aceasta de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Această comisiune va luà declaraţiune înscrisă, legalizată de primărie din partea fiecărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voesc să cumpere, obligându-se a plătì preţul fixat şi a se supune la toate dispoziţiunile prevăzute de lege.

In cas de vor fi mai mulţi amatori pentru acelaş lot, comisiunea, în prezenţa celor interesaţi şi a primarului va face tragerea la sorţi şi va înscrie lotul pe numele celui care a eşit în urmă.

O copie după planul moşiei împărţită în loturi se va lăsà în păstrarea primăriei locale; în această copie de plan se va indicà numele fiecărui locuitor, cu arătarea lotului ce i s'a vândut.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moşie se vor preferì:

1. *Locuitorii cari nu au pământ;*

2. *Aceia ce au mai puţin de 5 ectare.*

Art. XXIV. Pentru toate lucrările efectuate de comisiune în localitate se va dresà proces verbal, semnat şi de primar.

Acest proces verbal împreună cu declaraţiunile cumpărătorilor, se vor supune la aprobarea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Loturile nu vor puteà fi vândute decât în ordinea numerică ce se va stabili.

Ministerul, luând avizul comisiunii permanente, va confirmà vânzarea loturilor şi va liberà titlul provizoriu pe numele fiecărui cumpărător.

Confirmarea vânzării nu se va puteà face înainte de depunerea zecimii. Dacă depunerea nu se va efectuà, se va puteà vinde imediat altora, conform dispoziţiunii legii de faţă.

După confirmare, Ministerul va pune în posesiune pe cumpărători, aplicând pe faţa pământului loturile coprinse în plan.

Secţiunea V.

Despre vânzarea de loturi mari şi de bunuri mici.

Art. XXV. Păzindu-se formele stabilite în această lege pentru vânzarea de bunuri cu licitaţiune publică, se vor mai puteà vinde din moşiile Statului loturi de 25, 50 şi 100 până la 150 ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii, păzindu-se formele prescrsie în secţiunea III din această lege.

Preţuirea acestor loturi se va face tot după modul prescris la Art. 14.

Art. XXVII. Dispoziţiunile Art. 11 şi 12 se aplică la vânzările bunurilor mici şi la vânzările în loturi mari.

Art. XLV. Pentru bunurile mari vândute în corpuri întregi sau în loturi mari, cumpărătorii sunt datori, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul Oficial* să răspundă pe contul Cassei de Depuneri, la cassieriile generale de judeţe sau la

Cassa de Depuneri în Bucureşti, a patra parte din preţul vânzării; iar celelalte trei pătrimi se vor plătì la aceleaşi casse în termenul de 24 ani cu dobândă de 6 la sută, şi amortisment după tabel, pe fiecare an, în rate trimestriale, plătibile la începutul fiecărui trimestru.

Cumpărătorii de loturi mici vor plătì la început o zecime din preţul vânzării.

Aceşti 24 de ani încep să curgă dela împlinirea anului în care s'a efectuat vânzarea.

Art. XLVII. Cumpărătorii de bunuri mici, prevăzute la Art. 6 din această lege, sunt datori să răspundă la cassieriele generale de judeţe pe contul Cassei de Depuneri, sau direct la această cassă în Bucureşti, preţul întreg, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul oficial.*

Art. L. Pentru orce întârziere de plată la termenile statornicite, se plăteşte dobândă de 8 la sută; această dobândă este datorită chiar şi pentru taxele cerute de legea timbrului, fără judecată şi somaţiune.

Art. LXIII. Nimeni nu poate concurà în numele altuia decât in puterea unei procuri legalizată de tribunal sau de comună în cât se atinge de locuitorii dela ţară, care procură se va prezintà înainte de a se începe strigările şi se va alăturà la lucrările adjudecaţiunii, când ea va rămâneà asupra celui care a dat procura.

Orcine, în urma adjudecaţiunii, va declarà că a concurat în numele altuia, fără să prezinte vre-o procură, dacă până în termen de 15 zile nu va aduce o procură în regulă din partea acelui ce l-a împuternicit, va pierde garanţia işi bunul se va pune din nou în vânzare.

Art. LXIV. Oricine îşi va împrumutà numele, spre a cumpărà imobile rurale pentru persoane ce n'au drept dupe lege, va fi pedepsit cu amendă de 5.000—10.000 lei şi cu închisoare corecţională dela 2—6 luni.

Interdicţiunea drepturilor politice dela 2—5 ani va fi de drept aplicată acestor delicvenţi.

Străinul, care ar cumpărà proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedeapsa din aliniatul I.

Vânzarea va fi nulă. Acţiunea pentru anularea ei se va intentà de Stat, de particulari, cât şi de procuror din oficiu.

Art. LXIX. Comunele urbane şi rurale aflătoare pe moşiile Sta-

tului sau pe acele ale diferitelor stabilimente publice, fără distincţiune, pot cere răscumpărarea terenurilor cari formează vetrele lor după diferitele legi sau acte de delimitare, prin cari sunt definitiv regulate.

Viile aflate pe moşiile Statului, şi asupra cărora cultivatorii lor n'au nici un drept din cele prevăzute mai sus, pot fi vândute locuitorilor cari le cultivă, evaluându-se prin expertiză valoarea pământului.

Art. LXX.. Preţul răscumpărării va fi darea originară a embaticului sau otaştinţei înmulţită cu 20, iar pentru vii înmulţită cu 15.

Dacă darea consistă în producte sau diferite alte materiale, acestea se vor preţui în bani după preţul mediu al celor din urmă trei ani, şi acest preţ se va luà de bază pentru calculul preţului răscumpărării, după distincţiunile de mai sus.

In nici un cas preţul răscumpărării viilor nu va puteà covârşì valoarea nudei proprietăţi a solului.

Preţuirea se va face de comitetul permanent şi un delegat al Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Pentru vii sădite în urma promulgării codului civil, preţul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu *media dărilor pe 5 ani din urmă înmulţită cu 10.*

Art. LXXIV. Preţul răscumpărării se va răspunde în termen de o lună dela confirmarea de către Consiliul de Miniştri.

Pentru vii, acest preţ se va răspunde în termen de 5 ani dela aceeaş epocă, în rate trimestriale şi la începutul fiecărui trimestru.

Art. XC. Dispoziţiunile legii de faţă se vor aplicà şi în partea României de peste Dunăre pentru bunurile enumerete la Art. 6. Ele nu ating legea promulgată la 26 Iunie 1868, în privinţa liberării fără despăgubire a locurilor cu embaric pe proprietăţile Statului, în raionul comunei Iaşi, locuitorilor români.

Art. II. Când locuitorii, cari au cumpărat loturi conform dispoziţiunilor acestei legi, sunt în număr de cel puţin 100 şi când ei nu sunt în apropierea unei comune în care să fie şcoală şi biserică, li se va delimità fără plată câte 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a bisericii, şi 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a şcoalei.

Aceeaş întindere de pământ se va acordà pretutindeni şcoalelor cari nu au până astăzi.

Art. III. Cheltuelile făcute pentru măsurătoare, împărţire şi vânzarea pământului, se vor plătì de fiecare cumpărător, socotindu-se câte 3 lei de ectar. Această plată o vor achità în curs de 3 ani,

câte un leu de ectar in fiecare an. Ea se va percepe odată cu plata anuală a pământului şi se va vărsà la Cassa de Depuneri.

Pentru întâmpinarea cheltuelilor lucrărilor de delimitare, se autoriză Cassa de Depuneri să facă Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, avansuri în cont curent până la concurenţa sumelor trebuincioase.

Aceste avansuri, împreună cu dobânzile cuvenite, se vor restituì Cassei de Depuneri din banii ce se vor încassà de la cumpărători, conform Art. 3 din această lege, şi în cas de neajungere din preţul vânzării.

Art. IV. Se vor înlocuì pretutindeni în textul legii cuvintele: *administraţiunea domeniilor Statului,* cu *Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor,* precum şi cuvântul de *cincime* cu acela de *zecime.*

Art. V. Un regulament special va determinà modul de aplicare al dispoziţiilor legii de faţă.

Raportor, *V. Christopolu.*

D-l *Preşedinte, Dimitrie Ghica:* Discuţiunea generală este deschisă.

Necerând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în consideraţie şi se primeşte.

Se dă cetire Art. 1 şi Art. 4, cum s'au redactat de comitetul Senatului.

D-l *Preşedinte, Dimitrie Ghica:* Avem un amendament la Art. 4, propus de d-l dr. Severin.

D-l *Raportor Christopolu,* ceteşte amendamentul care adaogă cuvintele *mari* şi *licitaţie publică*:

Art. IV. Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi *mari cu licitaţie publică.*

D-l *dr. Severin:* D-lor senatori, se vorbeşte în toată legea modificată, de *loturi,* şi se pomeneşte adeseaori de *loturi mici*; este bine însă să fie legea clară şi precisă. In cazul de faţă, când moşiile Statului dau un venit mai mic de 20.000 lei, acele moşii nu se pot vinde în loturi mici, ci se vând sau în întregul lor, sau în în loturi; dar ce fel de loturi? In *loturi mari.*

Ca să nu se facă o confuziune, vă rog să primiţi amendamentul ca să se adaoge cuvintele *în loturi mari* şi *prin licitaţie.*

D-l *Câmpineanu, Ministrul Domeniilor:* Dacă-mi daţi voe, fără a interveni în desbatere, să vă fac o mică relaţiune despre starea le-

gislaţiunii actuale şi să vedeţi unde tinde amendamentul d-lui Severin.

După legea, sub imperiul căreia ne aflăm, vânzarea bunurilor se face în condiţiunile următoare: mai întâiu este această rezervă, că nu se vând decât moşiile sub 20.000 lei arendă; aceasta regulă este generală. Pe urmă, vânzările se fac în trei condiţiuni diferite: se vinde 1-iu în corpuri întregi, 2-lea în loturi mari, 3-lea în loturi mici.

Pentru vânzarea în *corpuri întregi,* nu este nevoie de desvoltare; se vinde moşia cum se află. In *loturi mari,* este prevăzut în Art. 25 al legii din 1882, ca păzindu-se formele stabilite în această lege pentru vânzare de bunuri cu licitaţiune publică, se vând din moşiile Statului loturi de 25, 50 şi 100 până la 150 ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii; şi în fine în *loturi mici* de câte 4, 6 şi 8 ectare, conform Art. 19, cu condiţiune însă ca loturile ce se vând să coprinză întreaga moşie.

Acum, d-lor, când ne-am prezintat cerând dela Cameră modificarea legii actuale, ne-am ocupat mai mult de vinderea în loturi mici, şi acest proiect s'a votat de Cameră în forma care vi s'a prezintat d-voastră.

Când însă discuţiunea asupra acestei legi a venit în secţiunile Senatului, Senatul vine şi zice: se va urmà ca şi până acuma pentru vinderea în corpuri întegi, sau în loturi mari, însă pentru vinderea în loturi mici, nu se vor puteà vinde decât acele moşii sau din acele moşii, cari au o întindere mai mare de două mii ectare sau patru mii de pogoane.

Această idee a secţiunilor Senatului s'a formulat într'o dispoziţiune scrisă care o s'o vedeţi la vale.

Astfel fiind, dacă mi-am dat bine seama de amendamentul d-lui Severin, d-sa vine şi zice: «dacă nu veţi face acum distincţiunea care o propun, o să fie o nepotrivire intre acest aliniat şi aliniatul ultim care prevede că nu se vor puteà vinde în loturi mici decât acele moşii dela două mii de ectare în sus» şi deci, spre a puteà face să dispară această antinomie, să punem o dispoziţiune anume in care să zicem: «se vor vinde în corpuri întregi sau în loturi mari moşiile cu un venit până la 20 mii lei; însă în loturi mici, nu se vor puteà vinde decât moşiile cari au o întindere peste două mii ectare». Aceasta mi se pare că aţi voit d-voastră....

D-l *Dr. Severin:* Da, asta.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Am provocat această declaraţie a d-lui Severin spre a pune în evidenţă ideea d-sale, rezervându-mi dreptul de a luà cuvântul mai în urmă, dacă trebuinţa va cere.

D-l *N. Fleva:* D-lor senatori, pentru ca să putem discutà într'un mod raţional toate modificările pe cari le propune această lege, cred că este bine a ne da cont de principiile cari trebue s'o animeze.

Că legea trecută erà viţioasă, nu mai este de discutat; şi procedura care o cereà, precum şi diferite alte dispoziţiuni ale ei, au dovedit prin fapt că erà aproape inaplicabile. Putem s'o zicem aceasta fără să ne ofensăm ca legiuitori, căci numai din aplicare se pot vedeà greşelile unei legi, şi greşeli putem face ca legiuitori, cum putem face ca oameni.

Venim însă să îndreptăm această lege. Dar înainte de a discutà diferitele chestiuni la cari se referă legea aceasta, este bine să ne dăm conpt de principiile cari trebue să ne animeze. Cari trebue să fie acele principii?

Cu tot amorul ce am pentru populaţiunea rurală, nu şovăesc a crede că principiul este: «că Statul *vinde* moşiile şi că nu *împroprietăreşte* pe nimeni». *(Aprobări).*

Dupe mine cred că era *împroprietăririlor* s'a sfârşit în ţară la noi, atât cu legea din 1864, cât şi cu legea însurăţeilor! *(Aplauze).*

Astăzi, fiecare muncitor are dreptul să cumpere, însă numai să cumpere; iar nu să ceară să i se dea. *(Aprobări).*

Mai este un alt principiu care trebue să animeze această discuţiune, un principiu de economie naţională. Ţara noastră prezintă din nenorocire două desavantaje, ca ţară agricolă: întâiu, că nu are populaţiune suficientă în raport cu pământul; şi al doilea că chiar această populaţiune, in loc să fie până la oarecare punct repartizată este atât de aglomerată într'o parte, încât prezintă sărăcie din lipsă pământ cultivabil; şi în alte părţi este atât de risipită şi puţină în raport cu întinderea pământului încât nu sunt nici braţe destule nici mijloace spre a cultivà pământul şi a sporì avuţia ţării.

Cred că este bine ca, votând noi o asemenea lege prin care înstrăinăm bunurile Statului, să avem în vedere acest principiu de economie naţională, ca, fără să silim pe nimenea, şi făcând chiar sacrificii, să atragem populaţiunea cea aglomerată, spre a-i da pământ fertil pe acele vaste moşii ale Statului, pentru ca să înlesnim traiul

acelei populaţiuni rurale, pedeoparte; iar pedealta să ridicăm chiar valoarea pământului care astăzi nu aduce nici un venit Statului. Când avem ocaziunea să răspundem la un mare principiu de economie naţională, nu este oare bine să ne gândim la acest lucru şi să facem aşà încât peste 10 sau 15 ani să nu ni se mai prezinte din nou aceleaşi îngrijiri cari le semnalăm astăzi în acele localităţi.?

Astăzi, când avem pământ disponibil, când Statul are moşii vaste, eu cred că am aplicà un adevărat principiu de economie naţională şi de îngrijire chiar a averii publice, luând dispoziţiunile cari să facă ca populaţiunea noastră rurală să fie mai bine repartizată, ceea ce va aduce buna stare a locuitorilor, şi va aduce avantaje şi marii proprietăţi care este averea tuturor, şi pe care suntem datori să o îngrijim ca nu să dea această avere pe nimic, iar ceea ce rămâne să aibă o valoare mai mare.

Ei bine, eu, în aceste vederi aş îndrăsnì să zic că suntem dispuşi ca legislatori să mărim numărul loturilor mici, în loc de 5 ectare să facem a se da 7 sau 8; fiindcă orce aţi zice, agricultorul la noi nu eşte obişnuit încă, ca în alte părţi, să semene într'o parte trifoi, şi în altă parte alte semănături cari să se succeadă în o rotaţiune economică. Cinci ectare sunt prea puţin, după modul cum se face agricultura noastă, şi eu sunt dispus să măresc loturile şi să le fac cumpărătorilor şi avantaje de plată pe un termen mai lung, ca să nu simtă greutate acela care plăteşte; şi suntem dispuşi să primim ideea care am văzut-o manifestându-se prin amendament, ca aceste loturi să se dea din proprietăţile cele mari ale Statului, pentru ca să faciliteze populaţiunii rurale o bună stare de lucruri, şi în acelaş timp să pună în armonie şi principiul de economie generală, ca să nu fie lumea grămădită numai pe la unele locuri.

Iată, d-lor, pentru ce vă mărturisesc că sunt aplicat pentru această idee. Este adevărat că am auzit pe mulţi zicând: «dar cum voiţi ca muncitorul care are casa sa, care s'a învăţat cu rudele şi vecinii săi, să se ducă să se aşeze departe?» Dificultatea aceasta de a se stabilì în altă parte, de a-şi construì clădiri, nu există după mine; căci, acelora cari voi aveà amorul de a devenì proprietari în ţară, nu în străinătate, nu li se va păreà un lucru aşà de greu. Noi vedem, d-lor, că din alte ţări, din Germania spre exemplu, se duc oamenii în America, în Australia şi în alte părţi foarte depărtate pentru a-şi căutà mijloace de existenţă. Deaceea cred, că este bine

să învățăm pe țăranii români, să caute ca cu brațele lor viguroase, să cultive pământul orunde vor găsi, și să devie proprietari prin produsul muncii lor. Și eu, d-lor, aș fi gata să primesc un proiect prin care să dispună a se vinde proprietățile Statului în loturi mici; însă, să se vândă, nu să se dăruească. Și aceasta depinde, dacă d-v. veți hotărî ca aceste loturi mici să se vândă prin licitațiune. Dar am auzit, d-lor, mai cu seamă cu graba ce se pune de a se votà legea mai curând, că în unele localități se plătesc pe an 4 galbeni chirie de pogon, pe care mai târziu are să-l cumpere cu 12 galbeni! Apoi acesta este titlul care am da noi moșiilor Statului? Cred că ar fi o procedare rău cugetată, care ar face a se da averea Statului pe nimic, fără a aveà cel puțin scuza unei măsuri de economie națională; caci o asemenea măsură ar reclamà ca nu toată lumea să fie grămădită pe la unele locuri și pe la altele să stea câmpiile deșerte.

Deaceea, d-lor, fiindcă văd că în Art. 14 se prevede că loturile de pământ se plătesc îmulțindu-se arenda anuală cu douăzeci, cred că este bine, dacă vom primi acest principiu al concurenței, să admitem a se vinde în loturi mici toate moșiile Statului.

D-lor, în privința aceasta mai este și un alt inconvenient, deși în lege este facultativ. Sunt capitaluri mici de muncitori, cărora trebue să le dăm și lor un debușeu; sunt oameni cari voi să cumpere 50, 60 și 70 de ectare; ei bine, nu este avantajos și economic să dăm și acestor capitaluri un avânt, prin care s'ar mări averea Statului scăzându-se datoria publică? Nu vedeți, d-lor, că la orce mișcare de îmbunătățire a administrațiunii noastre ne lovim ca de un fel de stâncă de obiecțiunea că n'avem mijloace? Câte nevoi nu se simt în starea de progres și tranziție a societății noastre? Deaceea, d-lor, cred că și aceasta ar fi un motiv ca să restrângem vânzarea loturilor mici în moșiile cele mari ale Statului,dând toate mijloacele în privința plății, și să lăsăm celelalte moșii mai mici să se vânză și în loturi mari, pentru ca muncitorul, care are un mic capital, să nu se plângă că nu găsește pământ unde să-și pună capitalul său. Acum, d-lor, după cum am spus adineaori, în Art. 14 am văzut principiul că aceste loturi mici, în loc de licitațiune, să se vânză cu un preț fix, bazat pe un calcul al legiuitorului. Eu cred că, dacă n'am reformà Art. 14, nu numai că am aduce o pagubă bănească Statului, dar ar fi și o pagubă mai mare, o pagubă morală; căci, s'ar hrănì în sânul poporului român ideea că nu munca are dreptul a câștigà

proprietate, ci faptul că se găseşte cineva fără proprietate, şi că ar aveà drept a luà dela Stat proprietate! Când Statul va satisface toate cerinţele economice şi va deschide tuturor capitalelor mici mijlocul de a cumpărà proprietate, şi când fiecare va şti că tot ce câştigă este rodul muncii sale, atunci va vedeà fiecare că s'a pus o bază înţeleaptă la această lege, şi vom plântà în inima poporului nişte principii solide şi sănătoase, cari trebue să ne preocupe înainte de toate celelalte chestiuni. *(Aplauze).*

D-l *D. Pişca:* D-lor senatori, îmi este foarte greu ca să iau cuvântul în urma d-lui Fleva, care a susţinut cu atâta tărie toate amendamentele introduse de către onor. Senat. Dar voiu privì chestiunea cu aceleaşi mijloace de reflecţiune cu cari a privit-o şi d-sa.

Ce a făcut pe Guvern să vină cu modificarea legii existente?

Ţipetele din toate părţile ţării că, «dece nu ne vindeţi pământ», sau «dece nu introduceţi un fel de vânzare mult mai lesnicioase, căci cu legea actuală nu este posibil a deveni proprirtari».

Aceasta a fost ideea primordială pentru care s'a introdus modificări în lege. Şi în adevăr, d-lor, în legea existentă erau condiţiuni foarte grele şi prin cari erà imposibil ca ţăranii să poată să se apropie de asemenea vânzări. De o parte erau solidari, erau în indiviziune, şi de alta, preţul se fixà nu după arenda care o luà Statul dela arendaşi, ci după arenda care o plăteau ţăranii cari închiriau pogoane dela arendaşi. Şi se înţelege că arendaşul trebuià să-şi scoată nu numai arenda ce plătià, dar şi interesele capitalului de exploatare şi profitul său, şi să urce prinurmare preţul nnui pogon în mod enorm; de unde rezultă că preţul unui pogon plătibil Statului erà aşà de mare, încât nu-l puteau plătì locuitorii, şi vânzări de loturi nu se puteau realizà. Guvernul a venit dar cu modificări la lege, şi a zis: nu se va luà de acì înainte ca normă preţul care-l plătesc locuitorii către arendaşi, ci se va luà ca normă arenda care o plăteşte arendaşul către Stat. Văzând însă că sacrificiul ce face Statul este prea mare, înmulţindu-se preţul arenzii cu 15, deaceea s'a zis să se înmulţească preţul arenzii cu 20 de ani, şi cu dobândă de 5 la sută, pentrucă aceasta e mai echitabil şi dă satisfacere cerinţelor economice ale ţării şi intereselor Statului. Admiţând un asemenea principiu, atunci dispare ideea de a vinde din moşiile mari sau mici, arătându-se anume cum să fie; căci moşia mare care are preţ mare, acel preţ înmulţit cu 20 va aveà valoarea adevărată, caşi moşia mică, care având preţul

mic, acel preţ va fi adevărata valoare. Trebue însă ca prin măsura ce se va luà, să facem ca populaţia să fie mai potrivită în toate părţile: unde sunt întinderi de teren mai mari să fie şi populaţie mai mare. Deaceea s'a zis ca să se vânză loturi mici, însă să nu se vânză decât acolo unde moşiile au cel puţin 2 mii de ectare. Mi se pare că cu exclusivitatea aceasta nu vom face tocmai o afacere potrivită. Inţelegeam să se fi zis că se lasă la aprecierea Ministrului ca să vadă cari sunt acele moşii, cari să se vândă în loturi mici; însă să stabilim noi prin lege exclusivismul acesta, ca numaï din acele moşii să se vânză în loturi mici, aceasta nu mi se pare potrivit. Sunt moşii la o parte, cu totul izolate, şi, dacă locuitorii unui judeţ sunt condamnaţi să cumpere numai din acea moşie, atunci înţelegeţi că nu-şi are sensul legea, şi nu-şi atinge scopul. Dece să nu putem vinde şi acelor locuitori, cari sunt mai aproape? Şi când sunt moşii mai cu apropiere cari văzându-se, nu se aduce nici un prejudiţiu nici Statului nici locuitorilor, dece să nu aibă ei dreptul să le cumpere? Dacă sunt mai mulţi cumpărători, cari zic: D-le Ministru, binevoiţi a dispune să se vânză cutare moşie, suntem mai mulţi amatori, şi voim să cumpărăm şi noi; eu nu văd unde este lăsat interesul Statului ca să nu se aprobe aceasta. Cred dar că, dacă vom admite să se vânză şi din alte părţi, e mai bine, şi dacă nu vom zice că nu se poate vinde decât la moşia cutare cu mai mult de 2.000 ectare, nu mai sunt de acord cu banca ministerială.

Rămânând însă în lege exclusivitatea, că numai acolo să se vânză loturi mici unde este o moşie mai mare de 2.000 ectare, cred că nu facem bine Statului şi facem rău unora din locuitorii ţărani.

Deaceea cred că este bine să se modifice articolul unde se zice că: se vânză numai moşiile cari sunt de o întindere mai mare decât 2.000 ectare.

(D-l *Vicepreşedinte Colonel N. Bibescu, ocupă fotoliul preşidenţial).*

D-l *Ministru al Domeniilor, I. Câmpineanu:* D-lor, nu abuzez de dreptul de a vorbì în Corpurile Legiuitoare, şi deaceea, nu am luat cuvântul în discuţiunea generală, pentrucă, cum spuneam ieri, nu a fost o lege mai discutată în secţiunile Senatului decât aceasta, şi credeam, că orce aş spune eu în această privinţă, nu are să fie decât o pierdere de timp pentru noi. Dar, pentrucă onor. d-l Fleva a făcut oarecari declaraţiuni, ca preambul al votării acestei legi, să-mi

permiteţi şi mie a venì cu câtevà declaraţiuni, şi aceasta pentrucă din nenorocire, dela o vreme încoace se exploatează cu desăvârşire toate chestiunnile de asemenea natură.

D-lor, legea din 1881, erà rea; nu discut principiile legii, dar erà rea, pentrucă arătà la un număr nemărginit de persoane că au dreptul să cumpere pământ, şi obstacolele cari se puneau în vânzare erau atât de mari, încât paralizau cu desăvârşire acest drept, şi poate că aceasta este una din cauzele agitaţiunii care s'a făcut în această chestiune; şi deaceea vedem din practica de 2 — 3 ani de zile a acestei legi, că s'a vândut un număr de moşii foarte mic din cele 800 şi mai mult, cari aveau un venit anual până la 2.000 lei, şi din acest număr foarte mic, abià câtevà s'au vândut la săteni. In aparenţă s'au vândut mai multe, dar după confirmare, când erà să depună preţul, veniau şi ziceau: nu avem parale, nu am calculat bine cererea când am făcut-o şi acum nu avem cu ce plătì; ei atunci noi facem ceea ce trebuià să facă orce om prudent, în loc să mergem cu legea de urmărire, anulăm vânzarea după cererea sătenilor.

Vorbiam de agitaţiunile cari s'au făcut în această chestiune. Ei bine, este vremea să ne uităm împrejurul nostru, este vremea să vedem ce este drept şi ce nu este drept, şi să avem şi curajul opiniunii noastre. Nu-mi este teamă a afirmà, ba chiar este o datorie pentru mine a zice sus şi tare, că nimeni nu are drept câştigat la pământ; legea rurală a terminat această chestiune; aplicarea ei largă atât la început cât şi ulterior cu ocaziunea împroprietăririi însurăţeilor, a închis-o cu desăvârşire şi astfel s'a rezolvat această problemă ca multe altele.

De astăzi înainte avem un câmp de activitate larg, însă chestiunea proprietăţii este terminată cu desăvârşire şi toate seriile de legi cari vin şi zic, că Statul are să vândă în oarecari condiţiuni bunuri de ale lui, nici odată nu le face cu obligaţiunea de a le vinde la cutare sau cutare categorie de locuitori, după distincţiunea că sunt săteni sau târgoveţi, şi aceasta, pe temeiul, că unii au un drept şi ceilalţi nu l-au. Vânzările le fac în condiţiuni diferite şi pururea mai favorabile pentru săteni, pentrucă este un interes netăgăduit, ca pământul să fie pe cât se va puteà în mânile acelor ce-l cultivă direct.

D-lor, după cum vedeţi, legea votată de Cameră a suferit oarecari modificări în secţiunile Senatului. Senatul şi-a propus scopul de a privì şi a studià această lege în mai multe privinţe, în vederea

complexului intereselor cari există; şi dacă am înţeles bine, spiritul secţiunilor Senatului a fost ca să stabilească principiul acesta, că Statul vinde pământ, aşà încât să modifice pe cât se poate şi starea economică a ţării. Senatul s'a inspirat de această idee, şi eu, d-lor, nu aveam dreptul să opun un *non possumus* vederilor Senatului, pentrucă acì nu este o chestiune de Guvern care să privească responsabilitatea unui Ministru; aceasta este o chestiune mai mare, mai înaltă, căci priveşte în mare parte viitorul economic al acestei ţări. Şi deaceea din votarea acestei legi n'am făcut o chestiune ministerială. *(Aplauze)*. Deaceea, voiu fi gata să primesc orce critice, orce amendamente cari ne vor păreà întemeiate; şi numai atunci când se vor produce păreri de acelea cari să aducă o perturbaţie, vom venì să cerem înlăturarea lor.

Acum, d-lor, secţiunile Senatului vin şi zic: dacă voiţi vânzarea în loturi la săteni, şi din moşiile mari şi mici, fără distincţie, riscaţi ca chiar sătenii din partea dăşartă a ţării, unde este lipsă de braţe să vină în partea prea populată, şi astfel să ajungă, prin mijloace artificiale, ca acolo unde e suprabondenţă de braţe, să devie prisosul şi mai mare, şi unde este lipsă de braţe să se facă aceà lipsă mai mare. Atunci secţiunile Senatului au zis că este mai bine, pentru interesele economice ale ţării, că, cu cât sunt braţele mai bine repărţite, cu atât producţiunea este mai mare şi că este mai bine să punem în vânzare loturi din moşiile mari, cari sunt obişnuit în partea nepopulată a ţării; pentrucă atunci are să se transporte în această localitate o parte de locuitori din părţile înţesite de populaţiuni; astfel producţiunea agricolă a ţării are să sporească.

Iată o idee. Mai erà şi o alta: aceea privitoare la interesul Statului, considerat ca proprietar privat.

Când s'a aplicat legea rurală în privinţa însurăţeilor, neapărat că s'a aplicat mai cu deosebire în moşiile mari. După aceà împroprietărire a urmat arendarea a unei serii foarte însemnate de moşii. Am luat toate acele moşii şi am constatat că acolo unde le-a fost aplicată legea însurăţeilor, a fost spor de 49 la sută; acolo unde nu s'a aplicat legea însurăţeilor, a fost sporul numai de 29 la sută. Astfel că din aplicarea legii însurăţeilor pe moşiile mari n'a fost pagubă pentru Stat atât de mare pe cât a putut fi, pentrucă pierderea care a fost s'a compensat în mare parte cu plus-valuta ce s'a dobândit.

Iată dar că, pe lângă consideraţiunea economică enunţată se mai

adaogă şi consideraţiunea de interes privat al Statului, considerat ca proprietar privat.

A treia consideraţiune pare a fi şi următoarea: că preţul arenzii înmulţit cu 15 sau 20, la moşiile populate ar face ca valoarea pogonului să fie de 2, 3 şi de 4 ori mai mare decât la proprietăţile de câmp. Foarte adesea, în moşiile populate ajunge valoarea după arendă la 15 lei; 15 înmulţit cu 20 ar reprezentà 300 lei pe pogon. Cum vedeţi un preţ foarte scump. La moşiile mari însă schimbarea este completă; media poate să ducă la 4, 5 şi 6 lei arendă; este uneori mai mult, este uneori mai puţin, aşà că avem moşii arendate şi cu $2^{1}/_{2}$ lei pogonul.

Să luăm o medie de 5 lei; 5 înmulţit cu 20, este 100; anuitatea ar fi foarte adesea mai mică decât chiria ce săteanul plăteşte astăzi arendaşului. Văzând dar că se exprimă aceste idei in interesul Statului, în interesul economic al ţării şi în interesul bineînţeles al săteanului, mi-am zis că chestiunea trebue examinată de noi fără idei preconcepute; şi deaceea numiam crezut dreptul de a mă împotrivì, de şi erà în contradicţiune cu proiectul meu.

Insă, d-lor, să-mi daţi voe să nu fiu cu desăvârşire de acord cu d-l Fleva în toate punctele enunţate de d-sa. D-sa zice: să mergem mai departe, şi drept dovadă că nu înţelegem să dăruim pământul, să nu-l vindem nici chiar pe un preţ stabilit, ci acel preţ stabilit să serve ca punct de plecare al unei licitaţiuni.....

D-l *N. Fleva:* Nu am zis aşà; am zis că valoarea arenzii, inmulţită cu 20, in locuri populate, nu ar reprezintà după mine valoarea reală a pământului.

D-l *Câmpineanu, Ministru al Domeniilor:* Dacă nu aţi zis, nu mai intru în această chestìune.

Binevoiţi a vă pune de acord asupra ce voiţi şi mă voiu ralià la orce idee a d-voastră care va fi dreaptă.

D-l *Bădescu:* Cer cuvântul.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Când am văzut pe d-l Bădescu că ia cuvântul, mi-am adus aminte că mai trebue să adaog cevà. Precum am spus-o şi în Cameră, zic şi acum, că, dacă este bine să ne ocupăm de săteni, este drept să ne ocupăm şi de altă categorie de proprietari.

Ziceam în Cameră, cum zic şi acì, că o lege care nu dă satisfacţiune decât la o ordine de interese, nu ar fi o lege bună; şi de-

aceea ar trebuì să se prevadă şi să se reguleze şi mai bine vânzarea proprietăţilor mici, în corpuri întregi sau în loturi mari.

Cu acest mod vom parvenì a formà proprietatea mijlocie care, caşì proprietatea mică, este demnă de toată solicitudinea noastră.

Să facem legea astfel, încât să putem vinde din moşii mici şi la aceia cari au câştigat o mică avere prin osteneala lor, şi cari dau garanţii că aceste proprietăţi, intrate în mâna lor, o să fie cultivate mult mai bine şi o să dea chiar o stabilitatea mult mai mare Statului Român. In privinţa aceasta sunt împreună cu d-l Fleva, mai cu seamă pentrucă acest limbaj l-am ţinut şi în Cameră de sunt acum 2 ani de zile.

D-l *G. Orleanu :* Rog să se trimită amendamentul la comitetul delegaţilor.

D-l *Vicepreşedinte :* Este înscris d-l Bădescu ; nu ştiu dacă d-sa renunţă a mai luà cuvântul.

D-l *Bădescu :* Dacă se admite amendamentul, nu mai am nimic de zis. Vream să mulţumesc d-lui Ministru pentru lealitatea cu care a expus toate chestiunile.

D-l *Vicepreşedinte :* Rog pe d-nii delegaţi să binevoească a se pronunţà asupra amendamentului.

Se consultă comitetul delegaţilor.

D-l *Vicepreşedinte, colonel N. Bibescu :* D-lor, amendamentul care s'a discutat, s'a primit de comitetul delegaţilor cu majoritate.

D-l *V. Maniu :* Cer cuvântul.

D-l *Vicepreşedinte :* Permiteţi-mi a da o explicaţiune mai întâiu.

Fiindcă la acest amendament a aderat şi d-l Ministru, cred că se poate pune la vot.

D-l *Raportor, Vasile Christopolu,* dă cetire din nou amendamentului de mai sus, prin care se adaogă la Art. 4, cuvintele loturi *mari* şi cu *licitaţie publică.*

D-l *V. Maniu :* Cer cuvântul.

D-l *Vicepreşedinte :* Aveţi cuvântul.

Voci : Asupra amendamentului nu poate să mai vorbească ; discuţiunea a fost închisă.

D-l *V. Maniu :* D-le Preşedinte, mi-aţi acordat cuvântul, am un drept câştigat şi fac apel la dreptatea şi generozitatea Senatului. Voiu vorbì în contra închiderii discuţiunii şi a amendamentului.

Sunt în contra acestui amendament din toată inima mea şi din toate puterile mele.

D-lor, principiul care a predominat toată chestiunea, a fost că pământul să fie accesibil populaţiunei rurale, adevăratul muncitor, talpă a ţării.

Am cetit că în Anglia, în asemenea materie, s'a zis nu *împărţirea pământului* în loturi mici, dar *naţionalizarea* sau *împărţirea naţională*. (*Ilaritate*). Puteţi râde cât vă va plăceà, eu voiu susţineà că prin acest amendament vă abateţi dela acel principiu de economie naţională, şi declar sus şi tare că nu pentru populaţiunea rurală se face vânzarea. Aliniatul d-voastră zice curat că nu se poate vinde decât prin licitaţiune! Dar a zice prin *licitaţiune*.... (*Sgomot întreruperi*).

Voci: Să se ceteascã amendamentul. Nu este aşà.

Se dă din nou cetire Art. 4 din lege, amendat.

D-l *Maniu*: Vedeţi, se deosebeşte în loturi *mari* şi *mici*; Art. votat de Cameră nu face distincţiune. Intreb, în ce scop vreţi d-voastră distincţiune prin acest amendament? Acest amendament este contrar principiului pus prin Art. 14 dela care a plecat legiuitorul la început (*Sgomot*).

Se ceteşte amendamentul din nou.

Voci: Ei, vedeţi?!

D-l *Maniu*: Vasăzică, se pot vinde corpuri intregi sau loturi.

Voci: Loturi mari la moşiile mai mici de 2 mii ectare.

D-l *Raportor*: In proiect se zice că se pot vinde unele moşii în corpuri sau loturi. Şi în amendament se zice, se pot vinde în corpuri sau loturi mari prin licitaţie.

D-l *Maniu*: Aceasta este a abate pe Guvern dela scopul care şi-a propus, adică de a pune în vânzare proprietăţi în loturi mici, spre a se înlesnì ţăranilor cumpărarea. Ei bine, cu ce scop, cu ce vederi aţi propus d-voastră acest amendament? Eu mă tem şi de umbră! Când văd că d-voastră nu daţi nici o raţiune pentru aceste modificări, am tot cuvântul să mă tem, şi trebue să deduc de acì că dorinţa d-voastră este să împiedicaţi pe Guvern dela scopul ce şi l'a propus. Aşà dar lăsaţi ca să rămână articolul aşà cum este în lege, şi să se lase Guvernului toată latitudinea, căci numai el ştie care i-a fost scopul şi cum trebne să-l urmărească, şi cel puţin

veți scăpà de a se zice că nu ați voit să lăsați ca pământul să fie accesibil țăranilor.

Se pune la vot închiderea discuțiunii, și se primește.

Se pune la vot aliniatul I al Art. 4 cu amendamentul propus, și se primește.

Aliniatul al doilea se primește fără discuție.

D-l *Raportor*, cetește al. III, de sub Art. 4, cum s'a modificat de comitet:

III. Se pot vinde însă in loturi mici locuitorilor români cultivatori de pământ, *învățătorilor și servitorilor bisericilor rurale*, părți din moșiile Statului *cari au o întindere dela două mii ectare în sus* afară de cele rezervate pentru culturi speciale, sau ferme model, orcare ar fi arenda acelor moșii.

D-l *Vicepreședinte:* Aici e locul unui amendament prezentat de d-l Pișca și care consistă în adăugirea cuvântului *cu preferință* după cuvintele: Invățătorilor și servitorilor bisericilor rurale.

D-l *Pișca:* Trebue să desvolt amendamentul.

D-l *Vicepreședinte:* D-l Pișca are cuvântul.

D-l *Pișca:* Iată explicarea amendamentului meu, am adaos cuvântul *preferință* și voiu arătà pentruce.

In privința moșiilor Statului, cari au întindere mai mare de 2 mii ectare, am zis mai adineaori să nu fim exclusiviști, căci, dacă se va întâmplà să nu aibă tocmai 2 mii ectare, și va fi cu o sută mai puțin, dece să nu se poată vinde? Eu cred că nu este bine această restricțiune riguroasă, și că nu s'ar aduce nedreptate nimenui, dacă s'ar vinde în loturi mici și acele moșii cari vor fi mai mici de 2 mii ectare. Să se vândă cele cu 2 mii ectare dar să se dea *preferință* celor mai din apropiere, fie și mai mici. Iată înțelesul amendamentului meu.

D-l *Vicepreședinte:* Sunt 5 d-ni senatori, cari susțin amendamentul d-lui Pișcă?... Nu sunt.

Prinurmare, amendamentul este căzut de sine, fiindcă nu este susținut conform regulamentului.

Se pune la vot aliniatul III, redactat de comitet, și se primește.

Se votează Art. 4 întreg, cum s'a modificat de comitet, și se primește.

D-l *Raportor* dă cetire Art. 14, modificat de comitet.

Art. 14. Atât pentru moşiile prevăzute la Art. 13, cât şi pentru cele arătate la Art. 4, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşiei, înmulţită cu 20, întru cât priveşte valoarea totală: pe aceste limite însă, preţul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaşi lot, se va trage la sorţi.

D-l *N. Fleva:* D-lor, ar trebuì să se redacteze acest articol în raport cu principiul pe care l-am admis la articolul precedent. Ar trebuì să zicem: «*Pentru moşiile prevăzute în ultimul aliniat la Art. 4*, preţul loturilor se va fixà». etc.

Aceasta aş rugà pe d-l Raportor să introducă în lege.

D-l *I. Câmpineanu, Ministru al Comerţului:* D-lor, cred că ar fi bine să permiteţi comitetului delegaţilor, ca în unire cu d-nii membri cari au propus amendamentul, să ne strângem un minut să redactăm acest articol, ca să nu se strecoare vre o eroare.

Voci: Aşà, foarte bine.

D-l *Vicepreedinte, colonel N. Bibescu:* Atunci suspend şedinţa pentru 5 minute.

Se suspendă şedinţa.

La redeschiderea şedinţei, d-l Preşedinte acordă cuvântul d-lui Raportor.

D-l *Raportor:* Iată, d-lor, cum s'a modificat Art. 14.

Art. 14. Pentru moşiile prevăzute la Art, 4, ultimul aliniat, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent al moşiei, înmulţită cu 15, întru cât priveşte valoarea totală; pe aceste limite însă, preţul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaş lot, se va trage la sorţi

Voci: La vot.

Se pune la vot Art. 14 cu modificările introduse şi se primeşte de Senat.

D-l *Raportor* ceteşte Art. 19, modificat de comitet.

Art. 19. Moşiile Statului se pot vinde, conform legii de faţă, locuitorilor români cultivatori de pământ, *învăţătorilor şi servitorilor bisericilor rurale,* în loturi de câte cinci ectare cel mult.

Locuitarii români cultivatori de pământ, *învăţătorii şi servito-*

rii bisericilor rurale, nu vor puteà cumpărà mai mult de două loturi fiecare.

Loturile puse în vânzare pot coprinde întreaga moşie sau numai o parte dintr'însa, dacă restul care rămâne Statului se poate exploatà în condiţiuni avantajoase.

D-l *G. Orleanu :* D-lor, la acest articol propun următorul amendament:

Pe lângă fiecare lot de 5 ectare, se va mai adaoge încă o jumătate ectar, care va servi numai pentru vatra satului, etc.

D-l *C. Bălcescu :* D-lor senatori, în secţiunea V, din care am onoare a face şi eu parte, am găsit că loturile de 5 ectare sunt prea mici, din cauză că nu se determină în nici un articol cât trebue să fie vatra satului, cum trebuesc trase liniile pentru drumuri, locul pentru cimitir, care conform legii din 1864 trebue să fie afară din vatra satului, etc. D-lor, dacă toate aceste locuri ar trebuì să se ia din lotul de 5 ectare, care se dă locuitorilor, atunci s'ar micşorà cu desăvârşire aceste loturi. De aceea, noi în secţiune, redactasem un articol pe care-l adăogasem la sfârşitul legei ca dispoziţiune tranzitorie, pe care comitetul delegaţilor văd că l'a şters cu totul. Deaceea aş propune ca să se prevadă o întindere mai mare pentru loturi.

D-l *D. Pişca :* D-lor senatori, să-mi permită onor. d-l Raportor să fac o mică observaţiune, că a omis o parte din amendamentele cari s'au propus de fiecare secţiune. Aşà, secţiunea V are amendamentele sale cari se află la dosar, şi de unde se poate vedeà că noi am adăogat un articol nou pentru formarea comunelor.

Deaceea am propus acest amendament.

D-l *Vicepeşedinte, N. Bibescu :* Este propus ca articol final.

D-l *D. Pişca :* Este omis, nu există nicăeri.

D-l *Vicepreşedinte, N. Bibescu :* Când vom venì la finele articolelor, îl veţi propune.

D-l *D. Pişca :* Fiindcă s'a propus un amendament analog a se introduce la acest articol, să-mi daţi voe să spun, care a fost motivul care ne-a îndemnat pe noi în secţiunea V, a propune un asemenea amendament. Motivul este că nici în legea primitivă, nici în modificările propuse, nu se spune ce se face, când 100 ţărani compun o comună, cumpărând loturi. In legea de faţă se zice: se vor vinde

loturi de 5 ectare fiecăruia. Ne-am întrebat: dacă lotul fiecăruia este de 5 ectare, unde va fi comuna? La capul loturilor tuturor? La mijloc? Unde va fi? Şi cât are să fie vatra comunei? Deaceea am crezut că este bine dela început să se prevadă, când se vând peste 100 loturi şi se concentrează o populaţiune de peste 100 familii, că se va formà o comună. Dar pentru aceasta am zis ca să se dea — unii zic un ectar, alţii o jumătate de ectar — care să serve pentru vatra satului şi pentru un mic raion al satului. In ceea ce priveşte şcoala şi biserica, legea prevede că, dacă va fi în apropiere şcoală şi biserică, Statul nu dărueşte loc. Dacă nu va fi, dărueşte 10 ectare pentru şcoală, şi 10 ectare pentru biserică.

Aşà dar, acel ectar sau o jumătate ectar, cum propun unii, să fie destinat a formà comuna cu drumurile ei; iar preţul să fie plătit de cumpărători; dacă va plătì fiecare 100 lei ectarul, să dea încă 50 lei pentru o jumătate ectar, afară numai dacă Guvernul are dispoziţiuni să dăruească aceà jumătate ectar. La cas de a nu dăruì, atunci fiecare să cumpere locul ca să aşeze comuna. Când se va face planul pentru cumpărătoarea loturilor, să se prevadă cum să se plaseze şi comuna, cu drumuri şi cu tot ce trebue.

Aceste consideraţiuni ne-a făcut să propunem un nou articol la această lege. Dacă credeţi că este locul să se introducă acì, îl voiu cetì:

(Ceteşte amendamentul secţiei V).

Dacă credeţi că nu e locul aci, îl vom pune la finele legii.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Eu, *a priori,* nu sunt contra amendamentului d-lui Pişca, pentrucă recunosc că trebue să se regulamenteze această idee, să se pună oarecari principii în lege, cari să ne permită a le explicà mai în urmă prin regulamentul de administraţiune publică care se va face. Deaceea amendameutul să se ia în examinare de comitetul delegaţilor, căci sunt părţi cari trebuesc modificate, pentrucă acì nu este o lege päntru formarea de comune. Pentrucă, d-lor, ce înţelegem prin cuvântul *comune?* Şi chiar numai din întrebarea mea o să vedeţi că este o nedomirire, pentrucă nu toţi înţeleg acelaş lucru.

Voci: Sate.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Vedeţi că trebue o discuţiune, căci ceea ce înţelege d-l Pişca prin comună, nu este o definiţiune legală.

Voci : Prea bine.

Satul este o aglomerațiune; raionul comunei însă merge mai departe decât partea alocată.

Pricepeți, d-lor, că din acest punct de vedere, amendamentul d-lui Pișca este just acolo unde s'ar creià sate noi . . .

D-l *Manolescu:* Acolo unde vor fi o sută de familii cari vor cere cumpărare de loturi.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Onor. d-le Manolescu, vinderea de loturi este una, și creiarea de comune este alta; aceasta vine prin legi speciale.

In fapt, când eu, Statul, ca proprietar, vând o sumă oarecare de loturi, aceasta implică ideea că o să se creieze o comună. Rămâne însă ca Statul să studieze când se creiază autonomia unei comune, să judece dacă numărul de locuitori, cari cer să formeze o comună, au mijloace suficiente pentru întreținerea cheltuelilor acelei comune.

Din amendamentul d-lui Pișca reiese dar ideea, că trebue să se prevadă o lege și despre terenul necesar vetrei și celorlalte trebuințe ale unei comune noi.

Noi, ca administratori ai bunurilor Statului, facem întrebarea: când s'ar ivì aglomerațiuni noui, cari ar da naștere unor comune noi, în sarcina cui trebue să cadă locurile necesare, fie pentru vatră, fie pentru drumuri, fie pentru orcari trebuințí obștești? Voiți să le dea Statul în mod *gratuit*, sau să le plătească comuna?

Voci: Să le plătească comuna.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Din acest punct de vedere dar, cred că trebue să ne înțelegem mai întâiu în comitetul delegaților, și pe urmă să venim a discutà chestiunea în ședință publică.

D-l *N. Fleva:* Eu aș rugà să continuăm cu legea, căci acest amendament nu este la locul lui acì. Cred că amendamentul d-lui Pișca are loc acolo unde se vorbește despre locurile școalei și bisericii . . .

Voci: Acolo erà pus.

D-l *N. Fleva:* Prinurmare, odată constat că amendamentul nu este la locul său, să rezervăm discuția când vom venì acolo, și să continuăm votarea legii.

Voci: Sunt cinci ore, discuţia pe mâine.

D-l *Vicepreşedinte:* Să votăm măcar acest articol. Prinurmare amendamentul d-lui Orleanu este căzut, nefiind susţinut de 5 d-ni senatori.

D-l *Orleanu:* Este susţinut de comitet.

D-l *Vicepreşedinte:* Comitetul nu mi l-a prezentat, şi niciun amendament nu poate fi venit decât prin filiera regulamentară, prinurmare, dacă nu este susţinut de 5 d-ni senatori, este căzut.

D-l *Orleanu:* Intrebaţi Senatul.

D-lui *Ministru al Domeniilor:* D-l Orleanu exprimă o idee, aceeaş idee care sub o altă formă şi mai completă este exprimată de d-l Pişca. Eu cred că ideea Senatului este ca să rezolvăm această discuţiune la locul ei şi acum să votăm Art. 19.

Ne mai cerând niminea cuvântul, se pune la vot Art. 19, cum s'a redactat de comitet şi se primeşte.

Şedinţa dela 7 Martie 1884.

D-l *Preşedinte, Dim. Ghika:* Acum continuăm cu discuţiunea legii pentru vânzarea bunurilor Statului.

D-l *Raportor, Christopol* dă cetire Art. 20 şi 21 din legea vânzării bunurilor Statului şi punându-se la vot se primesc.

Se ceteşte Art. 22, al. 1, 2 şi 3.

D-l *Raportor:* Singura modificare adusă la al. I dela Art. 22 este că în loc de 15 s'a pus 20.

D-l *Bădescu:* La ce se referă acest articol? La amândouă categoriile de vânzări, sau numai la categoria vânzării de loturi mici?

D-l *Raportor:* La vânzarea de loturi mici.

Se pune la vot Art. 22, al. 1, 2 şi 3 şi se primeşte de Senat.

D-l *Raportor* ceteşte al. 4 dela Art. 22, cum s'a modificat de comitetul delegaţilor Senatului.

Morile şi iazurile (eleşteele) cari produc un venit, rămân proprietatea Statului, când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, în care cas valoarea se va fixà prin expertize speciale.

In cas când cătunele sau comunele nu vor voi a cumpărà iazurile (eleşteele), sătenii nu vor puteà fi opriţi de a-şi adăpà vitele, cu îndatorire însă de a întreţine iezeturile, fără a aveà prin aceasta dreptul la pescuit.

D-l *Pişca:* In acest articol, la aliniatele 3 şi 4, sunt două lucruri separate: *clădirile şi iazurile sau eleşteele.* In privinţa clădirilor, atât in secţiuni cât şi în comitetul delegaţilor, s'a luat o măsură care nu se vede enunţată nici în raport nici în lege. In privinţa clădirilor s'a zis că, unde vor fi clădiri, şi moşia se va vinde toată prin vindere în loturi, acolo clădirile să se vânză în parte; şi atunci secţiunea V, precum şi comitetul delegaţilor, au zis că, unde sunt clădiri de oarecare impoitanţă, începând dela *3.000 în sus*, acolo clădirile să se vânză în parte, *însă pe lângă clădiri să se alăture un lot mai mare;* şi iată pentru ce: dacă se va presupune că moşia se va vinde în total în loturi mici, atunci ca consecinţă este că cumpărătorii sunt numai ţărani, oameni săraci, cari nu cumpără decât două trei loturi, şi nimeni nu va puteà să cumpere clădirile de o valoare superioară de trei mii de lei, şi în asemenea cazuri, când nu se vor cumpărà de către ţărani, ce se face cu acele clădiri? Cine le va cumpărà? Din oameni cu avere nimeni nu se va duce să se izoleze într'o clădire fără nici un scop, neavând teren împrejur.

Deaceea am zis că unde vor fi clădiri de oarecare însemnătate, acolo să se alăture un *lot mai mare de 50 ectare*, şi cu chipul acesta se vor găsì amatori, cari, pe lângă acele 50 de ectare, să cumpere şi clădirile. Aceasta s'a fost hotărît de noi în secţiune în privinţa clădirilor despre cari văd că nu se face nici o menţiune în raport.

Venim la punctul al doilea, *la iazuri şi eleştee.*

După votul nostru de ieri, nu se pot vinde în loturi mici decât moşii cari au o întindere mai mare de două mii ectare. Fiindcă se presupune că la o moşie de peste două mii de ectare, se întâmplă să fie mai multe clădiri şi iazuri cu vre-o morişcă, s'a zis în lege că, dacă nu vor fi cumpărate de către locuitori, să rămână proprietatea Statului şi să se vânză separat la alţi amatori. Noi am afirmat o altă idee. Acele eleştee şi până acì serviau şi de acì vor servì ca să vină în ajutorul ţăranilor cari sunt împrejurul lor, atât pentru adăparea vitelor cât şi pentru pescuit şi pentru stuf.

Ei bine, am zis: să se facă o expertiză acelor iazuri sau eleştee, de venitul lor, şi acel venit să se înmulţească cu 20 şi să se repartizeze asupra tuturor locuitorilor, pentru ca toţi cumpărătorii să aibe deopotrivă dreptul asupra iazului. Cu modul acesta nu dispare nici interesul Statului; iar dacă se vinde toată moşia şi va rămâneà singur iazul asupra Statului, atunci Statul trebue să se în-

grijească ca să perceapă venitul acelui iaz, şi numai un singur om de va fi pus ca îngrijitor, de multe ori venitul nu este suficient ca să-l plătească. Pe când preţuind iazul, şi preţul repartizându-l asupra tuturor loturilor, este măsura cea mai dreaptă, şi cu chipul acesta se interesează şi locuitorii, fiindcă vor aveà dreptul de o potrivă de adăparea vitelor, de pescuit şi de suf.

Aceste idei le pun înaintea onor. Senat ca să se modifice legea astfel, iar nu cum se propune de comitetul delegaţilor.

Voci: Faceţi un amendament.

D-l *Preşedinte:* Mai întâiu voeşte d-l Raportor a da oarecari explicaţiuni.

D-l *V. Christopolu, Raportor:* D-l Pişca a început prin a spune că în secţiunea d-sale s'au făcut mai multe modificări acestui proiect, şi a mai zis că sunt două modificări, pe cari eu nu le-aşi fi anunţat prin raport.

Adevărul este că secţiunea V este aceea care a făcut mai multe modificări. Adevărul este că din toţi delegaţii, acela care a vorbit mai mult şi a adus luminele cele mai multe — pentru cari îi fac complimentul meu — este d-l Pişca. Dar dacă erà vorba să pun în raportul meu tot ce a vorbit d-l Pişca, trebuià să formeze volume întregi. Eu n'am arătat în raport de cât numai principalele modificări asupra cărora am căzut de acord, rămânând ca celelalte modificări propuse, şi cari n'au întrunit majoritate, să se propună înaintea Senatului. Aşà ne-am înţeles toţi delegaţii.

Acestea aveam de zis, ca să mă disculp de acuzaţiunile aduse de d-l Pişca.

Iată acum şi amendamentul propus de d-l Pişca în secţiunea V:

Amendamentul la finele Art. 2

Cu ocaziunea facerei planurilor pentru moşiile ce s'ar hotărî a se vinde în loturi mici de câte 5 ectare, se va determinà pe plan locul unde ar trebuì să se fixeze vatra comunei.

In lăuntrul periferiei vetrei comunei se va arătà întinderea şi poziţia locului, unde va urmà să se clădească:

1. Localul primăriei;
2. » strejei;
3. » bisericii;
4. » şcoalei;

5. Se va determinà direcţia, întinderea şi lărgimea stradelor.

In afară de periferia comunei se va determina:

1. Poziţia şi întinderea cimitirului;

2. Poziţia, întinderea şi lărgimea drumurilor vicinale.

Intinderea totală a terenurilor ce se va determinà spre îndeplinirea dispoziţiunilor aliniatului precedent nu va covârşì peste $^{1}/_{2}$ ectar de fiecare lot.

Valoarea în total a acestor terene comunale se va împărţì in proporţie cu numărul loturilor, se va adaoge la preţul lor şi se va răspunde de cumpărători.

Voci: Vom discutà acest amendament la locul lui.

D-l *N. Fleva:* D-lor, în spiritul legii aşà cum era redactată la început chestiunea clădirilor iazurilor şi a eleşteelor, de care tratează Art. 22, aveà o mare importanţă; în spiritul însă al legii, cum ni se prezintă acum, pierde mult din importanţă; căci vânzându-se în *loturi mici* numai pe acele proprietăţi, cari au mai mult de 2.000 ectare sau 4.000 de pogoane, nu ştiu dacă se va găsì des cazul ca pe acele moşii să rămâe clădiri, iazuri şi eleştee izolate şi fără teren in jurul lor, căci în acest cas, Statul va rămâne şi cu alte loturi de pământ pe seama sa, deoarece prin vânzarea de loturi mici nu se poate presupune vânzarea totalei moşii. Dacă se împarte o moşie de 2.000 ectare în loturi mici de câte 5 ectare, atunci ar face 400 de loturi.

Voci: Are însă facultatea de a luà un locuitor şi două loturi, 10 ectare.

D-l *N. Fleva:* Cu toate acestea, Guvernul trebuie să facă 400 de loturi, şi nu ştiu dacă s'ar prezintà amatori pentru toate aceste loturi. Dar admiţând că s'ar găsì, şi că aceasta ar fi în avantajul şi în interesul public, atunci naşte întrebarea: pentru *iazuri* şi *eleştee* dece să nu facem tot astfel?

Am consimţit la ideea propusă, numai când ar fi vorba de adăpătoare; dar când este vorba de ideea care ne-a animat pentru a face acest proiect de lege, aceea de a nu mai fi săteni în devălmăşie, dece să nu precizăm această idee, căci acesta este viţiul legii trecute. Noi trebue să facem ca fiecare sătean să aibă lotul lui individual.

Eu unul, d-lor, nu aş voì să favorizez devălmăşiile, căci iată ce se întâmplă în practică: un locuitor cu 10 boi plăteşte aceeaş porţiune pentru islaz ca şi acela care are numai o vacă.

Se ştie că şi la sate se întâmplă ca cei mai mici, cei mai slabi, sunt aceia cari plătesc mai mult şi că cei mari profită de aceasta.

Este bine dar, ca pământul să se dea indivizibil; căci ce aţi voi d-voastră să faceţi prin repartizarea iazurilor sau eleşteelor pe loturi? Mai intâiu aţi împovărà pe locuitori în mod neegal; şi apoi poate aţi voi să-i faceţi pe toţi pescari.

Sunt eleştee cari produc, ce voiţi să faceţi cu acele eleştee; să le daţi în indiviziune? Este lucru nepractic.

Pentru aceste cuvinte am solicitat ca să zicem în proiect, că acolo unde sunt construcţiuni, iazuri, eleştee, să se facă un lot mai mare de 30, 40 sau 50 de ectare, şi să se vândă. Un asemenea trup de pământ ar formà o moşioară mică care sa va vinde prin licitaţiune, *respectându-se întâiu dreptul de adăpătoare al sătenilor.*

Eu cred, d-lor, că acesta ar fi mijlocul cel mai logic pentru a facilità vânzarea prin loturi a moşiilor mari ale Statului; căci, în ceeace priveşte moşiile mici, cred că acest inconvenient nu are loc.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Onor. d-l Pişca reclamă în contra a două idei din acest articol: 1) că nu s'a cetit în Senat amendamentul d-sale privitor la vânzarra ecareturilor după aceste moşii, şi al 2-lea, că nu s'a cetit amendamentul d-sale relativ la chestiunea iazurilor. Cel dintâiu amendamenl al onor. d-lui Pişca nu-mi pare indeajuns întemeiat, şi nu pentrucă d-l Pişca în principiu nu ar aveà dreptate, decât cred că preocuparea d-sale nu este întemeiată pe fapte destul de puternice, încât să merite o discuţiune însemnată.

D-lor, cine are cunoştinţa ţării, ştie că pe nici una din moşiile Statului, mai cu seamă pe acele moşii cari aţi hotărît d-voastră să se pună în vânzare prin loturi mici, moşii de 2.000 de ectare, nu se află ecarete importante, astfel încât să ne preocupe pe noi.

Sunt cazuri atât de rari, încât nu merită să ne oprim atâta timp şi cu atât mai mult că, d-voastră când aţi hotărît să se vânză în loturi mici moşiile dela 2.000 ectare în sus, nu aţi admis că trebue acele moşii să se vânză în întregul lor.

Amendamentul al doilea însă, al d-lui Pişca îşi are un cuvânt a fi cu rezervă, şi nu cred că amendamentul d-lui Pişca să merite să fie respins de d-l Fleva pentru cuvintele pe cari le-a enunţat d-sa şi cari nu sunt exacte.

D-lor, toată economia acestei legi, dacă veţi binevoì a vă da seama de spiritul ei, este să se individualizeze proprietatea, că se dă

fiecărui sătean un lot unde se arată marginea proprietăţii şi chiar şi împietrirea care i se face; se dă locuitorului un lot pe care îl plăteşte individual şi pe care îl va aveà delimitat. Şi mai mult decât atât, condiţiunea pentru a dobândì pământ este asemenea individuală, pentrucă sub legea care o avem, nu aveà drept să cumpere individual, trebuià să se strângă în obşte ca să cumpere moşii.

Astăzi toate acestea dispar, nu mai e solidaritate nici în condiţiuni, nici în răspunderea bănească. Insă, d-lor, e bine să se ţină cont de ideea d-lui Pişcà, care de altfel ne preocupase pe noi. D-lor, in proiectul primitiv se zice astfel:

«Iazurile şi eleşteele, cari produc un venit, rămân proprietatea Statului, când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, in care cas valoarea se va fixà prin expertirze speciale».

D-l Pişca recunoaşte această ideee, însă forma care i s'a dat nu-i convine. Din acest punct de vedere vine să atragă atenţiunea Senatului, pentrucă chestiunea merită studiu. D-lor, oare prin această dispoziţiune primitivă din articolul nostru, noi prevedem să stabilim solidaritatea? Nu. Dar ne aflăm faţă cu dispoziţiunile dreptului civil, că acolo unde o lege specială nu deroagă, rămâne dreptul civil cu dispoziţiunile lui. Acolo se prevede că sunt proprietari ai lacului, mărginaşii, riveranii, şi numai aceia cari sunt mai departe n'au drepul asupra lui. Deaceea să fim de acord cu ideea primitivă a legii, să nu se lase ca lacul să fie proprietate particulară, această dispoziţiune trebue mănţinută în lege; nu ideea de a stabilì solidaritatea ne-a făcut pe noi să facem acest articol. Insă vine d-l Pişca şi face o observaţiune pentru cumpărarea eleşteelor de comună. Nu mă unesc cu ideea d-sale, pentrucă, în parte aş admite ca iazurile şi adăpătorile să fie proprietate comună, dar pentrucă morile nu este posibil să fie comune, pentrucă morile intră între clădiri, acestea nu se pot stăpânì de 50, 60 de inşi şi am crezut că trebue să se facă această rezervă. Cred că amendamentul d-lui Pişca răspunde la o preocupare, şi deaceea bine ar fi ca comitetul delegaţilor să se ocupe de dânsul, pentrucă lacul nu servă totdeauna ca adăpătoare, el mai servă şi de pescuit şi altele. Atunci să stabilim principiul, şi nu cred că d-l Pişca să stăruie in ideea d-sale, că odată ce Statul vine şi zice, că apa o cedează gratuit pentru adăparea vitelor locuitorilor, proprietatea iazurilor, eleşteelor şi morilor rămânStatului, iar la cas de vânzare să se preţuească deosebit. Trebue dar să se hotărască

ace.t punct, şi v'aş rugà să ne consultăm două, trei minute asupra acestei chestiuni.

D-l *N. Fleva:* D-lor, cele două aliniate din urmă, aliniatele 3 şi 4 relative la clădiri şi iazuri, le-am contopit într'un singur aliniat pe care am crezut să-l redactez astfel: *Iazurile şi eleştele rămân Statului, cu dreptul de adăpătoare pentru vitele locuitorilor.*

Prin acest amendament cred că se conciliază toate interesele; locuitorii rămân cu dreptul de adăpătoare; iar cumpărătorii vor luà morile, iazurile, eleştaele, etc. având garantate interesele lor.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, nu am cuvinte să nu primesc amendamentul d-lui Fleva, pentrucă exprimă ideile cari le simţim toţi, însă vă rog să vă preocupaţi de ó chestiune, că aceste moşii cari sunt a se pune în vânzare sunt mai cu seamă moşii de câmp, unde se află o mare parte de bălţi întinse.

D-l *N. Fleva:* Eu am avut în vedere numai în cas când d-voastră veţi hotărî ca o moşie mare să o vindeţi în loturi mici.

D-l *Vicepreşedinte:* Binevoiţi a depune amendamentul la biurou.

D-l *N. Fleva:* Aş rugà să vă uitaţi ta Art. 4 aşà cum l-aţi votat, şi veţi vedeà că aşà mari preocupări nu trebue să avem, fiindcă acel articol zice că vom vinde numai *părţi* din moşiile Statului, prin-urmare va rămâneà totdeauna o parte Statului.

D-l *Vicepreşedinte:* Consult Senatul dacă sunt 5 d-ni senatori, cari susţin amendamentul d-lui Fleva.

Senatul, consultat, susţine amendamentul d-lui Fleva.

D-l *N. Fleva:* Vă rog, d-le Preşedinte, să suspendaţi şedinţa mai înainte de a decide asupra amendamentului, spre a ne înţelege asupra lui.

D-l *Vicepreşedinte:* Suspend şedinţa.

Şedinţa să suspendă pentru câtevà minute.

(Dupe redeschiderea şedinţei, *d-l vicepreşedinte, colonel N. Bibescu,* acordă cuvântul d-lui N. Fleva).

D-l *N. Fleva:* Am luat cuvântul să declar onor. Senat, că în urma explicaţiunilor cari au avut loc în comitetul delegaţilor, cred că amendamentul meu trebue să se reducă la această simplă redacţiune:

Iazurile şi eleştele rămân Statului, cu sarcina de adăpătoare pentru vitele locuitorilor.

Prin Art. 4 s'a hotărât că nici o moşie din acele mari nu se

dă toată în loturi, ci rămâne o parte şi Statului. Este natural dar că *iazurile şi eleşteele* vor rămâneà Statului. Prinurmare, ceeace trebue să ne preocupe este numai aceasta că, dacă să institue o comună nouă, este drept că această comună să fie garantată în privinţa adăpătoarei.

P. S. S. Episcopul de Argeş: D-lor senatori, am cerut cuvântul ca să fac o întrebare d-lui Ministru, asupra acelui amendament, în privinţa pământurilor şi a iazurilor dela mânăstiri; ce se face cu mânăstirile a căror vatră merge până în poarta lor, au ele drept să cumpere pământ sau nu?

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor senatori, amendamentul d-lui Fleva răspunde la această preocupare a părinţilor episcopi, pentrucă devremece se rezervă Statului o parte din moşie, se rezervă mănăstirilor, tot în condiţiunile de până acum, cu dreptul sătenilor la adăpătoare; şi cred că aceasta nici mănăstirea n'ar contesta-o; căci n'ar fi de umanitate mai mare decât aceasta, şi invers, n'ar fi o crimă mai mare decât ca Statul sau o sfântă mânăstire să conteste dreptul de adăpătoare.

P. S. S. Episcopul de Argeş: Sunt foarte mulţumit în ceeace priveşte iazurile; dar în ceeace priveşte pământul din jurul mânăstirilor?

D-l *Ministru al Domeniilor:* V'a spus onor. d-l Fleva, că pe cât timp nu suntem obligaţi a vinde moşia întreagă după interese şi materiale şi morale — pentrucă sunt convenienţe cari sunt mai puternice decât toate dispoziţiunile scrise — atunci este evident că nu vom face necuviinţa de a pune în vânzare chiar pământul din jurul mânăstirilor. Sunt lucruri cari ca garanţie pot să aibă şi această declaraţiune. Toată lumea ştie că, în cas de îndoeală, o lege se interpretează, şi prin discuţiunile urmate, şi prin declaraţiunile făcute în Parlament. Aşà dar, aduc cu fericire această declaraţiune, ca să dispară orice îndoeală.

P. S. S. Episcopul de Argeş: Sunt satisfăcut.

D-l *Raportor*: Chiar şi în legea din 1881 se prevede aceasta.

D-l *Vicepreşedinte:* Amendamentul d-lui Fleva este susţinut de 5?

Voci: Da, da.

D-l *Raportor*, dă cetire amendamentului d-lui N. Fleva:

«In locul alin. 3 şi 4 dela Art. 22 propun:

«Iazurile şi eleşteele rămân Statului, cu drept de adăpătoare pentru vitele locuitorilor».

D-l *Gr. M. Sturza:* D-lor senatori, este foarte bine să se dea sătenilor dreptul netăgăduit ca să-şi adape vitele; însă în modul cum o propune d-l Fleva ca o sarcină a Statului, atunci este învederat că dator este Statul să întreţină iazurile ca să fie apă în acele eleştee, căci acele iazuri sunt artificiale, şi nefiind iezeturi nu este apă în ele.

D-l *N. Fleva:* Are dreptate Prinţul Sturza; ar trebuì să se adaoge în amendament ideea d-sale că locuitorii, cari vor uzà de aceste iazuri, sunt datori să le întreţină.

Iată cum îl redactez amendamentul:

«Iazurile şi eleşteele rămân Statului cu dreptul de adăpătoare pentru vitele locuitorilor *şi cu obligaţia celor ce vor uzà de ele, de a contribuì la întreţinerea lor».*

D-l *D. Pişca:* D-lor senatori, ultimul aliniat al amendamentului este prevăzut prin legile existente, cari zic că, unde sunt iazuri, locuitorii să contribuească împreună eu proprietarul pentru întreţinerea iazului. Noi împietăm asupra legilor de astăzi, căci prin acest amendament lăsăm această povară numai asupra acelor locuitori, cari profită de aceà adăpătoare, şi iată ce vătămare se poate aduce locuitorilor: Sunt iazuri şi eleştee de mare întindere, sunt zăgazuri cari cer enorme cheltueli de întreţinere; şi dacă vom lăsà numai pe locuitori cu această sarcină, atunci ei sau se vor ruinà, sau va fi imposibilă întreţinerea. Să lăsăm cel puţin a contribuì şi proprietarul la repararea iazurilor şi eleşteelor.

Deaceea eu v'aşi rugà să mai uşuraţi pe săteni în privinţa aceasta.

D-l *N. Fleva:* Bine, se primeşte şi această observaţiune.

D-l *N. Manolescu:* D-lor, este cred drept să contribue şi Statul ca proprietar împreună cu sătenii pentru întreţinerea iazurilor, căci şi Statul profită.

D-l *Vicepreşedinte, colonel N. Bibescu:* Acum, rog pe onor. membri ai comitetului delegaţilor a se întrunì pentru a se consultà asupra acestui amendament.

După consultarea comitetului, d-l Vicepreşedinte declară, că comitetul delegaţilor a primit amendamentul.

D-l *Raportor:* Aş voì să dau o explicaţiune. Prin acest amen-

dament se explică ideea că locuitorii nu pot cumpără iazuri şi eleştee. Dar iată ce se întâmplă:

Este pe o moşie un eleşteu de foarte puţină importanţă, şi cu un venit de exemplu de 200 lei. Cum ar puteà Statul să perceapă aceşti 200 lei? Locuitorii au drept de adăpătoare, dar şi Statul are drept de a percepe venitul de pescuit. In privinţa aceasta eu cred, ca să lăsăm la facultatea Guvernului, ca acolo unde Ministerul Domeniilor va găsì că venitul eleşteului este de mică însemnătate să-l poată vinde locuitorilor.

D-l *Vicepreşedinte:* Pun la vot amendamentul d-lui Fleva, cum s'a redactat în urmă:

AMENDAMENT.

In locul alin. 3, 4 şi 5 dela Art. 22 propun:

«Iazurile şi eleşteele rămân Statului cu dreptul de adăpătoare pentru vitele locuitorilor şi cu obligaţia celor ce vor uzà de ele de a contribuì la întreţinerea lor».

Senatul a încuviinţat amendamentul.

Se pune la vot Art. 22 împreună cu amendamentul şi se primeşte.

D-l Raportor ceteşte Art. 23, cum s'a modificat de comitet:

Art. 23. Planul moşiei sau al părţii de moşie împărţită în loturi se va pune în vederea locuitorilor prin o comisiune anume însărcinată cu aceasta de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Această comisiune va luà declaraţiune înscrisă, legalizată de primărie, din partea fiecărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voieşte să cumpere, obligându-se a plătì preţul fixat şi a se supune la toate dispoziţiunile prevăzute de lege.

In cas de vor fi mai mulţi amatori pentru acelaş lot, comisiunea, în prezenţa celor interesaţi şi a primarului, va face tragerea la sorţi şi va înscrie lotul pe numele celui care a eşit din urnă.

O copie după planul moşiei împărţită în loturi se va lăsà in păstrarea primăriei locale; în această copie de plan se va indicà numele fiecărui locuitor, cu arătarea lotului ce i s'a vândut.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moşie se vor preferì:

1. *Locuitorii cari nu au pământ.*

2. *Aceia ce au mai puţin de 5 ectare.*

D-l *Fleva:* D-lor, aş vrea să primesc o lămurire dela onor. d-l Ministru al Domeniilor şi să rog pe onor. Senat să ia în conside-

rațiune o chestiune care interesează foarte mult prosperarea comunelor în țara noastră și, ca să zic așà, întinderea și progresarea civilizațiunii in țara noastră.

D-lor, nu văd între condițiunile pe cari le pune Statul pentru vânzarea acestor loturi mici nici o idee enunțată pentru modul de construire al acestor comune, și ar fi trebuit ca între dispozițiunile cari se ocupă de vânzarea în loturi să se prevadă și modul formării comunelor și alinierii drumurilor și construirii caselor.

Atăzi, d-lor, o comună se constitue din 100 locuitori; prinurmare o moșie de 2000 ectare, vândută în loturi mici, va fi ocupată de aproape 200 de locuitori, cari vor trebuì să formeze o comună. Ei bine, ce măsuri veți luà d-voastră în privința acestor mari comune? Cum se vor constituì ele? Această idee îmi venì dela modul nenorocit cum s'a aplicat legea însurățeilor! Nu aveți decât să vă duceți într'o comună formată de însurăței și o să vedeți că fiecare și-a făcut casa cum i-a venit fără nici o regulă, astfel că comunele cele mari sunt în mai proastă stare de cât chiar cele vechi Ei bine, nu e mai bine ca Statul, când vinde moșiile ieftin, să facă o regulă, să depună planuri ca să reguleze și modul cum să se facă comuna și să zică cumpărătorilor: dacă vreți să cumpărați ieftin să faceți în toată comuna clădirile în modul cum se arată în acest plan . Nu zic că să se impue locuitorilor să facă paluturi, dar să se facă cevà mai sistematic, mai regulat, fiindcă, d-lor, spiritul de civilizație, ideea de regularitate nu e numai pentru orașe, a început să treacă și prin sate. D-lor, chiar din punctul de vedere igienic regularitatea aceasta e necesară pentru viața locuitorului. Am văzut case cu niște ferestre mici, și acelea de țiplă, unde aerul vă inchipuiți ce fel este, încât se prăpădesc copiii iarna din această cauză. Cred că vor înțelege și lăcuitori că e mai bine să aibă o locuință mai regulată, mai curată decât astăzi. Ei bine, nu e mai logic ca să se facă și un plan după care să știe și cumpărătorul cum trebuie să-și facă casa să se știe cum trebue să se alinieze satul și să se oblige cumpărătorul să se supună la aceà aliniere? Să se facă dar un mic plan ca fără multă cheltueală să se facă cevà regulat. Iată ce eu credeam că e necesar și bine pentru noile comune. Acum, dacă d-l Ministru ne promite aceasta pentru aplicarea legii, vom fi mulțumiți. Dar prevăzându-se aceasta în lege, eu cred că ar fi și mai bine, căci altfel poate că se va scăpà din vedere. Este adevărat că, dacă primim ideea că fiecare

comună să fie obligată să facă alinieri regulate, când este vorba de constituiri de comune noi să nu ne facem iluzii mari.

Mi-e teamă că are să se întâmple tot ca în celelalte comune şi că vom rămâneà cu legea în mână, fără a se aplicà în fapt. Dar o să ziceţi: cum o să vânză loturile cu asemenea condiţii. Eu zic: când vânz un lucu, nu sunt oare în drept să impun condiţiunile mele? Tot aşà cred că pot să impun ca această comună să se facă în cutare mod. D-lor, pe aceste moşii mari, dacă ar luà cinevà preţul de arendare, nu cred că va trece peste patru lei de pogon, ceea ce ar face un total de 80 de lei şi dacă am merge să vedem cât plăteşte la arendaş pentru chirie, o să vedem că plăteşte mai mult decât atâta. Ei bine cu 80 de lei se face proprietar şi cred că o măsură oarecare trebuie să luăm în privinţa constituirii acestor comune noi, şi deaceea aşi rugà ca la acest Articol 23 să se zică: *planul părţii de moşie împărţită în loturi precum şi acela al constituirii stradelor şi al locuinţelor* se va pune în vedere cumpărătorilor prin o comisiune anume însărcinată de minister.

D-l *V. Cristopolu, Raportor:* Observaţiunile d-lui Fleva sunt juste; aceste observaţiuni s'au făcut ieri de Senat, şi dacă vă aduceţi aminte s'a hotărît ca amendamentul propus de secţia V, care prevede tot ce priveşte vatra satului, cât şi raionul comunei şi stradele, să-l intercalăm la Art. 2 al proiectului care e pe pagina VIII unde e o dispoziţiune care zice astfel:

Art. 2. Când locuitorii cari au cumpărat loturi conform dispoziţiunilor acestei legi, sunt în număr de cel puţin 100, şi când ei nu sunt în apropierea unei comune în care să fie şcoală şi biserică, li se va delimità fără plată câte 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a bisericii şi 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinerea şcoalei.

Ei bine, acest articol să se modifice şi să se prevadă aliniarea stradelor, vatra satului şi toate celelalte. Aceasta este dispoziţiunea d-voastră de ieri.

D-l *D. Pişca:* D-lor, articolul care ni s'a cetit, prevede numai planul loturilor de şcoală şi biserică, şi nimic mai mult; nu vorbeşte câtuş de puţin de facerea satelor, de alinieri şi construcţiuni. In ceea ce priveşte formarea satelor, şi regularea acelei aglomeraţiuni, aceasta va face obiectul unui articol deosebit, care am rămas de acord să-l luăm în cercetare, fie la finitul acestei legi, fie la Articolul 2.

Dar nu numai atât; este adevărat că noi am simţit mari trebuniţe ca atunci când se vor împărţi loturi peste 100 şi se vor statornicì pe acel pământ 100 familii, se înţelege că vor formà un sat, şi ca să se formeze un sat, trebuie cu anticipaţie să se formeze un plan prin care să se fixeze stradele, forma caselor şi chiar drumurile vecinale şi celelalte.

In ceea ce priveşte însă partea igienică şi a traiului modern, mi se pare că nu este locul acì să discutăm căci, or respectăm legile, şi atunci vom face una nouă privitoare la acest lucru, iar nu cu ocazia legii vânzării bunurilor Statului, ori nu le respectăm. Noi avem o lege existentă, legea poliţiei rurale; avem legea consiliilor judeţene, unde se zice curat, că, consiliile judeţene au datoria şi dreptul de a face regulamente şi de a da tipuri şi formulări pentru case, cum trebue să se construească, cum trebue să se îngrădească comunele, etc.

Nu avem prinurmare, decât să ne îndemnăm pe noi înşine, să respectăm şi să aplicăm legile existente, şi atunci nu vom aveà trebuinţă să facem pentru aceasta o lege nouă cu ocazia legii vânzărilor bunurilor Statului.

Aceste prevederi ale consiliilor judeţene au fost făcute de unele dintr'însele, însă nu au avut sancţiune. In adevăr, s'a prevăzut şi mărimea ferestrelor şi înălţimea caselor pe unde să poată intrà aer îndestulător pentru buna existenţă şi traiul omului; toate aceste măsuri s'au făcut şi nu avem decât să le aplicăm, iar nu să mai legiferăm şi cu ocaziunea acestei legi. Este cu totul altă cauză ceea ce priveşte formarea satelor. La timpul oportun, la articolul respectiv vom distutà, dacă amendamentul care am avut onoare a-l propune ieri este bun să-l luăm aşà cum l-am propus, sau să-l modificăm. Deocamdată să ne mulţumim cu acest articol, căci nu prevede decât planurile loturilor. Cât despre sate, să observăm atunci când vor venì în discuţiune formarea satelor, delimitarea uliţelor şi celelalte.

D-lui *Gr. M. Sturdza :* D-lor senatori, precum s'a zis, s'a produs în secţiunea V un amendament care răspunde la dreptele preocupări ale onor. d-l Fleva. Să-mi daţi voie să vi-l citesc, fiindcă am să critic concluziunea sa, căci voieşte a aruncà asupra sătenilor sarcina locurilor întrebuinţate pentru interesele generale ale comunei, când noi ştim că totdeauna aceste locuri, precum pentru drumuri, biserică şi şcoală le-a dat proprietarul, fie Statul, fie particularii.

Iată acest amendament:

Amendamentul secţiunii V.

«Cu ocazia facerii planurilor pentru moşiile ce s'ar hotărî a se vinde în loturi mici de câte 5 ectare, se va determină pe plan locul unde ar trebuì să se fixeze vatra comunei.

In năuntrul periferiei vetrei comunale se va arătà întinderea şi poziţia locului unde va urmà să se clădească:

1-iu Localul primăriei, al 2-lea localul strejii, al 3-lea localul bisericii, al 4-lea localul şcoalei şi al 5-lea se va determinà direcţia, întinderea şi lărgimea stradelor.

In afară de periferia comunei se va determinà:

1-iu Poziţia şi întinderea cimitirului şi al II-lea poziţia, întinderea şi lărgimea drumurilor vecinale.

Intinderea totală a terenurilor ce se vor determinà spre îndeplinirea dispoziţiunilor aliniatului precedent, nu va covârşì peste o jumătate ectar de fiecare lot.

Valoarea în total a acestor terenuri comunale se va împărţì în proporţie cu numărul loturilor, se va adaoge la preţul lor şi se va răspunde de cumpărători».

D-l *D. Pişca:* D-lor, vă atrag atenţiunea că am suprimat islazul şi, în loc de un ectar, am propus o jumătate ectar pentru vatra satului şi celelalte.

D-l *Gr. M. Sturza:* Acum vine concluziunea amendamentului pe care eu o combat.

Iată ce zice concluziunea:

«*Intinderea totală a terenurilor ce se vor determinà spre îndeplinirea dispoziţiunilor aliniatului precedent nu va cavârşi peste o jumătate ectar de fiecare lot.*

«*Valoarea in total a acestor terene comunale se va împărţi în proporţie cu numărul loturilor, se va adaoge la preţul lor şi se va răspunde de cumpărător*».

Această concluziune o combat, şi cred că veţi primì să se modifice acest amendament, ca să facă sacrificiu Statul.

D-l *N. Fleva:* V'aşi rugà ca chestiunea aceasta să o seperaţi de chestiunea Art. 23.

Alta este constituirea comunelor şi alta este condiţiunile cu cari un vânzător vinde un lucru oarecare, loturile de pământ.

Prinurmare, planul moşiei aş voì să se pună în vederea cum-

părătorilor odată cu loturile, ca să se constate condiţiunile cu cari el cumpără; şi în privinţa aceasta cred de prisos să se continue cu discuţiunea de faţă. Singurul lucru ce trebue să facem este să modificăm Art. 23, ştergând cuvintele *«planul moşiei»* — fiindcă nici o moşie nu se vinde în totalitate, ci în parte — şi să se pue *«planul porţiei de moşie vândută în loturi»* în vederea cumpărătorilor, şi condiţiunile cu cari li se vinde.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, este indiferent, ca chestiune de principiu, dacă acest amendament se va pune în cutare parte sau în altă parte a proicetului de lege. Decât, mi se pare că astăzi ne abatem puţin dela ideile cari aveau curs ieri. Eu am spus că nu vin, prin această lege, să zic că ideile mele sunt superioare ideilor obşteşti; decât iar, ce normă am să urmez şi eu? Norma de ieri, sau cea de astăzi? Eri s'a stabilit, în aplauzele Senatului, după discursurile elocinte ce au avut loc, că această lege nu este o *lege de împroprietărire* ci *o lege de vânzare* a bunurilor Statului. Ar păreà subtil aceasta, dar e exact. S'a mai stabilit că nimeni nu are *drept la pământ* în această ţară, şi că dacă se vând moşiile Statului în loturi mici, este pentrucă Starul, dintr'un punct de vedere ce el îl apreciază, crede că este bine ca moşiile Statului să intre, în parte, în mâna acelora cari le cultivă ei înşişi. Apoi, dacă venim la ideile enunţate de principele Sturza, văd că ne întoarcem la principiul gratuităţii; pentrucă, dacă aţi cifrà d-voastră ceea ce se dă pentru toate drumurile mari, drumurile vecinale şi toate localurile şi proprietăţile, cari trebuesc pentru o bună şi regulată funcţionare a comunei, veţi vedeà că intrăm în principiul gratuităţii. Eu nu fug de această idee, însă să examinăm, dacă mai suntem noi consecinţi cu votul nostru de ieri. Vă fac întrebare, căci am luat angajamentul ieri, nu să mă opun la dorinţa d-voastră, dar cu rezervă ca să îmi zic şi eu cuvântul meu când voiu vedeà că vă depărtaţi dela un sistem, şi mi se pare că încetul cu încetul ne depărtăm dela sistemul adoptat ieri.

D-l *Dim. Polizu-Micşuneşti:* Sunt cu totul de acord cu cele zise de d-l Ministru; însă voiu merge mai departe şi voiu zice, că ceeace susţine d-sa, nu este la loc subtil, cum a zis d-sa, ci este chestiune de principii.

D-lor, prin prezentarea acestui amendament se face o confuziune de material diferit. Noi ne ocupăm acum de o lege de vânzare de pământ, de constituirea proprietăţii mici, şi ni se zice: pentru-

ce în această lege (prin care constituim proprietatea mică), pentruce nu ne ocupăm şi de reguli relative la constituire de comune, de lege comunală, dispoziţiuni de aliniere, salubritate publică, etc., impunând cumpărătorilor condiţiuni în acest sens? Ca şi cum legiuitorul are mânele legate pentru viitor şi n'ar puteà să facă legi comunale câte se vor găsì de cuviinţă. Se zice: vindem pământ şi trebue să punem condiţiuni.

Dar, oare chestiunile de ordine publică au vreo prescripţiune? Oare, dacă noi în legea de faţă n'am prevedeà tot ceeace putem face prin legi viitoare, oare cu aceasta ne legăm mâinile şi nu putem face legi comunale şi reguli diferite, pentru formarea de comune, pentru alinieri şi pentru modul construcţiunii caselor, etc.? D-lor, eu cred că chestiunea organizării comunelor, cu diferite dispoziţiuni mai mult sau mai puţin complicate ce comportă, n'are ce căutà în legea de faţă care se ocupă de vânzarea de bunuri. Eu nu pot înţelege acest amendament altfel decât că a fost inspirat d-lui Fleva, primarul Capitalei de preocupaţiunile d-sale de primar, căci ocupându-se toară ziua cu chestiuni d'ale comunei, cu chestiuni de alinieri, chestiuni igienă publică, etc. d-sa s'a lăsat a fi infiuenţat sau condus de aceste idei pe cari propune să le introducem azi în legea de faţă. *(Ilaritate)*. Acì însă noi facem o lege de vânzare de bunuri; după aceasta, dacă legile comunale astăzi în fiinţă nu sunt suficiente, vom face altele.

D-l *Gr. M. Sturdza:* D-lor, la cele zise de onor. d-l Polizu, îmi voiu permite a observà că, cu toate legile comunale cari le va face d-lui în urmă, cu greu s'ar puteà îndreptà pe linie nişte binale dejà făcute, şi greu s'ar puteà da un plan de piaţă şi de o instalare regulată unui sat improvizat, după cum l-a arătat d-l Eleva: o casă intr'o parte, alta în alta, una pieziş, şi venind cu un plan d-l Polizu ca să fie şcoala colo, biserica dincolo, ar fi prea târziu.

Este un articol de prevedere foarte înţelept, că atunci când vin cetăţeni să cumpere dela Stat un lot, să li-se arate şi planul, cum are să fie satul unde primăria, unde biserica, unde şcoala şi pe unde drumurile.

Acum îmi rămâne a răspunde d-lui Ministru al Domeniilor; acì nu este chestiunea a strămutà un principiu statornicit ieri, acel principiu este bine statornicit şi-l adoptăm cu toţii; este a vă aminti o datorie care o are Statul ca proprietar, cum o au toţi proprietarii

din ţara noastră. Toţi proprietarii din ţară au făcut acel sacrificiu pentru drumuri, pentru biserică, pentru şcoală, şi nu văd pentruce Statul nu l-ar face şi el. Dacă aduni oameni pe o moşie, să faci şi acele sacrificii; dacă nu le faci să nu-i aduni; cine ar luà asupra sa să plătească aceà dare? Să cumpere 5 pogoane şi să plătească 6, este o sarcină enormă. Şi apoi Statul găseşte un folos făcând-o, căci adunându-se locuitori la un loc, se desvoltă agricultura şi Statul profită ca proprietar.

D-l *P. Poni :* D-lor, sunt două idei în discuţiune înaintea onor. Senat. Este întâiu ideea înfiinţării satului care a fost discutată mai inainte în secţiuni şi care a fost pusă Senatului prin un amendament, care amendament Senatul a hotărît să-l discute la finit, hotărîre luată în şedinţa de ieri. Trec asupra acelei idei a înfiinţării satului, care este bine a o lăsà să o discutăm la finitul legii.

Rămâne a doua idee care a prezintat-o d-l Fleva, ideea unei îndatoriri ce ar trebuì să se pună cumpărătorilor de loturi mici, ca să facă construcţiuni în noile sate după un model oarecare. Cred că asemenea îndatorire nu se poate pune cumpărătorilor, şi iată dece: mai întâiu loturile acestea pot să fie cumpărate de oameni cari au dejà casa lor într'un sat, şi ar fi a le impune o sarcină prea mare ca el să-şi părăsească casa sa şi să zidească conform cu obligaţiunea ce a luat, când a cumpărat lotul.

D-l *Fleva :* Nici n'a fost ideea aceasta! Ideea a fost pentru acei cari vor să facă sate din nou.

D-l *Poni :* Când, d-lor, va venì un sătean din îndepărtare ca să se aşeze într'o moşie de câmp, unde are să se formeze un nou sat, atunci trebue să vă gândiţi la sacrificiile cari le face acel om; că el işi pune tot avutul său pentru a cumpărà lotul de pământ şi casa o va lăsà câţivà ani în urmă să o zidească cum va puteà. Despre aceasta nu aveţi decât să vă uitaţi ce s'a întâmplat cu împroprietărirea însurăţeilor, câte dificultăţi n'au întâmpinat însurăţeii, ca să-şi constitue satele lor.

Voiţi d-voastră să impuneţi o obligaţiune care n'are să se execute? Puneţi-o! Dar eu nu cred că se va luà lotul din mâna ţăranului, pentrucă nu şi-a făcut casa după cutare model

D-lor, deşi sunt insuflat de aceleaşi idei de a îmbunătăţì soarta materială a ţăranului nostru, căci şi mie îmi place să-l văd locuind într'o casă cât se poate mai bună, dar mă întreb: când el are să-şi hrănească copii, când el are nevoe să se hrănească pe dânsul, să

plătească dări, atunci trebuie să-l las să stea într'o casă cum va puteà, să-l las să-şi îndeplinească celelalte nevoi cari le are şi cari sunt tot atât de indispensabile caşì aceea de a trăì într'o casă bună. Deaceea, vă rog să nu punem o asemenea obligaţiune cumpărătorilor de loturi, pentrucă nu toţi vor aveà mijloace.

Sunt cu totul de opiniunea d-lui Polizu, că construcţiunea caselor se va face după regulamente generale, după legi generale, şi obiecţiunea care o aduce d-l Fleva este înlăturată, dacă se va votà amendamentul care s'a propus pentru organizaţiunea satelor, căci în acel amendament, după cum se prevede aliniarea stradelor, se poate prevedeà şi poziţiunea caselor. Dar nu puneţi obligaţiune unui locuitor — fiindcă-i daţi de vânzare un loc de al Statului — să-şi facă o casă care-i este peste putinţă de a o face.

Voci : Inchiderea discuţiunii.

D-l *Orleanu :* D-l Fleva a retras amendamentul.

D-l *Vicepreşedinte:* Vedeţi că toate discuţiunile sunt academice, dacă nu există un amendament. Cu toate acestea cred că trebue să ascultăm pe P. S. S. Mitropolitul Moldovei care a cerut cuvântul.

I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi Sucevii : D-lor senatori, puţine cuvinte am de zis. Am văzut în discuţiunea acestei legi, aducându-se la mijloc felurite idei, cari toate sunt necesare la viaţa socială şi igienică a săteanului. Am auzit zicându-se despre aranjarea locuinţei ţăranilor, despre drumuri şi despre toate. Intre toate acestea am auzit şi cevà, care pe mine mă interesează tot atât de mult ca şi pe d-v.; am auzit vorbindu-se de biserică şi de şcoală.

D-l *I. Câmpineanu, Ministru al Comerţului:* Cer cuvântul.

I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei : S'a zis pentru locuinţele sătenilor că trebue să fie aranjate pe linie, ca uliţile să fie largi, ca locuinţele lor să fie construite după un plan; acestea toate sunt bune pentru viaţa materială, dar cred că trebue să ne interesăm toţi — ţara, Guvernul şi Corpurile legiuitoare — tot atât de mult şi de partea morală şi sufletească a sătenilor, adică de biserică şi de şcoală.

Eu am ascultat cu multă plăcere vorbindu-se despre această parte, şi deaceea nu pot să-mi exprim mulţumirea mea sufletească, decât asociindu-mă cu toţi acei d-ni Senatori, cari au vorbit de biserică şi de şcoală.

O singură observaţiune aş fi avut de făcut. Am văzut într'un amendament cetit de onor. principe Sturza, zicându-se ca să se pre-

vadă un local pentru primărie, un local pentru administrație, și abià la a treia sau a patra mână se menționà despre biserică și școală.

Eu aș fi dorit ca biserica și școala să ocupe întâiul loc.

Mulțumesc încăodată acelor d-ni senatori, cari au vorbit pentru biserică și școală.

Eu, dacă am luat cuvântul acum, nu am voit să fac altcevà decât să accentuez și mai mult asupra acestui punct.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor Senatori, suntem fericiți că am putut prevenì cu toții dorința P. S. S. Mitropolitului Moldovei. Prin Art. 2 al acestei legi, este prevăzut a se da *zece ectare* — cari fac 20 de pogoane — pentru întreținerea bisericii, și zece pentru întreținerea școalei, și acestea se dau într'un mod *gratuit*. Prinurmare, departe de a se creià o poziţiune inferioară bisericii și școalii, s'a căutat a i-se creià o poziţiune favorabilă; și așà vom căutà a face și în viitor.

Este o datorie pentru noi a face această declarațiune de principiu, or de câte ori ni se va prezentà această chestiune.

Aceasta nu este numai o datorie ce împlinim, dar este și o tradiţiune la care am ţinut și vom ţineà totdeauna, pentru înflorirea bisericii.

Clerul, la noi, în toate vremile, s'a asociat la marile mișcări naționale. Clerul în România are o tradiţiune în această privință și nu vom fi noi aceia cari vom atinge la poziţiunea sa; din contra, vom căutà să o consolidăm.

Voci : Prea bine.

I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei : Vă mulțumim.

D-l *N. Fleva :* D-lor, iată amendamentul meu : «Planul părții de moșie, împărțită în loturi, cât și acela al locuințelor, se va pune în vederea locuitorilor prin o comisiune anume însărcinată cu aceasta, de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.

D-l *Ministru al Domeniilor :* D-lor, în lege este prevăzut că se va depune o schiță de plan și se va da fiecărui cumpărător o ţidulă de lotul care i-se cuvine; onor. d-l Fleva cere să se dea și un model cum să se construiască comuna, satul.

Apoi, d-lor, devremece onor. d-l Fleva recunoaște că nu se poate face aceasta într'un mod *obligator*, ci într'un mod *facultativ*,

Guvernul primeşte pentru dânsul ca obligator de a da schiţa, rămânând pentru locuitori facultativ.

D-l *Fleva :* Nu este rău să ştie ţăranul acesta, ca să înveţe cum să-şi facă casă.

D-l *Manolescu :* La început îi va fi greu, dar pe urmă ne va binecuvântà.

D-l *Câmpineanu, Ministru al Domeniilor :* Ca obligaţiune pentru noi o primim, însă repet că va trebuì să rămână facultativ pentru ţăran.

D-l *Fleva :* Primesc declaraţiunea d-lui Ministru, ca Guvernul să fie obligat să pună în vedere ţăranului, când va cumpărà lotul, şi modul cum să-şi facă casa, liber ţăranul să urmeze sau nu, după mijloacele ce va aveà.

Se consultă delegaţii asupra amendamentului.

D-l *Raportor :* D-lor senatori, comitetul delegaţilor în majoritate a admis amendamentul d-lui Fleva. Astfel că Art. 23 s'a redactat în modul următor:

Planul părţii de moşie împărţit în loturi, cât şi acela al locuinţelor, se va pune în vederea locuitorilor de o comisiune însărcinată cu aceasta de Ministerul Domeniilor.

D-l *D. Polizu-Micşuneşti :* Am avut ocaziune a vedeà sate formate de însurăţei, şi cel puţin câte am văzut eu erau foarte frumoase. Inginerii cari au format satul, au căutat să facă strade drepte, şi fără ca aceasta să fie pusă în lege.

Prin amendamentul de faţă, văd că se propune formarea satelor după un plan, într'un mod facultativ pentru ţăran. Apoi, cine zice lege, zice un legământ, un ce obligator; deaceea cred că este de prisos acest amendament, fiindcă Guvernul în executarea unor asemenea măsuri se va servì totdeauna de ingineri, cari, după cum am văzut şi la satele însurăţeilor, au să dea un plan şi acestor cumpărători de loturi. Prinurmare, sunt contra amendamentului d-lui Fleva.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot amendamentul d-lui Fleva, şi se primeşte.

Se pune la vot Art. 23 împreună cu amendamentul, şi se primeşte.

D-l Raportor ceteşte Art. 24, cum s'a modificat de comitetul delegaţilor :

Art. 24. Pentru toate lucrările efectuate de comisiune în localitate, se va dresà proces-verbal, semnat şi de primar.

Acest proces verbal împreună cu declaraţiunile cumpărătorilor, se vor supune la aprobarea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Loturile nu vor puteà fi vândute decât în ordinea numerică ce se va stabili.

Ministerul, luând avizul comisiunii permanente, va confirmà vânzarea loturilor şi va liberà titlul provizor pe numele fiecărui cumpărător.

Confirmarea vânzării, nu se va puteà face înainte de depunerea zecimii. Dacă depunerea nu se va efectuà, se va puteà vinde imediat altora, conform dispoziţiunii legii de faţă.

După confirmare, Ministerul va pune în posesiune pe cumpărători, aplicând pe faţa pământului loturile coprinse în plan.

D-l *Vicepreşedinte, colonel N. Bibescu:* D-lor, discuţiunea este deschisă asupra Art. 24.

D-l *Bădescu*: Iată ce aveam de observat aici: de când se socoteşte termenul în care e dator cinevà să facă *vărsământul* de plată, Nu trebue fixat aici termenul, adică să se zică că e dela ziua de când se va notificà de Guvern cumpărătorului? Eu aşà cred, că trebue pus un termen.

D-l *Christopolu, Raportor:* In lege nu se prevede acest termen şi am convenit cu toţii în comitetul delegaţilor, ca această chestiune s'o ridicăm înaintea Senatului. Atât în articolul legii acesteia, cât şi în cea dela 1881, nu se prevede nimica; rămâne să decideţi d-voastră.

D-l *Bădescu:* E bine, cred, ca membrii comitetului delegaţilor să se întrunească şi să hotărască.

D-l *Vicepreşedinte:* Formaţi un amendament şi-l vom trimite la comitet.

D-l *N. Fleva:* Şi eu am un amendament.

D-l *Vicepreşedinte:* Aveţi cuvântul.

D-l *N. Fleva:* Iată ce amendament aveam să pun la ultimul aliniat al Art. 24. După cum văd eu, legea dispune ca comisiunea la faţa locului să reguleze distribuirea loturilor, şi tot acì se zice că, să nu se adjudece asupra cumpărătorului, decât după depunerea *zecimii*. Acum, aş vrea să se specifice aici că, dacă acela ce va luà

lotul nu va depune zecimea într'un termen dat, să se zică că acel lot se va da îndată altuia.

D-l *N. Manolescu:* Tot așà este, această idee este exprimată în lege.

D-l *N. Fleva:* Mie mi se pare că ar fi mai corectă și mai clară expresiunea aceasta: că lotul să se adjudece *în persoana altuia.*

D-l *N. Manolescu :* Tot acest lucru este și în lege.

Voci: Așà, așà.

D-l *N. Fleva:* Vasăzică să ne explicăm. Comisiunea este indrituită ca ea singură să proceadă la vânzarea lotului imediat pentru altă persoană, dacă cumpărătorul nu varsă prima zecime.

Voci: Așà este și în lege.

D-l *N. Fleva:* Atunci nu mai am nici un amendament de propus.

Se pune la vot Art. 24, cu explicările date, și se primește.

Se cetește Art. 25, cum s'a votat de Cameră, și necerând nimeni cuvântul, se pune la vot și se primește fără modificare.

Mai multe voci: Sunt 5 ore.

D-l *Vicepreședinte, colonel N. Bibescu:* D-lor, am lucrat și ieri și astăzi și tot n'am terminat cu această lege; și fiindcă trebue să ne ocupăm și de alte legi și în special de revizuirea Constituțiunii, eu v'aș rugà să continuăm ședința până la 6 ore.

Voci: Puneți la vot continuarea ședinței.

Se pune la vot continuarea ședinței, și se respinge.

Ședința dela 8 Martie 1884.

D-l *Președinte:* La ordinea zilei avem continuarea desbaterii proiectului relativ la vânzarea moșiilor Statului. D-l Christopolu, Raportor, este rugat să vie la tribună.

D-l *Raportor, V. Christopolu,* dă cetire Art. 27, 45, 47, 50 și 63, cari punându-se la vot, succesiv se primesc fără modificare.

Se cetește Art. 64.

Art. LXIV Orcine își va împrumutà numele, spre a cumpărà imobile rurale, pentru persoane ce n'au drept după lege, va fi pedepsit cu amendă de lei 5.000—10.000 și cu închisoare corecțională dela 2—6 luni.

Interdicțiunea drepturilor politice dela 2—5 ani va fi de drept aplicată acestor delicvenți.

Străinul, care ar cumpără proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedeapsa din aliniatul I.

Vânzarea va fi nulă. Acţiunea pentru anularea ei se va intentà de Stat, de particulari, cât şi de procuror din oficiu.

D-l *D. Sturza, Ministru de Externe*: D-le Preşedinte, aş propune ca aliniatul 3 să se elimineze. Se zice la aliniatul 3: «Străinul, care ar cumpără proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedeapsa din aliniatul I». Insă asemenea dispoziţiune nu-şi poate aveà locul, deoarece străinii nu au drept să cumpere proprietăţi rurale.

D-l *C. Bălcescu*: Secţiunea V a propus să se modifice vorba de *străin* şi să se zică: *cel fără drept*.

D-l *Ministru al Domeniilor*: Observaţia d-lui Sturza se întemeiază pe cuvântul că asemenea vânzări nu se pot face şi ele sunt nule şi de nul efect; penalitatea cea mai mare este nulitatea perfectă a vânzării.

Această dispoziţiune ar ajunge cu atât mai mult, cu cât aliniatul care precedează isbeşte pe acei cari împrumută numele lor a cumpără imobile, acelor cari nu au acest drept.

D-l *Preşedinte, Dim. Ghica*: Pun dar la vot Art. 64 cu suprimarea al. 3, propus de d-l Ministru al Afacerilor străine.

S'a primit.

D-l *Raportor* dă cetire Art. 69 din proiect cum s'a votat de Cameră, şi neluând nimeni cuvântul, se pune la vot şi se primeşte.

Se dă cetire Art. 70 cu modificarea adusă de comitet la ultimul aliniat.

Art. LXX. Preţul răscumpărării va fi darea originală a embaticului sau otaşniţei înmulţită cu 20, iar pentru vii înmulţită cu 15.

Dacă darea consistă în producte sau diferite alte materiale, acestea se vor preţuì în bani, după preţul mediu al celor din urmă 3 ani, şi acest preţ se va luà de bază pentru calculul preţului răscumpărării, după distincţiunile de mai sus.

In nici un cas preţul răscumpărării viilor nu va puteà covârşì valoarea nudei proprietăţi a solului.

Preţuirea se va face de comitetul permanent şi un delegat al Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Pentru viile sădite în urma promulgării codului civil, preţul

răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu *media dărilor pe 5 ani din urmă înmulţită cu 10.*

D-l *I Câmpineanu, Ministru al Domeniilor*: D-lor, mi se pare *că* există o antinomie între ultimul aliniat al acestui articol, şi Art. 66 din legea din 12 Aprilie 1881, care nu se modifică. Iată ce zice aliniatul III al Art. 66:

«Nici o constituire de embatic sau besman, otaşniţă, decimă sau orice fel de dare, care ar tinde la o locaţiune ereditară şi ar aveà de scop clădiri sau sădiri nu mai este permisă pe moşiile Statului, în urma promulgării legii de faţă şi a măsurătoarii de mai sus.»

Pe când dispoziţiunea ultimă din această lege zice:

«*Pentru viile sădite în urma promulgării codului civil preţul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu media dărilor pe 5 ani din urmă, înmulţită cu 10.*»

Este dar o contradicţiune între dispoziţiunea aceasta şi dispoziţiunea din Art. 66, care rămâne întreagă.

Spre a evità verce neînţelegere, aş cere să binevoiţi a adaoge în Art. 70 cuvintele: «*şi până la 12 Aprilie 1881*».

D-l *Raportor*: Atunci paragraful ultim al Art. 70 ar sunà astfel:

«*Pentru viile sădite în urma promulgării codului civil şi până la 12 Aprilie 1881, preţul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu media dărilor pe 5 ani din urmă înmulţită cu 10*».

Se pune la vot articolul astfel modificat, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 74.

Art. LXXIV. Preţul răscumpărării se va răspunde în termen de o lună dela confirmarea de către Consiliul de Miniştri.

Pentru vii, acest preţ se va răspunde în termen de 5 ani de la aceeaş epocă, în rate trimestriale şi la începutul fiecărui trimestru.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Acì aş propune o modificare; să nu se zică: «dela confirmarea de către Consiliul de Miniştri». Acestea sunt acte mărunte, şi n'ar trebuì să fie împovărat consiliul de miniştri. Să se zică: «*dela confirmarea de către Minister*».

Se pune la vot Art. 74 cu modifiearea propusă, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 90, şi se primeşte fără modificare.

Se ceteşte Art. 2 al proiectului.

Art. II. Când locuitorii cari au cumpărat loturi, conform dispoziţiilor acestei legi, sunt în număr de cel puţin 100 şi când ei nu

sunt în apropierea unei comune în care să fie şcoală şi biserică, li se va delimità fără plată, câte 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a bisericii, şi 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a şcoalei.

Aceeaş întindere de pământ se va acordà pretutindeni şcoalelor cari nu au până astăzi.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Am o observaţiune de făcut acì. Se zice că «aceleaş întinderi de pământ se vor acordà şcoalelor cari nu au pământ până astăzi».

Mi-este teamă ca această disposiţiune să nu ne ducă prea departe, căci nu putem calculà de acum în mnd precis câte sunt şcoalele cari nu au pământ.

Inţeleg ca cu ocaziunea unei legi de vânzare de pământ propriu zis, să se pună această dispoziţie pentru comunele cari au să se formeze din nou; dar într'o chestiune de vânzare ca aceasta, de care ne ocupăm astăzi, să se pună dispoziţiuni de acestea pentru toate şcoalele, mai întâiu că ar fi străină de materie, apoi nu se pot produce calcule exacte, mai cu seamă în cazuri de scăderi de arenzi.

Cred că este mai bine a se pune o asemenea dispoziţiune cu ocaziunea bugetului: iar nu cum se voeşte a se face acum cu ocaziunea unei legi de vânzare a moşiilor Statului.

Şi pentru aceasta, d-lor, cred că nu putem fi taxaţi că nu am voì progresul şcoalelor, căci s'au întreit şi împătrit lefurile institutorilor.

Această distribuţiune însă a pământului, vă rog, d-lor, să nu o autorizaţi. Va rămâneà ca cu un osebit proiect să se reguleze încă mai bine poziţia şcoalelor.

Voci: Să se suprime partea din urmă dela Art. 2.

D-l *Preşedinte, Dim. Ghica:* Dacă sunteţi de acord atunci voiu pune la vot articolul cu suprimarea acelor cuvinte dela finele Art. 2.

Voci: da, da...

Se pune la vot art. 2 cu modificarea cerută de d-l Ministru, şi se primeşte.

D-l *Raportror, V. Christopolu:* Acum, d-lor, vine amendamentul propus de secţiunea 5, şi care a rămas a se discutà la urmă.

Iată ce zice amendamentul.

Amendamentul secţiunii a V.

«Cu ocazia facerii plannrilor pentru moşiile ce s'ar hotărî a se vinde în loturi mici de câte 5 ectare, se va determinà pe plan locul unde ar trebuì să se fixeze vatra comunei.

In năuntrul periferiei vetrei comunei se va arătà întinderea şi poziţia locului unde va urmà să se clădească:

1. Localul primăriei, al 2-lea localul strejei, al 3-lea localul bisericii, al 4-lea localul şcoalei şi al 5-lea se va determinà direcţia, întinderea şi lărgimeà stradelor.

In afară de periferia comunei se va determinà:

1. Poziţia şi întinderea cimitirului şi al 2-lea poziţia, întinderea şi lărgirea drumurilor vicinale.

Intinderea totală a terenurilor ce se vor determinà spre îndeplinirea dispoziţiunilor aliniatului precedent, nu va covârşì peste o jumătate ectar de ecare lot.

Valoarea în total a acestor terenuri comunale se va împărţì în proporţie cu numărul loturilor, se va adăogà la preţul lor şi se va răspunde de cumpărători».

D-l *Preşedinte:* Cred că nu veţi combate aceste completări ce se fac la acest articol. Voiu pune dar la vot acest adaos.

Se pune la vot amendamentul la Art. 2, şi se primeşte.

D-l *Pişca:* Amendamentul trebuie modificat. Cer cuvântul.

Voci: S'a votat.

D-l *Preşedinte:* Eu v'am întrebat, dacă cere cinevà cuvântul şi, necerând nimeni cuvântul, l-am pus la vot.

D-l *Pişca:* Este prea importantă modificarea amendamentului.

D-l *Preşedinte:* Amendamentul d-voastră l-am pus la vot. Nu este opera d-voastră?

D-l *Câmpineanu, Ministru al Domeniilor:* Dacă unanimitatea Senatului ar cere a se modificà amendamentul, atunci cred că s'ar puteà reveni asupra votului; dar nu văd că este unanimitate.

D-l *Preşedinte:* Este opera însăşi a d-voastră, d-le Pişca.

D-l *Pişca:* Nu este permis unui om ca, greşind astăzi, să vină mâine să-şi îndrepte greşala?

Voci: S'a votat dejà.

D-l *Raportor* citeşte Art. 3, 4 şi 5, cum s'au votat de Cameră şi punându-se la vot succesiv se primesc.

Se întreabă Guvernul, dacă primeşte modificările introduse în lege şi d-l Ministru al Domeniilor declarând că le primeşte, se pune la vot legea în total prin bile.

In timpul votării d-l Maniu declară că se abţine dela vot.

D-l *Preşedinte:* D-lor, rezultatul votului este cel următor:

Votanţi 36
Bile albe . . . 33
Bile negre . . . 3

Senatul a primit legea.

CAMERA.

Şedinţa din 16 Martie, 1884.

D-l *Vicepreşedinte:* Acum la ordinea zilei avem proiectul de lege, modificat de Senat, pentru vânzarea bunurilor Statului.

D-l *I. B. Lăţescu*, Raportorul comitetului de delegaţi ai secţiunilor, dă cetire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor deputaţi,

Cercetându-se de secţiunile onor. Adunări proiectul de lege pentru modificarea unor articole din legea vânzării bunurilor Statului şi răscumpărarea embaticurilor, votat dejà de Cameră şi amendat de Senat, au fost aleşi delegaţi:

	D-l Const. Fântâneanu,	de secţiunea		I;
	» Chr. Goga,	»	»	II;
	» Petre Cernătescu,	»	»	III;
	» Ioan Bibicescu,	»	»	IV;
	» Dim. Berendeiu,	»	»	VI;
	» Al. Dimitriadi,	»	»	VII;
şi subsemnatul,		»	»	V.

D-nii delegaţi s'au constituit în comitet la 14 curent sub preşedinţia d-lui Dimitrie Berendeiu.

După discuţiunile urmate în sânul comitetului şi la cari au asistat d-l Ministru al Domeniilor, proiectul, admiţându-se de majoritate contra opiniunii d-lui Cernătescu, care a cerut respingerea lui, subsemnatul a fost desemnat pentru a vă supune, ca raportor,

aprecierile comitetului, ale majorității cât și ale minorității lui, asupra acestui proiect de lege.

In conformitatea acestui mandat, îndrăsnesc a crede, d-lor deputați, că mă aflu în unire de vederi și simțiminte cu toți d-nii delegați, fără distincțiune, supunând înaltei d-voastre cunoștințe că modificările aduse de Senat acestui proiect de lege nu sunt privite de d-lor cu o satisfacțiune tocmai dintre cele mai vii.

Și această satisfacțiune este cu atât mai dubioasă cu cât zisele modificări nu se traduc numai prin niște simple măsuri de natură a schimbà în parte economia legii, aplicațiunea ei practică și folositoare pentru cei mai mulți, sau mai bine a zice pentru imensa majoritate al locuitorilor acestei țări; dar ele se deosibesc, încă mai cu seamă, prin acel caracter care, cu toate iluziunele ce ne-am forță a ne face sub acest raport, reiese din spiritul și textul lor și pe care-l credem în desacord cu principiile, cu programul de guvernământ al partidului politic, care prin marea majoritate a mandatarilor țării, legiferează astăzi în România.

Dar nici cadrul restrâns al acestei lucrări pe care ni-l impune o situațiune dată, și de care nu putem fi solidari, nici conveniențele parlamentare, nu ne permit o critică comparativă între proiectul primitiv al Camerei deputaților și acela care revine dinaintea noastră, astfel precum el a eșit din deliberațiunile Corpului matur.

Trebue să mărturisim însă, că acest proiect, pe care-l privim cu regret astfel precum el ni se prezintă, totuș oferă locuitorilor rurali, prin dispozițiunile coprinse în Art. 45, cel puțin posibilitatea de a face achizițiuni de pământuri, pe când legislațiunea actualmente in vigoare, în loc de a înlesnì sub acest raport aspirațiunilor lor atât de unanime pe cât și legitime, le opune, din contra, dacă nu prin textul ei, dar în realitate *de facto*, obstacole, contra cărora s'au sdrobit generalmente și într'un mod aproape cu desăvârșire invariabil toate stăruitoarele și neobositele lor silințe spre atingerea obiectivului pentru realizarea căruia legea se păreà că a fost edictată.

Nimic nu vă poate pune, d-nii mei, în pozițiune de a judecà mai în deplină cunoștință de cauză proporțiunile acestor obstacole, defectuozitățile actualei legi în raport cu ideea care i-a dat naștere, decât următoarea cifră care împrumută dureroaselor ei efecte o inimitabilă elocvență: *Sunt trei ani dejà de când s'a promulgat această lege, și în tot cursul acestui timp, în toată întinderea României, numai*

cinci moşii au fost cumpărate de sătenii noştri plugari; şi aceasta fără ca ei să întâmpine vre-un singur refuz la nici o cerere formulată în conformitare cu legea.

Pentru a remedià, d-lor deputaţi, în parte, cel puţin, la asupritoarea situaţiune făcută prin citata lege plugarilor noştri, comitetul delegaţilor d-voastră se crede silit, în vederea scopului numai, şi chiar cu preţul transigerii momentane cu principii cari fac parte din credinţele lor politice, să primească soluţiunea pe care onor. Senat a binevoit în fine a o da în această privinţă.

In alte cuvinte, d-lor reprezentanţi, şi spre a mă servì de o zicătoare populară, dar de o frapantă asemănare în cazul de faţă, din două rele, am fost siliţi să alegem răul cel mai mic.

Ni s'ar puteà obiectà, d-nii mei, că mai erà încă poate o încercare de făcut, aceea de a se îndreptà de Cameră ceea ce ni se pare excesiv în modificările aduse de Senat proiectului de faţă, în speranţă că maturul Corp ar aderà la aceste îndreptări.

Noi însă, d-lor deputaţi, în consideraţiunea celor petrecute dejà cu acest proiect, căruia onor. Senat a binevoit a da o ospitalitate atât de largă şi îndelungată, aceasta negreşit ca înalt semn de deferenţă din parte-i pentru celălalt al ram legislaţiunii noastre care l-a votat încă dela 18 Noemvrie al expiratului an 1883, cu majoritate de 55 voturi contra 5; şi în vederea scurtului timp care ne desparte de momentul în care trebue să abordăm discutarea marii chestiuni a căreia rezolvare ţara o aşteaptă şi pentru care ne-a încredinţat un mandat special, privim ca zadarnică asemenea încercare, şi ne oprim pentru moment, sub rezerva deciziunii hotărîtoare a onor. Camere, la soluţiunea sus indicată.

Am onoarea, în consecinţă, a solicità cu cel mai profund respect, d-lor deputaţi, înalta d-voastră sancţiune pentru alăturatul proiect de lege, astfel precum el a eşit din deliberaţiunile onor. Senat la 8 Martie al curentului an 1884.

Raportor, *T. Boldur-Lăţescu.*

LEGE

Pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului şi pentru răscumpărarea embaticurilor din 12 Aprilie 1881.

Art. I. Articolele 4, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 45, 47, 50, 63, 64, 69, 70, 74 şi 90 se modifică în modul următor:

Art. IV. Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi cu licitaţie publică:

I. Moşiile, a căror arendă după contractele lucrătoare la epoca scoaterii în vânzare, nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare, afară numai, când unul sau mai multe pâlcuri de pădure, deşi *detaşate, vor fi destul de apropiate pentru a puteà fi priveghiate cu înlesnire.* In acest cas pământul aflat între pâlcuri va fi considerat ca făcând parte din pădure.

Pentru moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period.

Moşiile, cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare, se pot vinde asemenea, rezervându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drumuri necesară pentru conservarea şi exploatarea pădurii.

Atât acest perimetru cât şi drumul necesar se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moşiei.

II. Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, orcare ar fi arenda moşiei, din care fac parte sau cu care se vând.

III. Se pot vinde, însă numai în loturi mici, locuitorilor români cultivatori de pământ, *învăţătorilor şi servitorilor bisericilor rurale,* părţi din moşiile Statului *cari au o întindere dela două mii ectare în sus,* afară de cele rezervate pentru cultura specială, sau ferme model, orcare ar fi arenda acelor moşii.

Art. XIV. Pentru moşiile prevăzute la Art. 23, cât şi pentru cele arătate la Art. 4, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşiei înmulţită cu 20, întrucât priveşte valoarea totală; pe aceste limite însă, preţul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaş lot, se va trage la sorţi.

Art. XIX. Moşiile Statului se pot vinde, conform legii de faţă, locuitorilor români cultivatori de pământ, *învăţătorilor şi servitorilor bisericilor rurale,* în loturi de câte 5 ectare cel mult.

Locuitorii români cultivatori de pământ, *învăţătorii şi servitorii bisericilor rurale,* nu vor puteà cumpărà mai mult de două loturi fiecare.

Loturile puse în vânzare pot cuprinde întreaga moşie sau numai

o parte dintr'însa, dacă restul care rămâne Statului se poate exploatà în condițiuni avantajoase.

Art. XX. Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor Statului va desemnà treptat moșiile asupra cărora urmează a se face studii pentru a fi scoase în vânzare, va examinà planurile și documentele și va culege prin agenții săi toate informațiunile necesare despre starea și condițiunile economice ale moșiilor destinate a fi scoase în vânzare.

Art. XXI. Pe lângă îndeplinirea lucrărilor prevăzute prin Art. 20, nu se va puteà scoate în vânzare o moșie a Statului în corpuri întregi sau în loturi, fără a se luà avizul prealabil al comisiunii permanente.

Art. XXII. După ce se va măsurà și împărțì moșia în loturi pe plan, prin inginerii Statului sau angajați cu contract, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, luând avizul comisiunii permanente, va fixà prețul loturilor după categoria pământului, luând de normă arenda anuală a periodului curent înmulțită cu 20, plus valoarea pădurii de va fi.

Pentru vii și alte sădiri de pomi arenda anuală va fi calculată după o expertiză prealabilă.

Iazurile și eleșteele rămân Statului cu dreptul de adăpătoare pentru vitele locuitorilor și cu obligația celor ce vor uzà de ele de a contribui la întreținerea lor.

Art. XXIII. Planul moșiei sau al părții de moșie, împărțită în loturi, se va pune în vederea locuitorilor prin o comisiune anume însărcinată cu aceasta de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.

Această comisiune va luà declarațiune înscrisă, legalizată de primărie din partea fiecărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voesc să cumpere, obligându-se a plătì prețul fixat și a se supune la toate dispozițiunile prevăzute de lege.

In cas de vor fi mai mulți amatori pentru acelaș lot, comisiunea, în prezența celor interesați și a primarului, va face tragerea la sorți și va înscrie lotul pe numele celui care a eșit din urnă.

O copie după planul moșiei împărțită în loturi se va lăsà în păstrarea primăriei locale; în această copie de plan se va indicà numele fiecărui locuitor, cu arătarea lotului ce i s'a vândut.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moșie se vor preferì:

1. *Locuitorii cari nu au pământ.*

2. *Aceia ce au mai puţin de 5 ectare.*

Art. XXIV. Pentru toate lucrările efectuate de comisiune în localitate se va dresà proces verbal, semnat şi de primar.

Acest proces verbal împreună cu declaraţiunile cumpărătorilor, se vor supune la aprobarea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Loturile nu vor puteà fi vândute decât în ordinea numerică ce se va stabili.

Ministerul, luând avizul comisiunii permanente, va confirmà vânzarea loturilor şi va liberà titlul provizor pe numele fiecărui cumpărător.

Confirmarea vânzării nu se va puteà face înainte de depunerea zecimii. Dacă depunerea nu se va efectuà, se va puteà vinde imediat altora, conform dispoziţiunii legii de faţă.

După confirmare, Ministerul va pune în posesiune pe cumpărători, aplicând pe faţa pământului loturile coprinse în plan.

Secţiunea V.

Despre vânzarea de loturi mari şi de bunuri mici.

Art. XXV. Păzindu-se formele stabilite în această lege pentru vânzarea de bunuri cu licitaţiune publică, se vor mai puteà vinde din moşiile Statului loturi de 25, 50 şi 100 până la 150 ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii, păzindu-se formele prescrise în secţiunea III din această lege.

Preţuirea acestor loturi se va face tot după modul prescris la Art. 14.

Art. XXVII. Dispoziţiunile Art. 11 şi 12 se aplică la vânzările bunurilor mici şi la vânzările în loturi mari.

Art. XLV. Pentru bunurile mari vândute în corpuri întregi sau în loturi mari, cumpărătorii sunt datori, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul Oficial* să răspundă pe contul Cassei de Depuneri, la cassieriile generale de judeţe sau la Cassa de Depuneri în Bucureşti, a patra parte din preţul vânzării; iar celelalte trei pătrimi se vor plătì la aceleaşi casse în termenul de 24 ani cu dobândă de 6 la sută, şi amortisment după tabel, pe fiecare an, în rate trimestriale, plătibile la începutul fiecărui trimestru.

Cumpărătorii de loturi mici vor plăti la început o zecime din prețul vânzării.

Acești 24 de ani încep să curgă dela împlinirea anului în care s'a efectuat vânzarea.

Art. XLVII. Cumpărătorii de bunuri mici, prevăzute la Art. 6 din această lege, sunt datori să răspundă la cassieriele generale de județe pe contul Cassei de Depuneri, sau direct la această cassă în București, prețul întreg, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul oficial.*

Art. L. Pentru orce întârziere de plată la termenile statornicite, se plătește dobândă de 8 la sută; această dobândă este datorită chiar și pentru taxele cerute de legea timbrului, fără judecată și somațiune.

Art. LXIII. Nimeni nu poate concurà în numele altuia decât în puterea unei procuri legalizată de tribunal sau de comună în cât se atinge de locuitorii dela țară, care procură se va prezintà înainte de a se începe strigările și se va alăturà la lucrările adjudecațiunii, când ea va rămâneà asupra celui care a dat procura.

Orcine, în urma adjudecațiunii, va declarà că a concurat în numele altuia, fără să prezinte vre-o procură, dacă până în termen de 15 zile nu va aduce o procură în regulă din partea acelui ce l-a împuternicit, va pierde garanția și bunul se va pune din nou în vânzare.

Art. LXIV. Orcine își va împrumutà numele, spre a cumpărà imobile rurale pentru persoane ce n'au drept după lege, va fi pedepsit cu amendă de 5.000—10.000 lei și cu închisoare corecțională dela 2—6 luni.

Interdicțiunea drepturilor politice dela 2—5 ani va fi de drept aplicată acestor delicvenți.

Vânzarea va fi nulă. Acțiunea pentru anularea ei se va intentà de Stat, de particulari, cât și de procuror din oficiu.

Art. LXIX. Comunele urbane și rurale, aflătoare pe moșiile Statului sau pe acele ale diferitelor stabilimente publice, fără distincțiune, pot cere răscumpărarea terenurilor cari formează vetrele lor după diferitele legi sau acte de delimitare, prin cari sunt definitiv regulate.

Viile aflate pe moșiile Statului, și asupra cărora cultivatorii lor n'au nici un drept din cele prevăzute mai sus, pot fi vândute lo-

cuitorilor cari le cultivă, evaluându-se prin expertiză valoarea pământului.

Art. LXX. Prețul răscumpărării va fi darea originară a embaticului sau otaștinței înmulțită cu 20, iar pentru vii înmulțită cu 15.

Dacă darea consistă în producte sau diferite alte materiale, acestea se vor prețui în bani după prețul mediu al celor din urmă trei ani, și acest preț se va luà de bază pentru calculul prețului răscumpărării, după distincțiunile de mai sus.

In nici un cas prețul răscumpărării viilor nu va puteà covârșì valoarea nudei proprietăți a solului.

Prețuirea se va face de comitetul permanent și un delegat al Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.

Pentru viile sădite în urma promulgării codului civil, și până la 12 Aprilie 1881, prețul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu *media dărilor pe 5 ani din urmă înmulțită cu 10.*

Art. LXXIV. Prețul răscumpărării se va răspunde în termen de o lună dela confirmarea de către Minister.

Pentru vii, acest preț se va răspunde în termen de 5 ani dela aceeaș epocă, în rate trimestriale și la începutul fiecărui trimestru.

Art. XC. Dispozițiunile legii de față se vor aplicà și în partea României de peste Dunăre pentru bunurile enumerete la Art. 6. Ele nu ating legea promulgată la 26 Iunie 1868, în privința liberării fără despăgubire a locurilor cu embaric pe proprietățile Statului, în raionul comunei Iași, locuitorilor români.

Art. II. Când locuitorii, cari au cumpărat loturi conform dispozițiunilor acestei legi, sunt în număr de cel puțin 100 și când ei nu sunt în apropierea unei comune în care să fie școală și biserică, li se va delimità fără plată câte 10 ectare pentru înființarea și acoperirea cheltuelilor de întreținere a bisericii, și 10 ectare pentru înființarea și acoperirea cheltuelilor de întreținere a școalei.

Cu ocazia facerei planurilor pentru moșiile ce s'ar hotărî a se vinde în loturi mici de câte 5 ectare, se va determinà pe plan locul unde ar trebuì să se fixeze vatra comunei.

In lăuntru periferiei vetrei comunei se va arătà întinderea și și poziția locului unde va urma să se clădească:

1. Localul primăriei.
2. Localul strejei.
3. Localul bisericii.

4. Localul şcoalei.

5. Se va determinà direcţia, întinderea şi lărgimea străzilor.

In afară de periferia comunei se va determinà;

1. Poziţia şi întinderea cimitirului.

2. Poziţia, întinderea şi lărgimea drumurilor vicinale.

Intinderea totală a terenurilor ce se va determinà spre îndeplinirea dispoziţiunilor aliniatului precedent nu va covârşì peste jumătate ectar de fiecare lot.

Valoarea în total a acestor terene comunale se va împărţì în proporţie cu numărul loturilor, se va adaoge la preţul lor şi se va răspunde de cumpărător.

Art. III. Cheltuelile făcute pentru măsurătoare, împărţire şi vànzarea pământului, se vor plătì de fiecare cumpărător, socotindu-se câte 3 lei de ectar. Această plată o vor achità în curs de 3 ani, câte un leu de ectar în fiecare an. Ea se va percepe odată cu plata anuală a pământului şi se va vărsà la Cassa de Depuneri.

Pentru întâmpinarea cheltuelilor lucrărilor de delimitare, se autoriză Cassa de Depuneri să facă Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, avansuri în cont curent până la concurenţa sumelor trebuincioase.

Aceste avansuri, împreună cu dobânzile cuvenite, se vor restituì Cassei de Depuneri din banii ce se vor încassà de la cumpărători, conform Art. 3 din această lege, şi în cas de neajungere din preţul vânzării.

Art. IV. Se vor înlocuì pretutindeni în textul legii cuvintele: *administraţiunea domeniilor Statului,* cu *Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor,* precum şi cuvântul de *cincime* cu acela de *zecime.*

Art. V. Un regulament special va determinà modul de aplicare al dispoziţiilor legii de faţă.

Această lege s'a votat de Senat în şedinţa dela 8 Martie 1884, şi s'a adoptat cu maioritate de *treizeci* şi *trei* voturi, contra a *trei.*

Preşedinte, *D. Ghica.*

(L.S.S.) Secretar, *Ap. Mănescu.*

D-l *Vicepreşedinte:* Binevoiţi a cetì şi articolele din proiectul votat de Adunare şi pe cari Senatul le-a modificat.

D-l *T. Boldur-Lăţescu:* Iată acele articole:

Art. 4. Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi :

I. Moşiile a căror arendă, după contractele lucrătoare, la epoca scoaterei în vânzare, nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii, şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mai mare de 50 ectare, afară numai, când unul sau mai multe pâlcuri de pădure, deşi depărtate între ele, ar puteà lesne fi priveghiate. In acest cas, pământul aflat între pâlcuri va fi considerat ca făcând parte din pădure.

Pentrn moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period.

Moşiile cari au întindere de pădure mai mare de 50 ectare se pot vinde asemenea, rezervându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drumuri necesare pentru conservarea şi exploatarea pădurii.

II. Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, oricari ar fi arenda moşiei din care fac parte sau cu care se vând.

III. Se pot vinde, însă numai în loturi mici, locuitorilor români cultivatori de pământ, părţi din moşiile Statului, afară de cele rezervate pentru cultura specială sau ferme model, oricare ar fi arenda acelor moşii.

Art. XIV. Atât pentru moşiile prevăzute la Art. 13, cât şi pentru cele arătate la Art. 4, preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşiei, înmulţită cu 15, întru cât priveşte valoarea totală; pe aceste limite însă, preţul fiecarui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaş lot, se va trage la sorţi.

Art. XIX. Moşiile Statului se pot vinde, conform legii de faţă, locuitorilor români cultivatori de pământ, în locuri de câte 5 ectare cel mult.

Locuitorii români cultivatori de pământ nu vor puteà cumpărà mai mult de 2 loturi fiecare.

Loturile puse în vânzare pot cuprinde întreaga moşie sau numai o parte dintr'nsa, dacă restul care rămâne Statului se poate exploatà în condiţiuni avantajoase.

Art. XXII. După ce se va măsurà şi împărţì moşia în loturi pe plan, prin inginerii Statului sau angajaţi cu contract, Ministerul

Agriculturii. Industriei, Comerţului şi Domeniilor, luând avizul comisiunii permanente, va fixà preţul loturilor după categoria pământului, luând de normă arenda anuală a periodului curent, înmulţită cu 15, plus valoarea pădurii de va fi.

Pentru vii şi alte sădiri de pomi, arenda anuală va fi calculată după o expertiză prealabilă.

Clădirile şi orce alte construcţiuni, aflate, pe moşiile puse în vânzare, se vor vinde separat; iar preţul lor se va fixà asemenea după expertizele ce se vor face.

Iazurile şi eleşteele cari produc un venit, rămân proprietatea Statului, când cătunele sau comunele nu vor voì a le cumpărà, în care cas valoarea se va fixà prin expertize speciale.

Art. XXIII. Planul moşiei sau al părţii de moşie împărţită în loturi se va pune în vederea locuitorilor prin un delegat (sau comisiune) anume însărcinat cu aceasta de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Acest delegat (sau comisiune) va luà declaraţiune înscrisă, legalizată de primărie din partea fiecărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan, ce voieşte să cumpere, obligându-se a plătì preţul fixat şi a se supune la toate dispoziţiunile prevăzute de lege.

In cas de vor fi mai mulţi amatori pentru acelaş lot, comisiunea, în prezenţa celor interesaţi şi a primarului, va face tragerea la sorţi şi va inscrie lotul pe numele celui care a eşit din urnă.

O copie după planul moşiei împărţită în loturi se va lăsà în păstrarea primăriei locale: în această copie de plan se va indicà numele fiecărui locuitor, cu arătarea lotului ce i s'a vândut.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moşie, se vor preferì mai întâiu locuitorii în drept aflaţi pe această moşie fără pământ sau aceia cari au mai puţin de 5 ectare. Dacă pe moşie nu se găsesc locuitori în aceste coudiţiuni sau dacă prisosesc loturi, atunci se va puteà vinde şi la locuitorii în drept, aflaţi pe moşiile învecinate, şi aşà mai încolo.

Art. XXIV. Pentru toate lucrăriie efectuate de comisiune în localitate se va dresà proces verbal, semnat şi de primar.

Acest proces verbal, împreună cu declaraţiunile cumpărătorilor, se vor supune la aprobarea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Ministerul, luând avizul comisiunii permanente, va confirmà

vânzarea loturilor, şi va liberà titlul provizor pe numele fiecărui cumpărător.

După confirmare, Ministerul va pune în posesiune pe cumpărători, aplicând pe faţa pământului loturile coprinse în plan.

Art. LXIV. Orcine îşi va împrumutà numele, spre a cumpărà imobile rurale pentru persoane ce n'au drept după lege, va fi pedepsit cu amendă de 5.000 – 10.000 lèi şi cu închisoare corecţională dela 2 – 6 luni.

Interdicţiunea drepturilor politice dela 2 — 5 ani va fi drept aplicată acestor delicvenţi.

Străinul, care ar cumpărà proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supuse la pedeapsa din aliniatul 1.

Vânzarea va fi nulă. Acţiunea pentru anularea ei se va intentà de Stat, de particulari, cât şi de procuror din oficiu.

Art. LXX. Preţul răscumpărării va fi: darea originară a embaticului sau otaşniţei înmulţită cu 20, iar pentru vii înmulţită cu 15.

Dacă darea consistă în producte sau diferite alte materiale acestea se vor preţuì în bani, după preţul mediu al celor din urmă trei ani, şi acest preţ se va luà de bază pentru calculul preţului răscumpărării, după distincţiunile de mai sus.

In nici un cas preţul răscumpărării viilor nu va puteà covârşì valoarea nudei proprietăţi a solului.

Preţuirea se va face de comitetul permanent şi un delegat al Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Pentru viile sădite în urma prelungării codului civil, preţul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu valoarea pământului.

Art. LXXIV. Preţul răscumpărării se va răspunde în termen de o lună dela confirmarea de către Consiliul de Miniştri.

Pentru vii, acest preţ se va răspunde în termen de 5 ani, dela aceeaş epocă, în rate trimestriale şi la începutul fiecărui trimestru.

Art. II. Când locuitorii cari au cumpărat loturi, conform dispoziţiilor acestei legi, sunt în număr de cel puţin 100, şi când ei nu sunt în apropierea unei comune în care să fie şcoală şi biserică, li se va delimità fără plată câte 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a bisericii şi 10 ectare pentru înfiinţarea şi acoperirea cheltuelilor de întreţinere a şcoalei.

Aceeaş întindere de pământ se va acordà pretutindeni şcoalelor cari nu au până astăzi.

D-l *Vicepreşedinte:* Discuţiunea generală este deschisă. D-l Bibicescu are cuvântul.

D-l *P. Grădişteanu:* Cer cuvântul pentru amânare.

D-l *Vicepreşedinte:* Fiindcă chestiunea de amânare are precădere, aveţi cuvântul.

D-l *P. Grădişteanu:* D-lor deputaţi, legea aceasta este din cele mai importante din câte am votat în sesiunea actuală. Cred că este bine ca o lege de natura acesteia să nu intre în discuţiunea Camerei la o oră atât de înaintată şi cu un aşà mic număr de deputaţi; cred că este bine, mai cu seamă în faţa raportului, care ne spune că comitetul delegaţilor n'a primit aceste modificări introduse de Senat la legea votată de Cameră, nu le-a primit cu dragă inimă şi că nevoit a fost să facă această cumpănă între un rău mare şi un rău mai mic; este bine, zic, ca în faţa acestor împrejurări, să nu precipităm discuţiunea şi să ne luăm seama cu toţii de ceea ce avem a votà. Acum, că avem înaintea noastră atât raportul d-lui Raportor, legea votată de Cameră, cum şi modificările Senatului, să ne luăm seama până mâne, când Camera va fi şi mai completă în numărul său şi până când şi noi vom aveà timpul material ca să aprofundăm mai bine valoarea modificărilor introduse.

Iată pentruce rog atât pe onor. d-l Ministru să binevoească a lăsà discuţiunea acestei legi pentru mâine.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor deputaţi, îmi pare că d-l Grădişteanu nu are cuvântul să ceară amânarea, pentrucă, dacă s'ar mai urmà discuţiunea asupra chestiunii de amânare, de sine s'ar amânà, fiindcă am ajunge la ora reglementară, pentru ridicarea şedinţei.

O voce: Să stăm până la 7 ore.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Până la 7 ore nu, dar poate să voească Camera să stea o jumătate de oră mai mult peste ora reglementară. Eu unul aş fi contra chestiunii de amânare, pentrucă această lege a preocupat atât de mult spiritele, încât nu cred să fie un singur deputat care să nu o fi cetit şi răscetit ca să-şi dea seamă de întreaga economie a ei, şi mai bine decât amânarea, care să permită cuivà a reflectà asupra acestei legi, adică aceluia care n'a reflectat până acum, mai bine să intrăm în discuţiune, ca cel puţin să ne luminăm unii dela alţii.

Aşà dar, vă rog, să binevoiţi a permite ca discuţiunea să

meargă înainte şi vom discutà cât va trebuì, şi poate mai mult de o oră. Poate că Adunarea să nu împărtăşească această impacienţă pe care o arătà unul sau doi deputaţi; poate să vadă că legea prezintă un interes atât de mare încât să sacrifice o oră mai mult; vă rog ca să vă gândiţi la un lucru, că nu avem decât ziua de mâine, căci ziua de Luni este consacrată interpelării d-lui Ionescu şi raportului comisiunii asupra petiţiunii în chestiunea facultăţii de medicină dela Iaşi, şi pe urmă vine imediat revizuirea Constituţiunii.

Aşà dar, vă rog, să permiteţi a continuà discuţiunea şi vom face mult mai bine de a discutà decât să amânăm.

D-l *N. Dimancea:* Două vorbe am să mai adaog. Adineaori onor. Cameră a regulat această chestiune; s'a ridicat chestiunea de amânare de către onor. d-l Cernătescu, ca să se pună mâine în discuţiune, şi onor. Cameră a dat un vot prin care, având în vedere urgenţa acestei legi, a zis să se ia imediat în discuţiune; prinurmare chestiunea de amânare a făcut odată obiectul discuţiunii Camerei şi Camera s'a pronunţat. Deaceea acum nici nu se mai poate pune în discuţiune chestiunea de amânare. Acum nu urmează decât să începem discuţiunea generală şi negreşit că va urmà şi mâine discuţiunea pe articole, dar acea discuţiune va fi mult uşurată prin discuţiunea generală care va avea loc astăzi. Vă rog dar, să binevoiţi a urmà discuţiunea conform votului pe care l-am dat adineaori.

Se pune la vot amânarea propusă propusă de d-l Grădişteanu şi se respinge.

D-l *Vicepreşedinte:* D-lor, sunt dator să vă consult, dacă voiţi să prelungiţi şedinţa peste ora regulamentară.

Cred că este mai bine să hotărîm aceasta de acum, decât să întrerup pe orator când vorbeşte.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Vă rog ca, dacă nu primiţi să mergem până la 6 ore, cel puţin să prelungim şedinţa până la 5 şi jumătate.

Se pune la vot prelungirea şedinţei până la 5 şi jumătate ore, şi se primeşte.

D-l *Vicepreşedinte:* Discuţiunea generală este deschisă. D-l Bibicescu are cuvântul.

D-l *I. G. Bibicescu:* D-lor deputaţi, după ce onor. nostru Raportor a expus consideraţiunile, cari au silit pe comitetul delegaţilor

ca să ne propună şi să ne arate necesitatea pentru care trebue să admitem această lege, îmi rămâne foarte puţin de zis, mai cu seamă că, neamânându-se pe mâne discuţiunea, n'am cu mine nici datele trebuitoare, nici observaţiunile amănunte ce aveam de prezintat.

Totuş, ca membru al comitetului de delegaţi, atât pentru prima oară când s'a prezintat această lege, cât şi deastădată, cred că sunt dator să nu las să treacă această lege, fără a dovedì superioritatea din toate punctele de vedere a proiectului nostru, şi a revendicà pentru primul proiect al Camerei ideea esenţială, ideea de înaltă ordine politică şi socială, care a fost temelia proiectului de noi votat, idee cu totul şi sistematic.

D-lor, ceeace a făcut Camera când a votat proiectul privitor la răscumpărarea bunurilor Statului, a fost o reformă de cea mai mare însemnătate, atât din punct de vedere social, cât şi din punct de vedere politic.

Votând această lege, noi am înţeles a pune sigure temelii proprietăţii mici, a emancipà pe muncitorul rural, şi a da viitorului naţional, statornica temelie a bunei stări a poporului *(Aplauze)*, şi am făcut aceasta în deplin acord cu Guvernul.

D-voastră vă aduceţi aminte — şi eu sunt fericit să repet acì, pentrucă am constatat în comitetul delegaţilor — că d-l Ministru al Domeniilor a depus o bunăvoinţă excepţională.

O voce: Excepţională?

D-l *I. G. Bibicescu:* Da, excepţională; şi repet cuvântul, pentrucă el traduce exact ceeace voiesc să zic D-l Ministru a depus o bunăvoinţă excepţională cu ocaziunea desbaterilor în comitet şi a primei votări a acestei legi, bunăvoinţă pentru care nu poate decât să-i fie recunoscătoare populaţiunea muncitoare din ţară. *(Aplauze).*

Cu ocaziunea discuţiunii publice, d-voastră asemenea aţi depus o mare stăruinţă; aţi muncit cu toţii, pentruca legea care am votat-o să ducă neapărat, sigur şi curând la scopul pentru care o făceam, emanciparea poporaţiunii rurale prin creiarea proprietăţii mici. *(Apl.)*

Domnii mei, cei cari au susţinut acel proiect, cei cari au lucrat la dânsul, şi noi cu toţii cari l-am votat, suntem siliţi să înregistrăm astăzi o amară decepţiune, căci aşà cum revine acum dela Senat, el este răsturnarea completă a legii votate de noi, este nimicirea cu desăvârşire a ideii esenţiale, care făceà baza proiectului depus de Guvern.... *(Aplauze)* şi votat de noi. In adevăr, d-l Ministru al Do-

meniilor în expunerea de motive cu care a înfățișat Camerei proiectul primitiv, zicea aceste cuvinte, cari stabilesc scopul legii și arată ideea ce urmăria Guvernul:

«Pentru a contribui la formarea clasei micilor proprietari, propunem și vânzarea de părți din moșiile Statului chiar când arenda ar trece pe 20.000 lei, *însă sub condițiunea anume ară-tată, ca să nu se poată vinde decât în loturi la locuitorii lucrători de pământ.....»*

Vedeți dar scopul acestei legi; și dacă veți compara dispozițiunile proiectului votat de noi cu dispozițiunile legii de azi, veți vedea că aici este reforma esențială, pentru care Guvernul a prezintat proiectul; în proiectul votat de noi este mai tot ce era și e necesar; ea ptevede mijlocul, singurul mijloc prin care putem ajunge ca în adevăr să creem proprietatea mică rurală. *(Aplauze).*

D-lor, la sentimentele exprimate de d-l Ministru al Domeniilor în expunerea de motive s'a asociat cu fericire și comitetul delegaților in unanimitate, și raportorul nostru, în prima dată când Camera a discutat proiectul vânzării bunurilor, a arătat prin raportul său sentimentele cari ne-au încălzit pe toți, și cari au avut fericirea de a fi primite cu aplauze de d-voastră; prinurmare, v'ați însușit cu desăvârșire ideea mare care se expunea prin proiect.

Iată, d-lor, ce zice acel raport:

«Dar preocupațiunea principală a legiuitorului, cu ocaziunea regulării condițiunilor de înstrăinare a bunurilor Statului, a fost de a înmulți clasa proprietarilor mici, înlesnind în toate modurile cultivatorilor de pământ achizițiunea solului. Această reformă interesează în gradul cel mai mare viitorul economic și politic al națiunii noastre.

«Sub imperiul acestor considerațiuni noi am căutat în totdeauna prin un sentiment natural da apărare națională, a mări din ce în ce mai mult numărul proprietarilor mici cultivatori de pământ. Opera începută prin legea rurală, prin împroprietărirea însurățeilor, prin inalienabilitatea temporală a pământurilor concedate țăranilor, a fost continuată și prin legea din 1881, a cărei modificare parțială se propune astăzi prin proiectul de față. In scopul de a oferi locuitorilor rurali posibilitatea de a cumpăra pământurile trebuincioase lor, această lege admite, între altele vânzarea în loturi mici a moșiilor Statului către locuitorii români, cultivatori de pământ. Experiența făcută însă în curs de doi ani a venit să dovedească că legea, cum există

astăzi, conţine într'însa oarecari viţii şi inconveniente, cari au împiedicat în mare parte realizarea scopurilor sale binefăcătoare şi cărora trebue fără întârziere să le căutăm un remediu. Prin proiectul modificator, supus acum deliberaţiunii d-voastră şi datorit iniţiativei d-lui Ministru al Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor Statului, se realizează această promisiune».

Iacă dar scopul legii, creiarea proprietăţii mici în mâna muncitorului rural, creiarea din nou a acelor glorioase clase de moşneni cari au făcut în trecut şi onoarea şi gloria ţării, *(Aplauze),* cari a fost zidul de apărare de care s'a sdrobit orce vrăjmaş. *(Aplauze),* Spre a ajunge aci, spre a satisface aşteptarea tuturor, d-voastră aţi prevăzut în proiect toate mijloacele cu cari să ajungem la scopul pentru care am votat această lege.

Cu toate acestea, proiectul de lege care ni se prezintă astăzi, sub formă de proiect modificat de Senat, vedem că nimiceşte cu totul scopul acesta, că face şi mai grea decât până acum, dacă nu chiar peste putinţă pentru săteni, dobândirea cu bani de o mică proprietate.

In adevăr, d-lor, legea din 1881 nu a putut ajunge scopul ce se urmăriă prin votarea ei, şi pentruce?

Pentruca numărul moşiilor cari puteau să fie puse în vânzare în loturi mici pentru ţărani, eră foarte limitat.

Şi dovadă despre aceasta este, că în timp de 3 ani de zile nu s'au putut vinde decât 15 moşii, pe când cereri cu sutele s'au făcut din toate părţile ţării şi sătenii de pretutindeni s'au arătat că voesc să cumpere pământ. Prinurmare, a mai restrânge numărul de moşii ce se pot vinde în loturi mici, este a nu voi creiarea micii proprietăţi rurale în mâinile cultivatorilor de pământ.

Puţinătatea moşiilor ce s'au putut vinde dela 1880 până acum ar fi deajuns să probeze, că legea aceea nu era bună; şi cu toate acestea, d-lor deputaţi, onor. Senat prin modificările introduse în proiectul votat de d-voastră, restrânge şi mai mult numărul de moşii care s'ar putea pune în vânzare, decât ce eră prin legea din 1881, care, precum am avut onoare a vă spune, a avut de efect, că în curi de 3 ani nu s'a putut vinde la ţărani mai mult decât 15 moşii.

In asemenea condiţiuni, şi având de faţă experienţa trecutului, nu e cu putinţă de a recunoaşte, că restrângerea admisă de Senat nu însemnează, fără îndoeală, decât că în loc să mergem înainte,

mergem înapoi; şi pe când noi voim să încurajăm creiarea de mici proprietari în această ţară, Senatul se opune la această dorinţă a noastră (*Aplauze*), şi caută a înmulţì şi înlesnì numai capitaliştilor mijlocul de a devenì proprietari rurali.

D-lor, mie mi-se pare că aceasta este o foarte mare greşală, fiindcă, precum d-l Raportor al comitetului de delegaţi ziceà în primul raport: «că pentru o ţară agricolă nu poate fi o măsură mai conservatoare decât aceea de a înlesnì muncitorilor de pământ să dobândească pământ cu plată» şi deci cu totul neconservatori sunt cei cari împiedică cumpărarea de pământ de către sătean.

Intr'adevăr, când răpim muncitorului mijlocul de a devenì proprietar, apoi această măsură se poate numi ori cum veţi voì, numai o măsură conservatrice şi de prevedere nu se poate numì.

Eu cred, d-lor, că singură această modificare adusă proiectului de lege de onor. Senat, ar fi un motiv foarte de ajuns ca noi, Adunarea, să nu admitem în acest proiect; dar pe lângă această modificare mai sunt încă şi altele iarăş foarte însemnate.

D-lor, ştiţi că, ca măsură de conservaţiune naţională şi ţinând seamă de principiul acela: *că ţara e acelui care stăpâneşte pământul*, cea din urmă Cameră revizuitoare a înscris în Art. 7 din Constituţiune o dispoziţiune care interzice străinilor dobândirea de proprietate rurală. Şi vă aduceţi aminte că cu ocaziunea votării proiectului pentru vânzarea bunurilor, proiect prin care am avut în vedere ca prim scop creiarea proprietăţii mici în ţară, şi în acelaş timp încurajarea proprietăţii mijlocii, că am avut onoare de a propune un amendament pentru a interzice trecerea acestor proprietăţi în mâna străinilor. Amendamentul pe care aţi binevoit a-mi face onoarea de a-l primi, şi încă cu mare entuziasm, propunerea a se pedepsì Românii cari ar călcà dispoziţiuuile prevăzută prin Art. 7, adică acei cari ar împrumutà numele lor la străini spre a-i ajutà să devină proprierari în ţară.

Amendamentul pedepsià asemenea şi pe străinii cari, înainte de a fi fost împământeniţi, deveniau proprietari. Şi binevoiţi a observà că aci nu erà vorba decât de proprietăţi ale Statului.

Ce a făcut Senatul? Senatul a adoptat prima parte a articolului şi a suprimat pe cea privitoare la străini. Senatul a crezut dar, că este bine ca Românul să fie pedepsit, când îşi împrumută numele, când dă concursul său ca Constituţiunea ţării sale să fie călcată,

pentru ca o proprietate teritorială, din care ea a făcut un drept politic, să treacă în mâinele străinilor. Prea bine a făcut Senatul. Trebue pedepsiţi, căci aceasta e chestiune de înaltă ordine publică, trebue pedepsiţi toţi acei cari atentează în acest mod la pactul nostru fundamental. (*Aplauze*).

Dar, d-nii mei, Senatul a crezut —şi de aceasta mă mir foarte că ceea ce nu este permis Românilor în ţara lor, poate să fie în mai mare grad chiar unui străin; Senatul a crezut că dacă trebue să fie pedepsit Românul care înlesneşte unui străin de a cumpără pământ, străinului care calcă Art. 7 din Constituţiune cumpărând pământ, el merită, el are drept de a fi scutit de orce pedeapsă. Această însemnare are scoaterea aliniatului ultim din Art. 65 şi nu poate aveà alta.

Afară de aceasta, Senatul a pierdut din vedere că acela care îşi împrumută numele este un complice, iar autorul delictului, agentul principal al delictului, în cazul de faţă, acela care a provocat, care a uneltit şi a cătat instrumente pentru a călcà Constituţiunea, este străinul, şi pierzând acestea din vedere, a admis enormitatea ca complicele să fie pedepstit, iar autorul principal nu.

Iată, d-lor, o altă dispoziţiune a Senatului care, după mine, în starea normală de lucruri, ar trebuì să atragă după sine respingerea acestui proiect de lege, fiindcă unei Camere nu-i poate fi permis să lase să se crează că într'o imprejurare oarecare s'ar puteà să se calce de către cineva Constituţiunea, fără ca acel cinevà, orcine ar fi el, să fie pedepsit.

Să mergem mai departe.

Mai este o dispoziţiune care iarăş aveà o mare însemnătate, şi pe care Senatul a modificat-o, astfel încât scopul ce se urmărià nu se va mai puteà atinge. Este o dispoziţiune privitoare la răscumpărarea viilor sădite pe moşiile Statului, în urma codului civil.

Ştiţi că codul civil opreşte embaticurile. Prinurmare, dela punerea în vigoare a codului civil încoace, sădirile cu embatic nu mai sunt permise. Ce s'a întâmplat însă? Sădiri s'au făcut, şi s'au făcut multe în toate judeţele de dincoace de Milcov mai cu seamă, şi cu deosebire în judeţele de peste Olt. Acolo s'au făcut foarte multe sădiri dela 1864 încoace. Negreşit proprietarul, Statul, nu a admis să se facă acele sădiri, şi nici voie nu i s'a cerut, dar reprezentanţii săi din acele localităţi, arendaşii, nu numai că le-au

tolerat, dar şi le-au încurajat şi au căutat cu multă activitate de a le provocà.

Viile acestea s'au sădit pe coaste, pe râpe dela cari arendaşii nu aveau niciun venit, căci prin acele locuri nimic nu se puteà sădì. Prinurmare, arendaşilor, când li se oferia ocaziunea de a venì ţărani cari declarau că voesc să sădească vii, ei nu le făceau niciun obstacol ii lăsà să sădească, îi îndemnau chiar, şi astfel îşi creiau un venit, fără să ţie seamă că nu erau în drept să permită asemenea sădiri. In rezumat, cu toată prohibiţiunea codicelui civil, sădiri pe moşiile Statului s'au permis şi s'au făcut, şi arendaşii au luat şi iau venit, iar Statul s'a folosit de acele sădiri, devremece, şi din cauza lor venitul arendăşiei a crescut. Situaţiunea este aşà. Se găsesc pe moşiile Statului vii sădite după 1864 cu învoirea arendaşilor şi de fapt recunoscute şi de Stat ca proprietar.

Ce erà de făcut cu aceste sădiri?

Comitetul trecut al delegaţilor în faţa acestei stări de lucruri, s'a întrebat care poate fi dreptul proprietarului faţă cu săditorii fără învoeală explicit dată de proprietar? Şi a rezolvat chestiunea în sensul acesta: «că proprietarul, adică Statul, conform legilor noastre, n'are alt drept decât să facă pe săditori să-şi ridice sădirea; atât şi nimic mai mult».

Apoi, ia să vedem, este oare de interesul Statului ca mii de pogoane de vie să fie distruse, mai cu seamă acuma când în occident viile sunt nimicite de filoxeră, şi când în ţara noastră de se va cultivà mai bine şi se vor păstrà mai bine produsele viei, vom ajunge să găsim un debuşeu în afară sau cel mai puţin să ne scăpăm de importul vinurilor din alte ţări.

Din acest punct de vedere comitetul trecut al delegaţilor a crezut că ar fi o greşală neiertată de a se distruge acele vii, căci, pentru judeţele de peste Olt, a nu permite şi nu inlesnì răscumpărarea lor, e a le distruge.

Mi-am mai adus aminte încă de un lucru. In judeţul nostru Mehedinţi, chestiunea aceasta s'a prezentat şi înaintea tribunalului, pentrucă arendaşii au întrebuinţat mijloace aşà, încât sătenii au fost siliţi sau să primească condiţiunile lor arbitrarii, făcute din an în an sau să părăsească viile; şi sute de pogoane vie au fost părăsite. Unii din săteni, cari erau mai cu dare de mână, s'au dus la judecată, şi justiţia s'a rostit în unele cazuri respingând pretenţiunea arendaşilor,

în altele obligând pe săditori să plătească o dare de 40—50 franci pe an de pogon. Mai mult decât atâta, s'au găsit arendaşi cari, pentru a exploată pe acei săteni, le-au impus o plată pentru drumul ce duce dela sat la vie; şi s'au găsit mai mulţi arendaşi cari, pentru a constrânge pe săteni să plătească acei 50 de lei, au pus oameni armaţi armaţi la intrarea viilor, cari nu permiteau sătenilor să culeagă rodul fără să plătească ceeace li se cereà arbitrar, şi sătenii erau nevoiţi a plăti.

Comitetul delegaţilor, cunoscând toate acestea, a crezut că este de interesul Statului, că este un act de bună şi părintească administraţiune, ca săditorul să devină proprietar şi pe sădirea lui şi pe pământ; şi întrucât priveşte răscumpărarea a asimilat viile sădite după 1864 cu cele dinainte de 1864, dispunând ca răscumpărarea să se facă înmulţindu-se darea originală cu 15, şi în nici un cas preţul să nu treacă peste valoarea pământului, căci Statul nu puteà aveà drept decât asupra valorii pământului, deoarece sădirile le făcuseră săditorii şi ale lor erau.

Prinurmare, îndată ce se da posibilitatea săditorilor ca sa devie proprietari pe vii, oferind plata pământului, pe Stat nu-l păgubiam întru nimic, şi în acelaş timp se încurajà o însemnată ramură de producere şi de înavuţire.

Cu toate acestea Senatul a modificat şi acest articol. Pentru viile sădite după 1864 s'a luat de normă, la răscumpărarea lor, ca preţul de răscumpărare să se fixeze înmulţindu-se cu 10 darea mijlocie pe cei din urmă cinci ani.

In judeţul Mehedinţi această dispoziţiune se va traduce în o plată de 600 lei pentru pogon de râpă şi cu câtevà sute de zile de lucru, căci şi zile de lucru s'au impus sătenilor. Şi tot aşà e şi în celelalte judeţe de peste Olt, şi chiar în alte părţi. D-l Voinov, membru în fostul comitet de delegaţi, ne-a spus că şi în părţile de peste Milcov este tot aşà, şi la marginea capitalei nu e mai bine. Cu dispoziţiunea aceasta nici o singură vie, mai cu seamă vii de cele oloage, cum sunt la Olt, nu se va puteà răscumpărà, nimeni nu va da 7—8 sute şi chiar o mie de lei pentru un pogon de râpă pe care e via. Dispoziţiunea adoptată de Senat va face ca să fim ameninţaţi astăzi, mai mult decât oricând, ca cultura viei să se împuţineze şi aceasta este o capitală greşală pentru o ţară agricolă, pentru o ţară ca a noastră.

Acestea sunt cele trei dispoziţiuni esenţiale introduse de Senat.

Am zis dela început că fiecare dintre ele ar fi deajuns pentru a atrage respingerea proiectului din parte-ne.

Insă, d-lor, în comitetul delegaţilor ne-am pus întrebarea: care ar fi rezultatul practic al respingerii proiectului? In faţa atitudinii Senatului către proiectul votat de Cameră, iluziuni nu ne este permis să ne facem. Dacă proiectul s'ar întoarce la Senat cu modificări de principii, acolo ar fi înmormântat desigur. Secţiunile Adunării şi comitetul delegaţilor în faţa acestei siguranţe că proiectul va fi înmormântat, au căutat să cântărească relele făcute, cu binele ce a mai rămas în proiect.

Această cântărire ne-a făcut să ajungem la rezultatul, cum zice distinsul Raportor d-l Lăţescu, de a preferà răul cel mai mic unui rău mai mare...

D-l Ghelmegeanu mă întrerupe zicând să rămână legea dela 1880. Legea dela 1880, între altele aveà şi răul de a face solidari de plată pe toţi cumpărătorii. Această dispoziţiune care este imorală, pentrucă face răspunzător pe cel bun, muncitor şi econom, pentru cel rău, leneş şi poate chiar imoral, a fost o mare piedică pentruca legea dela 1880 să-şi ajungă scopul. Această dispoziţiune cel puţin este înlăturată din proiectul ce avem înainte, şi nu e mică îmbunătăţirea aceasta. Mai e şi altcevà. Sub legea de astăzi trebue să se plătească înainte a cincea parte din preţ; în proiectul de faţă avem o dispoziţiune care zice să se plătească a zecea parte. E dar o uşurare însemnată.

Mai este cevà. Preţul sub legea de astăzi s'a făcut pentru bunurile mari şi pentru corpurile întregi, înmulţindu-se cu 15 arenda anuală; pentru bunurile mici nu se mai face aşà, ci se înmulţeşte cu 15 ceea ce plătiau cultivatorii către arendaş, ceea ce ajunge la îndoit, dacă nu mai mult decât preţul loturilor mari. Aceste trei rele sunt înlăturate prin proiectul ce discutăm; şi fiind înlăturate, mai ţiind seamă că situaţiunea ce acest proiect de lege creiază viilor sădite înainte de 64, e iarăş mai favorabilă decât cea care o creiază legea de azi, comitetul delegaţilor s'a rostit pentru adoptarea acestui proiect de lege. Insă, d-lor, adoptarea lui nu va însemnà a renunţà la ideile pe cari Camera le-a înscris în proiectul său, *(Aplauze)*..., nu va însemnà şi nu poate să însemneze aceasta. Adoptarea acestui proiect, în momentul când s'a făcut, înseamnează numai atât, că Ca-

mera înțelege ca să urnească această afacere, și văzând timpul scurt cât mai are să trăească, să nu lase ca până la viitoarea întrunire a altor Camere să rămâe numai un cuvânt titlul care și-l dă partidul liberal și și-l dă cu drept cuvânt — de a fi contribuit la creiarea proprietății mici.

Dar cu toată această preocupare, cred că nu e bine să pierdem din vedere o altă chestiune. Mi-am făcut datoria de a atrage asupră-i atențiunea d-lui Ministru și-mi voiu face datoria d'a v'o supune și d-voastră.

După legea dela 1881, s'au făcut lucrări pentru vinderea în loturi mici a 165 de moșii. Din aceste moșii s'au vândut numai 15. Ei bine, când legea aceasta s'a prezentat, a fost un cuvânt de ordine care a pornit dela domenii ca să se mai liniștească oamenii, așteptând votarea legii s'au liniștit mulți; cereri însă au mai venit încă la Cameră. Dar, în așteptarea legitimă că legea se va modifică într'un sens mai favorabil sătenilor, mulți s'au liniștit, și chiar din cei cari ceruseră a li se vinde pământ, au tăcut așteptând legea care să mai ușureze condițiunile cumpărării. Acum, negreșit așteptarea lor va fi înșelată, dar nu e mai puțin adevărat că pentru 165 moșii s'au făcut lucrări spre a se vinde în loturi la săteni. In fața acestui fapt, mi-am permis să întreb pe d-l Ministru al Domeniilor dacă pentru aceste moșii — acum, în urma votării acestei legi, d-sa ținând seamă pedeoparte că lucrările sunt făcute înainte de această lege, că prinurmare aproape definitiv tot ce trebue să se facă pentru ca acele moșii să treacă in proprietatea sătenilor — dacă d-sa va da acelor săteni numitele moșii? Chestiunea aceasta are mare interes pentrucă proiectul ce discutăm spune că nu se vor puteà vinde la săteni decât moșii cari au mai mult de 2000 ectare. Moșii de peste 2000 ectare sunt puține și nu se găsesc decât la câmp. Ei bine, dacă numai aceste moșii se vor vinde în loturi mici la săteni, toate lucrările făcute de domenii și toate cheltuelile sunt pierdute, iar pe de altă parte toate cheluelile făcute de săteni, toate strapațurile nu le folosesc la nimic; și mai mult decât atâta, așteptând o lege mai bună cum li s'a propus, ei ar fi ajuns a pierde și foloasele ce le acordă ca existentă. Căutând cerceii a pierdut urechile *(Ilaritate)*.

Ei bine, putem oare să trecem așà ușor și să zicem: modificăm legea, să nu mai dăm nimic? Eu cred că nu, și cu atât mai

mult, cu cât se poate afirmà cu certitudine că emigraţia care voieşte să o facă legea aceasta, nu se va realizà, căci cu ocaziunea împroprietăririi însurăţeilor, ori unde a trebuit să se strămute dela munte la câmp nu s'a strămutat. Prinurmare, dacă în Cameră va trece proiectul aşà cum e, orcine poate să zică că creiarea de proprietate mică în mâna muncitorului sătean, nu este decât un cuvânt. Aşà dar întreb pe d-l Ministru: va desăvârşì cu sătenii cari au cerut cele 165 de moşii, lăcrările pentru a le vinde acele moşii? Aceasta e chestiunea pe care o pun şi dela soluţiunea căreia depinde votul ce voiu da asupra acestui proiect, despre care cred că va aveà numai atâtea zile, câte vor fi dela închiderea acestei Camere până la venirea altei Camere. Dela soluţiunea chestiunii ce am pus depinde chestiunea a se şti, dacă partidul liberal mai merită titlul că a contribuit la creiarea proprietăţii mici, că a dat populaţiunii rurale un mijloc de muncă şi întărire.

Rog dar pe d-l Ministru să binevoească a face această declaraţiune.

Cât pentru proiect, după ce am arătat ceea ce mi se pare rău pe de o parte, şi ceea ce e bun pe de altă parte; dacă şi răspunsul la chestiunea ce am pus, va fi favorabil, eu îl voiu luà în considerare şi-l voiu votà, pentrucă dacă se va modificà, va rămâneà înmormântat în Senat, dar sper că Adunările viitoare vor reveni la idei mai drepte, şi mai prevăzătoare, şi vor păstrà, prin modificarea acestui proiect, titlul ce partida liberală a ştiut a-şi dobândì îngrijind de îmbunătăţirea soartei muncitorului prin creiarea proprietăţii mici în mâna lui. *(Aplauze)*.

D-l *V. Iepurescu:* D-le Preşedinte şi d-lor deputaţi, pentru prima oară vorbesc în mijlocul d-voastră emoţionat. *(Ilaritate)*.

D-lor, în una din şedinţele trecute, am avut onoare să supun cunoştiinţei d-voastră, că pentru mine, în urma revendicărilor politice ce am făcut în urma progresului şi consolidării pe tărâmul financiar şi militar, activitatea noastră trebue să se concentreze în special asupra unui Minister, şi ca acel Minister, care are în mânile sale prezentul şi viitorul acestei ţări, acel Minister este acela al Domeniilor. *(Senzaţiune)*.

Vedeţi dar, cât este de importantă chestiunea ce este pusă înaintea d-voastră, mai cu seamă când ea vizează o nouă regulare a pământurilor ţăranilor noştri, când vizează — după mine — o adevărată re-

formă rurală, cu alte cuvinte completarea, dacă nu într'un mod direct, dar de sigur într'un mod învederat al legii rurale din 1864.

D-lor, am ascultat cu multă religiozitate şi cu toată atenţiunea ce poate să o aibă un om imparţial, discursul colegului nostru, d-l D. Bibicescu; am aprobat din adâncul inimii mele, criticile drepte, ce le făceà modificărilor introduse de către celălalt Corp legislativ. Am regretat însă că onor. d-l Bibicescu nu a avut de astădată tăria de caracter obişnuit spre a trage consecinţele ce trebuià să tragă în urma premiselor aşà de bine puse şi stabilite pe un fundament atât de puternic.

Afară de aceasta, onor. d-l Bibicescu a mai atins o chestiune ce nu poate fi trecută cu vederea de noi şi asupra căreia, dacă nu ne-am zice cuvântul nostru, ar fi, eu cred, o renunţare dela misiunea noastră. Deaceea susţin că el trebue zis în mod clar şi cu toată tăria convingerilor noastre constituţionale!

Incep dar prin partea constituţională, atinsă în mod incidental de d-l Bibicescu. Din practicarea regimului nostru constituţional, rezultă că acest Corp legislativ nu poate să meargă decât în armonie de vederi cu celălalt Corp. Dar nu voiu fi eu acela şi nici voiu luà parte niciodată cu acei cari să accepte cu vederile acestei Adunări, să treacă prin *furcile caudine* ale Senatului. Nu voiu primì, declar, vederile nimănui, când ele sunt susţinute pe argumentul că, dacă noi am reformà în acest proiect de lege, celălalt Corp n'are să-şi modifice părerile lui. Ce vasăzică acest raţionament? Oare vasăzică că acest Corp *volens-nolens*, urmează să primească vederile Senatului, pentrucă s'ar şti dinainte că Senatul n'o să primească vederile noastre? Ei, d-lor, noi, Corp legislativ, avem sau nu libertatea noastră de acţiune, avem sau nu vre-o răspundere proprie? Şi când cunoaştem că o lege, din punctul de vedere al dreptului natural, al echităţii, nu corespunde cu scopul pentru care ea se face, nu se cuvine oare să înlăturăm orce consideraţiune oportunistă şi să o reîndreptăm fără a ne preocupà de ce are să facă celălalt Corp?

Acum, dacă şi în urma acestor modificări, celălalt Corp perzistă în ideile sale, trăind în atmosfera sa, repet, va rezistà încă acestei noi redeşteptări, mănţinând cu orce preţ ideile sale liberale, conservatoare, reacţionare poate; atunci ţara va judecà.

Aud zicându-se că s'ar naşte un conflict cu Senatul.

D-lor, în sistemul constituţional, unde sunt două Corpuri le-

gislative, nu e de mirare să se ivească foarte adesea conflicte între Senat şi Cameră, dar aceasta nu ne autoriză pe noi, de pe aceste bănci, să credem că Senatul nu are să-şi mai modifice vederile sale, astfel ca, în mod peremtoriu şi *a priori* să renunţăm la tot ce inima şi sufletul nostru ne-ar dictà să facem în privinţa acestei legi, spre a fi bună şi folositoare intereselor generale.

Nu înţeleg şi nici nu voiu primì această teorie; càci, când un conflict s'ar întâmplà între noi şi Senat, judecătorul suprem, Ţara, va decide şi de sigur în cele din urmă se va pronunţà în favoarea noastră. Judecătorul suprem va vedeà atunci, dacă opiniunile noastre sunt cele bune, sau din contră acelea ale Senatului; şi, apreciind conflictul, va trimite în Senat precum şi în cameră pe cine va crede de cuviinţă, şi numai aşà se vor vedeà transpirând adevăratele idei ale opiniunii publice şi ale majorităţii ţării. Tot din acest punct de vedere, sunt nenorocit că nu o să mă pot unì nici cu d-l Raportor. D-l Raportor, care de obiceiu este un om foarte curagios, şi de o tărie de caracter, pe care eu am avut ocazie să o cunosc în diferite rànduri, în cazul de faţă, şi îmi permit a-i spune că s'a lăsat să fie sedus de nişte consideraţiuni factice, de nişte consideraţiuni cari nu-şi au raţiunea lor de a fi, cari n'ar fi trebuit să convingă pe un Raportor de talia d-sale şi pe cari şi d-sa, în paranteză fie zis, le constată cu aceeaş tărie şi cu aceleaşi argumente, arătând că modificările introduse de Sennt — sunt nici mai mult, nici mai puţin — negarea absolută a tuturor principiilor cuprinse în legea pe care am votat-o noi. *(Aplauze.)*

D-lor, onor. d-l Raportor ne consiliază, ca noi să luăm în consideraţiune acest proiect de lege, deşi aceste modificări sunt negarea completă a principiilor şi bazelor proiectului votat de către noi.

Să discutăm dar, şi să apreciem motivele sfatului ce ne dă atât d-l Raportor cât şi d-l Bibicescu, onor. meu preopinent.

D-lor, primul argument invocat de onor. preopinenţi îl pot formulà în modul următor: «Legea votată de noi, ne ziceau d-lor, a fost un progres evident în faţa legii din 1881.

Această lege deşi a fost modificată de Senat, totuş mai are şi i-a rămas părţi bune, cari în faţa legii din 1881 sunt de preferat».

Dacă onor. preopinenţi înaintează în faţa Parlamentului atari raţionamente, atunci să-mi permiteţi a merge cu analiza mai departe şi să ne dăm seama, întrucât aceste *rămase ameliorări*, în urma

modificărilor făcute acestui proiect către Senat, se pot susţineà ca avantajoase faţă cu legea din 1881 ?

Dacă această lege, concedându-le d-lor, realizează o ameliorare numai din punctul de vedere al detaliilor, atunci eu nu nu mă mulţumesc numai cu atât, mai cu seamă chiar, pentru argumentele invocate de inşişi onor. preopinenţi; fiindcă nu pot să votez o lege căreia îi lipseşte, după însuşi a d-lor declaraţie, tocmai scopul pentru care erà creiată. Şi d-voastră toţi o ştiţi aceasta, atât din expunerea de motive a d-lui Ministru, cât şi din aceea a onor. d-lui Raportor.

Când am votat noi această lege, oare n'am voit să răspundem unui principiu economic, dovedit ca salutar pentru ţările agricole, principiu care tinde la parcelarea teritorului cât se poate mai întinsă, şi răspândirea lui în mâini cât se poate mai multe?

Am voit oare să corespundem numai acestui principiu economic şi ştiinţific? Eu cred, d-lor, că am avut în vedere chiar şi un alt lucru, pe care onor. preopinenţi, atât cu ocaziunea discuţiunii proiectului pentru prima oară în sânul Camerei, cât şi astăzi, n'au voit şi n'au avut curajul să-l declare. Ei bine, eu voiu fi franc şi nu voiu ezita să-l spun.

D-lor, ne aflăm pe toată ziua asediaţi de o mulţime de petiţiuni din partea populaţiunilor rurale, prin cari ei cer adesea, în mod energic, mijloace ca să-şi poată căpătà existenţa de toate zilele; ne aflăm în faţa unor petiţiuni din partea populaţiunilor rurale, prin cari ne arată că nu pot să mai suporte condiţiunele ce li se fac.

Şi d-voastră înţelegeţi de cine voiesc a vorbì.—Aceste populaţiuni se plâng că n'au pământuri în destul şi că sunt siliţi să sufere jugul proprietarilor.—Prinurmare, nu e greu a recunoaşte că ne aflăm sub presiunea unei necesităţi sociale şi Parlamentul în sentimentul său de înaltă politică de ordine şi conservare socială nu poate fără a nu preîntâmpinà această necesitate, fără a nu completà această lacună. Aşà dar, şi din acest punct de vedere chestiunea este mare, este foarte importantă.

Apoi bine, onorabile preopinent. Raportor şi d-ta onor. coleg d-le Bibicescu! Când din modificările introduse de Senat, fără să le discutaţi mai mult, fără să întrebuinţaţi nici fraze, nici figuri retorice, vedeţi că rezultă într'un mod vădit, lucrul acesta, că ţăranii nu mai au posibilitatea de a cumpărà pământuri, pentrucă li se ia această facultate de a cumpărà pământ de pe moşiile cari se află

lângă dânşii prin această lege; căci cum voiţi d-voastră ca locuitorii din Gorj, Muscel şi Argeş să treacă spre a cumpără pământ pe domeniile Giurgiului sau ale Brăilei? Prinurmare vedeţi că este mai mult a ne jucà decât a face o lege. A procedà în modul acesta, nu vasăzică că ne ocupăm cu seriozitate de îmbunătăţirea soartei ţăranilor.

D-lor, mă adresez în special la onor. mei colegi de dincolo de Milcov, şi-i rog să-mi dea toată atenţiunea d-lor, asupra lucrului următor: sunt informat că cu legea actuală ţărănimea rurală de peste Milcov nu va puteà să capete o singură palmă de pământ, pentrucă acolo, dacă nu mă înşel, s'ar găsì foarte rare moşiile cu 2.000 ectare şi mai mult, astfel încât să nu fiţi surprinşi, dacă primind *tale-quale* modificările Statului, ţărănimii de peste Milcov, nu-i veţi aduce nici cea mai mică îmbunătăţire.

D-lor, cu permisiunea d-voastră trec la un alt argument invocat de onor. d-l Raportor şi de d-l Bibicescu, pe care, dacă nu greşesc, îl pot formulà cam în modul următor:

«Nu vedeţi, ne zic d-lor, că ne aflăm în ajunul, în preziua dizolvării noastre legale, şi că cu o oră mai înainte ar trebuì să votăm această lege, bună sau rea, corespunzătoare sau nu adevăratului scop?».

Ei bine, d-lor, eu nu sunt de această opiniune.

Noi n'aveam mandat imperativ, pe noi ţara ne-a trimis în adevăr să revizuim Constituţiunea, dar în mod general nu ne-a oprit să ne ocupăm de toate legile importante, cari ar atinge interesele Statului. Dacă într'adevăr constatăm că această lege este vitală şi foarte importantă, că dela rezolvarea ei bună depinde în mare parte prezentul, viitorul şi chiar siguranţa acestei ţări, atunci unde găsiţi d-voastră motivul ca să nu continuăm şi în Aprilie şi Maiu? Ce, suntem trimişi oare cu condicuţă şi cu termen? *(Aplauze)*.

A rezolvà această chestiune aşà de mare, într'un asemenea mod grăbit, ajungem a fi supărători nouă înşi-ne! Aş înţelege ca opoziţia, adversarii noştri politici, să ne facă tot felul de obiecţiuni, este de interesul lor, este dreptul lor şi in natura regimului constituţional ca să lucreze astfel, fără ca nimeni să-i osândească, pentrucă aşà trebuie să procedeze o opoziţie.

Dar noi să ne punem în joc legitimitatea şi existenţa noastră, pe fiecare oră, pe fiecare minut, aceasta nu o înţeleg, aceasta este o

slăbiciune în contra căreia eu protestez din toate răsputerile. Noi vom continuà lucrările noastre parlamentare până când le vom terminà; şi orcine ne va cere ca să votăm această lege sau Constituţiune cu termen fatal, acela este un *rău patriot* şi un ignorant parlamentar. De va fi trebuinţă, vom discutà 2, 3, 4, 6 luni. Ca să dăm ţării o operă bună, nu putem să determinăm noi timpul în care trebuie să isprăvim cu modificarea Constituţiunii. Prinurmare, nu primesc acest argument şi protestez în contra ideii cum că nouă ne-ar fi mâinile legate de a votà această lege aşà cum credem, că este în interesul ţării.

Acesta nu este un argument de natura aceea care să ne convingă că nu am puteà să ne ocupăm în toată libertatea de atribuţiile noastre discutând în toate detaliile ei această lege. Acestea toate nu sunt un cuvânt pentru a ne poprì de a reface acest edificiu, pe care l-am trimis Senatului frumos şi întreg şi pe care Senatul ni-l redă *schilodit*. *(Aplauze)*.

Aveam, d-lor, mai multe de zis, dar ora reglementară se apropie şi cred că dacă nu am avut posibilitatea de a mă exprimà, de a vă arătà în destul ideile mele în această privinţă, sentimentul cu care vorbesc îl cred mai elocvent, pentru a vă arătà cât ţine în această afacere, ca să vă rog, ca să vă conjur să susţineţi sus şi tare şi într'un mod demn drepturile acestei Camere, Camera populară, vis-à-vis de Senat; discutând această lege în toate detaliile ei, a vă îndeplinì datoria d-voastră de conştiinţă; iar Senatul, în suveranitatea sa, să facă pe urmă ce va crede de cuviinţă. *(Aplauze)*.

Termin, d-lor, cu o singură observaţiune. Regret că d-l Ministru al Domeniilor, care a fost inspiratorul acestei legi liberale şi democratice — zic aşà pentrucă ea vizează mai cu seamă pe ţărani — d-sa care or de câteori a fost faţă în faţă cu noi, în exprimarea simţimintelor noastre binevoitoare faţă cu populaţiunile rurale, nu numai că nu le-a combătut, dar le-a aprobat şi recunoscut sprijinindu-le din toate puterile sale; regret că cu ocazia acestei chestiuni nu a arătat în faţa Senatului acea tărie de caracter, pentru a dovedì acestui matur Corp că, dacă *acolo* erau *convicţiuni nestrămutate într'un sens*, *aci* sunt altele în alt sens, şi că noi nu vom puteà niciodată, nici să renunţăm la convicţiunile noastre, nici a transige asupra lor, crezându-le binefăcătoare pentru prosperitatea şi consolidarea Statului român. *(Aplauze prelungite)*.

Şedinţa din 17 Martie 1884.

D-l *Preşedinte:* La ordinea zilei avem continuarea discuţiunii generale asupra proiectului de lege pentru vânzarea bunurilor Statului.

D-l *N. Dimancea:* D-lor deputaţi, sunt înscris să vorbesc pentru luarea în consideraţiune a proiectului de lege, şi în acelaş timp voiu combate şi argumentele aduse de acei cari au vorbit contra luării în consideraţiune.

D-lor, Camera împreună cu Guvernul a recunoscut că legea actuală a vânzării bunurilor Statului are defecte şi lacune, aşà că o fac, dacă nu imposibilă dar foarte grea de aplicat. Guvernul a venit cu reforma, o reformă care corespunde principiilor fundamentale ale legii, care corespunde şi dorinţelor mai unanime ale ţării în genere şi ale Camerei în parte. Această reformă s'a votat de Camera legiuitoare, şi dela noi a trecut la Senat, care aş puteà să zic cu drept cuvânt că a fost până la un punct, contrar legii votate de Cameră; nu este însă mai puţin adevărat, că modificările Senatului au raţiunea lor de a fi. Camera legiuitoare vrea să dea o mai mare celeritate vânzării bunurilor Statului şi a mers mai departe; Senatul ca Corp mai conservator, a căutat să fie mai circumspect, mai econom în vânzarea moşiilor. Sunt dar două principii cari îşi au fie-care raţiunea lor.

D-l *V. Iepurescu:* Aceasta nu e exact.

D-l *N. Dimancea:* Când aţi luat cuvântul v'am ascultat fără să vă întrerup; binevoiţi la rândul d-voastră a mă ascultà, fiindcă vă spun un lucru; eu am regretat că o parte dinreprezentaţi unea naţională să fie în dezacord cu cealaltă parte. Asfel raportul d-lui Raportor are cevà într'însul, care este o doleanţă delicată în privinţa celuilalt Corp; poate să corespundă unor dorinţe, dar trebuie să recunoaştem că, deşì aceasta este în ideiile d-lui Raportor, dar poate să fie în Cameră şi idei cari să difere de ale d-lui Raportor în acest punct.

Astfel raportul este de admirat şi să-mi permiteţi mie, care am o altă opinine, să zic că ar fi fost mai bine să discutăm motivele Senatului fără să facem acuzaţiuni; fiindcă nu trebue să uităm nici un moment că Senatul şi Camera sunt Corpuri cari trebue să se modereze unul pe altul, şi orice diferenţă de păreri

trebuie să o tranşăm prin bună înţelegere, căutând să vedem ce este mai bine pentru ţară.

Am ascultat, d-lor, critica făcută de reprezentantul de Mehedinţi ; d-sa se plânge în contra legii venite dela Senat, şi poate cu drept cuvânt. Poate că eu în unele puncte sunt de acord cu d-sa.

Am ascultat de asemenea şi pe reprezentantul de Vlaşca ; şi-mi voiu permite să spun onor. Camerei, că domniile lor s'au contrazis.

D-l *V. Iepurescu :* D-ta te contrazici ca democrat...

D-l *N. Dimancea :* Eu vorbesc din adevăratul punct de vedere al democraţiei.

D-l *Preşedinte :* Democraţia inteligentă trebue să asculte şi să nu întrerupă. (*Aplauze.*)

D-l *V. Iepurescu :* In anul 1884 d-l Dimancea combăteà pe un om care erà alături cu d-sa pentru drepturile ţăranilor.

D-l *N. Dimancea :* Eu, democrat şi vechiu ţăran, voiu să dau o lecţiune d-lui Iepurescu, care nu înţelege democraţia.

Eu am muncit pentru democraţie, pentru acest arbore pe care dacă nu l-am sădit l'am udat însă cu sudoarea mea, şi totdeauna când voiu vedeà că cinevà voieşte să-i rupă ramurile, mă voiu interpune.

D-l *V. Iepurescu :* Cer cuvântul. Să se aleagă odată neghina din grâu.

D-l *N. Dimancea* : Aşà este.

D-l *V. Iepurescu :* Să se vadă, cari sunt liberali vechi şi cari noi?

D-l *N. Dimancea* : In adevăr, trebue să alegem odată neghina din grâu ; să recunoaştem pe liberalii aceia cari totdeauna au lucrat sincer, şi să-i distingem de aceia cari sunt liberali de ocaziune, cari cu conservatorii erau conservatori, şi cari cu liberalii declamă libertatea.

D-l *V. Iepurescu :* Nu permiteţi, d-le Preşedinte, să mă apostrofeze astfel. Vă rog să-mi daţi cuvântul în chestiune personală, ca să arăt ce fel de liberal este d-l Dimancea, d-sa care subscrie pentru un colegiu şi lucrează pentru trei.

D-l *N. Dimancea :* D-lor, eu totdeauna am tăcut când s'au făcut declamaţiuni în această Cameră, dar când intrăm în chestiuni de reforme serioase, vă rog să-mi daţi voe, mie, vechiu luptător parlamentar, a vă cere să fiu ascultat neîntrerupt ; să-mi permiteţi mie,

mai experimentat, să raţionez mai cu sânge rece, şi când sunt apostrofat permiteţi-mi să răspund, căci nu sunt din aceia cari ar puteà să sufere apostrofarea dela orcine, şi în particular dela d-l Iepurescu. Să ia cuvântul, şi-l desfid să-mi poată face vre-o imputare fondată, căci îi pot răspunde la orce.

D-l *Preşedinte:* Rog pe orator să intre în chestiune. Până acì tot a mai mers *(Râsete).*

D-l *N. Dimancea:* Scuzaţi-mi, d-le, această digresiune. Am fost silit.

Să intrăm, d-lor, în materie. Să luăm partea care s'a modificat de Senat. Poate ca sa fie apreciere eronată, poate ca noi să apreciem altfel şi deaceea discutăm, căci în urma unei discuţiuni vom vedeà poate cine a judecat mai just. Se poate ca noi să fim în adevăr, cum se poate asemenea să fie şi Senatul. Să discutăm dar.

S'a ridicat, d-lor, o chestiune foarte delicată care a fost de natură să exerciteze orce sentiment a orcărui deputat român. S'a ridicat de d-l Bibicescu chestiunea aceea, cum că Senatul ar fi făcut o rea legiferare, scoţând din lege penalităţile cari trebuiau să se dea străinilor, când ei ar cumpărà bunuri prin mijloace interpuse. aceste cuvinte de *mijloace interpuse* le spun eu, căci d-l Bibicescu nu le-a spus. In adevăr, dacă cumpărarea de imobile de către străini nu e înscrisă în lege — deşì eu nu împărtăşesc această idee a Senatului, dar are raţiunea ei, şi discutând cu sânge rece, găsim motivul acestui raţionament — eu cred că Senatul n'a pus aceasta, ca să nu facă un pleonasm. Vă rog, d-lor, să ascultaţi fără să vă ritaţi, fiindcă trebue să fie ascultaţi toţi în această Cameră. Cumpărarea de imobile în România, prin Constituţiune fiind dată numai Românilor, deoarece prin Art. 7 se creiază un drept politic, cumpărarea de imobile nu se poate face de străini. Prin aceasta chiar, străinii cari ar voì să forţeze legea şi să sustragă dela locuitori pământuri, sunt pedepsiţi, şi pentru aceasta Senatul n'a voit să mai pună şi în legea bunurilor Statului o penalitate ca să nu facă pleonasm.

Din acest punct de vedere, Senatul are dreptate; dar, fiindcă legea pedepseşte şi persoanele interpuse, pentru acest motiv Camera a pus penalitate şi străinilor, fără sa-i fie frică de pleonasm, zicând că şi străinii vor fi pedepsiţi, dacă se vor interpune.

Dealtfel, pentru mine sunt destule garanţii prin Constituţiune, deoarece ea zice: că nu se pot cumpărà imobile decât de Români.

Ar trebuì dar, d-lor, să se dea o sancţiune Constituţiunii. Orce străin, care ar cumpărà nu numai mici loturi, dar orce proprietate, să primească o penalitate. In acest sens, Corpurile legiuitoare au un proiect de lege pentru ca să se dea o sancţiune Constituţiunii, prevăzându-se penalităţi contra tuturor străinilor cari ar cumpărà proprietăţi de orce natură. Acel proiect e la ordinea zilei, şi am servì mai bine interesele ţării, dacă l-am votà, căci el garantează prohibiţiunea de a se cumpărà de străini nu numai pământuri în loturi mici, dar printr'însul se scapă principiul cel mare, de a nu se înstrăinà proprietatea română, fie prin persoane interpuse, fie prin mijloace frauduloase.

Vedeţi dar că sunt şi eu cu d-v.; dar eu voesc o sancţiune mare, nu meschină; o voesc astfel ca să se garanteze întreaga proprietate, şi mai ales a particularilor. De proprietatea Statului nu mă prea inchietez, căci acolo e concurenţă mare; dar mă ocup mai ales de proprietatea particularilor, mă ocup de celelalte 4 din 5 părţi ale României, şi nu voiu ca nici un deget din pământul României să fie înstrăinat.

Vedeţi dar, că ideea aceasta e mare, iar nu aceea pe care aţi avut-o d-voastră în mic; prinurmare, din acest punct de vedere nu este de acuzat Senatul.

In privinţa întârzierii, asemenea cred că trebue să lăsăm fiecărui Corp timpul necesar. Inţeleg grăbnicia d-lui Raportor; dar acuzările ce s'au făcut că s-a şters acel articol, nu le înţeleg; ele din contra, pot să ne dea mobilul ca să facem aşà, încât să apărăm tot pământul românesc, iar nu numai o mică parte.

Acum, d-lor, odată trecuţi asupra acestui punct, de acì încolo suntem mai în unire cu d-l Bibicescu, care şi d-sa a conchis la luarea în consideraţiune a proiectului, şi trec la d-l reprezintant de Vlaşca. D-sa a adus un argument care mi s'a părut ciudat, neînţeles; d-sa, prin talentul d-sale, răpeşte inimile d-voastră, şi zice că o mulţime de locuitori au venit de ne-au asediat cu reclamaţiuni, cerând să le dăm pământ, şi adaogă că trebue să spunem lucrul franc, că este o chestiune socială.

A mai zis d-sa, că această reformă e foarte imperfectă şi ar fi dorit ca ea să fie mai perfectă. Eu însă apelez la toţi d-voastră şi

la banca ministerială, peste un an la altă legislatură, să facem modificările ce vom mai crede acestei legi, ca să dăm satisfacere tuturor; dar astăzi să dăm satisfacere cel puţin la o parte. Aceasta e naţional, e patriotic, şi nu numai atât, este chiar înţelept.

Ei, d-lor, cine nu ar voì astăzi să devenim cât se poate mai mari şi mai perfecţi, dar pentru aceasta nu trebue să zicem că, dacă în momentul de faţă nu putem dobândì tot, să rămânem în mizerie, şi pentrucă totul nu se poate niciodată dobândì, să rămânem totdeauna condamnaţi ca să nu ne mai organizăm.

Această argumentare o las d-lui reprezentant de Vlaşca, şi-mi va permite să fiu de altă opiniune. Actele mari politice să fac încetul cu încetul, şi numai acelea sunt menite să meargă departe. La o reformă, care ar aveà de scop a împărţì tot pământul, m'aşi opune din punctul de vedere al democraţiei; pentrucă eu mă îngrijesc, ca nu numai generaţiunea actuală să aibă pământ, ci şi toţi Românii viitori să aibă o rezervă de unde să poată dobândì pământ; şi prinurmare, trebue înţelepciune şi economie în vânzarea moşiilor Statului, trebue vânzarea efectuată cu încetul, treptat, regulat, astfel ca şi generaţiunea actuală să poată fi satisfăcută, şi în acelaş timp să poată şi Românii viitori, când se vor întoarce din resbelele viitoare pantru apărarea ţării, să poată, zic, găsì o resursă. Din acest punct de vedere dar, felicit pe Senat.

Ei, d-lor, erà natural că noi, Cameră legiuitoare, să mergem mai aprinşi, însă nu ca d-l Iepurescu pe o cale puţin prudentă...

D-l *V. Iepurescu*: Aţi uitat luptele d-voastră din Piteşti, unde nu vorbiaţi astfel.

D-l *N. Dimancea*: Nu Piteştii m'a urmat pe mine, eu am urmat Piteştii, fiindcă a avut idei înţelepte, democratice, şi deaceea m'am ţinut după dânsul. Profitând de lecţiunile şi şcoala Piteştilor, viu acì şi repropuc ideile lui; nu voiu să dau odată în risipă tot ce am, voiu să dau după trebuinţă.

D-lor, poate că azi n'aş fi vorbit, dar am văzut mulţi deputaţi cari ziceau să votăm contra legii, şi nu numai atât, dar am văzut un reprezentant al colegiului al 4-lea, care, gândindu-se numai la momentul de faţă, ziceà să dăm tot acelor cari ne înconjoară azi, fără să ne mai gândim la copiii şi strănepoţii noştri, că trebue să le păstrăm şi lor cevà, căci este de datoria vechilor democraţi a nu risipì tot, ca astfel posteritatea să nu mai găsească nimic.

Ceea ce faceţi d-voastră se califică oportunism — nu zic chestiune de clopotniţă.

Prinurmare, d-lor, chiar dacă legea nu ar fi perfectă, dacă n'ar aveà raţiuni serioase, raţiuni de garantarea democraţiei, raţiuni de garantarea reformei, totuş este un pas înainte, cum a zis d-l Bibicescu, pentrucă se dau mari avantaje, fiindcă cu dânsa se poate corespunde chestiunii sociale, cum a ridicat-o onor. reprezentant de Vlaşca; pentrucă poate să dea satisfacere cererilor cari ne asediază, cum a zis d-sa, pentrucă răspunde la aceste dorinţe; mi se pare că este înţelept, mi se pare că ne facem datoria de buni reprezintanţi ai ţării, să o admitem şi încă cu un moment mai curând.

Ei, d-lor, ştiţi că poate s'ar găsì cinevà să vă demonstreze, că s'ar pune o rea credinţă în respingerea legii. Recunoaşteţi că sunt oameni cari ne asediază cu cereri; apoi unde-i trimeteţi? La Camerile viitoare? Dar de unde ştiţi că viitoarele Camere pot să aibă acelaş sentiment ca actualele Camere?

Nu credeţi că ar fi bine ca, chiar dacă ar venì o Cameră bună, să aibă o normă dată în această privinţă? Să aibă în vedere îmbunătăţirile făcute?

Respingând această lege, nu aţi îndrituì pe acele Camere să meargă pe calea pe care o deschideţi, de a nu consideră această lege? Şi atunci, nu aţi rămâneà cu legea actuală, cu sluta în vatră? Ei, bine este aşà? Democtaţie este aceasta? Aşà înţelegeţi a susţineà democraţia?

Ei bine, am dreptul să vă zic că ne întindeţi mâna de amic; însă aceà mână conţine muşcătura de şarpe. *(Aplauze)*.

Prinurmare, d-lor, respingând luarea în consideraţie a legii, ar fi a comite un act imprudent şi vătămător.

Ceea ce voim noi să facem cu această lege, este ca toţi acei cari nu au pământuri să poată dobândì; aceasta este ceea ce ţinteşte această lege, şi prinurmare să ne mulţumim cu ea. Tot omul de Stat trebue să înţeleagă că actele mari se fac cu încetul şi cu prudenţă, şi prinurmare, această lege peste patru-cinci ani va fi susceptibilă de modificat, conform cu creşterea populaţiunii, şi astfel vom puteà satisface în mod prudent şi fără risipă necesităţile viitoarei generaţiuni.

Dar, d-lor, vă rog să consideraţi că această lege conţine şi un mare principiu, care ieri a fost combătut şi aproape compromis. S'a

zis ieri: această lege are de scop a luà pe locuitorii dela munte spre a impopulà proprietăţile din vale. Ei bine, acesta este un punct care m'a îndemnat pe mine să susţin această lege, şi cine nu vrea ca pe Români să-i ducă în America, trebue să caute să înscrie cu litere precise în lege, că toate deşertele României să se populeze cu Români, căci altfel nu ştiu dacă nu se va populà cu altcevà.

Ei, d-lor, pe când eram noi un Stat sub mâna Fanarioţilor, pe când cei de peste Dunăre, Turcii, veniau cu sabia în România, toată populaţiunea noastră dela câmp s'a tras la munte ca să-şi găsească adăpostirea, şi astfel aceà populaţiune s'a aglomerat mai mult la munte, iar partea de câmp, partea productivă şi fertilă s'a lăsat goală din cauza iataganului. Astăzi suntem datori să căutăm să le facem productive şi să le umplem cu Români. Acesta e un principiu pe care nu trebue a-l pierde din vedere orce legiuitor înţelept, orce adevărat patriot, orce democrat sincer, care înţelege ce vasăzică democraţia, căci nu este destul să zici *democraţic,* dar trebue a şti ce va să zică *democraţie.* Nu este destul să zici, sunt liberal, trebue să şi ştii să fii *liberal;* nu este destul să zici, sunt *conservator,* trebue să şi ştii să fii *conservator.* Ei, d-lor, toţi acei cari se gândesc mai serios trebue să zică: avem de datoria noastră să populăm aceste câmpii imense şi să nu le lăsăm fără Români; şi fiţi siguri, că toţi Românii aceia, cari de teama sabiei s'au retras la munţi, dacă vor găsì loc unde să-şi pună plugul, să facă semănături, vor venì cu plăcere şi se vor stabilì acolo. Să facem dar propagande în sensul acesta, şi vor venì cu toţii. Acel care neagă aceasta, este un fals reprezentat al ţăranilor; orce reprezentant sincer al ţăranilor care se află aici va zice: când vei da o palmă de pământ Românului, el va şti să se alipească de acel pământ; prinurmare, cine va votà această lege, va face bine în prezinte şi cu speranţa în viitor că, îndreptându-se lacunele cari mai sunt, treptat vom garantà toate interesele prezente şi viitoare ale ţării. Deci, sunt pentru luarea în consideraţiune a legii şi admiterea ei. *(Aplauze).*

D-l *P. Cernătescu:* D-lor deputaţi, eu sunt contra modificărilor introduse de Senat în această lege, aşà după cum se votase de Cameră, şi motivele sunt, pentrucă aceste modificări ale Senatului distrug în totul rezultatele bune ce ar fi dat ea.

Ca să ne facem o idee despre aceasta, să-mi daţi voie să mă întorc la origine la cugetarea aceea care a conceput această idee de

a se vinde bunurile Statului mai cu seamă în loturi mici; această idee nu mai există astăzi în lege, s'a şters cu totul.

A se vinde loturi mici la ţărani, este a se înălţà această clasă, care de secoli a suferit şi a împărtăşit nenorocirile ţării mai mult decât celelalte clase într'o stare mai bună; nu este numai o chestiune de un interes mare pentru independenţa politică Statului şi a naţiunii române. Noi suntem un Stat de curând format, întregit în drepturile lui, Stat independent. Suntem un Stat aruncat aci în mijlocul altor State de origini eterogene, şi pentru ca să existăm în mijlocul acestor popoare de altă origine, trebue să ne consolidăm cât vom puteà mai mult; şi această ţintă se poate ajunge numai creiând ţăranilor noştri o poziţiune spre a deveni cetăţeni cu cunoştinţa drepturilor şi datoriilor lor. Cum dar ar puteà Statul nostru să aibă acele puteri, încât el să se afirme, să-şi apere fiinţa în faţa străinilor, dacă noi nu-i vom da mijloacele, ca această mare clasă, care este forţa cea mai mare în Stat şi care astăzi este — o zic cu întristare — adormită din cauza împrejurărilor triste şi a situaţiunii în care se află astăzi. Aceasta dar este ideea cea mare, care există în acest proiect de lege, şi această idee este ştearsă de Senat prin modificările ce a făcut legii; pentrucă, unde în legea votată de Cameră seziceà că toţi muncitorii de pământ cari voiesc să muncească — şi aceasta a probat-o mulţimea de petiţiuni adresate acestei Camere din partea unor atari muncitori cerând să li se vândă pământ de muncă — toţi acei oameni să poată cumpărà pământ dela Stat şi Statul să le înlesnească această cumpărătoare. Deaceea, când s'a modificat legea actuală, s'au şters restricţiunile cari existau, că numai moşiile cu 20.000 lei venit să se vânză în loturi mici, dar chiar şi moşiile cele mari. Ce a făcut Senatul? Senatul vine şi lasă ca să se vânză în loturi mici numai moşiile cari au 4.000 de pogoane. Apoi, unde se află asemenea moşii? Sunt ele la îndemâna tuturor sătenilor agricultori, cari vor să cumpere pământ? Eu, ca deputat din Oltenia, pe cât cunosc, în partea locului numai una sau două moşii, cum este Şegarcea şi altele puţine, au peste patru mii de pogoane; toate celelalte sunt mai mici.

Se zice, nu afirm, că şi în Moldova iarăş ar fi puţine moşii atât de mari. Aşà dar, de unde au să cumpere sătenii? D-l Dimancea a zis că populaţiunile dela munte cari s'au retras acolo de demult, din cauza relelor trecutului, au să vină să populeze câm-

piile; apoi, să las că nu este tocmai exact că populaţiunile acelea s'au împins la munte numai din cauza invaziunilor Turcilor în timpurile cele rele, dar populaţiunea română în mare parte se află dincolo peste Dunăre, în Serbia, în Bulgaria, fugiţi din cauza apăsărilor Guvernelor regimurilor de ruşine naţională. Dar, orcum, noi suntem acì citadela Românismului, la care privesc cu dor de peste frontiera României cei înstrăinaţi, sub jug străin. Vă voiu spune, d-lor, că în timpul răsbelului între Serbia şi Turcia, am văzut mulţi Români de dincolo de Dunăre trecând dincoace, ca să fie feriţi de grozăviile răsbelului, şi am avut ocaziunea plăcută de a-i vedeà şi a le vorbì; le-am zis: «Pentruce nu rămâneţi acì, că Statul v'ar face mari înlesniri să cumpere pământuri şi alte ajutoare?» Ei mi-au răspuns: «Ei, d-le, noi ştim pentruce părinţii noştri s'au dus peste Dunăre, şi vedem încă cum fraţii noştri de acì trăesc, şi noi trăim mai uşor dincolo; de aceea nu rămânem aici». Aceasta probează îndestul, cât de grea este viaţa ţăranului care n'are pământ.

Acum, d-lor, parcă li se face imposibilă sătenilor vânzarea în loturi mici, şi să nu ne mai facem iluziuni că populaţiunile dela munte se vor coborî spre câmpie. Aceasta este foarte greu, pentrucă săteanul român nu este deprins să caute în depărtare o viaţă mai bună; el ţine la locul său, unde îşi are afecţiunile sale, unde au murit părinţii, moşii lui, şi în împrejur la o distanţă mică, iar nu prea departe. *(Intreruperi)*.

Eu vorbesc, constat starea în care se află ţăranul, spun că anevoie se depărtează dimprejurul locului unde se află astăzi; trebue să aibă o situaţiune, o poziţiune intelectuală mai favorabilă, ca să ajungă să părăsească locul său. pentru altul mai bun în depărtare.

Mi se observă că nu poate fi adevărat că Românii din Serbia au viaţă mai bună decât cei din ţara noastră.

Eu afirm ce mi s'a răspuns de ei, la îndemnul ce le făceam a rămâneà la noi; şi din punctul de vedere al stării materiale, ei, şi chiar ţăranii noştri, afirmau că sunt mai bine. Aceasta este o fatalitate, dar cred că acum le va păreà rău, pentrucă Sârbii au început să apese nu numai sentimentele naţionale, dar şi partea materială.

Trec, d-lor, peste celelalte consideraţiuni de imperfecţiune ale acestei legi, care distruge efectele cele bune ce ea ar fi putut să aibă, mărginindu-mă a zice numai că, dacă noi în preocupaţiunile politice în cari ne aflăm, nu vom căutà a da, a înlesnì sătenilor mij-

loacele necesare cu cari să li-se ridice nivelul intelectual şi moral, aşà încât să se intereseze din toată inima la existenţa şi mântuinţa Statului, nu mai putem fi siguri de ziua de mâine. Dacă voim să avem o ţară independentă, care este bunul cel mai mare pentru un popor, care vrea să vieţuească bine, stimat, considerat, să căutăm a deşteptà patriotismul în inima populaţiunii rurale, trebue să reînviem aceà mare virtute a timpurilor antice, din lumea greacă şi romană, unde, cu cât Statul erà mai mic, cu atât patriotismul erà mai mare şi numai aşà înfruntà puterea şi mulţimea inimicilor.

De unde a eşit Prusia de astăzi? A eşit de acolo că a făcut pe ţărani proprietari, interesându-i altfel la existenţa şi mărirea Statului lor. Şi cine a fost acela care a inspirat, a sugerat această idee? A fost baronul de Stein, un mare nobil, convins de binele unei vieţi independente şi el a împroprietărit pe ţărani. Spiritul patriotic, liberal şi naţional, produs prin această reformă, a putut numai să învingă puterea gigantică, dar despotică şi tiranică pentru popoarele Europei, iar nu părerile coalizate ale monarhilor, lipsită de aceà forţă populară. Când d-l Ministru a adus legea actuală în Cameră s'o modificăm, d-sa s'a arătat foarte binevoitor; încât noi i-am rămas foarte recunoscători pentru spiritul său liberal; acum însă, să-mi permită a-i arătà mirarea mea, când am văzut că în Senat, la modificările ce s'au introdus, d-sa în loc să reziste, susţinând lucrarea Camerei şi a d-sale, a primit acele modificări voios şi cu un spirit conciliant.

Revenind la Cameră proiectul dela Senat, am voit în secţiuni să respingem modificările introduse de Senat în sensul textului votat de Cameră, şi d-l Ministru ne-a spus că atunci legea s'ar amânà pentru sesiunea viitoare, fiind timpul scurt de a se reîntoarce Senatului, şi că nu putem să facem această amânare. Ceilalţi membri ai comitetului, au primit aceste modificări, după ce toţi le-au condamnat le-au reprobat. Eu, d-lor, n'am fost, şi nu sunt de această părere. In adevăr, ce suntem noi aci? Suntem o Cameră legislativă în care sunt reprezentate toate clasele, toate elementele ţării. Prinurmare avem dreptul să ţinem la principiile legii votate de Cameră, şi să fim noi condamnaţi, ca totdauna să admitem modificările făcute de Senat în legile votate de Camere, şi să le primim zicând că nu avem ce face...

Pentru aceste motive, că ceeace a fost mai bun în legeă modifi-

cată de Cameră s'a nimicit, s'a stricat de Senat, eu voiu votà în contra ei. Pe lângă aceasta, onor. d-ni cari au luat cuvântul, deşi au arătat toate defectele legii, au primit-o zicând că mâine-poimâne o să se modifice. Ei bine, au trecut 4 ani de când durează această lege, şi cu toate că s'a probat că este rea, tot nu s'a modificat până astăzi, deşì d-l Prim-Ministru ne ziceà, când se votà această lege cu restricţiuni atât de mari încât o făceà neaplicabilă, ziceà, când i se spuneà că această lege nu poate produce rezultate bune: bine, să încercăm, să facem experienţă, şi la toamnă peste trei luni, vom modifica-o; au trecut 4 ani, şi ce modificări s'au făcut? Aşà şi acum, să nu lăsăm şi să nu ne bazăm pe afirmaţiunea că se va modificà la sesiunea viitoare, pentrucă vor trece mulţi ani până când un Guvern şi o Cameră se vor pătrunde bine de interesul btnefăcător al acestei legi, ca să vină să modifice; deaceea eu cred că este bine să respingem aceste modificări făcute de Senat, şi să trimitem legea iarăş la Senat, şi Senatul de va aveà timp va statuà asupra legii şi va recunoaşte relele ei; de nu va aveà timp, va venì în sesiunea viitoare care nu este departe, căci altfel votându-o aşà cum este, se va amânà încă 4—5 ani până să se modifice.

Deaceea, eu fiindcă ţiu la principiul de a vedeà clasa rurală ridicată la o viaţă de om, deaceea eu mă pronunţ contra modificărilor făcute de onor. Senat în legea vânzării bunurilor Statului.

D-l *I. Câmpineanu, Ministru al Domeniilor:* D-lor deputaţi, este aproape un an decând chestiunea vânzării bunurilor Statului mă preocupă din ce în ce mai mult, pentrucă chiar de nu aş aveà o idee formată în această privinţă, totuş greutăţile ce am întâmpinat în administraţiunea acestui minister, mai cu seamă în această privinţă, sunt atât de mari încât din nenorocire mi-au absorbit aproape tot timpul, şi nu aş aveà trebuinţă ca să vă aduc aceasta la cunoştinţă, pentrucă o ştiţi caşì mine, şi poate mai bine. Nu este niciunul din d-voastră care să nu fi fost solicitat să intervină la minister pentru a se grăbì lucrările de împroprietărire. Această lege a fost adusă în toate zilele în faţa Parlamentului, şi cu toate acestea vedeţi că, independent de administraţiunea mea, sunt aproape trei ani de când această lege este lucrătoare, şi multe administraţiuni au trecut pe la domenii şi legea împoprietăririi n'a putut să-şi dea roadele ei. In curs de trei ani s'au făcut măsurători şi evaluări la aproape 150 sau 160 moşii, s'a pus în vederea sătenilor, dacă vor să uzeze de

facultatea de a cumpără aceste moşii, şi deabià pentru vre-o 20 au stăruit să le cumpere; în realitate vânzări serioase nu s'au făcut decât vre-o 15; astfel că, cu legea actuală, va trebui zecimi de ani pentru a puteà executà dispoziţiunile ei.

Este evident, d-lor, că săteanul, care nu cunoaşte aceste greutăţi şi care, văzând că legea îi da dreptate de a cumpărà, şi pedealtăparte văzând că cumpărător nu se poate face, este descurajat, şi astfel se explică nemulţumirea care a existat în ţară prin presupusa neaplicare a legii.

Această stare neapărat că nu puteà să dureze, nu numai pentrucă o lege nu se poate aplicà — ceea ce este un rău — dar nu poate să dureze pentrucă prin legea aceea s'au dat nişte speranţe foarte legitime, dar cari nu se pot realizà.

In faţa acestei situaţiuni, am venit înaintea d-voastră cu un proiect de lege pe care aţi binevoit a-l aprobà cu oarecari modificări.

In urmă acest proiect de lege a trecut în deliberarea Senatului. Acolo a stat aproape două luni, şi în cele din urmă s'a admis de Senat cu modificările pe cari le vedeţi.

Acum, vă aparţine d-voastră astăzi să primiţi legea aşà cum a fost votată de Senat; sau s'o amendaţi, dacă credeţi că este trebuinţă de a se amendà; sau s'o respingeţi cu totul.

Dar, pentrucă mi s'a făcut mie o imputare la care nu m'am aşteptat, mai cu seamă din partea onor. d-lui D. Cernătescu şi Iepurescu, cari mi-au imputat cum că eu nu aş fi pus destulă stăruinţă pe lângă Senat, că nu am insistat de a nu se face nici o modificare legii şi de a se aprobà astfel cum a fost votată de Adunare...

D-l *V. Iepurescu*: Aceasta rezultă din *Monitorul Oficial*, unde se văd discuţiunile ce au urmat în Senat.

D-l *Ministru al Domeniilor*: Neapărat după cele publicate în *Monitor* voiu să fiu judecat, iar nu după presupuse intenţiuni ce mi se atribue în mod cu totul gratuit. Eu ţiu ca faptele să corespundă întotdeauna cu vorbele, căci pentru mine este o idee pe care eu o ridic până la înălţimea unui principiu, ca nimeni să nu vorbească vorbe mari pe cari în urmă să nu fie în stare a le realizà. *(Aplauze.)* Eu nu am venit să declar niciodată lucruri cari nu ştiam că sunt realizaaile, totdeauna când am spus un cuvânt am căutat să respectez cu religiozitate cuvântul ce am dat, şi am căutat să fac aceasta în ori şi ce poziţiune m'aş fi găsit. Prinurmare, şi astăzi când

am onoare a face parte din actualul Guvern, caut să fiu tot acela ce am fost totdeauna; căci sistemul meu este de a zice că nu e bine ca cinevà să zică, fie în presă, fie ca om privat, fie ca om politic, dela o tribună publică, ca deputat sau ca senator, să zică ceea ce nu poate îndeplinì, când ar venì să facă parte din Guvernul țării. Eu am avut ocaziune să aud acì pe mulți cari au spus vorbe mari și multe, dar în urmă, când au venit la Guvern au căutat să uite toate acele făgădueli frumoase. *(Aplauze.)*

D-l *P. Buescu :* Cine sunt aceia?

D-l *Ministru al Domeniilor :* Eu nu am zis nimic în privința d-tale, d-le Buescu, și deaceea te rog..,

D-l *P. Buescu :* Gura mai mică.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Onor, d-le Buescu, cu toate că nu am zis un cuvânt despre d-lui, îmi zică ca să am gură mai mică. Eu nu primesc astfel de insinuări, primesc atacul direct și pe față; și rog pe orcine ar aveà să-mi impute cevà să o facă fără rezerve și fără reticențe, să arate la lumina zilei tot ce crede că este incorect în faptele și în conduita mea; căci la insinuări abià articulate nu știu ce să răspund. *(Aplauze.)*

D-lor, mi se face imputarea că în Senat nu am apărat mai bine legea cum eșise dela Cameră. Poate să fie adevărat aceasta; însă în nici un cas, nici onor. d-l Cernătescu, nici onor. d-l Iepurescu nu puteau să-mi facă această imputare, d-lor, mai cu seamă, cari au imputat totdeauna Guvernului că el sprijină prea tare ideile sale; și dacă mi s'ar puteà imputà cevà, este că am lucrat în sensul d-lor, iar nu în contra d-lor. *(Aplauze.)*

Voci : Cer cuvântul.

D-l *Ministru al Domeniilor :* D-lor, chestiunea erà mai înaltă, mai mare decât au crezut d-nii Cernătescu și Epurescu, pentrucă nu îmbrățișà cadrul unei răspunderi ministeriale, ci erà o lege care interesà țara intreagà, și ați fi fost în drept să condamnați pe acel Ministru, care n'ar fi ținut în seamă de voința țării în o asemenea chestiune. Dar sub acest raport merit eu oare critica d-voastră? Nu o primesc dela început, și nu o primesc mai cu seamă dela onor. d-nii Cernătesc și Iepurescu, cari astăzi laudă legea eșită din Cameră, și cari au atacat aceà lege când ea erà în Cameră. *(Aplauze.)*

D-l *P. Cernătescu :* Legea veche, legea actuală am atacat-o.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Legea cum eu am prezintat-o în

Cameră, pe care astăzi o lăudaţi, dar pe care când a fost în Cameră aţi atacat-o în curs de cinci zile.

D-l *V. Iepurescu :* Tot din punctul de vedere democratic.

D-l *Ministru al Domeniilor :* Şi astăzi aceà lege atacată de d-voastră devine o lege admirabilă. Care este măsura adevărului în asemenea chestiune ? *(Aplauze)*. Aceà lege care erà rea în ideea d-voastră, astăzi ea devine un cap de operă. Nu vedeţi că chestiunea astfel pusă se reduce la o imputare cu orce preţ ? *(Aplause)*.

D-lor, am luat legea amendată de d-voastră, am dus-o în Senat. Ea a stat mult timp în discuţiunea Senatului : am discutat-o în multe rânduri, şi în definitiv ea a ieşit astfel cum o vedeţi. Mai bine mi-ar fi părut ca legea să fi fost aprobată de Senat în condiţiunile în cari i-o prezentasem ; mai bine mi-ar fi convenit, căci atunci se apropià mai mult de ideea pe care o concepusem la început. Dar oare, pentrucă direcţiunea Senatului s'a schimbat oarecum de a mea, urmà ca eu să pun piciorul în prag ; să fac din aceasta o chestiune de amor propriu şi să zic că mai bine să rămână legea inaplicabilă de astăzi alte zecimi de ani poate, numai ideea mea să prevaleze ?

D-l *V. Iepurescu :* Ideea ţării, nu numai a d-tale.

D-l *Ministru al Domeniilor* : Şi Senatul este ţara, onorabile d-le Iepurescu. *(Intreruperi)*. Eu mi-am zis căşi Senatul, caşi Camera, reprezintă ţara ; şi majoritatea Senatului, caşi majoritatea Camerei, reprezintă acelaş partid liberal care este astăzi la Guvern, şi nu ştiu dacă este bine să se înlăture libertatea cugetării şi libertatea cuvântului într'un Corp, numai pentrucă celălalt Corp a hotărât altfel, şi fiecare Corp să-şi dea singur monopolul de a fi adevărata represintaţiune a ţării, cu excluziunea celuilalt Corp. *(Aplauze)*.

Mi-am zis că asemenea teorii, când se produc, sunt rele pentru legile cari se tractează ; sunt rele precedente într'o ţară, şi sunt rele pentru mersul regulat al afacerilor Statului când trăim pe conflicte în loc să trăim pe înţelegere. *(Aplauze)*.

Şi pentrucă aveam o răspundere mai mare decât răspunderea individuală a unui, doi sau mai mulţi d-ni reprezintanţi, am crezut că nu e bine să insist în această chestiune mai presus de puterile mele, mai presus de perseveranţa unui Corp parlamentar deopotrivă în drepturi cu d-voastră în această privinţă.

Eu, d-lor, în discuţiunile ce am avut cu Senatul, aş fi re-

zistat şi mai mult, dacă aş fi văzut la Senat o opunere preconcepută la ideile noastre; şi dacă aş fi văzut o rea voinţă din parte-i, că nu vrea să împroprietărească pe ţărani. Intr'un asemenea cas datoria mea erà să mă retrag, ca consecinţă naturală a lucrului. Dar oare aceasta se prezintă în cazul de faţă? Oare retragerea mea — dacă pot să intru în o asemenea discuţiune în acest moment — retragerea mea înlesnià soluţiunea afacerii? Şi cum m'aş fi retras? Mi-aş fi creiat poate un piedestal în faţa opiniunii, dar aş fi făcut imposibil un bun... *(Intreruperi)*. Ştiţi ce vasăzică Ministru liberal şi democrat? Când veţi venì acì, d-voastră care mă întrerupeţi veţi şti...

D-l *V. Iepurescu:* Nu voiu venì niciodată. *(Ilaritate)*.

D-l *Ministru al Domnniilor:* Am discutat în Senat în multe rânduri, şi am căutat să-mi dau seamă de sistemul Senatului.

Senatul ziceà: este bine să ne ocupăm de chestiunea sătenilor întrucât priveşte împroprietărirea lor; nu e însă bine pentru noi să neglijăm orce alte interese în această ţară, să le lăsăm în părăsire spre a ne ocupà exclusiv de soarta ţăranilor, şi a închide ochii penru tot ce nu e sătean; pentrucă dreptatea şi solicitudinea noastră trebue să fie egale pentru toţi, şi în anul 1884 să nu se mai facă legi pe clase, ci legi pe ţara întreagă...

D-l *G. Panu:* Atunci nici legea electorală să nu se facă pe clase. *(Aplauze)*.

D- *V. Iepurescu:* Bine că v'am prins. *(Ilaritate)*.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Senatul şi-a zis: e vorba de împroprietărirea sătenilor, sau mai bine zis de vânzarea bunurilor Statului la săteni. Astel Statul s'a prezentat înaintea Camerei cu o lege pentru a-i încuviinţà vânzarea unui număr de proprietăţi. Cari sunt condiţiunile cele mai bune, cele mai drepte, spre a efectuà această vânzare? După lege se pot vinde bunurile în loturi mari, în corpuri întregi, în loturi mari şi în loturi mici. După legea actuală, in realitate se dă o promisiune, o amăgire că se vor vinde în loturi mici, dar în realitate moşiile nu se vând în loturi mici. Aşà dar Senatul şi-a zis, văzând cauza pentru care nu se pot vinde în loturi mici, şi una din cauzele principale erà nu mai solidaritatea semnalată de d-l Bibicescu, erà nu numai faptul că sătenii trebuiau să cumpere moşia întreagă, decât erà şi scumpetea preţului. Dar acì

se mărginea răul? Nu. Răul erà și de un ordin economic, pentrucă este o vițioasă repartițiune a populațiunii.

D-lor, ideea Senatului era și aceea că, dacă deodată cu acest act măreț de împroprietărirea locuitorilor, s'ar ajunge și la rezultatul unei mai bune repartițiuni a populațiunii rurale, s'ar produce cu aceasta și un mare avantaj economic. Dar s'a zis mai mult de cât atâta: aceasta nu ar fi în detrimentul sătenilor, pentrucă luându-se de normă pentru fixarea prețului, nu chiria locului, cum erà în legea veche, ci arenda înmulțită cu 15, ajunge că pogonul care se vinde după legea Senatului la câmpeni, revine la un preț aproape de acela cu cari sătenii ar puteà cumpărà la munte. De exemplu: avem moșii la câmp cari astăzi se arendează cu 2 lei pogonul, și avem moșii, unde pogonul se dă cu 3, 4, 5 și 6 lei. Luând media acestor moșii, ajungem că valoarea moșiei fiind calculată pe arenda înmulțită cu 20, dă 80 până la 90 lei răscumpărarea unui pogon; ajungem ca anuitatea plătită de săteni pentru răscumpărarea pământului este mai mică decât chiria ce o plătesc ei astăzi; și în condițiunile acestea este un avantaj evident, imediat pentru sistemul Senatului.

Senatul a mai zis: dacă vom face împroprietăriri, mai cu seamă pe moșiile mari, paguba cari ar simți-o Statul prin deposedarea unei însemnate părți a pământului său, nu va fi atât de mare, pentrucă se va compensà cu plus valuta acelor proprietăți. Am prezentat Senatului un tabel care nu erà făcut pentru ocasiune. S'au luat moșiile unde s'a aplicat legea rurală, acelea unde nu s'a aplicat, acelea cari s'au arendat după aplicarea legii rurale, și s'a văzut că arenda a fost cu 20 la sută mai sus acolo unde s'a aplicat legea rurală, decât acolo unde nu s'a aplicat.

Prin urmare, dacă Statul aveà o scădere de pământ, totuș erà compensat în mare parte prin plus valuta.

Oare în condițiunile acestea, avantajul bănesc pentru săteni, imediat pedeoparte, pe de altă parte, avantajul economic pentru țară prin sporirea producțiunii, și avantajul pentru Stat, pentru ca în loc să-și găsească o pagubă mare a veniturilor sale, își găsește o pagubă mai mică? Ei bine, oare toate aceste considerațiuni erau atât de slabe pentru mine, încât să fac, în Senat chestiune de majoritate, și să zic: așà voiesc; să o votați cum o cer eu! Apoi nu vedeți că mă autorizați ca mâine să țin acì acelaș limbaj?

D-lor, am priceput chestiunea și mi-am zis că merită o seri-

oasă atenţiune, şi deaceea am venit cu dânsa aci, ca s'o discutăm împreună; şi vă zic şi d-voastră ceea ce am zis Senatului: apreciaţi ce e mai bine, nu faceţi critică Guvernului, care nu o merită; nu veniţi cu idei irealizabile, căci noi trebue să facem o lege care să satisfacă interesele ţării şi să curmeze patimile cari sunt indeajuns deslănţuite cu ocaziunea acestei chestiuni.

Nu am disimulat în Cameră, precum nici în Senat. Eu protestez, şi voiu protestà ori de câte ori se va face o lege pe clase. Orcât de interesantă ar fi clasa agricolă, ar devenì un ce odios, când noi, cu ocaziunea legilor cari le facem, am zice: vă dau tot ce cereţi, tot ce gândiţi, cu preţul suferinţii altora.

O lege e bună, când dă satisfacere intereselor tuturor, şi rea când satisface numai pe ale unora; şi deaceea mi-am zis: pe cât timp se poate aplicà legea în condiţiuni relative - nu zic absolute, căci absolutul nu-l găsim niciodată — în condiţiuni avantajoase pentru săteni, bine e să proclamăm în principiu că numai de săteni ne ţinem, pe când sunt şi alţii ale căror interese legitime aşteaptă? Oare pentru toate acele proprietăţi cari sunt a se vinde, cinevà care nu e sătean să nu aibă nici un drept de a le cumpărà?

D-l *I. G. Bibicescu:* Are.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Nu; după proiectul votat de Cameră să nu ne disimulăm, să punem punctele pe *i*, şi zic că, dacă Statul, pentru cuvinte de ordine financiară şi economică, crede că e bine să se vânză pământurile sale, nu e oare bine să facem o parte de cumpărare şi acelora cari prin activitatea lor, prin economia lor, prin inteligenţa lor, au produs şi ei cevà în această ţară? Şi ei sunt vrednici de consideraţiunea noastră caşi sătenii, căci şi acolo găsim interese mari. Nu este bine să facem legi de ostracism, şi e bine să facem legi prin cari toţi aceia cari au muncit să poată cumpărà pământuri; şi când Senatul a exprimat această idee — pe care de alminteri o împărtăşesc şi eu — trebuià oare ca pentru o vană popularitate să fac o chestiune ministerială? Vă înşelaţi, d-lor, chestiunea e destul de importantă prin ea însăşi, ca să căutăm a o rezolvà cât mai iute, fără a venì, cu ocaziunea discuţiunii ei, a aduce, fie idei neîntemeiate, fie afirmări nestudiate. Ce au a face aci — întreb pe d-l Cernătescu — consideraţiunile istorice, când e vorba de vânzare de bunuri? Pricepeam acestea, când erà vorba de legea rurală, când erà vorba de urmarea legii rurale, de aplicarea legii însurăţeilor. Credeţi

însă că Camera va alunecà pe acest tărâm şi va zice că această lege e încă o lege socială ? Să constatăm cu toţii că chestiunile sociale sunt terminate, şi nu va permite Camera aceasta liberală dar conservatoare, ca asemenea idei să-şi facă drum. *(Aplauze).*

Credeţi oare că se va amăgì Camera ca să proclame că azi, cu ocaziunea acestei legi, e locul să se rezolve asemenea chestiuni ? Numai sunt chestiuni sociale, d-lor, şi aceia cari vor venì cu asemenea chestiuni nu vor mai fi crezuţi de ţară, vor fi alungaţi.

Erà rău informat d-l Cernătescu când ziceà că în Oltenia la cunoştinţa d-sale nu ştie dacă ar fi o moşie sau două în condiţiunile acestea. Apoi, d-lor, puteam să nu fiu preparat a răspunde la aceasta, dar am tabelul acì, şi vă pot dovedì că Oltenia este compusă mai mult din moşii mari.

Asemenea s'a zis că nici în Moldova nu se găsesc asemenea moşii, şi cu toate acestea vă pot probà că în Moldova, în zece judeţe numai, sunt moşii în condiţiuni de a fi vândute peste 220000 pogoane sau 110.000 ectare, şi sub beneficiu de inventar vă afirm aceasta.

Pe aceste consideraţiuni, vă rog să primiţi legea cum este votată de Senat. Cu aceasta faceţi o chestiune de bună dreptate, şi toţi să ştie că ceea ce promite legea este posibil...

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *P. Grădişteanu:* Dacă este de interesul ţării ca asemenea chestiuni de o ordine aşà de înaltă, să fie cât se poate mai curând rezolvate, pare-mi-se că este de asemenea de cel mai mare interes ca o chestiune de o aşà natură, care a agitat spiritele, care a deslănţuit pasiunile, să fie discutată pe îndelete, atât cât comportă discuţiunea unei asemenea mari chestiuni

O voce: S'a discutat două zile,

D-l *Petre Grădişteanu:* Nu ziceţi că s'a discutat două zile, s'a discutat o jumătate de oră în şedinţa trecută, şi s'a discutat o oră în şedinţa de azi, şi dacă cu ora voiţi să faceţi discuţiunea asupra proiectelor de legi, atunci rezervaţi o asemenea grăbire pentru alte legi, dacă lăsaţi liberă discuţiunea pentru legi de natura acesteia.

Eu rog pe onor. Cameră să nu închidă discuţiunea şi pentru un al doilea considerant. Nu credeţi că veţi câştigà cevà închizând acum discuţiunea, veţi închide-o asupra luării în consideraţiune dar sunt articolele...

Voci : Foarte bine.

D-l *P. Grădişteanu* : Noi înţelegem că o asemenea chestiune trebue să fie discutată în întregul ei, pentrucă odată discuţiunea făcută în întreg, articolele se votează cu înlesnire, pe când dacă schindaţi chestiunea, faceţi atâtea discuţiuni, pierdeţi timpul şi nu ajungeţi la rezultatul dorit.

Sunt articole de principii fundamentale pentru organizarea Statului român în această lege -- nu de interes social -- dar de ordine economică, şi acelea primează chiar chestiunile sociale în ţara aceasta. Lăsaţi-ne să vă aratăm şi noi, cum trebue să fie puse greutăţile, pentru ca să vedem încotro trebuie să atârne mai greu, pentru admitere sau pentru respingere.

Nu este făcută discuţiunea în mod complet. Ştiu foarte bine că pentru acei care au o hotărîre de mai nainte luată în discuţiune se pare epuizată înainte de a începe chiar; dar nu sunt toţi de aceà trampă, nu venim acì cu idei preconcepute, nu venim să facem opoziţiune, şi în particular în ceea ce mă priveşte, onor. Ministru al Domeniilor ştie că sunt incapabil să-i fac d-sale proces de intenţiune, nici să-i presupun că în cazul de faţă voieşte să aibe o lege rea. Dar cred că, dacă veţi lăsà discuţiunea să continue voiu puteà demonstrà că şi dorinţele bune pot ajunge să facă rău.

Iată pentruce această discuţiune mi se pare că nu este epuizată şi pentruce rog pe Cameră să încuviinţeze a continuà încă o jumătate de oră.

D-l *N. Dimancea* : Onorată Cameră, argumentele D-lui Grădişteanu silesc şi chiar pe aceia cari erau hotărîţi a nu închide discuţiunea, să fie pentru închiderea ei. D-sa argumentând zice: este o lege importantă care deslănţueşte toate pasiunile şi prinurmare trebue discutată.

Dacă are un temeiu acest argument şi dacă este vorba să deslănţuească pasiuni mai bine să închidem discuţiunea.

Dar, d-lor, mai este altcevà care găseşte d-l Grădişteanu că că militează în favoarea prelungirii discuţiunii. D-sa zice că, dacă vom închide acum discuţiunea generală, nu am câştigat nimic, fiindcă vom aveà o discuţiune lungă pe articole, fiindcă ele au o însemnată parte economică care trebue discutată în toate părţile importante. Ei bine, dacă aceasta este adevărat, atunci binevoiţi a închide discuţiunea generală ca să procedem la discuţiunea de articole,

fiindcă în discuţiunea generală nu se pot discută articolele. Vedeţi dar că argumentaţiunea d-voastră ne duce la a închide discuţiunea

Dacă articolele merită a aveà o discuţiune serioasă, să o facem, dar discuţiunea generală cred că este epuizată şi vă rog să o închideţi.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege.

Votanţi	79
Majoritate regulamentară	39
Bile albe	59
Bile negre . . .	18
Abţineri	2

D-l *Preşedinte:* Adunarea a luat în consideraţiune proiectul de lege. *(Aplauze).*

D-l *P. Grădişteanu*: D-lor, modificarea importantă pe care a crezut bine onor. Senat să o introducă la proiectul de lege al Camerei, este limita care se pune în paragraful III al acestui articol în privinţa trupurilor de moşii cari se pot vinde în loturi mici. Legea, aşà cum a fost votată de către d-voastră, nu puneà nici o limită; legea, aşà cum ne vine dela onor. Senat, are limita aceasta: nu se pot vinde în loturi mici decât acele moşii cari au peste 2.000 ec tare, adică peste 4.000 pogoane.

Inainte de a începe discuţiunea asupra acestei modificări, daţi-mi voe să fac o declaraţiune. Deşi pare că sunt rău văzute acum declaraţiunile de principii, simţ însă nevoie, pentru liniştirea conştiinţii mele, a face o mică declaraţiune. Să nu se creadă, un moment măcar, că aş înţelege, că ar fi în intenţiunea mea, fie direct, fie indirect, de a atinge întru cevà prerogativele Senatului. După Constituţiune, Senatul, orcare ar fi compunerea lui, fie că sunt în el reprezentaţi ai tuturor colegiilor din ţară, fie că sunt în el reprezentaţi numai ai unor alegători din ţară, nu este mai puţin adevărat că Senatul este unul din factorii necesari ai confecţionării legilor şi ca atare, el merită tot respectul, toată stima şi toată consideraţiunea, şi părerile sale trebue să fie discutate cu aceà deferenţă care se cuvine unui corp constituit şi care se zice Corpul matur al ţării.

Am avut fericirea de a face parte din Senat o sesiune întreagă de 4 ani, şi nu cred că mi se poate mie imputà că aş voì să diminuez întru cevà prestigiul Senatului; dar ceea ce ziceam atunci,

când se atacau operile Camerei, tot aceea voiu zice azi în mijlocul d-voastră, când se atacă o operă a Senatului. Libertatea este absolută în discuţiunea principiilor generale; aceasta nu poate fi pusă în discuţiune. Senatul caşi Camera, Camera caşi Senatul sunt reprezentaţiuni ale aceluiaşi partid liberal, inspirate de aceleaşi idei şi doritoare să ajungă la acelaş rezultat. Incă un cuvânt, d-lor, în această ordine de idei.

După cum am făcut declaraţiunea faţă cu d-l Ministru al Domeniilor, că nu voiesc şi nu înţeleg a-i face un proces de intenţiuni, tot asemenea cred că într'o chestiune de importanţa acesteia, într'o asemenea materie argumentele *ad hominem* sunt nenorocite. Dece dar am venì noi să zicem, despre acei cari voiesc legea aceasta, că nu voiesc nimic, şi dece acei cari au să ne răspundă, când noi combatem legea aceasta, ne vor zice că noi voim să punem beţe în roate, că voim să lăsăm numai speranţe nerealizabile, că noi voim să excităm opiniunile, că noi suntem nişte socialişti desmăţaţi... *(Intreruperi)*. Lăsaţi-mă să întrebuinţez acest cuvânt pe care d-voastră îl tot învăluiţi sub frase bine ticluite, dar care în definitiv la aceasta se reduce.

D-lor, dacă mi-ar fi permis, în mijlocul d-voastră, să iau un un exemplu dintr'o operetă puţin serioasă, aş putea începe cum face autorul Halevy zicând: iată un om, *un bon garçon*, colea; d-ta de cealaltă parte eşti asemenea un *bon garçon*, un om de ispravă. Ai să ne înţelegem ca să facem şi noi tot aşà şi să zicem de astădată cu seriozitate, căci majoritate şi minoritate, dacă există în acest Parlament, desigur că nu există decât numai din cauza diferenţei de apecieri asupra oarecăror principii cari se edictează; majoritatea şi minoritatea nu pot să fie inspirate decât de aceleaşi simţiminte şi dorinţe. Suntem cu toţii membri ai aceleiaşi mari familii, care se numeşte partidul liberal din ţară; şi prin partid liberal democratic se înţelege nu dorinţe peste firea omenească de realizat. Democraţia nu constă în înjosirea nimănui; democraţia constă din contra în ridicarea celor de jos până la cei mai sus puşi. In aşà mod se înţelege democraţia de către noi, fără deosebire de majoritate şi minoritate. Chestiunea dar stă numai acì: care este mijlocul cel mai nemerit ca să ne atingem scopul? Cu toţii voim acelaşi lucru, anume ca să se creieze în Romăaia o proprietate mică, nu dându-se pământuri, nu împărţindu-se la ţărani, nu să facem o clasă, nu să

facem o operă socială de care s'a înspăimântat d-l Ministru al Domeniilor, dar să facem o operă economică națională, punând la îndemâna țăranilor, și într'un mod serios și posibil, proprietatea. Și în aceasta partidul liberal poate să revendice meritul de a fi eminamente conservator. Căci, d-lor, nu este o operă de conservațiune mai mare, decât aceea care pune bazele și baze solide, edificiului social național, astfel ca în veci să nu se mai clatine. Atunci o țară este puternică, când toți se interesează la conservarea și la mărirea ei. Ceea ce a făcut pe curcanii noștri să meargă a culege lauri pe câmpiile Bulgariei, este credința că ei știau că în acelaș moment își apără căminele lor; aveau ce apără. Dacă din contră n'ar fi avut în țară decât numai ideea patriotismului, nu știu dacă această idee abstractă i-ar fi putut îndestul influență ca să-și verse sângele.

Opera cea mare, opera cea serioasă, opera cea economică și națională consistă dar în a face ca prin mijloace bine concertate, bine concepute, fără să se dea nimănui un drept la care n'ar puteà tinde, pe care nu ar puteà să-l revendice, să se facă ca toți să aibă posibilitatea de a aveà un interes direct și material în țară, pentru ca să poată să fie interesați, pentru ca sentimentul lor să fie atras de interes.

D-lor, ce face aliniatul al 3-lea dela Art. 4, așà cum s'a modificat de Senat? Răspunde el la acest principiu? Răspunde el la această dorință legitimă? Pune el în aplicațiune ceea ce se urmărește de către noi toți? Mi pare că nu! *(Intreruperi)*.

D-l Raportor îmi vine în ajutor printr'o întrerupere, de care-i mulțumesc. D-sa spune pozitiv, că articolul nu face nimic din toate acestea. Apoi, dacă așa este, atunci vasăzică, acest articol dărâmă edificiul pe care-l clădise onor. Cameră; nu are să mai răspundă opera la acest scop, pe care noi ni-l propunem. *(Intreruperi, sgomot)*.

Voiu ajunge eu și la acest considerant, onor. d-l Raportor! Dați-mi însă voie să examinez mai întâiu acest articol din diferite puncte de vedere. Intâiul punct de vedere este acesta: bune sunt aceste modificări? Și cred că sunt în dreptul meu a pune această întrebare, și a o examinà; căci deși avem înaintea norstră opiniunea exprimată de către întregul comitet al delegaților, care este reprezintațiunea acestei Camere, că aceste modificări sunt rele, însă de altă parte avem și cuvântul rostit de către d-l Ministru al Domeniilor, care ziceà, că și obiecțiunile Senatului trebuiesc ținute în seamă, nu

doară numai pentrucă d-sa nu poate să impună ideile d-sale Senatului, ceea ce este adevărat nu numai pentru d-sa, dar pentru orce Ministru, dar şi fiindcă în acele obiecţiuni erà cevà foarte serios.

Eu nu fac proces onor. d-lui Ministru, dece nu a insistat la Senat să primească întocmai proiectul Camerei; mai cu seamă că D-sa a crezut că opiniunile emise de Senat sunt mai bune decât acele ale Camerei. Ca să putem vedeà şi noi, dacă aşa este, ca să putem examinà şi noi acele vederi, vă rog pe toţi d-voastră să faceţi abstracţiune de amorul propriu al d-voastră, să uitaţi pentru un moment că acest proiect de lege este făcut de d-voastră, că este opera d-voastră şi să ziceţi că ne aflăm în faţa a două proiecte de legi; unul făcut de *A* şi celălalt făcut de *B*.

A nu sunteţi d-voastră şi *B* nu este onor. Senat, ci sunt nişte factori constituţionali, dacă voiţi, cu totul alţii şi că aceste proiecte de legi ni s'au prezintat nouă spre a le examinà ca la nişte judecători indiferenţi, fără ca să ţinem în seamă huetul acela ce se zice că ar existà în ţară, nici ceea ce s'a zis de d-l Ministru, nici ceeace s'a zis in Senat şi nici măcar ceea ce s'a zis de unii din noi astăzi; să le examinăm, repet, cu sânge rece, fără pasiune şi cu mintea sănătoasă, cu mintea luminată şi să ne pronunţăm, care din aceste două proiecte este cel mai bun.

Ni se zice: este bine că s'a pus această limită de a nu se puteà vinde în loturi mici decât moşiile cele mari, şi aceasta pentrucă sunt moşii mari în toată ţara, în diferitele judeţe ale ţării. Poate să fie şi aşà; dar cu toate acestea mă întreb eu: dece se zice că este mai bine a se vinde moşiile cele mari, iar nu şi moşiile cele mici. Oare numai prin cuvintele: este bine, s'a rezolvit această chestiune? Dar o asemenea demonstraţiune nu este o demonstraţiune convingătoare.

Onor. d-l Ministru ne-a spus că sunt 165 moşii pentru cari s'au făcut toate lucrările pregătitoare spre a se puteà pune în vânzare.

Ei bine, aceste 165 de moşii sunt ele nişte moşii din acele cari au o întindere de 4.000 pogoane sau sunt nişte moşii mici? *(Intreruperi).*

Deci, d-lor, dacă toate aceste moşii nu au o întindere de 4.000 pogoane şi dacă noi vom votà acest articol astfel precum el a fost votat de Senat, atunci ce se va face cu aceste 165 de moşii?

Şi acì, d-lor, vă voiu reamintì că această întrebare a fost pusă ieri de onor. d-l Bibicescu, care apoi a adaos, zicând, că d-sa ar

votà acest proiect de lege aşà cum a fost votat de Senat, dacă d-l Ministru va face o declaraţiune, dacă va promite că nu va promulgà această lege, până ce mai întâiu nu se vor vinde toate acele 165 de moşii. Iată, d-lor, ceea ce a observat ieri onor. d-l Bibicescu şi la această observaţiune a d-sale, d-l Ministru nu i-a dat nici un răspuns. Ce rezultă dar dar de aci? Negreşit, din tăcerea păzită de onor. d-l Ministru nu poate rezultà nimic alt, decât că această lege se va promulgà îndată ce ea va fi votată. *(Intreruperi)*.

D-lor, nu vă gândiţi că sunt o mulţime de interesaţi cari vor alergà pe lângă d-l Ministru şi-i vor zice: nu vezi d-ta ce svon s'a făcut în ţară, nu te gândeşti că sunt mulţi cu voinţe rele; nu vezi că se exploatează societatea prin nepromulgarea acestei legi? Ca să faci dar a încetà toate aceste huete, ca să dezarmezi pe toţi răuvoitorii actualului partid, trebuie neapărat să te grăbeşti cu promulgarea legii; şi atunci negreşit d-l Ministru, constrâns din toate părţile, va fi nevoit să cedeze; în cele din urmă va promulgà legea. Şi din momentul în care această lege se va promulgà, ideea vânzării a celor 165 de moşii, pentru care toate lucrările preparatorii s'au făcut, va rămâneà jos. Dar, d-lor, toate cererile făcute în această privinţă nu denotă onor. Camerei, nu arată d-lui Ministru că în definitiv ceea ce acei lucrători, acei muncitori, la îndemâna cărora d-voastră voiţi să puneţi aceste proprietăţi, pe cari voiţi să-i faceţi proprietari, prin cumpărătoare, aceia nu sunt doritori pentru moşii mari? Şi rog pe Cameră şi pe d-l Ministru să binevoească a observà, că în limbajul meu suprim cuvântul de ţăran, ca să nu se zică că fac cu aceasta o chestiune de clasă, de popularitate, care să aţâţe pasiuni. Eu iau termenul cel mai larg al economiei politice, zic muncitor: un om, căruia legiuitorul voià să-i pună la îndemână o fracţiune din proprietăţile Statului, prin cumpărătoare, prin bani. Erà o vreme în care, când în Parlament se vorbià de ţărani şi se spuneà că ei sunt talpa casei sale, aceasta răsună de aplauze. Acum s'a schimbat vremea; s'a schimbat boerul! Şi azi, când se vorbeşte de ţărani, parcă se susţine o teză condamnată şi că suntem rău veniţi... *(Sgomot.)* Acest Parlament posedă patru ţărani, şi ei îmi vor servì de normă...

D-l *Ministru al Domeniilor:* Şi mie tot aşà.

D-l *T. B. Lăţescu:* Astăzi s'a îmbunătăţit în realitate soarta ţăranilor, fără a se mai face ierimiade platonice. *(Aplauze)*.

D-l *P. Grădişteanu:* Curios mi se pare că ieremiadele platonice

să aridice aplauze, iar când cinevà vorbeşte de cevà practic să fie fluerat! *(Intreruperi)*.

D-lor, zic dar, răspunzând d-lui Ministru direct acum, ca să facem o încercare pe articole la legea aceasta, să voteze numai aceşti patru ţărani, şi dacă majoritatea va fi a d-voastră, legea este bună; iar dacă majoritatea va fi în partea noastră, atunci legea este rea. Voiţi să facem încercarea aceasta. *(Aplauze)*.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Nu am făcut plebiscit, şi nici voiu face asupra acestei chestiuni.

D-l *P. Grădişteanu:* Nici eu n'am făcut plebiscit, decât binevoiţi a întrebà pe colegul d-voastră d'alături, dacă plebiscitele nu sunt uneori bune.

D-l *Ministru de Interne:* Eu am tăcut, şi nu mă jenez a o spune.

D-l *P. Grădişteanu:* Nici eu.

D-l *V. Iepurescu:* Este sorgintea Guvernului nostru. Votul Camerei a fost supus plebiscitului în privinţa Coroanei.

D-l *P. Grădişteanu:* D-lor, a zice că numai moşiile mari de peste 2000 pogoane se vând în loturi mici, este în realitate, orcâtă bunăvoinţă am aveà, a ajunge la rezultatul acela de a nu găsì amatori pentru acele moşii. Practica ne dovedeşte aceasta, pentrucă toate cererile făcute pentru acele 165 moşii au fost pentru moşii mici. D-voastră ziceţi că în toate judeţele sunt moşii mari. Se poate; dar oare noi nu ştim tot ce este în această ţară? Avem nevoie a ne spune Senatul ce este acì? Oare suntem noi străini de ţară ca să nu ştim că moşiile mari în ţara româneaecă sunt moşii de câmp, iar nu de munte? Vedeţi că, cu o lege aşà modificată, d-voastră aveţi să ajungeţi la această nedreptate, că pe toţi locuitorii de munte să-i privaţi de dreptul ce-l concedeţi tuturor locuitorilor din ţară? In adevăr, bine sau rău — şi bine zic eu — Românul ţine la căminul lui; trec barbari peste dânsul, trec limbi, se depărtează pentru câtvà timp, dar revine la cocioaba lui udată de apă şi de sânge, acolo unde s'a născut! *(Aplauze.)* Credeţi d-voastră că veţi silì mâna ţăranului român ca să se ducă dela munte, unde n'ar fi locuri destule, la câmpul mare unde aveà îndestule locuri... Nu cu legi, dar nici cu forţa baionetelor nu veţi puteà face aceasta.

Aşà dar, dispoziţiunea că numai moşiile cele mari se pot vinde în loturi mici, este o dispoziţiune nedreaptă, pentrucă nu va puteà

să se bucure de efectele ei decât numai o parte de populaţiune, lăsând la o parte tocmai pe cei cari au mai multe trebuinţe. *(Intreruperi)*.

Din Ţara Românească în America nu se duc decât Evreii, şi bine ar fi să se ducă cu toţii, eu le urez cale bună dar frică mi-e că nu se vor duce....

D-l *Preşedinte:* Să lăsăm America şi să vorbim de lege.

D-l *Grădişteanu:* D-lor, am răspuns la argumentele de fond cari se aduc pentru susţinerea modificărilor introduse de onor. Senat; dar s'au mai invocat şi argumente de oportunitate s'a zis că rău a făcut Senatul, şi noi ce putem face; rău cu rău, dar mai rău fără rău. Aşà să fie? Mai întâiu de toate mă întreb: suntem noi drepţi cu Senatul când *a priori*, venim şi zicem: dacă vom modificà din nou legea aceasta, este a-i face, în alţi termeni, o înmormântare de clasa I, căci Senatul nu o va mai luà în considerare? Ce facem noi prin acest raţionament? Noi zicem cu alte cuvinte că Senatul se va îndărătnicì. Pentruce şi cu ce drept să aducem noi o asemenea ofensă înaltului Corp al Senatului? Cum? Când e vorba de o dispoziţiune economică, naţională, de o lege care face onoare partidului liberal şi pe care partidul liberal o va înscrie pe drapelul său ca una din instituiiunile liberale, realizate de dânsul; credeţi că va rămâneà Senatul în urmă de Cameră, şi că nu va simtì aceeaşi onoare, acelaşi zel, aceeaşi dorinţă de a vedeà realizat principiul mare inscris în această lege?...

D-l *T. B. Lăţescu:* Dar cine a făcut modificările acestea.

D-l *P. Grădişteanu:* Dacă a introdus modificări, nu a făcut aceasta Senatul cu intenţiune rea, ci cu credinţă că aşà e bine; dar când se va demonstrà că modificarea e rea, nu cred că demonstrarea n'ar puteà fi luată în considerare de Senat. Şi, d-lor, n'ar înţelege Senatul şi altcevà, că la urma urmelor în faţa opiniunei publice, care are să ne judece pe toţi—căci fiecare 'şi are răspunderea actelor sale—dacă această lege binefăcătoare nu va fi votată şi pusă în aplicaţiune, vina nu are să fie a acelui Corp care nu a voit să lase a se strecurà nedreptatea, ci a aceluia care a azvârlit sămânţa rea în mijlocul sămânţei celei bune, şi dacă creştinii trebue să se ferească de ultima judecată, reprezentanţii ţării trebue şi ei să se ferească de ultima judecată a ţării! Aşadar opera de nu se va votà de Senat, raspunderea va fi a Senatului.

D-lor, cu principiul acesta rău e, dar ce să facem, am merge prea departe. Eu, poate să primesc un rău mic pentru un bine mare; dar cum voiţi să primesc un rău de talia acestuia care dărâmă tocmai principiul fundamental al edificiului, pe care noi am voi să-l ridicăm? Noi voim să facem ca locuitorii din ţara românească cari n'au pământ să dobândească o proprietate, şi noi votând această lege vom obţine acest rezultat, dar numai pentru o mică parte; iar binefacerile legii existente actualmente, se vor desfiinţà.

D-lor, să comparăm răul cu răul. Dacă nu se vor votà articolele astfel cum sunt modificate, atunci or Senatul va reveni asupra votului său, şi va admite principiul cum l-a formulat Camera, şi atunci va fi un bine mare; or Senatul nu va admite aceasta şi proiectul va cădeà. *(Intreruperi, sgomot)*

Eu zic: lăsaţi-mi experienţa, lăsaţi-mă să cred că Senatul, mai bine inspirat, va reveni...

D-l *T. B. Lăţescu:* Să jucăm totul pentru tot.

D-l *P. Grădişteanu:* Nu joc totul. Legea actuală e mai bună decât cum se modifică acum.

D-l *T. B. Lăţescu:* Eroare completă.

D-l *P. Grădişteanu:* Iată un al treilea punct de vedere, din care am să discut chestiunea.

Azi, cu legea actuală eu văd că sunt 165 de moşii pentru cari s'a făcut formalitatea ca să se vândă în loturi mici.

Acesta e un bine, nu exorbitant, dar e un bine. Cu legea modificată de Senat, pierdem acest bine; prinurmare, nu vedeţi d-v că dejà lăsaţi la o parte un bine? Ziceţi însă că se face o îmbunătăţire, căci în loc să se plătească a cincea parte, se plăteşte a zecea parte. Dar nu vedeţi oare că acest bine nu e general, fiindcă moşiile cari se pun în vânzare nu sunt puse la dispoziţiunea tuturor, ci numai a unora? *(Intreruperi)*.

Eu nu tăgăduesc că a zecea parte e mai uşor de plătit decât a cincea parte; dar acolo unde dându-se a cincea parte poate cumpărà orcine azi cu legea aceasta, cu a zecea parte nu vor puteà cumpărà ţăranii în toată ţara, ci numai aceia dela câmp; iar toţi cei dela munte vor fi înţărcaţi de beneficiile acestei legi. Care lege dar e mai bună? Eu zic că e mai bună legea existentă; şi e mai bună şi din alt punct de vedere.

Relele cari sunt în legea actuală vor sili pe Parlamentele vi-

itoare s'o modifice şi s'o modifice în bine; iar dacă o vom modifica-o noi astăzi, atunci se va spune că s'a făcut dejà o îmbunătăţire şi prinurmare mai e vreme până să se mai facă alte îmbunătăţiri, şi îmbunătăţirea care o faceţi d-voastră astăzi e din acelea pe cari poetul le-a flagelat zicând: *de îmbunătăţiri rele, destul suntem sătui (Aplauze).*

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, onor. d-l Grădişteanu începe prin exortaţiune de majoritate şi minoritate, care trebue să aibă aceleaşi idei, aceeaşi tendinţe. Nu eu am separat Camera în majoritate şi minoritate; nu eu am propus majorităţii idei rele şi minorităţii idei înalte. Nu eu cred că în chestiuni a face bine, trebuie să aşteptăm îmboldirea unei minorităţi, minoritate pe care eu nu o cunosc, şi că noi majoritatea suntem refractari la orce îmbunătăţire şi nu putem face binele decât cedând unei minorităţi. Cât pentru mine unul, care fac parte din majoritate, am căutat totdeauna să mă inspir de sentimentele Camerei, şi să fac binele când am crezut că pot să-l fac; însă binele meu e un bine real, iar nu un bine în făgăduinţă, un bine în viitor. Din acest punct de vedere, nu ştiu până la ce punct noi am merge cu acest rol ingrat de a ne apără, şi n'am venì să luăm poziţiunea mai facilă şi mai avantajoasă, ca noi să acuzăm pe aceia cari ne împiedică de a face binele. A se apără este o parte slabă, şi deaceea nu eu voiu primi-o întotdeauna; din contră, eu voiu aduce acuzări, când voiu vedeà că cu vorbe şi fraze se aduc împiedicări de a se face bine, şi când vine onor. d-l Iepurescu şi Grădişteanu şi-şi revendică titlul frumos de democraţi, oare eu îi voiu crede pe cuvânt?

D-l *V. Iepurescu:* Lăsaţi-ne nouă locurile d-voastră şi vă vom arătà că suntem democraţi. *(Mare ilaritate.)*

D-l *Ministru al Domeniilor:* Onor. d-l Iepurescu va aveà răspunsul d-sale precum şi toţi aceia cari îşi revendică titlul nobil de democraţi. Ei, d-lor, acela e democrat care a sacrificat pentru democraţie. Acela care a dat garanţii, care a avut o viaţă întreagă de lupte, iar nu aceia cari numai se împodobesc cu penele altora *(Aplauze prelungite).*

La ce rezultat ajungem în această Cameră prin aprecieri de asemenea natură, cari le facem? Devenim noi acuzaţi ca să ne apărăm? Noi, cari în vremurile cele mai grele, cari le-a petrecut ţara dela 1876 încoace, când finanţele erau ruinate, când dezorganizarea erà în toate, când nimeni nu erà sigur de a doua zi, când se lăsau legile de organizare morală la o parte şi când aţi văzut că preocu-

parea exclusivă a acestui Guvern, n'a fost decât ameliorarea soartei ţăranilor, fără sgomot, fără declaraţiuni de principii, însă a fost un mers necurmat înainte? Cum putem noi să primim procesul care ni se face? Il întoarcem. Când s'a aplicat legea însurăţeilor, când s'au desfiinţat prestaţiunile în natură, cu alte cuvinte aservirea omului, nu a averii, când s'au desfiinţat acestea? Sub Guvernul majorităţii şi neprovocat de nici un democrat ci procedând numai dela sentimentele noastre liberale. Când s'a redus impozitul personal dela 18 lei la o treime? Sub Guvernul acestei majorităţi pe care astăzi nu-l mai credeţi şi-l acuzaţi! Când s'au făcut băncile agricole? Sub acest Guvern.

Ei bine, când vedeţi că a fost o lucrare constantă de ameliorare a poziţiunii sătenilor, atunci să suferim noi ca d-voastră să ne ziceţi: s'a schimbat boierul? Unde vedeţi schimbare în viaţa noastră parlamentară şi politică? Şi când zic de noi, vorbesc de majoritatea acestei Camere, d-le Iepurescu.

Onor. d-l Grădişteanuziceà că este mai bine să se respingă legea decât să se adopte aşà cum este; că legea actuală este mai bună decât aceasta. Imi pare că d-l Grădişteanu face o eroare profundă în privinţa aceasta. Am spus-o in nenumărate rânduri; şi dacă este trebuinţă ca să mai reviu, voiu mai reveni.

In legea actuală un sătean nu are libertatea sa de acţiune, ca singur, independent de alţii, să poată face demersuri de a cumpărà pământ; sub legea de azi nu au drept să ceară cumpărătoarea unei moşii, pe cât timp nu se strânge la un loc o sumă oarecare, care să se angajeze s'o cumpere pe toată; sub regimul legii actuale sunt solidari unul pentru altul, plăteşte unul pentru toţi şi toţi pentru unul, şi ideia solidarităţii, dacă nu ar aveà cevà odios prin ea însăş, are însă acest rău, că cel leneş nu plăteşte, şi cel activ, care munceşte, plăteşte pentru cel leneş; sub legea actuală cel care are râpi plăteşte tot atât cât şi acela care are cel mai bun pământ; sistemul legii actuale cere să plătească o cincime înainte. Ei bine, toate aceste inconveniente dispar cu legea de faţă.

O voce: Deaceea am modificat-o.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Iată dar, d-lor, că la toate aceste inconveniente atât de mari, s'a obviat cu desăvârşire prin legea de faţă. Chiar şi preţul cu care se vinde, este redus în proporţiuni considerabile; aş puteà zice colosal, căci s'a redus la mai puţin de jumătate.

Această lege are un singur inconvenient, acela că în unele ca-

zuri — şi foarte rar — poate că sătenii să fie siliţi să se transporte la o depărtare mai mare sau mai mică; dar cine va voì să-şi dea seamă de cum sunt împărţite moşiile Statului, va vedeà că ele sunt prin toate judeţele. In Moldova, cum v'am mai spus, în 10 judeţe sunt 220.000 pogoane, pe cari se poate face împroprietărire; cât pentru această altă parte a ţării, vă iau de martori pe toţi, dacă proprietăţile mari nu sunt împărţite în toată ţara. Prinurmare, vedeţi la ce se reduc criticile aduse legii de faţă.

Onor. d-l Grădişteanu în definitiv vine şi zice: noi să stăm in hotărîrea noastră, şi dacă în ziua judecăţii de către ţară se va determinà răspunderea, să cadă răspunderea pe acel Senat care nu a voit să ne urmeze pe noi în toate dispoziţiunile acestei legi.

Ei, d-lor, dacă am trăì cu declaraţiuni, dacă satisfacerea individuală de amor propriu ar fi singurul mobil al vieţii politice a unui om, ar fi un frumos rezultat când opiniunea publică mai curând sau mai târziu ar condamnà cutare fapt. Dar mai întâiu credeţi aceasta?

Al doilea, oare satisfacerea de amor propriu care am dobândi-o într'o cauză, fie destul de depărtată, oare aceasta nu ne lasă răspunderea că am sacrificat la amorul propriu, şi n'am ţinut cont de necesităţile ţării, ca să dăm cu un moment mai curând o lege ca aceasta? *(Aplauze)*.

Şi oricare ar fi opiniunea publică în specie. onór. d-l Grădişteanu sau Iepurescu, oare consideră opiniunea publică exclusiv opiniunea părţii rurale a ţării? Oare opiniunea publică este numai in partea rurală? Oare restul ţării n'are dreptul să se pronunţe? Oare credeţi d-voastră, că atunci când discutăm o lege, facem bine să chiemăm numai pe urbani sau pe rurali?

Apoi] nu vedeţi că cu modul acesta am desmădulà ţara in toate părţile ei? *(Aplauze)*. O ţară este tare numai atunci, când toate părţile ei sunt reprezentate. *(Aplauze)*.

Onor. d-l Grădişteanu ziceà că această lege este rea, fiindcă lucrarea făcută până acum ar dispare, şi cu un vot aţi venì şi aţi face imposibile împroprietărirea sătenilor pe 150 moşii, cari dejà sunt parcelate şi puse în vederea locuitorilor. Aşà este, d-le Grădişteanu?

Onor. d-l Grădişteanu văd că nu mă aprobă, nici mă desaprobă; in orce cas însă, memoria Camerei este acì...

D-l *P. Grădişteanu*: V'aş răspunde, dar îmi este frică de d-l Preşedinte. *(Ilaritate)*.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, s'au făcut formalităţi pentru punerea în vânzare a 160 de moşii; s'a pus în vederea sătenilor lucrarea aceasta şi s'au întrebat, dacă primesc sau nu, să cumpere acele moşii şi din 160 moşii numai pentru 20 au declarat că le cumpără. S'a confirmat vânzarea acestor 20 de moşii şi după confirmare s'a făcut vărsarea efectivă a cincimii numai pentru 15 moşii, iar pentru cinci au declarat că nu le pot ţineà; şi atunci am făcut ceea ce face orce bun proprietar; am preferit să amânăm acele vânzări decât să mergem cu legea de urmărire zecimi de ani a împlinì datoriile *(Aplauze)*.

Şi, d-lor, pentru 140 moşii s'a pus în vederea sătenilor dacă pot să le cumpere sau nu, şi am acceptat nu 3 luni cum cere legea, dar am acceptat 6 luni, 8 luni şi pentru unele şi un an aproape, şi nu le-a luat nimeni.

Credeţi d-voastră că este bine să mergem înainte cu o lege care dă rezultate atât de dezastruoase? Spuneţi-o. Cât pentru mine unul, vă zic: în faţa acestei situaţiuni, în faţa nu atât a ideii că Senatul poate că n'ar aprobà amendamentele cari s'ar introduce, dar în faţa ideii că am ajuns la finele sesiunii şi poate chiar la finele acestei Camere, v'aş rugà să binevoiţi a nu mai prelungì discuţiunea şi a adoptà acest proiect de lege.

Se cere închiderea discuţiunii şi puindu-se la vot, se primeşte.

Se pune la vot Articolul 1, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 14.

D-l *G. I. Bibicescu:* Sunt silit să cer explicaţiuni, fiindcă la Art. 4 Senatul a făcut şi o altă modificare afară de aceà indicată de d-l Grădişteanu. La Art. 4 votat de noi, se ziceà: «că se pot vinde în loturi întregi sau în loturi mici», şi Senatul a adaos: «şi cu licitaţiunea publică». Aşà dar se naşte fireşte întrebarea, dacă cu licitaţiune publică se vor vinde şi moşiile cari sunt prevăzute la ultimul aliniat dela Art. 4, adică dacă se vor vinde cu licitaţiune şi loturile mici. Art. 14 pare a răspunde în mod negativ; însă, pentru ca loc de îndoeală să nu rămână, pentru ca legea aceasta să nu se poată interpetà în defavoarea sătenilor, eu îmi permit a rugà pe d-l Ministru să facă declaraţiunea cum înţelege d-sa: prin adaosul acesta al Senatului cuvintele de «licitaţiune publică» se referă numai la bunurile cari sunt prevăzute la aliniatul 1 şi 2, dela Art. 4, sau se referă şi la cele prevăzute la aliniatul 6? Şi din Art. 14, care zice: «că pentru moşiile prevăzute la Art. 4, ultimul aliniat, preţul lotu-

rilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent al moşiei înmulţită cu 20 intru cât priveşte valoarea totală, etc». Se înţelege că acele moşii în loturi mici nu sunt prevăzute de cuvintele «licitaţiune publică ?

D-l *Ministru al Domeniilor*: D-lor, este bine înţeles că pentru loturile mici principiul licitaţiunii este exclus. La Art. 17 de mai la vale veţi vedeà aceasta şi mai bine. Principiul licitaţiunii este numai la moşiile mari şi loturile mari, căci d-voastră ştiţi că nu sunt numai loturi mici ci sunt şi loturi mari. D-voastră ştiţi că este un articol in lege care zice: că moşiile Statului imediat în jurul oraşelor se pot vinde în loturi mari, etc., şi la aceste loturi se referă Art. 17 de mai jos. Aşà dar rămâne bine înţeles că în nici un cas licitaţiunea nu se admite pentru loturile mici, şi apoi această se confirmă şi mai mult la vale, unde veţi vedeà o dispoziţiune care zice că, dacă vor fi mai mulţi concurenţi pentru acelaş lot, se va face tragere la sorţi. Prinurmare nu poate fi vorba de licitaţiune.

D-l *P. Cernătescu:* D-lor, la Art. 14 Senatul, prin modificările sale, a pus că preţul loturilor se va fixà luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moşiei înmulţită cu 20, pe când în legea actuală zice: a se înmulţì de 15 ori chiria pogonului. Eu admit ceea ce a zis d-l Ministru, cum că sunt moşii mari, unde ţăranii să poată cumpără mai în toate judeţele, cu toate că sunt multe judeţe unde nu sunt; dar admit că sunt. Insă cum credeţi d-voastră că costul unui pogon de pământ, care arendat dela Stat este 10, 12 lei, pentrucă populaţiunea rurală fiind foarte deasă pe alocurea, este mare concurenţa; cum credeţi d-voastră că cu aceşti 12 lei înmulţiţi cu 20 cari fac 240, poate să cumpere un ţăran, care trebue să dea 10 la sută înainte? Vedeţi că, dacă el ar voì să ia 10 pogoane, ar trebuì să dea 240 lei înainte? Apoi, credeţi d-voastră că sunt mulţi cari pot să dispună de această sumă? Să-mi permiteţi să mă îndoiesc, fiindcă am văzut din nenorocire că ţăranii noştri, cu toată munca lor, rareori ajung să economiaească ca să facă un fond pentru un asemenea lucru, pentrucă sunt greutăţi din partea organizaţiunii noastre cari fac imposibil ţăranului celui mai muncitor ca să poată agonisì cevà.

Deaceea, cred că şi această ridicare a modului de evaluare iarăş este o piedică la cumpărarea pământurilor din partea sătenilor.

D-l *Ministru al Domeniilor*: D-lor, ar fi temeinică argumentarea d-lui Cernătescu, dacă nu i s'ar puteà opune multe alte cuvinte. In

adevăr, Senatul a înmulţit cu 20, însă să nu uite d-l Cernătescu că acì se ia arenda înmulţită cu 20 şi în sistema legii actuale se ia chiria înmulţită cu 15, şi după calculele cari le avem, chiria înmulţită cu 15 este egală cu 30; pentrucă în sistemul legii actuale se traduce în bani şi se socoteşte asupra chiriei, până la găina care o plăteşte săteanul arendaşului. Prinurmare avantajul care este în sistemul legii actuale, este cel puţin de o treime în privinţa preţului. Al doilea avantaj este că, după acest proiect, la început, se plăteşte o zecime, devremece în sistema legii actuale este o cincime. Dacă nu aş cità decât aceste avantaje, încă ar fi destul ca să pun în evindenţă cât de avantajos este sistemul acestui proiect de lege pe lângă legea actuală. Să nu uite d-l Cernătescu că această lege se va aplicà în mare parte la moşiile de câmp, unde de multe ori arenda este de 2 şi de 3 lei de pogon şi preţul cumpărării ajunge destul de ieftin; şi ca să vă conving că există asemenea moşii, voiu cità anume moşia Călăreni-Hogieni din Ialomiţa, care este arendată cu 2 lei pogonul. Dar când veţi vedeà în sistemul acestei legi că de multe ori preţul răscumpărării este mai mic decât chiria care o plăteşte ţăranul astăzi, ce veţi zice? Vă rog să fiţi drepţi şi când arătaţi avantajele, şi atunci numai veţi vedeà cât legea este de dreaptă.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *P. Buescu:* Eu vă rog, d-lor, să nu închideţi discuţiunea, ca să putem să ne lămurim mai bine asupra chestiunii preţului. Cuvintele d-lui Ministru mi se par neîntemeiate, când zice că se închiriază pogonul de pământ cu 2 lei. Eu sunt cu totul surprins de această afirmare, fiindcă ştiu din contră că preţul arenzii unui pogon este mult mai mare. D-l Ministru a vorbit de nişte moşii foarte mari din Ialomiţa, dar oare numai în Ialomiţa aveţi d-voastră să împroprietăriţi pe ţărani? Dar ce veţi face cu moşiile mici la cari arenda unui pogon se plăteşte cu 15 şi 30 lei? De exemplu, in Ilfov sunt moşii, unde se arendează pogonul cu 20 lei şi mai mult chiar; asemenea sunt şi alte judeţe în condiţiunile Ilfovului...

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *P. Buescu:* Nu trebue, d-lor, să confundaţi moşiile mici dimprejurul centrelor mari, cum sunt Bucureştii, şi unde arenda unui pogon este foarte mare, cu moşiile mari de prin localităţile depărtate, unde un pogon este mai ieftin.

Deaceea vă zic să nu precipitaţi această chestiune de preţ,

pentrucă pe acest articol se intemeiază toată legea, şi, dacă veţi pune un preţ prea mare, această lege va fi de prisos.

Apoi, după legea rurală, ştiţi că s'a vândut pogonul cu 5 galbeni.

Voci : Inchiderea discuţiunii. Aceasta nu este în contra închiderii discuţiunii. *(Sgomot.)*

D-l *P. Buescu* : Vă faceţi gălăgioşi şi voiţi să vindeţi scump astăzi !

Eu nu zic să vindeţi cu preţul din legea rurală, dar iarăş nu trebue să fixaţi un preţ prea mare, şi deaceea vă rog să nu închideţi discuţiunea, ca să ne luminăm...

Voci : Suntem luminaţi, închiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot Art. 14, şi se primeşte.

Articolele 19, 22, 23 şi 24 se primeşte fără discuţiune.

Se ceteşte Art. 64.

D-l *P. Grădişteanu :* D-lor, articolul din proiectul pe care-l votase Camera, conţineà patru aliniate.

Din aceste patru aliniate onor. Senat a mănţinut aliniatul 1, 2 şi 4, şi a suprimat aliniatul 3. Să vedem acum, ce rezultă din această supresiune? Ceeace a voit Camera punând aceste penalităţi in legea sa, a fost ca să facă ca aceste fapte odioase, cari se petrec astăzi, că adică acei cari n'au drept să cumpere, cari prinurmare nu ar puteà să vină făţiş să dobândească proprietăţi, să fie pedepsiţi; nu numai acei cari-şi împrumută numele, dar şi acei cari se vor folosi de aceste nume împrumutate.

Aceasta este ideea Camerei, idee care a fost adoptată în aplauze unanime şi entuziaste ale Camerei, în urma unui discurs bine simţit al onor. nostru coleg, d-l Bibicescu.

Ei bine, această idee s'a scos din acest proiect, s'a suprimat acest aliniat, s'a şters această dispoziţiune.

Oare această supresiune este fără importanţă? Acest aliniat erà el un pleonasm, erà inutil în această lege? Legea aceasta, cu supresiunea aceasta va obţineà acelaş rezultat? Dacă da, atunci este evident că nu avem nici o critică de făcut acestui proiect de lege, când ceeace s'a suprimat erà cevà inutil. Eu însă nu cred, onor. d-ni, că această supresiune este atât de inocentă pe cât se pretinde; căci, în adevăr, dacă s'a suprimat acest aliniat, atunci din cei doi deopo-

trivă culpabili de faptul acesta pe care l-am considerat ca un delict, pentrucă am admis pedeapsă de închisoare, nu se va pedepsì decât numai unul, nu se va pedepsì decât numai acela care şi-a împrumutat numele, şi se va lâsà să scape nepedepsit acela care s'a folosit de acest delict.

Dar se zice că va pierde proprietatea. Dar pierderea proprietăţii, anularea vânzării nici nu aveà nevoie să fie scrisă în această lege, pentrucă şi Constituţiunea spune aceasta, că asemenea cumpărări sunt nule.

Dar chestiunea nu este de anularea vânzării, chestiunea este de pedeapsa ce trebue să se dea acelui care comite acest delict....

D-l *Ministru de Interne :* Avem legea.

D-l *P. Grădişteanu :* Intreb pe onor. d-l Ministru de Interne şi-l rog să ne spună, după care lege anume?

Acesta este un delict special care nu se găseşte în condicele penale.

Eu, d-lor, afirm aceasta şi nu aş cutezà să o afirm dacă nu aş ştì, că nu am să fiu combătut de nici unul din colegii noştrii, din cari mulţi sunt şi jurisconsulţi şi fac parte din ilustraţiunile baroului ţării noastre; deaceea afirm ca un asemenea delict nu este prevăzut în condicele noastre penale ; deci, este incontestabil că acest delict special s'a creiat prin această lege, şi din momentul când prin această lege nu se va prevedeà ca să fie egal pedepsiţi ambii culpabili, apoi să fiţi siguri că justiţia nu se va ocupà decât cu pedeapsa numai a unuia din autorii acestui delict, pe când celălalt autor va scăpà dela orce penalitate.

Cu atât mai mult aceasta ar fi exact, dacă ideea aceasta a străinului nu ar fi fost dejà pusă în proiectul Camerei. Când însă acest aliniat a figurat dejà în lege şi el s'a suprimat de celălalt Corp legiuitor, interpretare trebuià să fie, căci este vorba de pedeapsă, şi după acest articol evident că străinul, care provoacă delictul, va scăpà de orce pedeapsă. Aceasta voiţi? Voiţi oare d-voastră să creiaţi prin această lege un privilej în favoarea acelor străini, cari sunt conrupători şi comit un delict? Cum? Pe Românul care şi-a împrumutat numele, care a cedat la influenţele adevăratului culpabil, îl pedepsiţi cu o închisoare de doi ani; şi pe străinul care a conrupt conştiinţa unui Român, pe străinul acesta care l-a împins să facă un fapt neomenos, pe acela îl scutiţi de pedeapsă ? (*Intreruperi*). De va rămâneà sau nu cu proprietatea, aceasta e altă chestiune.

Eu mă preocup numai de ideea aceasta. Văd doui delicvenţi şi din doi voiţi să pedepsiţi numai pe unul şi pe celălalt să-l scutiţi, creiând un privilej în favoarea străinului.

D-lor, vă mărturisesă că toate dispoziţiunile vor trece, toate ideile se pot discutà, toate piincipiile pot fi supuse la controversă, nu înţeleg însă controversă în privinţa aceasta.

Ce poate să se ceară? Să nu facem dinstincţiune între Români şi străini? Dar oare s'ar puteà în anul de graţie 1884, în regatul României libere, să se introducă asemenea dispoziţiunde de privilej în favoarea străinilor? Ce fel?

Noi, reprezintanţii României libere şi independente, să fim inferiori în revendicarea şi ancorarea drepturilor noastre naţionale acelor cari ne-au precedat, şi cari au trecut prin vremi de grea cumpănă, când asemenea distincţiune nu se aplicà, şi astăzi noi, din propria noastră iniţiativă, astăzi noi, Parlamentul României libere şi independente, să venim şi sancţionăm asemenea privilej, asemenea nedreptate, asemenea monstruozitate? Aceasta nu o cred.

D-l *Preşedinte:* D-l Cantili are cuvântul.

D-l *G. Cantili:* D-lor, am avut onoare să iau şi eu în consideraţiune legea aceasta, căci mi-am zis că sunt în dânsa dispoziţiuni salutarii în ceeace priveşte scopul ce-şi propune. Nu doară că sunt pentru toate reformele ce au făcut onor. Senat, căci sunt multe din ele pe cari le desaprob din fundul conştiinţii mele, dar pentrucă suntem la finitul sesiunii noastre, şi pentrucă asemenea idei mari, supuse la discuţiune, ar face să treacă zile întregi cu aceà discuţiune şi dacă s'ar întoarce la Senat acest proiect de lege, rezultatul practic ar fi că poate să nu avem când să obţinem amelioraţiunile ce aduce acest proiect în legea actuală, care e inaplicabilă.

Iată cuvintele pentru cari am votat luarea în consideraţinne a proiectului de lege, şi vom votà şi finalmente legea aceasta. Insă sunt dispoziţiuni cari pot să se ducă la Senat, căci nu dau loc la multe şi mari discuţiuni.

Una din acelea este dispoziţiunea care este prevăzută în Art. 64 din acest proiect de lege, şi aş rugà pe d-l Ministru al Domeniilor să binevoească a obtemperà la cererea noastră în ceeace priveşte suprimarea făcută de Senat. Eu voiu propune ca amendament mănţinerea penalităţii pentru străinii de cari vorbeşte pro-

iectul. Fiindcă mi se pare, d-le Preşedinte, dacă voim să argumentăm sănătos, că este aci o tendinţă de a ferì de pedeapsă pe autorul intelectual şi a pedepsì numai pe autorul material. Căci ce este în specie? Un străin vine şi conrupe pe un pământean al cărui nume îl împrumută, şi cumpără pământul. Descoperit faptul, instigatorul, conrupătorul, după modificarea Senatului scapă de orce pedeapsă, şi toată rigoarea legii cade numai asupra instrumentului material.

Onor. d-l Ministru de Interne observà adineaori, că nu ar puteà să se pedepsească străinul acesta cel puţin ca agent provocator conform legii comune? Aşà este în principiu, dar ce să-i faci dacă onor. matur Corp a suprimat aceà dispoziţiune a Camerei, după care se pedepsià străinul când instigà pe cinevà sa-şi interpună numele? De unde se va zice în practică: iată voinţa Corpurilor legiuitoare, să nu se pedepsească străinii dovediţi conrupători.

Unde mai puneţi şi efectul moral ce va produce în ţară ca pământenii să se pedepsească, iar străinii să rămână apăraţi la orce pedeapsă. *(Aplauze)*

Iată pentru cari cuvinte rog pe d-l Ministru al Domeniilor să primească amendamentul. Mai înţelegem greutatea pentru Art. 4, dar aci cred că Senatul nu va face mare cas şi nu se va oprì mult cu discuţiunea, ci va votà legea.

D-l *T. B. Lăţescu*: Dar dacă respinge Senatul, ce se face atunci?

O voce: Atunci se dovedeşte că este cu intenţiune, lucrul se schimbă!

D-l *Ministru al Domeniilor*: De câte ori am venit şi am vorbit înaintea d-voastră, v'am spus dela început că legea nu a răspuns la idealul care l-am avut, decât am crezut că constitue o ameliorare atât de mare asupra legii existente, că deaceea m'am grăbit să vă aduc legea dela Senat. Acesta va fi şi un cuvânt, pentru care vă voiu rugà să primiţi această lege in întregul ei.

Voci: Cer cuvântul

D-l *Ministru al Domeniilor*: Vă revoltaţi prea iute. D-l Grădişteanu ziceà că admite tot, dar nu admite să se creieze un privilej pentru străini contra Românilor. Apoi nu erà logic d-l Grădişteanu, când ziceà cuvintele acestea. Aci sunt două delicte: un delict care este prevăzut în partea I a Art. 64, legea vine şi declară că faptul

de a-şi împrumutà numele pentru cumpărătoare de imobile rurale la persoane cari nu au drept să cumpere, constitue un delict penal.

Să vorbim de chestiuni politice, pricep diverginţe, dar acì este vorba de un fapt când cinevà împrumută numele său ca să procure folosinţa proprietăţii la cei ce n'au drept de proprietate, aceasta constitue un delict penal, care priveşte pe toţi cei ce se fac culpabili de un asemenea delict. Prinurmare, unde e privilejul?

In cazul de al doilea nu mai este identitate de poziţiune; în acest cas când se cumpără proprietate de persoane fără drept, asta e un delict civil. Care este deosebirea între aceste două delicte? Dece nu se pedepseşte şi intermediarul care comite faptul de a împinge pe oameni la coruptiune? dece să nu fie pedepsit in averea lu devremece nu a pus bani? Dincolo sancţiunea delictului civil este pierderea preţului întreg al moşiei şi garanţia ce o dă este nulă şi de nul efect, şi acţiunea în nulitate nu o încredinţează numai părţii interesate, ci orcărui cetăţean.

Nu numai că consacră nulitatea perfectă, decât zice că nu se poate folosì nimeni de această cumpărătoare. D-lor, acestea sunt cuvintele de drept, pe cari a putut să se întemeieze Senatul, fără să zică ca s'a făcut exces de drept în materie, pentrucă cu drept a admis şi delictul civil şi delictul penal şi a admis sancţiune şi pentru unul şi pentru altul.

Acum, d-lor, în condiţiunile acestea, dacă credeţi că pentru nişte cazuri cari se vor întâmplà atât de rar în practică, ar fi bine să trimeteţi legea îndărăt la Senat, faceţi-o. Insă mai întâiu să examinăm ca oameni politici, să vedem dacă în adevăr nişte principii de legislaţiune se violează şi să nu riscăm tot.

Aş pricepe preocuparea d-voastră, când aţi luà măsuri generale, ca nici un străin să nu poată devenì proprietar în această ţară, şi băgaţi bine de seamă, că dispoziţiunea din proiect, pentru care d-voastră vă emoţionaţi atât, se referă numai la o mică categorie de bunuri; se referă în practică la acele bunuri mici pe cări nici un străin nu se va riscà să le cumpere.

Acestea sunt observaţiunile mele, pe cari vi le supun şi pentru cari vă rog să primiţi legea astfel cum e; şi dacă vă preocupaţi de această stare avantajoasă, cari se creiază străinilor e desavantajoasă Românilor, să facem o lege generală... Râdeţi D-le Grădişteanu, dar n'aveţi dreptate.

Iau martoră Camera întreagă, dacă e o singură promisiune care

am făcut-o şi n'am ţinut-o. Zic dar, să venim cu o lege generală care să reguleze, nu numai penalităţile pentru cumpărare de bunuri de-ale Statului de către străini, dar pentru toate. Iată explicaţiunile cari vi le aduc şi cari-mi par că sunt temeinice.

D-l *T. B. Lăţescu*: D-lor, s'a depus următorul amendament: «Propunem reintegrarea celui de al treilea aliniat din Art. 64, votat de Cameră, în ceeace priveşte pe străini».

Comitetul delegaţilor în majoritate a primit acest amendament, iar minoritatea, reprezintată prin raportul d-voastră, l-a respins, pentrucă noi dacă am trecut peste consideraţiuni mari, peste lucruri cari ar puteà fi în contradicţiune flagrantă cu principiile noastre, numai ca să nu se întoarcă legea la Senat, şi să cadă, nu înţeleg că riscăm acest pericol pentru o dispoziţiune aşa de mică. A doua raţiune e, că avem dejà un proiect depus de biuroul Camerei, care negreşit îl vom votà cu toţii, şi atunci nu văd la ce ar servì acest amendament care nu tratează decât în mod superficial chestiunea.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *D. Giani*: Vă rog să nu închideţi discuţiunea, pentru ca să pot dovedì d-lui Ministru, că acì nu este un punct capital de dizidenţă ca vedere politică, ci numai o chestiune de justiţie, căci d-l Ministru să binevoiască a pricepe, că delict nu poate să existe fără străin, căci dacă n'ar fi străinul care să cumpere, n'ar mai fi cine să'şi împrumute numele. Aceasta nu e o chestiune de acele în cât Senatul să zică nu o primim. Eu din contra, sunt sigur că Senatul nu va face decât s-o admită. Pentru aceste cuvinte vă rog, să'mi permiteţi a spune că e drept acest amendament. Şi e chestiune de echitate, de a nu se pedepsì numai cel care îşi împrumută numele, ci şi acela care e agentul intelectual.

D-l *T. B. Lăţescu*: Aceasta nu e contra închiderii.

D-l *D. Giani*: Binevoiţi a nu uzurpà dreptul Preşedintelui, sub scutul căruia mă pun.

Mai e o altă consideraţiune pentru care voesc să vă arăt, că sancţiunea nulităţii arătată de d-l Ministru nu trebuià pusă, pentrucă e în Constituţiune; iar ceeace trebue să fie pus, ceeace cerem noi, şi cred că e bine să treacă această dispoziţiune' mai ales că nu e din acelea cari să ofusce pe Senat.

D-l *Ministru al Domeniilor*: Onor. d-le Giani, fiindcă aţi făcut un pas către mine, fac şi eu un pas către d-voastră; dacă aţi luà

angajamentul, nu un angajament prin care să sdruncinaţi convicţiunile d-voastre, pe cât se poate, să luaţi angajamentul că veţi mărginì modificările d-voastră până acì, atunci primesc.

Voci: Până acì.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Insă primiţi un temperament: să nu se zică *străinii*, căci este prea bătător la ochi; ci altfel. *(Aplauze).*

D-l *Cantili:* Orcine fără drept.

Voci: Da, da; la vot.

Se pune la vot închiderea discuţiunii şi se primeşte.

Se pune la vot amendamentul astfel modificat, şi se primeşte. *(Aplauze).*

Se pune la vot Art. 64 cu amendamentul, şi se primeşte.

Articolele 70, 74 şi 2 modificător, şi se primesc fără discuţiune.

D-l *Grădişteanu:* Am cerut cuvântul, u-le Preşedinte, la Art. 70; m'aţi înscris şi am constatat înscrierea. *(Sgomot).*

Voci: S'a votat. *(Sgomot).*

D-l *Preşedinte:* D-voastră, care aţi auzit când s'a cetit, dece nu v'aţi ridicat?

D-l *Grădişteanu:* Nu am auzit, căci nu se aude nimic, şi nici nu suntem în număr. *(Protestări, sgomot).*

D-l *Preşedinte:* Eu nu pot face alt, decât să vă înscriu şi să vă dau cuvântul când voiţi să vorbiţi. *(Sgomot).*

D-l *Grădişteanu:* Vedeţi ce vuet este aici...

D-l *Preşedinte:* Vuetul e chiar în jurul d-voastră.

D-l *Grădişteanu:* Cum este cu putinţă când se înscrie un deputat a vorbì asupra unui articol, şi d-voastră, d-le Preşedinte, să nu-i daţi cuvântul?

D-l *Preşedinte:* Şi d-voastră sunteţi datori să fiţi atent când cetesc articolele.

Eu am văzut că nu mai insistaţi; am pus la vot articolul, şi Camera l-a primit.

D-l *T. B. Lăţescu* ceteşte următorul amendament:

«Propun amendamentul următor la Art. 4 şi 5:

«Ministerul Domeniilor e autorizat a încheià actele definitive cu sătenii cari au cerut cele 165 moşii la cari s'au şi făcut lucrări.

«E asemenea autorizat a vinde locuri de case, până la un

pogon, sătenilor ale căror sate se inundă sau sunt pe un pământ fugitor.

I. Bibicescu, D. Schileru, P. Cernătescu, I. Poroineanu, I. Frunză, I. A. Negulici, Urseanu Valerian, M. Dinescu, Gheorghian, G. Perieţeanu.

D-l *Ministru al Domeniilor*: D-lor, în cât priveşte partea întâia a amendamentului, fac declaraţiunea următoare: că pentru acele 160 moşii s'au refuzat sătenii de a le cumpără; prinurmare fac apel la d-l Bibicescu şi-l rog să retragă amendamentul.

O voce: Il retrag.

D-l *I. G. Bibicescu*: Nu-l retrag, şi rog pe d-l Preşedinte să binevoească a-mi da cuvântul spre a-l desvoltà.

D-l *Preşedinte*. Amendamentul propus de d-voastră nu se raportă la nici un articol; el formează obiectul unui articol special.

D-l *I. G. Bibicescu*: N'am dreptul să adaog la lege un articol?

D-l *Preşedinte*: N'aveţi, fiindcă discutăm numai amendamentul Senatului. D-l Cernătescu a cerut cuvântul la finele legii pentru oarecari explicări...

Voci: Nu este aci.

D-l *Preşedinte*: Atunci, d-lor, se pune la vot proiectul de lege în total.

Adunarea procede la vot, şi rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanţi	61
Majoritate reglementară . .	37
Bile albe	53
Bile negre	6
Abţineri	2

Adunarea a adoptat proiectul de lege.

SENATUL.

Şedinţa din 19 Martie 1884.

D-l *Ministru al Comerţului şi Domeniilor, I. Câmpineanu*: D-lor, pentru proiectul relativ la Art. 48 din legea vânzării bunurilor Statului vă rog să admiteţi urgenţa, pentrucă este în legătură cu buge-

tul. Asemenea cer urgenţa şi pentru un al doilea proiect relativ la modificarea votată de Cameră a unui articol din legea vânzării bunurilor Statului.

Acest proiect de lege, pe care l-aţi votat, s'a modificat de Cameră numai într'un punct de o importanţă foarte mică, care nu cred să dea loc la nici o desbatere în sânul acestei onor. Adunări.

Deaceea v'aş rugà, ca pentru aceste 2 proiecte, să trecem chiar astăzi în secţiuni spre a le puteà votà.

D-l *Preşedinte, Dim. Ghica:* Consult Senatul, dacă admite urgenţa cerută de d-l Ministru.

Senatul admite urgenţa.

D-l *Const. Nanu, Raportor,* dă cetire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor senatori,

Onor. Adunare a deputaţilor, amendând aliniatul 3 dela Art. 64 din proiectul de lege relativ la vânzarea bunurilor Statului, votat dejà şi adoptat de Senat, acest amendament a făcut obiectul discuţiunilor secţiunilor d-voastre, cari toate l-au admis în unanimitate.

Comitetul delegaţilor la rândul său, compus din subsemnatul ales Raportor, d-nii D. Simionescu, dr. Severin, Ap. Mănescu şi Dim. Pişca, întrunindu-se în ziua de 19 curent, în număr complet de cinci, am deliberat din nou asupra acestui amendament şi l-am admis în unanimitate.

Iată coprinderea sa:

Orcine fără drept ar cumpărà proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedepsa din aliniatul I.

Acesta fiind rezultatul lucrărilor comitetului, subsemnatul mă grăbesc a-l supune la aprecierea d-voastră şi vă rog totodată ca prin votul ce veţi emite să aprobaţi şi d-voastră suszisul amendament.

Raportor, *C. Nanu.*

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, vă rog să votaţi această modificare cu o mică explicaţiune cu aliniatul care zice:

Vânzarea va fi nulă etc.

Va fi partea finală a Art. 64, iar aliniatul adaos de Cameră:

Orcine, fără drept, ar cumpărà etc., va deveni aliniatul 3 al menţionatului articol. *(Aprobări).*

D-l *Preşedinte:* Discuţiunea este deschisă asupra modificării Art. 64 din legea pentru vânzarea moşiilor Statului.

D-l *D. Lupaşcu:* D-lor senatori, negreşit, legile existente generale şi speciale, relative la vânzarea bunurilor Statului, garantează buna credinţă a celor în drept de a cumpărà pământ din moşiile Statului şi totodată prevăd penalităţi pentru o persoană care nu ar aveà drept să cumpere o porţiune oarecare de pământ.

Negreşit că Senatul în şedinţele când s'a ocupat de această lege relativă la vânzarea bunurilor Statului, prin discuţiunile urmate în sânul său a avut în vedere această lege generală de garanţie, care există astăzi şi drepturile excepţionale, cari sunt prevăzute prin prezentul proiect de lege, relativ la vânzarea bunurilor Statului şi numai din acest punct de vedere a găsit negreşit inutil de a exprimà prin o dispoziţiune specială o penalitate sau o apărare în contra unei posibilităţi care este prevăzută dejà prin lege. Prinurmare, diferenţa între noi şi Cameră, din acest punct de vedere n'are nici-o importanţă.

Camera se crede în drept a aveà scrupule mai mari; se crede în drept de a întemeià prezumţiuni cari noi nu le-am avut şi nu le putem aveà.

Lucrul în fond, negreşit este că noi, Senatul, corp matur nu ne putem oprì asupra punctelor sau frazelor cari de multe ori ar puteà fi considerate ca adaos pentru frumuseţe sau ideal.

Noi am voit ca să ajungem cu un minut mai înainte la realizarea unei legi, care avem convingerea că, astfel cum s'a votat de Senat şi cum este primită de Cameră va fi bogată în rezultate o adevărată binecuvântare pentru ţară. Prinurmare în favoarea bunului care conţine legea, în favoarea necesităţii care avem de a face realizabil binele care il dă legea aceasta, credem că trebue să admitem această modificare introdusă de Cameră, să trecem peste acest pleonasm, căci pleonasm îl consider eu; fiindcă legile actuale generale şi excepţionale garantează îndestul cumpărarea de bunuri ale Statului de persoane cari nu sunt în drept.

Dar, d-lor, trebue să exprim profundul meu regret asupra formei cu care văd că se verifică în *Monitor* deciziunile, desbaterile şi opiniunile Senatului.

Negreşit, Camera legiuitoare are dreptul de a propune, de a înfiinţà legi, negreşit că acele legi sunt supuse acestui Corp care are

drept a-şi da opiniunea sa, când va găsì de cuviinţă şi m'am mirat, când am văzut în *Monitor*, în privinţa acestei legi a vânzării bunurilor o interpelare adresată d-lui Ministru al Domeniilor, prin care se zicea: «Am votat o lege, este de urgenţă, Senatul nu vrea să facă nimic.»

Am văzut a 2-a oară o interpelare de asemenea natură!

Am văzut în fine în zilele din urmă, în *Monitorul Oficial*, cu ocaziunea desbaterii acestei legi, pe 2 din oratorii principali din Cameră venind şi oarecum nerecunoscând drepturi egale de discuţiune cu Camera legiuitoare, blamând posibilitatea de a discutà sau de a face altminterea de cum a făcut Camera!

Negreşit sunt respectuos pentru toate opiniunile sunt, respectuos mai ales pentru opiniunile Corpurilor legiuitoare, sunt respectuos de demnitatea d-voastră, căci cu mare jenă am îndrăsnit să viu înaintea d-voastră să vă atrag atenţiunea, nu ca să luăm o deciziune în această materie, dar ca să exprimăm adânca noastră părere de rău, că în celalt Corp legiuitor se tolerează expresiuni pe cari onor. nostru biurou şi noi nu le-am tolerà vis-à-vis de Cameră.

Asemenea expresiuni, la adresa d-lui Grădişteanu, Lăţescu şi Iepurescu.

Totdeauna, d-lor, acest Senat când a discutat diferitele opiniuni, a arătat deferenţă către Camera legiuitoare şi n'a adus niciodată atacuri.

D-l *Isaiia Lerescu:* Opiniunile sunt libere.

D-l *Preşedinte, Dim. Ghica:* D-le Lupaşcu, vă rog să-mi permiteţi să vă opresc pentru un moment.

Fiecare din aceste 2 Corpuri sunt suverane şi pot discutà şi criticà, după aprecierea lor şi în deplina libertate, legile cari se înfăţişează.

In fiecare Corp pot să fie temperamente mai vii, accetuând mai tare critica lor.

Dar ceea ce vă rog, este să nu aduceţi la bara Senatului pe d-nii deputaţi ale căror critice v'au displăcut.

Este treaba Camerei şi a biuroului ei ca să calmeze discuţiunile când sunt prea aprinse.

Dacă se va fi exprimat vre-un deputat într'un mod neplăcut la adresa Senatului, eu n'am văzut aceasta din partea Camerei.

Tot ce putem constatà cu toţii, cu o mare satisfacţiune, este,

că n'a fost şi sper că nu va fi o divergenţă de opiniuni între majoritatea Senatului şi majoritatea Camerei.

Voci : Prea bine !

D-l *Preşedinte, Dim. Ghica :* Aceasta trebue să ne preocupe mai cu seamă astăzi, când suntem în ajunul revizuirii Constituţiunii, ca să păstrăm această bună armonie între ambele Corpuri legiuitoare.

V'aşi rugà dar, d-le Lupaşcu, să vorbiţi numai asupra amendamentului, dacă îl primiţi sau nu, şi să lăsaţi pe d-nii deputaţi pe cari i-aţi numit, aş primì răspunsul în sânul Adunării, unde îşi exercită dreptul d-lor.

Libertatea tribunei fiind garantată, nu putem noi acì în Senat să astupăm gura deputaţilor, precum nici Camera nu poate înăbuşì glasul nostru.

Pe câtă vreme dar nu avem să ne plângem în contra majorităţii Camerei, care n'a fost niciodată în conflict cu Senatul şi care sper că va fi totdeauna în armonie cu noi, vă rog încă odată să curmaţi această critică şi să reveniţi la chestiune.

De ce vă tânguiţi!... Camera a primit numeroasele amendamente introduse în Senat în proiectul votat de dânsa. *(Aprobări).*

D-l *D. Lupaşcu :* Imi sunt de ajuns explicaţiunile la cari au dat loc cuvintele mele, ca să se ştie cel puţin că noi, Senatul, avem şi noi susceptibilităţile noastre proprii, de cari trebue să se ţină seamă.

In cât priveşte legea, ea este de o utilitate atât de mare, încât trebue să primim chiar pleonasmul introdus de Cameră; căci după convingerea mea, ceea ce se cere nu este decât un pleonasm, pe câtă vreme legi generale şi speciale ne garantează destul de bine contra posibilităţii uzării de dreptul pentru cumpărarea de bunuri de-ale Statului de către persoane cari n'au drept.

Insă pentru ca să nu facem prelungire şi spre a se puteà aplicà cu un moment mai înainte această lege, vă rog să vă uniţi cu mine, ca să votăm şi această modificare a legii.

D-l *Preşedinte :* Pun dar la vot amendamentul introdus de Cameră, căci după cum ştiţi toate celelalte modificări introduse de Senat s'au votat de Cameră.

Senatul a primit amendamentul Camerei la Art. 64.

Se pune la vot modificarea legii cu bile.

D-l *Preşedinte :* S'a primit legea, cu amendamentul introdus de Cameră, cu unanimitatea de 28 voturi exprimate.

CAROL I,

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori sănătate:

Corpurile legiuitoare au adoptat şi Noi sancţionăm ce urmează:

LEGE

Pentru modificarea unor articole din legea pentru vânzarea bunurilor Statului şi pentru răscumpărarea embaticurilor din 12 Aprilie 1881.

Art. I. Articolele 4, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 45, 47, 50, 63, 64, 69, 70, 74 şi 90 se modifică în modul următor:

Art. IV. Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi cu licitaţie publică:

I. Moşiile, a căror arendă după contractele lucrătoare la epoca scoaterii în vânzare, nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii şi cari nu au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare, afară numai, când unul sau mai multe pâlcuri de pădure, deşi *detaşate, vor fi destul de apropiate pentru a puteà fi priveghiate cu înlesnire.* In acest cas pământul aflat între pâlcuri va fi considerat ca făcând parte din pădure.

Pentru moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază a venitului arenda ultimului period.

Moşiile, cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare, se pot vinde asemenea, rezervându-se însă pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi servitutea de drumuri necesară pentru conservarea şi exploatarea pădurii.

Atât acest perimetru cât şi drumul necesar se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moşiei.

II. Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, orcare ar fi arenda moşiei, din care fac parte sau cu care se vând.

III. Se pot vinde, însă numai în loturi mici, locuitorilor români cultivatori de pământ, *învăţătorilor şi servitorilor bisericilor rurale,* părţi din moşiile Statului *cari au o întindere dela două mii ectare în sus,* afară de cele rezervate pentru cultura specială, sau ferme model, orcare ar fi arenda acelor moşii.

Art. XIV. Pentru moşiile prevăzute la Art. 4, ultimul aliniat

prețul loturilor se va face luându-se de normă arenda anuală a periodului curent a moșiei înmulțită cu 20, întrucât privește valoarea totală; pe aceste limite însă, prețul fiecărui lot se va determinà după calitatea pământului.

In cas de concurență între mai mulți amatori în drept asupra aceluiaş lot, se va trage la sorți.

Art. XIX. Moşiile Statului se pot vinde, conform legii de față, locuitorilor români cultivatori de pământ, *învățătorilor și servitorilor bisericilor rurale,* în loturi de câte 5 ectare cel mult.

Locuitorii români cultivatori de pământ, *învățătorii și servitorii bisericilor rurale,* nu vor puteà cumpărà mai mult de două loturi fiecare.

Loturile puse în vânzare pot cóprinde întreaga moşie sau numai o parte dintr'însa, dacă restul care rămâne Statului se poate exploatà in condițiuni avantajoase.

Art. XX. Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor Statului va desemnà treptat moşiile asupra cărora urmează a se face studii pentru a fi scoase în vânzare, va examinà planurile și documentele și va culege prin agenții săi toate informațiunile necesare despre starea și condițiunile economice ale moșiilor destinate a fi scoase în vânzare.

Art. XXI. Pe lângă îndeplinirea lucrărilor prevăzute prin Art. 20, nu se va puteà scoate în vânzare o moşie a Statului în corpuri intregi sau în loturi, fără a se luà avizul prealabil al comisiunii permanente.

Art. XXII. După ce se va măsurà și împărțì moşia în loturi pe plan, prin inginerii Statului sau angajați cu contract, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, luând avizul comisiunii permanente, va fixà prețul loturilor după categoria pământului, luând de normă arenda anuală a periodului curent înmulțită cu 20, plus valoarea pădurii de va fi.

Pentru vii și alte sădiri de pomi arenda anuală va fi calculată după o expertiză prealabilă.

Iazurile și eleşteele rămân Statului cu dreptul de adăpătoare pentru vitele locuitorilor și cu obligația celor ce vor uzà de ele de a contribui la întreținerea lor.

Art. XXIII. Planul părții de moșie, împărțită în loturi, cât și acela al locuințelor, se va pune în vederea locuitorilor prin o comi-

siune anume însărcinată cu aceasta de Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Această comisiune va luà declaraţiune înscrisă, legalizată de primărie din partea fiecărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voesc să cumpere, obligându-se a plătì preţul fixat şi a se supune la toate dispoziţiunile prevăzute de lege.

In cas de vor fi mai mulţi amatori pentru acelaş lot, comisiunea, în prezenţa celor interesaţi şi a primarului, va face tragerea la sorţi şi va înscrie lotul pe numele celui care a eşit din urnă.

O copie după planul moşiei împărţită în loturi se va lăsà în păstrarea primăriei locale; în această copie de plan se va indicà numele fiecărui locuitor, cu arătarea lotului ce i s'a vândut.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moşie se vor preferì:

1. *Locuitorii cari nu au pământ.*

2. *Acei ce au mai puţin de 5 ectare.*

Art. XXIV. Pentru toate lucrările efectuate de comisiune în localitate se va dresà proces verbal, semnat şi de primar.

Acest proces verbal împreună cu declaraţiunile cumpărătorilor, se vor supune la aprobarea Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Loturile nu vor puteà fi vândute decât în ordinea numerică ce se va stabili.

Ministerul, luând avizul comisiunii permanente, va confirmà vânzarea loturilor şi va liberà titlul provizor pe numele fiecărui cumpărător.

Confirmarea vânzării nu se va puteà face înainte de depunerea zecimii. Dacă depunerea nu se va efectuà, se va puteà vinde imediat altora, conform dispoziţiunii legii de faţă.

După confirmare, Ministerul va pune în posesiune pe cumpărători, aplicând pe faţa pământului loturile coprinse în plan.

Secţiunea V.

Despre vânzarea de loturi mari şi de bunuri mici.

Art. XXV. Păzindu-se formele stabilite în această lege pentru vânzarea de bunuri cu licitaţiune publică, se vor mai puteà vinde din moşiile Statului loturi de 25, 50 şi 100 până la 150 ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală

a unei moşii, păzindu-se formele prescrise în secţiunea III din această lege.

Preţuirea acestor loturi se va face tot după modul prescris la Art. 14.

Art. XXVII. Dispoziţiunile Art. 11 şi 12 se aplică la vânzările bunurilor mici şi la vânzările în loturi mari.

Art. XLV. Pentru bunurile mari vândute în corpuri întregi sau în loturi mari, cumpărătorii sunt datori, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul Oficial* să răspundă pe contul Cassei de Depuneri, la cassieriile generale de judeţe sau la Cassa de Depuneri în Bucureşti, a patra parte din preţul vânzării; iar celelalte trei pătrimi se vor plăti la aceleaşi casse în termenul de 24 ani cu dobândă de 6 la sută, şi amortisment după tabel, pe fiecare an, în rate trimestriale, plătibile la începutul fiecărui trimestru.

Cumpărătorii de loturi mici vor plăti la început o zecime din preţul vânzării.

Aceşti 24 de ani încep să curgă dela împlinirea anului în care s'a efectuat vânzarea.

Art. XLVII. Cumpărătorii de bunuri mici, prevăzute la Art. 6 din această lege, sunt datori să răspundă la cassieriele generale de judeţe pe contul Cassei de Depuneri, sau direct la această cassă în Bucureşti, preţul întreg, în termen de o lună dela data confirmării publicată prin *Monitorul oficial.*

Art. L. Pentru orce întârziere de plată la termenile statornicite, se plăteşte dobândă de 8 la sută; această dobândă este datorită chiar şi pentru taxele cerute de legea timbrului, fără judecată şi somaţiune.

Art. LXIII. Nimeni nu poate concură în numele altuia decât în puterea unei procuri legalizată de tribunal sau de comună în cât se atinge de locuitorii dela ţară, care procură se va prezintă înainte de a se începe strigările şi se va alătură la lucrările adjudecaţiunii, când ea va rămâneà asupra celui care a dat procura.

Orcine, în urma adjudecaţiunii, va declară că a concurat în numele altuia, fără să prezinte vre-o procură, dacă până în termen de 15 zile nu va aduce o procură în regulă din partea acelui ce l-a împuternicit, va pierde garanţia şi bunul se va pune din nou în vânzare.

Art. LXIV. Orcine işi va împrumută numele, spre a cumpără imobile rurale pentru persoane ce n'au drept după lege, va fi pedepsit

cu amendă de 5.000—10.000 lei şi cu închisoare corecţională dela 2—6 luni.

Interdicţiunea drepturilor politice dela 2—5 ani va fi de drept aplicată acestor delicvenţi.

Orcine, fără drept, ar cumpără proprietăţi în asemenea condiţiuni, va fi asemenea supus la pedeapsa din al. I.

Vânzarea va fi nulă. Acţiunea pentru anularea ei se va intentà de Stat, de particulari, cât şi de procuror din oficiu.

Art. LXIX. Comunele urbane şi rurale, aflătoare pe moşiile Statului sau pe acele ale diferitelor stabilimente publice, fără distincţiune, pot cere răscumpărarea terenurilor cari formează vetrele lor după diferitele legi sau acte de delimitare, prin cari sunt definitiv regulate.

Viile aflate pe moşiile Statului, şi asupra cărora cultivatorii lor n'au nici un drept din cele prevăzute mai sus, pot fi vândute locuitorilor cari le cultivă, evaluându-se prin expertiză valoarea pământului.

Art. LXX. Preţul răscumpărării va fi darea originară a embaticului sau otaştinţei înmulţită cu 20, iar pentru vii înmulţită cu 15.

Dacă darea consistă în producte sau diferite alte materiale, acestea se vor preţuì în bani după preţul mediu al celor din urmă trei ani, şi acest preţ se va luà de bază pentru calculul preţului răscumpărării, după distincţiunile de mai sus.

In nici un cas preţul răscumpărării viilor nu va puteà covârşì valoarea nudei proprietăţi a solului.

Preţuirea se va face de comitetul permanent şi un delegat al Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor.

Pentru viile sădite în urma promulgării codului civil, şi până la 12 Aprilie 1881, preţul răscumpărării va fi în toate cazurile egal cu *media dărilor pe 5 ani din urmă înmulţită cu 10.*

Art. LXXIV. Preţul răscumpărării se va răspunde în termen de o lună dela confirmarea de către Minister.

Pentru vii, acest preţ se va răspunde în termen de 5 ani dela aceeaş epocă, în rate trimestriale şi la începutul fiecărui trimestru.

Art. XC. Dispoziţiunile legii de faţă se vor aplicà şi în partea României de peste Dunăre pentru bunurile enumerete la Art. 6. Ele nu ating legea promulgată la 26 Iunie 1868, în privinţa liberării fără despăgubire a locurilor cu embaric pe proprietăţile Statului, în raionul comunei Iaşi, locuitorilor români.

Art. II. Când locuitorii, cari au cumpărat loturi conform dis-

pozițiunilor acestei legi, sunt în număr de cel puțin 100 și când ei nu sunt în apropierea unei comune în care să fie școală și biserică, li se va delimità fără plată câte 10 ectare pentru înființarea și acoperirea cheltuelilor de întreținere a bisericii, și 10 ectare pentru înființarea și acoperirea cheltuelilor de întreținere a școalei.

Cu ocazia facerii planurilor pentru moșiile ce s'ar hotărî a se vinde în loturi mici de câte 5 ectare, se va determinà pe plan locul unde ar trebuì să se fixeze vatra comunei.

In lăuntrul periferiei vetrei comunei se va arătà întinderea și și poziția locului unde va urma să se clădească:

1. Localul primăriei;
2. Localul strejii;
3. Localul bisericii;
4. Localul școalei.
5. Se va determinà direcția, întinderea și lărgimea străzilor.

In afară de periferia comunei se va determinà:

1. Poziția și întinderea cimitirului.
2. Poziția, întinderea și lărgimea drumurilor vicinale.

Intinderea totală a terenurilor ce se va determinà spre îndeplinirea dispozițiunilor aliniatului precedent nu va covârșì peste jumătate ectar de fiecare lot.

Valoarea în total a acestor terene comunale se va împărțì în proporție cu numărul loturilor, se va adaoge la prețul lor și se va răspunde de cumpărător.

Art. III. Cheltuelile făcute pentru măsurătoare, împărțire și vânzarea pământului, se vor plătì de fiecare cumpărător, socotindu-se câte 3 lei de ectar. Această plată o vor achità în curs de 3 ani, câte un leu de ectar în fiecare an. Ea se va percepe odată cu plata anuală a pământului și se va vărsà la Cassa de Depuneri.

Pentru întâmpinarea cheltuelilor lucrărilor de delimitare, se autoriză Cassa de Depuneri să facă Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, avansuri în cont curent până la concurența sumelor trebuincioase.

Aceste avansuri, împreună cu dobânzile cuvenite, se vor restituì Cassei de Depuneri din banii ce se vor încassà de la cumpărători, conform Art. 3 din această lege, și în cas de neajungere din prețul vânzării.

Art. IV. Se vor înlocuì pretutindeni în textul legii cuvintele:

administrațiunea domeniilor Statului, cu *Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor,* precum și cuvântul de *cincime* cu acela de *zecime.*

Art. V. Un regulament special va determină modul de aplicare al dispozițiilor legii de față.

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților în ședința dela 17 Martie 1884, și s'a adoptat cu majoritate de *cincizeci* și *trei* voturi, contra a *șase,* fiind și două abțineri.

Președinte, *D. Leca.*

(L.S.A.D.) Secretar, *Ion I. Rădulescu.*

Această lege s'a votat de Senat în ședința dela 19 Martie 1884, și s'a adoptat cu unanimitate de 28 voturi.

Președinte, *Dimitrie Ghica.*

(L. S. S.) Secretar, *Ap. Mănescu.*

Promulgăm această lege și ordonăm ca ea să fie învestită cu sigiliul Statului și publicată prin *Monitorul Oficial.*

Dat în București, la 24 Martie, 1884.

(L. S. St.) CAROL.

Ministrul Secretar de Stat la Departamentul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor.
I. Câmpineanu.

No. 1033

Ministrul Secretar de Stat la Departamentul Justiției,
N. Voinov.

Legea din 1884 modificând art. 48 din Legea vânzării Bunurilor Statului.

CAMERA.

Ședința dela 14 Martie 1884.

D-l *I. Câmpineanu, Ministru al Domeniilor :* D-lor deputați, ați incuviințat ieri urgența pentru proiectele de lege cari sunt în raport cu bugetul, pentru ca fondul de construcțiuni să se alimenteze, nu numai cu prețul moșiilor cari au o arendă până la 5000 de lei, ci și cu acelea până la 10.000 lei.

Această lege, dacă se va votă de Cameră, trebuie să fie trecută

şi prin Senat, şi nu se poate promulgà bugetul până nu se va votà această lege. Aşà dar, cum ieri aţi încuviinţat urgenţa, asemenea vă cer urgenţa astăzi, ca să votăm acel proiect de lege; raportul este gata şi s'ar puteà cetì şi discutà imediat.

Adunarea încuviinţează a se luà în discuţiune astăzi acel proiect de lege.

Acum, d-lor, intrăm în discuţiunea proiectului cerut de d-l Ministru al Domeniilor.

D-l *N. Mănescu*, Raportul comitetului de delegaţi al secţiunilor, dă cetire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor deputaţi,

In urma prezintăr-i proiectului de lege pentru modificarea Art. 48 din legea pentru înstrăinarea unor părţi din bunurile Statului, Camera votând urgenţa, secţiunile d-voastră au şi numit în aceà zi delegaţii lor şi anume:

D-l Gheorghe Radu la seeţia II
» Dimitrescu C. » III
» Cozadini Gr. » IV
» Lăţescu B. Teodor » V
» Mihălescu Simion » VI
» Săvoiu Constantin » VII şi pe
subsemnarul la secţia I.

Comitetul delegaţilor, astfel compus, s'a constituit numind pe pe d-l Gr. Cozadini, Preşedinte, şi pe subsemnatul Raportor, şi a luat în cercetare suszisul proiect de lege.

Având în vedere că modificarea citatului articol de lege se propune pentru punerea în armonie a legii de vânzări cu bugetul de venituri pe anul 1884—1885, şi pentru a se puteà acoperì regulat în fiecare an plata întregei anuităţi a împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882, în sumă de 27.230.000 lei, pentru înfiinţare de edificii şi construcţiuni publice;

Având în vedere că această modificare este în spiritul şi litera legii vânzării bunurilor Statului, care prevede că prin legi ulterioare să se determine întrebuinţarea preţului bunurilor vândute;

Că prin legea din 13 Ianuarie 1883 se dispune că preţul rezultat din vânzare a verice bunuri mici şi a bunurilor mari având

un venit până la 5000 lei, etc., să fie afectat anume pentru plata anuităţii împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882.

Având în vedere că fondurile de această categorie nu sunt suficiente pentru a face faţa la plata anuităţilor, sau că fondurile a se vinde nu sunt în condiţiuni de a puteà fi vândute în timp util;

Că chiar în vederea acestor necesităţi s'a prevăzut şi votat în buget vânzarea bunurilor până la 10.000 lei venit;

Că independent de aceasta, fondul de construcţii urmează a fi sporit după osebitele proiecte de legi prezintate de Guvern în această privinţă, proiecte supuse dejà Adunării;

Pentru aceste cuvinte, credem că acest proiect de lege se prezintă ca o mai bună regulare şi funcţionare a dispoziţiunilor dejà luate, şi deaceea cu onoare îl supunem Camerei astfel după cum s'a prezintat de Guvern.

Raportor, *N. Mănescu.*

PROIECT DE LEGE.

Art. unic. — Arţ. 48 din legea pentru înstrăinarea unor părţi din bunurile Statului se modifică după cum urmează:

Preţul rezultat din vânzarea a orce bunuri mici şi a bunurilor mari, având un venit până la 10.000 lei, cum şi din embaticurile răscumpărate şi nerăscumpărate, va formà un fond special la Cassa de Depuneri, afectat anume pentru plata anuităţii împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882, în sumă de 27.230.000 lei pentru înfiinţare de edificiuti şi construcţiuni publice.

Raportor, *N. Mănescu.*

După adoptarea luării în considerare şi a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanţi	70
Majoritate reglementară .	37
Bile albe	54
Abţineri	16

D-l *Vicepreşedinte:* Adunarea a adoptat proiectul de lege.

De ieri a rămas un vot asupra unificării taxelor gazului comunei urbane Iaşi.

Adunarea procede la vot şi rezultatul scrutinului este cel nrmător:

Votanţi	63
Majoritate reglementară .	37
Bile albe	46
Bile negre	1
Abţineri	16

D-l *Vicepreşedinte :* Adunarea a adoptat proiectul de lege.

SENATUL.

Şedinţa din 19 Martie 1884.

D-l *Raportor, C. Nanu,* dă cetire raportului şi proiectului de lege relativ la modificarea Art. 48 din legea vânzării bunurilor Statului:

Domnilor senatori,

Proiectul de lege, relativ la modificarea Art. 48 din lege pentru vânzarea *bunurilor Statului,* votat şi adoptat de onor. Adunare a deputaţilor în şedinţa dela 14 Martie 1884, şi adus în deliberarea Senatului cu Mesagiul Regal No. 885, secţiunile d-voastră, luându-l în cercetare, toate l-au admis în unanimitate.

Comitetul delegaţilor, compus din d-nii C. Nanu, Simionescu, dr. Severin, Ap. Mănescu şi Dimitrie Pişca, întrunindu-se in ziua de 19 Martie 1881, a luat din nou în cercetare acest proiect de lege, şi,

Având în vedere că modificarea acestui articol se propune pentru punerea în armonie a legii de vânzări cu bugetul de venituri pe anul 1884—1885, şi pentru a se puteà acoperì regulat în fiecare an plata întregii anuităţi a împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882, în sumă de 27.230.000 lei, pentru înfiinţare de edificii şi construcţiuni publice;

Având în vedere că această modificare este în spiritul şi litera legii vânzării bunurilor Statului, care prevede că prin legi ulterioare să se determine întrebuinţarea preţului bunurilor vândute;

Că prin legea din 13 Ianurie 1883 se dispune că preţul rezultat din vânzarea a verice bunuri mici şi a bunurilor mari, având un venit pânăla 5.000 lei, etc., să fie afectat anume pentru plata anuităţii împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882;

Având in vedere că fondurile de această categorie nu sunt suficiente pentru a face faţă la plata anuităţilor, sau că fondurile a se vinde nu sunt în condiţiuni de a puteà fi vândute în timp util;

Că chiar în vederea acestor necesităţi s'a prevăzut şi votat în buget vânzarea bunurilor pânăla 10.000 lei venit;

Pentru aceste motive, comitetul delegaţilor a admis în unanimitate suszisul proiect de lege, numind pe subscrisul Raportor, care vine cu onoare a vă rugà să binevoiţi a-l votà şi d-voastre.

Raportor, *C. Nanu.*

L E G E.

Art. unic. Articolul 48 din legea pentru înstrăinarea unor părţi din bunurile Statului se modifică după cum urmează:

«Preţul rezultat din vânzarea a orce bunuri mici şi a bunurilor mari având un venit până la 10.000 lei, cum şi din embaticurile răscumpărate şi nerăscumpărate, va formà un fond special la Cassa de Depuneri, afectat anume pentru plata anuităţii împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882, în sumă de 27.230.000 lei, pentru înfiinţare de edificii şi construcţiuni publice».

Această lege s'a votat de Adunarea deputaţilor în şedinţa dela 14 Martie 1884 şi s'a adoptat cu unanimitate de *cincizeci* şi *patru* voturi, fiind şi *şeaptesprezece* abţineri.

Preşedinte, *D. Lecca.*
(L. S. A. D.) Secretar, *Em. M. Porumbaru.*

(D-l *Colonel N. Bibescu, Vicepreşedinte,* ocupă fotoliul preşidenţiei).

D-l *Vicepreşedinte:* Discuţiunea generală e deschisă.

Neluând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în consideraţie a legii, şi se primeşte.

Se pune la vot unicul articol al legii şi se primeşte.

Se pune la vot legea prin bile şi rezultatul este:

Votanţi	27
Bile albe	27

D-l *Vicepreşedinte:* Senatul a admis legea cu unanimitatea voturilor exprimate.

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României.

La toți de față și viitori sănătate,

Corpurile legiuitoare au adoptat și Noi sancționăm ce urmează:

LEGE.

Articol unic. Articolul 48 din legea pentru înstrăinarea unor părți din bunurile Statului se modifică după cum urmează:

Prețul resultat din vânzarea a orce bunuri mici și a bunurilor mari, având un venit până la 10.000 lei, cum și din embaticurile răscumpărate și nerăscumpărate, va formă un fond special la Cassa de Depuneri, afectat anume pentru plata anuității împrumutului autorizat prin legea dela 5 Iunie 1882, în sumă de 27.230.000 pentru înființare de edificiuri și construcțiuni publice.

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților în ședința dela 14 Martie 1884, și s'a adoptat cu unanimitate de 54 voturi, fiind și 16 abțineri.

Președinte, *D. Lecca.*

Secrerar, *Em. M. Porumbaru.*

(L. S. A. D.)

Această lege s'a votat de Senat în ședința dela 19 Martie 1884, și s'a adoptat cu unanimitate de 27 voturi.

Președinte, *Dimitrie Ghica.*

(L. S. S.) Secretar, *Ap. Mănescu.*

Promulgăm această lege și ordonăm ca să fie investită cu sigiliul Statului și publicată prin *Monitorul Oficial.*

Dat în București, la 24 Martie 1884.

(L. S. St.) CAROL.

Ministru Secretar de Stat la Departamentul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor,

I. Câmpineanu.

Ministrul Secretar de Stat la departamentul de justiție,

N. Voinov.

No. 1.032.

Lege relativă la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din Legea Rurală.

CAMERA.

Şedinţa dela 30 Ianuarie 1885.

D-l *Preşedinte:* Acum la ordinea zilei avem proiectul de lege relativ la verificarea pământurilor cedate foştilor clăcaşi.

D-l *I. Poenaru Bordea,* Raportorul comitetului de delegaţi ai secţiunilor, dă cetire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor deputaţi,

Legea din 1864, relativă la împroprietărirea locuitorilor clăcaşi, dispune împroprietărirea însurăţeilor (spornicilor) şi acelora cari la punerea în aplicare a legii în 1864 nu s'au putut împroprietărì.

Desele cereri făcute de locuitorii cari se găseau în condiţiunile Articolului 6 din legea rurală, a pus pe Cameră şi Guvern a luà măsuri pentru aplicarea acestui articol. Deaceea în anul 1876, Ministrul de Finanţe, prin circulara cu No. 28.941, publicată în *Monitorul Oficial* No. 242 din acel an, a instituit comisiuni cari să constate persoanele acelea cari, conform tabelelor litera B formate anul 1864, se găsiau în drept a aveà pământ pe moşiile Statului, şi în urmă prin regulamentul pentru aplicarea Art. 6, publicat prin *Monitorul Oficial* No. 135 din 1878, a regulat modul împroprietăririi, şi totdeodată s'a dispus că aceia dintre însurăţei, cari nu vor luà pământurile în posesiune, să le reià Statul înapoi şi să le dea acelora cari ar aveà drepturile după tabelele făcute în 1876; în acelaş timp li s'a pus obligaţiunea împroprietăriţilor ca în doi ani de zile să se stabilească cu gospodăria lor pe locurile cedate.

Pe lângă aceasta, fosta administraţiune a domeniilor Statului, prin circulara cu No. 36.782, puse îndatorire comisiunilor a face ele constatarea pământurilor vacante şi a împroprietărì în acele locuri pe alţi locuitori. Procedura dar, ce urma să se păzească pentru reluarea locurilor vacante şi darea lor altor locuitori, fiind lăsată co-

misiunilor comunale, cari urmà să încheie numai nişte simple procese verbale, contra cărora nu aveà alt drept decât să se adreseze cu apel la comisiunile de recensământ, a adus o mai mare perturbare în modul de împroprietătire, căci comisiunile comunale fără scrupul deposedau persoane cari după lege aveau dreptul a fi împroprietărite şi împroprietăriau pe alţii fără drepturi; şi când cei expulzaţi făceau apel la comisiunile de recensământ, dânsele îşi declinau competinţa şi sătenii în drept rămâneau fără pământ şi perdeau dreptul lor consacrat prin legea rurală.

Pe lângă acestea observându-se în mai multe părţi ale ţării tabelele lit. B, cari au trebuit să se formeze în conformitate cu Art. 6 din legea din 1864, s'au văzut trecute persoanele cari nu numai că nu întruniau condiţiunile legii, dar erau şi străini de naţionalitate şi chiar minori, astfel că moşiile Statului cari erau destinate a fi populate de locuitori români, *muncitori de pământ*, sunt în mai multe părţi date în exploatarea unor indivizi, cari nu numai că nu s'au stabilit pe locurile destinate, dar nici nu aveau dreptul. Cred de prisos a vă mai arătà, d-lor deputaţi, neajunsurile creiate Ministerului Domeniilor cu contestaţiunile ce se ivesc din partea arendaşilor moşiilor unde s'au făcut asemenea împroprităriri prin nedeterminarea locurilor pe suprafaţa pământului într'un mod regulat, care să fixeze limitele lor.

Toate acestea v'a pus în poziţiune să vedeţi cât este de necesară e măsură care să pue capăt spoliaţiunii ce s'a făcut averii Statului şi să recomandaţi cercetării de către secţiunile Camerei alăturatul proiect de lege, care luându-se în desbatere delegaţii în majoritate sub preşedinţia d-lui Ruso Locusteanu, vine prin subscrisul a-l supune desbaterii şi aprobării d-voastră.

Prin acest proiect de lege pedeoparte se dispune verificarea din nou, dacă pământurile sunt date persoanelor prevăzute de Art. 6 din legea rurală şi dacă ele sunt luate în posesiune de cei în drept, iar pedealta să se reià de Stat toate acele locuri ce i s'a luat din posesiunea Statului pe nedrept şi nu sunt încă ocupate de Români, lucrători de pământ, singurii în drept.

La proiectul prezentat, comisiunea a primit două amendamente ale d-lui Agarici, primul care zice că: «Dacă se va constatà că cel împropietărit, chiar fără drept, însă fiind Român, major, şi-şi va fi stabilit acolo casa şi gospodăria sa, şi nu va fi împropietărit aiurea,

va fi respectat în posesiunea pământului» şi secundul că : «Arendaşul Statului să nu facă parte din comisiunea de verificare, pe motiv că ar fi parte interesată»

Cu aceste observaţiuni, comitetul delegaţilor vine a vă rugà, d-lor deputaţi, să binevoiţi a dà aprobarea d-stră alăturatului proiect de lege.

Raportor, *I. G. Poenaru Bordea*

PROIECT DE LEGE.

Art. I. Se institue în fiecare judeţ o comisiune compusă din prefectul judeţului, un membru din sânul consiliului judeţean, tras la sorţi de preşedintele tribunalului, advocatul Statului şi inginerul judeţului, care va procede îndată la verifiicarea pământurilor date în conformitate cu Art. 6 din legea rurală.

Art. II. Această comisiune, putând lucrà şi cu majoritate de trei membri, prezidată de prefect, iar în lipsă de membrul consiliului judeţean, va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământ pe moşiile Statului; va constatà numărul celor în drept de a fi împroprietăriţi şi aceia găsindu-se stabiliţi în locurile lor, cu gospodăria lor, li se vor alege şi delimità locurile cuvenite.

Dacă se va constatà că cel împroprietărit, chiar fără drept, însă fiind Român, major şi-şi va fi stabilit acolo casa şi gospodăria sa şi nu va fi împroprietărit şi aiurea, va fi respectat în posesiunea sa.

Pământurile aflate libere şi fără construcţii pe dânsele la promulgarea acestei legi, se vor alege la o parte pe cât va fi cu putinţă şi se vor face procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

Pentru locurile acelea cari se vor găsì ocupate, însă fără construcţii, precum şi pentru acelea destinate persoanelor fără drept după lege (fără construcţii), se va încheià procese verbale pentru reluare în posesiune, cari se vor comunicà părţilor pe cale administrativă, spre a face apel în termen de o lună dela primire înaintea tribunalului, care le va judecà de urgenţă în ultimă instanţă.

Procedura va fi gratuită.

D-l *Vicepreşedinte:* Discuţiunea generală este deschisă.

D-l *M. Kogălniceanu :* Sunt cu totul în principiu pentru acest proiect, însă mai dinainte mă declar în contra modului cum au să fie compuse aceste comisiuni; şi al doilea, deşi sunt foarte mult pentru descentralizare, dar n'aş voi ca din aceste comisiuni să facem nişte autocraţi. Am avut autocraţi la întâia parcelare şi ştim câte

abuzuri s'au făcut. Nu doresc de loc ca prefectul să fie preşedintele acestei comisiuni, pentrucă mai pretutindeni prefecţii au făcut parte din întâile comisiuni, unde tocmai s'au făcut abuzurile cele mai mari.

Nomina odiosa sunt, dar sunt aci chiar din colegii noştri cari cunosc prefecţi cari au făcut abuzuri mari şi au fost chiar daţi în judecată. Eu socotesc că este mai bine ca inginerii, prefecţii şi mai cu deosebire acei cari au luat parte la întâile comisiuni ca delegaţi, toţi aceştia să fie excluşi.

Al doilea, mai pretutindeni la asemenea comisiuni s'a dat ca un fel de control binefăcător ca deputaţii şi senatorii să-şi arunce ochii. Eu nu fac parte din majoritate, ci din minoritate; cu toate acestea, în privinţa aceasta am încredere în minoritate şi cred că nu e bine ca pe deputaţi şi senatori să-i excludeţi ca măcar ei să poată spune ministrului relele pe cari le vor vedeà şi aşi dorì ca ultimul cuvânt să fie rezervat miniştrilor, pentrucă mai bine prefer răspunderea miniştrilor decât răspunderea acestor comisiuni autocrate.

Sunt, d-lor, pentru luarea în consideraţiune a acestei legi, dar îmi rezerv dreptul de a propune amendamente la articole şi de mai înainte declar d-lui Raportor că nu ţin ca d-sa să ia remediul acesta ca remediu suprem, dar îl rog să ia măsuri ca să nu se întâmple cu cele de al doilea comisiuni abuzurile întâmplate cu comisiunile cele dintâi.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Mulţumesc d-lui Kogălniceanu pentru contigentul de lumini adus de d-sa în această chestiune. Chiar dela început, după ce m'am gândit mai bine, mi-am zis că locul prefectului nu este aci...

O voce: Nici n'are timpul.

D-l *Ministru al Domeniilor:* M'am gândit să-l înlocuim printr'un delegat; dar aceasta e cu atât mai rău, căci, de unde prefectul ar puteà să aibă răspundere, delegatul n'are nici o răspundere. Cât pentru deputaţii şi senatorii, despre cari a vorbit d-l Kogălniceanu, nu că aş exclude pe deputaţi şi senatori, dar m'am oprit de consideraţiunea că aceste încheieri, având să meargă înaintea tribunalului, nu s'ar cuvenì să participe la dânsele şi senatorii şi deputaţii.

D-l *M. Kogălniceanu:* N'am văzut aceasta în proiect; nu ni s'a cetit.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Este. Proiectul de lege conţine două părţi: partea întâia, regularea lucrărilor făcute până acuma;

şi partea a doua, care regulează modul înapoierii banilor acelora cari pe nedrept vor fi obţinut pământ. Asupra acelora aşteptăm amendamentele şi luminile d-lui Kogălniceanu. Dar toate aceste îndreptări privesc la articole şi ar fi bine ca chiar de pe acum să se depună toate amendamentele, pentru ca să le vadă comitetul delegaţilor, să le studieze şi să evităm modificările prin surprindere.

Nemai luând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în consideraţiune a proiectului de lege şi se primeşte în unanimitate.

Se ceteşte Art. I.

D-l *I. Poenaru Bordea:* Trebue să ştiţi, d-lor, că propuitorii acestui articol au compus astfel comisiunea, pentrucă au avut în vedere că din mai multe părţi ale ţării s'au primit raporturi cari au atras atenţiunea Guvernului asupra numeroaselor anomalii ce s'au făcut. Raporturile vin dela prefecţi şi fără să mă ocup de persoane, am văzut raporturi dela prefecţii de Bacău şi Ialomiţa, cari au desfăşurat multă activitate în această privinţă şi au accentuat chiar locuri unde se fac asemenea enormităţi. Deaceea am zis că e binevenit acest proiect. Cu toate acestea, comitetul delegaţilor primeşte orce amendamente cari se vor găsì mai bune decât propunerile comitetului.

D-l *M. Cogălniceanu:* D-lor, n'am decât să aduc modestele mele laude alături cu ale d-lui Raportor în privinţa acestor doi prefecţi demni de toată imitaţiunea, însă mi se pare că România are 32 de judeţe. Doi prefecţi au făcut raporturi; dar ceilalţi? Au tăcut şi poate bine au făcut de au tăcut.

Mă unesc dar cu opiniunea d-lui Ministru al Domeniilor şi sunt chiar recunoscător că d-sa vine şi zice că prefecţii sunt foarte ocupaţi şi că ar fi bine că ei să nu facă parte din această comisiune. Dar cu cine să fie înlocuiţi? In ţările chiar cele mai democratice proprietatea se consideră ca un element de ordine, ca un element duşman al abuzurilor, ca un element care vrea ca legea să fie lege şi noi în multe legi am prescris ca în asemenea comisiuni să se cheme şi proprietatea. Deaceea şi prin această lege eu aş fi de părere ca în aceste comisiuni să se cheme şi proprietari, unul sau doi, pentru fiecare plasă, căci cred că aceste comisiuni vor fi împărţite pe plăşi şi să se chieme din acei proprietari cari plătesc o contribuţiune mai mare. Iată, d-lor, un element pe care d-voastră cred că-l veţi primì, fiindcă cred că acei proprietari vor căutà să nu dea loc

la abuzuri, chiar dintr'un punct de vedere egoist, căci nu vor voì să se aşeze pe moşiile Statului cei neîndrituiţi.

D-lor, prefecţii vor delegà pentru lucrarea aceasta pe directorul cancelariei ori pe subprefecţi. Am văzut lăcrări de acestea şi se întâmplă adesea, nu voiu să fac opozitiune, dar citez fapte: negreşit că una din operaţiunile cele mai importante ale administraţiunii e recrutaţia şi la recrutare legiuitorul a hotărît ca comisiunea să înfăţişeze cele mai mari garanţii aceluia care se ia dela casa lui şi se trimete la cazarmă, şi deaceea se compune din un ofiţer superior şi din prefectul judeţului.

Ei bine, jumătate din prefecţi au socotit că această afacere e neînsemnată şi au delegat pe directorul, care ca şef al cancelariei, poate fi un om foarte bun, însă am văzut mulţi directori buni, dar când le-am dat o acţiune personală în afară de lucrările cancelariei, au ieşit cum se zice, *marda*.

Aşà dar, dacă chiar la recrutare prefecţii s'au desărcinat, de ce să nu credem că se vor desărcinà şi acì? Deaceea eu cred că ar fi mai bine să fie înlocuiţi prin proprietatea cea mare şi dacă voiţi şi şi prin proprietatea cea mică. Guvernul central are pe advocatul Statului. Neapărat, iată un om care e chemat să apere proprietatea Statului şi care are răspundere către şeful său mai mult decât prefectul. E iarăş inginerul Statului, mai e şi un membru al consiliului judeţean. Iată, d-lor, elemente bune. Să mai introducem şi un alt element al proprietăţii mari.

Propun dar ca advocatul Statului să fie preşedintele, pe care d-l Ministru al Domeniilor il poate stimulà; să fie inginerul Statului, să fie un membru al consiliului judeţean şi pe urmă să fie şi proprietarul cel mai mare din judeţ sau al doilea, după ordinea contribuţiunii care o plăteşte. Cred că cu modul acesta vom aveà cele mai bune garanţii.

D-l *Ministru al Domeniilor*: D-lor, eu aş propune sub rezerva aprobării d-voastre, căci nu e un mijloc tocmai regulamentar, dar care se întrebuinţează adeseaori, ca să treacă delegaţii în o altă salā împreună cu toţi propuitorii de amendamente ca să se înţeleagă împreună, spre a puteà aveà o lege cum se cade.

D-l *Preşedinte al Consiliului*: Domnilor, onor. d-l Kogălniceanu a făcut nişte observaţiuni foarte juste.

Foarte puţini preţecţi au făcut raporturi, dar iarăş abuzuri nu

s'au făsut pretutindeni. Sunt judeţe, unde nu numai că ar trebuì să i-a pământurile dela acei cari nu au drept dar chiar ar trebuì săli se dea acelora cari au drept şi cărora nu li s'a dat şi pentru aceea vă rog ca în acest proiect de lege să prevedeţi şi cazul acesta.

Voci : Da, da.

Şedinţa se suspendă pentru un sfert de oră.

La redeschiderea şedinţei, d-l Vicepreşedinte dă cuvântul d-lui Raportor, spre a comunicà Adunării rezultatul deliberărilor comitetului de delegaţi.

D-l *I. Poenaru-Bordea:* Comisiunea delegaţilor a primit amendamentut d-lui Kogălniceanu şi a dat proiectului de lege următoarea redacţiune:

Art. 1. Se institue în fiecare judeţ o comisie compusă : 1) din judecătorul de ocol în circumscripţia unde se face operaţiunea ; 2) din cel mai greu impus dintre proprietarii funciari din plasă : 3) din cel mai greu impus dintre foştii clăcaşi din comună; 4) un advocat al Statului şi 5) un membru tras la sorţi din sânul consiliului judeţean; iar inginerul judeţului va fi ataşat pe lângă fiecare comisiune pentru săvârşirea lucrărilor de competinţa sa.

Art. II. Această comisiune putând lucrà şi cu majoritate de trei membri, prezidată de judecătorul de ocol, iar în lipsă de membrul consiliului judeţean, va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământ pe moşiile Statului; va constatà numărul celor în drept de a fi împroprietăriţi şi aceia găsindu-se stabiliţi în locurile lor cu gospodăria lor, li se vor recunoaşte dreptul şi posesiunea asupra locurilor cuvenite după lege.

Pe locurile găsite vacante sau pe acelea ce comisiunea le va declarà libere, se vor împroprietărì persoane ce după legea rurală aveau drept şi la cas de neajungere se va raportà Ministerului Domeniilor.

Art. III. Dacă se va constatà că cel împroprietărit chiar fără drept, însă fiind Român, major şi-şi va fi stabilit acolo casa şi gospodăria sa, şi nu va fi împroprietărit şi aiurea, va fi respectat în posesiunea sa.

Art. IV. Pentru pământurile rămase libere în conformitate cu această lege ce vor face procese de reluare în posesiunea Statului.

Art. V. Toate lucrările făcute de diferitele comisiuni şi prin

diferite acte administrative sunt fără nici o excepţiune, supuse comisiunii de faţă.

Art. VI. Procesele verbale ale comisiunii, încheiate în prevederile acestei legi, se vor comunicà părţilor pe cale administrativă şi ele pot să le atace pe cale de apel la tribunalul judeţean în termen de o lună dela primire. Tribunalul le va judecà de urgenţă şi in ultima instanţă.

Procedura va fi gratuită.

Art. VII. Cheltuelile ce se vor face cu executarea acestei legi se vor acoperì din fondurile se se vor aflà încassate din rămăşiţele datorite pentru rescumpărarea clăcii; la neajungere şi până la noi împliniri se vor luà cu împrumut dela Cassa de Depuneri. (Art. 6 L. 1880).

Art. VIII. Un regulament de administraţiune publică va arătà modul de procedură al acestor comisiuni.

D-l *I. Rădulescu :* Nu contest că amendamentul d-lui Kogălniceanu este o ameliorare la redacţiunea primitivă a articolului; dar să-mi permită d-sa a prezintà oarecari observaţiuni asupra redacţiunii acestui articol şi asupra inconvenientelor la care va da loc, când comisiunile se vor compune aşà cum se dispune acì.

Domnilor, proiectul zice că comisiunea va fi compusă, între alţii şi de cel mai greu impus dintre clăcaşii comunei.

Cunoaştem din practica lucrurilor că, dacă până acuma s'a amânat prin sistem aplicaţiunea Art. 15 din legea rurală relativ la delimitarea parcelelor de pământ dat clăcaşilor, cauza principală a fost şi este că clăcaşii cei mai fruntaşi cari aveau dreptul după legea rurală să facă parte din comisiune, tocmai aceştia au căutat încă dela aplicarea legii rurale să ia mai mult pământ decât li-se cuvenià şi aceasta în detrimentul celor săraci, adică a celor cari nu aveau putinţa să se opună pretenţiunilor arbitrare ale clăcaşilor mai cu dare de mână.

Deaceea veţi găsì în genere cazuri, dacă un studiu s'ar face, că toţi clăcaşii mai săraci, adică palmaşii şi cei cu doi boi, au fost totdeauna victima clăcaşilor celor cu patru boi, adică a celor mai avuţi. Eu dar socotesc că aceşti oameni fiind interesaţi ca această stare de lucruri de astăzi să dăinuească, vor face toate dificultăţile ca să împiedice aplicaţiunea Art. 15 şi prinurmare şi aplicaţiunea acestui proiect de lege.

Deaceea eu aş rugà, in vedere că comisiunea oferă destule garanţii prin prezenţa proprietarului în comisiune, prin prezenţa judecătorului, prin prezenţa advocatului public care este însărcinat cu apărarea intereselor Statului, să excludem pe clăcaş, care nu mai poate aveà astăzi nici un rol decât acela pe care l-am menţionat, de a impiedicà lucrarea.

Deaceea aş rugà pe d-l Kogălniceanu să consimtă la excluderea acestei persoane din comisiune.

D-l *M. Kogălniceanu:* Eu socotesc, d-lor, că e o mică amalgamare, ca să zic aşà, a două chestiuni cu totul deosebite. Ceea ce a spus onor. d-l Rădulescu e exact. Dacă cei săraci n'au pământul la care aveau drept după legea rurală, e că cei bogaţi li l-au luat. Aceasta o recunosc; însă suntem noi oare chemaţi acum ca să cercetăm un proiect pentru parcelarea nouă a pământurilor foştilor clăcaşi? Dacă am fi chiemaţi a ne rostì în privinţa aceasta, vă declar că aş fi cu totul de opiniunea d-lui Rădulescu; dar nu e aceasta chestiunea la ordinea zilei, nu e la ordinea zilei a se cercetà dacă clăcaşii împroprietăriţi la 1864 au avut mai mult ori mai puţin pământ decât li se cuvenià să aibă, or n'au avut de loc, ci azi suntem chemaţi a cercetà chestiunea însurăţeilor şi a operaţiunii făcute cu împroprietărirea lor.

Noi acum avem să cercetăm lucrările comisiunii care a împroprietărit pe însurăţei, să vedem abuzurile cari s'au făcut şi veţi recunoaşte cu mine că sunt abuzuri strigătoare.

Suntem chemaţi dar să aducem remediu acestei lucrări, să căutăm a face ca lucrarea a doua să fie mai dreaptă decât cea dintâi; să se dea satisfacţiune acelor însurăţei cari n'au căpătat încă pământ şi deaceea din comisiune am depărtat mai întâiu pe prefect, pentrucă el a jucat un rol foarte mare în lucrările anterioare şi poate că prefecţii au fost cauza de s'a dat loc la atâtea plângeri drepte sau nedrepte. Noi am compus comisiunea din judecătorul de ocol, ca să vie cu acea disciplină, cu acel principiu de dreptate şi să ne insufle încrederea pe care în genere ne o dă magistratura, fie mare, fie mică.

Am mai pus un membru al consiliului judeţean tras la sorţi. Am mai pus pe advocatul Statului, Statul trebuind să fie reprezentat, împroprietărirea făcându-se pe moşiile sale. Am mai luat pe cel mai mult impus dintre proprietarii din plasă, care nu e interesat în cauză,

căci e proprietar iar nu arendaş şi greşala mare a fost că în legea veche în comisiune erà arendaşul moşiei pe care se făceà împroprietărirea; şi ne-am mai zis-să introducem un om cunoscător de soartă, de păsurile, de trebuinţele ţăranilor. Pe cine să-l luăm? Pe cel mai sărac? Nu se poate să luăm, cum se zice în Moldova, pe cel fără căpătâiu. Pe proletari? Nu. Să luăm dintre însurăţei? Nu. Deci să luăm dintre foştii clăcaşi, dintre fruntaşi. In adevăr, s'au comis abuzuri de dânşii, dar nu putem aruncà bănueala asupra unei întregi stări de populaţiuni, asupra unei populaţiuni pe care o numiam şi chiar acum o numim talpa casei şi deaceea am zis să fie şi unii dintre fruntaşi, dintre foştii clăcaşi. Poate să se fi făcut abuzuri; dar dacă se va găsì astfel, eu rog pe d-l Ministru ca, în regulamentul ce va face pentru aplicarea acestei legi, să introducă o dispoziţiune ca într'un asemenea cas, să fie înlocuit cu cel care vine imediat după dânsul; bine înţeles, că această dispoziţiune să se aplice şi la proprietari. Dacă se va găsì că e interesat, atunci să se înlocuească cu al doilea.

Dacă d-voastră credeţi că această dispozìţiune ar trebuì să fie trecută în lege, bine; socotesc însă că aceasta e treaba regulamentului.

D-l *I. Rădulescu*: In urma explicaţiunilor date de d-l Kogălniceanu, eu convin să rugăm pe d-l Ministru al Agriculturii ca să ţină seamă de discuţiunea făcută asupra acestui articol şi să intercaleze o astfel de dispoziţiune în regulamentul pentru aplicarea legii.

D-l *A. Marghiloman*: Aş rugà pe d-l Raportor să ne spună, cine trage la sorţi pe membrul consiliului judeţean? Eu aş fi dorit să se zică în lege că tragerea la sorţi se efectuează de presedintele tribunalului; dar dacă se lasă aceasta la preşedintele conailiului judeţean, cel puţin să se zică că tragerea la sorţi se face în şedinţă publică, pentru ca nu altfel să se poată întâmplà a fi o delegaţiune de persoane grate.

D-l *I. P. Bordea*: In comitetul delegaţilor se admisese ideea că tragerea la sorţi să se facă de către preşedintele tribunalului judeţului respectiv; s'a ridicat însă obiecţiunea că aceasta ar fi o ofensă adusă adusă preşedintelui consiliului judeţean, şi deaceea s'a lăsat ca preşedintele consiliului să facă tragerea la sorţi.

D-l *A. Marghiloman*: Să fie atunci bine înţeles, că tragerea la sorţi se va face în şedinţă publică.

D-l *Ştefan Belu*: Am cerut cuvântul, d-le Preşedinte, pentru

ca să arăt motivele pentru cari eu nu mă pot uni câtuş de puţin cu ideea propusă şi susţinută de onor. d-l Cogălniceanu.

Văd, d-lor, că d-voastră vă preocupaţi cu o deosebită solicitudine de prestigiul preşedintelui consiliul judeţean, şi sunteţi cu totul indeferenţi pentru prestigiul de care trebue să se bucure prefectul unui judeţ. D-voastră încredinţaţi prefectului administraţiunea unui intreg judeţ, şi când puneţi asupra acestui înalt funcţionar o sarcină atât de grea şi o responsabilitate atât de delicată, trebue să vă îngrijiţi a-l învestì în acelaş timp şi cu o autoritate morală ca să-i faciliteze îndeplinirea grelelor sale atribuţiuni. Dar ce prestigiu, ce autoritate morală va mai rămâneà prefectului în ochii conjudeţenilor săi, când d-voastră, dintru început şi fără vr'un motiv bine fundat, voiţi a-l exclude din această comisiune, ca şi cum prezenţa lui acolo ar puteà compromite sau viţià lucrările ei? Când Ministrul găseşte prin acest articol că are trebuinţă de concursul prefectului într'o lucrare atât de importantă ca aceasta, d-voastră eliminaţi pe prefect prin o trăsătură de condeiu, având aerul a pune în bănuială corectitudinea purtării sale în comisiunea ce se institue prin acest proiect de lege. Şi apoi cu cine înlocuiţi pe prefect, ca să puteţi zice că aţi luat o precauţiune în adevăr eficace? Cu o persoană care vă pot asigurà, că în toate cazurile nu va face alt decât ceea ce va voì şi-i va dictà prefectul.

Dacă vă plângeţi de abuzurile ce s'au comis în trecut, nu prin o asemenea măsură vă puteţi aşteptà de a stârpì abuzul, şi eu unul nu văd nici o garanţie mai îndestulătoare în excluderea prefectului în aceste comisiuni.

Inţeleg pe onor. şi respectabilul, fostul meu amic d-l Cogălniceanu, când cere ca din această comisiune să facă parte şi advocatul Statului, care în adevăr are acì un rol însemnat. Inţeleg asemenea ca şi proprietarul cel mai greu impus să figureze între membrii comisiunei, căci şi acesta poate aduce partea sa de lucrare folositoare, dar ca să excludem din nişte asemenea comisiuni tocmai pe acelea cari trebue să aibă cea mai deplină încredere a Guvernului, aceasta este cevà inexpiicabil, şi nu cred că se poate justificà o asemenea excluziune.

D-l *Ministru al Domeniilor*: Eu rog pe d-l Bellu să voteze acest articol; când onorabilul d-l Kogălniceanu a spus că prefectul poate să fie mişcat de consideraţiuni particulare, a spus o idee a d-sale per-

sonală, şi mie nu-mi fac rău ideile d-lui Kogălniceanu decât atunci când mă contrariază într'o operă utilă; dar când ne întâlnim în ideí pe cari le admitem amândoi, atunci câştig şî eu şi d-l Kogălniceanu; d-sa câştigă că i-se admite ideea, deşì este în opoziţiune, şi câştig şi eu, pentrucă aş dorì ca toate legile, cari n'au caracter politic, să nu găsească la această Cemeră cea mai mică opoziţiune. căci acelea nu sunt legi cari interesează pe Guvern, ci legi cari interesează ţara întreagă.

Amendamentul d-lui Kogălniceanu nu face decât a schimbà în bine legea şi după explicările date, urmează să-l primim.

Fac apel la memoria d-voastră, dacă nu am zis dela început că nu este putinţa materială ca prefectul să împlinească această sarcină, căci nu putem concepe că un om, care trebue să fie la reşedinţa judeţului, poate să fie în acelaş timp în diferitele sate ale judeţului, şi deaceea am căutat eă compunem comisiunea în modul acesta.

Aşà dar, vedeţi că acì nu este o chestiune de încredere, de ordine politică sau administrativă a Guvernului, ci o chestiune cu totul osebită de administraţiune. Ştiu şi eu că un prefect nu poate trăi, nu are autoritate, dacă nu se bucură de o încredere perfectă a Guvernului; dar ce are a face încrederea Guvernului cu proprietatea privată? Rog dar şi pe d-l Bellu a primì acest amendament.

D-l *Varlam:* Mă unesc cu amendamentul d-lui Kogălniceanu, însă cred că trebue să facem o desluşire în privinţa unui lucru, care îmi pare că a rămas neexplicat. D-sa a zis ca să se ia în comisiune şi un clăcaş, cel mai greu impus; dar dacă se va întâmplà să nu fie niciunul mai greu impus?... *(Ilaritate).* Nu, trebue să vedeţi pentrucă se poate să fie egal impuşi şi trebue să se explice, cum are să fie luat în acest cas, ca să se poată completà comisiunea.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *Vicepreşedinte:* Mai înainte de închiderea discuţiunii trebuie să se cetească amendamentul depus de d-l D. A. Marghiloman, prin care se cere ca tragerea la sorţi să se facă de preşedintele tribunalului.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Eu aş primì amendamentul d-lui Marghiloman, dar mă refer la d-sa, când cere ca tragerea la sorţi să se facă de tribunal în şedinţă publică, să ne spună dece atâta neînerepere în consiliul judeţean care este un corp constituit, căci atunci am puteà întinde aceasta mai departe şi am zice că, de câte ori s'ar

ivì în Consiliul de Miniştti vre-o divergenţă, să mergem la curtea de. Casaţiune.

D-l *Al. Marghiloman:* Dacă am cerut aceasta, este pentrucă consiliul judeţean are o sesiune foarte scurtă şi numai odată pe an, iar nu câtuş de puţin de vre-un sentiment de mefienţă către consiliul judeţean.

Voci: Să se oblige a trage sorţi în sesiunea ordinară.

D-l *Al. Marghiloman:* Astfel primesc, şi cu această explicaţiune retrag amendamentul.

D-l *Şt. Bellu:* D-l Ministru al Domeniilor a zis că d-l Kogălniceanu a făcut un amendament, care, după ideea d-sale, este foare bun şi-l primeşte. Se poate ca amendamentul să fie bun, dar eu perzist în cele ce am zis, adică că prin acest amendament se slăbeşte autoritatea prefectului, şi-mi pare rău că tocmai d-l Kogălniceanu care este om de autoritate, şi cari ori când a fost la putere a ştiut să facă să se respecte autoritatea prefectului, vine să propună un asemenea amendament. Deaceea, eu vă rog să primiţi propunerea mea, ca să fie şi prefectul în aceà comisiuue.

D-l *I. Poenaru-Bordea:* D-lor, în urma explicaţiunilor ce s'au dat d-l Marghiloman a primit ca membrii consiliului judeţean să fie traşi la sorţi în sesiunea ordinară de către preşedinte şi cred că ar fi bine să punem cu această operaţiune să se poate face şi în sesiunele extraordinare.

D-l *Gr. Vulturescu:* In acest articol se zice că trebuie să ia parte în această comisiune şi advocatul Statului, şi aş dorì să ne spună d-l Raportor, ce are să se întâmple atunci când se va instituì o asemenea comisiune într'un judeţ unde Statul nu are un advocat, căci nu în toate judeţele se află un advocat al Statului? Comisiunea aceea are se lucreze şi fără advocatul Statului?

D-l *I. Poenaru-Bordea:* Comisiunea a avut în vedere imposibilitatea în care s'ar aflà advocaţii Statului de a luà parte la lucrarea comisiunii din judeţul acela, şi considerând că nu în toate judeţele sunt asemenea neregularităţi, s'a zis un advocat al Statului, ca să se poată delegà oricare advocat, şi chiar dacă ar fi asemenea comisiuni in toate judeţele s'a prevăzut că comisiunea poate lucrà şi cu majoritate de trei membri pentru a nu se împiedecà lucrările.

D-l *Ministru al Domeniilor:* Eu, în sânul comitetului de de-

legaţi am zis, că la cas de necesitate, când nu va fi un advocat al Statului, să putem luà unul cu contract.

Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot Art. 1, modicat prin amendamentul d-lui Kogălniceanu, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 2.

D-l *I. P. Bordea*: D-lor, la acest articol s'au adăogat cuvintele: «cuvenite după lege», pentrucă s'a obiectat în comitet că, dacă posedă cinevà mai mult decât ce i se cuvine, atunci ce ar fi de făcut; şi deaceea acì s'a explicat ca să li se recunoască nu cât a acaparat, ci atât cât după lege li se cuvine.

Se pune la vot Art. 2, şi se primeşte.

Art. 3, 4 şi 5 se primesc fără discuţiune.

Se ceteşte Art. 6.

D-l *Gr. Constantinescu*: D-lor, articolul redactat de comitetul delegaţilor zice că procesul verbal se va comunicà părţilor interesate, cari pot să facă apel la tribunal în termen de o lună dela primirea lui.

Aş dorì să ştiu, dacă prin aceasta se înţelege că şi Statul, care poate aveà interes, poate să apeleze contra acestui proces verbal, când ar fi vătămat. Cred dar că ar fi bine ca redacţiunea acestui articol să se facă mai clară, şi să se explice că şi Statul este o parte, şi prinurmare şi el poate face apel.

D-l *St. Belu*: D-lor, mie mi-este teamă că acest articol va da loc la o mulţime de procese, şi-mi pare rău că nu sunt advocat ca să le iau eu pe toate.

D-l *I. P. Bordea*: D-lor, nu am ce răspuns să dau d-lui Belu, şi mă voiu ocupà numai de obiecţiunea ridicată de d-l Constantinescu.

In aceste lucrări nu sunt decât două interese cari să lovesc: interesul împroprietăritului pe drept sau pe nedrept, şi interesul Statului. Prinurmare, când se zice în acest articol că părţile pot să facă apel, să înţelege că atât împroprietăritul, sau expulsatul, cât şi Statul.

O voce: Chiar şi al treilea lezat.

D-l *I. P. Bordea*: Bine înţeles că orce parte lezată poate merge în apel; noi însă am crezut că numai aceste două părţi pot fi lezate, cu toate acestea legea nu spune că numai o persoană sau două pot face apel, ci părţile.

Voci: La vot.

Se pune la vot Articolul 6, şi se primeşte.

Articolele 7 şi 8 se primesc fără discuţiune.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, de când am discutat în secţiuni această lege şi până acum mă gândesc încă, dacă nu ar fi bine să introducem aci un articol nou, prin care să se hotărască că nici o cerere de împroprietărire din partea însurăţeilor nu mai poate fi admisă de acum înainte, şi ca să nu se zică că-i surprindem, se poate pune în lege un termen de 6 luni sau de un an dela promulgarea legii cât veţi crede d-voastră, în care timp să aibă dreptul de a reclamà; fiindcă altfel s'ar puteà întâmplà ca peste 30 de ani să vie a reclamà vreunii din aceştia, dovedind că ei au fost însurăţei la 1864 şi să pretindă a fi împroprietăriţi, şi cu modul acesta această chestiune nu s'ar mai tranşà niciodată.

D-l *B. Maniu:* D-lor, ideea onor. d-l Ministru de a se pune un termen pretenţiunilor însurăţeilor, este nedreaptă, şi în tot cazul nu poate intrà în cadrul acestei legi, care şi-a propus să îndrepteze erorile strecurate cu ocaziunea aducerii la îndeplinire a legii din 1864. Dacă onor. d-l Ministru şi onor. Cameră va crede cu altă ocaziune, că este bine a se pune un termen solicitaţiunilor însurăţeilor pentru pământ, atunci ne vom concertà asupra unei asemenea propuneri, acum însă rog pe onor Cameră să nu primească să facă să intre în cadrul acestei legi o idee cu totul de alt interes, şi în acelaş timp îmi voiu permite a face o mică observaţiune.

Lega care s'a făcut este tot ce s'a putut face mai bine în chestiunea de faţă; pare-mi-se însă că-i lipseşte un ce foarte esenţial. Cine va executà hotărîrile acestea? Legea în această privinţă nu prevede nimic, aşà încât am puteà zice că este o lege fără sancţiune.

D-lor, binele care se face, ca să fie un adevărat bine, trebuie să fie prompt; deaceea aş propune ca încheierile comisiunii să fie executate provizor la moment rămânând ca părţile lezate să-şi caute dreptul lor pe calea indicată de lege.

Asupra acestui punct cred că ar fi bine ca onor. Comitet al delegaţilor să cugete şi să binevoească a face ca legea să aibă sancţiune.

D-l *Ministru al Domeniilor:* D-lor, când am cerut dela d-voastră a se adaoge o ultimă dispoziţiune la această lege, iată sub impresiunea căror gândiri am făcut aceasta. Mai întâiu trebue să ştiţi că toţi aceia câţi erau în adevăr însurăţei, s'au trecut în tablou; toţi aceia cari din eroare, din neştiinţă, şi din orce alte împrejurări nu s'au găsit trecuţi în tablou au reclamat şi s'a făcut îndreptare. Cu toate acestea, de atunci încoace vin reelamaţiuni necontenit. Ei bine,

înţeleg să examinăm toate cazurile cari ne-au fost deferite până astăzi, să examinăm cazurile cari ni se vor mai deferì într'un timp dat, însă în faţa abuzului de azi care are o parte predominantă, eu cred că chestiunea nu se mai poate lăsà aşà cum este. Cum credeţi dv. că este o prezumpţiune de bună credinţă la acela care este azi bătrân şi spune că erà însurăţel la 1864, mai ales când toate dovezile care le aduce nu mai este cu putinţă Ministerului Domeniilor să le controleze.

D-lor, chestiunea rurală, acea mare operă din ţara românească nu erà bună şi nici nu puteà să fie bună decât dacă s'ar fi închis într'un ciclu oarecare, şi nimeni nu s'a gândit că această chestiune sub o formă sau sub alta să existe perpetuu.

Deaceea zic că nu este bine ca nesfârşit să vie să ni se zică : eu sunt însurăţel, şi apoi să vedem şi pe copiii acestuia, şi pe copiii copiilor lui tot cu această pretenţiune. Sub impresiunea acestor gândiri am cerut a se pune un asemenea amendament, pe care vă rog să-l primiţi. Dacă nu-l veţi primì, va fi o dificultate mai mult, pe care mi-o impuneţi.

D-l *B. Maniu :* Nu zic că în fond ideea d-lui Ministru nu este bună, dar observ că nu cu ocaziunea acestei legi trebue să stabilim prescripţiunea. D-l Ministru ar puteà în această privinţă să aducă un nou proiect de lege pe care-l vom studià. Deocamdată însă l-am rugà să renunţe la această idee.

In tot cazul, eu întreb pe d-l Ministru dacă termenul de şase luni este suficient pentru ca să se pună în cunoştinţa acestui lucru toată lumea dela ţară. Un asemenea termen, d-lor, eu cred că nu este suficient pentru a se puteà face bine cunoscută această dispoziţiune tuturor locuitorilor dela ţară, şi pentru ca ei să poată dispune în acest interval de timpul necesar pentru a-şi formulà cererile lor. Şi dacă am presupune că dintr'o sută de cereri numai zece ar fi drepte, totuş noi trebue să punem toată îngrijirea pentru interesul drept al acelor reclamanţi. Cred dar, că pentru a se aduce bine la cunoştinţa tuturor ar trebuì un termen de doi, trei ani.

Apoi, d-lor, pentru dreptul la un pogon, la o prăjină de pământ, regula normală este prescripţiunea de 30 ani şi prinurmare trebue să ne gândim asupra acestei chestiuni, căci nu cu ocaziunea unei legi care îndreptează nişte erori, să venim într'un mod aşà repede şi nepreparaţi a ne pronunţà asupra prescripţiunii. D-voastră

trebue să luaţi sub a d-voastră protecţiune pe aceşti oameni, mai cu seamă când este vorba de populaţiunea rurală, căreia încă nu ne-am învrednicit să-i dăm ceea ce trebuià să-i dăm, carte şi pământ.

D-l *M. Kogălniceanu*: D-lor, socotesc că aci este asemenea din partea onor. d-lui Maniu o mică nedumirire.

Dece este chestiunea aci? Este să deşteptăm populaţiunile noastre rurale asupra unui drept care li se dă şi prinurmare să facem ca în toată întinderea României să nu se găsească o singură fiinţă care să nu fie jignita?

D-lor, să reducem chestiunea la proporţiunea cea adevărată. La 1864, când s'a făcut legea rurală, a fost să se împace două chestiuni foarte mari, cari îngrijiau pe toată lumea, mai ales pe acei cărora li se luau braţele, clăcaşilor, cari în vremea aceea se numiau capitalul boerului sau al proprietarului, şi acesta erà dator să dea pământ la toate generaţiunile viitoare pânăla două treimi din proprietatea sa, ceea ce erà să constitue la noi un fel de socialism, dacă ar fi continuat să se păstreze până astăzi aceà stare de lucruri.

Când se luà proprietarului acel capital mare, când se transformau toate condiţiunile economice de atunci ale ţării, a trebuit să se dea şi proprietarului cevà în schimb şi aşà s'a zis: emancipăm braţele, constituim proprietatea occidentală, dar o constituim nu numai pentru ţărani, ci şi pentru proprietari, şi iată vă scăpăm de aceà teribilă şerbie; şi însurăţeilor le zicem: dacă nu se va găsì pământ indestul dela particulari, dar Statul cu averile sale, cu moşiile sale, cari atunci de curând le luase din mâinile străinilor, vă va venì în ajutor. Şi precum atunci s'a făcut tabela care a constatat numărul clăcaşilor, precum iarăş s'a făcut tabela în care s'a înscris numele proprietarilor şi cât pământ au; tot asemenea s'a făcut atunci şi lista insurăţeilor, lista definitivă. Insă au venit pe urmă diferite categorii, de cari dictatorul de atunci a trebuit să ţie seamă; au venit bunăoară soldaţii şi au zis: am fost luaţi să slujim, şi când aţi promulgat legea rurală, nu făceam în adevăr claca proprietarului, dar făceam Statului, făceam ţării; prinurmare, când ne vom întoarce înapoi la satul nostru, să nu fim priviţi ca proletari şi să ne faceţi şi pe noi să beneficiem de legea aceea. Atunci iarăş dictatorul a zis să se dea şi acelora pământuri. Au mai venit pe urmă şi alte categorii, bunăoară orfanii, şi toate Guvernele, atât cel dinainte de 1865, cât şi

Guvernul venit după 17 Februarie, Guvern constituţional, necontenit a dat şi iar a dat, mai mult decât trebuià.

Astăzi noi cu această lege zicem că nu trebue să dăm pământ unor oameni cari nu pe drept au fost împroprietăriţi, ci prin mijlociri nedemne şi prin dare de câte 6, 10 sau 20 de napoleoni unor funcţionari cari au făcut astfel stări mari, şi cu chipul acesta au parvenit să capete pământuri. Deaceea facem noi această lege de represiune, de îndreptare a abuzurilor; şi cu toate acestea, în generozitatea d-voastră de legiuitor, ziceţi că poate în curs de 20 ani dela promulgarea legii rurale să mai fie vreun rătăcit care nu a reclamat pământ ca însurăţel; ei bine, iată că-i mai dăm aceluia încă 6 luni de zile să reclame. Găsiţi că nu este destul aceasta? Voiţi d-voastră să lăsăm necontenit această chestiune de pământ, să nu se mai isprăvească niciodată? *(Aplauze)*. Dar la 1864 a fost o epocă revoluţionară asupra unei stări de lucruri care s'a rezolvat atunci şi trebue odată să se sfârşească *(Aplauze)*. La ce să mergem noi prin sate, să facem pe oameni să creadă că avem să le dăm din nou pământuri, iar nu că executăm legea cea veche? *(Aplauze)*.

Sunt destule idei greşite cari se propagă astăzi prin ţară *(Aplauze)*. Sunt alături cu d-l Maniu să dăm populaţiunilor rurale cultura, să le dăm justiţie populară, să le dăm tot, dar să nu le dăm idei stricate, pernicioase *(Aplauze)*.

Onor. d-le Maniu, credeţi că eu, când vorbesc aşa, vorbesc tot cu aceà căldură care m-a făcut să-mi pun ştreangul de gât pentru ca să fac legaa rurală. Aşà dar, cred că 6 luni de zile este prea destul şi să nu mergem mai departe.

D-l *I. P. Bordea:* D-lor, comitetul delegaţilor, pătrunşi de aceleaşi idei caşi d-l Kogălniceanu, a avut în vedere că împroprietărirea nouă nu se face prin legea aceasta, din contra, se pune încă odată stricta îndeplinire a Art. 6, care consacră principiul în privinţa acelora cari figurează pe listele formate în anul 1864. Cu toate acestea, noi am zis că dacă vre-unul din acei oameni nu s'a arătat cu cereri de atunci până astăzi, poate să se arate până în 6 luni dela promulgarea legii de faţă, iar alţii nu se pot admite dacă nu vor fi prevăzuţi în tabela litera B. Această idee este formulată într'un articol care-l vom intercalà după Art. 6 şi care are coprinderea următoare:

«Orce nouă cerere de împroprietărire din partea persoanelor prevăzute prin Art. 6 din legea rurală din 1864, nu va fi primită

decât dacă va fi făcută cel mult înt'un termen de 6 luni dela promulgarea legii de față».

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D-l *B. Manin:* Rog să nu se închidă discuțiunea. Este de interesul onor. Camerei, ca să nu se zică că în această incintă s'au ridicat voci ca să se facă apologia socialismului, și să-mi dați cuvântul, pentrucă voiu să arăt și să declar mai ales marelui legislator dela 1864, că n'a putut fi în ideea mea să deștept apetituri cari nu concordă cu legile și cu ordinea unei societăți. Dar am zis că atunci, când este vorba despre o prescripțiune, este imediata urmare ca aceà prescripțiunę trebue să se aducă la cunoștința interesaților. Aceasta este însă foarte departe de a deșteptà apetituri, cum zice d-l Kogălniceanu.

Se pune la vot închiderea discuțiunii, și se primește.

Se pune la vot amendamentul pentru termenul de un an, și se respinge.

Se pune la vot articolul, astfel cum l-a redactat comitetul delegaților. și se primește.

Se pune la vat proiectul de lege în total, și rezultatul scrutiului este :

Votanți	78
Majoritate reglementară . .	46
Bile albe	71
Bile negre	7
Abțineri	13

D-l *Vicepreședinte:* Adunarea a adoptat proiectul de lege.

SENATUL.

Ședința din 8 Februarie 1886.

D-l *General dr. Fotino* dă cetire următoarii propuneri :

PROPUNERE

Locuitorii împroprietăriți după legea rurală continuă și astăzi în cea mai mare parte a țării să poseadă pământurile lor în indivi-

ziune. Nu sunt cinci comune în toată ţara la cari locuitorii să fi împărţit între dânşii şi prin tribunal pământurile delimitate lor, şi prin hotărîri judecătoreşti rămase definitive să se fi confirmat această împărţeală.

O aşà stare de lucruri creiază serioase dificultăţi între săteni şi vechii proprietari ai moşiilor, căci de fapt locuitorii împroprietăriţi stăpânesc pământurile lor în indiviziune ca una şi aceeaş persoană, în drept însă unele instanţe judiciare hotăresc «ca fiecare ţăran fiind proprietar separat şi divis al porţiunii de pământ atribuită lui prin legea rurală trebue să figureze fiecare individual în procesele de delimitare cu vecinii».

Sunt necalculabile pericolele ce decurg din această aplicaţiune a principiilor de drept; proprietarul care, hotărnicind moşia sa, constată o călcare de 50 pogoane s. e., făcută de locuitorii împroprietăriţi, trebue să cheme în judecată pe fiecare din aceşti locuitori individual, să le comunice atâtea schiţe şi cărţi şi să plătească atâtea taxe portăreilor câţi locuitori sunt, şi dacă am consideră amânările la cari dau de fel naştere astfel de procese, şi dificultăţile enorme, la cari ar da loc îndeplinirea prosedurii, rezultatul final ar fi că un proprietar cu mijloace restrânse, care ar aveà să revendice 50 pogoane pământ dela locuitori, presupunând că aceştia sunt în număr numai de 100, va trebuì să stea 20 de ani în judecată şi să compromită în cheltueli întreaga sa proprietate.

In cele mai multe cazuri proprietarul descurajat va renunţà, iar locuitorii siguri de impunitate nu vor lipsì pe fiecare an a-şi întinde hotarele moşiei lor, şi atunci unde am ajunge?

Dacă un proprietar ar aveà curajul să se hazardeze a intra în judecată şi să avanseze chieltuelile enorme ce ar trebuì să facă pentru 100 procese, fiind 100 de locuitori, în definitiv asupra cui ar cădeà aceste chieltuelĭ justificate înaintea instanţei care a dat proprietarului dreptate?

Tribunalele până astăzi au considerat totdeauna pe locuitorii împroprietăriţi ca obşte şi i-a citat printr'o singură chiemare colectivă. Astăzi însă unele instanţe judiciare decid că locuitorii împroprietăriţi trebuesc chemaţi fiecare individual şi trebuesc făcute atâtea acţiuni, câţi locuitori sunt.

Bazaţi pe cele mai sus expuse şi în interesul atât al locuitori-

lor cât şi al proprietarilor propunem a se adaoge la Art. 75, alin. 8 din procedura civilă, următoarea dispoziţiune:

Aliniatul 9. Tot astfel se va urmà şi cu locuitorii împroprietăriţi după legea rurală, dacă nu vor fi divizaţi între ei prin hotărîri rămase definitive.

General dr. Fotino, Is. Lerescu, M. C. Atanasiu, dr. Severin, C. Nanu, Şomănescu, C. Guva, D. Filiti, Al. Liteanu, N. Filodor, Episcopul Melchisedec, D. Micescu, T. Boldur-Lăţescu.

D-l *Raportor, Boldur-Lăţescu* dă cetire următorului raport şi proiect de lege privitor la numirea de comisiuni, cari să verifice pământurile cedate însurăţeilor:

Domnilor senatori,

Proiectul de lege relativ la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din legea rurală, înapoindu-se de către preşedenţia Senatului, cu adresa No. 216 din 19 Decembre 1885, comitetul delegaţilor spre a-l luà din nou în studiu şi daliberare, comitetul compus din d-nii C. Nanu, Toma I. Brătăşanu, Eliodor Vergati şi subscrisul, întrunindu-se în ziua de 30 Ianuarie 1886, fiind faţă şi d-l Ministru al Domeniilor, a luat din nou în cercetare acest proiect de lege, aducându-i mai multe modificări, şi m'a însărcinat ca să le supun la cunoştinţa şi aprobarea d-voastră, astfel precum ele sunt formulate în alăturatul proiect de lege.

Raportor, *T. Boldur-Lăşescu.*

PROIECT DE LEGE

Relativ la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din legea rurală.

Cum a fost votat de Camera deputaţilor

Art. I. Se institue în fiecare judeţ o comisiune compusă:

I. Din judecătorul de ocol în circumscripţia unde se face operaţiunea.

II. Din cel mai greu impus dintre proprietarii funciari din plasă.

III. Din cel mai greu impus dintre foştii clăcaşi din comună.

IV. Un advocat al Statului.

V. Un membru tras la sorţi din sânul consiliului judeţean, iar inginerul judeţului va fi ataşat pe lângă fiecare comisiune pentru săvârşirea lucrărilor de competinţa sa.

Art. II. Această comisiune, putând lucrà şi cu majoritate de trei membri, prezidată de judecătorul de ocol, iar în lipsă, de membrul consiliului judeţean, va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământ pa moşiile Statului, va constatà numărul celor in drept de a fi împroprietăriţi, şi aceia găsindu-se stabiliţi în locurile lor, cu gospodăria lor, li-se vor recunoaşte dreptul şi posesiune asupra locurilor cuvenite după lege.

Pe locurile găsite vacante sau pe acele ce comisiunea le va declarà libere, se vor împroprietărì persoane ce după legea rurală aveau drept, şi la cas de neajungere se va raportà Ministerului Domeniilor.

Art. III. Dacă se va constatà că acel împroprietărit chiar fără drept, însă fiind Român major şi-şi va fi stabilit acolo casa şi gospodăria sa şi nu va fi împroprietărit şi aiurea, va fi respectat în posesiunea sa.

Art. IV. Pentru pământurile rămase libere in conformitate cu această lege se vor face procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

Art. V. Toate lucrările făcute de diferitele comisiuni şi prin diferite acte administrative sunt, fără nici o excepţiune, supuse comisiunii de faţă.

Art. VI. Procesele verbale ale comisiunii, încheiate în prevederile acestei legi, se vor comunicà părţilor pe cale administrativă şi ele pot să le atace pe cale de apel la tribunalul judeţean în termen de o lună dela primire. Tribunalul le va judecà de urgenţă şi în ultimă instanţă.

Procedura va fi gratuită.

Art. VII. Orce nouă cerere de împroprietărire din partea persoanelor prevăzute prin Art. 6 din legea rurală din 1864, nu va fi primită decât dacă va fi făcut cel mult într'un termen de şase luni dela promulgarea legii de faţă.

Art. VIII. Cheltuelile ce se vor face cu executarea acestei legi se vor acoperì cu din fondurile ce se vor aflà încassate din rămăşiţele datorite pentru răscumpărarea clăcii; la neajungere şi până la noi împliniri, se vor luà cu împrumut dela Cassa de Depuneri.

Art. IX. Un regulament de administrațiune publică va arătà modul de procedare al acestor comisiuni.

Această lege s'a votat de Adunarea deputaților, și s'a adoptat cu majoritate de *șaptezeci* și *unu* voturi, contra a *șapte*, fiind și *treisprezece* abțineri, în ședința dela 30 Ianuarie anul 1885.

(L. S. A. D.)

Președinte, *D. Lecca.*

Secretar, *Em. M. Porumbaru.*

Cum s'a modificat de comitetul delegaților Senatului.

Art. I. Improprietăririle de însurăței, făcute pe moșiile Statului pe baza Art. 5 și 6 din legea rurală, vor fi supuse verificării unei comisiuni speciale instituită în fiecare județ.

Comisiunea se va compune din :

I. Un delegat al Ministerului Domeniilor.

II. Un membru din consiliul județean ales de acel consiliu.

III. Unul dintre proprietarii tunciari din cei mai greu impuși al plășii, desemnat de Ministerul de Interne.

IV. Judecătorul de ocol în circumscripțiunea unde se face lucrarea.

V. Subprefectul plășii.

Notarul din fiecare comună va îndeplinì funcțiunile de secretar al comisiunii, la dispozițiunea căreia Ministerul Domeniilor va pune și câte un inginer pentru îndeplinirea lucrărilor de resortul său.

Comisiunea va alege pe președintele său, și va lucrà cu majoritatea de trei membri cel puțin.

Membrii comisiunii, afară de ingineri și de subprefecți, vor primì câte o diurnă de 20 lei pe timpul lucrărilor.

Art. II. Această comisiune va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământuri pe moșiile Statului, va cercetà dacă persoanele împroprietărite întrunesc condițiunile de însurăței, conform Art. 5 și 6 din legea rurală, și dacă loturile ce li s'a dat sunt în întindere prevăzută de aceeaș lege, va recunoaște dreptul și posesiunea celor împroprietăriți în mod legal și va declarà vacante locurile posedate fără drept.

Art. III. Se vor mănținea însă în posesiune și acei cari, deși împroprietăriți fără drept, întrunesc următoarele condițiuni : I) să fie români și majori, II) să fie muncitori de pământ și să-și cultive

însuşi lotul pe care a fost împroprietărit, III) să aibă casa şi gospodăria pe acel lot, fără să mai fie împroprietărit şi aiurea; întinderea posedată nu va puteà fi mai mare decât cea prevăzută de legea rurală.

Art. IV. Locurile declarate vacante se vor da de comisiune locuitorilor neîmproprietăriţi cari se vor constatà că întrunesc condiţiunile cerute de legea rurală. Pentru prisos comisiunea va încheià procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

Art. V. Toate lucrările făcute de diferitele comisiuni şi prin orce acte administrative sunt supuse, fără nici o excepţiune, comisiunii instituită în virtutea acestei legi.

Art. VI. Deciziunile acestei comisiunì vor fi comunicate părţilor pe calea administrativă. Atât Statul cât şi locuitorii nemulţumiţi vor aveà dreptul de apel la tribunalul judeţului, care va judecà de urgenţă în ultima instanţă.

Termenul de apel va fi de o lună dela ziua comunicării, procedura va fi gratuită.

Art. VII. Locuitorii cari se cred în drept de a fi împroprietăriţi în virtutea Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor adresà cererile lor Ministerului Domeniilor in termen de şase luni dela promulgarea legii de faţă.

Nici o cerere nu va mai fi primită peste acest termen. Cererile făcute în termen vor fi satisfăcute, dacă se vor găsì întemeiate de comisiune.

Art. VIII. Pentru acoperirea cheltuelilor cerute cu executarea dispoziţunilor acestei legi, Ministerul Domeniilor este autorizat a dispune de sumele încassate din rămăşiţele datorite pentru răscumpărarea clăcii.

La neajungere şi până la noi împliniri, Cassa de Depuneri este autorizată a împrumutà sumele necesare Ministerului.

Art. IX. Se institue şi în Dobrogea o comisiune compusă din prejectul judeţului, un membru ales de consiliul judeţean din sânul său şi din membrul tribunalului de ocol respectiv.

Această comisiune va declarà nule toate actele de înstrăinare, ipotecare sau arendare, făcute în frauda Art. 122 al. III din constituţiune şi Art. 30 din legea pentru regularea proprietăţii imobilare în Dobrogea.

Sunt considerate ca făcute în frauda dispoziţiunilor arătate mai sus, contractele de arendare pe un termen mai mare de 10 ani.

Art. X. Comisiunea se va pronunţà şi asupra despăgubiriloı reclamate de persoana deposedată pentru îmbunătăţirile făcute pe pământul care i se ia din stăpânire.

Nici o dspăgubire sub nici un motiv nu se va acordà posesorului care a avut folosinţa pământului timp de cinci ani sau mai mult.

Art. XI. Comisiunea va judecà de urgenţă şi chiar în lipsa părţilor după ce ele vor fi citate pe cale administrativă. Deciziunile ei se vor comunicà şi executà pe cale administrativă. Procedura va fi gratuită.

Art. XII. Partea nemultumită va aveà dreptul de apel la tribunalul de apel de Tulcea în termen de o lună dela data comunicării. Tribunalul va judecà în ultima instanţă.

Art. XIII. In cas când proprietarul în favoarea căruia se va fi pronunţat nulitatea actului nu ar fi prezinte, pământul va fi administrat de comună şi venitul consemnat pe numele lui.

Atât pământul cât şi venitul lui vor intrà în patrimoniul Statului în cazul când nu ar fi reclamate de titular în termen de cinci ani dela data comunicării deciziunii de anulare.

Art. XIV. Un regulament de administraţiune publică va determinà detaliile de aplicaţiune a legii de faţă.

Raportor, *T. Boldur-Lăţescu.*

D-l *Preşedinte, Dim. Gr. Ghika :* Discuţiunea generală este deschisă.

Ne cerând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în consideraţiune şi se primeşte.

D-l *Raportor* ceteşte Art. 1 din proiectul comitetului Senatului.

Art. I. Improprietăririle de însurăţei făcute pe moşiile Statului pe baza Art. 5 şi 6 din legea rurală vor fi supuse verificării unei comisiuni speciale instituite în fiecare judeţ.

Comisiunea se va compune din:

I. Un delegat al Ministerului Domeniilor.

II. Un membru din consiliul judeţean ales din acel consiliu.

III. Unul dintre proprietarii funciari din cei mai greu impuşi al plăşii, desemnat de Ministerul de Interne.

IV. Judecătorul de ocol în circumscripţiunea unde se face lucrarea.

V. Subprefectul plăşii.

Notarul din fiecare comună va îndeplinì funcţiunile de secretar

al comisiunii, la dispozițiunea căruia Ministerul Domeniilor va pune și câte un inginer pentru îndeplinirea lucrărilor din resortul său.

Comisiunea va alege pe președintele său și va lucrà cu majoritatea de trei membri cel puțin.

Membrii comisiunii, afară de inginerii și subprefecții, vor primì fiecare o diurnă de 20 lei pe timpul lucrărilor.

D-l *Președinte :* Discuțiunea este deschisă asupra Art. 1.

D-l *Sava Șomănescu:* D-lor senatori, am de făcut o observațiune, și aceasta în ceeace privește proprietățile dejà vândute de Stat, proprietățile pentru cari particularii au plătir a patra parte din valoarea lor. Aceste proprietăți nu sunt vândute definitiv decât atunci când sunt plătite integral sumele pentru cari sunt cumpărate acele moșii; prinurmare nu devine proprietar cumpărătorul decât după 20 de ani dela cumpărarea proprietății.

Aș vrea ca d-l Ministru să se exprime, cum are să lucreze comisiunea? se va ocupà ea și de acele proprietăți vândute în ceeace privește însurățeii? Adică dacă comisiunile însărcinate prin județe cu controlul stabilirii pozițiunii de împroprietărire a însurățeilor, au să se ocupe și de proprietățile acelea, cari deși sunt vândute, însă proprietarii lor nu sunt proprietari definitivi?

Acestea am avut de zis pentru ca să se vină la o concluziune asupra acestui punct.

D-l *D. Lupașcu :* Aș dorì să se precizeze în lege că acele comisiuni compuse din cutare persoane vor funcționà în fiecare județ.

D-l *P. S. Aurelian:* Este zis în lege, cetește.

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan:* Cât pentru observațiunea d-lui Lupașcu, este în lege prevăzută; Art. 1 spune că împroprietăririle de însurăței pe proprietățile Statului se vor supune verificării unei comisiuni instituită *in fiecare județ.*

Cât pentru întrebarea cate o face d-l senator Șomănescu, iată ce am de răspuns :

Când s'au vândut moșii de ale Statului, unde însurățeii au fost dejà împroprietăriți, s'a făcut poligonul. Știți cum se procedează la împroprietărirea însurățeilor : Se trimit ingineri la moșie, se face poligonul după numărul pogoanelor cari Statul are să le dea, și restul se vinde.

Poligonul făcut, parcelarea făcută, fiecare sătean vine și-și ia porțiunea sa.

Dar, d-lor, mai este o altă chestiune, care face obiectul acestei legi, că mulţi s'au împroprietărit pe nedrept.

Guvernul dar cere să se numească în fiecare judeţ câte o comisiune, care să vadă, dacă toţi s'au împroprietărit cu drept sau nu, căci sunt plângeri că s'au făcut o mulţime de împroprietăriri fără drept; iar pământul acesta care este în poligon, şi pe care-l stăpânesc pe nedrept oamenii aceştia pe cari comisiunea este chemată să-i scoată din stăpânire, va rămâneà al Statului.

Statul are dreptul să vadă, dacă fiecare stăpâneşte pământul cu drept după legea rurală, şi pe cel ce stăpâneşte fără drept să-l exproprieze conform cu legea şi să-l dea la alţii. Proprietarii, cari au cumpărat restul moşiei, n'au dreptul să se amestece în acest pământ ce va prisosì din poligonul însurăţeilor şi cari rămâne al Guvernului.

D-l *S. Şomănescu:* D-lor senatori, un cumpărător al unei proprietăţi de ale Statului este proprietar sub o condiţiune *rezolutorie*, adică, dacă nu plăteşte ratele la epocele determinate, el pierde a patra parte care a dat şi cu aceasta şi calitatea lui de proprietar.

Prinurmare Statul nu poate să zică că nu este interesat şi în proprietăţile dejà vândute, căci el este încă proprietar sub condiţiunea aceà, până când cumpărătorul proprietar nu şi-a plătit ratele regulat.

Prinurmare, d-lor senatori, dacă Statul este încă interesat până la plata integrală a moşiei de către cumpărător, rezultă că el are interes a verificà şi a luà înapoi terenurile cari se vor găsì posedate pe nedrept pe proprietăţile vândute.

D-l *E. Vergati:* D-lor, d-l Şomănescu aveà dreptul să ia cuvântul pentru a cere explicaţiuni, însă să-mi permită să-i spun că nu are loc această obiecţiune ce a voit să facă în legea de faţă, şi iată dece: Această lege — după cum a supus şi d-l Ministru — are de scop verificarea unor pământuri date unui număr de oameni cari nu aveau dreptul să le ia. Sunt nişte oameni cari, sub cuvântul de a fi împroprietăriţi ca însurăţeii pe proprietăţile Statului, s'au strecurat, fără a aveà calitatea cerută de lege. Guvernul, ca proprietar, este în drept să verifice şi să vadă, cine este în drept să stăpânească şi cine nu. Nu este vorba dar, de pământurile acelea cumpărate de proprietari sub condiţiuni rezolutorii, pentrucă nu are să se amestece proprietarul acì, căci în privinţa aceasta nu este nimic de atacat, ca să se poată cineva îngrijì.

Deaceea rog pe d-l Şomănescu să treacă peste această observaţiune ce a ridicat, căci nu-şi are locul în legea de faţă, unde e vorba numai de locurile însurăţeilor.

D-l *P. S. Aurelian:* D-lor, eu încă nu m'am lămurit din explicaţiunile date de onor. d-l Vergati şi aş voì să fie lămurită această chestiune foarte gingaşe.

De ce este vorba? Este vorba de Art. 1 care zice:

Art. 1. Improprietările de însurăţei făcute pe moşiile Statului pe baza Art. 5 şi 6 din legea rurală vor fi supuse verificării unei comisiuni speciale instituită în fiecare judeţ.

Comisiunea se va compune din:

I. *Un delegat al Ministerului Domeniilor.*

II. Un membru din consiliul judeţean ales de acel consiliu.

III. Unul dintre proprietarii funciari din cei mai greu impuşi al plăşii, desemnat de Ministerul de Intrerne.

IV. Judecătorul de ocol în circumscripţiunea unde se face lucrarea.

Vasăzică este vorba de împroprietărirea însurăţeilor pe moşiile Statului. Guvernului îi este teamă astăzi că s'au împroprietărit pe moşiile sale însurăţeii cari nu erau acei însurăţei în drept să fie împroprietăriţi. Acum este întrebarea: Acest control, această verificare, pe care moşii are să se aplice? Numai pe acelea cari sunt astăzi exclusiv în posesiunea Statului, sau şi pe acelea cari le-a vândut Statul ieri? Iată dar întrebarea pe care o pun, pentrucă admit că astăzi se pune legea aceasta în vigoare. dar ieri s'a vândut de Stat o moşie, pe care au fost împroprietăriţi şi însurăţei, şi în acest cas vine întrebarea: pe acele moşii cari s'au vândut ieri şi unde se găsesc împroprietăriri de însurăţei neîntemeiate, poate comisiunea să le verifice, sau nu?

D-l *E. Vergati;* Da, poate.

D-l *P. S. Aurelian:* Atunci suntem de acord; dacă dispoziţiunile legii de faţă se aplică nu numai la moşiile cari sunt astăzi în posesiunea Statului, dar şi la moşiile cari s'au vândut până acum.

Voci: Neapărat.

D-l *P. S. Aurelian:* Atunci sutem de acord, şi d-l Şomănescu cam această întrebare făcuse.

D-l *Preşedinte al Consiliului I. C. Brătianu:* D-lor, să ne înţelegem mai bine; proprietăţile cari s'au vândut mai de mult, acele

rămân vândute în condițiunile de atunci. Iar acele moșii ale Statului pe cari s'au împroprietărit însurățeii, vor fi supuse legii de față pentru o mai bună regulare între Stat și însurățeii; proprietarul care a cumpărat moșia, nu are nimic a face cu aceasta.

Când s'a depus legea pentru împroprietărire, fiindcă erà multă zăbavă, Corpurile legiuitoare au voit să dea îndată o soluțiune ca să se execute odată și acele articole din legea rurală privitoare la însurăței.

D-lor, se înțelege că din însurățeii cari au fost la 1864 unii au murit, alții s'au strămutat, și când au venit împroprietăririle s'au putut face erori. Adică ce? In locul însurățeilor adevărați dela 1864 au intrat alții cari nu erau însurăței. Ei bine, aceia nu sunt proprietari, fiindcă prin fraudă s'au împroprietărit.

De altă parte acei vechi însurăței cari nu s'au împroprietărit când s'a aplicat legea, au dreptul să ceară acum după lege ca să fie împroprietăriți. Fiindcă, d-lor, mai ales la munte cunosc cazuri unde unii din însurăței au reclamat și au socotit că o să vie comisiunile să le dea pământ și n'au venit; s'a închis afacerea și ei au rămas neîmproprietăriți și au venit la mine să zică: ce ne facem? Atunci am zis să facem verificări, să constatăm, cine este împroprietărit pe drept să rămâe proprietar, cine nu este să fie scos, și să se împroprietărească acela care aveà dreptul după lege să fie împroprietărit. Iată care este scopul acestei legi.

D-l *Gr. Ștefănescu:* Mi se pare că onor. d-l Șomănescu are dreptate în ce vrea d-lui să ne pună în vedere. Iată cum am înțeles eu pe d-l Șomănescu: s'au împroprietărit, de exemplu, acum opt ani pe o moșie a Statului mai mulți însurăței și s'a dat la niște presupuși însurăței patru sute pogoane. De acum șease ani s'a vândut acea moșie...

Voci: S'a vândut prisosul.

D-l *Gr. Ștefănescu:* Prisosul s'a vândut lui X. Acum în cele 400 pogoane cari s'au dat la presupușii însurăței se constată la verificare că sunt o sută cari nu li se cuvine; cine va luà acele o sută?..

Voci: A! A! Acelea sunt ale Statului.

D-l *Gr. Ștefănescu:* Așà înțeleg și eu.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

Se pune la vot închiderea discuțiunii, și se primește.

Se pune la vot Art. 1 și se primește.

Se ceteşte Art. 2, şi puindu-se la vot, se primeşte.

Se dă cetire Art. 3.

Art. III. Se vor mănţine însă în posesiune şi acei cari, deşì împroprietăriţi fără drept, întrunesc următoarele condiţiuni: 1) să fie români şi majori, 2) să fie muncitori de pământ şi să-şi cultive însuşi lotul pe care a fost împroprietărit 3) să aibă casa şi gospodăria pe acel lot, fără să mai fie împroprietărit şi aiurea. Intinderea posedată nu va puteà fi mai mare decât cea prevăzută de legea rurală.

D-l *Al. Millo:* D-lor, scopul acestei legi, precum s'a zis şi după cum se vede din textul ei, este pentru a se verificà, dacă în adevăr s'au dat pământuri însurăţeilor conform Art. 5 şi 6 din legea rurală.

In articolul acesta însă văd că se zice că se vor da şi acelora cari sunt dejà stabiliţi şi cultivă acele pământuri având case pe ele.

Voci: Da, da, acelea se lasă în posesiunea lor.

D-l *Al. Millo:* Apoi, numai pentru cuvântul că s'au aşezat acolo, deşì fără drept, trebuie noi să le zicem: să vă fie de bine staţi acolo? Eu, d-lor, găsesc că ar trebuì să se pue chiar o penalitate nu numai acelor cari prin fraudă deţin acele locuri, dar chiar şi funcţionarilor, adică primarilor cari au făcut acele împroprietăriri frauduloase, căci, d-lor, eu am văzut ţigani cari cântă în scripcă posedând asemenea locuri în contra previziunilor Art. 5 şi 6 din legea rurală. Deaceea eu sunt în contra acestui articol.

D-l *D. Polizu-Micşunescu:* D-lor, această dispoziţiune nu constitue tocmai o împroprietărire, după cum s'a zis, ci este o măsură de înaltă echitate, ca nişte săteni cari au fost împroprietăriţi, cari au intrat în posesiunea acelor locuri şi cari le-au cultivat şi le cultivă să fie lăsaţi în posesiunea lor. Această măsură este dreaptă şi conformă cu principiile, căci ar fi fost nedrept ca această lege să deposedeze pe acei oameni cari în mare parte de bună credinţă s'au aşezat pe acele locuri, le-au cultivat, şi-au făcut casă şi cari au în favoarea lor un fel de prescripţiune. D-lor, din acei oameni cari au fost împroprietăriţi fără să fi fost în condiţiunile cerute, nu toţi au fost de rea credinţă, şi o lege trebuie să ia măsuri generale, când este vorba de a a aruncà pe drumuri famili întregi, scoţându-le din casele şi pământul ce li s'a dat. Afară de aceasta, legea prevede ca acei oameni să fie mai întâiu Români, al doilea să fie muncitori de pământ şi al treilea

să-şi aibă casa şi gospodăria pe acel pământ, în fine să nu aibă nicăeri alt pământ.

Vedeţi dar, d-lor, că această dispoziţiune din lege este din cea din urmă echitate şi nu isbeşte nici un principiu de legislaţiune.

Aceasta, d-lor, nu este o afacere a puterii executive, ci este o măsură de legislaţiune foarte justă şi echitabilă. Deaceea cred că trebuie primită această lege.

D-l *Raportor, T. B. Lăţescu:* D-lor, faptul de a exproprià într'o societate modernă este de cea mai mare gravitate. Asemenea măsuri nu se iau decât numai în cazuri extreme şi când nu se poate face alfel. Deaceea noi nu am putut decât să limităm cât se poate mai mult asemenea măsură. Acì este chestiunea numai de a se luà din stăpânirea unor categorii de oameni nişte pămanturi stăpânite de dânşii cu rea credinţă, dela nişte oameni pe cari legea nu i-a avut în vedere.

Acum, d-lor, când legea a dat asemenea pământuri, două au fost consideraţiunile cari au predominat în distribuţiunea lor. Sunt oameni cari au aplicat legea cu largeţă, şi sunt alţii cari au aplicat-o într'un mod abuziv. Aceia cari au aplicat-o cu largeţă şi într'un spirit generos, pe lângă locuitorii rurali din timpul când s'a promulgat legea din 1864, au dat pământuri şi la unii locuitori cari nu erau de categoria legii din 1864 Ei bine, puteţi d-voastă ca asemenea oameni, cari nu sunt de cât tot muncitori de pământ, cari au casa şi familia lor pe acel pământ, puteţi d-voastră să-i isgoniţi? Fără îndoeală că nu. Legea de faţă pentru revizuirea însurăţeilor nu ia măsuri riguroase pentru acei muncitori stabiliţi cu casa pe locurile date lor şi de cari tratează Art. 3 din proiect. Proiectul de lege însă este şi trebue a fi sever cu acei oameni la cari nimeni nu s'a gândit când s'a făcut legea din 1864, şi cari nu puteau să beneficieze de Art. 6 şi 7 din aceà lege sub titlul de însurăţei. Când s'au distribuit pământuri însurăţeilor însă s'au strecurat prin fraudă mai mulţi cinovnici şi târgoveţi cari au inundat comunele rurale şi cari, sub pretext că sunt însurăţei, au dobândit pământuri.

In contra acelora s'a ridicat opiniunea publică şi a făcut pe Corpurile legiuitoare să ia asemenea măsuri.

Nimeni nu a avut însă în vedere prin legea de faţă să dea afară pe locuitorii ţărani muncitori de pământ, chiar de ar fi fost nu tocmai in conformitate cu legea de împroprietărire.

Deaceea vă rog să se menţină Art. 3, aşà cum figurează in proiectul de lege.

D-l *Al. Millo:* D-lor, s'a făcut o lege la 1864, pentru a se împroprietărì toţi clăcaşii cari au făcut clacă, şi tot atunci s'a zis: însurăţeii se vor împroprietărì. Ei bine, aceà lege de a se împroprietărì însurăţeii nu s'a executat îndată ci mai pe urmă.

Se zice să se împroprietărească *însurăţeii;* cari însurăţei? de când? Acei cari la 64 erau însurăţei? Cu timpul la aplicarea legii s'au strecurat abuzuri; astăzi vine Guvernul cu o lege şi zice, s'a strecurat abuzuri, orânduiţi o comisiune ca să cerceteze, cari sunt abuzurile, cari sunt adevăraţii însurăţei cărora li se cuvenià pământ, şi cari nu sunt.

Ei bine, noi facem o lege ca să combatem abuzurile, venim şi zicem că trebue să luăm pământul dela acei cari l-au ocupat pe nedrept şi să-l dăm cui se cuvine, şi apoi, tot noi zicem prin Art. 3 al legii: s'au introdus unii rău, au luat pământ pe nedrept, dar nu face nimic, să le lăsăm tot lor pământul fiindcă şi-au făcut casă pe el.

Dacă ar fi vorba aşà, şi eu aş dorì dacă s'ar puteà, ca fiecare Român să aibă o moşie; şi pentruce nu? Dar băgaţi de seamă că este aici o contradicţie; noi voim să combatem abuzul şi să facem legea respectată. Şi nu uitaţi că sunt trei categorii de împroprietăriţi, sunt cei cari s'au împroprietărit după legea rurală din 64, sunt însurăţeii, şi cei cărora li se vinde pământul în loturi. Aceştia însă pe cari Guvernul găseşte că n'aveau drept, cum s'au strecurat aici? Fiindcă şi-au dat mâna cu primarul sau cu alt cinevà, şi l-a tradus în lista însurăţeilor; pe această bază s'a împroprietărit. Apoi, aceasta este bine? Aceştia au impietat dreptul altor însurăţei, căci deaceea au rămas mulţi cărora se cuvenià să li se dea, şi nu li s'a dat pământ. Apoi tocmai trebuià să stârpim abuzul într'o chestiune aşà de mare, căci toţi dorim aceasta, şi noi şi Guvern, şi toţi; prin legea de faţă însă, nu se face aceasta. Apoi, la ce mai merge comisiunea acolo? Inchipuiţi-vă d-voastră că sunteţi în comisiune, găsiţi că Stan a luat pe nedrept pământ, şi în loc să restabiliţi legea, veţi zice: nu face nimic, Stan a luat pe nedrept dar fiindcă cultivă acel pământ să rămâe bun stăpân. Apoi, atunci pentruce mai facem prin lege comisiuni de cercetări şi preturbări în ţară?

D-l *T. B. Lăţescu, Raportor:* Nu se face perturbare.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* D-lor, aţi uitat o particularitate a legii rurale cu a cării aplicare ştiţi că s'au făcut mari abuzuri. Legea rurală zice că se împroprietăresc pe moşiile Statului, nu numai însurăţeii, ci şi toţi acei locuitori cărora proprietarii nu au fost în stare să le dea pământ, fiindcă el a trebuit să-şi rezerve o a treia parte. Dar fiindcă, precum se zice, pădure fără uscături nu se poate, sunt şi printre proprietari oameni cari nu sunt scrupuloşi şi cari şi-au zis că, dacă se vor duce locuitorii să se împroprietăreassă pe moşiile Statului, ei sărăcesc. Deaceea le-a promis ţăranilor pământ şi pe urmă i-a uitat şi au rămas oameni neîmproprietăriţi.

Ştiţi pentru care categorie de oameni am fost noi de părere să li se ia pământul?

Aceia cari n'aveau nici un drept după lege, oameni de prin oraşe şi târguri, cari n'au fost nici ei, nici tatăl lor, nici moşul lor agricultori. Abuzul a mers până acolo că şi copiii şi călugăriţele din mânăstiri s'au împroprietărit! Iată abuzurile pe cari le combatem prin legea de faţă, căci s'au dat pământuri la persoane cari fără a fi agricultori, le dau în arendă, nu le muncesc şi mulţi stau prin oraşe.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot Art. 3, şi se primeşte.

Se dă cetire Art. 4.

Art. IV. Locurile declarate vacante se vor da de comisiune locuitorilor neîmproprietăriţi, cari se vor constată că întrunesc condiţiunile cerute de legea rurală. Pentru prisos comisiunea va încheià procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

D-l *G. Mârzescu:* D-lor senatori, am un scrupul, şi acest scrupul, cer ca Guvernul să binevoească a mi-l risipì. Iată acest scrupul: în Constituţiunea ţării se zice la capitolul IV, despre puterea judecătorească, Art. 104 al. II glăsueşte:

«*Comisiuni şi tribunale extraordinare nu se pot creià sub nici un fel de numire şi sub nici un fel de cuvânt*».

Această comisiune, care este instituită şi lucrează pe cale administrativă, lipseşte pe oameni nu numai de posesiune, dar chiar şi de proprietatea lor.

In adevăr, de acest Art. 4 se leagă şi celelalte articole de mai la vale, cari dau o imensă putere acestei comisiuni administrative.

Art. 5. zice:

Art. V. «Toate lucrările făcute de diferite comisiuni şi prin orce acte administrative sunt supuse, fără nici o excepţiune, comisiunii instituită în virtutea legii».

Iar Art. 6 se rosteşte astfel:

Art. VI. «Deciziunile acestei comisiuni vor fi comunicate părţilor pe cale administrativă. Atât Statul cât şi locuitorii nemulţumiţi vor aveà dreptul de apel la tribunalul judeţului care va judecà de urgenţă în ultima instanţă.

«Termenul de apel va fi de o lună dela ziua comunicării; procedura va fi gratuită».

O voce: Ei, apoi?

D-l *G. Mârzescu*: Aveţi puţină pacienţă, această este nenorocirea majorităţii ca să nu aibă pacienţă. Şi d-l Ministru al Domeniilor este legist, şi d-l Ministru de Finanţe este legist, nu vor puteà, sper, sa-mi alunge acest scrupul şi să mă facă ca să votez legea. Prinurmare luaţi-mă cu binişorul şi când vreau să intru în rândurile d-voastră, majoritatea, nu mă respingeţi?... *(Aplauze, ilaritate).*

Vă atrag acum atenţiunea asupra Art. 9 care sună astfel:

Art. IX. «Se institue şi în Dobrogea o comisiune compusă din prefectul judeţului, un membru ales de consiliul judeţean din sânul său şi din membrul tribunalului de ocol respectiv.

Această comisiune va declară nule toate actele de înstrăinare, ipotecare sau arendare, făcute în frauda Art. 132, al. III din Constituţiune şi Art. 30 din legea pentru regularea proprietăţii imobilare în Dobrogea.

«Sunt considerate ca făcute în frauda dispoziţiunilor arătate mai sus, contractele de arendare pe un termen mai mare de 10 ani.

Vedeţi, d-lor, că mare lucru, grav lucru este ca această comisiune administrativă să declare *nule drepturile mele ipotecare*, să declare *nule înstrăinările*. Cum? Eu, care poate am cumpărat de bună credinţă, să mă găsesc că proprietatea mea, care este garantată prin Constituţiunea ţării, să mă găsesc eu la dispoziţiunea unei comisiuni administrative?

Ei, d-lor, mie mi se pare că lucrul acesta este foarte grav! Dar ce înseamnează tăcerea aceasta?... Cum? Nu mă mai întrerupe şi acum onor. majoritate? *(Ilaritate).*

D-l *colonel V. Obedeanu*: N'ai dreptate, Dobrogea are statul separat.

D-l *G. Mârzescu*: N'am dreptate? Se poate. D-ta, d-le Obedeanu, cu cunoştinţele d-tale de legi, mă vei lumină, şi-ţi promit că voiu pune bilă albă la urnă albă. Dar vă rog să mă luminaţi!

Iată, d-lor, ce mai zice în al doilea aliniat al Art. 9 din lege: *Sunt considerate ca făcute în fraudă, dispoziţiunile arătate mai sus, contractele de arendare pe un termen mai mare de 10 ani.*

Voiu mai cetì şi Art. 10.

Art. X. «Comisiunea se va pronunţà şi asupra despăgubirilor reclamate de persoana deposedată pentru îmbunătăţirile făcute pe pământul care i se ia din stăpânire.

«Nici o despăgubire sub niciun motiv nu se va acordà posesorului care a avut folosinţa pământului în timp de 5 ani sau mai mult».

D-lor, în faţa unor atari dispoziţiuni vă mărturisesc că această comisiune administrativă are o putere exorbitantă; vreau să zic că proprietatea oamenilor este la dispoziţiune, este la bunul plac al acestei comisiuni.

Pentruce această excepţiune la dreptul comun?

Cine ne apără proprietatea, cu alte vorbe, unde mă duc eu când proprietatea mea o văd jignită? Unde fac să valoreze drepturile mele? Inaintea tribunalelor judiciare. Iată, deci, prin această lege, că creiaţi o excepţiune la dreptul comun. Şi ultimul aliniat de sub Art. 104 din Constituţiune care face parte din capitolul *despre puterea judecătorească,* prescrie *că nici o comisiune, niciun tribunal excepţional nu se poate înfiinţà sub niciun fel de denumire.*

Iată, d-lor, umilitele mele reflexiuni şi rog pe legistul d-l Stolojan, Ministrul Domeniilor să-mi alunge din sufletul meu acest scrupul; şi vă declar că dacă mă va convinge, eu nu voiu face din această chestiune o chestiune de opoziţiune, şi voiu votà acest proiect de lege.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Cer cuvântul.

D-l *G. Mârzescu:* Lăsaţi pe legistul Stolojan să vorbească.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Pe urmă fiţi încredinţaţi, d-le Mârzescu, că partea juridică o voiu lăsà să se discute între d-voastră.

D-lor, d-l Mârzescu a zis că s'a deşteptat în d-sa un scrupul. Să ştii, d-le Mârzescu, că vorbele d-tale au făcut o mare impresiune

asupra Senatului, dar când s'a deşteptat în d-ta un asemenea scrupul, cred că amicii d-tale au să te facă să nu-l mai ai, căci îndată ce ai început să rătăceşti prin majoritate zicând că şi d-ta o să votezi cu majoritatea...

D-l *G. Mârzescu*: Are cântec votul acesta. La mine nu este aşà.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu*: D-lor, articolul din Constituţiune citat de d-l Mârzescu are în vedere să nu facă tribunale excepţionale în afacerile politice, deaceea se pune aceasta în toate constituţiunile liberale. Prinurmare, mă mir de ce i-a venit d-sale să se agaţe de acest articol, fiindcă în toate zilele prin legile noastre se fac tribunale excepţionale, cum de exemplu asupra chestiunilor de impozit, etc. Prinurmare, ceeace avut în vedere legiuitorul constituant, a fost ca să nu se facă tribunale excepţionale pentru *afacerile politice*.

Nu i-a venit nici unui legiuitor de Constituţie în minte să se preocupe de tribunale excepţionale pentru afacerile civile, nu s'a gândit decât pentru afacerile politice şi criminale. Dar, d-lor, când a venit la chestiunea Dobrogii, atunci am înţeles pentruce vorbeşte d-l Mârzescu. Ştie d-l Mârzescu cum s'a introdus acest articol în această lege? S'a introdus, pentrucă ne acuzaţi că în afacerea proprietăţii se da loc în Dobrogea la mari abuzuri; deaceea eu am cerut ca să se numească o comisiune care să găsească pe aceia cari au făcut abuzuri, să-i cheme la răspundere, şi, dacă se va puteà, să-i pecetluească!... Şi unele din acele abuzuri sunt enumerate şi le-a cetit d-l Mârzescu; aceea se vede că l-a îngrijat pe d-sa, dacă nu deadreptul dar pieziş.

D-lor, dacă proprietatea în Dobrogea este dejà constituită şi lămurită, astfel încât să fie ca proprietatea în România şi să nu mai aibă rol decât tribunalul, las aceasta să se discute între d-voastră şi de jurişti.

D-l *Preşedinte*: D-l Mârzescu are cuvântul.

D-l *G. Mârzescu*: Să vorbească d-l Ministru al Domeniilor, care e jurist.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan*: D-lor, onor. d-l Mârzescu a uitat un lucru. In materie de impozite, când are cinevà să se plângă că i-a urcat moşia, este o comisiune specială care judecă. In materie de contravenţiuni la vamă asemenea, şi altele. Ce dovedeşte aceasta? Dovedeşte, şi d-voastră o ştiţi foarte bine, că pe lângă contenciosul judecătoresc este şi un contencios administrativ, şi pen-

trucă Statul prin legile administrative a făcut o operaţiune insemnată a improprietăririi însurăţeilor; şi când se face o operaţiune aşà de însemnată, neapărat că nu se poate să nu se strecoare greşeli sau abuzuri. De aceste greşeli sau abuzuri Guvernul luând cunoştinţă, s'a asociat cu Camera care din propria ei iniţiativă a propus ca greşelile cari le-a făcut administraţiunea cu ocazia împroprietăririi însurăţeilor, să se constate de o comisiune administrativă şi ea să le delege, să hotărască şi să analizeze; dar ca să nu lăsăm locuitorii fără garanţia puterii judecătoreşti, am zis să meargă şi la tribunal, cum este tipicu pentru toate legile de asemenea natură. In alte părţi merg la Consiliul de Stat: noi nu avem Consiliu de Stat, ci tribunal.

Ei, ce găsiţi rău în această dispoziţiune? Ce am făcut în acest cas de verificare a locurilor? Am făcut ce s'a făcut cu toate legile administrative în ţara românească.

Prinurmare, ce găsiţi ca lucru extraordinar? N'are a face nimic cu articolul din Constituţiune.

Cred că este mai multă garanţie, în loc să hotărască ministrul singur, să compunem o comisiune care mergând la faţa locului dă mai multă garanţie şi pe urmă să aibă drept cei nemulţumiţi să meargă şi la tribunal.

Cât pentru articolul privitor la pământurile din Dobrogea, îl vom discutà cuvânt cu cuvânt atunci când va venì la rând şi când discuţiunea va fi cu mai mult folos, decât să le întrunim şi să le discutăm toate la un loc acuma.

D-l *G. Mârzescu*: Nu m'a convins nici d-l Prim-Ministru, nici legistul Ministru al Domeniilor; din contra d-l Ministru al Domeniilor mi-a sugerat noi argumente în favoarea tezei pe care o susţin.

Ce este în joc şi ce-şi propune să reguleze această lege? Dreptul de proprietate.

D-l *Raportor*: Nu este proprietatea! Nu este aşà!

D-l *G. Mârzescu*: Când s'a pus în aplicaţiune legea specială rurală dela 1864, trăiam sub statutul dela 2 Maiu, şi când se va pune în aplicaţiune legea de astăzi avem Constituţiunea, prin care se garantează şi mai bine proprietatea, decum se garantà prin statul şi prin condica civilă.

D-l Ministru al Domeniilor zice: «cu ocaziunea punerii în aplicare a legii dela 64 . . .

D-l *Raportor:* Nu a legii din 64; a legii însurăţeilor din 1882...

D-l *G. Mârzescu:* Puţin importă epoca; faptul este acesta că s'a dat pământuri la acei cari n'au calitatea de *însurăţei.*

Ce voiţi d-voastră? Aveţi un dublu scop: să verificaţi mai întâiu dacă s'au făcut abuzuri. In această privinţă vă recunosc competinţa administrativă. Dar pentru ca să expropriaţi pe oameni fără ca în prealabil să se rostească puterea judecătorească...

D-l *D. Lupaşcu:* Nu este tribunalul de întâia instanţă ca apel?

D-l *G. Mârzescu:* D-ta iei legile acestea tot dintr'o coastă. *(Ilaritate).*

D-l *D. Lupaşcu:* D ta le iei dela cap.

D-l *G. Mârzescu:* Ei, d-lor, iată ce observ, şi d-l Ministru al Domeniilor a simţit seriozitatea obiecţiunii mele, căci îmi împarte şi textele de lege şi argumentaţiunea mea în două: d-sa îmi zice: «*nu amestecă la Articolul 5, nu amestecă articolele privitoare la proprietatea din Dobrogea*».

Dar, d-le Ministru, d-voastră ştiţi că spre a puteà da cinevà socoteală de economia unei legi, trebuie mai întâiu să o cetească în întregul ei, şi apoi să o analizeze.

Nu pot eu, legislator ordinar, Constituţiunea mă opreşte ca să dau unei comisiuni administrative dreptul acesta exorbitant să scoată pe oameni din posesiunea pământurilor ce le posed.

Nu aveţi dreptul, fără de o hotărîre judecătorească, să mă scoateţi şi să mă alungaţi de pe bucata de pământ ce o posed. Faceţi o lege anticonstituţională.

Constataţi cu comisiunea d-voastră administrativă şi toate dosarele trimiteţi-le la puterea judecătorească şi puterea judecătorească să se pronunţe în primul loc.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Cer cuvântul, d-le Preşedinte.

D-l *G. Mârzescu:* D-lor, aveţi în această lege o mulţime de abateri dela principiile de drept comun. Nu pot eu recunoaşte un singur moment că Statul nostru constituţional ar puteà să dea atributele judecătoreşti pe mâna administraţiunii, cu toată încrederea ce d-voastră, membrii din majoritate, aţi aveà în administraţiune. Şi pentruce voiţi prin textele aceste de lege să mă puneţi pe mine care, de bine de rău, posed, în rolul de reclamant? In adevăr legea zice că acei cari nu se vor mulţumì cu hotărîrile comisiunii admi-

nistrative, aceia vor puteà să reclame înaintea tribunalelor. Dar tocmai aceasta mi se pare contrar principiilor de drept, ca să mă puneţi în rol de reclamant.

Eu mă găsesc în posesiunea unui bun, bine sau rău, mă găsesc posesorul acelei bucăţi de pământ, şi nu poţi d-ta pe cale administrativă, fără să intervie o hotărîre judecătorească, să mă deposedezi. Aceasta însă o faceţi prin legea de faţă.

Vă rog să credeţi că eu sunt alături cu d-voastră, voesc să se voteze această lege. Aide însă să suspendăm desbaterile şi să mergem în comitetul delegaţilor să vedem la ce rezultat am puteà ajunge fără să jignim, fără să violăm principiile fundamentale, sub scutul căror principii trăeşte proprietatea şi rurală şi urbană.

Onor. d-l Prim-Ministru, d-sa care nu este legist, se ocupă de politica cea mare; zice că acest al doilea aliniat de sub Art. 104, nu vizează comisiunile acestea administrative. Vă înşelaţi, d-le Prim-Ministru, şi în privinţa aceasta nu aveţi decât să faceţi o conferinţă în Consiliul de Miniştri, cu legiştii colegii d-voastră, cari vor aveà timpul să deschidă operile de drept şi comentariile Constituţiunii — regret că nu este d-l Meitani acì — *(Ilaritate)*. Şi vă vor spune că nu se referă acest al doilea aliniat numai la comisiuni extraordinare în materie politică ci şi la materii de drept privat. Nu puteţi face ca bunurile mele, drepturile mele, un singur moment să fie jocul administraţiunii d-voastră, şi după această lege o faceţi.

D-l Ministru al Domeniilor ne-a mai zis un lucru: Ce te surprinde pe d-ta, d-le Mârzescu, legea aceasta? Apoi nu facem noi comisiuni administrative pentru stabilirea impozitelor?

Aceea este altcevà, d-le Ministru al Domeniilor, este cum zice Românul, departe cotea de epure. *(Ilaritate)*.

Şi în adevăr, când îmi numeşti în materie de impozit comisiunea aceà administrativă, nu este în joc dreptul meu de proprietate. Fac apel la d-ta, ca să spui, dacă seamănă o ipoteză cu alta? Nu.

Acestea sunt considerantele pentru care eu, dacă nu se vor modificà aceste articole, voiu votà contra acestei legi; căci o cred anticonstituţională, jignitoare şi vexatoare dreptului privat al oamenilor.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Deşi ceruseră cuvântul colegii mei ca să răspundă, voiu zice şi eu două cuvinte. Când onor. d-l Mârzescu ziceà că cuvântarea colegului meu dela Do-

menii i-a sugerat o idee nouă, eu zic că şi mie mi-a sugerat cuvântarea d-sale o altă idee nouă. Eu credeam, d-lor, că acesta este un lucru de mai puţină însemnătate, dar d-l Mârzescu mi-a deşteptat altă idee şi sunt dator să o spuiu şi d-voastră.

Băgaţì de seamă, d-le Mârzescu, fiindcă, dacă noi vom pune ca principiu că proprietatea în Dobrogea este dejà constituită, astfel încât numai are să o reguleze decât tribunalele, apoi vă aduceţi aminte că există un cas important, că sunt nişte păduri însemnate cari vor să se rezolve pe tărâmul acesta de a se sustrage proprietatea Statului în favorul uzurpatorilor şi jefuitorilor.

D-l Mârzescu este prea cunoscător de afacerile mari din România, şi nu cred să nu aibă cunoştinţă şi de acest lucru: deaceea noi nu putem să facem nimic care să dea argumente celor ce nu sunt proprietari, şi mai cu seamă în Dobrogea unde încă nu este constituită proprietatea, pentru ca să nu poată să fie rezolvată decât numai prin instanţele judecătoreşti.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan*: D-lor, încă odată, despre ce este vorba? Se face o comisiune care are de scop să examineze....

D-l *G. Mârzescu*: Să ia proprietatea.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan*: Daţi-mi voie, să văd ce au făcut agenţii administrativi, cari au fost însărcinaţi cu darea pământurilor Statului la însurăţei. Aceasta este. Şi ce au să facă aceste comisiuni? Au să ia fiecare cas particular şi să-l examineze; ia să vedem, d-le agent, ai dat bine pământul sau nu? Şi încheie pentru aceasta jurnal: că cutăruia nu i-s'a dat pământ pe drept şi prin urmare el nu este proprietar. Ce se face în urmă? Vine Statul îndată să-l dea pe locuitor de ureche afară? Nu; ci-i zice: «Dute la tribunal si reclamă, dacă tribunalul va zice că eşti pe drept înscris, vei rămâneà bine înscris; dacă nu, vei poftì afară». Şi foarte drept şi legal va fi aceasta. Dece te plângì? Este vorba de proprietatea Statului şi Statul are drept să controleze dacă s'a aplicat bine legea însurăţeilor. Dar ia să vedem acela, este el proprietar? Să-mi arate cărţulia ce o are dela mine să văd, dacă este proprietar până acum.

D-l *G. Mârzescu*: Despre Dobrogea vorbiţi.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan*: Vorbesc despre însurăţeii din ţara românească de dincoace de Dunăre. Să vedem a cumpărat, a plătit, este proprietar, este în toate condiţiunile?

Avem, d-lor, în favoarea acestei legi şi precedente, când s'a făcut legea în timpul d-lui C. A. Rosetti, o lege ca toate pământurile cari sunt date locuitorilor în virtutea legii rurale dela 1864, şi cari fuseseră vândute în contra legii să se înapoieze, şi tot aşà a procedat şi atunci pentru restituirea locurilor.

Mai avem şi autoritatea d-lui Kogălnieeanu, care a fost în comitetul delegaţilor Camerei şi singur d-sa a întocmit această lege.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot, şi se primeşte închiderea dicuţiei.

Se pune la vot articolul, şi se primeşte întocmai.

Se dă cetire Art. 5, 6, 7 şi 8 din proiect, cari puindu-se succesiv la vot, se primesc.

Se dă citire Art. 9:

Art. IX Se institue şi în Dobrogea o comisiune compusă din prefectul judeţului, un membru ales de consiliul judeţean din sânul său şi din membrul tribunalului de ocol respectiv.

Această comisiune va declarà nule toate actele de înstrăinare, ipotecare sau arendare, făcute în frauda Art. 132 aliniatul III din Constituţiune şi Art. 30 din legea pentru regularea proprietăţii imobiliare în Dobrogea.

Sunt considerate ca făcute în frauda dispoziţiunilor arătate mai sus, contractele de arendare pe un termen mai mare de 10 ani.

D-l *G. Mârzescu:* In adevăr, recunosc că proprietatea în Dobrogea nu este organizată în mod definitiv, precum este organizată proprietatea în România constituţională. Dar nu este mai puţin adevăret, şi mi-se pare, dacă nu mă înşel, că în Dobrogea şi proprietatea aceà numită mulcană, şi aceea mireană, sunt organizate. Proprietatea mulk este aceea care se apropie mai mult cu proprietatea noastră, proprietatea mireană însă se deosebeşte, vreau se zic că nu întruneşte caracterele unei proprietăţi pline şi definitive.

Rog pe d-l Ministru de domenii să binevoească a mă desluşi în această privinţă, căci comisiunile d-sale, după acest Art. 9 are drept să declare *nule toate actele de înstrăinare, de ipotecă sau de arendare*. Mai mult decât atât: este un aliniat în acest articol care ne zice că: *sunt considerate ca făcute în contra dispoziţiunilor legii contractele încheiate pe mai mult de 10 ani.*

Mi se pare că acest drept exorbitant, pe care l-aţi acordat comisiunilor de verificare în Dobrogea sunteţi în-plin, vreau să zic

că aveţi onoarea plină şi întreagă de a sustrage proprietatea privată din Dobrogea de sub legea comună.

Puteţi s'o faceţi? Iată unde este întrebarea. Şi cum, d-lor? Eu m'am dus de bine de rău, mi-am dat banul meu cu împrumutare şi am luat o ipotecă; s'au mam dus de-am cumpărat de bine de rău pământ acolo, am scos banul din pungă şi am plătit acel pământ. Prea bine! Ce faci acum din mine particulare care am cumpărat acel petic de pământ? Ce faci din mine particular care am dat bani cu împrumutare şi am luat o hipotecă?... Mă supui la graţia și la bunul plac al acestei comisiuni administrative? Ei bine, mi se pare că acest articol violează un principiu constituţional, când pe mine proprietar mă privezi de protecţiunea dreptului comun.

Deaceea, cer suprimarea acestui articol.

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan*: D-lor senatori, iată ce se petrece: Nu este vorba de proprietatea *mulk;* Statul nu a voit să se amestece în regularea proprietăţii *mulk.* Aceasta a rămas în deplina proprietate a celui ce a posedat şi poate face ce va voì cu ea, fără să-l împiedice nimeni intru nimic. Este însă vorba de proprietate *mirie,* asupra căruia stăpânul nu aveà decât dreptul de arendaş. In privinţa acestei proprietăţi a venit Statul şi a făcut o reformă: în loc să o lase ca sub regimul legii turceşti, a zis: orce posesor *mirie* poate să răscumpere drepturile cari le aveà Statul asupra moşiei ce posedà şi totodată a stabilit prin Constituţiune şi prin legea Dobrogii, că nimeni nu poate să vânză din proprietatea sa decât prisosul peste 25 de ectare.

In teritoriul Dobrogii orcine trebue să aibă 25 de ectare. Dacă are mai mult, poate să vânză prisosul, dacă are mai puţin de 25, nu poate să vânză. Ce s'a întâmplat? au venit o grămadă de persoane şi s'au apucat să facă şi acolo ceea ce s'au făcut şi în România de dincoace de Dunăre cu pământurile locuitorilor cari nu puteau să fie înstrăinate, şi fiindcă nu puteau să facă cumpărări şi vânzări în regulă, au făcut altcevà: au luat pământurile cu arendă pe câte 30 de ani! adică o adevărată vânzare deghizată. Sau au împrumutat unii cu antihresă. Ei bine, pentru a remedià la acest rău, la aceste înstrăinări deghizate, fiindcă este o chestiune de interes public, ce am făcut? Am zis să se numească o comisiune, care să examineze toate aceste înstrăinări şi să declare de nule orce arendări făcute pe mai mult decât pe zece ani.

Dacă în ţara românească nu se poate închirià mai mult decât pe zece ani, cu atât mai mult acolo în Dobrogea nu se poate face aceasta. Prinurmare, această comisiune ori de câte ori va găsì un act de închiriere pe mai mult de zece ani sau o împrumutare cu antihreză, asemenea acte să le considere ca ilegale şi să le declare nule.

Asemenea am mai zis că, acei cari s'au împroprietărit fără drept în ţara românească şi în specie orcine a stăpânit cinci ani un pământ pe care nu-l putem cumpărà, să se prezume că din venitul care l-a luat după el, se despăgubeşte de banii cari i-a dat, iar pământul să se ia de Stat spre a se da adevăraţilor însurăţei.

Aceste sunt dispoziţiuni luate din o lege cunoscută, votată de Corpurile legiuitoare; sunt copiate de legea de care vă vorbesc şi în virtutea căruia s'au combătut alte violări ale legii rurale. Comisiunea prevăzută în legea de faţă are să cerceteze şi să decidă prin proces verbal. Ei bine, este mulţumit acel om de deciziunile comisiunii? Bine, dacă nu, să se ducă la tribunal. Şi cevà mai mult, le-am mai dat şi înleznirea să meargă d'a dreptul la tribunalul de apel. Apoi, unde vedeţi d-voastră nedreptatea? Şi când am zis că în Dobrogea nimeni nu poate vinde decât prisosul de 25 ectare, este oare şi aceasta nedreptate? Cred că nu. Deaceea, vă rog a votà legea cum este redactată.

Voci: Suntem luminaţi. Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

Se pune la vot Art. 9, şi se primeşte.

Art. 10, 11, 12, 13 şi 14 se primesc fără discuţiune.

Se pune la vot legea prin bile.

D-l *Preşedinte, Dim. Gr. Ghika:* D-lor, rezultatul votului este:

Votanţi	71
Bile albe	67
Bile negre . . .	4

S'a primit proiectul de lege.

Şedinţa dela 23 Ianuarie 1887.

D-l *Preşedinte:* Trecem la proiectul de lege relativ la instituirea comisiunilor cari să verifice pământurile cedate conform Art. 5 şi 6 din legea rurală. *(Aplauze).*

D-l *A. Vilner* dă cetire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor Camerei, întrunindu-se în ziua de 17 Maiu 1886, sub președința d-lui Al. Vilner, față fiind patru membri, lipsind ceilalți, a luat în cercetare proiectul de lege, votat de Senat, relativ la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 și 6 din legea rurală, delegând pe subsemnatul a supune aprecierii și aprobării d-voastră rezultatul deliberațiunilor sale.

Proiectul de lege, astfel cum a fost discutat și votat de Camera deputaților, aveà în vedere numai verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 și 6 din legea rurală. La senat însă acest proiect s'a întins și asupra verificării pământurilor date în Dobrogea conform cu Art. 132, al. III din Constituțiune, și Art. 30 din legea pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea; așà că, pe lângă oarecari modificațiuni aduse proiectului de lege votat de Cameră, Senatul a introdus o serie de dispozițiuni privitoare și la alte pământuri decât acelea prevăzute în legea rurală din 1864.

In ceea ce privește verificarea pământurilor date conform legii rurale, Senatul a adus oarecari modificări la proiectul de lege votat de Cameră.

Aceste modificări sunt acestea:

Intre membrii cari trebue să compună comisiunea de verificare, Camera admisese pe cel mai greu impus dintre foștii clăcași din comună și pe advocatul Statului. Senatul nu primește a face parte din comisiune pe aceste persoane; în schimb însă introduce între membrii ei pe un delegat al Ministerului Domeniilor și pe subprefectul plășii, dând notarului comunei misiunea de secretar al comisiunii. Președința acesteia nu va trebuì s'o mai aibe judecătorul de ocol sau membrul consiliului general, ci persoana pe care o va alege comisiunea din sânul ei. Membrii comisiunii vor aveà o diurnă de 20 lei pe zi pe timpul lucrărilor, ceea ce nu se prevăzuse de Cameră, afară de ingineri și subprefecți, cari nu vor beneficià de aceasta.

Incolo, modificările aduse de Senat proiectului de lege votat de Cameră nu ating întru nimic ideile ce dânsa a avut la confecționarea lui.

Comitetul delegaților, cu toate că ar fi dorit ca administrațiunea să fie cât mai puțin reprezentată în aceste comisiuni, în cari rolul ei nu este deloc de prima necesitate, a admis modificările

aduse de Senat şi a primit ca, între membrii comisiunii, să figureze şi subprefectul.

Incât priveşte adaosul făcut de către Senat la proiectul de lege, prin instituirea de comisiuni verificatoare şi a dării pământurilor în Dobrogea, comitetul delegaţilor nu a putut fi de opiniune a se primì, pentru următoarele consideraţiuni: 1) Proiectul de lege a fost propus din iniţiativa Camerei şi dânsul nu conţineà nimic relativ la pământurile din Dobrogea; 2) Chestiunea pământurilor date în Dobrogea conţine dificultăţi pe cari Camera nu le poate rezolvà astăzi, neavându-le studiate încă dela început; 3) Verificarea dării pământurilor conform legii rurale şi verificarea pământurilor date în Dobrogea constituesc două lucruri cu totul separate şi sub punctul de vedere al legii, şi sub punctul de vedere al importanţei, şi sub acela al necesităţii imediate, aşà încât ele nu pot fi trecute în acelaş proiect de lege.

Ca concluziune dar, în urma celor de mai sus, comitetul delegaţilor este de părere ca onor. Cameră să admită proiectul de lege votat de Senat numai în ceeace priveşte verificarea pământurilor date conform Art. 5 şi 6 din legea rurală, refuzând votul său pentru adaosul făcut de Senat în privinţa verificării pământului dat în Dobrogea, rămâind ca aceasta să facă mai târziu, obiectul unui nou proiect de lege.

Raportor, *R. N. Opreanu.*

PROIECT DE LEGE.

Relativ la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din legea rurală.

Art. I. Improprietăririle de însurăţei, făcute pe moşiile Statului pe baza Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor fi supuse verificării unei comisiuni speciale instituită în fiecare judeţ.

Comisiunea se va compune din :

I. Un delegat al Ministerului Domeniilor.

II. Un membru din consiliul judeţean ales de acel consiliu.

III. Unul dintre proprietarii funciari din cei mai greu impuşi al plăşii, desemnat de Ministerul de Interne.

IV. Judecătorul de ocol în circumscripţiunea unde se face lucrarea.

V. Subprefectul plăşii.

Notarul din fiecare comună va îndeplinì funcţiunile de secretar

al comisiunii, la dispoziţiunea căreia Ministerul Domeniilor va pune şi câte un inginer pentru îndeplinirea lucrărilor de resortul său.

Comisiunea va alege pe preşedintele său, şi va lucrà cu majoritate de trei membri cel puţin.

Membrii comisiunii, afară de ingineri şi de subprefecţi, vor primì câte o diurnă de 20 lei pe timpul lucrărilor.

Art. II. Această comisiune va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământuri pe moşiile Statului, va cercetà dacă persoanele împroprietărite întrunesc condiţiunile de însurăţei, conform Art. 5 şi 6 din legea rurală, şi dacă loturile ce li s'a dat sunt în întindere prevăzută de aceeaş lege, va recunoaşte dreptul şi posesiunea celor împroprietăriţi în mod legal şi va declarà vacante locurile posedate fără drept.

Art. III. Se vor mănţineà însă în posesiune şi acei cari, deşi împroprietăriţi fără drept, întrunesc următoarele condiţiuni : I) să fie Români şi majori, II) să fie muncitori de pământ şi să-şi cultive însuşi lotul pe care a fost împroprietărit, III) să aibe casa şi gospodăria pe acel lot, fără să mai fie împroprietărit şi aiurea. Intinderea posedată nu va puteà fi mai mare decât cea prevăzută de legea rurală.

Art. IV. Locurile declarate vacante se vor da de comisiune locuitorilor neîmproprietăriţi, cari se vor constatà că întrunesc condiţiunile cerute de legea rurală. Pentru prisos comisiunea va încheià procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

Art. V. Toate lucrările făcute de diferitele comisiuni şi prin orce acte administrative sunt supuse, fără nici o excepţiune, comisiunii instituită în virtutea acestei legi.

Art. VI. Deciziunile acestei comisiuni vor fi comunicate părţilor pe cale administrativă. Atât Statul cât şi locuitorii nemulţumiţi vor aveà dreptul de apel la tribunalul judeţului, care va judecà de urgenţă în ultima instanţă.

Termenul de apel va fi de o lună dela ziua comunicării ; procedura va fi gratuită.

Art. VII. Locuitorii cari se cred în drept de a fi împroprietăriţi în virtutea Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor adresà cererile lor Ministerului Domeniilor in termen de şase luni cel mult dela promulgarea legii de faţă.

Nici o cerere nu va mai fi primită peste acest termen. Cere-

rile făcute în termen vor fi satisfăcute, dacă se vor găsì întemeiate de comisiune.

Art. VIII. Pentru acoperirea cheltuelilor cerute cu executarea dispozițunilor acestei legi, Ministerul Domeniilor este autorizat a dispune de sumele încassate din rămășițele datorite pentru răscumpărarea clăcii.

La neajungere și până la noi împliniri, Cassa de Depuneri este autorizată a împrumutà sumele necesare Ministerului.

Raportor, *N. R. Opreanu.*

Neluând nimeni cuvântul în discuțiunea generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege, și se primește.

Articolele 1. 2 și 3 se adoptă fără discuțiune.

Se cetește Art. 4.

D-l *I. Marghiloman:* D-lor, Art. 4 zice :

«Locurile declarate vacante se vor da de comisiune locuitorilor neîmproprietăriți, cari se vor constatà că întrunesc condițiunile cerute de legea rurală. Pentru prisos, comisiunea va incheià procese verbale de reluare în posesiunea Statului».

Eu cred, d-lor, că dreptatea cere ca pentru prisosul acestor locuri, care are să fie destul de mare, căci multe locuri s'au luat pe nedrept, acolo unde nu se vor găsì însurăței cari să aibă drept după lege a luà aceste locuri, să se deà acelora cari au trecut Dunărea și s'au bătut pentru onoarea și independența țării. Sunt mulți din aceștia cari nu au o palmă de pământ și e trist lucru ca tocmai aceia cari și-au vărsat sângele pentru țară să rămână neîmproprietăriți și să fie siliți să treacă hotarul spre a se hrănì.

Vă rog dar, a modificà Art. 4 în sensul acesta, adică prisosul de locuri, acolo unde nu se vor găsì însurăței în condițiunile legii rurale, să se dea acelora cari s'au luptat pentru independența țării.

D-l *Ministru de Finanțe C. Nacu :* D-lor, ideea exprimată de onor. preopinent ar puteà fi luată în considerare, însă nu pe calea aceasta de amendament, căci acum nu putem revenì asupra legii dejà votate de Cameră și Senat. Acest articol votat întâi de Cameră erà astfel redactat :

«Pentru pământurile rămase libere în conformitate cu această

lege, se vor face procese verbale de reluare în posesiunea Statului.»

La această idee Senatul a adaos amendamentul acesta, ca pentru aceste locuri să se vadă, dacă sunt însurăţei din localitate, cărora să li se dea, iar restul să-l treacă în posesiunea Statului, astfel că noi astăzi nu putem primì nici o inovaţiune fără a nu face să cadă legea cu totul. Cât pentru aceia cari s'au bătut pentru ţară, nu cred să se poată imputà actualului Guvern că nu a avut grije de dânşii, căci aţi văzut diferitele proiecte de legi pe cari Guvernul le-a adus în favoarea lor

D-l *I. Rădulescu:* D-lor, îmi pare bine că d-l Ministru de Finanţe, în principiu admite amendamentul propus de d-l Marghiloman. Eu socotesc că în privinţa acestui amendament Camera întreagă va fi de acord cu d-l Ministru a-l primì. Dar d-l Ministru de Finanţe spune că ar fi un impediment legal, regulamentar, care s'ar opune la primirea acestui amendament. Acì ni se pare că d-sa greşeşte; în adevăr, e vorba să amendăm o dispoziţiune dintr'o lege care s'a votat de Senat, această lege, împreună cu amendamentul nostru va merge din nou la Senat, ca să-l încuviinţeze, căci altfel rolul Camerei s'ar reduce la un simplu oficiu de înregistrare, când n'ar aveà de făcut decât să voteze legile aşà cum s'au modificat de Senat, fără să aibe dreptul de a introduce nici un fel de inovaţiune. Mi se pare că ideea aceasta e greşită, căci nu cred că s'ar puteà ţărmurì autoritatea uneia din cele două Camere legiuitoare într'atât, încât să nu poată introduce un amendament, o inovaţie pe care ar crede-o necesară. Deaceea, rog să se primească amendamentul d-lui Marghiloman, şi sunt sigur că şi Senatul lì va primì.

D-l *I. Marghiloman:* D-le Preşedinte, susţin aceeaş teorie pe care a susţinut-o şi d-l Rădulescu. Nu înţeleg să se zică că nu putem face schimbare la un amendament al Senatului, ci trebue să primim sau să respingem legea în total. Eu cred că şi Camera şi Senatul, când vede că s'a făcut o eroare, o scăpare din vedere sau o uitare, poate să spună opiniunea sa, iar nu să primească orbeşte opiniunea celuilalt Corp.

Fiecare din Corpurile legiuitoare ne comunicăm ideile noastre unul altuia, şi putem face legea aşà după cum simţul ţării o doreşte. Vă pot încredinţa, d-lor, că în Camera actuală s'a admis procedarea aceasta, că se pot amendà, de unul din Corpurile legiuitoare, amen-

damentele făcute de celalt Corp, şi avem destule precedente de felul acesta.

Deaceea susţin, şi vă rog să primiţi acest amendament, pentrucă acelor cari s'au bătut peste Dunăre, şi în numele cărora ridicăm glasul sus, că ţara aceasta a dobândit drepturi mari, li s'a făgăduit pământ şi nu li s'a dat. Noi nu facem astăzi alt decât luăm pământul dela acei cărora pe nedrept şi prin uzurpaţiune sau prin fraudă li s'a dat, căci s'a împroprietărit copiii din faşă şi primari şi notari cari au câte 10 loturi sub nume fictive.

Voci : Aşà este.

D-l *I. Marghiloman :* Acel pământ luat din posesiunea Statului să-l dăm acelor oameni cari s'au luptat, şi-au vărsat sângele pentru ţară şi nu au palmă de pământ, pe când nişte primari, nişte notari cari au şezut acasă, au câte 10 loturi. *(Aplauze).*

D-l *I. Câmpineanu :* Eu aş face apel chiar la d-l Marghiloman; să nu insiste cu acest amendament, nu pentru cuvântul că o dificultate de procedură ne-ar împiedicà de a-l primi fiindcă eu nu cred că chestiunea de procedură ar puteà să primeze chestiunea de principiu, dar fiindcă ideea d-lui Marghiloman sulevă o chestiune de cea mai mare importanţă, care nu se poate regulà numai prin un amendament ce am introduce ca un nou aliniat la vreunul din articolele legii de faţă. Dacă noi voim a recunoaşte dreptul la împroprietărire al ostaşilor cari au luat parte la campania de peste Dunăre, această idee trebue să facă obiectul unei legi speciale, independente de legea de faţă, căci foarte puţin şi-ar atinge scopul d-l Marghiloman, dacă ar voì să îngrădească ideea d-sale numai în limitele acestei legi, deoarece pământul, care se acordă prin această lege, este limitat, şi suprema dreptate a d-lui Marghiloman ar fi suprema nedreptate când s'ar da pământ la două sau trei mii de oameni, iar celorlalţi nu li s'ar da nimic. Inţeleg ca d-l Marghiloman să proclame principiul ca toţi ostaşii cari au luat parte la resbelul independenţei să aibă pământ; dar pe cât timp vine numai cu expediente, eu nu pot fi de acord cu d-sa, cu atât mai mult, că această lege nu este menită de a favorizà pe cutare sau cutare; această lege este emanată din iniţiativa Camerei, şi fac omagiul meu acelora cari au propus-o; dar ea are în vedere cu totul un alt obiect decât acela care preocupă pe d-l Marghiloman.

Să binevoească d-l Marghiloman a se gândì dacă această lege

ar puteà produce efectele dorite de d-sa, şi dacă ar fi bine să se proclame asemenea teorii de persoane autorizate ca d-l Marghiloman. Eu unul, d-lor, sunt contra şi am să fiu întotdauna, când se vor cere legi prea largi în privinţa pământului. Să nu vă gândiţi că publicul nu ţineà seamă de ideile acestea; el vede împroprietărirea dela 1864; vede legea însurăţeilor, şi acum aude că se cere o a treia lege de împroprietărire, şi când vede toate acestea, atunci desigur are să zică, nu avem decât să dorim pământ pentru ca să ni se dea. Dar nu uitaţi, d-lor, că la toţi ostaşii din campanie, cari au fost răniţi, li s'au acordat pensiuni viagere; la cei cari n'au fost răniţi li s'a acordat scutirea de impozite pe toată viaţa; şi acum voiţi ca după zece ani să le consacraţi dreptul la pământ? D-lor, istoria noastră nu este terminată, Europa este agitată; va fi poate un resbel, şi nu veţi voì să vedeţi în urma fiecărui resbel o armată care se întoarce victorioasă să zică: daţi-ne pământ. Vă rog, d-lor, să nu puneţi pripire în această chestiune. Ceea ce este mai bine de făcut este să înfierăm nedreptăţile făcute până astăzi şi să obţinem această lege, care înfrână toate poftele.

Dacă d-voastră veţi voì să veniţi cu idei generoase, veniţi pe cale generală; însă până atunci vă rog să votaţi legea şi să nu credeţi că prin introducerea unui amendament la această lege se poate face o operă atât de mare, care atinge la toate principiile mari şi care va provocà mari discuţiuni.

Aşà dar, d-lor, vă rog şi rog în special pe d-l Marghiloman, să renunţe la amendamentul său şi să votaţi legea aşà cum se propune.

D-l *Al. Papadopol Calimach:* Am cerut cuvântul în chestiune de regulament, căci eu cred că cu discuţiunea amendamentului onor. d-l Marghiloman, nu facem alt decât să pierdem timpul.

Legea aceasta a fost votată de Cameră şi după aceea a trecut la Senat; Senatul a făcut oarecari modificări, şi iată ce zice regulameneul Camerei, când un proiect de lege se înapoează amendat dela Senat.

Iată ce zice Art. 90, 91 şi 92:

«*Art. XC.* Când un proiect de lege se înapoează Adunării cu amendamente făcute de Senat, preşedintele încunoştiinţează pe Adunare despre aceasta şi înscrie proiectul de lege la ordinea zilei a secţiunilor.

«*Art. XCI.* Dispoziţiunile acestui regulament privitoare la discutarea proiectelor votate de Adunare din început, se păzesc la discutarea şi votarea proiectelor amendate de Senat.

«*Art. XCII.* Preşedintele Adunării deschide discuţiunea în şedinţa hotărîtă prin ordinea zilei, însă discuţiunea nu priveşte decât articolele amendate».

Prinurmare, noi nu putem să facem alta astăzi decât să vedem, dacă amendamentele puse de Senat le putem primì sau nu; căci, după articolele din regulament ce am onoare a vă cetì, discuţiunea nu poate să urmeze decât asupra amendamentelor Senatului.

Iată ce putem să facem astăzi.

D-l *Al. Djuvara:* D-le Preşedinte, concluziunile pe cari le-a formulat onor. d-l Papadopol Calimach, prin dispoziţiunile regulamentului privitor la proiectele de lege amendate de Senat, sunt foarte drepte; dar dacă sunt drepte, nu trebue să fie aplicate numai la schimbările cari se fac în sânul Adunării, ci trebue să se aplice şi la schimbările şi amendamentele cari sunt introduse de comisiunea Camerei.

Apoi, comitetul delegaţilor şi d-l Raportor Opreanu a modificat dejà proiectul de lege amendat de Senat şi după regulamentul Camerei nu puteà să facă aceasta.

D-l *Ministru de Finanţe, C. Nacu:* Cari amendamente?

D-l *Al. Djuvara:* Cu Dobrogea.

D- *Ministru de Finanţe, C. Nacu:* Dar comitetul delegaţilor n'a făcut alt decât a nu primì amendamentele Senatului în această privinţă.

D-l *Al. Djuvara:* Orce articol nou s'ar introduce de Senat la legea votată de Cameră este un amendament.

D-l *Ministru de Finanţe, C. Nacu:* Comitetul n'a amendat nimic din modificările Senatului, ci propune Camerei ca numai una din modificările Senatului să le primească şi altele să le respingă, şi eu cred că d-l Preşedinte va pune la vot toate amendamentele Senatului, şi Camera va primì pe acelea cari le va crede că trebuie a fi primite, iar pe celelalte nu le va primì.

D-l *Al. Djuvara:* Proiectul Camerei a fost modificat de Senat, şi s'au introdus modificări privitoare la Dobrogea, cari nu erau în proiectul Camerei. A venit proiectul de lege înapoi la Cameră, şi comitetul delegaţilor a găsit de cuviinţă să scoată partea privitoare

la Dorbogea, prinurmare a amendat legea Senatului. Aşà dar călcaţi dispoziţiunea regulamentului Adunării, care zice că Camera trebuie să primească sau să nu primească amendamentele Senatului, şi nimic mai mult, iar nu pe unele să le primească, iar pe altele să le respingă.

Degeaba discutăm în Cameră proiectul cum s'a prezentat de comitetul delegaţilor, căci dejà acest proiect de lege conţine o călcare de regulament, deoarece comitetul delegaţilor nu a primit acest proiect de lege aşà cum l-a modificat Senatul, ci l-a amendat, deşi nu puteà să-l amendeze, ci numai să se pronunţe, dacă primeşte sau nu modificările Senatului.

Acestea sunt observaţiunile pe cari voiam să le fac, şi asupra cărora vă rog să vă pronunţaţi astăzi, dacă adică comitetul delegaţilor aveà drept să amendeze amendamentele propuse şi primite de onor. Senat, şi dacă comitetul nostru a avut acest drept, atunci şi noi, cu mai mult cuvânt, trebue să-l avem.

O voce: Aşà este.

D-l *Al. Djuvara*: Dacă este aşà, atunci şi amendamentul d-lui Marghiloman îşi are locul său, şi trebue să-l trimitem în examinarea comitetului delegaţilor.

D-l *Ministru de Finanţe, C. Nacu*: D-lor, mi se pare că toată această discuţiune nu provine decât din o confuziune ce se face.

Chestiunea este de a se şti, dacă Camera are numai dreptul de a primì sau a respinge în total amendamentele introduse de Senat într'un proiect de lege votat de Cameră, sau dacă, pe lângă acest drept, Camera mai are şi dreptul de a modificà amendamentele Senatului sau de a introduce o idee nouă, care nn se află în proiectul de lege aşà cum a venit dela Senat. Dacă se recunoaşte Camerei un asemenea drept, neapărat că trebue a-l recunoaşte şi Senatului, căruia ar urmà să se prezinte din nou acel proiect de lege, şi cu modul acesta nu s'ar mai puteà face nici o lege.

D-l *Al. Vilner*: D-lor, sunt dator să dau o mică desluşire onor. Adunări.

Inaintea comitetului de delegaţi a venit proiectul aşà cum a fost refăcut la Senat, adică, dela Art. 1 până la Art. 8 inclusiv au fost introduse oarecari modificări, şi dela Art. 9 înainte Senatul adaogă să institue şi în Dobrogea o comisiune, şi celelalte; aşà că Articolele

delà 10 la 14 inclusiv din proiectul Senatului sunt toate nişte inovaţiuni.

Comitetul delegaţilor, în privinţa articolelor cari erau coprinse în legea votată de Cameră, a primit modificările introduse de Senat, şi propune Camerei că adaosul făcut de Senat în Art. 9 până la 14 să-l respingă. Iată cum stă chestiunea.

Acum, în privinţa amendamentului propus de onor. d-l Marghiloman la Art. 4, majoritatea comitetului, având în vedere consideraţiunile pe cari le-a invocat d-nul Ministru de Finanţe şi d-l Câmpineanu, a respins acel amendament.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot închiderea discuţiunii, şi se primeşte.

D-l *Al. Vilner:* Iată coprinderea amendamentului propus de d-l I. Marghiloman:

La Art. 4 să se adaoge după cuvintele «cerute de legea rurală» «şi celor cari au luat parte în răsboiul pentru independenţă din 1877».

D-l *Preşedinte:* Puiu la vot amendamentul.

D-l *N. Ionescu:* Cer cuvântul asupra punerei votului.

D-l *Preşedinte:* Aveţi cuvântul.

D-l *N. Ionescu*: D-lor, cred că amendamentul propus este în contra regulamentului.

Eu n'am luat cuvântul pentru a combate excelenta intenţiune a venerabilului nostru coleg d-l Ioan Marghiloman. Din contra, cred că ne vom asocià cu toţii ca să facem omagiu sentimentelor liberale şi patriotice pe cari un bătrân vine şi le supune aprecierii acestei tinere Camere. Dar tocmai pentrucă ideea aceasta nu e din acele cari cad în baltă ca să se înece în indiferenţa legislatorului, tocmai de aceea eu vă rog s'o amânăm pentru o ocaziune mai oportună, când să-i dăm toată desvoltarea pe care o merită. Punând-o acuma ca un amendament la amendamentele Senatului, noi o compromitem, şi împreună cu dânsa compromitem şi legea. Cred că onor. d-l Marghiloman nu va voi să-şi compromită ideea, punând-o în desagii dela spate ai Senatului. De aceea-l rog să-şi retragă amendamentul său; şi cât pentru mine, mă angajez să-l susţin din toate forţele mele la prima ocaziune, fiindcă găsesc bună şi patriotică ideea d-sale.

Viu acum şi mă adresez biuroului, d-voastră, d-le Preşedinte, nu puteţi pune la vot decât în bloc amendamentele Senatului.

D-l *Preşedinte:* Aceasta se va şti când vom ajunge la amendament; acum aveţi cuvântul asupra punerii votului.

D-l *N. Ionescu:* Asupra punerii votului vorbesc. Acì e vorba de toate articolele, de întreg proiectul; regulamentul este pozitiv asupra acestui punct. Deaceea nu puteţi pune la vot nici amendamentele, nici articolele separat; căci în definitiv, noi nu ne putem pronunţà decât în bloc asupra proiectului venit dela Senat, regulamentul este explicit.

Dar acum, ce facem noi? Comitetul delegaţilor dă o interpretare eronată: comitetul zice, să înlăturăm cu dòsul mânii ceea ce Senatul a adaus.

D-l *Al. Vilner:* Am zis: ceea ce Senatul a creiat.

D-l *N. Ionescu:* Mai rău, să înlăturăm cu dosul mânii amendamentele Senatului.

D-l *Al. Vilner:* Nu amendamentele, dar Senatul, pe lângă amendamente, a adaus o secţiune întreagă.

D-l *N. Ionescu:* Acì e subtilitatea; eu îmi cunosc omul meu, cunosc pe d-l Raportor, ştiu cât este de subtil. D-lui numeşte amendament lucrarea noastră, dar noi n'am trimes amendament, noi am trimes Senatului legea întreagă, pe care Senatul a amendat-o. Rog prin urmare pe d-l Preşedinte, să nu trateze adaosul Senatului ca un simplu adaos fără raţiune; este un amendament pe care trebue să-l votăm.

D-l *I. Marghiloman:* D-lor, îmi vine greu să-mi retrag amendamentul, pentrucă vârsta mea poate să nu ajungă până la aceà epocă când are să se facă aceà lege, ca să se dea pământuri acelora cari au trecut Dunărea ca să apere ţara.

Eu, d-lor, proprietar conservator-liberal, îmi aduc aminte când se făceà resbel peste Dunăre, că făceam şi eu propagandă ţăranilor zicând: duceţi-vă, căci, când vă veţi întoarce, are să vi se dea pământuri, negreşit cu o despăgubire oarecare. Şi de aceea, fiindcă s'a găsit acì un prisos de pământuri luate prin uzurpare de către oamenii cari n'aveau drept, dece nu voiţi a da acest bun exemplu măcar pentru doi-trei dintr'un sat? Şi aceasta ar servì şi ca un început care să angajeze legea generală, pe care trebue să o facem pentru toţi acei cari merită să fie împroprietăriţi. Negreşit că nu cere nimeni degeaba, ci cu plată. Dece să nu le facem o favoare celor cari şi-au lăsat femeile, copii şi s'au bătut pentru ţară şi cari n'au nici un

deget de pământ, pe când văd înaintea ochilor lor pe primar, pe notar şi mulţi venetici, cari în loc de un pământ au luat câte 10? Să fim drepţi, înaintea resbelului propaganda aşà a fost, că are să li se dea pământuri; eu găsesc nişte pământuri furate, şi cer să le dăm acelora cărora le-am făgăduit. Eu proprietar conservator....

D-l *I. Cîmpineanu :* Dai de la d-ta.

D-l *Ministru de Finanţe, C. Nacu:* Să dăm de unde e prisos.

D-l *I. Marghiloman :* Eu nu cer din prisosurile portofoliurilor d-v. nimic, nu cereţi nici d-v. din prisosul proprietăţii mele, Eu m'am făcut proprietar prin muncă şi la 1864 eu am fost din acei cari au propagat împroprietărirea, măcar că eram proprietar şi trebuià să dau pământ la mii de oameni. Dacă ţara va găsì cu cale, să dăm fiecare în proporţiune, voiu da atunci şi eu şi nu voiu rămâneà îndărăt cu d-ta, d-le Ministru, şi cu d-l Câmpineanu.

Să nu punem chestiunea pe tărâmul acesta, căci libertăţile nu sunt făcute anume pentru unii oamenii iar pentru alţii nu. Eu libertatea numai cu numele nu o admit, sunt conservator din fundul inimii mele, dar sunt liberal-conservator, am combătut pe conservatori când au fost nedreptăţi, îi voiu combate până voiu murì, dar dacă sunt liberal, voiu libertatea în realitate, iar nu numai în fraze sau scrisă pe hârtie.

Vă rog dar să primiţi amendamentul, căci el nu vatămă pe nimeni, nu facem amendament la un articol făcut de Cameră ci facem amendament la un articol făcut de Senat, şi în acest caz avem dreptul de a-l face; pe când dacă articolul ar fi făcut de Cameră nu am aveà acest drept. Dacă aş fi mai tânăr, cum este d-l Câmpineanu, aş puteà aşteptà o lege ca aceea care este de dorit să se facă, dar eu sunt prea înaintat în vârstă şi mi-e frică că nu vom apucà timpul acela, sau din cauza vârstei, sau din alte cauze; mi-e frică că nu voiu aveà fericirea să pot luptà pentru această idee, căci la bătrâneţe forţele sunt mai puţine decât în tinereţe. Vă rog dar să admiteţi amendamentul meu.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

Se pune la vot amendamentul d-lui I. Marghiloman, şi se respinge.

Se pune la vot Art. 4, şi se adoptă.

Art. 5, 6, 7 şi 8 se adoptă fără discuţiune.

D-l *Al. Vilner:* D-lor deputaţi, până acì este proiectul aşà

cum l'a admis comitetul delegaţilor, acum vin articolele introduse de Senat pe cari comitetul delegaţilor vă propune să le respingeţi.

Iată ce zice Art. 9:

«Se institue şi în Dobrogea o comisiune compusă din prefectul judeţului, un membru ales din consiliul judeţean din sânul său şi din membrul tribunalului respectiv.

«Această comisiune va declară nule toate actele de înstrăinare, ipotecare sau arendare, făcute în frauda Art. 132, al. III din Constituţiune şi Art. 30 din legea pentru regularea proprietăţii imobiliare in Dobrogea.

«Sunt considerate ca făcute în frauda dispoziţiunilor arătate mai sus, contractele de arendare pe un termen mai mare de 10 ani».

D-l *Kogălniceanu:* D-lor deputaţi, viu să vă atrag luarea aminte a d-voastră asupra modului cum se tratează legile la noi, mai cu seamă în secţiuni. Titlul acestei legi este:

«Lege relativă la institutrea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din legea rurală.»

Erà o lege specială pentru România veche, pentru ca să se vadă ce s'a făcut cu pământurile date prin legea rurală. Deodată, ca din senin, vine să ni-se ceară...

D-l *Preşedinte:* Nu este lucrarea Adunării, ci a Senatului. Comitetul d voastră a respius-o.

D-l *M. Kogălniceanu:* Dacă Camera înţelege să respingă acel adaos, atunci nu mai am nimic de zis.

Se pune la vot supresiunea Art. 9 şi se primeşte, precum şi a celor următoare 10, 11, 12, 13 şi 14.

D-l *Preşedinte:* Acum pun la vot proiectul de lege amendat de Senat aşà cum s'a votat de Adunare, astăzi la discuţiunea pe articole.

Adunarea procede la vot şi rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanţi.	77
Majoritate regulamentară . .	47
Bile albe	15
Bile negre.	62

D-l *Preşedinte*: Adunarea a respins amendamentele propuse de Senat.

Voci: Şi proiectul de lege.

D-l *I. Câmpineanu*: D-lor, după regulament şi precedentele ur-

mate în această Cameră, proiectul de lege nu poate fi considerat ca respins... *(Intreruperi)*.

Nu mă îndoesc că cei cari au votat contra amendamentelor Senatului, nu au înţeles a votà contra legii.

Voci : Aşà este.

D-l *I. Câmpineanu* : Prin urmare votul negativ dat de Adunare este respingerea amendamentelor propuse de Senat, iar proiectul de lege urmează a se pune acum la vot. *(Intreruperi, sgomot)*.

D-l *I. Villacros*: D-lor, regret că nu pot fi în aceleaşi vederi cu d-l Câmpineanu asupra punerii votului, şi regret asemenea că onor. d-l Preşedinte, paremi-se, că nu a pus votul conform cu regulamentul nostru.

D-l *Preşedinte* : Cetiţi articolul din regulament.

D-l *I. Villacros* : Tocmai aceasta am să fac.

Art. 90 şi următoarele din regulament prevăd cazul special de care ne ocupăm. Când un proiect de lege se introduce Camerei, fiind amendat de Senat, orcum ar fi amendamentele puse, ele nu se consideră ca amendamente, ci formează un tot. Intr'un asemenea cas, cari sunt atribuţiunile Camerei? Art. 93 din regulament zice că Adunarea nu se poate rostì decât pentru primirea sau pentru respingerea amendamentelor. Prin aceasta ce se înţelege? Se înţelege oare că la cas de a se respinge amendamentele Senatului, rămâne în picioare proiectul primitiv?

Cu desăvârşire nu.

Proiectul venit dela Senat prezintă un tot indivisibil; Camera nu mai poate să-l separe în două, să suprime amendamentele Senatului, şi să adopte proiectul primitiv. Ar fi a ne întoarce într'un cerc viţios.

D-l *Preşedinte* : Sunt precedente multe.

D-l *I. Villacros* : Nu cunosc acele precedente; dar ştiu că textul regulamentului este foarte clar. Articolul 93 zice că votul se proclamă astfel: «Adunarea a primit proiectul amennat; sau Adunarea a respins proiectul amendat». Prinurmare, în faţa acestui text, nu mai încape nici o discuţiune. Proiectul nu este decât un tot; şi or se primeşte in total, or se respinge.

D-l *Preşedinte* : Astfel am proclamat şi eu votul: Camera a respins amendamentele Senatului.

D-l *I. Villacros* : Şi proiectul de lege. *(Sgomot)*.

D-l *I. Codrescu:* D-lor, proiectul acesta de lege, fiind amendat de către Senat, a revenit în discuţiunea Adunării, conform regulamentului, numai întru cât priveşte amendamentele introduse de Senat; din aceste amendamente Camera a primit pe unele şi a respins pe altele. Acum vine întrebarea: ce stare parlamentară s'a făcut proiectului de lege?

După precedentele urmate, şi sunt foarte multe de asemenea natură, proiectul de lege rămâne bine votat de Adunare, încât priveşte partea primită, şi poate fi pus din nou în discuţiunea Senatului, carele liber este de a acceptà sau nu modificările făcute de Adunare.

A fost în adevăr şi un alt punct de vedere din care s'au privit dispoziţiunile regulamentului nostru, că adică un proiect de lege amendat de Senat, dacă nu se primesc amendamentele, să se considere ca respins în totul. Acest mod de vedere s'a înlăturat de Adunare, şi chiar sub preşedenţia d-lui C. A. Rosetti s'a stabilit procedura că Adunarea este în drept de a amendà modificările propuse de Senat sau a nu primì pe una din ele, şi cu toate acestea proiectul să nu se socotească respins în total, ci să meargă din nou la Senat pentru ca să poată stabilì înţelegerea cerută de Constituţiune pentru admiterea definitivă a proiectului de lege. Astfel sunt numeroasele precedente în această chestiune. Rămâne negreşit ca onor. Adunare să facă cum va crede că este mai nemerit.

D-l *Al. Djuvara:* Regulamentul Adunării se zice că s'a interpretat când într'un fel când într'altul; că s'ar găsì precedente cari să autorize retrimiterea proiectului înaintea Senatului, şi alte precedente cari ne-ar autorizà să considerăm o lege ca primită, deşì s'a respins din ea modificările făcute de Senat; toate acestea nu mă miră, căci, dacă e vorba de precedente, apoi sunt precedente de suprimarea discuţiunii, precedente de înlăturarea interpelărilor, etc. Ceea ce voesc eu însă să ştiu este aceasta: cum interpretaţi d-voastră, d-le Preşedinte, regulamentul în privinţa votului dat? In sensul unei retrimiteri a legii la Senat, sau îl interpretaţi astfel cum este litera şi spiritul regulameutului, şi cum s'a rostit d-l Villacros, ca o cădere a proiectului de lege, de vreme ce nu s'a primit amendamentele Senatului? *(Intreruperi)*. După mine, regulamentul este foarte clar în privinţa aceasta. Când se prezintà Adunării un proiect de lege votat dejà de Cameră şi amendat de Senat, Camera nu poate decât sau să-l

primească în întregul lui, sau să-l respingă. A se înlătură o porțiune din amendamentele Senatului și o altă porțiune a se primi, aceasta nu permite regulamentul.

Vă rog dar, d-le Președinte, ca în termeni desluşiţi să vă rostiţi în privinţa interpretării regulamentului, ca să ştim cel puţin pe viitor care va fi precedentul autorizat, care va prezidà desbaterile noastre.

D-l *N. Nicorescu:* D-lor deputaţi, chestiunea aceasta, în aparenţă foarte mică, are în regimul parlamentar constituţional o importanţă foarte mare. E adevărat, că dela soluţiunea ce vom da acestor cazuri atârnă existenţa sau înlăturarea conflictelor parlamentare.

D-lor, aţi văzut d-voastră adeseori între Camera şi Senatul francez conflicte de felul acesta; Camera votà bugetul într'un fel şi Senatul într'altfel, şi prin trimiteri repetate dela Cameră la Senat nu se mai puteà ajunge niciodată la rezultate pozitive.

D-lor, regulamentul nostru a înlăturat de mai înainte existenţa şi posibilitatea unor asemenea lucruri.

Niciodată, de când avem acest regulament, n'au fost asemenea conflicte; şi-mi pare rău că d-l Codrescu a zis că există precedente în sensul afirmaţiunilor d-sale. Nu există asemenea precedente, sau dacă există, acele precedente sunt din timpul altor regulamente, nu ale regulamentului actual.

D-lor, chestiunea aceasta nu mai de multe ori s'a discutat atât în Cameră cât şi în Senat, şi nu i s'a dat decât aceeaş interpretare. Nici o dispoziţiune n'are putere de lege după Constituţiune şi regulamentele Parlamentelor, decât atunci când în toate dispoziţiunile sale au fost aprobate de ambele Corpuri legiuitoare. Astfel fiind, rog pe d-l Codrescu, să ne spună, dacă un proiect de lege votat de Adunare poate să fie trimes la Senat, mai mult decât odată? *(Intreruperi).*

Aveţi dreptate, d-le Câmpineanu, pentrucă dispoziţiunile cele simple de felul acesta nu e destul să fie enunţate, pentru ca să intre în fiecare spirit, dar trebue apăsate.

Dacă am admite interpretarea d-lui Codrescu, la ce rezultat am ajunge?

Noi astăzi avem o lege votată de Cameră, din care însă s'a înlăturat amendamentele Senatului. Această lege este aprobată şi de Senat? Nu! pentrucă aprobarea dată de Senat legii erà condiţionată,

legea fusese votată în vederea amendamentelor puse de Senat. Odată dar acele amendamente respinse, d-voastră nu mai aveţi în picioare votul Senatului. *(Intreruperi)*

Dar ziceţi d-voastră, se va trimite astfel din nou la Senat. Prea bine! dar atunci iată conflictul pe care regulamentul dela început a voit să-l înlăture. Fac apel la suvenirurile d-voastră, şi vă desfid să-mi arătaţi un singur caz, conform cu părerile d-lui Codrescu. Niciodată o lege ne a fost trimisă de mai multe ori la Senat. Totdeauna sau s'au primit toate amendamentele sau s'au respins şi prin respingerea aceasta însuş proiectul de lege a rămas înlăturat Acum, dacă înţelegerea nu s'a putut face la această încercare şi dacă proiectul de lege prezintă caractere de o importanţă majoră, se poate prezentà iarăşi din iniţiativa Guvernului, dacă proiectul a fost adus de Guvern, sau printr'o nouă propunere, dacă a fost din iniţiativa parlamentară.

Aşà dar, d-le Preşedinte, concluziunea situaţiunii în care ne aflăm este aceasta: orcum veţi fi pus d-voastră votul, maniera cum l-aţi pus, nu poate să răstoarne sau să înlăture dispoziţiunile cuprinse în capitolul 11, care tratează în special materia proiectelor de lege înapoiate de Senat. Concluziunea este că amendamentele Senatului fiind respinse, întregul proiect de lege rămâne înlăturat. Astfel nu ar aveà utilitate discuţiunea noastră.

Iată dar, d-le Preşedinte, că orcare ar fi părerea d-voastră personală, orcare ar fi interpretarea dată de d-l Codrescu, care după părerea mea, în această împrejurare, nu este dreaptă, nu e conformă cu uzurile noastre de până acum; d-voastră în urma votului dat de Adunare, sunteţi ţinut să închideţi orce discuţiune, să consideraţi acest proiect de lege ca înlăturat.

D-l *Preşedinte:* D-lor, regulamentul nostru prescrie procedura ce trebue a o urmà în privinţa proiectelor de lege amendate de Senat. Conform regulamentului, care este foarte precis, eu, după ce s'a discutat şi votat în parte fiecare amendament al Senatului, am pus la vot amendamentele în total, şi am proclamat rezultatul scrutinului, declarând că Adunarea a respins amendamentele Senatului.

Nu se poate însă susţineà că, la votarea ce s'a urmat asupra fiecăruia amendament în parte, Adunarea nu a primit toate amendamentele Senatului până la Art. 8, şi numai cele următoare până la finele proiectului le-a respins.

Voci: Așà este.

D-l *Președinte:* Acum, fiindcă s'a vorbit de precedente, vă pot spune și eu că au fost proiecte de legi, cari în aceeaș sesiune, au trecut de mai multe ori prin Cameră și Senat, așà s'a întâmplat cu revizuirea Constituțiunii, cu legea electorală și altele, și în privința acestot legi nu s'a urmat veri-o altă procedură specială ci tot cea prevăzută de regulamentul nostru.

D-l *N. Nicorescu:* Nu se poate.

D-l *Președinte:* D-voastră, d-le Nicorescu, nu ați fost în Cameră pe atunci și ertat vă este a nu cunoaște aceste împrejurări; noi însă cari cari am fost acì știm că așà s'a urmat.

O voce: Și așà se va face și acum?

D-l *Președinte:* Eu nu pot ști cum are să se facă acum, dacă Guvernul va mai prezintà sau nu legea aceasta Senatului. Indatorirea mea după regulament, este să comunic lucrările și voturile d-stră Guvernului și-i voiu comunicà votul acesta.

SENATUL.

Ședința din 19 Fevruarie 1887.

D-l *Raportor, G. Orleanu,* cetește următorul raport privitor la instituirea de comisiuni pentru a verificà pământurile date însurățeilor:

Domnilor senatori,

Comitetul delegaților, compus din d-nii N. Viișoreanu, Gogu Ștefănescu, I. Arapu, El. Vergatti și subscrisul, întrunindu-se în ziua de 16 Februarie 1886, sub președenția d-lui N. Viișoreanu, a luat din nou în cercetare proiectul de lege relativ la instituiri de comisiuni pentru verificarea pământurilor date la însurăței în conformitate cu Art. 5 și 6 din legea rurală, a văzut că toate secțiunile l-au admis în unanimitate.

Comitetul delegaților, intrând în discuțiunea generală, a văzut că acest proiect de lege a fost pentru prima oară depus pe biuroul Adunării deputaților, care l-a votat în ședința dela 30 Ianuarie 1885. Inaintându-se Senatului cu Mesagiul regal No. 347 din 9 Februarie 1885, Senatul, în ședința sa dela 8 Februarie 1886, după discuțiu-

nile ce s'au urmat, l-a amendat, făcându-i mai multe modificări la articole, şi a mai adăogat un nou Articol 9, relativ la instituirea unei comisiuni pentru regularea pământurilor din Dobrogea.

Acest proiect de lege, fiind modificat de Senat, s'a înapoiat Adunării deputaţilor de a aprobà modificările introduse ce i s'a făcut. Adunarea, în şedinţa dela 23 Ianuarie 1887, a admis articolele modificate, dar a suprimat cu totul Art. 9 şi următoarele 10, 11, 12, 13 şi 14 inclusiv introdu-se de Senat.

Acestea cu onoare viu a-le supune la cunoştinţa d-voastră, rugându-vă să binevoiţi a votà acest proiect de lege, aşà precum s'a votat de Adunarea deputaţilor, cu suprimarea întregului Articol 9, relativ la instituirea unei comisiuni în Dobrogea.

Raportor, *George Orleanu.*

LEGE.

Relativă la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din legea rurală.

Art. I. Improprietăririle de însurăţei, făcute pe moşiile Statului pe baza Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor fi supuse verificării unei comisiuni speciale instituită în fiecare judeţ.

Comisiunea se va compune din :

I. Un delegat al Ministerului Domeniilor.

II. Un membru din consiliul judeţean ales de acel consiliu.

III. Unul dintre proprietarii funciari din cei mai greu impuşi al plăşii, desemnat de Ministerul de Interne.

IV. Judecătorul de ocol în circumscripţiunea unde se face lucrarea.

V. Subprefectul plăşii.

Notarul din fiecare comună va îndeplinì funcţiunile de secretar al comisiunii, la dispoziţiunea căreia Ministerul Domeniilor va pune şi câte un inginer pentru îndeplinirea lucrărilor de resortul său.

Comisiunea va alege pe preşedintele său, şi va lucrà cu majoritate de trei membri cel puţin.

Membrii comisiunii, afară de ingineri şi de subprefecţi, vor primì fiecare o diurnă de 20 lei pe timpul lucrărilor.

Art. II. Această comisiune va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământuri pe moşiile Statului, va cercetà, dacă persoanele împroprietărite întrunesc condiţiunile de însurăţei con-

form Art. 5 şi 6 din legea rurală, şi dacă loturile ce li s'a dat sunt în întindere prevăzută de aceeaş lege, va recunoaşte dreptul şi posesiunea celor împroprietăriţi în mod legal şi va declară vacante locurile posedate fără drept.

Art. III. Se vor mănţineà însă în posesiune şi acei cari, deşi împroprietăriţi fără drept, întrunesc următoarele condiţiuni : I) să fie Români şi majori, II) să fie muncitori de pământ şi să-şi cultive însuşi lotul pe care a fost împroprietărit, III) să aibe casa şi gospodăria pe acel lot, fără să mai fie împroprietărit şi aiurea. Intinderea posedată nu va puteà fi mai mare decât cea prevăzută de legea rurală.

Art. IV. Locurile declarate vacante se vor da de comisiune locuitorilor neîmproprietăriţi, cari se vor constatà că întrunesc condiţiunile cerute de legea rurală. Pentru prisos comisiunea va încheià procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

Art. V. Toate lucrările făcute de diferitele comisiuni şi prin orce acte administrative sunt supuse, fără nici o excepţiune, comisiunii instituită în virtutea acestei legi.

Art. VI. Deciziunile acestei comisiuni vor fi comunicate părţilor pe cale administrativă. Atât Statul cât şi locuitorii nemulţumiţi vor aveà dreptul de apel la tribunalul judeţului, care va judecà de urgenţă în ultima instanţă.

Termenul de apel va fi de o lună dela ziua comunicării ; procedura va fi gratuită.

Art. VII. Locuitorii cari se cred în drept de a fi împroprietăriţi în virtutea Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor adresà cererile lor Ministerului Domeniilor în termen de şase luni cel mult dela promulgarea legii de faţă.

Nici o cerere nu va mai fi primită peste acest termen. Cererile făcute în termen vor fi satisfăcute, dacă se vor găsì întemeiate de comisiune.

Art. VIII. Pentru acoperirea cheltuelilor cerute cu executarea dispoziţunilor acestei legi, Ministerul Domeniilor este autorizat a dispune de sumele încassate din rămăşiţele datorite pentru răscumpărarea clăcii.

La neajungere şi până la noi împliniri, Cassa de Depuneri este autorizată a împrumutà sumele necesare Ministerului.

Raportor, *N. R. Opreanu.*

Această lege s'a votat de Adunarea deputaţilor, în şedinţa de la 23 Ianuarie 1887, şi s'a adoptat cu majoritate de *şaseţeci* şi *două* voturi, contra a *cincisprezece*.

Preşedinte, *D. Lecca*.

L. S. A. D. Secretar, *C. I. Zamfirescu*.

Voci: Cetiţi legea.

D-l *Orleanu:* Voiu cetì numai Art. 9 şi următoarele cari sunt desvoltarea Art. 9 şi cari au fost respinse de Cameră:

Art. IX. Se institue şi în Dobrogea o comisiune compusă din prefectul judeţului, un membru ales de consiliul judeţean din sânul său şi din membrii tribunalului de ocol respectiv.

Această comisiune va declarà nule toate actele de înstrăinare, ipotecare sau arendare, făcute în frauda Art. 132 al. III din Constituţiune şi Art. 30 din legea pentru regularea proprietăţii imobiliare în Dobrogea.

Sunt considerate ca făcute în frauda dispoziţiunilor arătate mai sus, contractele de arendare pe un termen mai mare de 10 ani.

Art. X. Comisiunea se va pronunţà şi asupra despăgubirilor reclamate de persoana deposedată pentru îmbunătăţirile făcute pe pământul care i-se ia din stăpânire.

Nici-o despăgubire sub nici un motiv nu se va acordà posesorului care a avut folosinţa pământului în timp de cinci ani sau mai mult.

Art. XI. Comisiunea va judecà de urgenţă şi chiar în lipsa părţilor după ce ele vor fi fost citate pe cale administrativă. Deciziunile ei se vor comunicà şi executà pe cale administrativă. Procedura va fi gratuită.

Art. XII. Partea nemulţumită va aveà dreptul de apel la tribunalul de apel Tulcea în termen de o lună dela data comunicării. Tribunalul va judecà în ultima instanţă.

Art. XIII. In caz când proprietarul în favoarea căruia se va fi pronunţat nulitatea actului nu ar fi prezinte, pământul va fi administrat de comună şi venitul consemnat pe numele lui.

Atât pământul cât şi venitul lui vor intrà în patrimoniul Statului, în cazul când nu ar fi reclamate de titular în termen de cinci ani dela data comunicării deciziunii de anulare.

Art. XIV. Un regulament de administraţiune publică va determină detaliile de aplicaţiune a legii de faţă.

D-l *Vicepreşedinte, Al. Orăscu* : Discuţiunea generală este deschisă.

D-l *G. Mârzescu* : D-lor, iată pentruce am cerut cuvântul, şi invoc în această chestiune mărturia d-lui Nanu, care a fost Raportor când am confecţionat regulamentul interior al Senatului — rog să se cheme d-nul Nanu din camera de alături.

Am votat un proiect de lege care ne-a sosit dela Camera legiuitoare, însă votându-l l-am modificat.

Proiectul de lege modificat de Senat s'a întors la Camera legiuitoare; Camera legiuitoare l-a modificat iarăş din nou şi ne soseşte acel proiect de lege astfel modificat.

Intreb, cum şi cu ce regulă discută Senatul un asemenea proiect de lege?

Când am elaborat regulamentul interior al Senatului, am fost unul din cei întâi senatori, deşì mai tânăr decât d-l Simion Mihălescu şi decât d-l Viişoreanu

D-l *Simion Mihălescu* : Imi este drag prea mult să-ţi aduc aminte...

D-l *Viişoreanu* : Cer cuvântul.

D-l *G. Mârzescu* : Deşì mai tânăr senator decât d-lor...

D-l *Simion Mihălescu* : Nu se ştie. Chestiune de reclamă. *(Ilaritate).*

D-l *G. Mârzescu* : Intreb, după care regulă avem să discutăm proiectul de lege votat dejà de noi şi modificat de Camera legiuitoare?

Senatul are să fie mărginit, limitat numai în privinţa acelor articole cari le găsim modificate, or avem să discutăm din nou întreaga lege?

Căci se poate întâmplà, ca o modificare adusă la un proiect de lege, să schimbe întreaga economie a legii. Şi când mĭ legi pe mine ca să discut articolele modificate, sau numai articolele acelea cari le-a adaos unul din Corpurile legiuitoare, eu nu pot să-mi formez convingerea mea despre întreaga economie, despre întreaga înţelepciune a legii.

D-l *General St. Fălcoianu* : De ce n'ai cetit legea întreagă?

D-l *G. Mârzescu* : D-l general Fălcoianu crede că şi în confecţionare de legi merge după comandă. *(Ilaritate).*

D-l *General St. Fălcoianu:* Puteţi să cetiţi legea, căci nu vă pune nimeni cuţitul la gură!

D-l *G. Mârzescu:* Eu nu vorbesc numai asupra acestui proiect de lege, eu ridic în sânul Senatului o chestiune de principiu, şi îmi pare bine că d-l Simion Mihălescu, veteran dela 1848, dela descălicătoare în partidul liberal, îmi pare bine că mă aprobă.

D-l *S. Mihălescu:* Te aprob. Cer cuvântul.

D-l *G. Mârzescu:* D-l Nanu, care a fost Raportor la regulamentul Senatului, ştie că am avut atunci onoarea de a agità această chestiune şi iată ce am zis: Că în regulamentul interior al Camerei legiuitoare este prevăzută ipoteza când un proiect de lege se modifică de către Senat şi se întoarce în Camera legiuitoare; dar regulamentul nostru este mut în această privinţă.

Senatul, după gravele cuvinte ale senatorului Eug. Stătescu, a amânat chestiunea.

Pentruce?

Pentrucă a zis atunci d-l Stătescu, că chestiunea aceasta pe care o agită d-l Mârzescu, este o chestiune care priveşte şi pe banca ministerială, şi nu poate majoritatea Senatului să delibereze asupra acestei chestiuni până ce Guvernul nu-şi va zice cuvântul său; şi majoritatea acestui înalt şi matur Corp, temându-se ca să nu aducă veri o încurcătură pe banca ministerială a opinat de a se amânà chestiunea, şi s'a amânat.

Ei, d-lor, iată-ne astăzi în faţă cu un proiect de lege venit la Senat, modificat de către Senat, întors la Camera legiuitoare, modificat de Camera legiuitoare şi reîntors la Senat, ne găsim în faţă şi cu un asemenea proiect de lege şi cu proza d-lui Raportor.

Intreb, ce anume avem să discutăm noi astăzi?

Discutăm numai articolul care s'a modificat, or articolul care s'a adus, or discutăm întreaga lege? Căci, înţelegeţi foarte bine, a modifică un articol dintr'o lege, or a adaoge un articol într'o lege, se poate întâmplà să se schimbe întreaga economie a legii. Deaceea cred că ar fi bine să amânăm această chestiune şi să nu ne grăbim de a angajà conştiinţa acestui înalt şi matur Corp, căci mă tem, după doctrina exprimată dela înălţimea preşedenţiei Senatului, să nu mai se zică: *Este jurisprudenţa stabilită* şi că Senatul nu mai poate revenì asupra acestui lucru şi ca să nu ne găsim angajaţi, mai bine,

d-lor, să amânăm această chestiune. Prin urmare, propun, conform regulamentului, amânarea acestui proiect de lege. Am zis.

O Voce: Până când să-l amânăm?

D-l *G. Mârzescu:* Până când vom prevedeà în regulamentul Senatului lacuna aceasta ca să ştim după care formă discutăm noi proiectele de legi modificate de către unul din ramurile Corpurilor legiuitoare.

D-l *General Fălcoianu:* Atunci toate proiectele cari, vor fi în cazul acesta, trebue să se amâne.

D-l *G. Mârzescu:* Negreşit, până se va determinà forma de discutare, cred că d-l Ministru de Resbel care se găseşte singur pe banca ministerială n'a agitat această chestiune în Consiliul de Miniştri.

D-l *Vicepreşedinte, Al. Orăscu:* Propunerea d-lui Mărzescu nu reazămă pe regulamentul nostru, fiindcă regulamentul Senatului n'are restricţiunea din regulamentul Camerei şi propunerea d-lui Mârzescu de a se elucidà chestiunea în regulamentul nostru este de a revizuì regulamentul nostru; fiindcă dar atunci nu se poate face...

D-l *G. Mârzescu:* Trebue completată lacuna din regulament,

D-l *Vicepreşedinte, Al. Orăscu:* Pentru aceasta trebue o propunere de două treimi, după care putem revizuì regulamentul.

D-l *N. Viişoreanu:* Eu credeam că d-l Mârzescu a luat cuvântul în chestiunea aceasta ca să lumineze Senatul, fiindcă este în adevăr oarecare confuziune; dar să-mi permită a-i spune că în loc că ne lumineze, d-sa din contră a făcut şi mai mare confuziune! Şi iată de ce: In regulamentul Senatului nu se prevede nimic cum are să se aducă legile de la Cameră la Senat, sau dela Senat la Cameră, odată, de două ori sau de mai multe ori; această chestiune se prevede numai în regulamentul Camerei.

Camera a votat acest proiect de lege privitor la instituirea comisiunilor cari să cerceteze revizuirea împroprietăririi însurăţeilor, şi acest proiect a venit apoi la Senat care 'l-a amendat şi tot de odată a adaos un articol nou care conţine mai o lege întreagă privitoarr la pământurile din Dobrogea.

In adevăr, în regulamentul Camerei se zice că un proiect de lege votat de Cameră şi amendat în urmă de Senat, se întoarce iarăş la Cameră; însă Camera nu poate atunci să modifice, ci or

să primească amendamentele făcute de Senat în total, sau să le respingă în total.

O voce: Apoi n'a făcut așà.

D-l *N. Viișoreanu:* Tocmai la aceasta voiu să răspund și eu. Ce s'a făcut în Senat cu legea venită de la Cameră? S'a modificat legea pe de o parte, iar pe de altă parte Senatul a adaos un articol nou cu mai multe desvoltări.

O voce: A modificat-o și a completat-o.

D-l *N. Viișoreanu:* Senatul *a amendat* câtevà articole din aceà lege și *adaos un articol nou* relativ la Dobrogea.

O voce: Apoi aceasta vrea să zică modificare?

D-l *Vicepreședinte:* Lăsați pe d-l orator să continue.

D-l *G. Mârzescu:* D-l Diamandi turbură astăzi Senatul! *(Ilaritate).*

D-l *N. Viișoreanu:* Mă mir de ce d-l Diamandi mă întrerupe pe mine și nu pe d-l Mârzescu!

O voce: Sunteți coreligionari.

D-l *N. Viișoreanu:* Am zis că proiectul a venit dela Cameră și Senatul l-a amendat și a adaos *un articol nou*, prin care se prevedeà că o asemenea comisiune să se constitue și în Dobrogea. Intorcându-se legea la Cameră, Camera a zis: Acì este și *un articol nou* pe care noi nu l-am avut în vedere când am votat legea, prin urmare îl considerăm ca un proiect venit deadreptul la Senat fără să fi fost trecut prin Cameră; și d-l Ministru de Finanțe a susținut teoria în Cameră după regulamentul ei, or trebue să primească amendamentele în total, or să le respingă în total. S'au găsit însă în Cameră mulți d-ni deputați cari au zis că amendamentele introduse în corpul legii votate de Cameră le primesc în total, însă în ceea ce privește adausele de noi, articole făcute de Senat, se consideră ca o lege nouă, și că prin urmare, au dreptul să se ocupe de acel adaus, să-l urmeze, să-l respingă sau să-l admită.

Pe această bază Camera a suprimat adausul făcut de Senat.

Prin urmare, ce trebuià să facă Guvernul decât să întoarcă legea iarăș la Senat ca să se pronunțe și Senatul dacă mănține articolul adaos de el în proiect sau admite suprimarea lui.

Ce drept mai are Senatul astăzi ca să se ocupe de legea în total? Nici unul; căci a fost votată de Cameră legea amendată de Senat, au fost admise amendamentele Senatului de către Cameră, și

prin urmare, acum nu ne mai putem ocupà de legea în total, ci numai de articolul suprimat de Cameră. Or mănţinem articolul, sau primim şi noi suprimarea lui ; şi în acest caz, legea fiind deja votată de noi, nu mai este trebuinţă să discutăm celelalte articole ale ei.

Iată cum merge chestiunea, d-le Mârzescu, iar nu cum aţi relevat-o d-voastră.

Voci : Inchiderea discuţiunii.

D-l *Vicepreşedinte :* Sunt zece d-ni senatori cari cer închiderea discuţiei ?

Se constată că nu sunt.

D-l *G. Mârzescu :* In regulamentul Camerii legiuitoare cap. 11, este intitulat : «Despre proiectele de legi înapoiate de Senat şi în Art. 92 se zice : «Preşedintele Adunării deschide discuţiunea în şe- «dinţă hotărîtă prin ordinea zilei, *însă discuţiunea nu priveşte decât «articolele amendate».*

D-l *Vicepreşedinte :* Este regulamentul Camerei.

D-l *G. Mârzescu* : Aveţi puţină răbdare, căci acì nu este chestiune de opoziţiune, astăzi vreau să fiu guvernamental. Nu-mi daţi voie nici măcar odată pe săptămână să fiu guvernamental. (*Ilaritate*).

Cu acest proiect de lege întors la Camera legiuitoare, cu un adaus eşit din creierii senatoriali, se face Camera legiuitoare ?

Camera opinează: să se şteargă acel adaus.

A crezut Camera în suveranitatea ei, că fără de cuvânt, fără temeiu Senatul a adaus acel articol. Ni se întoarce acel proiect de lege dela Cameră, şi noi, Senatul, când ne găsim în faţa acestui fapt material, nu suntem în drept să întrebăm : Cum avem să discutăm acest proiect de lege ?

Nu la toţi senatorii memoria este atât de puternică cum este la d-l Viişoreanu. Noi, cari votăm atâtea legi, asupra tuturor serviciilor publice, după slabele facultăţi omeneşti, nu putem să ne aducem aminte neîncetat de toate proiectele de legi pe cari le-am votat. Deci, în faţă cu modificarea făcută de Camera legiuitoare — căci este o modificare din moment ce a respins un adaus al nostru să nu jucăm asupra cuvintelor. Ce am zis eu în sânul acestui onor. Senat? Am zis : există o lacună în regulamentul interior al Senatului, lacună care văd că este prevăzută în regulamentul Camerei ; aidem să o prevedem şi noi, şi am propus amânarea.

Şi ştiţi pentru ce motive am propus amânarea?

Chiar ministrul titular nu se găsià pe banca ministerială, şi d-l Ministru de Resbel erà cu totul dezorientat, stăteà pe bancă şi ne ascultà pe noi pentru ca să se îndeplinească reaua aceà formalitate a regulamentului, că trebue la discuţiunile Corpurilor legiuitoare să se găsească cel puţin un ministru pe banca ministerială.

L-am găsit în carne şi oase pe acest ministru, şi am putut discutà, dar Ministrul de Resbel nu aveà nici o cunoştinţă despre chestiunea pe care o agitam pentru a doua sau a treia oară în acest Senat.

D-l *Vicepreşedinte, Al. Orăscu:* Nu puteţi să ştiţi, dacă Ministrul de Resbel nu ar fi răspuns la orce chestiune aţi fi ridicat d-voastră.

D-l *G. Mârzescu*: Nu aveà decât d-l Ministru de Resbel, când adineaorea m'am aşezat pe scaun, să se fi ridicat să zică: *Ni s'a s'a comunicat în Consiliul de Miniştri,* căci aşà e procedura, să se comunice Consiliului de Miniştri ordinea zilei dela Cameră şi ordinea zilei dela Senat, şi miniştrii se consfătuesc în consiliu, cum are să susţină şi cum are să discute proiectul de lege, şi Ministrul de Resbel, dacă s'ar fi discutat în Consiliul de Miniştri, s'ar fi ridicat şi ar fi zis un cuvânt sau două, dar d-sa cum erà să se ridice de pe scaun, când chestiunea aceasta nu s'a agitat în Consiliul de Miniştri? D-l Ministru de Resbel este faţă, şi dacă va zice că nu este aşà, eu atunci la moment mă pun pe scaun şi nu mai zic nimic.

Prin urmare ce am propus? Am propus să prevedem şi noi în regutamentul interior al Senatului cazul acesta. Când se modifică un proiect de lege de Camera legiuitoare şi se reîntoarce la Senat, cum să discutăm noi aceà lege modificată?

Ne mărginim numai la articolele modificate, sau discutăm legea în totalitatea ei?

Şi mi-am exprimat în această privinţă convingerea mea, că găsesc regulamentul Camerei legiuitoare nu raţional.

D-l *Viişoreanu*: Aceasta este o chestiune asupra regulamentului. Dacă vrei, fă o propunere să se modifice regulameutul iar nu cu ocazia aceasta...

D-l *Mârzescu*: Apoi, când propun amânarea acestui proiect de lege pe motiv ca să determinăm mai întâiu forme după cari avem să discutăm asemenea proiecte de legi, ce vreau eu?

Vă rog să binevoiţi să amânăm acest proiect de lege şi să prevedem, să discutăm întâiu, conform regulamentului nostru, ipoteza acestei lacune, căci Camera este suverană pe regulamentul ei, tot aşà suntem şi noi, Senat, suverani pe regulamentul nostru.

D-l *Vicepreşedinte, Al Orăscu* : Prin urmare şi chestiunea de amânare, şi chestiunea de modificarea regulamentului eu cred că n'are locul acum ; rămâne la onor. Senat să hotărască.

Pun la vot amânarea propusă de d-l Mârzescu.

Senatul nu încuviinţează amânarea.

Pun acum la vot trecerea la ordinea zilei.

Senatul încuviinţează.

Se pune la vot luarea în consideraţiune a legii, şi se primeşte.

D-l *Vicepreşedinte, Al. Orăscu*: Acum se va pune la vot Art. 9 şi următoarele până la Art. 14 inclusiv, pe cari le-a suprimat Camera.

D-l *Simion Mihălescu* : D-lor senatori, aţi respins amânarea ; baza pe care aţi respins amânarea este că regulamentul nostru nu are nici un articol în această chestiune ca să ştim ce avem să facem.

Ceea ce este oprit în regulament, suntem liberi să facem conduşi de raţiune şi precedente.

Acum, ca să discutăm din nou pe articole legea întreagă, nu e logic şi nu o putem face, căci legea dejà este votată de Senat. Camera a scos numai acel Art. 9, introdus de Senat, noi dar nu avem decât să votăm legea în total cu suprimarea Art. 9 şi următoarele.

D-l *Vicepreşedinte, Al. Orăscu :* Discuţiunea este asupra Art. 9.

Voci : Asupra suprimării Art. 9 cu desvoltările lui.

D-l *Viişoreanu :* D lor, am avut onoare să vă explic prin ce fază a trecut această lege.

V'am spus că legea votată de Cameră a trecut la Senat, Senatul pe lângă amendamentele ce i-a introdus, a adaos şi un articol nou care prevedeà că se institue şi în Dobrogea o asemenea comisiune de verificare a pământurilor. Intorcându-se la Cameră legea cu amendamentele şi adausul Articolului 9, Camera după regulamentul ei a zis : noi nu ne putem ocupà decât numai de amendamentele aduse la legea votată de Cameră, însă în ceea ce priveşte adaosul făcut de Senat îl considerăm ca o lege nouă, şi suntem în drept a-l primì sau a-l respinge. Odată ce Camera şi-a stabilit această procedare, a şi votat legea cu amendamentele introduse de Senat, suprimând

însă Art. 9 introdus. Guvernul negreşit nu puteà face altfel, decât a aduce legea din nou în Senat. Noi trebue să facem acum? Trebue sau să primim legea aşà cum a venit dela Cameră sau să o respingem, dar ca să discutăm articol cu articol nu se poate, pentrucă ea a fost dejà votată de Senat. Vă rog dar să puneţi legea în total la vot, asfel cum s'a întors dela Cameră.

D-l *V. A. Urechia:* D-le Preşedinte, fiţi buni a pune la vot numai Art. 9, pe urmă votarea legii în total.

D-l *Vicepreşedinte:* Pentru ca să punem la vot trebue mai întâiu să se facă discuţiune.

D-l *dr. Varlam:* D-lor, pentru noi mai ales, cari suntem cam tineri în Senat, procedarea în votarea unei asemenea legi, trecută prin atâtea faze, vă mărturisesc că are trebuinţă de oarecare lămurire, ca să ştim şi noi ce votăm.

Nu este chestiunea de opoziţiune, acì văd un articol unde se voeşte să se creadă a fi *o nouă lege.* După cum o mână face parte din corpul omului, tot aşà cred că şi acel articol face parte integrantă în aceà lege.

Ca să fie *o nouă lege* trebuià să fie venită cu un Mesagiu anume, cu *un articol adiţional*, aşà cel puţin cred eu.

Apoi, d-lor, dacă în felul acesta s'ar întâmplà ca noi să venim să discutăm din nou...

D-l *Vicepreşedinte:* Aţi făcut eroare când aţi zis că această lege amendată de Cameră n'a venit cu Mesagiu, a venit cu Mesagiu ca orce lege.

D-l *dr. Varlam:* S'a spus că este *o nouă lege.* Eu v'aş da un exemplu: închipuiţi-vă că noi am venì să mai facem *un nou articol*, ar fi oare atunci *o nouă lege?* Şi apoi dacă s'ar duce la Cameră, şi Camera ar face şi ea *un nou articol*, şi cu sistemul acesta s'ar perpetuà o lege ducându-se dela Cameră la Senat şi dela Senat la Cameră... unde am ajunge?

Mi se pare că o asemenea lege dela sine cade când se modifică şi se resping modificările de celălalt Corp legiuitor. Aceasta este părerea mea rămânând ca alte persoane mai competinte să explice lucrul acesta.

D-l *Vicepreşedinte:* Şi care este propunerea d-voastră?

D-l *dr. Varlam:* Că această lege, deoarece a fost modificată

de Cameră; respingându-se Art. 9 adaos de Senat, nu se mai poate înfăţişà Senatului.

Voci : A!

D-l *V. A. Urechia :* Părerea mea este că noi acum nu putem face decât, sau să primim sau să respingem supresiunea făcută de Cameră la Art. 9 şi următoarele, cari s'au introdus de Senat. Acesta este lucrul în sine însuş.

Bine înţeles că Senatul prin faptul că astăzi admite supresiunea Art. 9 nu a înţeles că dacă va simţì nevoe de o lege specială relativă la Dobrogea nu o va puteà votà.

Astăzi nu avem să discutăm din nou, dacă este bine a se introduce această lege şi în Dobrogea, ci numai avem să îndeplinim o chestiune de regulament, or primim supresiunea Art. 9 făcută de Cameră, sau o respingem.

V'aş rugà dar, d-le Preşedinte ca discuţiunea să se facă în sensul acesta.

D-l *T. Boldur-Lăţescu :* D-lor, mai de toţi oratorii s'a discutat in privinţa procedării cu care această lege se prezintă înaintea d-voastră. Foarte bine au făcut cei ce au discutat; nu viu să le aduc bănueli în această privinţă. Dar trebue cinevà să se ocupe şi de chestiunile de a se şti dacă Senatul a făcut bine sau rău când a intercalat în lege un nou articol privitor la noua noastră provincie transdanubiană.

Acest punct nu l-a atins nimenea; şi ştiţi d-voastră că nu numai într'un mod incidental şi cu uşurinţă noi am venit la admiterea acestei măsuri de ne-am aruncat ochii şi peste Dunăre când am adaos acel articol.

O voce autorizată, mai autorizată decât ale noastre tuturor, ne-a dat idea când legiferam în această materie; şi aceà voce nu se făcuse decât ecoul unei trebuinţe bine simţite.

In Dobrogea, ca ori şi unde s'a făcut scăpare din vedere, s'a făcut eroare, poate că s'a distribuit pământ în mai mult, şi sunt forte să vă dovedesc înaintea d-voastră, că persoane înscrise în liste comunale şi legislative în ţări străine au fost împroprietărite în Dobrogea; vin vara şi lucrează pământul, şi după ce se strânge recolta, pleacă la căminele lor în străinătate şi nu se întorc decât o dată cu rândunelele, adică primăvara. Oare această stare de lucruri nu este de natură a legitimà intenţiunea acelor cari vor a face acest adaus în lege, ca să se verifice şi pământurile din Dobrogea? Apoi bine

este oare ca noi să suprimăm tocmai ceea ce este mai bun în această lege?

Deaceea sunt contra acestei suprimări, votez contra ei, şi voiu mănţineà proiectul aşà cum eşise din sânul onor. Senat.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu*: D-lor, v'aduceţi aminte că am fost acuzat că am tolerat a se face abuzuri în privinţa proprietăţii rurale în Dobrogea, şi atunci am zis: Să constatăm; să se numească o comisiune care să vadă cum s'a distribuit proprietatea în Dobrogea şi cine sunt culpabili.

Senatul a făcut o lege introducând dispoziţiuni pentru acest scop; legea s'a dus apoi la Cameră.

Nu am fost la Cameră când s'a votat această lege ca să înduplec Camera să primească legea Senatului.

Negreşit că din deosebite consideraţiuni s'a făcut acest Articol 9 pe care îl susţine şi azi d-l Lăţescu. Acum aş rugà pe d-l Lăţescu care zice să mănţinem acest articol, ca să renunţe la ideea aceasta, fiindcă putem face o *lege specială* pentru Dobrogea, şi iată pentru ce vă rog să nu se mai amâne: fiindcă de atunci şi până acum articolul acesta a făcut să nu se poată să se aplice legea, şi sunt o mulţime de însurăţei cari nu au fost împroprietăriţi.

Eu nu mă îngrijesc atât de Românii cari s'au împroprietărit pe o întindere mai mare de pământ, care are să fie revizuit, ci mă îngrijesc mai mult de aceia, cari având tot dreptul la împropietărire nu s'au putut împroprietărì.

Ca să nu mai întârziem dar cu aplicarea acestei legi, vă rog să votaţi legea aşà cum s'a amendat de Cameră.

Trebue, d-lor, să ne convingem că dacă se calcă o lege, are cine observà şi la trebuinţă şi pedepsì.

D-l *G. Mârzescu*: Afară de când o calcă miniştrii.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu*: Atât mai bine pentru d-ta, căci când vei venì la minister, sunt sigur că o să calci legea. (*Aplauze, ilaritate*).

Ne mai fiind nimeni înscris, discuţiunea se închide.

D-l *Vicepresedinte:* Se pune la vot suprimarea Art. 9 şi următoarele până la Art. 14 inclusiv. S'a primit suprimarea.

Se pune la vot legea în total cu bile astfel cum s'a votat de Cameră.

D-nii senatori proced la vot cu bile.

D-l *Vicepreşedinte Al. Orăscu*: Rezultatul votului este:

Votanţi . . .	. . 59
Bile albe . .	. . 54
Bile negre .	. . 5

Proiectul s'a primit astfel cum s'a votat de Cameră.

CAROL I,

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori sănătate:

Corpurile legiuitoare au adoptat şi Noi sancţionăm ce urmează:

LEGE

Relativă la instituirea de comisiuni pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu Art. 5 şi 6 din legea rurală.

Art. I. Improprietăririle de însurăţei, făcute pe moşiile Statului pe baza Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor fi supuse verificării unei comisiuni speciale instituită în fiecare judeţ.

Comisiunea se va compune din:

I. Un delegat al Ministerului Domeniilor.

II. Un membru din consiliul judeţean ales de acel consiliu.

III. Unul dintre proprietarii funciari din cei mai greu impuşi al plăşii, desemnat de Ministerul de Interne.

IV. Judecătorul de ocol în circumscripţiunea unde se face lucrarea.

V. Subprefectul plăşii.

Notarul din fiecare comună va îndeplini funcţiunile de secretar al comisiunii, la dispoziţiunea căreia Ministerul Domeniilor va pune şi câte un inginer pentru îndeplinirea lucrărilor de rezortul său.

Comisiunea va alege pe Preşedintele său, şi va lucrà cu majoritate de trei membri cel puţin.

Membrii comisiunii, afară de ingineri şi de subprefecţi, vor primì fiecare o diurnă de 20 lei pe timpul lucrărilor.

Art. II. Această comisiune va descinde succesiv în fiecare localitate unde s'a dat pământuri pe moşiile Statului, va cercetà, dacă persoanele împroprietărite întrunesc condiţiunile de însurăţei conform Art. 5 şi 6 din legea rurală, şi dacă loturile ce li s'au dat sunt în întindere prevăzută de aceeaş lege, va recunoaşte dreptul şi pose-

siunea celor împroprietăriţi în mod legal şi va declară vacante locurile posedate fără drept.

Art. III. Se vor mănţineà însă în posesiune şi acei cari, deşi împroprietăriţi fără drept, întrunesc următoarele condiţiuni : I) să fie Români şi majori, II) să fie muncitori de pământ şi să-şi cultive însuşi lotul pe care a fost împroprietărit, III) să aibe casa şi gospodăria pe acel lot, fără să mai fie împroprietărit şi aiurea. Intinderea posedată nu va puteà fi mai mare decât cea prevăzută de legea rurală.

Art. IV. Locurile declarate vacante se vor da de comisiune locuitorilor neîmproprietăriţi, cari se vor constatà că întrunesc condiţiunile cerute de legea rurală. Pentru prisos comisiunea va încheià procese verbale de reluare în posesiunea Statului.

Art. V. Toate lucrările făcute de diferitele comisiuni şi prin orce acte administrative sunt supuse, fără nici o excepţiune, comisiunii instituite în virtutea acestei legi.

Art. VI. Deciziunile acestei comisiuni vor fi comunicate părţilor pe cale administrativă. Atât Statul cât şi locuitorii nemulţumiţi vor aveà dreptul de apel la tribunalul judeţului, care va judecà de urgenţă în ultima instanţă.

Termenul de apel va fi de o lună dela ziua comunicării ; procedura va fi gratuită.

Art. VII. Locuitorii cari se cred în drept de a fi împroprietăriţi în virtutea Art. 5 şi 6 din legea rurală, vor adresà cererile lor Ministerului Domeniilor în termen de şase luni cel mult dela promulgarea legii de faţă.

Nici o cerere nu va mai fi primită peste acest termen. Cererile făcute în termen vor fi satisfăcute, dacă se vor găsì întemeiate de comisiune.

Art. VIII. Pentru acoperirea cheltuelilor cerute cu executarea dispoziţunilor acestei legi, Ministerul Domeniilor este autorizat a dispune de sumele încassate din rămăşiţele datorite pentru răscumpărarea clăcii.

La neajungere şi până la noi împliniri, Cassa de Depuneri este autorizată a împrumutà sumele necesare Ministerului.

Raportor, *N. R. Opreanu.*

Această lege s'a votat de Adunarea deputaţilor, în şedinţa de la 23 Ianuarie 1887, şi s'a adoptat cu majoritate de *şasezeci* şi *două* voturi, contra a *cincisprezece*.

Preşedinte, *D. Lecca*.

(L. S. A. D.) Secretar, *C. I. Zamfirescu*.

Această lege s'a votat de Senat, în şedinţa dela 19 Fevruarie 1888 şi sa adoptat cu majoritate de *cinci zeci şi patru* voturi, contra a *cinci*.

Vicepreşedinte, *Al. Orăscu*.

(L. S. S). Secretar, *Ap. Mănescu*.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie învestită cu sigiliul Statului şi publicată prin*Monitorul Oficial*.

Dat în Bucureşti, la 27 Fevruarie 1887.

(L. S. St). CAROL.

Ministrul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor ad-interim,
I. C. Brătianu.

Ministrul de Justiţie,
Eug. Stătescu.

No. 644.

Lege pentru modificarea unor dispoziţiuni din legea asupra vânzării bunurilor Statului.

C A M E R A.

Şedinţa din 3 Fevruarie 1886.

D-l *Vicepreşedinte:* Acum, d-lor, la ordinea zilei avem mai întâiu proiectul de lege relativ la modificarea unor articole din legea vânzării bunurilor Statului.

D-l *D. Tacu*, Raportorul comitetului de delegaţi ai secţiunilor, dă cetire următorului raport şi proiect de lege:

Domnilor deputaţi,

D-l Ministru al Domeniilor, Comerţului şi Industriei a prezintat Adunării un proiect de lege pentru modificarea Art. 4 şi 52 din legea vânzării bunurilor Statului.

Prin modificaţiunile propuse de d-l Ministru se atinge una din chestiunile principale, cari se referă la desvoltarea stării economice a agriculturii noastre, şi deaceea merită o atenţiune serioasă din partea Adunării.

Este vorba de aplicaţiunea principiului proprietăţii mici şi mijlocii, cari sunt privite ca baza proprietăţii agricole a unei ţări.

Legea vânzării bunurilor Statului are de obiect:

1. Vânzarea moşiilor mici în corpuri întregi, luându-se de bază arenda anuală până la 20.000 lei.

2. Vânzarea în loturi mici la locuitorii cultivatori a moşiilor cari au o întindere dela 2000 ectare în sus.

3. Vânzarea în loturi mai mari a moşiilor de orce întindere, însă sub condiţiune ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a moşiei.

D-l Ministru, prin expunerea de motive, arată dificultăţile ce obvin la aplicaţiunea acestei legi.

Modificaţiunile propuse de d-sa se rezumă la aceste puncte:

1. Determinarea cuantului de teren ce trebue să conţie bunurile autorizate a se vinde. Această modificaţiune, d-l Ministru o motivează pe considerantul că dorinţa legiuitorului nu a fost a se vinde moşii de o întindere mare, că luându-se de normă numai venitul până la 20.000 lei, se întâmplă că moşii foarte întinse sunt arendate cu preţuri mici, şi prin urmare trec în rândul acelor destinate vânzării.

2. Facultatea de a vinde în loturi mici locuitorilor cultivatori orce moşii, fără distincţiune de întindere şi venit. Condiţiunea ce se cereà prin lege, ne spune d-l Ministru, că numai bunurile cari au o întindere de cel puţin 2000 ectare să fie vândute în loturi mici la locuitorii cultivatori, a fost cauza de s'a paralizat scopul legiuitorului şi dorinţa Guvernului de a înlesnì muncitorului agricol achisiţiunea pământului necesar lui şi familiei sale.

3. După experienţa făcută, s'a văzut cumpărători necorecţi, cari pentru a se sustrage dela plata preţului, se substituesc alţi cumpărători nesolvabili la licitaţiunea ce se face pe contul lor.

Deaceea d-l Ministru propune ca Statul să aibă facultatea de a mănţinea vânzarea la caz de neplata preţului, şi a urmărì în acelaş timp orce avere a debitorului.

Comitetul delegaţilor, reprezintat prin d-l Emanuel Porumbaru

din partea secţiunii I. D. Christopolu secţiunea II, D. Gh. Urzică secţiunea IV, D. Zamfirescu Petre secţiunea V, D. Vasile Jorj secţiunea VI, D. Chenciu secţiunea VII şi subsemnatul din partea secţiunii III, constituindu-se în majoritate sub preşedinţia d-lui Vasile Jorj, şi luând în desbatere proiectul de lege.

Având în vedere că acest proiect este admis de unanimitatea secţiunilor, afară de o mică minoritate în secţiunea a II şi a VI.

Considerând interesul social şi politic ce reprezintă pentru orce naţiune desvoltarea şi răspândirea proprietăţii în masa poporului, ca instituţiune de ordine, stabilitate şi consolidare naţională, că în faţa progresului şi a necesităţilor ce se arată astăzi în sânul naţiunilor, chiar statele acelea unde proprietatea este considerată ca un privilej, încă îşi dau toate silinţele să poată ajunge la o soluţiune favorabilă pe calea legală şi paşnică.

Având în vedere că această chestiune este rezolvată în România, că astàzi nimeni nu poate contestà foloasele însemnate ce a produs crearea proprietăţii mici pentru cultivatorii români prin legea rurală, că Reprezentaţiunea naţională şi Guvernul actual au căutat întotdeauna ocaziunea a înlesnì desvoltarea unei asemenea proprietăţi prin dispoziţiuni legislative.

Că una din aceste dispoziţiuni o găsim în Art. 19 al legii din 1881 şi Art. 4 al legii din 1884, însă din nefericire nu s'a aplicat din cauză că locuitorii cultivatori n'au putut să cumpere corpuri mari de moşii întregi; că din această cauză ei n'au putut să profite de beneficiile legii.

Având în vedere că crearea unei proprietăţi mijlocii, alături cu proprietatea mare, este recunoscută în ştiinţa economiei naţionale ca un element puternic în desvălirea progresului agriculturii, considerând dificultatea de a se puteà găsì capitaluri suficiente unei culturi mari sistematice, capitaluri mari fiind rare mai ales la noi în ţară, şi considerate mai mult ca o favoare a câtorvà, pe când capitalurile mici se găsesc mai cu înlesnire şi sunt accesibile mulţimii, că proprietatea mijlocie înlesneşte şi provoacă activarea unor atari capitaluri la exploatarea producţiunilor agricole, şi în modul acesta creşte însăş valoarea proprietăţii, precum se probează prin vânzările de până acum ale bunurilor Statului şi ale particularilor, că proprietatea mijlocie este istorică şi tradiţională în România, ale cărei urme le găsim şi astăzi în proprietăţile aşà numite ale răzaşilor şi moşne-

nilor, şi că numai din cauza unor evenimente nefaste dispărând, a fost înlocuită prin proprietatea mare.

Având în vedere că şi această necesitate generală simţită de societatea noastră este îndeplinită prin legea asupra vânzării bunurilor Statului, căci dacă nu s'a putut realizà până acum pe deplin, aceasta a provenit din cauza dificultăţilor ce s'au arătat în aplicaţiunea legii, că luându-se de normă a vânzării numai arenda anuală s'au găsit moşii întinse considerate în rândul proprietăţilor mari, să facă parte din acele destinate vânzării ca moşii mici din cauza micimii arenzii.

Considerând de altă parte că proprietatea mijlocie, ca să poată produce o cultură mai bună şi mai desvoltată, trebue să aibă o câtime suficientă de teren; că maximul de 150 ectare prevăzut de Art. 24 al legii din 1884, nu poate corespunde exigenţei unei atari culturi, faţă cu sistema exploataţiunii ce se practică la noi în ţară şi cu situaţiunea şi condiţiunile în cari se află agricultura noastră.

Comitetul delegaţilor ţinând seamă de aceste consideraţiuni, de scopul ce a avut legiuitorul în desvoltarea proprietăţii mici şi mijlocie, de interesul şi dorinţa generală a ţării, în înţelegere cu d-l Ministru, a introdus modificaţiuni în lege, astfel că pe de o parte să poată beneficià de vânzarea bunurilor Statului atât locuitorii cultivatori rurali, cât şi alţii cari dispun de mijloace mai mari, pentru a-şi procurà o proprietate mijlocie, fie prin vânzarea de corpuri întregi, fie prin loturi de 50—100—200 şi până la 400 ectare.

In sensul acesta comitetul delegaţilor a adus modificaţiunea Art. 1, din proiect astfel cum s'a propus de d-l Ministru, cu un singur adaos la ultimul aliniat, că fiind liberi locuitorii a cumpărà întreaga moşie sau numai o parte din ea; restul pământului ce va rămâneà să fie autorizat Guvernul a-l vinde în loturi mari. Am crezut necesară această dispoziţiune, pentrucă în aliniatul ultim al Art. 19 din legea dela 1884 se zice că locuitorii pot să cumpere şi o parte din moşie, însă cu condiţiune că restul de pământ ce rămâne să se poată exploatà în condiţiuni favorabile, ceea ce ar fi o cauză de a împiedecà pe locuitorii cultivatori să beneficieze de această lege, sub pretext că pământul ce ar rămâneà necumpărat nu s'ar puteà exploatà în mod favorabil.

Ca consecinţă a acestui adaos este suprimarea ultimului aliniat dela Art. 12.

Comitetul delegaţilor, în înţelegere cu d-l Ministru, a modi-

ficat și Art. 24 al legii în ceea ce privește cuantul loturilor mărindu-le la 50—100—200 până la 400 ectare, sub condițiunea ca cererile să fie făcute pentru întregul corp de moșíe, sau partea care va rămâneà Statului să se poată exploatà în condițiuni avantajoase. Mărimea loturilor, pe lângă avantajele ce le am arătat mai sus, va atrage mai mulți cumpărători, concurența va fi mai mare și Statul va profità mai mult. Dispozițiunea de a se vinde și parte din moșii în loturi mari, o găsim necesară, mai cu seamă pentru acele proprietăți întinse de 8.000 și 10.000 ectare cari le posedă Statul, și din cari vânzându-se o parte din ele, restul rămas sa se poată exploatà în condițiuni avantajoase.

In ce privește facultatea ce-și rezervă Statul pentru executarea contractului și urmărirea a orce avere a celor ce nu sunt consecvenți cu plata prețului, comitetul delegaților a găsit această dispozițiune dreaptă și întru câtvà moralizatoare, pentrucă va înlăturà pe acei concurenți cari vin la licitațiune, nu cu intențiunea de a deveni cumpărători serioși, ci de a face o speculațiune odioasă.

In scopul acesta, în înțelegere cu d-l Ministru, s'a prevăzut încă și restricțiunea ca garanția pentru concurență să fie de a patra parte din valoarea moșiei, adică o garanție mai mare decât cea ce se cereà până acum. Micimea valorii garanției erà o încurajare pentru atari speculatori, a se riscà la o întreprindere, care în cazul cel mai extrem nu le produceà o mare daună.

Din contră, dacă garanția va fi mai mare, nu numai că se va înlăturà speculațiunile odioase, dar și Statul va fi compensat prin o valoare mai mare la pierderea ce va suferì în caz extrem de revindere.

Domnilor deputați,

Bazat pe asemenea considerațiuni, subsemnatul, ca raportor, are onoare a supune aprobării d-voastră anexatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Pentru modificarea unor dispozițiuni din legea asupra vânzării bunurilor Statului.

Art. I. Articolul 4 se înlocuește cu dispozițiunile următoare:

«Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi mari cu licitațiune publică:

1. Moşiile cari ar întruni condiţiunile următoare:

a) O întindere care să nu treacă peste 1.000 de ectare.

b) O arendă anuală care să nu treacă peste 20.000 lei.

In caz când moşia nu va fi arendată la epoca scoaterii în vânzare, se va luà drept bază arenda ultimului period.

c) Pădurea situată pe dânsa să nu aibă, într'o singură massă, o întindere mai mare de 50 ectare.

Când mai multe pâlcuri de păduri, deşi detaşate, vor fi destul apropiate pentru a puteà fi priveghiate cu înlesnire, pământul aflat între dânsele va fi considerat ca făcând parte din pădure, şi pâlcurile ca constituind o singură massă.

Moşiile, cari au o întindere de pădure mai bine de 50 ectare, nu se pot vinde decât rezervându-se pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi cu servitutea de drum necesară pentru conservarea şi exploatarea ei.

Perimetrul şi drumurile necesare se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moşiei.

2. Parcelile şi trupurile de pământ izolate arendate împreună cu alte moşii, or care ar fi arenda moşiei din care fac parte.

3. Se vor vinde însă numai în loturi mici, locuitorilor rurali cultivatori de pământ, învăţătorilor şi servitorilor bisericii, orce moşii ale Statului fără discuţiune de întindere sau venit.

Loturile puse în vânzare pot coprinde întreaga moşie sau numai o parte din ea. Restul de pământ ce va rămâneà Statului se va vinde în loturi mari dela 50, 100, 200 până la 400 ectare, păzindu-se formele coprinse în secţiunea a II şi a V din legea vânzării bunurilor.

Art. II. Aliniatul ultim al Art. 19 din legea dela 14 Aprilie 1884 se suprimă.

Art. III. Art. 25 din legea dela 1884 se modifică în modul acesta: «Păzindu-se formele prescrise în această lege pentru vânzare de bunuri cu licitaţiune publică, se vor vinde din moşiile Statului loturi de 50, 100, 200 şi până la 400 ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii, sau ca restul de pământ ce rămâne Statului să se poată exploatà în condiţiuni avantajoase. Preţul acestor loturi se va face după modul prevăzut la Art. 14».

Art. IV. Art. 37 şi 52 se înlocuesc cu dispoziţiunile următoare:

«Art. 37. Nimeni nu poate fi admis la licitaţiune înainte de a pune o garanţie echivalentă cu a patra parte a estimaţiunii bunului scos în vânzare.

In caz de revindere pe contul primului cumpărător, garanţia va fi de a patra parte a preţului cu care a fost adjudecat bunul.

Garanţia va consistà în numerar, bilete ale Băncii Naţionale, efecte ale Statului sau în efecte garantate de Stat.

«Art.. 52.. Dreptul Statului de a scoate în revindere bunurie vândute în cazurile arătate la Art. 51, nu exclude facultatea pentru Stat de a mănţineà or când vânzarea şi de a urmărì orce avere a cumpărătorului conform cu legea de urmărire».

Raportor, *D. Tacu.*

D-l *Vicepreşedinte:* Discuţiunea generală este deschisă.

D-l Mucenic Dinescu are cuvântul.

D-l *Mucenic Dinescu*: D-le Preşedinte, şi d-lor deputaţi, dacă am cerut cuvântul şi am luat îndărzneala ca nou venit în acest nou Parlament, este că am crezut de a mea datorie, ca sătean şi ca mandatar al colegiului al 3-lea, adică al clasei muncitoare, ca pe de oparte să exprim din partea sătenilor viile mele mulţumiri actualului Guvern liberal, pentru proiectul de lege ce a adus în Cameră, prin care se modifică Art. 4 şi 52 din legea din 1884 a vânzării bunurilor Statului, căci prin aceà lege sătenii erau condamnaţi a-şi părăsì căminurile şi mormintele părinţilor lor, şi să se ducă departe, acolo numai unde ce găsià o moşie mai mare de 2000 ectare; ceea ce pentru ei erà foarte greu. Iar cu modificarea acestei legi pot şi dânşii ca să cumpere pământ în laturi mici pe orce moşie de ale Statului şi mai în apropiere de căminurile lor.

Iar pe de alta încurajat de simţimentele onor. Guvern, iau îndrăzneala a rugà respectuos pe onor d-l Ministru al Domeniilor şi pe d-voastră, onorabili deputaţi, ca să ne unim cu toţii şi să introducem oarecari modificări în acest proiect de lege, pe cari am curajul să afirm că sunt folositoare atât pentru ţărani cât şi pentru Stat.

Modificările pe cari eu le cred trebuincioase, sunt următoarele:

1. Pe orce moşie a Statului să fie preferaţi a cumpărà pământuri in loturi mici, mai întâiu sătenii cultivatori.

2. Preţul unui ectar să fie fixat după cum urmează. adică calitate I-a lei 250, calitatea II-a lei 200, şi a III-a lei 150.

3. Răscumpărarea pământului să se facă conform legii rurale însă numai pentru săteni.

4. Clasei mijlocii se va vinde cu licitaţie, însă să nu se vânză unuia mai mult decât până la 50 ectare.

Dacă am cerut, d-lor deputaţi, această modificare a proiectului de lege, este pentrucă o parte dintre săteni sunt săraci şi fără mijloace astfel că, dacă nu-mi veţi admite modificarea propusă de mine, apoi cu proiectul de faţă numai cei mai bogaţi vor puteà cumpără pământul. Iar cei săraci niciodată, şi vor fi siliţi ca să meargă din mizerie în mizerie, şi nu uitaţi, d-lor, că pământul cedat foştilor clăcaşi după legea rurală din 1864 s'a împărţit între fii, — aşà că astăzi cei mai mulţi dintre săteni nu mai au în posesiune nici câte un ectar, — şi de aceea vă rog, d-lor deputaţi, să ne unim şi să introducem această modificare.

Căci altfel fiind ne potrivim cu un proverb, care se vorbeşte pe la ţară, că erà un cioban care se duceà cu caprele la mugur în pădure şi la cele mari le atârnà mugurul şi mâncau, iar la cele mici numai li-l arătà sus în copaci; în acest sens aduc pe biuroul Camerei un amendament pe care vă rog a-l votà.

D-l *B. Iepurescu:* D-lor deputaţi, într'un interval numai de câţivà ani, iată-ne faţă cu nou proiect de modificare al legii vânzării bunurilor Statului.

Fenomenul acesta, d-lor, merită să atragă atenţiunea d-voastră şi să ne întrebăm: pentru ce atâta mobilitate, atâta nestabilitate în privinţa legilor ce le votăm? Două ipoteze se pot face: sau că legile votate le-am primit cu iuţeală şi fără o matură chibzuinţă; sau—ceea ce eu bănuesc că legile ce le votăm nu se aplică.

Şi eu, d-lor, am curajul a o declarà că în cea mai mare parte sunt pentru această din urmă ipoteză: suferim de o boală mare de boala de a face legi şi a nu le aplicà.

Şi aş vrea cu ocaziunea aceasta să-mi permit a întrebà pe d-l Ministru al Domeniilor pe care, în parantez să fie zis, îl stimez are cunoştinţă d-sa că cu legea astăzi în vigoare, o mulţime de dorinţe ale sătenilor n'au fost îndeplinite? că dispoziţiunile din lege care permit Ministerului ca moşiile cu un venit mai mare de 20.000 franci, să poată fi vândute locuitorilor, nu s'a îndeplinit? Are cunoştinţă d-sa că sunt 30, 40 moşii cerute de către locuitori, unde

toate formele legii sunt îndeplinite şi toată garanţia dată, şi cu toate acestea, aceste moşii n'au fost puse în licitaţiune?

Mă întreb dar, pentru ce nu se aplică legile existente? care să fie cauza? numai o neglijenţă, sau e un sistem?

Inţeleg, d-lor, să se ceară modificarea unei legi, să se bazeze noul proiect pe interesele locuitorilor, înţeleg toate acestea atunci când legea veche s'ar fi aplicat, şi s'ar fi văzut că prezintă în realitate oarecari inconveniente. Dar nimic din toate acestea! Să mergem mai departe: Când am votat legea pentru vânzarea bunurilor Statului, eu cred că am făcut aceasta, nu atât în scopul de a procurà Statului mijloace băneşti, cât mai cu seamă pentru o idee mare, o idee economică; *îmbunătăţirea agriculturii* în ţară; am înţeles a da pământurile Statului în mâna unor cultivatori, cari să caute a aplicà datele ştiinţii şi experienţii din toate ţările. Şi plecând din acest punct de vedere am admis clasificarea care s'a făcut prin legea în vigoare. Ei bine, prin noul proiect de lege văd că toate aceste idei nu se mai respectă.

D-l *D. Tacu:* Explicaţi-vă.

D-l *B. Jepurescu:* După proiectul cel nou, nici o moşie nu va mai rămâneà în mânile Statului, pentrucă cele cu venituri mai mari de 20.000 lei se vor cumpărà în întreg, sau în loturi mari, iar celelalte în loturi mici, orcari le-ar fi venitul sau întinderea.

Procedând dar astfel, vă întreb, nu desfiinţaţi bazele legii în vigoare?

Nu luaţi din mâna Statului mijloacele şi putinţa de a satisface, în mod proporţional şi dupe circumstări, nişte trebuinţe sociale noi, cari astăzi nu sunt de un caracter aşà de urgent; în fine voiţi d-voastră să procedăm cu atâta neprevedere, în cât generaţiilor viitoare să nu le rezervăm nici o speranţă la bucăţică de pământ, voiţi a da naştere, în cel mai scurt timp, unui proletariat în desperare?

Dacă doriţi toate aceste eventualităţi, votaţi; legea însă, nu esitez a vă spune, că veţi face act de neprevedere politică.

Deci dar, cu sistemul actual al d-voastre nimic nu mai rezervaţi Statului, şi răsturnaţi cu desăvârşire atât scopul cât şi vederile ce au condus pe legiuitor în admiterea legii în vigoare a vânzării bunurilor Statului, şi deaceea din punctul acesta de vedere eu nu voiu încuviinţà noul proiect de lege.

Aşà dară eu sunt de părere ca mai înainte de a încercà şi această nouă lege ce ni se propune de către onor. d-l Ministru al Domeniilor mai prudent ar fi din parte-ne, să cerem să se aplice cu scrupulozitate legea cea veche, căci numai atunci vom fi în stare a judecà, conduşi pe de o parte de economia legii actuale, iar pe de alta de experienţa dobândită, pentru a ne puteà pronunţà în cunoştinţă de cauză asupra unei noi modificări; până atunci nu văd motivele, cari să mă autorize pe mine să iau în considerare acest proiect de lege.

D-l *N. Voinov*: D-lor deputaţi, am luat cuvântul ca să atrag atenţiunea d-voastră asupra acestui proiect de lege. Am cetit cu multă atenţiune lucrarea comitetului de delegaţi şi am văzut că baza principală a acestui raport porneşte dela acest principiu: formarea de proprietăţi mici şi mijlocii. Din acest punct de vedere se cere ca legile din 1881 şi 1884 să se modifice, în sensul de a se puteà vinde în loturi mici atât proprietăţile mici cât şi proprietăţile mari; şi a se puteà vinde şi în loturi dela 50—400 ectare; dar pentru a puteà fi cineva admis la licitaţiune trebue să depună o garanţie echivalentă cu a patra parte a estimaţiunii bunului scos în vânzare.

Vă mărturisesc, d-lor, că în urma cetirii acestui raport şi a modificărilor ce se propun, eu mă aflu foarte nedumirit; şi am luat cuvântul mai ales ca să rog pe d-l Raportor să binevoească a mă scoate din nedumirirea în care mă aflu.

D-lor, raportul pledează în sensul parcelării proprietăţilor prin vânzare în loturi mici; şi tot raportul mânându-ne la proiectul de lege, ne demonstrează că rezultatul are să fie cu totul contrariu de ceea ce vizează el; şi iată de ce: legea veche prevede că nu se pot vinde în loturi mici decât moşiile de o mărime dela 2.000 ectare în sus, iar moşiile mai mici de 2.000 ectare se pot vinde numai în corpuri întregi; asemenea se pot vinde moşiile mari, de orce întindere, în loturi mai mari, însă cu condiţiune ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a moşiei. După proiectul de lege în discuţiune se pot vinde însă numai în loturi mici orce moşii ale Statului, fără distincţiunile de întindere sau venit, locuitorilor rurali cultivatori de pământ. Loturile puse în vânzare pot coprinde întreaga moşie sau numai o parte din ea. Restul de pământ ce va rămâneà Statului se va vinde în loturi mari dela 50—400 ectare.

D-lor, în fața modificărilor ce se propun, mă văd nevoit a declară că nu pot înțelege care este economia acestui proiect de lege.

Primesc și eu amendamentul făcut de comitet ca moșiile mari să se vânză în parcele mici, orcât se vor puteà acoperì, și recunosc că restricțiunea pusă în legea veche de a nu se puteà vinde o moșie decât în totul, erà un rău; și această modificare o primesc în vederea sfaturilor ce ni se dă de d-l Raportor, că trebue să ne ocupăm cât de mult ca să transformăm proprietatea mare în proprietăți mici. Dar dacă scopul d-voastră este acesta, apoi atunci de ce propuneți ca și proprietățile mici să fie puse în vânzare în loturi, ceea ce erà prohibit până acum, pentru că dejà ele sunt o proprietate mică? Au găsiți d-voastră că aceà proprietate mică e de trebuință s'o mai micșorați?

D-lor, dacă d-voastră n'ați avut până acum ocaziune și timp să micșorați proprietățile mari de mii de ectare, nu gândiți ce are să se întâmple de acì înainte cu modificările ce propuneți? Până astăzi d-voastră nu ați avut destulă concurență și nu știu dacă n'ați avut; voiu relevà mai pe urmă oarecari cuvinte zise de d-l Iepurescu, pentru a puteà împărțì în loturi numai proprietățile dela 2.000 ectare în sus, și vă măguliți d-voastră a crede că veți căpătà rezultate mai satisfăcătoare cu măsurile ce propuneți de a se puteà vinde în loturi și proprietățile mai mici de 2.000 ectare? Dar de bună seamă, d-lor, că atunci concurența pentru moșiile mari va încetà cu totul, și are să se întâmple contrariul de ceea ce doriți d-voastră, adică tocmai proprietățile mici, ce le aveți mai la îndemână, vor fi vândute, iar proprietățile mari vor rămâneà pe spinarea Statului, fiindcă asupra lor concurență în parcelare nu are să fie precum nici în total, deoarece nu sunt în țară la noi multe capitaluri mari ca să se poată cumpărà în total domenii întinse. Legea veche aveà un alt scop când prevedeà că propietățile mici să fie vândute în întregul lor, acela de a puteà atrage concurența capitalurilor mici. Micii capitaliști putând devenì proprietari pe niște asemenea moșii, fără a li se cere condițiuni de plugărie etc. iată că prin aceasta se formà aceà proprietate mijlocie de care vorbiți d-stră. Chiar dacă ar rămâneà în mâna Statului o proprietate mică, încă el poate găsì mai lesne și mai mulți amatori de a o luà în arendă, iar in cazul când Statul ar voì să o vândă va găsì mai mulți doritori de a o cumpărà pentrucă capitalurile mici sunt mai multe.

Onorabilul d-l Mucenic Dinescu a adresat mulţumirile sale Guvernului pentru modul cum se dispune a se face vânzările acestor moşii, arătând că de azi înainte ţăranii vor puteà cumpărà asemenea proprietăţi, pentrucă le vor aveà la îndemână, nu vor fi nevoiţi a se deplasà, eu unul nu mă simt nici cum mulţumit de prevederile acestui proiect de lege, şi mă preocup numai de bunul trai al celor de astăzi.

D-lor, legiuitorul, când a făcut legea în vigoare, a avut vederi mai întinse.

După mine intenţiunea sa a fost de a pune la îndemâna cultivatorilor mici mijloace să poată cumpărà pământ din moşiile Statului în loturi mici, şi totdeodată de a face pe aceà populaţiune care stă la munte şi care acolo este prea deasă, să se coboare la câmp şi să cumpere pământ în loturi mici acolo unde populaţiunea lipseşte, astfel ca proprietatea mare să câştige prin acel mod de impopulare. După mine, legea veche aveà dar un scop mai bun de cât cea prezentă, care cred că va face mai mult rău decât bine.

Acum mă adresez mai eu seamă la d-l Raportor, fiindcă văd că d-sa îmbrăţişează cu căldură legea d-lui Ministru şi-i pun această întrebare: crede d-sa că prin măsura de a nu fi admis nimeni la licitaţiune, de a nu puteà concurà la cumpărarea unei moşii fără a depune mai întâiu o garanţie echivalentă cu a patra parte a estimaţiunii bunului scos în vânzare, crede d-sa, zic, că prin aceasta se înlesneşte cumpărarea proprietăţilor Statului?

D-l Mucenic Dinescu, reprezentantul colegiului al 3-lea a declarat că va propune un amendament la acest articol, d-sa a zis: pentru noi *ţăranii* — cât d-lui, sunt şi eu ţăran şi încă d-lui este mai mare proprietar decât mine — pentru noi, ţăranii, a zis d-l Dinescu, vă rog să se prevadă în această lege ca să nu plătim nimic înainte, să fim primiţi fără garanţie, şi plăţile de răscumpărarea pământului să fie în condiţiunile legii rurale (*Intreruperi*). Când va venì în discuţiune acest amendament, atunci voiu specificà şi eu ce va să zică ţăran. Nu toţi acei cari pun un cojoc pe spate sunt şi ţărani, nici adevăraţi ţărani sunt toţi aceia cari au câtevà zecimi de pogoane.

Intreb dar, ce înlesnire faceţi d-voastră acum prin această lege cumpărătorilor? Legea veche prevedeà ca cumpărătorul are să depună prin anticipaţiune a zecea parte din preţ şi restul în termen

de 25 de ani; iar prin acest proiect de lege, d-voastră cereţi a se depune a patra parte din preţul estimaţiunii moşiei. Aceasta va să zică, după d-voastră, a face accesibile de a se cumpără de către ţărani proprietăţile mici? Dar nu vedeţi d-voastă că prin această măsură puneţi pe ţărani în imposibilitate de a mai puteà cumpărà vreodată moşii şi că loturile cele mari chiar aveţi să faceţi a nu se puteà cumpărà decât numai de unii oameni, de nişte concurenţi cari se vor formà în bande de speculă şi vor înlăturà pe toţi ceialţi amatori de a cumpărà asemenea loturi?

Vedeţi dar, d-lor, că această lege numai ţărănească şi liberală nu este, şi nu dă posibilitatea de a se împărţi cât mai curând proprietăţile mari ale Statului pe la mici şi mărişori achizitori; căci, prevăzând că se pot vinde în loturi proprietăţile mici ale Statului, cari până azi se vindeau numai în corpuri întregi şi pentru cari se vor găsì totdauna destui cumpărători, este a împuţinà concurenţa la moşiile mari, cari acelea trebuesc divizate şi subdivizate, pentru ca să fie accesibile cumpărării.

Onor. d-l Raportor ne mai spune că urcarea garanţiei la o valoare mai mare s'a făcut numai în vederea de a se pune un capăt speculaţiunilor necorecte şi neajunsurilor ce Ministerul întâmpină în asemenea împrejurări, căci se prezintă la licitaţiune oameni, unii aproape insolvabili, cari depunând o garanţie mică, cumpără o moşie, şi apoi o lasă, nu mai plătesc nimic.

Mai întâiu aş fi dorit, când se argumentează astfel, să ni se arate numărul total al vânzărilor, să avem o statistică de numărul acelora cari nu au plătit; fiindcă se poate întâmplà ca unii cumpărători să se retragă, să nu mai plătească, dar trebue să vedem întru cât aceasta poate fi un motiv pentru a se modificà legea făcută acum nn an. *(Intreruperi)*, D-voastră ziceţi că aţi făcut experienţa acestei legi; eu însă îmi permit a declarà că afirmaţiunea d-voastră nu este exactă; d-voastră nu aţi aplicat însă legea în toate dispoziţiunile sale; n'aţi avut timpul să faceţi experienţă. Dosarele Ministerului gem de cererile locuitorilor, proprietăţile mari ale Statului, nu voiu zice toate dar foarte multe, sunt cerute şi acoperite de cererile locuitorilor a se scoate în vindere; poate că unele din ele nu sunt cu totul acoperite şi aci recunosc că bine aţi făcut de aţi venit cu modificarea, ca şi în cazul acesta să se poată vinde moşiile mari în loturi mici. Cine sunt, d-lor, aceia cari s'au prezentat la licitaţiune şi au luat

moşii de ale Ststului, la cari în urmă au renunţat? Ce daune a suferit Statul din această cauză? Daune a suferit Statul, fiindcă garanţia nu a fost de o a patra parte a valorii moşiei, sau nenorocitul locuitor care, împins de filodoriştii ce se îndes pe la domenii sub toate ministerele şi într'un moment de căldură a dat un preţ prea mare şi în urmă, când am văzut că cumpărătoarea făcută ar fi o grea sarcină pentru dânsul, a preferit mai bine să piarză garanţia depusă, şi să scape numai cu atâta pagubă? Aceştia oare sunt cumpărătorii cei neserioşi, cei de rea credinţă? Pe aceştia voiţi d-voastră să-i pedepsiţi prin măsurile ce propuneţi? *(Intreruperi)*.

D-lor, legea actuală este o lege care de abià s'a pus în practică, ale căreia roade încă nu s'a văzut, şi prin urmare nu cred că într'un timp aşà de scurt, dela 1884 şi până astăzi s'a putut formà convicţiunea fermă că ea trebue modificată. Dorinţa noastră a fost ca să scape Statul de proprietăţile cele mici şi să rămână cu cele mari, dar această dorinţă nu se ajunge prin modificările cari se aduc la legea existentă.

Deaceea, rog pe d-l Raportor pe care îl ştiu că este cu bună credinţă în asemenea chestiuni şi care dela 1866, de când ne cunoaştem amândoi, totdeauna am căutat împreună să facem legea pentru vânzările proprietăţilor Statului accesibile ţăranilor şi micilor capitalişti, îl rog să nu se lase a cădeà în eroare ca tocmai această lege să fie o lege care va împiedicà pe ţărani şi pe mici capitalişti de a puteà să cumpere proprietăţi de ale Statului.

Iată obiecţiunile pe cari am avut onoare a le supune mai cu seamă d-lui Raportor, fiindcă cunosc foarte de mult intenţiunile şi sentimentele d-sale în această privinţă.

D-l *D. Tacu*: D-lor deputaţi, observaţiunile ce le-au făcut d-l Iepurescu şi d-l Voinov asupra proiectului de lege pe care am avut onoare a-l cetì d-voastră, se pare că vin mai mult din împrejurarea că d-lor nu şi-au dat îndestul seama a înţelege ceea ce se voeşte prin aceste modificări. Dacă vom cetì cu atenţiune dispoziţiunile legii relativ la înstrăinarea bunurilor Statului, atât cea din 1881, cât şi cea din 1884, precum şi modificările cari se propun prin acest proiect. atunci vom vedeà că astăzi nu se face altcevà decât a se facilità aplicaţiunea acelor principii pe cari legile din 1881 şi 1884 le-au recunoscut şi sancţionat, dar cari nu s'au putut executà din cauza dificultăţilor pe cari le-am arătat prin raportul nostru şi despre cari atât

d-l Voinov cât şi d-l Iepurescu nu ne au vorbit nimic. Noi arătăm dificultăţile din a cărora cauză principiul admis în lege, dorit de ţara întreagă şi recunoscut ca binefăcător proprietăţii agriculturii noastre şi populaţiunii rurale, n'a putut să dea roadele sale binefăcătoare.

Iată, d-lor, unde stă chestiunea. Mai întâiu este vorba de vânzarea proprietăţilor mici în corpuri întregi, chestiune pe care legiuitorul o rezolvà prin legile din 1881 şi 1884.

Insă cari din proprietăţile Statului se pot considerà ca mici? Aceasta este cea dintâiu întrebare pe care şi-a pus-o legiuitorul pentru a se determinà bunurile accesibile vânzării ca atari şi atunci şi-a zis că proprietăţile mici accesibile vânzării sunt acele cari au un venit anual până la 20.000 lei arendă. S'a întâmplat însă ca moşii foarte întinse de câte 2.000 — 3.000 de ectare să fie arendate cu 18.000 19.000 lei aşà încât asemenea moşii mari erau trecute în rândul celor mici, destinate vânzării.

Acum vine întrebarea: în asemenea cazuri se îndeplinià intenţiunea legiuitorului de a se vinde numai fondurile cele mici? Noi susţinem că nu, şi credem că şi d-l Voinov este convins că o moşie de 2.000 — 3.000 ectare nu poate să fie trecute în rândul moşiilor mici, şi deaceea, ca să putem face aplicabil acel princip, am introdus o normă după care să se poată considerà ca fond mic accesibil de a se vinde, adică acelea cari vor aveà până la 1.000 ectare întinderea şi cari vor produce un venit sau arendă anuală până la 20.000 lei; in acest mod credem că am înlesnit aplicaţiunea legii.

A doua chestiune este: tot în legea dela 1881 ca şi în cea dela 1884 se vorbeşte de împroprietărirea prin loturi mici până la 8 ectare. Insă pe cari proprietăţi? Legea ne spune că numai pe proprietăţile cari vor aveà întinderea dela 2.000 ectare în sus. Experienţa a probat că această dispoziţiune a făcut ca legea să nu se poată aplicà, pentrucă le-a venit foarte greu locuitorilor cultivatori să poată acoperi totalitatea unui bun aşà de mare, din cauza greutăţilor ce le prevedeà însăş legea. Noi credeam că desvoltarea împroprietăririi micilor cultivatori prevăzuţi în legea dela 1881 şi 1884 este iarăş o dorinţă unanimă atât a ţării şi cred că şi a Parlamentului actual, că prin urmare trebue să înlesnim realizarea ei.

Aşà dar, am înlesnit împroprietărirea micilor cultivatori pe orce domeniu al Statului fără deosebire de întinderi sau de venit. Cred, d-lor, că această dispoziţiune nu poate fi combătută tocmai de acele persoane

cari în totdauna au profesat ideile democratice, precum este d-l Voinov cât şi d-l Iepurescu, nişte liberali democraţi, putem zice, chiar la extrem.

Nu cred, d-lor, ca să o fac aceasta nici măcar din spirit de opoziţiune, pentrucă orcare ar fi poziţiunea cuivà în Parlament nu poate să-şi renege principiile şi ideile de cari se conduce în viaţa politică.

Acum, d-lor, pe lângă dispoziţiunea de a se vinde loturi mici la locuitorii rurali pe orce moşie a Statului fără diferenţă de cuantumul, adică de întinderea moşiei şi de venit, s'a pus şi o altă dispoziţiune d'a se vinde moşii de ale Statului şi în loturi mai mari, la orce Români, adică în loturi dela 50, 100, 200 şi până la 400 ectare. Adică cu alte cuvinte s'au mărit loturile prevăzute în Art. 24 al legii. Acì d-l Iepurescu se înspăimântă; d-lui zice cum? Statul are să piardă toate moşiile? Le va pierde sau nu, este altă chestiune. Noi zicem că nu le va pierde; căci dacă se va da la particulari cu un preţ care este probat că va fi superior, Statul nu numai că nu pierde din valoarea fondurilor, dar încă va câştigà prin câştigul ce va obţineà ţara şi agricultura cu sistemul unei culturi conduse altfel decum se conduce prin sistema arenzilor uzitată de Stat. Dar nu este vorba despre aceasta, d-lor, căci vânzarea bunurilor Statului este o cauză tranşată prin legile dela 1881 şi 1884, încât, dacă d-l Iepurescu crede că nu este bine de a se vinde bunurile Statului, n'are decât să facă o nouă propunere prin un proiect de lege care nu poate face obiectul discuţiunii în chestiunea de faţă.

Onor. d-l Voinov se îngrijeşte că n'au să mai fie concurenţi pentru moşiile mari. D-sa nu ne arată pentru ce are această bănueală? Se pune pe o ipoteză care mi-se pare că nu este la locul ei; d-sa zice: fiindcă la proprietăţile cele mici au să năvălească toţi, apoi la proprietăţile cele mari n'au să mai fie concurenţi, şi atunci unde o să mai găsiţi aplicarea principiului d-voastră, că capitalurile cele mici au să găsească întrebuinţarea lor prin sistemul d-voastră.

Aicea iarăş trebue să ne explicăm. Avem două sisteme de proprietăţi pe cari trebue să le desvoltăm în ţară, dacă voim să avem un sistem de cultură în adevăr prosperă, este desvăluirea proprietăţii mijlocii. Nu este locul acì să mai discutăm principii, şi să mai arătăm utilitatea lor.

D-l *N. Constantinescu:* Apoi o desfinţaţi pe cea mică cu aceasta.

D-l *D. Tacu* Voiu răspunde onor. intrerupător, că nu o desinfiţăm ci din contră o facem tocmai accesibilă; proprietatea mică şi pro-

prietatea mijlocie formează obiectul legii vânzării bunurilor Statului In adevăr, este lucru foarte greu de a se determinà maximul unei proprietăţi mici şi mijlocii şi mari, fiindcă atârnă şi dela modul culturei, şi dela alte circumstanţe. Se poate face pe o proprietate mică cultura mare şi pe o proprietate mare cultura mică. Dar tocmai pentru a ajunge la acest scop al legiuitorului şi al nostru, am căutat să generalizăm cât mai mult cultura proprietăţii mici şi mijlocii şi prin urmare posibilitatea de a se întrebuinţà capitalurile mici, cari astăzi cu greu se pot aplicà la un teren mare.

Voiu răspunde acum şi la obiecţiunea adusă de d-l Voinov, adică cum că nu vom aveà concurenţi la moşiile mari. Pentrucă se vor cumpărà moşiile mici de către cultivatorii mici, aceasta nu va puteà să aibă de efect nimicirea concurenţei la moşiile mari. Din contră, concurenţa va creşte mai mult la vânzarea loturilor mari, fiindcă acei ce dispun de mijloace mai mari, vor fi şi în număr mai mare, şi cu modul acesta valoarea fondurilor va creşte de două şi trei ori mai mult. Apoi, nu toate proprietăţile mici au să fie luate de cultivatorii mici. Aceasta depinde dela diferitele interese ce se reprezintă în diferitele localităţi. Şi chiar dacă ar fi luate toate domeniile mici, de cultivatori mici, rămâne însă pentru acei ce dispun de mijloace mari a se arătà ca concurenţi pentru loturi mari la proprietăţile cele mari. Iată dar cum capitalurile mici se vor activà, prin vânzarea moşiilor mari, în loturi mari, şi prin urmare obiecţiunea şi îngrijirea ce arată onor. d-l Voinov nu-şi are locul ei. D-l Voinov pretinde că am făcut elogii prin raportul meu la adresa d-lui Ministru în privinţa acestei legi.

Voiu răspunde onor. D-lui Voinov şi orcui ar aveà această opiniune, că dacă d-sa găseşte elogii, acestea sunt însăşi ideile şi principiile cari domină materia despre cari tratează această modificare. Aş dorì ca d-l Voinov, fie din orce punct de vedere, dacă îmi plac acele idei şi principii, să le combată pe calea stiinţei şi a argumentaţiunilor serioase.

Când o idee bună ne vine înainte, este datoria orcărui om nepărtinitor a o încurajà şi a face să devie aplicabilă.

Aceasta, d-lor, am avut onoarea a vă supune ca explicaţiuni la obiecţiunile aduse de onor. preopinenţi.

In ceea ce priveşte chestiunea garanţiei, şi aicea voiu observà că onor. d-l Voinov nu şi-a dat seama de dispoziţiunile legii. Sunt

sigur că dacă îmi cereà în particular aceste explicaţiuni s'ar fi convins că chestiunea nu este cum o înţelege d-lui.

Este vorba de garanţia care se dă pentru primirea la licitaţiune a vânzării bunurilor mici în corpuri întregi, şi nicicum de vânzările în loturi mici la cultivatorii mici. Pentru atari bunuri se cere după lege o garanţie provizorie de $^1/_5$ parte din valoarea imobilului şi noi am fixat această garanţie de $^1/_4$ parte. Noi credem că acela care vine la licitaţie este un om serios, adică că mai înainte de a se decide să cumpere un imobil, şi-a consultat posibilitatea plăţii, după poziţiunea sa materială; că, dacă vede că nu este în poziţiune de a plătì, se retrage. Deaceea am zis noi că cine se duce la licitaţie, să depue $^1/_4$ parte ca să fie admis la concurenţă. Tot după lege, se cereà că după trei luni dela confirmare, cumpărătorul trebuià să completeze o a patra parte din preţ. Noi am dispus ca aceà $^1/_4$ parte să o depue dela început; căci ori va da-o astăzi sau mâine, concurentului serios îi este tot una, fiindcă el trebue să dispue de această porţiune de capital atunci când vine la licitaţiune. Trebue, d-lor, să luăm oarecari măsuri ca la licitaţiune să nu se prezinte speculatori. Sunt oameni cari vin acolo, nu ca să cumpere moşii, ci de a speculà buna credinţă, interesele şi nevoile cutăruia şi cutăruia concurent. Depun garanţia mică la licitaţiune şi sue un fond, peste adevărata lui valoare dacă nu li se oferă beneficiul ce pretind, şi nu riscă decât în cazul cel mai extrem să piardă garanţia mică ce au depus. Aceste persoane consideră licitaţiunile ca mijloc de speculă. Deaceea pentru moralitatea ce trebue să domine la asemenea acte, noi am crezut că este demn prin o dispoziţiune a legii, să facem a dispăreà asemenea speculaţiuni neoneste şi reprobate, cari se petrec în faţa mulţimii indignate şi autorităţilor publice.

Repet încăodată că această dispoziţiune nu se aplică şi la locuitorii cultivatori pentru cumpărarea de loturi mici. Pentru aceste motive, d-lor, vă rog să luaţi în consideraţiune acest proiect de lege.

D-l *I. Câmpineanu :* D-lor deputaţi, dacă mă prezint cu oarecare autoritate în această chestiune în faţa Camerei, este pentrucă nu vin să apăr opera mea individuală, ci viu să apăr o operă a Camerei, şi nici a Camerei de azi, ci a Camerei de ieri, unde erà aceeaş majoritate şi mai aceiaşi membri.

Dela prezentarea proiectului de lege ce am avut onoare a-l aduce înaintea Adunării trecute până la votarea lui am ţinut cont

de toate amendamentele şi în urmă, când am văzut întregul măsurilor luate că este bun, m'am raliat la această idee şi am primit legea pe care am sprijinit-o şi pe care d-vovstră aţi binevoit a o votà.

D-lor, nu incriminez pe d-l Ministru al Domeniilor că având o lege de această importanţă nu a pus-o în lucrare; însă nu-mi pare că d-sa este binevenit azi să propună modificarea unei legi pe caie n'a aplicat-o, pentrucă nu şi-a dat seama, dacă în aplicare întâmpină dificultăţi sau nu. Să creadă d-l Ministru al Domeniilor că sunt cel mai imparţial în chestiunea aceasta şi zisele mele au o autoritate, căci nu sunt inspirat de ideea de opoziţiune.

O voce: Dar eu sunt?

D-l *I. Câmpineanu:* Binevoiţi, vă rog, a nu mă silì să fac personalităţi şi să deviez în discuţiunea acestei chestiuni.

D-lor, în anul 1881, când s'a votat legea pentru vânzarea bunurilor Statului, cum se întâmplă cu multe alte legi, după trei ani s'a văzut că nu se poate aplicà, şi atunci iar a venit înaintea Camerei şi după discuţiunea urmată, Camera a votat această lege care este în vigoare azi.

Mie însă nu-mi par binevenite modificările ce se cer a se face legii de azi. S'a emis în totdeauna ideea că Statul trebue să vânză la ţărani. Am fost şi eu de ideea aceasta; însă nu am zis că Statul trebue să vânză numai exclusiv la ţărani, fiindcă trebue să se ştie odată pentru totdauna că drept la pământ nu are nimeni în ţara aceasta, şi deaceea am zis că este bine ca Statul să vânză la săteni, este bine ca proprietatea să fie în mâna aceluia cari o cultivă el sigur; dar să nu ne rătăcim în proclamare de principii absolute, căci nu este un drept pentru ţăran a cere pământ, ci noi avem interes să facem proprietatea accesibilă cultivatorului; aceasta ideia principală şi pentru a satisface această idee s'a făcut legea din 1884, prin care s'au înlăturat oarecari dispoziţiuni rele ce erau în legea anterioară, cum erà, de exemplu, solidaritatea; aceasta s'a înlăturat, precum şi alte asemenea dispoziţiuni defectuoase.

Care erà spiritul legii din 1884? Spiritul legii erà următorul: să facă Statul accesibil pământul sătenilor; al doilea, să le vândă pământul cu un preţ nu prea mare, şi al treilea, să-i ferească de a fi victimele intermedierilor. Acestea sunt dispoziţiunile principale ale legii din 1884.

Deaceea s'a prevăzut în legea din 1884 ca să nu mai fie legat un sătean solidar cu ceilalţi, când obştea satului se uneşte a cumpără o moşie, ci fiecare sătean să cumpere pe contul lui şi să nu fie răspunzător decât pentru partea lui plătind pământul după diferitele lui calităţi.

Inainte de 1884, când obştea unui sat cumpără o moşie, nu se împărţià între dânşii în mod egal, cei mai slabi din săteni cădeau victima celor mai tari, cari îşi trăgeau pe partea lor pământurile cele mai bune, şi dedeau celorlalţi pe cele mai rele, şi deaceea s'a luat dispoziţiunea prin lege ca fiecare ţăran ce cumpără moşie dela Stat să-şi aibă pământul său lămurit.

Atunci însă mi-a venit o idee şi mi-am zis: dar în ţara aceasta numai interesul săteanului este în joc? Eu nu mă sacrific idei de popularitate, ci spun ţăranilor totdeauna ceea ce este bine pentru dânşii însă pe de altă parte am dreptul şi datoria să mă ocup şi de alte clase ale societăţii, tot atât de puternice pentru economia ţării ca şi proprietate mică, este proprietatea mijlocie, în care mai cu seamă se întruneşte munca, inteligenţa şi capitalul. Luaţi, d-lor, moşiile celor mai avuţi proprietari şi sunt încredinţat că nu veţi găsì nici una, nici chiar la d-l G. Cantacuzino, care să fie aşà de prosperă şi bine cultivată ca o moşie mică a unui cultivator care stă acolo şi-şi dă toată osteneala peutru cultivarea şi exploatarea ei. Chiar Statul câştigă când are o clasă de asemenea oameni muncitori şi stăruitori (*Aplauze*).

Aceasta, economiceşte vorbind, este clasa inteligentă pe care trebue să o protejăm. Din acest punct de vedere s'a combinat această idee din partea Camerei, pe care eu am primit-o cu mulţumire şi s'a căutat a se concilià aceste interese cu interesul fiscului, aşà încât toţi să fie satisfăcuţi. Deaceea s'a hotărît să nu se vândă sătenilor decât numai din acele moşii cari au 2.000 ectare în sus şi în condiţiunea ca fiecare sătean să ştie anume ce cumpără şi cât cumpără.

.In acelaş timp s'a hotărît ca moşiile până la 20.000 lei venit să nu se vândă în loturi, ci în corpuri întregi; este un non sens când se zice în aparenţă că o moşie care dă 20.000 lei venit este mijlocie, dar putem zice că acest venit este maximul unei moşii mici, moşiile mijlocii sunt mai mari, ele dau 200.000 până la 300000 lei venit, cari chiar dacă nu ar există la noi, ar trebuì să le înfiinţăm.

D-lor, dece s'a hotărît ca sătenii să nu cumpere de cât moşiile mari dela 2000 ectare în sus? Pentrucă acele moşii erau arendate pe un preţ modic, deoarece erau moşii mari şi prin urmare săteanul transportat acolo, nu numai că făceà să prospere economia generală a ţării, dar obişnuit pentru Stat erà un plus de valoare, căci îmbogăţindu-se săteanul se îmbogăţià şi Statul. Şi să nu uităm, d-lor, că atunci când interesele fiscale se combină cu inleresele economice ale ţării ele devin mult mai respectabile.

Un exemplu ce putem luà este domeniul Brăilei, care s'a arendat cu 486.000 lei, şi în urma împroprietăririi a vre-o 2.000 de însurăţei pe acel domeniu, arendaşul a cerut o scădere analogă a arenzii şi astfel a rămas a plătì numai 250.000 lei pe an. La noua arendare însă, acest domeniu s'a dat cu 714.000 lei, adică aproape întreit; şi această sporire de arenzi o constatăm şi la mai multe alte moşii unde s'a aplicat legea însurăţeilor, de s'a îndoit, şi la altele chiar s'a întreit venitul.

Am auzit pe onor. d-l Mucenic Dinescu invocând un argument pe care eu nu-l primesc. D-sa a zis că sătenii nu se transportă bucuros dela actualele lor cămine, pentru a forma alt sat pe moşii cari sunt depărtate la distanţe mari.

Aceasta nu o primesc mai întâiu ca fapt, pentrucă în fapt nu este exact, căci am văzut cu ocaziunea împroprietăririi însurăţeilor că toţi s'au dus acolo unde li s'au dat locuri. Iar pe de altă parte aţi auzit spunându-se că sătenii noştri trec Dunărea să se ducă în alte ţări pentrucă la noi în ţară n'au locuri de hrană. Dar nebuni ar fi ţăranii noştrii să treacă Dunărea, să se ducă în alte ţări, când ar găsì cu înlesnire în ţară locuri de hrană?

Eu, d-lor, ca legiuitor sunt dator să ţin cont de vrednicia, de hărnicia săteanului, iar nu de îndărătnicia lui.

S'a vorbit de suvenirile, de superstiţiunile săteanului nostru. s'a zis că el ţine mult la locul naşterei lui, la mormintele părinţilor lui, şi altele. Apoi şi noi locuitori de prin oraşe nu ţinem şi noi la mormintele părinţilor noştri şl cu toate acestea, când ni se oferă o altă localitate unde vedem că putem trăi mai lesne şi mai bine, decât acolo unde ne aflăm, lăsăm tot şi ne ducem. Săteanul face şi el tot aşà, sacrifică toate suvenirile, abandonă totul şi se duce acolo, unde crede că are să-i meargă mai bine.

D-lor, conform legii astăzi în vigoare se vinde săteanului un

pogon de loc pe prețul următor: venitul anual al unui pogon de loc înmulțit cu 20, și sunt moșii, mai cu seamă moșiile cele mari cari s'au arendat mai puțin de un leu pogonul. Cunosc moșii cari au fost arendate cu 1000 lei, și cari în urmă s'au vândut cu 140.000. Dar ce s'a întâmplat?

Legiuitorul a dat drept Ministrului să vândă la săteni orce moșie, adică și din moșiile cele mari.

Ei bine, eu unul vă rog, d-lor, să nu pierdeți din vedere că mai toate moșiile cele mici sunt arendate foarte scump; prin urmare, dacă ar fi a se vinde în loturi la săteni aceste moșii cu prețul venitului unui pogon înmulțit cu 20, ar fi a li-se vinde pogonul pe 300 și 400 lei. Apoi aceasta voiți să faceți? Astfel voiți să inlesniți pe săteni? Să vă citez cazuri. Este moșia Patru-Frați din Ialomița, care s'a arendat cu patru până la cinci lei pogonul, aceasta înmulțit cu 20, ar da 80 până la 100 lei pogonul: este moșia Bordeiu care erà arendată cu 2 sau 3 lei pogonul, și care s'a rearendat cu 25 sau 30 de lei pogonul; înmulțit acest venit cu 20, ar fi să vindeți la săteni cu lei 500 sau 600 pogonul.

Aceste prețuri sunt oare accesibile, sunt avantajoase pentru săteni? Astfel voiți d-voastră să ridicați proprietatea cea mică?

Dispozițiunea acestei legi mai are inconveniente și de altă natură. Se zice că administrațiunea va puteà vinde moșii maai în loturi de câte 200 până la 400 de ectare prin licitațiune. Ei bine, această idee se prezintă sub o formă anodină, însă consecințele sunt mari, pentrucă se vor știrbì moșii mari, și nu vă dați osteneala a vedeà că atunci când se vor știrbì moșiile mari, vânzându-se din ele loturi de câte 200 până la 400 sau 500 ectare, aceasta nu va fi de cât în avantajul proprietarilor vecini, cari vor să-și rotunjească moșiile, și din natura lucrului nu cred că d-l Ministru al Domeniilor să poată rezistà; mai mult sau mai puțin cunosc aceasta, pentrucă am trecut prin acel purgativ. Cred că cu cea mai mare bunăcredință și bunăvoință, un ministru cu greu va puteà să reziste la o solicitațiune ce-i va venì dela oarecari persoane, însă vă pun în vedere un lucru, că nimic nu este mai fieros decât un proprietar când vrea să-și rotunjească proprietatea, și să vă dau un exemplu. Am necesitate de un metru de pământ pentru casa mea; sunt în stare să dau pentru acest metru de pământ o 1.000 și 2.000 de lei. Cu greu dar nu rezistă un ministru; sunt mulți miniștri cari au rezistat,

însă răul se prezintă sub această formă. Se face licitaţiune, se vinde moşia, dar ea se ştirbeşte în favoarea unui singur proprietar vecin care voeşte să se desvolte în detrimentul moşiilor Statului.

D-l *D. Tacu:* Dreptul acesta il are, d-le Câmpineanu.

D-l *I. Câmpineanu:* Faceţi eroare, d-le Raportor, şi vă desfid să-mi găsiţi un articol contrar. Cetiţi legea, şi de veţi găsì, voiu face amendă onorabilă că m'am înşelat.

D-l *D. Tacu:* Cetiţi Art. 25 din lege.

D-l *I. Câmpineanu:* Iată, d-lor, ce zice Art. 3 din proiectul de lege. Art. 25. din legea dela 1884 se modifică în modul acesta: «Păzindu-se formele prescrise în această lege pentru vânzare de bunuri cu licitaţiune publică, se vor vinde din moşiile Statului loturi de 50, 100, 200 şi până la 400 de ectare, cu condiţiune însă ca cererile să fie făcute pentru cumpărarea totală a unei moşii, sau ca restul de pământ ce rămâne Statului să se poată exploatà în condiţiuni avantajoase. Preţul acestor loturi se va face după modul prevăzut la Art. 14».

Prin urmare vedeţi că în regulă generală trebue să se acopere moşia intreagă, şi ministrul rămâne suveran să aprecieze, dacă restul moşiei dă o exploataţiune bună.

Aşà dar rămâne întreagă spusa mea că va fi solicitat ministrul să vânză din moşiile mari spre a înlesnì proprietarilor vecini de a-şi rotunjì moşiile; şi eu voesc să puiu la adăpost pe ministru de aceste solicitaţiuni, pentrucă în regimul reprezentativ este bine ca ministrul să nu răspundă la solicitaţiuni cu cuvântul că nu voeşte, ci că legea nu-i permite.

Nu mai vorbesc de partea finală, pentrucă a pune ca condiţiune de admisibilitate o garanţie de a patra parte din valoarea moşiei, este a face oficiul unui intermediar, şi nu voesc ca între Stat, care vinde, şi între acela care cumpără să fie necesar oficiul unui intermediar.

D-lor, din nenorocire nici un ministru nu a putut să scape de critice; ce voiţi? lumea este rău făcută şi astfel este făcută.

Vine un arendaş de ia o moşie, şi până când să se confirme, aleargă la toate rudele ministrului, şi cele mai adeseori ministrul rezistă, însă acela este exploatat, şi poate că după vremi să fie şi ministrul bănuit că se serveşte de intermediari.

Deaceea, d-lor, să căutăm a face să nu mai fie intermediari.

Şi pentru toate aceste cuvinte, eu unul vă declar că nu pot votà luarea în consideraţiune a acestei legi, căci în loc de progres, eu nu văd decât regres. Şi să nu se formaliseze d-l Ministru al Domeniilor, că eu n'aşi fi garantat că legea aceasta s'ar executà mai bine decât cealaltă; dar rezerv pentru Cameră votarea altor legi organice cari bat la uşă, iar nu legi neaplicabile. *(Aplauze).*

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan:* Mulţumesc d-lui Câmpineanu de sentimentele cari le-a arătat că voeşte să se creeze o clasă conservatoare.

D-l *I. Câmpineanu:* Eu nu sunt proprietar.

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan:* Eu sunt; şi să-mi daţi voe să cred că cu atât proprietatea va fi mai asigurată, cu cât numărul proprietatilor va fi mai mare. Aceasta e o părere pe care am avut-o dela început. Şi nu numai atât, dar îmi voiu permite să aduc aminte şi d-lui Câmpineanu şi d-lui Iepurescu că s'a votat dejà o lege pe aceleaşi baze, cari la Senat, după insistenţa Primului-Ministru, a primit o neînsemnată modificare. Eu nu am nici chiar meritul acestei legi, căci deşi aveam ideea aceasta, şeful cabinetului a stăruit în Consiliul de Miniştri să o aduc...

D-l *I. Câmpineanu:* Nu m'am acoperit nici odată cu Primul-Ministru.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan:* Se poate, dar e vorba să ştim al cui e meritul; şi când am auzit pe d-l Brătianu că-mi propune această lege, eu cu mare bucurie am îmbrăţişat ideea şi v'am prezintat legea, după cum aţi văzut.

Iată, d-lor, ce am voit să fac. Legea veche erà aşà, că o moşie cu un venit mai mic de 20.000 lei se puteà vinde in loturi întregi, Ce a rezultat însă la aplicaţiune? In Ialomiţa sunt moşii cari se dau cu 50 bani pogonul, şi aceste moşii sunt de mii de pogoane. Voiţi d-voastră ca asemenea moşii să se vânză in loturi mari? Acessa v'a fost scopul?

Noi ne-am zis: să punem şi o altă condiţiune, să punem şi un maxim de ectare. Aceasta e singura modificare ce am introdus, şi credem că este reţională. Căci vă întreb: puteţi d-voastră consimţi ca să vindem o moşie de opt mii pogoane ca o moşie mică?

O altă modificare ce s'a făcut, şi aceasta este ideea comitetului delegaţilor, a fost de a se sporì numărul ectarelor, de exemplu, dela 20 la 50, dela 150 la 400, adică că atunci când se va cere

să se cumpere în loturi o întreagă moşie, să poată să se dea şi părţi până la 400 ectare. Această idee a comitetului delegaţilor am găsit că erà raţionabilă; dar ce se întâmplă? Sunt moşii mici în judeţele de munte cari aduc un venit mai mic de 20.000 lei, moşii de o întindere mai mică de 1.000 ectare cari ar trebuì să fie vândute în corpuri întregi ca să constituim proprietatea mică. Ei bine, noi am pus principiul că aceste moşii să se vândă în loturi mici la săteni, căci dacă ar fi să se vânză în total am omorî cu desăvârşire trei, patru sate. Fac apel la d-l Vulturescu să ne spună, câte de aceste moşii mici sunt în judeţul Olt.

Apoi, d-lor, sunt câtevà judeţe unde nu sunt capitalişti, şi Statul are o mulţime de asemenea moşii, şi nu putem să le vindem, căci sunt doi-trei inşi cari fac coaliţiune şi oferă un preţ de nimic. Noi am zis că aceste moşii să le vindem în loturi mici la ţărani. Şi mai bine e să le vindem la ţărani, decât să le dăm pe nimic. Iată pentru ce am adaos condiţiunea de a se puteà vinde şi în loturi mici dela 10, 20, 50, 150, până la 400 ectare.

Acestea sunt cele două simple modificări ce se propun în această lege.

D-l Voinov ziceà că, dacă vindem şi moşiile cari sunt mai mici de 1.000 ectare şi cu venit mai puţin de 20.000 lei, nu vom mai găsì muşterii pentru moşiile mari.

Ei bine, d-sa se înşală; în privinţa aceasta nu aveà decât să ceară lista moşiilor cari s'au cerut să fie vândute în loturi, pentru toate avem muşterii. Dar cum se face preţuirea când se vinde în loturi?

Iată cum: se ia arenda pe un an şi se înmulţeşte cu 20 şi daca o moşie a fost arendată cu un leu pogonul, se vinde cu 20 lei la ţărani, şi aci d-l Dinescu se înşeală, căci pentru săteni nu e licitaţiune, legea e formală; dacă sunt mai mulţi muşterii, se trage la sorţi; numai când se vinde la mahalagii e licitaţiune. La munte sunt moşii cari au ajuns să fie arendate cu 30 lei pogonul, prin urmare de 20 ori câte 30, face 600 de lei, şi negreşit că ţăranul când are să aleagă între 20 30 lei un pogon la câmp şi 600 de lei un pogon la munte, nu va fi aşà de copil ca să aleagă pogonul din urmă.

Prin urmare, d-lor, nu se schimbă întru nimic economia legii.

Dacă nu ne daţi această facultate, ca după un studiu prealabil să vindem moşiile mici în loturi, atunci ne puneţi în imposibilitate

de a aplicà legea; şi rău făcea d-l Câmpineanu de spuneà că nu se aplică legea.

D-lor, şi d-l Câmpineanu şi eu am aplicat legea; în lege se prevede că trebue să vindem pe fiecare an pentru 2.000.000, şi aşà am făcut totdeauna.

Din necesităţi practice şi din experienţa noastră, noi ţinem la acest lucru, ca pe lângă arenda de 20.000 lei să se ceară şi condiţiunea ca moşia să nu fie mai mare de 1.000 ectare, ca să nu se întâmple să se vândă moşii mari sub cuvânt că au arenda mică şi al doilea să ne daţi facultatea, pentru moşii mici, cari nu se pot vinde în corpuri întregi, să le vindem în loturi mici.

Se cere închiderea discuţiunii şi puindu-se la vot, se primeşte.

Se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege şi rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanţi.	86
Majoritate regulamentară .	47
Bile albe . .	47
Bile negre.	39

D-l *Vicepreşedinte*: Adunarea a luat în considerare proiectul de lege.

Se ceteşte Art. I.

D-l *Tacu* dă cetire Art. 1.

D-l *G. D. Palade*: D-lor deputaţi, cred că legea, astfel cum se prezintă de onor. d-l Ministru al Domeniilor, aduce o ameliorare însemnată legii existente; dar tocmai pentrucă văd din partea guvernului bune dispoziţiuni pentru a ameliorà legea vânzării bunurilor Statului îmi voiu permite de a propune un amendament iscălit de câţivà colegi, şi pe care-l voiu susţineà înaintea d-voastră, amendamentul este următorul:

«Moşiile Statului se vor vinde numai în loturi mici, cari nu vor puteà trece de 10 ectare şi numai micilor cultivatori».

D-lor, vă asigur că în această chestiune m'am gândit de zece ori înainte de a-mi face hotărîrea în acest sens; chiar în secţiunea noastră am profitat de faptul că erau mai mulţi bătrâni acolo şi le-am spus părerile mele; am văzut că unul din cei mai stimaţi ai mei bătrâni cătà a mă convinge că amendamentnl meu vine prea degrabă; cu toate acestea vă mărturisesc că am rămas nestrămutat in credinţa

că este timpul ca ideile coprinse în amendamentul nostru să devină lege.

D-l *M. Cogălniceanu :* Cer cuvântul.

D-l *G. D. Palade :* Ceea ce credeam, d-lor, atunci o cred acum cu mai multă tărie în urma unei lecturi ce am făcut asupra impresiunilor ce a lăsat țara noastră, și cu deosebire sătenii, unuia din cei mai mari economiști moderni d-l Lavelaye. Nimeni nu poate contestà acestui om nici tendințele sale umanitare, nici capacitatea sa.

D-l Lavelaye, trecând prin țara noastră, face asupra săteanului nostru următoarele aprecieri :

«Nimic mai melancolic decât această întinsă câmpie de grâu din România de jos. Nu este verdeață, nu sunt arbori. Vara, stepa tăiată de căi pline de praf, iarna nemărginită neauă. *Satele sfâșie inima economistului, filantropului și artistului.* Economistului îi se sfâșie inima, căci nimic nu este așezat pentru producțiunea avuției, nici un capital acumulat, nu sunt clădiri pentru exploatare, câtevà instrumente de arat, dar de cea mai rea specie, puține aprovizionări și nici chiar lemne de încălzit. Filantropului îi se sfâșie inima, căci acele locuințe sunt icoana celei mai mari lipse, consecință a unei sclavii ereditare și ale unei exploatări fără margini a celui slab de către cel tare. Casa este de pământ, uneori este pe jumătate înfundată în pământ, și în acest caz cel puțin este caldă iarna și răcoroasă vara. Pot spune că nu este nici un mobilier, fumul ese cum poate prin crăpăturile acoperișului. Peștera sălbatecului din Africa centrală este mai bine făcută spre a satisface trebuințelor vieții. Iacă soarta descedenților coloniilor lui Traian, cari vorbesc limba poporului rege și cari de 17 veacuri cultivă fără încetare acest pământ cel mai roditor din lume».

D-lor, pe acesta nu puteți să-l bănuiți nici de spirit de opozițiune, nu puteți să-l bănuiți nici de un pesimist, este omul în care rațiunea rece întotdeauna îi domineazà toate impresiunile și prin urmare, când acest distins economist vine și ne dă acest atestat asupra situațiunii noastre, eu cred că trebue să ne deșteptăm, lucrul merită să fie luat în considerare și unul din leacuri cred că-l putem atinge prin legea de față.

D-lor, a ne ascunde relele, a pune mâna la ochi și a ne face că nu vedem ceea ce se vede și de alții nu însemnează a lecuì răul. Ceteam, d-lor, aseară un răspuns care făceà d-l Aurelian d-lui La-

velaye în economia națională, acest răspuns are aerul să zică d-lui Lavelaye că se înșală. Mie mi se pare că d-l Aurelian crede că ameliorează lucrul tăgăduindu-l, dar eu voiu recomandà d-lui Aurelian o carte a unui distins medic al nostru d-l dr. Istrate, «o pagină din istoria contimporană a României» în care arată lucrurile tocmai cum sunt stabilite de d-l Lavelaye. In această carte veți vedeà, fie din punctul de vedere al alimentațiunei, fie din punctul de vedere al locuinței, lucruri oribile cari ne fac să ne îngrozim, cum se poate ca la suprafață să avem atâta lustru și la bază să fim atât de putrezi; cum alături cu o civilizație aparentă sus, avem o stare de înapoiere primitivă care domină jos.

Eu știu că acest rău nu se poate amelioră lesne; eu știu că rețetele și-au pierdut valoarea lor, nimeni nu mai crede azi că cu o rețetă poți să vindeci toate boalele; însă nu trebue să respingem orce leac care se propune și care dacă nu îndreptă totul, îndreptă cel puțin o parte a răului.

Ce propun eu? Propun lucrul următor: Statul este astăzi în posesiunea unor domenii foarte întinse: el are în mâna sa, fiind proprietarul acestui imens domen, pânea săteanului, viața săteanului, putința de a face din acel om al muncii astăzi sărac, omul fericit înlesnindu-i instrumentul de muncă. Ce rău s'ar aduce Statului, dacă s'ar pune în legea aceasta a vânzării bunurilor Statului că ele nu se vor vinde decât numai la săteni. Mi se va răspunde poate că aceasta ar aduce pentru un moment puține resurse financiare pentru Stat. De acord, însă cred că nu trebue să se aducă considerațiuni de acestea de ordine cu totul secundară, când este vorba de o chestiune atât de importantă, ca aceea a îmbunătățirii soartei materiale a săteanului prin stabilirea micii proprietăți. Și apoi sper că știința d-voastră financiară va puteà găsi o combinațiune pentru înlăturarea acestui inconvenient.

Ni se zice de d-l Raportor și de d-l Câmpineanu că trebue să înființăm o clasă mijlocie. Ni se mai zice în secțiuni că agricultura atunci mai cu deosebire se desvoltă când este făcută în cultura mare. Poate, dar cine-mi poate contestà că proprietatea mică nu poate să fie pusă în cultură mare? Cine poate contestà că dacă d-voastră veți ști să faceți ca să pătrundă în sătean cunoștința adevăratelor lui interese, el nu va ști să se asocieze cu altul pentru a introduce ameliorare în cultura pământului și instrumente agricole mai perfecțio-

nate? D-lor, s'a făcut o confuziune regretabilă când s'a identificat cultura mare cu proprietatea mare. Această înfrăţire nu e neapărată, se poate foarte bine ca proprietatea mică să fie supusă culturii mari. Insă, d-lor, nu acestea sunt consideraţiunile cari trebue să ne determine în chestiunea de faţă, ci cu totul altele. Eu am cetit şi răscetit dările de seamă către săteni ale bătrânului fost deputat Ioan Ionescu dela Brad care s'a ocupat mult de această chestiune şi vă mărturisesc că de atunci această chestiune e una din preocupaţiunile mele. In aceste frăţeşti convorbiri a bătrânului democrat, am văzut toată gravitatea chestiunii şi am găsit motive hotărîtoare spre a susţineà amendamentul ce vă propun. D-sa, vorbind despre situaţiunea populaţiunii noastre rurale la 1860, arată, după Marţian, că în România erau 881.929 de familii rurale; din acestea nu s'au împroprietărit la 1864 decât numai 406.898, restul celălalt nu este împroprietărit. Prin urmare, chiar după statistica lui Marţian, vedeţi pe ţărani încă de pe atunci împărţiţi pe jumătate între acei cari au pământ şi între acei cari nu au pământ, independent de răzăşi, se înţelege, legea din 1864 prin Articolul 5 şi 6 a prevăzut modul împroprietăririi acelor ce rămăseseră fără pământ.

Acum, d-lor, dacă d-voastră veţi plecà dela 1864 şi veţi căutà să vedeţi ce s'a făcut cu dispoziţiile legii de împroprietărire, veţi vedeà că sunt două rele pe cari trebuie să le îndreptăm. Intâiu este ca legea dela 1864 ea însaş nu este aplicată, chiar cât priveşte pe cei 406.000 împroprtetăriţi, şi al doilea pentru ceilalţi cari au rămas neîmproprietăriţi; nu s'a îngrijit nimeni din partea Statului de dânşii. Cum rămân aceşti oameni? Am căutat să văd aplicatu-s'au Art. 5 şi 8 din legea rurală, cari prevăd că acei cari nu pot să se împroprietărească pe moşiile unde şedeau, să fie împroprietăriţi pe moşiile Statului conform legii? Am căutat să văd, dacă Art. 15, pentru ţărmurirea pământurilor date sătenilor s'a făcut. Şi am văzut că nici una, nici alta nu s'au îndeplinit. Prin urmare vedeţi că articolele din legea rurală faţă cu ţăranii au rămas litere moarte, şi între ţărani n'au rămas decât zâzania şi nemulţumirea.

Am găsit o circulară a d-lui Ministru Ioan Brătianu, când venise la Minister, în Octombre 1876. D-sa, găsind atunci cu drept cuvânt că singurul lucru care trebuià să preocupe pe partidul liberal este cum să satisfacă aceste promisiuni ale legiuitorului din 1864, se adresează către prefecţi şi zice: «Vă rog, a vă ocupà de

punerea in lucrare a dispozițiilor cuprinse în instrucțiunile alăturate, cu activitatea și interesul ce se datorește acestei chestiuni importante, astfel că punerea în posesiune a sătenilor pe locurile, la cari au drept, să fie săvârșită în cel mai scurt timp posibil. Mă veți înștiință îndată prin telegramă despre constituirea comisiunii, și-mi veți raportă pe fiecare săptămână de mersul lucrării, adică pentru câte comune s'au săvârșit constatările în cursul săptămânii, etc.»

Vedeți că la Octombre 1876, nu se mai sătură d-l Prim-Ministru actual de graba ce puneà ca să știe ce s'a făcut cu acele articole din lege, căci cereà ca prefecții să-i răspundă chiar prin telegrame, n'aveà răbdare să accepte scrisoare, și acum după 10 ani când a fost întrebat de d-l Cerchez, ce s'a făcut cu Art. 15 din legea rurală, a răspuns că lucrul este tot la început, și nu s'au dat nici o satisfacere acestor trebuințe. Prima deci datorie a noastră este ca pentru cei împroprietăriți să se efectueze delimitarea. Al doilea lucru este să ne întrebăm ce s'au făcut cu celelalte familii în număr de 406,000 și atâtea neîmproprietărite. M'am dus la Domenii și am cerut să văd câți s'au împroprietărit din aceștia cari aveau dreptul să fie împroprietăriți pe moșiile Statului? Ce număr de moșii s'au dat la acești săteni? Și am văzut că din acest număr de neîmproprietăriți, abià s'au dat pământuri la 46.889 și între aceștia aproape jumătate sunt albăstrime cari s'au împroprietărit pe nedrept și pentru cari d-voastră ați numit o comisiune de verificare care să cerceteze cazul, nu știu unde este comisiunea cu lucrările sale. Va să zică dela 1864 și până acum vedeți singurele împroprietăriri cari s'au făcut. Dar ni se va răspunde că unii țărani au cumpărat loturi mici în virtutea legii vânzării bunurilor. Intreb atunci pe d-l Ministru să ne spue d-sa, în urma acestei legi din 1881 pentru vânzarea în loturi, care este cantitatea vândută sătenilor? Ce au profitat ei din aceasta? Eu n'am putut găsi suma adevărată, dar de sigur că este minimă, căci, aceasta putem să o înțelegem după *Monitorul Oficial*, unde vedem că acei cari au cumpărat loturi la concurența de ieri, li se pun a doua zi în vânzare, fiindcă nu pot plăti avansul ce li se cere. Va să zică s'a făcut o lege cu totul inaplicabilă pentru săteni, și prin urmare din acest punct de vedere ne aflăm acum mai rău decât în 1864, pentrucă de atunci până acum avem un strat de timp de peste două zeci ani în care săteanul a suferit și a așteptat și în care

Guvernele au arătat o nepăsare culpabilă fie pentru a aplicà legea din 1864, fie pentru a se gândì la ameliorarea soartei ţăranului.

Ei, d-lor, în faţa acestei situaţiuni eu cred că este timpul reparaţiunilor şi acì nu cred că este o chestiune de partid, chestia trebuie să fie a tururor partidelor. Nu credeţi d-voastră că s'ar aduce cea mai mare uşurinţă sătenilor, nu credeţi d-voastra că s'ar face cel mai mare act de politică naţională şi liberală, când d-voastră veţi înscrie în această lege că: moşiile Statului nu se vor vinde decât la săteni? Eu cred că da. Statul nu poate face un mai bun uz de domeniul său privat decât asigurând transmisiunea lui în mâna sătenilor. Orcum veţi considerà chestiunea, cele mai bune rezultate vi le va da săteanul proprietar. Voiţi înavuţirea ţării, ei bine, toţi autorii vă vor spune că în mâinile nimănui nu produce proprietatea rurală recoltă mai abundentă de cât în mâinile săteanului proprietar, şi e natural, căci el are o bucăţică de pământ pe care o cultivă cu toata sârguinţa sa, el nu târgueşte munca, încât, dacă vei căutà cât produce un ectar de pământ din o moşie mare niciodată nu o să găseşti că produce ca la un proprietar mic. In moşiile mari cei ce lucrează pe bani nu au decât să-şi îndeplinească o datorie pe când proprietarul mic, care are o bucăţică de pământ, se devotează cu tot sufletul ca să poată produce cât se poate mai mult; acì îi pare că timpul trece prea curând, dincolo-i pare că soarele stă pe loc. Şi apoi, d-lor, nu trebue să vă gândiţi d-voastră şi la toate celelalte efecte de altă ordine de idei cari le produce mica proprietate asupra ţăranului? Nu ştiţi d-voastră, că este necontestat că prin mica proprietate se desvoltă neasemănat spiritul de economie şi de moralitate în viaţa ţăranului? Când îl faci pe el stăpân la el acasă când îş are el micul său pământ sau cum zicem noi al său *chez lui* se simte mai mândru de numele de om, se înobilează. Michelet, în limbajul său pitoresc, în cartea sa, *Le Peuple*, zice că micul proprietar vede în pământul ce cultivă *sa maîtresse*, el a surprins pe sătean cum se duce să-şi vadă în toate zilele pământul său, el nu a neglijat să observe chiar vizitele de Dumineca ce ţăranul face pământului său în haină de sărbătoare. Ei bine, când aţi legat pe sătean de aceestă amantă a sa pe care el o pierde din ochi, nu credeţi d-voastră că cu aceasta aţi întărit şi bazele existenţei naţionale? Vedeţi prin urmare că din orce punct de vedere vă veţi pune, nu puteţi contestà că proprietatea mică în mânile sătenilor dă rezultate

mari şi bune. Stuart Mill în tratatul său de economie politică are un capitol întreg care se poate recomandà guvernelor democrate, şi şi în care el arată că dacă vrei să ridici inteligenţa ţăranului trebue să-l faci proprietar mic.

In alte părţi se zice: nu trebue să se facă proprietari mici, căci aceasta contribue a înmulţì populaţiunea. Aceasta, d-lor, poate fi o obiecţiune în altă parte, la noi din contra este o calitate, căci pentru multă vreme unul din deziderateie noastre va fi să facem ca ţăranii să aibă cât mai mulţi descedenţi, deoarece populaţiunea acestei ţări este foarte puţin densă faţă cu întinderea teritorului şi şi cu forţele productive ale ţării. Dar pentru aceasta trebue ca ţăranului să-i fie asigurat un bun traiu relativ, căci în o adâncă sărăcie nu-ţi va ieşì niciodată o progenitură numeroasă şi viabilă. Numai astfel putem explicà stagnaţia populaţiunii noastre rurale.

Eu cred că acest rău îl veţi puteà îndreptà în parte când din acel om, astăzi desperat, care nu ştie ce să facă cu braţele lui a doua zi îi asiguraţi putinţa de a devenì proprietar.

Iată, d-lor, considerantele multiple cari mă fac pe mine şi zic cum că veţi face o faptă bună dacă veţi admite acest articol; altfel orice reforme veţi face d-voastră, vor alunecà peste capul săteanului ca peste o lucioasă sticlă, nimic nu se va prinde de el; este o veritate filosofică că *primum est vivere deinde philosophare* întâiu să te gândeşti la traiu şi pe urmă la filozofie, şi mie mi se pare că noi ne-am gândit să-l facem întâiu să filozofeze şi pe urmă să trăească. Cu chipul acesta, d-lor, în deşert îi veţi da toate drepturile electorale din lume, în deşert îl veţi hrănì cu instrucţiune obligatorie, toate acestea vor fi din partea d-voastră făţărnicii şi pentru el deşertăciuni, căci la toate aceste visuri el va răspunde, cu drept cuvânt, că foamea nu-i permite să vadă nici, unde este şcoala şi nici, ce este un drept de cetăţean; dacă voiţi dar ca toate aceste ficţiuni să devină nişte realităţi, căutaţi de puneţi la baza vieţii săteanului existenţa sa materială şi atunci puteţi fi siguri că veţi merge mai departe.

In fine o consideraţie care ar trebuì pe toţi să ne unească şi să nu fie dezacord între noi este aceasta: că un Stat nu poate mai bine să se îngrijească de existenţa lui decât atunci când a ştiut să favorizeze împărţirea proprietăţii în mâna cât se poate a mai multor cultivatori, când d-voastră ca legiuitori veţi ştì să răspundeţi la această sete a sătenilor de a posedà pământ, şi astfel să-i faceţi pe

fiecare interesat de această ţară prin pământul pe care îl cultivă, fiţi siguri că aţi format o armată formidabilă de apărare naţională. Un popor în care muncitorii agricoli sunt proprietarii pământului ce locuesc, acel popor se sacrifică pentru ţara sa nu numai împins de focul sacru al patriotismului abstract, ci jerfa lui pleacă din un adânc interes, care-şi afundă rădăcinile până în inima pământului pe care-l locueşte. Şi eu cred că d-voastră, cari desigur nu sunteţi optimişti în privinţa lucrurilor cari ne aşteaptă, cari sunteţi siguri că numai flori o să vină peste capul ţării, cred că ar trebuì să nu scăpaţi o singură măsură care este de natură să facă pe ţară să fie gata orcând la sacrificiu, şi să nu aibă nici un motiv ca în momente de jerfă să răspundă prin murmure. *(Intreruperi)*

Dar ni-se zice că, dece nu încurajăm şi proprietatea mare, căci ar fi un privilej pentru săteni ca din moşiile Statului să vindem numai cultivatorilor mici? Nu ştiţi însă d-voastră că proprietatea mare este destul de bine reprezentată în România; că avem destule moşii mari, cari pot rivalizà cu moşiile cele mari din toate statele? sunt domenii cari transformă pe proprietari în adevăraţi Segneuri; prin urmare când aveţi această stare de lucruri, cred că nu ar trebuì să vă mai gândiţi la proprietatea mare, ci să căutaţi să stabiliţi pe cea mai mică. Eu nu pretind că ţăranii au dreptul la moşiile Statului, dar chestiunea este că, d-voastră ca legiuitori, ce uz mai bun credeţi că poate face Statul cu moşiile sale? Să vânză pământul unui om care îl ia pentru speculă, sau unui om care arde de dorul de a-l cultiva? Eu cred că trebue să-l dea acestuia din urmă, pentrucă in acest din urmă stă mai mult forţa Statului; şi dorinţa Statului trebue să fie de a ataşà mulţimea populaţiunii cu sufletul şi inima de pământul pe care trăeşte. Limitându-se însă astfel vânzarea bunurilor Statului numai la săteni, Guvernul poate zice: dar n'o să mai pot vinde, fiindcă nu vor mai fi cumpărători, apoi cine vă împinge ca să vindeţi tot? Cu atât mai bine dacă vă rămâneà pământ, căci astfel aţi asigurat o rezervă pentru generaţiile viitoare.

Din aceasta puteţi vedeà că, dacă amendamentul nostru este să aibă susţiitori, apoi ar trebuì ca ei să fie tocmai proprietarii mari, cari e bine să se gândească că numai dacă alăturea cu dânşii se vor pune bazele proprietăţii mici, numai aşà se poate asigurà liniştea proprietăţilor mari conjurând în această ţară acele dezordine regretabile ce au fost şi sunt în alte locuri. Dacă voiţi să asiguraţi liniştea şi

ordinea în Stat, dacă voiţi ca proprietatea să fie sfântă, gândiţi-vă că pentru aceasta puteţi utiliză acest mijloc pe care-l are Statul de a satisface în mod legal şi fără pagubă pentru el, necesităţile pe cari le are săteanul. Noi înainte de toate suntem o ţară agricolă, ogoarele sunt marile noastre ateliere, producătorii sunt cu deosebire sătenii. Prin urmare în această situaţiune, când în România atletul muncitor este săteanul, eu cred că prima grije a Statului trebue să fie a face o lege pentru a asigurà buna stare a săteanului, şi ceea ce vă propun eu cu ocazia legii ce discutăm nu e cevà nou, am observat că prin legile de vânzări a bunurilor cari au precedat legea din 1881 se tindeà ca pământul Statului să treacă în mâna cultivatorilor săteni, iar nu în mâna speculanţilor; aşà am avut o lege din 1881, care în faţa nevoii de a se vinde moşii de ale Statului, dispuneà ca acele vânzări să se facă când se vor cere *de către locuitorii români rurali.*

Când dar dejà am avut în ţara noastră asemenea legi restrictive, eu cred că inovaţiunile ce s'au introdus dela 1881 încoace sunt rău venite. Mai cred că acei cari propun ca Statul să favorizeze formarea unei proprietăţi mijlocii în ţară au să ajungă să înfiinţeze o clasă de speculanţi pe lângă săteni. Din experienţa făcută cu legea din 1881 în această privinţă, am putut vedeà că în majoritatea cazurilor acei cari vor cumpărà asemenea proprietăţi mijlocii, sunt nişte oameni cari nu se interesează deloc de agricultură, de cultivarea moşiilor, prin ei însuşi, ci, sau le dau cu arendă sau le lucrează cu exorbitantă dijmă, negândindu-se decât, cum să exploateze şi să câştige mai mult pe spinarea sătenilor.

Acestea sunt, d-lor, consideraţiunile pe cari mă bazez pentru a combate articolul cum se propune, şi mă adresez la d-voastră, rugându-vă să binevoiţi a votà amendamentul ce vă propun, căci cred că prin el se va aduce un mare remediu la răul ce bântue populaţia noastră rurală.

Al douilea amendament ce propun este: «aliniatul 2, de sub Art. 45, se suprimă». Adică propunem ca, aceà cincime pe care o cereţi săteanului să o plătească înainte, să nu se mai ceară, adoptând sistema ca el să-şi plătească pământul prin rate, pentrucă altmintrelea, insemnează a-i dà cu o mână şi a-i luà cu două.

In deşert spuneţi, dacă mănţineţi legea aşà cum este, că voiţi să faceţi pământul accesibil ţăranilor. Ce vă prefaceţi? Nu ştiţi că ţăranii nu au nici o avere acumulată? că ei nu au putut realizà nici o eco-

nomie, şi aceasta nu ştiu dacă li se poate imputà nnmai lor? Când ştiţi că ei sunt în această situaţiune, dece le puneţi condiţiune imposibilă la cumpărătoare? Astăzi se întâmplă două lucruri, sau se cumpără pământul numai de formă şi pe urmă se scoate din nou in vânzare, sau ca să plătească cincimea trebue să se îndatorească pe la cămătari cu dobânzi exorbitante, cari îl încurcă aşà încât se càeşte de ce a făcut. Şi dacă soarta sa va fi aceasta, ce va câştigà ţăranul din cumpărarea acestui pământ? Ei bine, când cunoaşteţi realitatea lucrurilor, dece fără milă le puneţi nişte condiţiuni ce ştiţi foarte bine că sunt cu neputinţă a fi îndeplinite din partea lor?

Aşà dar, cred că d-l Ministru al Domeniilor va consimţì ca aliniatul al 2-lea de sub Art. 45 să se şteargă, şi prin urmare moşiile cari se vor vinde sătenilor să poată să fie plătite numai în rate.

Onor. Adunare, mă mărginesc la aceste consideraţiuni, vă declar de mai înainte că ştiu că sunt mulţi cari sunt preveniţi în contra acestui mod de a vedeà; dar am convicţiunea intimă că în amendamentele ce vă propunem este unul din leacurile cari poate îndreptà răul de care suferă populaţiunea noastră rurală. Mi-am permis deci să spun această convicţiune a mea înaintea d-voastră şi voiu fi foarte fericit dacă şi d-voastră o veţi împărtăşì. Vă rog deci să binevoiţi a votà aceste amendamente. *(Aplauze)*

D-l *Vicepreşedinte:* D-l Kogălniceanu are cuvântul.

D-l *M. Kogălniceanu:* D-nii mei, aparţin, ca onor. d-l Pallade, aceluiaş grup de liberali opozanţi, şi pe acest tărâm pe care d-sa s'a pus, prin amendamentul pe care l-a propus, am avut cu d-sa tălmăciri. Când s'a atins de a face programul partidului liberal opozant, şi în secţiunea a şasea, când am studiat împreună teoria d-sale, l-am combătut, şi vin dar şi înaintea Camerei să-l combat, sau, mai bine zicând, să combat chipul d-sale de vedere, şi aceasta o voiu face cu tot respectul ce se datorează convicţiunii intime. D-sa este convins pe deplin în chestiunea de faţă, iar nu s'a îmbrăcat în cojoc de oaie ca să susţină teoria sa; dar să-mi permită să-i spun cum că este greşit şi că d-sa vede situaţiunea într'un mod caleidoscopic. Situaţiunea nu este aşà. Şi într'o ţară în care într'o bună dimineaţă s'au împroprietărit 300.000 de săteni, fără a se ridicà un singur protest, fără a se arde o singură casă de proprietar, fără a se smulge unui proprietar un singur fir de păr *(Aplauze)*, acolo unde s'a făcut o asemenea revoluţiune paşnică şi trebuincioasă, trebue să treacă o

sută de ani pentru ca să se mai pledeze cauza poporului, cauza sătenilor. *(Aplauze prelungite)*

Dacă d-sa ar fi venit să apere cauza însurățeilor, să zică că numărul celor împroprietăriți este minim și să ceară a se împroprietări si acești săteni, aș fi fost cu totul alături cu d-sa. Dar d-sa zice că țăranul care are piciorul pe pământul său propriu, acela are altă vigoare, altă inteligență și se luptă cu bravura cu care s'a luptat pe câmpiile Bulgariei.

Să-mi permită onor. d-l Palade să-i spun că d-sa este încă tânăr și că trebuie să-i aduc aminte ceea ce poate că a cetit, dar va fi uitat, că asemenea cuvinte s'au zis de alți mult mai înainte, dela 1858 și până la 1864, și ca s'a zis dejà că acele cuvinte s'au confirmat prin curajul și bravura eroilor dela Plevna....

D-l *G. D. Palade* : Și cu toate acestea nu s'a ținut în seamă cuvântul dat atunci eroilor dela Plevna.

D-l *M. Kogălniceanu :* Aceea este o altă chestiune, dacă un Ministru care a promis cevà nu a făcut ca ceea ce a promis soldatului să se deà săteanului.

Eu, d-lor, vorbesc în mod franc, nu am mijloace să cumpăr din aceste moșii cari se pun în vânzare, și m'ași mulțumì să pot ținea pe cele cari le am. Dar vă pot asigurà de un lucru, că acel care a decretat aceà lege mare și a plătit-o murind în exil, și eu care i-am prezentat-o ca să o subscrie și am plătit-o cu amare lacrime nu am înțeles, nici el, nici eu, să sfărâmăm privilegiile proprietății celei mari, ca să creem privilegii pentru proprietatea mică. *(Numeroase aplauze)*.

Onor. d-l Palade se face advocatul micilor proprietari și pune la pilori pe proprietarii cei mari, zicând că aceștia au să cumpere toate aceste moșii de cari au nevoie micii proprierari, micii cultivatori.

Dar eu, dacă aș fi știut că în urma aplicării legii din 1864 aveà să vină un timp în care să nu mai rămână o proprietate mare în România, mai bine mi-aș fi tăiat mâna ca să nu mai subscriu aceà lege *(Aplauze)*.

Ei, d-lor, proprietatea cea mare a păstrat naționalitatea și patria română *(Aplauze)*. Acei bătrâni proprietari mari, cari erau în tot momentul amenințați să-și piardă capul sau să fie surghiuniți peste nouă mări și nouă țări, să populeze insulele mării Mediterane și

mării Egee, aceia au apărat ţara aceasta, aceia cari mergeau când cu rogojina în cap când cu petiţiunea în mână, alergând în toate părţile lumii pentru apărarea acestei ţări. *(Aplauze)* Si nu am decât să aduc aminte d-lui Palade de acei bătrâni, mari proprietari ai ţării, cari au refuzat marelui împărat al tuturor Rusiilor să iscălească acea clauză din Regulamentul Organic prin care se subordonà voinţei Impăratului Rusiei garanţia autonomiei acestor ţări *(Aplauze)*.

D-lor, ţara noastră, şi mai cu seamă Moldova, a fost sfâşiată, ruptă, încât o parte din Moldova face astăzi parte din marele imperiu al ţărilor, şi o alta, Bucovina, face parte din statele moştenitoare ale Habsburgilor. Ei bine, onor. d-le Pallade, duceţi-vă în Basarabia, în Bucovina, şi vedeţi cine ţine, cine apără naţionalitatea română. Bucovina erà polonizată, şi dacă naţionalitatea a scăpat, aceasta se datoreşte vechilor familii de proprietari români ca Hurmuzecheştii, Costineştii, Tăuteştii, Vasilco, Flondor şi alţii. *(Aplauze)*.

Am ascultat adineaori pe onor. d-l Dinescu Mucenic, pe care-l văd îmbrăcat în strae ţărăneşti, mi s'a spus că este alegător în colegiul I ca şi mine; dar este reprezentantul colegiului al III-lea, şi este de datoria sa ca să apere drepturile alegătorilor din colegiul al III-lea. Ei bine, să-mi dea voie să-i spun că nu discut cu un sătean, ci discut cu un reprezentant al sătenilor, căci azi cojocul face pe sătean. D-sa a zis că ţăranilor nu le place să se strămute dela munte la câmp. Să-mi permită să-i spun, eu fiu de răzaş, de moşnean, să-i spun că pătează pe nedrept caracterul săteanului. Cum, d-lor? Săteanul român nu se strămută? Din contră, tot ce este românesc, cu toţii suntem o naţiune emigrantă. Ce suntem noi decât slobozii, cum se ziceà odată, adică colonii? Radu-Negru, Bogdan-Dragoş când au venit de peste munţi, n'au emigrat? N'au venit dela Suceava la Iaşi; n'au venit din ţara Almaşului şi a Făgăraşului la Câmpul-Lung, dela Câmpul-Lung la Argeş, dela Argeş la Târgovişte şi dela Târgovişte la Bucureşti?..

D-l *N. Voinov:* Şi dela Iaşi la Bucureşti.

D-l *M. Cogălniceanu:* Mi-ai luat cuvântul. Dacă ne-am fi pus pe tărâmul pe care s'a pus d-l Mucenic, am fi făcut noi Unirea? Numai ţăranul are sânge românesc? Dar noi inteligenţa Moldovei, când am sacrificat coroana noastră, când ne-am părăsit casele unde astăzi cântă cucuvaele, şi am strigat: frăţie, unire; când am făcut aceasta, am dat oare o desminţire caracterului nostru? Faceţi deo-

sebire între boer şi ţăran? dar câţi din boeri nu sunt eşiţi din clasa ţărănească? Apoi Ioan Rădoiu preşedinte de tribunal nu este el dintre ţărani? Pentru ce dar veniţi şi faceţi această deosebire? Nu vedeţi că Românii s'au dus până la Pind, până la porţile Atenei? Şi credeţi că vor sta pe loc, când le vom da pământ mai la vale aici în ţară? Dar ia uitaţi-vă în Dobrogea şi vedeţi comunele, ele sunt compuse din Români. La Belceşti în Moldova, moşie de câmp, vedeţi de cine este populată această comună decât de Români dela munte.

Nu vor face nici un sacrificiu strămutându-se din satul lor, când le vom da câmp larg, unde copii lor să găsească o mai bună stare de desvoltare. Eu rog pe onor. d-l Palade să binevoească a crede că nu proprietarii mari s'au opus vreodată la înfiinţarea proprietăţii mici....

D-l *G. D. Palade:* Nici nu mi-a trecut prin minte această idee.

D-l *M. Kogălniceanu:* Se poate, dar d-voastră scoateţi din cetatea românească pe proptietarii mari, când ziceţi că proprietarii mari să nu poată cumpără. Apoi nu ştie d-l Palade că proprietarii mari au luat moşiile din mâna Grecilor, şi s'au luptat cu împotrivirea puterilor străine? Ei bine, daţi-le şi lor ce recompensă cel puţin atâta, dreptul comun care s'a dat tuturor, căci proprietarii mari au recunoscut acest drept proprietarilor mici; cu atât mai mult, că sunt multe din aceste proprietăţi ce voiţi să vindeţi cari s'au dăruit de moşii şi strămoşii proprietarilor mari de astăzi.

Ce veniţi de ne vorbiţi la noi de *latifundia*? Intr'o ţară unde unde nu este maiorat, acolo cel mai mare nivelator este codul civil. Eu, d-le Palade, am în Dobrogea 6.000 de ectare, vă declar că le dau pentru 600 de ectare din judeţul Teleorman sau Ilfov. Dar nici acolo n'am să rămân cu 6.000; am 5 copii, aşà în cât nu le revine decât 1.200 ectare sau 800 de fălci, şi la a doua generaţiune, dacă vor rămâneà cu câte 200, vor zice şi bogdaproste. Nu mai veniţi dar şi combateţi proprietatea mare cu ideea de latifundi, lăsaţi şi activităţii particulare putinţa de a deveni proprietari, nu să tot dăm de pomană; şi voiu veni aci cu un exemplu de actualitate. Eu am 50 ani de viaţă politică, şi nu ştiu dacă una dintr'o sută din proprietăţile mari dela 1840, 1850, au mai rămas în mâna vechilor proprietari; ele a trecut în mâna altora, cari le-au câştigat prin muncă. Ei bine, cum s'au găsit oameni tot Români, cari prin muncă au putut

cumpără proprietăţi mari, lăsaţi şi altora putinţa ca prin munca lor să cumpere...

O voce: Aşà voim şi noi.

D-l *M. Kogălniceanu:* D-voastră cum o voiţi? O voiţi depărtând pe toţi cei ce vă fac concurenţă.

Dar ziceţi că este o chestiune de Stat aceea de a sporì numărul proprietarilor mici. Sunt de acord, însă fără să mă lepăd de dreptul de a puteà cumpărà şi eu; n'am făcut nici un rău acestei ţări, pentru ce să fiu proscris dela un drept la care sunt chemaţi toţi?

Lipsind proprietatea mare, lipseşte inteligenţa lipseşte patriotizmul cel mare, nu vom mai aveà ceea ce se petrece în Bucovina şi în Basarabia.

Eu, d-lor, nu voesc numai proprietatea mare, voesc ca pe lângă dânsa să fie şi mică şi intermediară, şi deaceea găsesc că proiectul acesta de lege are părţi bune. Orce aţi spune d-voastră, odată desfiinţată claca, odată înfiinţat dreptul de tocmeli libere, proprietarii mari şi mici au să se ajute unii pe alţii. Eu sunt proprietar mare, agricultor, om politic de 50 de ani, îmi caut moşiile singur, m'am silit de a face scap pe ţărani din mâna evreilor cârciumari, dar ţăranului îi trebuie bani, şi dela cine să-i ia? La proprietarul mare. E adevărat că aţi înfiinţat creditele agricole, dar ele nu au intrat încă in deprinderile ţăranului, trebuiesc întâiu prefăcute moravurile, multă vreme are să fie încă legături între proprietarul mare şi muncitori. Şi e foarte bine, căci altfel am vedeà ceea ce se întâmplă în Galiţia, între proprietarul polon şi locuitorul rusneac. La noi nu e ceea ce se vede în alte ţări şi chiar în Franţa, la noi nu avem jargon românesc; ţăranul nostru vorbeşte ca şi românul proprietar, limba cultă şi limba incultă nu face de cât o singură limbă. Iată de ce eu cred că ar fi un pericol, dacă favorizăm nişte idei pentru cari ar mai trebuì 100 de ani ca să poată să aibă loc, în ţara aceasta care ar puteà să se hrănească încă 10.000.000 de oameni, nu pot să aibă loc idei sociale. Când d-voastră astăzi veniţi şi apăraţi dreptul ţăranilor faţă cu proprietarul, astăzi când 9 zecimi din ţărani sunt proprietari şi cu argumente pe cari le întrebuinţăm noi inainte de împroprietărirea ţăranilor, iertaţi-ne să vă spunem că sunteţi greşiţi,

Aţi zis că nu s'a făcut bine împroprietărirea însurăţeilor, şi dezaprob şi eu ceea ce au făcut unii din miniştri de nu au făcut

hotărniciile. Cine poate să se plângă mai mult decât mine, care am făcut legea? Dar aceasta oare reclamă legi sociale, reclamă ca noi să zicem că proprietarii cari au făcut sacrificii, cari rabdă toate dările să fie excluşi dela cumpărătoarea acestor moşii? Ştiţì că principele de Bismarck e contra orcărui impozit pus pe proprietatea rurală, el e duşmanul cel mare al acelora cari vor nimicirea proprietăţii mari, şi noi să venim acum să facem o nouă chestiune socială care nu poate pentru mai mult timp încă a se mai ivì în această ţară?

Iată pentru ce vă conjur şi conjur pe d-l Palade să readucă chestiunea la adevăratele ei proporţiuni. Să se dea ţăranului posibilitatea de a cumpărà moşii, în lege stă aceasta, dar de ce nu primiţi licitaţiunea? Pentru că d-voastră voiţi să puneţi pe ţăran în poziţiune de a cumpărà ieftin sau degeaba, când el azi e în poziţiune să plătească mai mult decât proprietarul mare. Ori de câte ori o obşte de săteni vine să concureze cu proprietarii mari, aceştia sunt totdeauna bătuţi şi eu m'am încercat de două ori dar am fost bătut pentrucă proprietăţile cultivate de ţărani dau mai mult; în Moldova toate viile mari, cu case, cu crame mari, au trecut în mâinile ţăranilor, fiindcă proprietarii mari nu le mai puteau cultivà şi azi toate podgoriile vestite dela Cotnari, Odobeşti şi altele sunt în mâna proprietarilor mici.

Aşà dar, d-lor, să le asigurăm putinţa ca să cumpere moşii şi să lăsăm ca prin acţiunea energiei lor să se desvolte, nimic nu ridică caracterul decât răsplătirea făcută pe muncă. *(Aplauze)*. Omul care-şi câştigă averea prin munca lui, nu prin pomană, dar merge mai departe şi ţine mai mult la proprietatea sa. Să le dăm dar posibilitatea să cumpere, fără însă să excludem pe proprietarii mari, n'au demeritat ei întru nimic ca să se zică că sunt nedemni de a cumpărà cu bani gata ceea ce strămoşii lor au dăruit de bunăvoie.

Iată ce vă zice omul dela 1864, care am adus această soluţiune silnică care am călcat jurământul meu, ca să fac pe ţăran proprietar, el vine să combată azi orce încercare pentru a decretà în această ţară binecuvântată de Dumnezeu o nouă lege revoluţionara. *(Aplauze prelungite)*.

D-l *I. Codrescu:* D-lor deputaţi, sunt două moduri de a combate un proiect de lege; unul direct, spunând curat că se voeşte res-

pingerea lui şi altul indirect, exagerând şi ducând la extrem chiar bunele dispoziţiuni ale legii.

Acest din urmă mod în sistemul parlamentar se numeşte subversiv. Un amendament ce se propune şi care nu are de scop de cât a exagerà, a duce chiar la absurd o dispoziţiune din cele mai bune ale proiectului în discuţiune nu este decât un amendament subversiv.

Nişte astfel de amendamente intră de multe ori în tactica parlamentară a partidelor, ele se îmbracă cu formele ideii ce o văd a fi mai agreată majorităţii, şi cată a o împinge aşà departe încât, dacă s'ar primi amendamentul, legea să devie imposibilă. Un astfel de amendament pare a fi acel ce s'a prezentat de onor. d-l Palade.

D-lor, măsura propusă astăzi de d-l Ministru al Domeniilor este o reparaţiune, permiteţi-mi să o numesc aşà, o reparaţiune datorită spiritului democratic ce predominase în Adunare la ocaziunea votării legii la 1884, pentru vânzarea bunuriior Statului, care în Senat a suferit o modificare în partea ei esenţială, contrară sistemului admis de Cameră în ceea ce priveşte înlesnirile locuitorilor muncitori de pământ de a cumpàrà loturi mici de pământ după moşiile de orce întindere menite de a fi puse în vânzare. Senatul, prin amendamentul introdus, a mărginit această posibilitate numai la acele moşii cari ar fi mai mari de 2.000 pogoane.

Când legea astfel amendată s'a întors la Cameră, majoritatea care o votase erà în punctul de a respinge mai bine legea întreagă decât să admită măsura care făceà imposibilă orce cumpărare de pământ în loturi mici de către săteni.

Atunci a venit Guvernul şi a pus înaintea Camerei consideraţiunea ca legea coprinzând în sine o mulţime de alte dispoziţiuni bune în privinţa modului de vânzare a moşiilor Statului, dacă s'ar respinge legea în total s'ar întârzià aplicarea acestor dispoziţiuni, şi că mai bine este să se adopte aşà cum a fost amendată de către Senat spre a se face experienţă şi dacă practica va dovedì că în adevăr amendamentul introdus loveşte marele interes naţional de a se înlesnì muncitorilor români fără pământ mijlocul de a puteà cumpără în loturi mici din moşiile Statutului se va venì cu modificarea legii întru aceasta.

Această reparaţiune se aduce astăzi.

Unii o combat, şi-mi place a crede că nu sunt dintre acei cari au votat legea la 1884 în Cameră şi unde măsura ce se propune astăzi figurà. Alţii ţintesc tot la acelaş scop, adică de a se respinge măsura ce se propune, cată a acoperì acest refuz de a da satisfacţiune unor legitime cereri, arătându-se şi mai exigenţi şi ducând pretenţiunile până la exces. Apoi d-voastră ştiţi, d-lor, că nu au fost mai mari duşmani ai libertăţii decât însăş libertatea adusă la exagerare şi la desfrâu. *(Aplauze)*.

Deaceea se şi zice că extremele se ating.

Reacţionarii cari combat orce regim de libertate, şi acei cari exagerează uzul libertăţii până întru a o face odioasă, prefăcând-o intr'o bacantă desmăţată şi plină de viţii, care nu poate provocà decât desgustul şi oroarea pentru o asemenea libertate. Astfel şi unii şi alţii, şi reacţionari, şi liberali nesocotiţi sau de rea credinţă, ajung infine, la acelaş scop: suprimarea libertăţii, adică tirania. *(Aplauze)*.

Asemenea şi în măsurile economice, sunt unii cari nu voesc să ţină nici un cont de progresele timpului, şi se opun cu înverşunare la orce reformă, îmi aduc aminte că erà un timp pe când se discutà chestiunea rurală, se zice şi la noi de către unii «Nici un palmac de pământ nu voiu da».

D-l *M. Kogălniceanu*: S'au zis aceste de pe acele bănci.

D-l *I. Codrescu*: Mai erau apoi alţii cari voiau a împinge lucrurile în alt sens, mai departe de cum se cereà.

Mi-aduc aminte de un emisar care viind în Iaşi cătà a insinuà că chestiunea ţăranilor trebue a se ţineà în agitaţiune, până ce se va puteà ajunge la aceea ca împroprietărirea să nu se facă în mod individual, ci tot pământul să se constitue în proprietate comunală, pe care toţi locuitorii comunei să-l lucreze la un loc, sau mai bine zicând, unii să lucreze şi alţii nicidecum, iar produsul să se împărţească de o potrivă între toţi.

Aş puteà cità chiar numele acestei persoane care nu este român, dar care se află acum din nou revenit în ţară şi este cunoscut prin ideile sale socialiste.

Astfel şi în aceà ocaziune ambele extreme agitându-se, fiecare în sensul său, contribuià la mănţinerea unei stări de lucrurì de turburări sociale, cari puteau să ajungă la o adevărată catastrofă. Ţara însă, d-lor, a fost mai cu minte şi decât unii şi decât alţii şi a făcut ceeà ce trebuià să facă.

Onor. d-l Palade zicea: primesc principiul din lege ca să se dea cultivatorilor de pământ putința de a cumpără loturi mici de pământ fără restricțiune de întinderea moșiei, însă cu condițiune ca toate moșiile Statului să fie rezervate numai pentru aceasta, adică ca nici o moșie a Statului să nu poată fi vândută decât în loturi mici.

Dar oare onorabilul proprietar al amendamentului, cercetat-a în deajuns legea vânzării bunurilor Statului? Văzut-a din ea că această vânzare se face și pentru întâmpinarea și a altor greutăți? Știți că moșiile Statului au fost constituite ca ipotecă pentru împrumuturile ce s'au făcut, și că legea specifică anume prețul vânzării să servească la amortizarea datoriei în termenele stipulate prin contractele de împrumut.

Apoi, dacă am admite sistemul propus prin amendament și am zice să nu vindem decât în loturi mici și treptat după cererile ce s'ar prezentà, la câtă sumă de ani am puteà calculà întinderea acestei operațiuni? Negreșit că nu zicem ce sutimi de ani trebue să avem în vedere. Apoi, în asemenea caz, cum vom face față angajamentelor luate către creditorii Statului cărora trebue să le plătim?

Onor. d-l Palade nu ignorează aceasta, dar voește să facă legea imposibilă, voește ca tocmai pe aceia cari are aerul de a-i protejà să-i strângă atât de mult în brațe, încât să ajungă a-i sugrumà de tot.

Eu, d-lor, privesc proiectul de lege ce-l avem în discuțiune numai ca măsură reparatrice de a face posibilă cumpărarea de loturi mici lucrătorilor de pământ și pe moșiile mai mici de 2.000 pogoane; celelalte adaose la acest proiect nu văd necesitatea de a se admite, și eu unul, le voiu combate preferând mai bine să se mănție legea așà cum s'a votat la 1884.

Nu voiu discutà mai îndelung amendamentul propus, căci cred că el nu tinde decât la respingerea legii și am văzut cu bucurie că nu aceasta este intențiunea onor. Camere. Trebue însă să căutăm a explicà o nedumerire. Onor. d-l Palade citând o statistică a repauzatului Marțian ziceà că locuitorii lucrători de pământ în țara aceasta sunt socotiți la cifra de peste 800.000 familii și că s'a împroprietărit abià numai peste 400.000, și apoi, d-lor, cu toții știm că s'au împroprietărit toți aceia cari trebuià să se împroprietărească după legea din 1864, adică toți acei cari fuseseră clăcași, ba după cât mi se spune de un onor. coleg deputat din județul Vaslui, s'au împroprietărit și oamenii cari nu erau prevăzuți de lege. *(Aprobări)*.

Pentru ca pământul în aceà parte, având o mică valoare, proprietarul a crezut că face o bună afacere dând să se împroprietărească chiar şi oameni cari nu erau clăcaşi, fiindcă aflà o mai bună renumeraţiune pentru pământul ce da, după preţul de răscumpărare a clăcii fixat prin legea rurală.

Apoi în numărul de peste 800.000 familii citat, trebue a se socotì şi pe răzaşii din Moldova sau moşnenii din partea astălaltă a României, cari toţi au părţile lor de pământ şi cărora nici astăzi nu li-se poate zice că sunt proletari. Se întâmplă însă ca unii să fie fără pământ din diferite cauze. Ei bine, tocmai acelora legea vrea să le dea posibilitatea de a căpătà şi ei o mică parcelă de pământ şi aceasta numai ca o utilitate economică generală a ţării, căci nici o chestiune de drept nu mai este cazul de a fi în discuţiune. Nu mai este chestiunea, precum erà înainte de legea rurală, de a se îndreptà o stare de lucruri ce fusese creiată prin nedreptăţile altor timpuri, ci noi avem astăzi a ne ocupà numai de o chestiune puramente economică, pe care o socotim a fi utilă viitorului naţional al României. Astăzi nu facem decât să revenim la principiul admis în prima lege, făcută pentru înstrăinarea a unei părţi din moşiile Statului, pe care principiu modificarea legii din 1884 l-a făcut imposibil de a fi aplicat. Inainte de a se admite măsura vânzării bunurilor Statului, două opiniuni erau în luptă. Unii sprijinindu-se pe principiile generale ale economiei politice ziceà că Statul nu trebue să fie proprietar şi că trebue să se vândă toate moşiile Statului; alţii susţineau că această avere imobiliară a Statului trebue a se conservà cu îngrijire ca veniturile ei să poată alimentà cât mai mult bugetul anual. Curentul acelora cari voiau a vinde, ajutat mai cu seamă de nevoia de resurse în care se aflà Statul, ajunsese a fi predominat. Legea erà înaintea Camerei. Atunci văzându-se că nu se poate împotrivì acestui curent de a se vinde moşiile Statului, o parte din Adunare a căutat mijlocul ca din această necesitate ce se impuneà, să se tragă oarecari avantaje pentru viitorul economic naţional al ţării, adică ca o parte din proprietăţi să se lase a fi vândute în întregul lor, dar acolo unde locuitorii săteni muncitori de pământ în număr îndestulător vor cere ca moşia să li se vânză lor, aceà moşie să fie împărţită în loturi mici până la 8 pogoane şi să se vândă astfel.

Compromisul s'a făcut în modul acesta. Discutarea legii a fost suspendată şi o comisiune s'a numit de Camerà, în care comisiune,

după cât mi-aduc aminte, figură şi d-l Kogălniceanu, şi s'a întocmit legea care s'a şi votat, unde s'a prevăzut vânzarea moşiilor în loturi mici locuitorilor români muncitori de pământ.

Cu ocaziunea modificării legii la 1884 s'a revenit asupra acestei măsuri şi s'a zis că se vor vinde în loturi mici numai moşii dela 2.000 de pogoane în sus. Rezultatul a fost nenorocit, căci sunt multe judeţe şi mai cu seamă în Moldova, unde nici un locuitor nu a mai putut să cumpere o parcelă de pământ, pentrucă în tot coprinsul judeţului nu este nici o singură moşie care să fie mai mare decât 2.000 de pogoane. Ei bine, credeţi d-voastră, şi aci mă adresez către acei cari combat această măsură de îndreptare, credeţi d-voastră că ţinând seamă de deprinderea săteanului nostru, care nu bucuros părăseşte locul copilăriei lui sau cel puţin regiunea în care este situat acel loc spre a se duce mai departe, credeţi că săteanul pus între dorinţa de a puteà deveni şi el prin cumpărare proprietar pe o bucată de pământ şi între condiţiunea nenorocită ce i se pune de a nu puteà dobândi acel pământ decât în locuri depărtate, în câmpiile bărăganului, credeţi d-voastră, că el va ezità un moment de a preferì să rămâe mai bine fără pământ în locurile în care este deprins a trăì, decât a se înstrăinà cine ştie unde şi în ce depărtare? Şi astfel să rămâe proletar în satul său?

Aceasta o vedeţi, d-lor, în Moldova; în judeţul meu şi poate şi în judeţele megieşite, nu este nici o moşie a Statului în condiţiune de a puteà fi vândute în loturi.

Ei bine, azi când vedem pe conservatoarea Anglia, ocupându-se de chestiunea agrară şi voind a pune în sarcina municipalităţilor ca să cumpere moşii mari spre a le vinde apoi în loturi mici, spre a împuţinà cât mai mult pe acei ce nu au pământ, pentrucă situaţiunea proletariatului agricol acolo este de îngrijit. Credeţi d-voastră că putem fi indiferenţi la o măsură care pune pe locuitorii noştri muncitori de pământ în posibilitatea de a cumpărà câte o mică bucăţică de pământ pentru hrana lor?

Ceea ce ei nu ar puteà-o face, dacă nu s'ar da învoire de a se vinde în loturi mici aceà moşie care este chiar la uşa lor şi care de multe ori serveşte de instrument în mâna altora pentru sugrumarea lor.

D-voastră aţi văzut sutele de petiţiuni cari vin aici, sunt sate cari au în coasta lor câte o mică moşie a Statului; aceà moşie se

dă în arendă, o ia cine ştie cine. Ei bine, acel care o ia în arendă de multe ori face aceasta numai ca să profie de trebuinţele sătenilor şi le impune condiţiuni cum va voì el. Când Statul scoate în vânzare de veci aceà moşie sătenii cărora nu le este lăsată facultatea de a o puteà cumpărà în loturi mici, nu pot niciodată ţineà concurenţa, pentrucă cel interesat a se servì de acel pământ în contra sătenilor merge până a da preţuri fabuloase numai ca moşia să rămâe asupra sa; el nu cumpără pământul, spre a măsurà preţul după adevărata lui valoare, ci cumpără aservirea unui sat întreg la bunul său plac; astfel nenorociţii săteni în loc ca să aibă de vecin un prieten, ajung a-şi agonisì un duşman pentru faptul că a cutezat la licitaţie a concurà cu dânsul; şi pentru orce nevoie, pentru gâsca, raţa, pentru viţelul ce-l ţineà la casa sa, este silit săteanul să se învoească şi să primească condiţiunile ce-i impune situaţiunea acelei bucăţi de pământ, ce nu i-au fost posibil a o puteà cumpărà dela Stat. Vă pot cità nume, şi v'aş îndemnà să numiţi imediat o anchetă care vă va dovedì cu prisos că lucrul este aşà în numeroase localităţi.

Iată, d-lor, din ce punct de vedere privesc eu acest proiect de lege, şi pentru ce-l consider ca o măsură de reparaţiune contra unui mare rău.

Rog pe onor. Cameră să binevoească a nu târgui această reparaţiune, caci ea este binefăcătoare şi prezervatoare pentru viitor. Să nu ne speriem, d-lor, că moşiile Statului vor fi toate vândute numai locuitorilor muncitori de pământ. Nu sunt mulţi de acei cari astăzi se mai găsesc fără pământ în România, graţie legii de împroprietărire dela 1874, graţie aplicării legii pentru însurăţei, prin care chiar după afirmarea d-lui Palade, luată din o statistică oarecare totuşi sub această categorie au fost împroprietăriţi 46,000.

Ştim, d-lor, că s'a zis adesea că nici la acest număr de 46.000 nu se urcà numărul însurăţeilor ce aveau dreptul după lege, şi că sub această denumire s'au împroprietărit şi alţii; ei bine, chiar aşà de-ar fi, eu zic că bine s'a făcut, căci omul devenit proprietar pe o bucăţică de pământ orcât de mică, devine un apărător energic al ţării: devine un element solid în apărarea moşiei mari ca şi a moşiei mici.

Acestea sunt, d-lor, consideraţiunile ce am luat îndrăzneala de ale pune în vederea d-voastră în chestiunea aceasta şi ar fi bine ca şi onor. d-nii deputaţi, cari combat această măsură, să revie la nişte

sentimente mai echitabilă; să-şi aducă aminte de aspiraţiunile lor de la 1884, când în Cameră s'a admis această măsură care a fost în urmă modificată de către Senat şi admisă de Cameră numai pentru a nu se riscà d'a se respinge legea întreagă, dacă nu se primià acel amendament. Acum sper că şi Senatul venit după reforma legii electorale, va împărtăşi de astă dată aceste sentimente eminamente de justiţie, cari au inspirat atunci pe Adunarea naţională votând această lege. *(Aplauze).*

Şedinţa din 14 Fevruarie 1886.

D-l *Preşedinte:* Acum, d-lor, intrăm la ordinea zilei; avem proiectul de lege pentru modificarea unor articole din legea vânzării bunurilor Statului.

D-l *Ministru al Domeniilor An. Stolojan:* D-le Preşedinte, fac cunoscut că Guvernul propune a se modificà Art. 1 din lege în modul următor:

«Se pot vinde în corpuri întregi sau în loturi mari, cu licitaţiune publică moşiile cari produc o arendă ce nu trece peste 20.000 lei şi cari nu au o întindere mai mare de 1.000 ectare.

«In caz când moşia nu va fi arendată la epoca scoaterii în vânzare, se va luà drept bază arenda ultimului period.

«Pădurea situată pe dânsa nu va puteà aveà într'o singură massă, o întindere mai mare de 50 ectare».

Iar restul articolului rămâne cum este în proiectul de lege al comitetului.

D-l *Preşedinte:* Comitetul este rugat să se întrunească spre a se pronunţà asupra noii redacţiuni a Art. 1.

D-l Pop are cuvântul.

D-l *N. T. Pop:* D-lor deputaţi, modificările din legea de faţă, fiind o necesitate economică economică, şi fiind cerute de autoritatea competinte chiemată a aplicà această lege, cu această ocaziune am găsit de cuviinţă a propune un nou aliniat la Art. 1, în coprinderea următoare:

«Din pământurile vândute în loturi mici, fără licitaţiune, locuitorilor rurali cultivatori de pământ, cumpărătorii vor fi obligaţi în folosul lor a face următoarea cultură:

Un sfert de ectar cânepă.

Un sfert de ectar in.

Un sfert de ectar cartofi.

Un sfert de ectar plantațiune de duzi pentru cultura viermilor de mătase.

Un sfert de ectar sfecle, acolo unde în apropiere se vor instalà fabrici de zahăr, și ai căror fabricanți vor declarà și da garanție Ministrului Agriculturii că cumpără toată recolta de sfeclă, plătind-o după norma cum se vinde în alte State.

«Acolo unde pământurile nu vor fi proprii vor fi dispensați».

D-lor deputați, la mulți din d-voastră, după atitudinea pe care văd că o aveți, s'ar părea stranie această cultură în mod obligator a unei porțiuni de pământ ce Statul a găsit necesar, în interesul economiei naționale, a vinde locuitorilor cultivatori de pământ în loturi mici și fără licitațiune.

Vă rog să binevoiți a-mi acordà binevoitoarea d-voastră atențiune asupra importanței amendamentului ce am onoare să propun.

D-lor, agricultura la noi astăzi nu mai reprezintă aceà importanță care o aveà pe piețele de consum acum 15 20 ani, pentrucă mai toate statele din Europa au făcut achizițiuni de pământuri fertile în Asia, în Indii, în Africa, unde au desvoltat agricultura al căreia produs este importat în Europa, fără ca să fie considerat ca o producțiune străină și apărată de vamă la intrarea lor.

Indigenii din Asia, India și Africa au adoptat dela Europa sistemul de cultură al pământurilor n'au adoptat însă și lucrul europenilor, din care cauză în statele Europei industriale s'a născut criza industrială și în statele agricole criza agricolă. Noi, Stat eminamente agricol, suferim o criză agricolă. Știm cu toții că cultura la noi e mărginită la porumb și grâu: și mai ales cultivatorii mici cu abandonat cu desăvârșire cultura plantelor industriale și s'au mărginit numai la cultura grâului și a porumbului. Adesea se întâmplă că seceta îi nimicește porumbul, și mana îi nimicește grâul; și astfel țăranul, când vine toamna își vede coșarele, magaziile goale și recurge la Guvern și la județe cerând ajutor. Exemple de asemenea natură avem în toți anii.

Pe de altă parte țăranii, mărginindu-se exclusiv la cultura grâului și a porumbului, se văd cu desăvârșire lipsiți de materiile prime atât de necesare pentru industria casei; astfel putem zice că femeea română este lipsită de materiile prime cu cari s'ar puteà îndeletnicì când munca câmpului lipsește.

Pe de altă parte, dacă am consultat statistica de importaţiune la noi, am constatat că bumbacul şi america importate în ţară la noi mai mult pentru trebuinţele agricultorilor mici stoarce economiei naţionale dela 20 30 milioane pe fiecare an.

Ei bine, d-lor, când constant este că cerealele sunt depreţiate, când constant este că importul unor produse străine cum este bumbacul, america şi alte pânzeturi sunt importate acì la noi numai pentru trebuinţele ţăranilor, eu cred că este de datorie noastră, de datoria Reprezentanţiunii naţionale, care se presupune a fi compusă de bărbaţi inteligenţi şi cu cunoştinţă de necesităţile ţarii...

D-l *Preşedinte :* Dezideratul pe care îl exprimaţi nu poate privì la acest articol, căci aici e vorba numai de modul vânzării moşiilor.

D-l *N. Pop*: Aliniatul al 2-lea dela acest articol se raportă la pământurile în loturi mici. Interesul de a se vinde cultivatorilor pământuri în loturi mici fără licitaţiune rezultă dintr'o necesitate economică de Stat, aceea de a procurà ţăranului mijlocul ca prin muncă să aibă o existenţă mai bună.

Nu este mai puţin adevărat, d-lor, că trebue să recunoaştem în acelaş timp că avem datoria să povăţuim pe micii proprietari ţărani cum să uzeze mai bine de pământurile ce li se vând fără licitaţiune, să le spunem : cultivaţi pe lângă porumb şi grâu, cultivaţi şi plante industriale, căci cultivaţi în favoarea voastră iar nu pentru interesele altora ; cultivă un sfert de ectar cânepă, in, ca să-ţi procuri materiile din cari să-ţi facă femeea cămăşi, şi altele ce ai necesitate pentru îmbrăcăminte, să aibă cu ce să se îndeletnicească când nu este muncă la câmp, industria casnică a cărei desvoltare o dorim cu toţii nu se poate realizà altfel. Cu modul acesta îl punem pe de o parte la adăpost de a fi tributar perpetuu al industriei străine, şi pentru economia naţională, ceea ce pierdem din depreţiarea preţului cerealelor noastre, câştigăm prin a micşorà importaţiunea industriei străine, cultivarea cartofului îi va procurà o hrană tot atât de bună ca şi cerealele, şi nu l-ar expune ca în timp de iarnă să fie lipsit de existenţă, când recoltele porumbului şi a grâului le-a pierdut. Am adăogat pe lângă cartofi şi cultura sfeclei pe un sfert de ectar, şi am prevăzut aceasta numai pentru pământurile proprii unei asemenea culturi.

Aceste dispoziţiuni, dacă le vom introduce, vor da rezultate folositoare micului cultivator, şi îi va puteà creià o stare economică

mai bună, rămâne deci acum ca d-voastră, judecând nevoile mici ale cultivatorului mic să luaţi măsurile ce veţi crede de cuviinţă în această privinţă.

D-l *Preşedinte:* D-lor deputaţi, după noua redacţiune dată de d-l Ministru, acest articol se împarte în două părţi. Acum discuţiunea este deschisă asupra părţii întâia.

D-l *N. Fleva:* D-le Preşedinte, nu am nimic de zis asupra părţii întâi şi vă rog să-mi rezervaţi cuvântul la partea a doua.

D-l *I. Marghiloman:* Asemenea, d-le Preşedinte, şi eu n'am nimic de zis în privinţa părţii întâi, căci este întocmai ca în legea veche.

D-l *Em. M. Porumbaru:* D-lor deputaţi, s'a propus un amendament de d-nii Palade, Oroveanu şi alţii, care se referă la întregul articol, şi a cărui coprindere este aceasta:

«Articolul 4 se înlocueşte cu dispoziţiunea următoare:

«Moşiile Statului nu se vor puteà vinde decât în loturi mici, cari nu vor puteà trece de 10 ectare şi numai micilor cultivatori».

G. Palade, Iosef T. Oroveanu, N. P. Romanescu, Varlam, I. Pazu, C. Ienescu, D. Butculescu, A. I. Cătuneanu.

Acest amendament s'a respins de comitetul delegaţilor.

D-l *N. Fleva:* Cred, d-lor, că acest amendament se referă la partea a doua a articolului; prin urmare atunci trebue să se discute şi să se voteze.

D-l *Preşedinte:* D-l Palade propune ca moşiile Statului să nu se vânză decât în loturi mici, prin urmare acì e locul a se pune la vot.

D-l *N. Fleva:* D-l Palade a vorbit în discuţiune generală şi acolo nu încape amendameute; d-sa însă a emis o idee şi aceà idee trebue în discuţiunea pe articole să fie propusă sub forma de amendament, dar acolo unde ea se referă. Cred dar că acest amendament nu se poate pune la vot la partea întâia, până ce mai întâiu nu se vor ascultà şi oratorii cari s'au înscris a vorbì asupra părţii a doua.

D-l *Em. M. Porumbaru:* Amendamentul d-lui Palade zice că nu se pot vinde moşii decât într'un singur mod, pe când după proiectul Guvernului, se pot vinde în două moduri, şi în loturi mari şi in loturi mici; prin urmare, acest amendament trebue pus la vot la partea întâia, căci conţine o idee contrară ideii Guvernului.

Voci: La vot.

Se pune la vot amendamentul d-lui Palade, şi se respinge.

Se pune la vot partea întâia a articolului şi se primeşte.

Se ceteşte partea II-a.

D-l *N. Fleva :* D-lor deputaţi, speram că în sesiunea aceasta nu se va mai discutà acest proiect de lege, ci se va amânà; fiindcă atât d-l Ministru al Domeniilor cât şi d-l Preşedinte al Consiliului, văzând că avem mai multe lucrări urgente la ordinea zilei cu cari suntem înapoiaţi, nu ne vor mai cere să discutăm acum şi această lege; şi cu atât mai mult doriam ca speranţa mea să se realizeze, pentru ca să putem mai întâiu face experienţa legii pe care o avem, punând-o în lucrare, şi numai după ce vom vedeà că ea nu răspunde la scopul pentru care a fost făcută, numai atunci să o modificăm. Văd însă, d-lor, că discuţiunea asupra acestei legi s'a pus din nou la ordinea zilei, şi prin urmare sunt nevoit a spune şi eu cuvântul meu in chestiunea aceasta. Manifestând dar asupra acestei legi opiniunea mea personală cred că nu pot aduce nici un neajuns, mai întâiu fiindcă personalitatea mea nu este ca a Preşedintelui Camerei; şi apoi, fiindcă nici o idee politică n'a inspirat nici pe Guvern, nici pe noi, atunci când am făcut legea existentă împreună cu d-l Ministru al Domeniilor şi cu d-l Preşedinte al Consiliului.

D-lor, vă mărturisesc că cel dintâiu lucru la care am căutat să mă' uit când am văzut că se cere modificarea legii existente, a fost expunerea de motive ca să cunosc şi eu cari sunt inconvenientele cari pot motivà modificarea ei. Ei bine, în expunerea de motive văd ca singur punct principal, cardinal, motivul că prin legea votată de noi la 1881 s'a dispus ca moşia scoasă în vânzare în loturi mici să aibă cel puţin o întindere de 2000 ectare.

Iată ce cetesc în expunerea de motive a proiectului de lege:

«Legea asupra vânzării bunurilor Statului cere ca moşia scoasă în vânzare în loturi mici pentru locuitorii muncitori de pământ să aibă o întindere de cel puţin 2000 de ectare. Această condiţiune face ca foarte puţine moşii ale Statului să poată îndeplinì scopul legiuitorului şi dorinţa generală de a înlesnì muncitorului agricol achiziţiunea pământului necesar pentru întreţinerea sa şi a familiei sale».

Va să zică, d-lor, motivul dentru care se cere această modificare este că puţine moşii de ale Statului mai sunt în condiţiunile

prevăzute de lege, şi prin urmare trebue a se da facultatea Guvernului de a puteà vinde şi alte moşii în loturi mici.

Acesta este singurul cuvânt din expunerea de motive care ar milità în favoarea modificării propuse, dar prin acest proiect de lege noi vedem că se fac şi alte modificări la lege, asupra cărora expunerea de motive nu ne spune nimic.

Mai întâiu, d-lor, aş dorì să ştiu câte moşii avem în o întindere de 2.000 ectere şi unde sunt ele situate? Şi aş rugà pe d-l Ministru Domeniilor să prezinte Camerei un tablou de numărul acelor moşii, ca astfel să ne putem incredinţà de puţinătatea moşiilor de felul acesta este cauza care a silit pe d-l Ministru să ceară modificarea legii din 1881.

Merg mai departe, dacă ar fi adevărat că sunt puţine moşii a căror întindere trece peste 2.000 ectare, şi că asemenea moşii nu sunt în toate localităţile, căci cum a zis d-l Codrescu, în judeţul Tutova nu este nici o moşie de a Statului care să aibă 2000 ectare, dacă s'ar constatà că sunt puţine proprietăţi de ale Statului cari să aibă mărimea cerută de legea dela 1881, şi ca nu sunt în toate judeţele aşà încât să faciliteze vânzarea moşiilor în loturi mici, eu încă vă mărturisesc că m'aş ocupà cu greu de această lege şi nu aş puteà să admit aşà cum se cere modificarea ei.

Dacă se crede că sunt puţine moşii cari să aibă peste 2.000 ectare, atunci nu avem de cât să reducem numărul ectarelor la 1500 la 1200 şi chiar la 1000 ectare; căci numai din faptul că sunt puţine moşii cu 2000 ectare, fapt pe care nu-l putem aprecià din cauză că nu ni s'a prezentat nici un tablou în care să ni se arate întinderile diferite ale moşiilor Statului şi localităţile unde sunt situate, nu se poate conchide că orce moşie a Statului şi orcât de mare ar fi şi din orce loc să poată vinde. Deaceea rog pe d-l Preşedinte al Consiliului să binevoească a aprecià gravitatea acestei dispoziţiuni din proiectul de lege amendat; şi ca să pun mai în evidenţă această gravitate, adaug că aceste moşii, cari se pot vinde în loturi mici, în parte sau în total, şi or unde s'ar aflà ele, în cazul când se vor vinde în parte, restul care va rămâneà pe seama Statului, nevoit va fi Statul să-l vândă cu un preţ mult mai scăzut.

Ca să se completeze, d-lor, tabloul acestei legi, se propune ca moşiile ce se vor vinde în loturi mici să se vânză fără licitaţiune. Apoi, dece vă mai miraţi d-voastră că d-l Palade propune să

nu se poată vinde moşiile Statului decât numai la micii cultivatori; şi că d-l Pop pune cumpărătorilor acestor moşii obligaţiunea de a nu cultivà pe proprietatea lor decât sfecle şi cartofi?

D-lor, care este principiul ce trebue a se aveà în vedere la facerea unei asemenea legi?

Am avut onoarea a-l spune în Senat şi-l voiu spune şi aci in Adunare, fiind sigur că-l împărtăşiţi toţi afară numai de d-l Palade, Oroveanu şi Pop pentrucă amendamentele d-lor.... *(Intreruperi, sgomot)*.

Eu am dreptul să vorbesc de d-nii deputaţi cari au propus amendamente, fără să vorbesc personal cu d-lor; eu vorbesc de propuitorii amendamentelor, şi cred că nu este nimeni aci căruia să-i fie ruşine de iscălitura sa pusă pe un amendament.

Ziceam, d-lor, care este principiul? Principiul este cel anunţat in şedinţa trecută de onor. d-l Kogâlniceanu, când a combătut pe d-l Palade, că Statul nu dărueşte nimănui moşii, că noi nu mai împroprietărim azi pe nimeni, că era împroprietăririi a trecut şi ca fiecare om nu are decât un singur drept, dreptul de a muncì liber şi prin muncă liberă să-şi îmbunătăţească soarta sa. *(Aplauze)*. Daca dar Statul este stăpân pe moşiile sale, cu ce drept veniţi d-voastră să ziceţi că Statul nu poate vinde cutării persoane? Greşită este ideea aceasta, căci are un caracter străin de legea vânzărei bunurilor Statului. *(Intreruperi)*. Asemenea idei ne pot duce prea departe, până la violarea dreptului de proprietate. Şi ce însemnează oare amendamentele produse inaintea Camerei? Ce va să zică că Statul nu poate vinde moşiile sale decât numai unei anume clase de cetăţeni? Că cei ce cumpără moşiile Statului nu pot fi liberi a exploata proprietatea lor aşà cum vor crede că este mai bine, ci trebuesc să pună numai cartofi şi sfecle? *(Intreruperi)*.

D-l *N. Pop:* Cumparătorii de loturi mici fără licitaţiune.

D-l *N. Fleva:* D-lor, cuvintele din urmă ale d-lui Pop, servesc tocmai pentru a completa argumentaţiunea mea. Când este vorba de a se vinde moşii în loturi mici, această implică în sine imposibilitatea de a se face licitaţiune; dar dacă zicem că aceste vânzări se pot face fără licitaţiune, apoi atunci trebue să combinăm lucrul astfel, încât să nu aducă ca consecinţă, înstrăinarea moşiilor Statului nu pe preţul lor, ci pe un preţ derizoriu, care în realitate

să fie numai o gratificaţiune ce s'ar face cutării sau cutării persoane; căci aceasta nu este drept.

Acum, d-lor, pentru ce am propus noi în Senat ca loturi mici să nu se vândă decât pe proprietăţile cele mari ale Statului? Diferite considerente, d-lor, ne-au făcut să facem aceasta, şi aceste considerente să-mi permiteţi a le spune d-voastră, pentru ca să vedeţi dacă este bine să modificăm legea cu regula generală şi să introducem acì o dispoziţiune ca cea prevăzută în proiectul acesta de lege.

D-lor, Statul înstrăinează moşiile sale, făcând aceasta, face un act de proprietar; prin urmare, el are două datorii principale: întâiu, să caute ca moşiile lui de valoare să se dea pe adevăratul lor preţ; al doilea, ca proprietăţile cari nu sunt actualmente de valoare să le facă a aveà o valoare; aceasta, d-lor, ca proprietar. Dar mai are încă o datorie, ca să zic aşà, de economie naţională, care cred că trebue să ne ghideze şi pe noi.

Care este această datorie? Să căutăm prin această lege a aduce înlesnire acelora cari nu au, să cumpere pământ spre a-l cultivà ei, prin munca lor, şi în acelaş timp să răspundem şi la o cerinţă economică de cea mai mare importanţă pentru ţara noastră, aceea de a repartizà populaţiunea ţării într'un mod mai raţional şi mai corespunzător cu adevăratele interese ale agriculturii noastre, care este aproape unica noastră resursă de bogăţie.

Ce ne-am zis noi? Dacă am adoptà principiul că se poate vinde orce moşii în loturi mici, ce ar rezultà de acì? Intâiu ne-am izbì de inconvenientul care dejà există în starea agriculturii noastre, adică deoparte avem aglomeraţiuni de populaţiune prea mare în raport cu starea actuală a lucrurilor, şi de altă parte avem câmpii prea întinse şi în lipsă de braţele şi mijloacele culturale; prin urmare, dacă Statul nici cu această ocaziune nu ar căutà sa pareze la acest incovenient şi să facă o vindere a moşiilor bine chibzuită, astfel ca să ajungă la un bun rezultat, apoi atunci când oare va mai venì ocaziunea ca acest lucru să se poată face? Al doilea, cu ce preţ să se vândă o moşie în loturi mici şi fără licitaţiune? (*Intreruperi*).

D-lor, eu mă tem de acest lucru, ca să nu ajungem în totdeauna la emitere de rente, trebue să fim cu toţii parcimonioşi în emitere de rentă pe deoparte, şi foarte geloşi pe de altă parte de a nu se vinde moşiile Statului decât cu adevăratul lor preţ.

Aud pe d-l Costinescu zicând că această chestiune este regulată

prin legea din 1864. Apoi legea din 1864 zice să se ia venitul fiecărui pogon să se înmulţească cu 15...

O voce: Cu 20. *(Sgomot).*

D-l *N. Fleva:* Nu aţi rezolvat argumentul... *(Sgomot)*

D-l *Ministru al Domeniilor An. Stolojan:* L'am rezolvat dinnainte, cunosc bine această afacere.

D-l *N. Fleva:* Costă foarte scump, căci, d-lor, când veţi luà o moşie care se dă cu 30 lei arendă pogonul şi veţi înmulţì preţul pogonului cu 20.... *(Intreruperi).*

Mă iertaţi, d-le Costinescu, orcine altul ar puteà să-mi spună această vorbă, nu însă d-voastră. Eu cunosc mai bine condiţiunile dela ţară decât d-voastră. In tot cazul, D-lor, nu numai după pământul care se propune a se cumpărà se poate face estimaţiunea.

Inchipuiţi-vă, d-lor, ca să nu iau de exemplu un proprietar mare, — închipuiţi-vă că un proprietar mic, un comerciant care a adunat un capital oarecare, ar venì şi ar zice: voiu să cumpăr un lot de 500 ectare, şi vă plătesc pogonul cu 400 lei. . . .

. . . .

(Sgomot, nu se aude),

Trebuie să mă îngrijesc, d-lor, fiindcă a inceput pe ici, pe colea a se ivì idei de acestea cari nu au fost până acum, că pentru unii ar fi un drept la pământ, că de ce numai cutare şi cutare să aibă pământ? Şi orcât de imaginară, orcât de rătăcită ar fi sursa din care se trag aceste idei, eu nu voesc să se încurajeze propagarea lor.

Un alt inconvenient, şi cel puţin acesta nu este semnalat în proiectul de lege al d-lui Ministru, ci s'a adaos de comitetul delegaţilor, este că se poate vinde în loturi mici orce moşie fără distincţiune de întindere sau venit.

Ei bine, când pentru o moşie s'ar prezentà amatori de a luà din ea numai câtevà loturi mici atunci cum se va face socoteala pământului? *(Intreruperi)* Cred că nimeni nu va contestà, — deşi d-l Costinescu zice că aceasta este o fantazie, — nu va contestà că moşiile nu sunt compuse din aceeaş calitate de pământ, că moşiile dela deal de multe ori diferă sută la sută în ceea ce priveşte calitatea pământului de cele din vale sau din luncă. Ei bine, ce se va întâmplà dacă s'ar vinde o parte numai din moşie în loturi mici? Eu, d-lor, nu m'aş ocupà de aplicarea acestei legi, dacă ar fi

să se facă numai de acest Guvern; pentrucă în acest Guvern am increderea că o va aplicà într'un mod raţional; dar trebue să mă preocup de aplicarea ei în viitor de către Guvernele ce vor venì mai târziu. Ei bine, ce s'ar întâmplà? S'ar întâmplà ca estimaţiunea să se facă înmulţindu-se cu 20 venitul anual, nu după calitatea poziţiunii pământului ce se va vinde în loturi mici, ci după calitatea intregii moşii, cu alte cuvinte s'ar face un fel de medie, care ar fi în paguba Statului, cine ştie cu cât s'ar luà ce ar fi bun şi ce ar fi rău ar rămâneà Statului.

D-lor, vă rog întrebaţi pe d-l Marghiloman care are moşii la munte în întindere de 4 5 mii pogoane, câte pogoane din acestea sunt cultivabile? Se poate să fie vre-o şapte sau opt sute pogoane bune, iar restul este pădure, livede, dealuri, etc. *(Intreruperi)*.

Fac apel la d-l Ministru, să spună, dacă până acum nu s'a calculat după întreaga valoare a moşiei, iar nu după valoarea în parte a fiecărui lot ce s'a vândut? D-l Ministru al Domeniilor mai deunăzi v'a spus că la munte sunt moşii cari se arendează cu câte doi lei şi cevà pogonul, fiindcă mare parte din pământul acelor moşii este prost de tot, nu poate produce nimic; dar cu toate acestea acele părţi de pământ improductiv intră în totalul număr al pogoanelor, când este vorba de a se estimà moşia.

Ei bine, în asemenea situaţiune fiind aceste proprietăţi, bine este a se vinde ele în loturi mici? Puteţi primì d-voastră ca moşiile Statului să se vândă cu un preţ derizoriu?

Văd, d-lor, că d-voastră sunteţi interesaţi să creiaţi şi pe ceilalţi proprietari mici, nu numai pe agricultori, să creiaţi proprietatea mijlocie, - proprietatea burgheză, dacă voiţi să-i dăm o numire; şi pentrucă este în mintea tuturor a d-voastră ca să încurajaţi dezvoltarea unei asemenea proprietăţi, deaceea s'a şi prevăzut în acest proiect de lege ca să se poată vinde şi loturi de 100 şi de 400 ectare. Apoi, unde vroiţi să faceţi asemenea loturi? Pe moşiile cele nepopulate ale Statului?

O voce: In Bărăgan.

D-l *N. Fleva:* Dar cine va aveà capital se va duce oare să cumpere pământ în Bărăgan, deşì Bărăganul s'a dovedit astăzi că este destul de propriu pentru cultura grâului? *(Intreruperi)*.

D-voastră îmi răspundeţi cu cuvintele zise de Preşedintele Consiliului la Senat, că ţăranul nostru vrea să plece dela vatra lui ca să

cumpere moşii la distanţă mare, dar nu poate; eu unul însă cred că dacă ţăranul nostru nu se duce să cumpere pământ acolo unde-i putem da, aceasta provine din cauză că simţimântul proprietăţii încă nu este în destul de desvoltat la noi. Ştiu că d-l Palade ar fi bucuros să se dea pământul degeaba, şi că ar da toate moşiile.

D-l *G. Palade*: Vă înşelaţi, d-voastră le daţi vorbe.

D-l *N. Fleva*: D-lor, cu zece pogoane cari le daţi d-voastră nu faceţi fericit pe nimeni. *(Intreruperi, sgomot).*

D-l *N. Ionescu*: Proletarul e mai fericit.

D-l *N. Fleva*: Eu, când le ofer pământ şi ei nu vor să cumpere, aceasta nu va să zică că-i fac proletari. Dar se zice că ţăranii nu pot să lupte cu acela care dă cu miile de galbeni, şi nu vor puteà niciodată să cumpere pământ, dacă pe moşiile mari nu le vom da loturi fără licitaţiune. *(Intreruperi).*

Apoi nu trebue să aveţi în vedere şi inconvenientul la care poate să dea naştere grămădirea de populaţiuni peste populaţiuni.

Iată, d-lor, cuvintele pentru cari însă mi se pare că această modificare a legii vânzării bunurilor Statului este în contra principiului care trebue să reguleze vânzarea bunurilor Statului. Şi deaceea aş rugà pe onor. d-l Prim-Ministru să primească, dacă se poate a se amânà aceste modificări propuse, până când se va face experienţa legii existente.

D-lor, pentru modificarea acestei legi s'au invocat două inconveniente: că locuitorii nu vor să plece dela munte la câmp, şi că sunt pe unele moşii situaţiuni de teren atât de anormale şi grele, încât dacă Statul ar da acolo şi în loturi mici, restul proprietăţii ar fi la discreţiunea acelor cumpărători de pământ.

Ei bine, pentru aceasta sunt două remedii foarte eficace şi cari ne-ar autorizà să nu facem din împrejurarea aceasta o regulă generală. Mai întâiu, aş răspunde ce împiedecă pe Stat când s'ar aflâ în faţa unei asemenea situaţiuni, a venì cu o anume lege pentru ca Adunarea să remedieze la acest inconvenient de a nu lăsà la capriciul speculaţiunii o porţiune oarecare de pământ? *(Intreruperi).*

Am cetit mai deunăzi un studiu în revista economică că, proprietarul cel mare are totdeauna în vedere numărul cultivatorilor, şi nici un proprietar mare nu va ridicà valoarea unui pământ fără locuitori.

O voce: Va să zică braţele se cumpără, nu pământul? *(Sgomot).*

D-l *N. Fleva*: Rău numiţi d-voastră proprietate mică întinderea de 10, 15 pogoane de pământ, proprietatea mică este aceea care are o întindere de 400—500 ectare.

D-lor, legea vânzării bunurilor a dat dreptul la împroprietărire şi însurăţeilor...

O voce: Cari nu s'au împroprietărit?

D-l *N. Fleva:* S'au împroprietărit după 12 ani; dar eu n'aş fi dorit să se împământenească cum s'au împământenit; fiindcă sunt mulţi împământeniţi în partea de dincolo a ţării, cari am auzit că nu s'au dus încă să-şi ia proprietăţile în primire, şi în schimb sunt alţii cari au luat pe nimic proprietăţile Statului. Aşà dar, dacă este să vindem pământ, să-l vindem acolo unde, estimând după lege, îl dăm după valoarea lui, iar nu-l dăruim.

D-voastră ziceţi că nu se duc ţăranii, eu însă zic din contra. Când vedem că s'au dus în Dobrogea, dece nu s'ar duce în Teleorman? Foarte bine a zis d-l Jorj, vina a fost că nu li s'a dat pământul în condiţiuni ca să poată venì acì, nu li s'a făcut înlesniri. Dacă am ridicà în principiu că nu vindem decât în loturi mici moşiile Statului, apoi atunci, pe de o parte am ajunge la acest rezultat că acolo unde populaţiunea e dejà destulă, se va mai grămădì şi alta, şi atunci cu toţii vor fi în strâmtoare, iar pe de altă parte mulţi vor luà moşiile Statului pe preţuri de nimic, derizorii. Dar d-voastră voiţi să daţi în loturi orce moşie a Statului, apoi atunci eu vă propun un lucru drept şi echitabil: ştiu că sunt mulţi cari au promis în apropiere de oraşe moşii la săteni; ei bine, să le dăm în loturi mici, însă cu licitaţiune, *(Intreruperi, sgomot)*, cel puţin atunci vor fi mai mulţi concurenţi şi va eşì adevărata valoare a moşiei. Dar încă odată, eu declar că tot nu sunt pentru vânzarea tuturor moşiilor în condiţiunile propuse de acest proiect de lege. Odată ce avem destul pământ în Bărăgan, care poate să producă grâu şi stă necultivat, până ce acel pământ nu se va vinde, nu e nimerit a se pune în vânzare şi altul. Aceasta e credinţa mea de astăzi, şi tot aceasta a fost când s'a votat legea din 1881, şi cu părere de rău văd că se cere modificarea acestei legi. Acesta fiind punctul principal în discuţiune, dacă d-voastră nu voiţi să-l admiteţi, cel puţin aduceţi-i un temperament, dispuneţi ca moşiile dela munte să se vândă în loturi în întregul lor, iar cele dimprejurul oraşelor să se vândă în loturi, dar cu licitaţiune; căci altfel ar fi să

inaugurăm o eră pe care trebue să căutăm cu toţii a o paraliză din toate punctele de vedere.

Iată ce aveam de zis în această privinţă. Acum, fiindcă cred că astăzi nu se va termină discuţiunea acestei legi, aş rugă pe d-l Ministru să ne aducă un tablou de moşiile cari sunt mai mici de 2.000 ectare.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* D-lor, onor. d-l Fleva a spus că cu această chestiune nu face politică; eu din contră cred că facem înaltă politică. Noi cei dintâiu am fost cari am pus chestiunea ca să se lichideze odată ţăranul clăcaş cu proprietarul, să devie absolut proprietar şi unul şi altul; şi cu aceasta am făcut înaltă politică. A doua oară la 1866, am venit cu o lege ca să vindem mărginaşilor moşiile de pe lângă oraşe, fiindcă am văzut că oraşele se populează de streini şi am voit să cercuim acele populaţiuni străine cu populaţiuni pământene. *(Aplauze).*

Vedeţi dar că am făcut înaltă politică. Această chestiune e eminamente naţională şi deaceea fac apel la d-voastră, ca să căutăm cu toţii să o servim iar nu să o deservim. Eu ştiind că astăzi are să se discute această chestiune, am venit cu un autor, care e economistul reacţiunii, Paul Leroy Beaulieu, care nu cade pe tărâmul socialismului, care însă faţă cu ceilalţi mai înaintaţi e reacţionar, nu de reacţiune divină, feudală, dar reacţiune a acelora cari vor mari domenii.

Apoi, onorabile d-le Fleva, nu trebue să tratezi pe Stat ca pe un simplu proprietar. Este mare deosebire. Dar noi am făcut apel la proprietari, ca să nu uzeze de proprietatea lor decât astfel ca proprietatea să devie sacră pentru toată naţiunea, apoi mai cu seamă Statul este dator să uzeze în modul acesta. *(Aplauze).*

Ce? D-voastră voiţi ca Statul să speculeze proprietatea sa? Dar strămoşii noştri cari le-au dăruit, nu le-au dăruit pentru un asemenea scop? *(Aplauze).*

D-lor, sunt şi eu de opiniunea d-lui Fleva, că nu trebue să dăm de pomană, ca să nu obicinuim pe oameni a căpătă cevà fără a munci. Mai deunăzi au venit la mine mulţi şi mi-au cerut ca să propun modificarea acelui articol, prin care se opresc lotăriile, şi m'au rugat să le dau autorizaţiunea pentru lotării şi tombole. Eu le-am zis; faceţi ce veţi vrea, dar eu nu vă dau autorizaţiune, fiindcă nu mă pot află în toate balurile ca să cunosc condiţiunile lotăriilor

și tombolelor *(Ilaritate)*. Le-am zis: faceți ce veți voi, dar eu sunt contra lotăriilor și a pomenilor, fiindcă nu voesc să învăț pe Români cu speranța norocului, *(Aplauze)*, ci toată existența și desvoltarea lor s'o aștepte numai dela munca onestă și dela economie. *(Aplauze)*.

Când am făcut legea aceasta ca să se vânză proprietățile Statului, am voit să facem proprietatea mijlocie și am făcut-o tot dintr'un punct de vedere de înaltă politică, fiindcă am văzut că acolo unde proprietatea mare domnește, sau Statul se pune în pericol sau proprietatea mare se pune în pericol. *(Aplauze)*.

Ca exemple avem pe Roma, avem pe Irlanda, unde baronii cu proprietatea mare au compromis liniștea Statului. Acum s'a deșteptat Englitera și ca să nu pață ca Irlanda, voește să creeze proprietatea mică și proprietatea de mijloc.

Iată, d-lor, ce zice Beaulieu, care face un articol asupra unui uvraj al d-lui Alfred de Foville. El zice: «Proprietatea mică și proprietatea mare există din toți timpii și în toate locurile și se lovesc în coaste, și poate să zică cineva că ele nu prosperează amândouă decât dacă trăesc coaste în coaste, ele nu prosperează decât fiind în totdeauna în asociațiune una cu alta. Nu este condițiune mai propice pentru bogăția unui mare domeniu, decât să fie înconjurat și desînconjurat de țărani proprietari».

D-l *N. Fleva*: Acesta este și argumentul meu.

D-l *Președinte al Consiliului*: Insă d-ta ai uitat că Beaulieu vorbește în Franța și că proprietatea mare în Franța este dela 50 pogoane în sus, iar nu de 2 mii, 3 mii, 20 de mii, 50 de mii de pogoane.

Proprietatea mare, în toată Europa, se zice numai aceea pe care proprietarul singur n'o poate cultivà și trebue să angajeze brațe multe. *(Intreruperi)*.

Mă iertați, d-le Fleva, eu nu v'am întrerupt, v'am ascultat cu atențiune; nu mă întrerupeți nici d-voastră. D-l Fleva zice că avantajul proprietarului mic este ca să trăească alăturea cu proprietarul mare; dar atunci și avantajul proprietarului mare este ca să aibă lângă dânsul proprietari mici cât de mulți, pentrucă el având proprietate mare, are nevoe de brațe multe pentru a o lucrà, și atunci proprietarii mici cu timpul de care dispun lucrează la proprietarul mare și câștigă.

Vedeți dar că avantajul este și pentru proprietarul mare ca și pentru proprietarul mic, ca să fie unul lângă altul. Dar proprietarul

mare are şi capital mare şi poate face experienţe în modul de cultură, care de multe ori trebue să treacă mai mulţi ani până ce să vadă un rezultat satisfăcător. Ei bine, acesta iarăş este un avantaj pentru proprietarul mic, căci el stând la o parte, priveşte la sacrificiile ce face proprietarul mare şi de multe ori râde în pumni, când vede că acesta pierde; dar şi când se întâmplă ca proprietarul mare să reuşească cu metodul de cultivare ce a întrebuinţat, atunci micul cultivator profită şi-şi îmbunătăţeşte şi el agricultura lui.

Dacă însă micii proprietari n'ar fi pe lângă proprietăţile mari, atunci marii proprietari ar rămâneà cu moşiile necultivate şi ar ajunge la starea în care erau Romanii cu ceea ce numeau ei latifundium.

D-lor, am venit cu Beaulieu ca să mă servesc de el pe lângă onorabilii domni deputaţi cari ar puteà să bănuească că şi noi cam alunecăm acolo unde ziceà d-l Fleva, adică ca să deschidem drumul ideilor subversive şi socialiste. Deaceea am venit cu Beaulieu, şi ca să nu vă cetesc mult, vă voiu spune numai atât, fiindcă n'am cetit mult din această carte, abià astăzi la 4 ore dimineaţa am luat-o in mână,

Eu am voit să creez şi să stăruesc a se creeà proprietatea de mijloc, pentrucă proprietatea mică asigură proprietatea mare, când va rămâneà numai proprietatea mare singură, atunci, dacă lorzii cari au făcut mărirea Engliterii şi au ridicat-o la cel mai mare imperiu al lumii, sunt astăzi în mare cădere, apoi ce-ar fi fost de lorzii noştri cari n'au nici o tradiţiune? *(Aplauze)*.

Am zis de mai multe ori că rasa greco-latină, dacă a fost tare, mare, şi totdauna în capul civilizaţiunii de mii de ani, este că familia şi proprietatea a fost acolo mai tare decât pretutindeni. *(Aplauze)*.

Acum venim la detalii. Fie încredinţat d-l Fleva că atunci când vom aveà câteva zecimi de proprietari cu totul liberi şi cu toate asigurările libertăţii, acela care se va duce prin ţarinele române să facă propagandă de a împărţi moşiile va fi legat cot la cot; aceasta este siguranţa; să facem ca tot omul cu vigoare şi inteligent să se intereseze ca proprietatea românească să nu fie atinsă, pentrucă aceea este pavăza societăţii şi a Statului român. *(Aplauze)*.

Dacă d-l Fleva discutà numai aplicarea legii şi propuneà ceva modificări, mai înţelegeam; dar d-sa a criticat legea în general....

(Intreruperi). Noi am voit să îndemnâm pe ţărani să se scoboare din locurile strâmte în locurile largi. Onor. d-l Fleva ne zice: prea faceţi experienţe multe cu legile, azi le votăm şi peste un an le schimbăm. Aceasta nu numai la noi este aşà. Vedeţi Austria, Germania, Franţa, acolo sunt legi cari au trecut de câte trei patru ori prin Cameră în timp de şapte, opt ani; aceasta nu o facem numai noi, ci şi alţii cari au mai multe tradiţiuni.

Ni-se zice că nu s'a obişnuit lumea să meargă dela munte la baltă. Dar dacă vom creà obiceiul, va merge.

Eu eram copil şi m'a luat dela Piteşti unde eram născut şi m'a dus la Călăraşi, şi acolo plângeam toată ziua, căci nu vedeam dealuri, văi, coline, dar fiindcă părintele meu îmi zisese să mă duc, m'am dus şi am stat acolo.

Şi în adevăr, d-lor, noi ţinem mult la locul naşterii noastre, ne personificăm cu locul nostru de origine, şi aceasta a scăpat naţionalitatea Română. Deaceea să nu găsim că ceea ce ne-a servit bine secole întregi este un mare defect. Fiţi încredinţaţi că atunci când se vor face căi de comunicaţiune mai multe, când se vor desvoltà trebuinţele de o viaţă mai bună, când administraţiunea va fi aşà de bună încât dacă ai plecà dela Celei la Călăraşi, să găseşti şi acolo toate avantajele pe cari puteai să le găseşti la localitatea de unde ai plecat, să ai toată protecţiunea şi să nu fii primit acolo ca un străin, atunci fiţi încredinţaţi că se vor scobori oamenii mai bucuros din munte în vale, dar aceasta nu se poate realizà dintr'o zi în alta.

Trebuinţele deşteaptă pe om, de unde şi proverbul, chiria deşteaptă pe chirigiu. Ei bine, d-lor, eu la munte o iau pe Topolog; acolo am trăit în copilăria mea. Ştiţi cari proprietăţi dau proprietarului mai mult? Moşiile locuite de moşneni. Moşnenii nefiind clăcaşi, fiind stăpâni pe pământul lor, muncesc îndoit şi întreit şi de aceea moşiile moşnenilor produc mai mult, se arendează mai cu preţ decât moşiile răzăşeşti şi activitatea omului se moşteneşte. Eu trăesc şi astăzi acolo unde populaţiunea este deasă, unde sunt cultivatori şi-şi închiriază locurile lor mai ieftin. Eu am în plasa Sălăşeşti, în dreptul Lotrului, nişte proprietăţi pe cari mi le-a lăsat reposatul meu cumnat. Ştiţi cu cât am găsit că se închiriau pământurile acelea? cu dijma de unu la unu, tot ca în Ialomiţa. De unde credeţi că ne-a venit ideea să propunem modificarea legii? Este, d-lor, că toate proprietăţile cari se adjudecau, veniau în Consiliul de Mi-

niştri şi noi întăriam sau refuzam. In toate zilele veniau deputaţiuni din partea ţăranilor cari ne declarau că, dacă vom confirmà moşia cutare pe numele cutăruia, pentrucă a dat mai mult, îi vom nenorocì. La licitaţiune am fi venit şi noi, ziceau ei, dar nu puteam luptà cu concurenţa. Acela a luat-o, ca s'o speculeze, s'o exploateze pe spinarea noastră. Vă rugăm, nu confirmaţi şi daţi-ne moşia nouă.

Şi deaceea am zis d-lui Stolojan, să venim cu modificarea legii.

S'a zis că vânzându-se loturi mici, are să se vânză ce este mai bun, şi să rămână ce este mai prost pentru Stat. Ei bine, mai întâiu, cum credeţi d-voastră că are să se găsească un Guvern care să lase pe ţărani să aleagă unde le place? Nu. Se înţelege că are să li se dea o parte de pământ, şi o altă parte tot în condiţiuni bune are să rămână pe seama Statului.

Astfel, din punctul de vedere economic, modificarea aceasta nu este rea. Onorabilul meu coleg are să vă prezinte notiţele pe cari le-a adunat, ca să vă încredinţeze că din vânzările făcute până acuma nu s'a dat nimănui de pomană.

Mărturisesc un păcat: este că o mulţime de proprietăţi eşite cu preţuri bune la licitaţiune, după cererile ţăranilor le-am dat la o parte şi nu numai din Ialomiţa dar din toată ţara.

D-l *I. Marghiloman:* D-lor, legea din 1884 care a modificat legea vânzării bunurilor Statului s'a făcut cu înţelegerea acestui Guvern. Deosebirea este numai că Ministrul de Finanţe era atunci d-l Câmpineanu, iar acum e d-l Nacu. Această lege modificată în bine de Senat, a venit la Cameră, şi Camera a primit-o. *(Intreruperi)*

D-lor, să vorbim curat româneşte, ca să ne înţeleagă toată lumea.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Nu cred că am vorbit turceşte!

D-l *I. Marghiloman:* Ce s'a zis prin această lege? Că proprietăţile de 2.000 ectare să se dea prin loturi sătenilor. Preţul loturilor va fi preţul arenzii care se plătià la vânzare. Acest principiu era atât de salutar pentru săteni în cât...

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Au alergat cu toţii.

D-l *I. Marghiloman:* Incât puteau şi sătenii să cumpere proprietăţi ieftine, şi Statul să profite de restul moşiei. Dovadă că pe moşiile unde s'a dat pământ ţăranilor, restul de pământ a fost arendat

bine, s'a acoperit îndoit și întreit valoarea de mai înainte a moșiei întregi. Această lege însă neaplicându-se...

O voce: N'au venit țăranii să ceară pământ.

D-l *I. Marghiloman:* Dacă s'ar fi împărțit moșiile în loturi și apoi țăranii n'ar fi voit să vie, atunci puteați să aveți dreptate puteați să ziceți că țăranii n'au venit; eu însă vă voiu arătà sutimi de țărani cari s'au scoborît dela munte la Bărăgan, acolo unde au găsit loturi de cumpărat.

Fac apel la d-l Poenaru Bordea, care este proprietar în Ialomița, să vă spună, câte sate frumoase s'au înființat în acel județ numai de munteni; asemenea în județul Buzău vă poate spune d-l Cazoti, care este proprietar în acel județ, câte sate frumoase s'au făcut de însurăței. Luați, d-lor, județul Brăila sau orcare alt județ de pe marginea Dunărei, și veți vedeà că mii de însurăței s'au așezat pe proprietățile Statului, și au format sate frumoase. Chiar pe Bărăgan, care nu mai este cum se ziceà, căci s'a constatat că acolo e pământul cel mai fertil, are apă curgătoare, acolo sunt două rânduri de moșii, unele cari dau cu capul în Ialomița, altele cu capul în Borcea, și satele de pe aceste moșii sunt cele mai bogate; chiar pe Bărăgan, zic, s'au stabilit mai mulți munteni. Nu e dar drept a se zice că populațiunile de munte nu vor a se duce la câmp, și nici este bine să îndemnăm pe populațiunea de munte ca să șadă numai la cotorul prunului și al viei.

D-l *Președinte al Consiliului, I. C. Brătianu:* Să luăm măsuri ca să nu mai șadă la cotlon.

D-l *I. Marghiloman:* Fiți siguri, d-le Ministru, că asemenea măsuri nu vor lovì numai în mine.

D-lor, populațiunile muntene, când merg la câmp se simt fericite, acolo ele fac producte cu cari pot înlesnì pe cei dela munte; munteanul stabilit la câmp ține cu munca lui și familia ce a lăsat-o la munte. Este adevărat că acuma și populațiunea de acolo s'a mai rărit, astfel că pământul s'a mai ieftenit și cei ce au rămas pot trăì mai bine.

D-lor, eu am o frică și v'o mărturisesc cu sinceritate că frica mea este că după acest proiect de lege, pământul nu se vinde, ci se dă; prin urmare mă tem că dacă d-voastră astăzi dați pământul proprietăților Statului, să nu dați cumvà mâine și pe al proprietăților particulare.

Care e, d-lor, norma după care se vinde proprietatea mică în loturi la săteni? Se ia venitul de astăzi şi se înmulţeşte cu 20; aceasta însă nu este nici jumătate din valoarea reală a moşiei. Pentru moşiile de munte, făcându-se astfel, d-voastră nu aveţi nici compensaţiunea pe care o aveţi la moşiile de câmp, căci, în adevăr, acolo se vinde o parte de moşie ieftin, însă prin acest fapt se populează moşia, şi astfel restul moşiei se scumpeşte, pe când la munte nu mai rămâne ce să se scumpească, fiindcă se vinde întreaga moşie.

Vă încredinţez, d-lor, că dacă se va primì acest proiect de lege astfel cum este redactat, n'are să mai rămână o palmă de pământ pe care să nu se repeadă toţi din toate părţile ca ciorile, fără însă să puteţi atinge scopul ce vă propuneţi.

D-lor, legea însurăţeilor e legea cea mai frumoasă, din nenorocire însă la aplicarea ei numai însurăţeii nu s'au împropietărit, s'au prea puţini. Cei ce s'au împroprietărit au fost primarii, notarii oamenii cei mai influenţi, şi copii lor chiar de câte un an şi doi, până şi oamenii cari nu mai existau, orăşeni, negustori, giambaşi, oameni cari numai săteni nu sunt şi cari au luat pământuri în loturi pe nume fictive. Apoi nu credeţi d-voastră că şi cu legea aceasta aplicată tot astfel vom ajunge la acelaş rezultat, adică că nu vom aveà pe moşiile, ce se vor vinde, plugari? Căci cum veţi puteà d-voastră să privegheaţi deodată din toate părţile?

D-lor, legea din 1884 este o lege bine cumpănită şi prin urmare v'aş rugà să o mănţineţi, când însă pe ici pe colea vor fi cereri izolate, atunci puteţi prin legi speciale să satisfaceţi acele cereri, nu admiteţi însă un principiu general, pentrucă atunci nu veţi mai vedeà vreun om dela munte ducându-se la câmp, şi toate moşiile de câmp vor rămâneà părăsite, pe cât timp de vreo doi trei ani moşiile cele mai întinse chiar dela câmp au început a se impopulà. Fac apel la proprietarii din Brăila să spună, dacă pe moşiile de acolo, cari sunt de zecimi de mii de pogoane, nu se duc locuitori munteni şi fac podoaba acelor moşii? Bărăganul nu mai e pustiu, s'a populat în mare parte numai de oameni dela munte, cari au venit cu oile şi au rămas acolo, mulţi oameni din judeţul Râmnicul-Sărat s'au aşezat pe acele moşii şi de atunci valoarea proprietăţilor s'a urcat şi s'a îmbunătăţit totdeodată şi soarta acelor oameni. Eu însumi am avut ocaziune a vedeà munteni cari, când au venit, erau zece inşi pe un plug, şi astăzi fiecare dintr'înşii au câte două pluguri.

Iată ce a făcut ca valoarea moșiilor să se urce. Eu aveam acolo o moșie de zece mii pogoane, pentru care plăteam douăzeci mii lei arendă, și astăzi arenda am urcat-o eu însumi la cincizeci mii lei.

D-lor, eu nu sunt împotrivitor împroprietăririi țăranilor, nu mă ridic contra înființării proprietății mici, dar nu găsesc că această lege e bună, "ci zic că atât în avantajul sătenilor cât și al tezaurului, legea din 1884 este mult mai bună, aplicată însă cu sinceritate.

Acum, d-lor, dacă d-voastră încă mai sunteți pentru acest proiect de lege, apoi atunci cel puțin faceți ca proprietățile Statului să fie vândute pe adevărata lor valoare. *(Intreruperi).*

Eu, d-lor, v'am propus un sistem: luați drept preț al pogonului de douăzeci de ori venitul asupra căruia d-voastră prelevați impozitul unui pogon; căci nu puteți să nu luați ca bază a estimațiunii prețul arenzii, când bine știți că unele proprietăți sunt arendate cu un preț foarte mare, iar altele cu niște prețuri derizorii, și astfel se poate întâmplà ca unele din moșiile cele mai frumoase să nu le dați mai mult decât două sute lei pogonul.

O voce: Socariciul s'a luat de săteni cu 250 lei pogonul.

D-l *I. Marghiloman:* Vă rog dar să găsiți mijlocul despăgubirii Statului, ca să nu se poate zice de către cei cari iau aceste moșii; ni-se dă de pomană, fiindcă noi le-am cerut! Căci, cum v'am mai spus, frica mea cea mai mare este că, isprăvindu-se într'un an cu moșiile Statului, pe urmă au să se năpustească și pe celelalte moșii. *(Intreruperi).*

Termin, d-lor, rugându-vă să binevoiți a aveà în vedere că, dacă veți primì modificările propuse, prin aceasta veți face ca toate moșiile dela munte să fie prea mult impopulate, ceea ce nu poate fi nici chiar în avantajul acelor populațiuni, iar moșiile dela câmp vor rămâneà pustii, pe cât timp, dacă veți mănțineà legea dela 1884, întinsele noastre câmpii au să se populeze și astfel vor aduce Statului un venit îndoit și întreit decât au dat până acum. *(Aplauze).*

D-l *Președinte al Consiliului, I. C. Brătianu*: D-lor, teama d-lui Marghiloman este ca nu cumvà proprietățile Statului să se dea de pomană sătenilor, și ca să nu se întâmple aceasta, d-sa propune a se calculà la vânzare prețul pogonului după roluri. Norma dată de d-l Marghiloman poate că nu sunt departe a o primì și eu, dacă și d-sa va admite propunerea ce voiu face.

D-l Marghiloman crede că preţul moşiilor, ce se vor vinde la săteni cu modul propus de noi, nu va corespunde valorii lor reale; eu cred din contră, şi mai cred că moşiile cele mari, când se vând in întregul lor, nu produc adevărata lor valoare.

Acum, flindcă cu toţii ţinem ca pământul să nu fie depreciat ca nu numai moşiile Statului, dar şi cele particulare să fie vândute pe valoarea lor reală, rog pe d-l Marghiloman ca să stărueascâ şi d-sa pe lângă d-nii deputaţi, să se voteze proiectul de lege prezintat de noi Adunării şi prin care se cere ca Guvernul să fie autorizat a cumpărà pe seama Statului moşiile acelea, cari la licitaţiune nu ar da un preţ corespunzător cu venitul lor de 6 la sută, rămâind ca Statul în urmă să le poată vinde în loturi, aceasta ca să nu se mai întâmple pe viitor ceea ce se petrece azi că se cumpără moşii cu preţuri de nimic, astfel încât capitalul cu care sunt cumpărate dă un venit de 20 la sută.

Deaceea zic să luăm măsuri pentru ca ţăranilor să nu li-se dea pământ de pomană; dar să binevoiţi a votà şi proiectul nostru de lege, pentru ca să curmăm cu deprecierea adusă pământului, şi moşiile mari să nu mai fie puse la discreţiunea acelora cari au bani şi caută a le luà degiaba. *(Aplauze)*.

D-l *Ministru al Domeniilor, Al. Stolojan:* D-lor, vă rog să-mi daţi voe a vă aduce numai câtevà date statistice.

Dela 1881, de când s'a pus în aplicare această lege, s'au vândut în loturi întregi la proprietari 45.000 pogoane, pentru suma de 8.558,000 lei, adică s'a vândut pogonul unul peste altul cu 190 lei, au vândut la săteni, în corpuri întregi 1.000 pogoane, pe preţ de 170 lei pogonul, şi în loturi mici tot la săteni 14.000 pogoane cu 160 lei pogonul, şi dacă acaste moşii s'ar fi vândut în corpuri întregi, nu am fi putut dobândi preţul de 160 lei pogonul.

Astăzi moşiile unde pogonul se arendează cu 20 şi 30 de lei unde populaţiunea este deasă, se cumpără cu 190 lei pogonul. In Ialomiţa unde populaţiunea nu este atât de deasă, pogonul nu se vinde decât cel mult până la 90 lei, ei bine, sătenii au cumpărat pământ acolo cu 160 lei pogonul.

D-lor, am întrebat pe d-l Margiloman care a cumpărat patru moşii.... *(Intreruperi)*

D-l *I. Marghiloman:* D-le Ministru, vă rog nu avansaţi lucruri neexacte, eu nu am cumpărat de cât numai 500 pogoane în tovă-

rășie cu alții. *(Intreruperi)*.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan:* Recunosc că d-l Marghiloman a cumpărat într'un mod onest și or de câte ori a avut afaceri la domenii, d-sa a fost cel mai corect.

D-lor, să vă dau un exemplu: Moșia Murgești din Gorj este arendată cu 30 lei pogonul; faceți socoteala venitului pe 20 ani și veți vedeà că vine pogonul la 600 lei. *(Intreruperi)*

Apoi, toate moșiile podgorene, a căror arendă nu este mai puțin de 10 lei, pe 20 ani face 200 lei; ei bine, asemenea moșii, fiindcă nu se puteau vinde decât în corpuri întregi, s'au vândut cu 160 lei pogonul. Iată dar pentru ce cerem modificarea legei. Nu voim să mai fim la dispozițiunea câtorvà capitaliști cari se coalizează pentru a cumpărà pe nimic moșiile Statului.

Ce cerem noi, d-lor? A se da facultate Guvernului ca acolo unde va vedeà că este în avantajul Statului de a se vinde o moșie in corp întreg, să o poată vinde astfel; iar unde vânzarea in corp întreg nu ar oferì destule avantaje pentru Stat, acolo să se poată vinde parcelată.

D-lor, sunt moșii unde sătenii n'au fost împroprietăriți decât numai pe câtevà pogoane, fiindcă acele moșii au fost strimte; rău însă li s'a aplicat legea rurală astfel, și mai ales la moșiile Statului; fiindcă legea rurală zice: țăranii cari nu se vor puteà împroprietărì pe moșiile particulare, vor fi împroprietăriți pe moșiile Statului. Noi n'am voit să punem aceasta în proiectul de lege prezintat, fiindcă am considerat ca stinsă chestiunea rurală; dar am venit cu un alt mijloc prin care putem să facem dreptate și acelora, înlesnind pe alții de a devenì proprietari. *(Aplauze)*

Scopul legii fiind dar bun, vă rog, d-lor, să binevoiți a o votà.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

Se pune la vot închiderea discuțiunii, și se primește.

D-l *N. Fleva:* Vă rog, d-le Președinte, să puneți mai întâiu la vot amendamentul meu, ca cel mai depărtat.

D-l *Em. M. Porumbaru:* D-lor, amendamentul d-lui Fleva este acesta:

«Se vor face loturi mici mai întâiu pe moșiile cu întindere de la 1.000 ectare în sus, și în urmă pe celelalte moșii ale Statului.

«Moșiile mai mici de 1.000 ectare, în caz de a se vinde în

loturi mici, nu se pot vinde decât în intregul lor; și pe aceste moșii loturile se vor vinde la licitațiune între cultivatorii muncitori de pământ».

N. Fleva, I. G. Pleșea.

D-lor, comitetul în unanimitate a respins acest amendament pe motivul că prin el ne-am depărtà dela scopul ce l-a avut în vedere atât autorul legii vechi, cât și autorul modificărilor ce sunt de introdus în legea cea nouă; am admis însă o parte din ideile conținute în acest amendament și cari tind să împiedice deprecierea pământului, și iată redacțiunea ce am dat acestui aliniat:

«Loturile puse în vânzare pot coprinde întreaga moșie sau numai o parte din ea, dacă restul ce va rămâncà Statului se poate exploatà în condițiuni avantajoase.

«Restul de pământ ce va rămâneà Statului se va vinde în loturi mari dela 50, 100, 200 până la 400 ectare, păzindu-se formele stabilite de lege pentru asemenea vânzări»

Se pune la vot amendamentul d-lui Fleva, și se respinge.

D-l *Em. M. Porumbaru:* Acum, d-lor, vine amendamentul d-lui Rose Ștefănescu, în coprinderea următoare:

La § 3, să se scoată cuvintele: locuitorilor rurali cultivatori de pământ, învățătorilor și servitorilor bisericii, și să se înlocuească cu următoarele cuvinte: *locuitorilor români caltivatori de pământ, învățătorilor și servitorilor bisericilor rurale».*

Comitetul delegaților a admis acest amendament, căci e bine a nu se face distincțiune între locuitorii rurali și urbaui cultivatori de pământ.

Se pune la vot amendamentul d-lui Rose Ștefănescu, și se primește.

D-l *Em. M. Porumbaru:* Mai sunt, d-lor, două amendamente, unul propus de d-l Butculescu, și altul de d-l Mucenic Dinescu, cari conțin una și aceeaș idee.

Iată amendamentul d-lui Butculescu:

«Cultivatorii de pământ, *plugari,* vor plătì loturile mici către Stat prin câșturi semestriale, cu amortizare în decurs de 15 ani, conform cu legea pentru regularea proprietății rurale dela 1864».

D. Butculescu, M. Dinescu, I. Oroveanu.

Amendamentul d-lui Mucenic Dinescu sună astfel:

«Se vor vinde în loturi, insă numai în loturi mici, locuito-

rilor rurali cultivatori de pământ, învăţătorilor rurali şi servitorilor bisericilor din comunele rurale, orce moşii ale Statului fără distincţiune sau venit şi fără licitaţiune.

«Plata loturilor mici se va face în decurs de 20 ani cu amortizare, conform cu legea pentru regularea proprietăţii rurale din 1864 şi după calitatea pământului, fără vre-o plată anticipată ca drept de garanţie.

«Această plată se va face după clasificaţiunea calităţii pământului, adică:

Calitatea I, pământ arabil şi livezi, lei 250 ectarul; calitatea II, pământ de mijloc lei 200 ectarul; calitatea III, islaz şi pământ slab lei 150 ectarul».

M. Dinescu, D. Schiler, N. Mircea.

D-lor, comitetul delegaţilor a respins aceste amendamente.

Se pune la vot amendamentul d-lui Butculescu, şi se respinge.

Asemenea se respinge amendamentul d-lui M. Dinescu

D-l *Em. M. Porumbaru:* Iată, d-lor, şi amendamentul d-lui Pop, care a fost desvoltat de d-sa.

«Din pământurile vândute în loturi mici fără licitaţiune locuitorilor rurali cultivatori de pământ, cumpărătorii vor face obligatoriu, în folosul lor, următoarea cultură:

$^1/_4$ ectar cânepă, $^1/_4$ ectar in, $^1/_4$ ectar cartofi, $^1/_4$ ectar plantaţiune de duzi pentru cultura viermilor de mătase şi $^1/_4$ ectar sfeclă, acolo unde în apropiere se vor înfiinţà fabrici de zahăr şi ai căror proprietari vor declarà şi garantà la Ministerul Agriculturii că cumpără toată recolta de sfeclă, preţuindu-se după norma preţurilor cu care se vinde în alte state, unde există industria zaharină».

«Acolo unde pământul va fi impropriu pentru cultura veri unei specii din cele enumărate, vor fi dispensaţi».

N. Pop, D. Schiler, C. M. Ciocazan, G. Demetriad, N. R. Locusteanu, I. Poenaru-Bordea.

Comitetul a respins acest amendament.

Se pune la vot amendamentul d-lui Pop, şi se respinge.

D-l *Em. M. Porumbaru:* D-lor, mai avem un amendament în coprinderea următoare:

Propunem ca aliniatul 2 al Art. 45 să se suprime.

I. Oroveanu, G. Palade, N. Romanescu, I. Pazu, A. Varlam, C. Ienescu.

Acest amendament este dejà respins în mod indirect, de Adunare, deoarece nu s'a primit celelalte amendamente cari tindeau tot la suprimarea aliniatului 2 dela Art. 45, căci prin acest aliniat se obligă cumpărătorii de loturi mici a depune o a zecea parte din preţ.

Se pune la vot amendamentul d-lui Oroveanu, şi se respinge.

D-l *I. Marghiloman :* Cer cuvântul pentru o explicaţiune.

D-l *Preşedinte :* Aveţi cuvântul.

D-l *I. Marghiloman :* D-lor, partea întâia a acestui articol, care s'a votat, se bate în cap cu partea a doua pe care aveţi a o pune la vot. In partea întâia se zice că nu se pot vinde în loturi mari decât moşiile cari vor aveà o întindere până la 1.000 ectare, şi aci se zice că toate moşiile se pot vinde. *(Sgomot, Intreruperi).*

Afară de aceasta eu încă nu mă domiresc, cum au să se vânză. *(Intreruperi).*

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan :* Până la 10 ectare se pot vinde sătenilor în loturi mici, căci nu are dreptul unul să cumpere mai mult decât două loturi de 5 ectare. Calculul când se vinde astfel, se face după arendă înmulţită suma cu 20.

D-l *N. Fleva :* Estimaţiunea care se face, se face pe întreaga moşie.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan :* Pe moşia toată. Loturile de 50, 100, 200 şi 300 ectare, se pot luà de particulari însă la licitaţiune şi în parte pentru fiecare lot. Numai aceste vânzări se fac prin licitaţiune, iar cele în loturi mici, repet, se vând după arenda calculată pe pogon înmulţită cu 20.

D-l *I. Marghiloman :* Dacă este aşà, atunci moşiile cele mici le veţi da pe jumătate din preţul lor, şi veţi face şi pe locuitori a nu se mai duce dela munte la câmp, să cumpere pământuri.

Voci : La vot.

Se pune la vot partea a doua a Art. 1, şi se primeşte.

Se dă cetire Art. 2.

D-l *Em. M. Porumbaru :* D-lor, acest articol, trebue acum a se suprimà, deoarece este de prisos în urma primirii părţii a doua a Art. 1.

Se pune la vot suprimarea Art. 2, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 3.

D-l *Roze Ştefănescu :* In partea a doua a Art. 1, care a devenit Art. 2, s'a stabilit principiul acesta, ca locuitorilor muncitori ma-

nuali de pământ să li se vânză în loturi mici moşiile, fără distincţiune de întindere sau venit. Dacă d-voastră aţi admis acest principiu, apoi atunci rog pe onor. Adunare şi pe d-l Ministru al Domeniilor, care are un însemnat dosar mare de petiţiuni din partea mai multor locuitori, pentru a li-se vinde pământ, să convie de a pune în armonie Art. 13 din legea veche cu acest articol. Art. 13 din legea veche erà în armonie cu Art. 1 din legea pe care am modificat-o astăzi, şi de vreme ce am făcut modificare ca să se vânză locuitorilor moşii, orcare ar fi întinderea lor, atunci trebue să punem în armonie acest articol cu principiul admis şi în privinţa locuitorilor cari sunt împrejurul oraşelor, ca să li-se vânză şi lor tot aşà.

D-l *Gr. Vulturescu :* In lege se zice*: locuitori plugari.*

D-l *Roze Ştefănescu :* La Ministerul Domeniilor se interpretă legea altfel. Eu mă mulţumesc, dacă d-l Ministru va declarà că Art. 13 va rămâneà în vigoare.

D-l *Preşedinte al Consiliului, I. C. Bratianu :* Rămâne.

D-l *Roze Ştefănescu :* Iată propunerea mea. D-lor, la Giurgiu a voit să se aplice această lege şi, pentru ca să determine totalitatea arenzii de 20.000 lei, s'a făcut socoteală pe ceea ce plătesc locuitorii din marginea oraşului, adică 20 lei de pogon, şi astfel s'a măsurat o porţiune de pământ de 500 ectare, spre a se da acestor locuitori. Suma aceasta de 500 ectare nu este însă îndeajuns pentru acei locuitori, fiindcă d-l Ministru a luat măsura ca să înscrie pe toţi locuitorii vechi, nu numai pe acei cari vor voì a se înscrie azi, şi s'a găsit că ei sunt un număr de 600 locuitori, cari trebuesc împroprietăriţi. D-l Ministru, dar, nevoit acum ca să îndestuleze pe toţi aceştia, nu le poate da decât numai câte un pogon şi un sfert, de om. Aceşti locuitori au petiţionat atât la Minister, cât şi la Adunare, rugându-se să li-se dea cel puţin câte 4 sau 5 pogoane. Deaceea cred că este momentul oportun a se face această modificare.

Mai am, d-lor, încă o modificare de propus pentru a linişti şi îngrijirile d-lui Marghiloman. D-sa întreabă cum se vor vinde aceste pământuri? Cu licitaţiune sau după preţuire? Deşi această chestiune este tranşată de Art. 14 din legea dela 1880 totuşi ca să înlăturăm preocupările d-lui Marghiloman, eu propun ca preţul acestor loturi să se determine pentru fiecare lot după calitatea pământului prin o preţuire ce se va face de oameni competinţi, delegaţi din partea Mi-

nisterului, şi în nici un caz preţul loturilor să nu fie mai mic decât chiria anuală pe pogon, înmulţită această cifră cu 15.

Am auzit în cursul acestor dezbateri zicându-se că sunt în partea muntelui moşii cari se închiriază cu 1 leu sau 2 pogonul, şi aceasta m'a îngrijit . . . *(Intreruperi).*

Iată ceea ce m'a făcut să propun modificarea Art. 14 din legea dela 1884.

Propunerea mea, d-lor, este aceasta:

Art. III. Aliniatul II al Art. 13 din legea dela 8 Aprilie 1881 in coprindere *«valoarea venitului totalităţii acestor loturi nu va trece suma de 20,000 lei»,* se suprimă.

Art. 14 din legea dela 8 Aprilie 1881, este suprimată şi Art. 14 din legea dela 14 Aprilie 1884, se modifică precum urmează: preţul loturilor dela Art. 13, şi al loturilor mici prevăzute la § 3 al Art. 4 ce se vor da locuitorilor români cultivatori de pământ, învăţatorilor şi servitorilor bisericilor rurale, se va determină pentru fiecare lot după calitatea pământului, şi în nici un caz nu va fi mai mic decât chiria anuală pe pogon, ce o plătesc astăzi plugarii, înmulţind această ţifră cu 15.

Aceste loturi mici se vor vinde cu preţul ce se va determină conform celor stipulate mai sus, fără a se scoate la licitaţiune.

In caz de concurenţă între mai mulţi amatori în drept asupra aceluiaş lot se va trage la sorţi.

Art. 17 din legea dela 8 Aprilie 1881 se modifică astfel:

După expirarea termenului de şase luni dela publicare, dacă cererile prezentate sunt suficiente pentru vânzarea totală a uneia sau mai multe serii de loturi, Ministerul Domeniilor va fixà, în termen cel mult de trei luni, zilele în cari se va face tragerea la sorţi prevăzută la aliniatul din urmă al Art. 14 de mai sus.

Tragerea la sorţi se va face în localul Ministerului Domeniilor, sau la prefecturile judeţului respectiv de o comisiune anume însărcinată de Minister.

D-lor, eu cred că acest amendament este folositor, şi în acelaş timp înlesneşte şi rezolvarea necurmatelor reclamaţiuni adresate atât la Minister cât şi la Adunare.

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan:* Rog pe d-l Roze Ştefănescu să retragă amendamentul d-sale, fiindcă am declarat că se vor pune pe acelaş picior atât locuitorii urbani, cât şi cei rurali cari

vor voi să cumpere pământ dela Stat; prin urmare amendamentul d-sale nu mai are loc d'a fi.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *Em. M. Porumbaru:* D-lor deputaţi, amendamentul sau mai bine zis articolul nou, al d-lui Roze Ştefănescu nu este nici decum loc a se propune aci, fiindcă noi nu numai că n'am suprimat aliniatul final dela Art. 19, dar chiar l'am reprodus cu poiectul de lege prezintat de comitet.

D-l *R. Stefănescu:* In urmă explicaţiunilor date de d-l Ministru al Domeniilor, declar că retrag amendamentul meu.

Se pune la vot Art. 3, şi se primeşte.

Se ceteşte Art. 1.

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan:* Vă rog să se mai adauge aci şi scrisurile .funciare, urbane şi rurale, precum şi acţiunile creditului agricol.

Voci: Prea bine.

Se pune la vot modificarea propusă de d-l Ministru, şi se primeşte.

Art. 4, astfel amendat, se pune la vot, şi se primeşte.

Se pune la vot proiectul de lege in total şi rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanţi	63
Majoritate regulamentară	46
Bile albe	58
Bile negre	5

D-l *Preşedinte:* Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D-l *D. Butculescu:* Proiectul de lege care s'a votat acum e foarte bun sub toate punctele de vedere, rămâne numai ca bună să fie şi punerea sa în aplicaţiune. Mă adresez dar la d-l Ministru al Domeniilor şi îi amintesc că sunt sute de locuitori cari, regulat în fiecare toamnă petiţionează Camerei cerând pământ. Petiţiunile s'au recomandat Ministrului Agriculturii, şi cu toate acestea nu s'au satisfăcut încă dreptele lor cereri. Rog dar pe d-l Ministru să se ocupe în primăvara aceasta foarte serios de parcelarea moşiilor cari se vor da în loturi mici, căci sunt oameni cari n'au nici pământ, nici casă, şi n'au nici alt meşteşug decât al plugăriei, cari aleargă dela sat la capitală şi dela capitală la sat, fără nici un rezultat. Cred dar că d-l Ministru va binevoi să-mi răspundă în mod afirmativ.

D-l *Ministru al Domeniilor, A. Stolojan:* D-lor, neapărat că voiu aplică legea în sensul dorinţelor d-voastră; însă trebue să aveţi în vedere că eu nu pot vinde mai multe moşii, decât numai până la concurenţa sumei de 2.000.000 care este prevăzută prin buget.

Fiţi siguri însă, că-mi voiu da toate silinţele, însă în marginele cerinţelor bugetare, ca să pot corespunde dorinţelor d-voastră.

D-l *P. Strejescu:* D-lor, legea vânzării bunurilor Statului s'a modificat de mai multe ori, negreşit cu scopul ca să se îmbunătăţească.

Rog dar pe d-l Ministru ca această lege când se va promulgă, să se publice în întregul ei, adică legea veche împreună cu toate modificările făcute şi să se trimită pe la comunele rurale, pentru ca fiecare să ştie ce are de aşteptat, unde poate să cumpere, ce garanţii i-se cere, etc. Cu acest mod d-l Ministru ar face pentru doritori de a cumpără pământ un serviciu foarte însemnat.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan:* D-lor, nu numai că se va publică astfel această lege, dar chiar voiu face o circulară explicativă.

SENATUL

Şedinţa dela 17 Martie 1886

D-l *El. Vergati, Raportor,* dă cetire raportului şi proiectului de lege relativ la modificarea vânzării bunurilor Statului.

Domnilor senatori

Netăgăduit este că *legea pentru înstrăinarea unor părţi din bunurile Statului şi răscumpărarea embaticurilor,* pusă în aplicaţiune de aproape 2 decenii, a adus mari şi însemnate foloase economiei noastre agricole şi naţionale. Această lege modificată din timp în timp după trebuinţele simţite, ajunse astfel cum o găsim promulgată şi publicată la 12 Aprilie 1881, şi mai apoi iarăşi cu oarecari modificări astfel cum o vedem funcţionând dela 14 Aprilie 1884 încoace.

Legiuitorul, astă dată însă, preocupat de ideia necesităţii constituirii proprietăţii rurale, numită: *mijlocie* şi *mică,* paralel cu proprietatea *mare,* în nevoe de a fi consolidată şi pusă în stare de propăşire, legiuitorul, repet, reglementă aplicaţiunea acestui principiu în aşà mod, încât mai că nu reuşi să-şi atingă scopul propus,

pentrucă nu se poate explicà altfel mulţimea de tânguiri purtate când la Adunarea deputaţilor, când înaintea Senatului, din partea amatorilor de a cumpărà moşii în loturi mici. Iată dar, cum se poate pricepe, şi trebuinţa prezintării unui nou proiect din partea d-lui Ministru al Agriculturii, Comerţului, Industriei şi Domeniilor Statului, pentru modificarea càtorvà dispoziţiuni de articole din menţionatele legi.

Proiectul acesta, votat de onor. Adunare a deputaţilor în şedinţa dela 14 Fevruarie din urmă, anul curgător, venì prin filiera cunoscută în studiul comitetului delegaţilor secţiunilor d-voastră compus din d-nii: P. S. Aurelian, G. Gr. Cantacuzino, G. Ştefănescu Gogu, dr. I. Frumuşanu şi subsemnatul.

In şedinţa dela 10 Martie, comitetul, în absenţa d-lui delegat Ştefănescu Gogu sub preşedinţia d-lui G. Gr. Cantacuzino, deliberează, faţă fiind atât d-l Prim-Ministru cum şi d-l Ministru titular la Domenii, şi în acord admite proiectul modificat astfel:

Ca unicul articol să declare modificarea dispoziţiunilor coprinse nu numai în Art. 4, 25, 37, şi 52 ci şi cele de sub Art. 5, 14 şi 19 din legile dela 12 Aprilie 1881 şi 14 Aprilie 1884, şi iată pentru ce:

Art. IV. Dacă consacră principiul creierii proprietăţii mijlocii şi cea mică alăturea şi înjugată cu cea mare, căreia cele d'intâiu să-i serve ca un cerc menit să o proteagă, să o susţină şi desvolte la timp, pe când această mare proprietate, la rândul ei, să deserve pe celelalte, mijlocie şi mică, ca un debuşeu sigur şi la îndemână spre a-şi mărì şi utilizà astfel forţele sale productive, comitetul delegaţilor a găsit că reglementarea aplicaţiunii acestui principiu trebue să fie mai clară şi mai accentuată, şi în consecinţă a stabilit: 1) Ca proprietatea mijlocie dobândită prin cumpărătoare de corpuri întregi sau loturi mari şi cu licitaţiune publică să se formeze din moşiile Statului cu o intindere până la 1.000 ectare şi cu venitul anual până la 20.000 lei; 2) Proprietatea mică dobândită prin cumpărătoare de loturi mici să se formeze: atât din moşiile sus zise, dacă cererea va fi făcută pentru întregul corp al unei moşii, cât şi din verce alte moşii ale Statului cari având orce întindere peste 1.000 ectare şi orce venit anual peste lei 20.000, se va respectà două treimi, când moşia nu va trece peste 10.000 ectare de întindere sau trei pătrimi, când moşia va trece peste această întindere de 10.000 ectare;

3) Rezervele ambelor aceste ipoteze va formà proprietatea cea mare a Statului.

Pentru facilitarea achiziţiunii de proprietate mică şi mijlocie, comitetul a admis şi dispoziţiunea ca la caz că cumpărătorii în loturi mici nu ar puteà coprinde întregul corp de moşii desemnat pentru vânzare, să se poată vinde dintr'însul pe lângă loturi mici şi loturi mari, dar acestea din urmă cu licitaţiune publică.

In interesul formării de noui comune cu cari să se poată pune în stare de raţională desvoltare acele moşii, astăzi aproape sterpe, comitetul a admis ca cumpărătorii de loturi mici să aibă obligaţiunea a se stabilì, în termen de doi ani dela confirmare, la vetrele aferente pământurilor cumpărate. S'au dispensat însă de această obligaţiune toţi acei cumpărători de asemenea loturi cari vor cumpărà pământ pe moşiile unde locuesc sau pe cea vecină. Sancţiunea acestei dispoziţiuni este: că cel abătut pierde verce drept asupra pământului cumpărat şi care revine Statului *ipso jure* şi fără vre-o altă formalitate.

Art. 5 se ocupă de condiţiunile acelor moşii ce nu se pot vinde cu nici un chip; el s'a modificat numai într'aceasta, că pe lângă celelalte minerale enumerate de § 1, s'au adaos: *păcura* şi *petroleul*, cărora s'a crezut că li se cuvine aceeaşi solicitudine faţă cu foloasele băneşti ce ele pot produce Statului.

Art. 14 s'a modificat iarăşi numai în ceea ce priveşte venitul sau arenda unui ectar, care servă de normă la preţuirea unui lot; ea s'a admis a fi în tot cazul minimum de 10 lei. Motivul a fost că, după explicaţiunile date de d-l G. Gr. Cantacuzino, se pot găsì moşii arendate azi numai cu câte 2 sau 3 lei ectarul, aşà că înmulţindu-se cu 20 nu s'ar urca decât la 40 sau 60 lei un ectar, ceea ce ar fi o curată ruină, dacă nu spoliaţiune pentru Stat.

Art. 19 s'a modificat prin eliziunea numai a repetiţiunii dispoziţiunilor dejà rostite de § 2, Art. 4.

Art. 25 s'a modificat astfel ca să nu conţină un pleonasm.

Art. 37 s'a modificat, prin restabilirea dispoziţiunilor ce el conţine in legea domnitoare, cu privire la garanţia cerută pentru a fi cinevà primit la licitaţiune sau supra-licitaţiune. Motivul comitetului este că, a se pretinde o mai mare garanţie decât aceea ce se prevedeà în trecut, ar fi să se restrângă numărul concurenţilor cu paguba tezaurului public.

Art. 52 s'a admis fără nici o modificare.

In sensul acesta, comitetul, alcătuind un nou proiect, mi-a făcut onoarea să-l depun subsemnatul, ca Raportor, înaintea d-voastră și să vă rog a-l adoptà și votà.

Raportor, *El. I. Vergati.*

LEGE

Pentru modificarea unor dispozițiuni din legea asupra vânzării bunurilor Statului.

Art. unic. Articolele 4, 5, 14, 19, 25, 37 și 52 din legea asupra vânzării bunurilor Statului se înlocuesc cu dispozițiunile următoare:

Art. *IV.* Se pot vinde:

I. In corpuri întregi sau în loturi mari cu licitațiune publică:

a) Moșiile a căror arendă după contractele lucrătoare nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii, nu au o întindere mai mare de una mie ectare și cari n'au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare.

Pentru moșiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază arenda ultimului period.

Când mai multe pâlcuri de pădure, deşì detașate, vor fi destul de apropiate pentru a puteà fi priveghiate cu înlesnire, pământul aflat între dânsele va fi considerat ca făcând parte din pădure și pâlcurile ca constituind o singură massă.

Moșiile cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare, nu se pot vinde decât rezervându-se pe seama Statului pădurea cu un perimetru și cu servitutea de drum necesară pentru conservarea și exploatarea ei.

Perimetrul și drumurile necesarii se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moșiei;

b) Parcelele și trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moșii, orcare ar fi arenda moșiei din care fac parte.

II. Se pot vinde în loturi mici locuitorilor români cultivatori de pământ, învațătorilor și servitorilor bisericii, orce moșii ale Statului cu distincțiunile și restricțiunile următoare:

a) Moșiile arătate la paragraful precedent se pot vinde și în lo-

turi mici cu condiţiune însă ca cererile să coprindă întreaga moşie;

b) Din moşiile cu o întindere dela 1000 până la 10,000 ectare, Statul va rezervà totdeauna două din trei părţi cari să se poată exploatà cu înlesnire. Rezerva pentru Stat va fi de trei pătrimi, în cazul când moşia ar avea o întindere mai mare de 10.000 ectare. In ambele cazuri, când partea destinată a se vinde nu ar fi toată cerută în loturi mici, restul se va putea vinde cu licitaţiune publică şi în loturi mari, cu întindere de la 50, 100, 200, până la 400 ectare fiecare;

c) In interesul formării de noui comune, Ministerul Domeniilor va pune ca condiţiune a vânzării în loturi mici, obligaţiunea pentru cumpărători de a se stabili cu locuinţele pe moşia cumpărată.

Cumpărătorul, care nu-şi va fi îndeplinit această obligaţiune în termen de doi ani dela confirmare, va pierde de plin drept pământul cumpărat, care va reintra fără nici o altă formalitate în proprietatea şi posesiunea Statului.

Sunt dispensaţi de aceste obligaţiuni acei cari vor cumpărà pământ pe proprietatea pe care locuesc sau pe proprietatea vecină.

Art. V. Nu se pot vinde, chiar dacă s'ar află în condiţiunile Art. 4:

I. Moşiile pe cari se află ape minerale recunoscute că s'ar puteà utilizà, mine sau miniere de sare, cărbuni de pământ, fier, aramă, mercur, păcură, petrol şi orce alte minerale de oarecare însemnătate, cari s'ar puteà exploatà de Stat.

Recunoaşterea utilizării apelor şi a exploatării de mine se va face de către Ministerul Domeniilor prin oameni experţi.

Ea va trebuì să preceadă punerea în vânzare a imobilului şi să obţină aprobarea Consiliului de Miniştri.

Odată vânzarea efectuată, drepturile cumpărătorului rămân definitive.

II. Moşiile pe cari s'ar află monumente publice, clasate pentru conservare de comisiunea instituită prin regulamentul asupra monumentelor publice, decretat la 7 Aprilie 1874, afară numai dacă se poate deosebi o întindere îndestulătoare de pământ, în care să se cuprindă monumentele de conservat.

Art. XIV. Preţul loturilor mici se va fixà luându-se drept bază, pentru valoarea totală a moşiei, arenda periodului curent (sau în caz de nearendare, a ultimului period) înmulţită cu două zeci, fără

ca în nici un caz arenda să fie calculată la maì puţin de zece lei de ectar.

Pe această limită preţul fiecărui lot se va determinà după situaţiune şi după calitatea pământului.

In caz de concurenţă asupra aceluiaşi lot între mai mulţi amatori cu drept de a cumpărà, se va trage la sorţi.

Art. XIX. Intinderea unui lot mic va fi cel mult de 5 ectare. Nimeni nu poate cumpărà mai mult de două loturi.

Art. XXV. Preţuirea loturilor mari se va face după modul prevăzut la Art. 14.

Art. XXXVII. Nimeni nu poate fi admis la licitaţiune înainte de a depune o garanţie echivalentă cu arenda anuală îndoită din momentul licitaţiunii.

Dacă moşia nu este arendată, garanţia se va calculà după arenda din urmă.

Garanţia va consistà în numerar, bilete ale băncii naţionale, efecte ale Statului sau în efecte garantate de Stat, scrisurile funciare rurale şi urbane şi acţiunile creditului agricol, în condiţiunile legii speciale.

Art. LII. Dreptul Statului de a scoate în revindere bunurile vândute în cazurile arătate la art. 51, nu exclude facultatea pentru Stat de a mànţineà orcând vânzarea şi de a urmărì orce avere a cumpărătorului, conform cu legea de urmărire.

Raportor, *El. I. Vergati.*

D-l *Vicepreşedinte, D. Gusti :* Discuţiunea generală fiind deschisă şi ne cerând nimeni cuvântul, pun la vot luarea în consideraţiune a legii. Senatul a primit-o.

Se dă cetire articolului unic, şi se primeşte.

Se dă cetire Art. 4.

Art. IV. Se pot vinde:

I. In corpuri întregi sau în loturi mari cu licitaţiune publică:

a) Moşiile a căror arendă după contractele lucrătoare nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii, nu au o întindere mai mare de una mie ectare şi cari n'au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare.

Pentru moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază arenda ultimului period.

Când mai multe pâlcuri de pădure, deşi detaşate, vor fi destul

de apropiate pentru a puteà fi privegbiate cu înlesnire, pământul aflat între dânsele va fi considerat ca făcând parte din pădure şi pâlcurile ca constituind o singură massă.

Moşiile cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare, nu se pot vinde decât rezervându-se pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi cu servitutea de drum necesară pentru conservarea şi exploatarea ei.

Perimetrul şi drumurile necesarii se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moşiei;

b) Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, orcari ar fi arenda moşiei din cari fac parte.

II. Se pot vinde în loturi mici locuitorilor români cultivatori de pământ, învăţătorilor şi servitorilor bisericii, orce moşii ale Statului cu distincţiunile şi restricţiunile următoare:

a) Moşiile arătate la paragraful precedent se pot vinde şi în loturi mici, cu condiţiune însă ca cererile să coprindă întreaga moşie;

b) Din moşiile cu o întindere dela 1.000 până la 10.000 ectare, Statul va rezervà totdeauna două din trei părţi cari să se poată exploatà cu înlesnire. Rezerva pentru Stat va fi de trei pătrimi, în cazul când moşia ar aveà o întindere mai mare de 10.000 ectare. In ambele cazuri, când partea destinată a se vinde nu ar fi toată cerută în loturi mici, restul se va puteà vinde cu licitaţiune publică şi în loturi mari, cu întindere dela 50, 100, 200 până la 400 ectare fiecare;

c) In interesul formării de noui comune, Ministerul Domeniilor va pune ca condiţiune a vânzării în loturi mici obligaţiunea pentru cumpărători de a se stabilì cu locuinţele pe moşia cumpărată.

Cumpărătorul, care nu-şi va fi îndeplinit această obligaţiune în termen de doi ani dela confirmare, va pierde de plin drept pământul cumpărat, care va reintrà fără nici o altă formalitate în proprietatea şi posesiunea Statului.

Sunt dispensaţi de aceste obligaţiuni, acei cari vor cumpărà pământ pe proprietatea pe care locuesc sau pe proprietatea vecină.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan:* D-lor Senatori, aşi rugà pe onor. Senat să facă o mică modificare acolo unde se zice: «Din moşiile cu o întindere *dela 1.000 până la 10.000 ectare*, Statul va rezervà totdeauna *două din trei părţi* cari să se poată exploatà cu inlesnire».

Să se zică: moşiile cu o întindere *dela 2.000* în sus în loc dela 1.000 în sus pentru că altfel nu am decât să vă fac o întrebare: Dacă s'ar vinde o moşie care nu are decât 1.200 de ectare cât ar face $^2/_3$ ce ar rămâneà Statului? Ar puteà Statul să o exploateze cu folos aceasră mică porţiune de pământ? Eu cred că ar fi mai nemerit ca moşiile dela 1.000 până la 2.000 ectare să rămână pe seama Statului ca să le exploateze el, şi numai din moşiile de dela 2000 ectare în sus să se vândă a treia parte conform dispoziţiunilor acestui aliniat, pentrucă atunci $^2/_3$ care ar rămâneà pe contul Statului s'ar puteà exploatà cu folos.

Vă rog dar să binevoiţi a deliberà şi a vedeà dacă nu e mai bine a face această modificare, ca în loc să se zică dela 1000 pânăla 10.000, să se pună «dela 2.000 până la 10.000 ectare».

D-l *Micescu*: Voiu să ridic încă o singură chestiune asupra aliniatului c, unde se zice:

c) «In interesul formării de noui comune. Ministerul Domeniilor va pune ca condiţiune a vânzării în loturi mici oblgaţiunea pentru cumpărători, de a se stabilì cu locuinţele pe moşia cumpărată.

«Cumpărătorul, care nu-şi va fi îndeplinit această obligaţiune *în termen de doui ani dela confirmare* va pierde deplin drept pământul cumpărat care va reintrà fără nici o altă formalitate în proprietatea şi posesiunea Statului.

«Sunt dispensaţi de aceste obligaţiuni, acei cari vor cumpărà pământ pe proprietatea pe care locuesc sau pe proprietatea vecină.

Eu v'aş rugà în interesul locuitorilor ca acest termen *de doui ani* să-l faceţi mai mare pentrucă preà este puţin; să-l faceţi de *patru ani*, pentrucă în doi ani un locuitor ce să facă mai întâiu? El când cumpără pământ, pentru a se stabilì acolo, trebuie mai întâiu să-şi facă o casă, să-şi prepare toată gospodăria şi să o strămute acolo, şi în doi ani nu poate face aceasta. Prin urmare să fie cel puţin *patru ani* acest termen, ca să aibă şi timpul şi mijloacele necesare ca să-şi strămute casa.

Iată obiecţiunea ce aveam să fac.

D-l *Vicepreşedinte*: Faceţi un amendament.

D-l *Gogu Ştefănescu*: D-lor, şi eu aş propune să se modifice aliniatul dela § II, care zice:

II. Se pot vinde în loturi mici locuitorilor români cultivatori

de pământ, învățătorilor și servitorilor bisericii, orice moșii ale Statului cu distincțiunile și restricțiunile următoare:

a) Moșiile arătate la paragraful precedent se pot vinde și în loturi mici, cu condițiune însă ca cererile să coprindă întreaga moșie.

Cu alte cuvinte că locuitorii cari ar vrea să cumpere pământ dela Stat, trebue mai întâiu să acopere întreaga moșie care se pune în vânzare, și mie mi-se pare că una din cauzele care a provocat modificarea legii și care a îndemnat pe Guvern să vie cu un nou proiect de lege, este tocmai acela, ca locuitorii cari nu au destul pământ să poată să cumpere mai cu înlesnire și în loturi mici; dar cu sistema prevăzută în acest aliniat, îi punem iar în imposibilitate materială de a cumpărà, sau dacă numărul cumpărătorilor nu ar fi îndestul *ca să acopere moșia,* ei tot nu ar puteà cumpărà pământ. Cu alte cuvinte, ceea ce le dăm cu o mână, le luăm cu cealaltă, îi punem în imposibilitate de a cumpărà pământ. Prin urmare, ar fi mai bine ca Statul să aibe facultatea ca chiar când moșia întreagă nu se acopere, sau când o parte se acopere, să poate să le vândă; căci închipuiți-vă că o moșie de 1.000 de ectare nu se poate acoperì întreagă, atunci ce este de făcut? Eu cred că se poate să cumpere parte din ea, căci altfel pot să aștepte țăranii orcât, fără să aibe pământul trebuincios.

Eu cred că numai cu mijlocul acesta putem să facem pe locuitori să devie proprietari; de altmintrelea, încă odată zic, că dacă vom mănțineà în lege acea condițiune, vom fi cu totul contra principiului propus de a înlesnì vânzările; am face mai rău de cum erà în legea pe care voim s-o modificăm.

D-l *Raportor, El. Vergati:* Sunt dator să vă rog să mă ascultați la explicația ce vreau să dau în această privință, în urma obiecțiunilor făcute.

Cât pentru observațiunile ridicate de d-l Ministru, cred că d-l G. Cantacuzino, care știu că este înscris, va răspunde la aceasta.

Onor. d-l Gogu Ștefănescu însă întreabă : cum are să se vândă acele moșii dela 1000 la 2000 ectare? Binevoiți vă rog a cetì raportul și veți vedeà că ele se pot vinde în loturi mici sau mari, dacă se va găsì să se acopere moșia întreagă, dacă nu se găsește un număr destul de însemnat de locuitori ca să acopere întreaga moșia, atunci se poate vinde parte în loturi mici, iar restul în loturi mari cu licitațiune publică. Vasăzică, la o moșie de 2000 ectare pentru

care nu s'ar găsì locuitori să cumpere decât 1000 ectare, restul, pentru ca să nu rămână moşia mutilată, restul, zic, să se vânză în loturi mari prin licitaţie.

Totdeodată răspund d-lui Micescu să nu se îngrijească cerând termenul *de patru ani* pentru strămutarea locuitorilor, căci ei au să se mute şi înainte şi nu au trebninţă nici de 2 ani. Dacă le lasă un termen mai lung, ca acela propus de 4 ani, ei uită să se mai mute, deaceea eu cred şi vă rog să binevoiţi a votà proiectul de lege aşà cum s'a modificat de comitetul delegaţilor.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan*: D-lor, eu am cerut să se pue în lege această dispoziţiune, ca cererile de vânzare a moşiilor Statului de o întindere mai mare, să acopere sau întreaga moşie sau să rămâe Statului o parte care să se poată exploatà cu folos. Această măsură e necesară mai ales la moşiile din podgorii unde se află şi locuri bune, dar unde sunt şi văi şi râpi, şi astfel s'ar întâmplà ca Guvernul să dea partea cea bună şi să rămână cu cea rea Prin urmare cine vrea să cumpere, îi vindem, însă să ia din bun bun şi din rău rău, căci altfel ne ia partea cea bună şi rămânem cu râpele. Deaceea am cerut să facem această favoare locuitorilor, însă cu condiţiune să se ia întreaga moşie şi să nu rămână Statul cu partea cea rea.

D-l *G. Gr. Cantacuzino*: D-lor senatori, sunt dator să dau câtevà explicaţiuni onor. Senat, în privinţa ideii care a predominat în sânul delegaţilor cu ocaziunea facerii acestei legi.

Precum vedeţi, d-lor, legea care s'a prezentat onor. Senat votată de Cameră, s'a modificat în mai multe puncte esenţiale ale ei, dar cutez a zice că modificările introduse sunt bune şi cred că vor fi bine primite şi de onor. Senat, căci ele s'au făcut în urma unei mature chibzuiri şi dupe desbateri îndelungate şi serioase. D-lor, articolul I la care propune onor. d-l Ştefănescu un amendament, în redacţiunea lui primitivă, aşà cum fusese votat de Cameră, nu prevedeà decât vânzare de moşii în corpuri întregi şi în loturi mari, cu o întindere până la 1000 ectare şi cu un venit până la 20.000 lei; a doua categorie coprindea moşiile dela 1000 de ectare în sus, cu orice venituri, cari se puteau vinde în loturi mici, precum şi în loturi mari dela 50 la 400 ectare.

Aceasta era economia legii venită dela Cameră. Ce am propus în comitetul delegaţilor? După dezbateri destul de lungi, am venit

la această ideie, că este bine pentru o ţară, atât din punctul de vedere economic, cât şi din punctul de vedere naţional, de a se desvoltà càt de mult proprietatea mică şi proprietatea mijlocie, cari sunt temeliile cele mai puternice ale Statelor moderne. Proprietatea mare există dejà în mâinile Statului, căci el posedă o sumă de moşii de o întindere mare. Aşà dar, trebue înlesnit mijlocul de a creià, în proporţiuni echitabile, aceste trei feluri de proprietate: mare, mică şi mijlocie. S'a crezut că până lă 1.000 de ectare este bine să se vânză moşii în corpuri întregi, sau în loturi mari, sau chiar în loturi mici; însă numai într'un caz: adică când vor venì cereri în număr îndestulător pentru a acoperì întreaga moşie. Acest caz se va întâmplà mai rar; că nu este de crezut că în toată întinderea României, toate moşiile de 1.000 de ectare vor fi în stare să fie acoperite în întregul lor, cu cereri de către săteni. Prin urmare, moşiile de 1.000 de ectare sunt menite să formeze, în cele mai multe cazuri, proprietatea mijlocie.

Pentru celelalte moşii ale Statului dela 1.000 de ectare în sus, s'au făcut două categorii: una, din moşiile cu o întindere dela 1.000 la 10.000 ectare, din cari Statul îşi va rezervà totdeauna pe seamă-i două din trei părţi; şi alta, din moşiile dela 10.000 de ectare în sus, din cari Statul îşi va rezervà în totdeauna trei pătrimi, neputând vinde decât cel mult până la o treime în primul caz, şi până la o pătrime in al douilea caz. Dar acea treime şi acea pătrime cum oare pot fi vândute? In loturi mici şi în loturi mari dela 50 la 400 ectare fiecare. Astfel se creiază pe aceste moşii şi proprietatea mică şi proprietatea mijlocie, rămâind în mâna Statului proprietatea mare pentru $^2/_3$ şi $^3/_4$...

D-l *Ministru al Domeniilor, An. M. Stolojan:* Cu o rezervă de pământ pentru viitor.

D-l *G. Cantacuzino:* Proprietatea cea mare fiind sprijinită pe proprietatea mică şi pe cea mijlocie, va căpătà o valoare mult mai mare, căci interesele acestor diferite soiuri de proprietate fiind solidare, trebuesc îngrădite între dânsele şi să meargă mână în mână. Aceste idei sunt susţinute cu tărie de către economiştii cei mai eminenţi, precum Henri de Foville şi Leroy Beaulieu. Proprietatea cea mică odată formulată şi fiind alipită de cea mare, se ajută una pe alta. Proprietarii cei mici, odată munca lor terminată pe micile lor

proporţiuni de teren, găsesc cu înlesnire unde a-şi închirià braţele, mărind astfel venitul ce trag din mica lor proprietate. Proprietatea cea mare pe de altă parte are la îndemână braţele de cari are nevoie. Impinşi de aceste idei, s'a reglementat prin prezenta lege crearea a celor 3 categorii de proprietăţi: proprietatea mare formată prin cele două treimi şi prin cele trei pătrimi ce rămân Statului în proprietăţile dela 1000 ectare în sus; proprietate mijlocie formată prin loturile dela 50 la 400 ectare şi proprietarea mică compusă din loturi de câte 5 ectare, pe cari, precum vedeţi, d-lor Senatori, toate aceste idei formează un tot care nu poate decât să dea un mare avânt proprietăţii, dacă aceste idei vor fi aplicate cu discernământ şi înţelepciune. Deaceea am îngrădit şi putinţa din partea Statului de a vinde, îndatorându-l să păstreze o bună parte din domeniile sale împedicându-l de a vinde tot. Proprietatea mică fiind destul de avantajată prin putinţa de a cumpărà loturi mici pe proprietăţile în orce cantitate dela 1,000 ectare în sus, erà drept că pe proprietăţile mai mici de 1,000 ectare să fie îndatorată, spre a se formà, a cuprinde moşia întreagă. In caz contrar, acele proprietăţi se vor vinde în trupuri întregi sau în loturi mari.

Deaceea cred că nu este bine venită ideea propusă de d-l Ştefănescu, care cere să se vândă în loturi mici proprietăţile până la 1.000 eatare, chiar când nu ar fi cumpărători pentru întreaga moşie. Acei locuitori într'un asemenea caz, au facultatea de a cumpărà loturi mici pe proprietăţile Statului dela 1.000 ectare în sus. Cred că trebuesc lăsate moşiile până la 1.000 ectare pentru formarea proprietăţi mijlocii.

Pentru aceste motive, sunt de opiniune a se votà aliniatul acesta astfel precum s'a propus de comitetul delegaţilor şi a nu aduce modificarea cerută de d-l Ştefănescu. In ceea ce priveşte cererea d-lui Ministru al Domeniilor, este adevărat că în comitetul delegaţilor a fost discuţiune asupra punctului d'a se şti ce se va face cu moşiile cari n'ar fi mai mari de 1000 ectare şi mai mici de 2.000 ectare. D-l Ministru spune că este greu pnntru Stat d'a oprì treimea de 1.800 ectare rămânând Statul numai cu 600 ectare a unei moşii. In privinţa aceasta onor. Senat va face ceea ce va crede de cuviinţă. N'ar strică a se lăsà latitudine a se vinde în trupuri întregi şi loturi mari moşii până la 2.000 ectare. *(Aplauze)*.

D-l *G. Lupaşcu*: Onor. d-l Gogu Ştefănescu a zis că legea ac-

tuală nu este perfect canoscută, nu este perfect sesizată de toţi membrii acestui înalt şi matur Corp. Ce voim prin proiectul de lege de faţă? Voim ca să fie o parte din domeniile Statului în condiţiunile cele mai avantajoase pentru Stat şi în beneficiul totalităţii cetăţenilor cari au dreptul în ţara românească de a cumpără imobile. Din cele spuse de onor. d-l Ştefănescu s'ar crede că suntem la era când avem în cugetul nostru a îndreptăţi numai o parte din aceşti locuitori la cumpărare de proprietăţi în beneficiul lor.

Inţelegând legea astfel, ar trebuì să sacrificăm trei interese: întâiu interesul valoarii adevărate a pământului; al doilea, interesul egalei îndreptăţiri a tuturor cetăţenilor români la cumpărarea de imobile ale Statului şi al treilea, ceea ce cred că trebue să atragă mai mult atenţiunea onor. Senat este că, cu această ocaziune, ar fi să formăm o eră a drepturilor de împroprietărire numai a unei clase anume de cetăţeni români, pe când noi trebue să avem în vedere pe toţi locuitorii cetăţeni români cari au dreptul şi vor să cumpere pământ. Ce vrea însă onor. d-l Ştefănescu? D-sa zice: când locuitorii unei comune nu s'ar găsì în număr suficient pentru cumpărarea totalităţii moşiei, totuş să li-se vândă cât ar cere şi să lase restul moşiei pentru a-l vinde Statul cu altă împrejurare. Va să zică, să se dea partea cea mai bună şi să se lase in beneficiul generalităţii cumpărătoarea resturilor dintr'o proprietate. Acest principiu, neîmpăcându-se nici cu drepturile existente, nici cu intenţiunea noastră de a face ca Statul să obţie preţuri cât se poate de avantajoase pe lucrurile cari le vinde; neîmpăcându-se mai presus de toate cu principiul pe care cu toţi îl recunoaştem, că nu mai înţelegem privilej pentru nici o clasă, orcare ar fi ea, de a fi satisfăcută în beneficiul său particular mai mult decât alta, de aceea nu mă unesc cu cererea d-lui Ştefănescu, şi vă rog să votaţi legea astfel cum ea se prezintă.

D-l *Ministru al Domeniilor, An. Stolojan:* D-lor, văzând scrupulele d-lor membri ai comitetului delegaţilor, eu îmi retrag propunerea mea.

Voci: Inchiderea discuţiunii.

D-l *Vicepreşedinte:* Sunt 10 domni senatori cari cer închiderea discuţiunii?

D-l *P. S. Aurelian:* D-le Preşedinte, gândesc că dacă unul sau doi senatori cer închiderea discuţiunii, nu trebue să puneţi în-

dată la vot această cerere, mai cu seamă când sunt atâţia senatori înscrişi a vorbì. Materia este destul de importantă şi merită discuţiune.

D-l *Vicepreşedinte, Dim. Gusti :* Au cerut mai mulţi închiderea discuţiunii ; cu toate acestea, dacă nu voiţi să se închidă discuţiunea, d-l Micescu are cuvântul.

D-l *Dim. Micescu :* Mulţumesc onor. Senat că nu a închis discuţiunea într'o lege atât de importantă ; căci tot asemenea ne-am grăbit cu legea existentă şi nu este un an dela punerea ei în aplicare şi am venit cu noi modificări. Prin urmare, este mai bine ca o lege să se discute în toată lărgimea ei, ca astfel să avem un ce mai apropiat de perfecţiune şi să nu fim nevoiţi ca la orce împrejurare să venim cu noi modificări. Mai întâiu de toate, d-lor, să ne dăm bine seama, dece se propun aceste modificări ? Prin legea existentă nu doară că nu s'au vândut proprietăţi ale Statului în loturi mici ; căci ţăranii combinând între dânşii pot cumpărà proprietăţi în totalitate pe care apoi le împart în loturi mici între dânşii. Singura deosebire este că ţăranilor prin modificările prezente li se dă dreptul ca acele loturi să le cumpere fără licitaţiune, pe când în legea care există puteau să fie concuraţi de unii şi de alţii, astfel că nu puteau merge înainte, sau dacă cumpărau cu preţuri mai mari, se stingeau.

Iată dar că din acest punct de vedere am plecat cu modificările prezente şi prin urmare să nu se zică de d-l Raportor că termenul de doi ani pentru strămutarea locuitorilor pe locurile cumpărate este suficient.

Voim să facem cevà real pentru cultivatori, inlesniri pentru a devenì proprietari, prin urmare să le dăm şi timpul material ca să se poată realizà acele dorinţe.

D-lor, vedeţi foarte bine că trebue să facem o deosebire între zonele ţării noastre, avem proprietăţi de munte şi de câmp ; vedeţi că legea existentă face o favoare ţăranilor de câmp şi o defavoare ţăranilor de munte ; trebue dar să dăm timpul material ca să se poată strămutà un om dela munte la câmp. Propun dar un termen cel puţin *de trei ani.*

D-voastră mai ziceţi în lege că proprietatea dela munte şi dela câmp are să se vânză în condiţiunile Art. 14, care zice :

Art. XIV. «Preţul loturilor mici se va fixà luându-se drept

bază, pentru valoarea totală a moşiei, arenda periodului curent (sau în caz de nearendare, a ultimului period) înmulţită cu douăzeci, fără ca în nici un caz arenda să fie calculată la mai puţin de zece lei de ectar.

«Pe această limită preţul fiecărui lot se va determinà după situaţiune şi după calitatea pământului.

In caz de concurenţă asupra aceluiaş lot între mai mulţi amatori cu drept d'a cumpărà, se va trage la sorţi».

Acum, d-lor, aci suntem toţi proprietari, pentru că Senatul reprezintă mai ales proprietatea şi ştim că moşiile de câmp se arendează cu trei franci pogonul, şi abià anul acesta s'a arendat cu 4 sau 5 franci pogonul; pe când moşiile de munte, unde populaţiunea este deasă, arenda unui pogon se ridică până la 20 franci.

Prin urmare vedeţi deosebirea care este între valoarea unui lot de câmp şi altele de munte. Acum, dacă ţăranul de munte va cunoaşte interesele lui, şi va cumpărà pământ la câmp, este el în poziţiune după ce va răspunde a cincea parte din preţ să-şi strămute şi casa în termen de doi ani dela munte la câmp? Căci o strămutare ca aceasta atrage şi cheltueli cu sine. Nu va fi în stare. Prin urmare trebue să-i dăm timpul material ca pe de o parte să-şi plătească a cincea parte din preţul lotului, şi să aibă şi mijlocul de a se strămutà.

Iată de ce am făcut amendamentul.

D-l *P. S. Aurelian*: D-lor, las la o parte consideraţiunile generale despre privilej, de care fără motiv a vorbit onor. d-l Lupaşcu cu această ocaziune, căci nu este loc să discutăm asemenea lucruri. Colegul nostru din comitetul delegaţilor, când a luat cuvântul nici nu s'a gândit la privilej. Ce a zis d-l Gogu Ştefănescu? Dece nu lăsaţi ca din minimum de o mie ectare să se vânză orcât vor cere ţăranii? Dece să se pună îndatorire ca moşiile acestea să se vânză numai când cererile vor acoperi totalitatea moşiei?

Noi, d-lor, am discutat chestiunea în comitetul delegaţilor, şi vedeţi că dejà este un progres în ceea ce votează Senatul astăzi în raport cu ce se votase de Cameră. Afară de aceasta se mai zice că moşiile de 1.000 ectare se vor vinde numai în loturi mari, pe când noi am zis că se pot vinde şi în loturi mici.

Vedeţi dar că este un progres, dacă aţi voì să sesizaţi nuanţa-

Iată, d-lor, unde este temerea colegului nostru, d-l Gogu Ştefănescu:

D-sa crede că moşiile sunt numai de câte 1.000 ectare, şi că astfel ar fi greu pentru ţărani să cumpere. Dar sunt şi moşii cari au 2, 3 şi 4 sute de ectare, la cari se pot asocià ţăranii spre a le cumpără. Am cunoscut localităţi în Prahova de asemenea mărimi, şi cari s'ar fi putut luà de ţărani, dacă în legea trecută ar fi existat această dispoziţiune excepţională pentru vinderea şi în loturi mici; căci atunci se vindeau numai în corpuri întregi.

D-lor, pentru o moşie de 200 ectare, de exemplu, adică 400 pogoane, se pot găsì foarte bine 30, 40 oameni cari n'au pământ, s'o cumpere toată.

Acum, d-lor, voiu să mai adaog la nedumirirea colegului nostru, că nu numai că sunt moşii de 1.000 ectare accesibile şi ţăranilor după acest proiect, când ele pot fi acoperite, dar că sunt o mulţime de moşii cari alternează între 1.000 şi 100 de ectare, şi cari se pot vinde, conform acestei dispoziţiuni, în loturi mici.

De aceea dar, d-lor, vă rog să mănţineţi articolul, căci dejà este făcut un pas înainte de ceea ce se făcuse în Cameră. De asemenea îmi pare bine că şi d-l Ministru a renunţat la modificare, şi mă dispensează de a vă dezvoltà inconvenientele ce ar fi produs.

D-l *Vicepreşedinte, D. Gusti:* Avem la biurou un amendament; să binevoească comitetul delegaţilor a se pronunţà asupra lui. Iată coprinderea:

AMENDAMENT.

Propun ca termenul de 2 ani prevăzut la al. I de sub lit. c, ce se cere pentru ca cumpărătorul să se poată stabili pe partea cumpărată să se înmulţească la trei ani, aceasta în favorul şi în înlesnirea locuitorilor.

(Semnat) *Micescu.*

D-l *Raportor, Vergati:* D-lor, comitetul delegaţilor a primit acest amendament pentru înlesnire. După cum v'am spus adineaurea, noi prevăzusem un termen mai mic spre a da un stimulent mai mare populaţiunii de a se aşezà pe locurile cumpărate.

Se pune la vot amendamentul, şi se primeşte.

Se pune la vot § 2 lit. *c*, cu amendamentul introdus, şi se primeşte.

Se pune la vot şi se primeşte fără discuţiune *Art. 5.*

Se dă cetire Art. 14, 19, 25, 37 şi 52, cari punându-se succesiv la vot, se primesc.

Se pune la vot legea prin bile.

D-l *Vicepreşedinte, D. Gusti*: D-lor, rezultatul votului este:

Votanţi	50
Bile albe	44
Bile negre.	6

Proiectul de lege s'a primit.

CAMERA.

Şedinţa din 26 Martie 1886.

D-l *B. Iepurescu*, Raportorul comitetului delegaţilor, dă cetire următorului raport:

Domnilor Deputaţi,

Comitetul secţiunilor d-voastră compunându-se din:

D-l	Em. M. Porumbaru	pentru	secţia	I.
»	Gheorghian Vasile	»	»	III.
»	Disescu Constantin	»	»	IV.
»	Ianov Ion	»	»	V.
»	Pazu I.	»	»	VI.
»	Nicorescu N.	»	»	VII.

Şi subsemnatul pentru secţia II, constituindu-se sub preşedenţia d-lui Nicorescu N. şi luând în deliberare legea pentru modificarea unor dispoziţiuni din legea actuală asupra vânzării bunurilor Statului, amendat şi modificat de Senat, după mai multă discuţiune, a admis-o în unanimitate, cu amendările şi modificările inroduse de Senat, numindu-mă totodată raportor.

In executarea acestei însărcinări, am onoare a vă expune urmatoarele: Mai întâiu de toate, onor. Senat nu s'a mărginit numai a amendà legea votată de Cameră, ci a introdus şi idei noi, atingând astfel pe lângă Articolele 4, 25, 37 şi 52, ce au format obiectul discuţiunilor în sânul Camerei, şi Art. 5, 14 şi 19 al legii în vigoare.

Modificaţiunile introduse la Art. 4, faţă cu redacţiunea legii votată de Cameră, constau parte, în modificaţiuni de redacţiune, iar

altele în idei cu totul noi. Astfel s'au introdus la § 2 de sub Art. 4 ideea ca moşiile cu un venit mai mare de 20.000 lei şi afară de dările accesorii, să nu poată fi vândute în loturi mici decât «cu condiţiuni ca cererile să coprindă întreagă moşie».

Mai departe s'a introdus următoarele paragrafe.

§ 6. «Din moşiile cu întindere dela 1000 până la 10.000 ectare, Statul va rezervà totdeauna două din trei părţi, cari să se poată exploatà cu înlesnire. Rezerva pentru Stat va fi de $^3/_4$; în cazul când moşia ar aveà o întindere mai mare de 10.000 ectare. In ambele cazuri, când partea destinată a se vinde n'ar fi toată cerută în loturi mici. Restul se va puteà vinde cu licitaţiune publică şi în loturi mari, cu întindere dela 50, 100, 200 până la 400 ectare fiecare».

c) «In interesul formării de noi comune, Ministerul Domeniilor va pune ca condiţiune a vânzării în loturi mici obligaţiunea pentru cumpărători de a se stabilì cu locuinţele pe moşia cumpărată».

Cumpărătorul care nu-şi va fi îndeplinit această obligaţiune în termen de 3 ani dela confirmare, va pierde deplin dreptul pământului cumpărat, care va reintrà, fără nici o altă formalitate, în proprietatea şi posesiunea Statului. Sunt dispensaţi de aceste obligaţiuni acei cari vor cumpărà pământ pe proprietatea pe care locuesc, sau pe vre-o proprietate vecină».

S'a adaos apoi Art. 5 în coprinderea următoare:

«Nu se pot vinde, chiar dacă s'ar aflà în condiţiunile Art. 4.

1. «Moşia pe care s'ar aflà ape minerale recunoscute că s'ar puteà utilizà, mine sau miniere de sare, cărbuni de pământ, fier, aramă, mercur, păcură, petroleu şi orce alte minerale, de oarecare însemnătate, cari s'ar puteà exploatà de Stat. Recunoaşterea utilizări apelor şi a exploatării de mine se va face de către Ministerul Domeniilor prin oameni experţi».

«Ea va trebui să preceadă punerea în vânzare a imobilului şi să obţină aprobarea Consiliului de Miniştri».

«Odată vânzarea efectuată, drepturile cumpărătorului rămân definitive.

2. «Moşiile pe cari s'ar aflà monumente publice clasate pentru conservarea de comisia instituită prin regulamentul asupra monumentelor publice, decretată la 7 Aprilie 1874, afară numai dacă se poate deosebì o întindere îndestulătoare de pământ, în care să se coprindă monumente de conservat».

«Art. 14. Preţurile loturilor mici se va fixà luându-se drept bază, pentru valoarea totală a moşiei, arenda periodului curent, sau n caz de ne arendare a ultimului period inmulţită cu 20, fără ca în nici un caz arenda să fie calculată la mai puţin de 10 lei de ectar.

«Pe această limită preţul fiecăruia lot se va determinà după situaţiunea şi calitatea pământului».

«In caz de concurenţă asupra aceluiaş lot între mai mulţi amatori cu drept de a cumpărà, se va trage la sorţi.

«Art. 19. Intinderea unui lot mic va fi cel mult de 5 ectare, nimenea nu poate cumpărà mai mult de două loturi.

«Art. 25. Preţuirea loturilor mari se va face după modul prevăzut la Art. 14».

Acum, d-lor deputaţi, după introduceraa acestor modificări, urmează articolele coprinse în legea votată de Cameră.

D-lor deputaţi, toate aceste modificaţiuni, deşi au fost făcute mai mult într'un spirit restrictiv, şi poate de natură a îngreuià puţin posibilitatea pentru locuitorii români, cultivatori de pământ, de a puteà, pe viitor, să cumpere pământ dela Stat, cu o mai mare înlesnire, totuş, comitetul secţiunilor d-voastră, preferind această lege celei astăzi în vigoare, considerând-o totdeodată, ca un mare progres şi nepierzând din vedere, că dacă modificările introduse de Senat, nu s'ar admite, *tale-quale* astăzi de Cameră, legea de faţă ar urmà astfel să fie respinsă, aşà că o altă nouă n'ar puteà fi prezentată decât în sesiunea viitoare, iar pe de altă parte, considerând că ideea de a rezervà numai pe seama Statului, moşiile, pe cari s'ar aflà ape minerale, sau mine de tot felul, constitue un act de prevedere, că în fine de asemenea rezervă a unei părţi a moşiilor Stetului, şi pentru generaţiunile viitoare agricole formează un fapt nu de o mai mică şi mai vădită prudenţă, de natură totdeodată de a pune în poziţiune pe Guvernele viitoare de a satisface unor atari trebuinţe, ce de sigur nu vor lipsì a se manifestà.

Pentru aceste consideraţiuni, am onoare la rândul meu a vă rugà să binevoiţi a da consimţimântul d-voastră modificaţiunilor şi introducerilor făcute de Senat acestei legi.

Raportor, *B. Iepurescu.*

După adoptarea luării în considerare şi a articolelor modificate de Senat, se pune la vot în total proiectul de lege amendat de Senat:

Votanţi	56
Majoritate regulamentară	47
Bile albe	53
Bile negre	3
Abţineri	10

D-l *Preşedinte*: Adunarea a adoptat modificările Senatului.

D-l *Preşedinte*: Acum, la ordinea zilei avem mai întâiu un vot rămas din şedinţa trecută asupra amendamentului d-lui Carp, propus la proiectul de lege pentru modificarea legii instituţiunilor casselor de credit agricol.

Adunarea procede la vot, şi rezultatul scrutinulu. este cel următor:

Votanţi	84
Majoritate regulamentară	47
Bile albe	35
Bile negre	49

D-l *Preşedinte*: Adunarea a respins amendamentul d-lui Carp.

Se pune la vot proiectul de lege în total şi rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanţi	65
Majoritate regulamentară	47
Bile albe	59
Bile negre	6

D-l *Preşedinte*: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

CAROL I.

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori sănătate:

Corpurile legiuitoare au adoptat şi Noi sancţionăm ce urmează:

LEGE

Pentru modificarea unor dispoziţiuni din legea asupra vânzării bunurilor Statului.

Art. unic. Articolele 4, 5, 14, 19, 25, 37 şi 52 din legea asupra vânzării bunurilor Statului se înlocuesc cu dispoziţiunile următoare:

Art. *IV*. Se pot vinde:

I. In corpuri întregi sau în loturi mari cu licitaţiune publică:

a) Moşiile a căror arendă după contractele lucrătoare nu trece peste 20.000 lei fără dările accesorii, nu au o întindere mai mare de una mie ectare şi cari n'au pe ele într'o singură massă pădure de o întindere mai mare de 50 ectare.

Pentru moşiile cari la epoca scoaterii în vânzare s'ar găsì nearendate, se va luà de bază arenda ultimului period.

Când mai multe pâlcuri de pădure, deşì detaşate, vor fi destul de apropiate pentru a puteà fi priveghiate cu înlesnire, pământul aflat între dânsele va fi considerat ca făcând parte din pădure şi pâlcurile ca constituind o singură massă.

Moşiile cari au o întindere de pădure mai mare de 50 ectare, nu se pot vinde decât rezervându-se pe seama Statului pădurea cu un perimetru şi cu servitutea de drum necesară pentru conservarea şi exploatarea ei.

Perimetrul şi drumurile necesarii se vor determinà înainte de punerea în vânzare a moşiei;

b) Parcelele şi trupurile de pământ izolate, arendate împreună cu alte moşii, orcare ar fi arenda moşiei din care fac parte.

II. Se pot vinde în loturi mici locuitorilor români cultivatori de pământ, învăţătorilor şi servitorilor bisericii, orce moşii ale Statului cu distincţiunile şi restricţiunile următoare:

a) Moşiile arătate la paragrafiul precedent se pot vinde şi în loturi mici cu condiţiune însă ca cererile să coprindă întreaga moşie.

b) Din moşiile cu o întindere dela 1000 până la 10,000 ectare, Statul va rezervà totdeauna două din trei părţi cari să se poată exploatà cu înlesnire. Rezerva pentru Stat va fi de trei pătrimi, în cazul când moşia ar aveà o întindere mai mare de 10.000 ectare. In ambele cazuri, când partea destinată a se vinde nu ar fi toată cerută în loturi mici, restul se va puteà vinde cu licitaţiune publică şi în loturi mari, cu întindere de la 50, 100, 200, până la 400 ectare fiecare.

c) In interesul formării de noi comune, Ministerul Domeniilor va pune ca condiţiune a vânzării în loturi mici, obligaţiunea pentru cumpărători de a se stabilì cu locuinţele pe moşia cumpărată.

Cumpărătorul care nu-şi va fi îndeplinit această obligaţiune în

termen de trei ani dela confirmare, va pierde de plin drept pământul cumpărat, care va reintrà fără nici o altă formalitate în proprietatea şi posesiunea Statului.

Sunt dispensaţi de aceste obligaţiuni acei cari vor cumpărà pământ pe proprietatea pe care locuesc sau pe proprietatea vecină.

Art. V. Nu se pot vinde, chiar dacă s'ar aflà în condiţiunile Art. 4:

1. Moşiile pe cari se află ape minerale recunoscute că s'ar puteà utilizà, mine sau miniere de sare, cărbuni de pământ, fier, aramă, mercur, păcură, petrol şi orce alte minerale de oarecare însemnătate, cari s'ar puteà exploatà de Stat.

Recunoaşterea utilizării apelor şi a exploatării de mine se va face de către Ministerul Domeniilor prin oameni experţi.

Ea va trebuì să preceadă punerea în vânzare a imobilului şi să obţină aprobarea Consiliului de Miniştri.

Odată vânzarea efectuată, drepturile cumpărătorului rămân definitive.

2. Moşiile pe cari s'ar aflà monumente publice, clasate pentru conservare, de comisiunea instituită prin regulamentul asupra monumentelor publice, decretat la 7 Aprilie 1874, afară numai dacă se poate deosebì o întindere îndestulătoare de pământ, în care să se cuprindă monumentele de conservat.

Art. XIV. Preţul loturilor mici se va fixà luându-se drept bază pentru valoarea totală a moşiei, arenda periodului curent (sau în caz de nearendare, a ultimului period) înmulţită cu douăzeci, fără ca în nici un caz arenda să fie calculată la mai puţin de zece lei de ectar.

Pe această limită preţul fiecărui lot se va determinà după situaţiune şi după calitatea pământului.

In caz de concurenţă asupra aceluiaş lot între mai mulţi amatori cu drept de a cumpărà, se va trage la sorţi.

Art. XIX. Intinderea unui lot mic va fi cel mult de 5 ectare. Nimeni nu poate cumpărà mai mult de două loturi.

Art. XXV. Preţuirea loturilor mari se va face după modul prevăzut la Art. 14.

Art. XXXVII. Nimeni nu poate fi admis la licitaţiune înainte de a depune o garanţie echivalentă cu arenda anuală îndoită din momentul licitaţiunii.

Dacă moşia nu este arendată, garanţia se va calculà după arenda din urmă.

Garanţia va consistà în numerar, bilete ale băncii naţionale, efecte ale Statului sau în efecte garantate de Stat, scrisurile funciare rurale şi urbane şi acţiunile creditului agricol, în condiţiunile legii speciale.

Art. LII. Dreptul Statului de a scoate în revindere bunurile vândute în cazurile arătate la Art. 51, nu exclude facultatea pentru Stat de a mănţineà orcând vânzarea şi de a urmărì orce avere a cumpărătorului, conform cu legea de urmărire.

Această lege s'a votat în şedinţa dela 17 Martie 1886 şi s'a adoptat cu majoritate de 44 voturi, contra a 6.

Preşedinte, *Dimitrie Ghika.*

(L. S. S.) Secretar, *N. G. Peşacov.*

Această lege s'a votat de Adunarea deputaţilor în şedinţa dela 26 Martie 1886 şi s'a adoptat cu majoritate de 53 voturi, contra a 3, fiind şi 10 abţineri.

Preşedinte, *D. Lecca.*

Secretar, *C. I. Zamfirescu.*

(L. S. A. D.)

Promulgăm această lege, şi ordonăm ca şi ea să fie învestită cu sigiliul Statului şi publicată prin *Monitorul Oficial.*

Dat în Bucureşti, la 2 Aprilie 1886.

(L. S. St). CAROL.

Ministrul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, *An. Stolojan.*

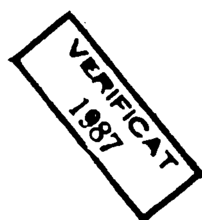
Ministrul de Justiţie, *Eug. Stătescu.*

No. 1184

TABLA DE MATERIE.

BIBLIOTECA
B.C.U.
BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE ISTORIE N. IORGA

BIBLIOTECA

VERIFICAT
1987

